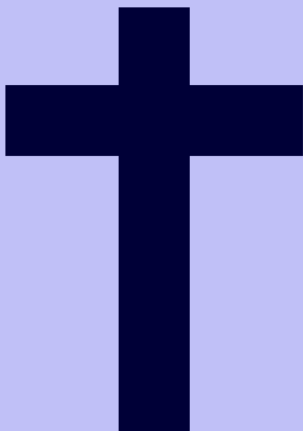

Deftera Lfida
Dzratawi

New Testament in Hdi

Deftera Lfiḁa Dzratawi

New Testament in Hdi

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hdi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hdi

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
f257b780-c0dd-5cce-9b20-430484439898

Contents

Mata	1
Markus	58
Lukwa	94
Yuhwana	150
Slna gwal ghunay	189
La Ruma	240
1 Kwarent	265
2 Kwarent	287
Galat	302
Afesus	311
Filip	320
Kwalus	326
1 Tesalunik	332
2 Tesalunik	337
1 Timute	340
2 Timute	347
Titus	352
Filimuj	355
Hebru	357
Yakubu	376
1 Piyer	383
2 Piyer	390
1 Yuhwana	394
2 Yuhwana	401
3 Yuhwana	402
Yuda	403
Suna Yuhwana	405

Gwada ta sabi da Mata

Mndara dzidziha Yesu

Luk 3:23-38

¹ Wya ka tva saba mndara taɗ ma Yesu Kristi zivra Dawuda. Dawuda guli ná, zivra Abraham ya. ² Abraham ta yata Izak, Izak ta yata Yakubu, Yakubu ta yata Yuda nda zwanamani. ³ Yuda ta yata i Peres nda Zara (Tamar na ma taɗ,) Peres ta yata Isrum, Isrum ta yata Aram, ⁴ Aram ta yata Aminadap, Aminadap ta yata Nasuɗ, Nasuɗ ta yata Salmuɗ, ⁵ Salmuɗ ta yata Buwaz (Rahab na mani,) Buwaz ta yata Ubet (Rut na mani,) Ubet ta yata Yesay, ⁶ Yesay ta yata Dawuda.

Ka yata mgham Dawuda ta Salumuɗ (si markwa Uriya na mani,) ⁷ Salumuɗ ta yata Rubuwam, Rubuwam ta yata Abiya, Abiya ta yata Asa, ⁸ Asa ta yata Yusafat, Yusafat ta yata Yuram, Yuram ta yata Uziyas, ⁹ Uziyas ta yata Yuwatam, Yuwatam ta yata Akaz, Akaz ta yata Izekiyas, ¹⁰ Izekiyas ta yata Manasa, Manasa ta yata Amuɗ, Amuɗ ta yata Yuziyas, ¹¹ Yuziyas ta yata Yukwaniyas nda zwanamani. Ta tsa fitik ya, hlaghata lu ta la Isra'ila ta hadika Babila.

¹² Tahula hlaghata lu ta haɗ ta hadika Babila, ka yata Yukwaniyas ta Salatiyel, Salatiyel ta yata Zwarubabel, ¹³ Zwarubabel ta yata Abiyuda, Abiyuda ta yata Iliyakim, Iliyakim ta yata Azura, ¹⁴ Azura ta yata Saduka, Saduka ta yata Akim, Akim ta yata Iliyuda, ¹⁵ Iliyuda ta yata Iliyazar, Iliyazar ta yata Matan, Matan ta yata Yakubu, ¹⁶ Yakubu ta yata Yusufu ta nzakway ka za'ala Mari. Tsa Mari ya ta yata Yesu ta hgə lu ka Kristi*.

¹⁷ Zlrafta ta Abraham ka sagha ta Dawuda ná, ghwanɗə fwaɗ da mida. Zlrafta ta Dawuda ka lagha ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila guli ná, ghwanɗə fwaɗ da mida. Zlrafta ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila ka sagha ta Kristi guli ná, ghwanɗə fwaɗ da mida.

Yakwa Yesu

Luk 2:1-7

¹⁸ Wya ka lu yata Yesu Kristi. Mari mani ma Yesu ná, Yusufu ta dzugway. Ta kul kluvta haɗ ta vgha, ka zlghanavata Sulkum nda ghuɗa ta huɗi ta Mari. ¹⁹ Tsa zwaɗa midzani Yusufu ya ná, ɗərma mndu ya. Va a ta pghanaghatá hula ta makumidzani wa. Ka kumə tsi ta zlanavata tsa makwa ya ma kɗek ma kɗek. ²⁰ Tata ndanay ndanay tsatsi ta zlanavata, ka lagha duhwala Mgham Lazglafta da sunani. «Yusufu zivra Dawuda, ma zləɗ ka ta kla Mari ɗa nzakway ka markwa ghuni. Tsa huɗi zlghaf tsi ya ná, Sulkum nda ghuɗa ta zlghanavata. ²¹ Zwaɗa zgundza'a tsi yata, ɗa tsanafta gha ta hgani ka Yesu†, kabga tsatsi dza'a mbanafta mnduhani ma dmakuha taɗ,» ka'a nda tsi.

²² Inda tsaya ná, magu maga ɗa dzanaghatá ghəɗa skwi ya mnigini Mgham Lazglafta nda ma wa anabi kazlay:

²³ «Wya dza'a zlghafzlgha daghala makwa ta kul snantá zgund ta huɗi, ɗa yatani ta zwaɗa zgund,

---

* **1:16** Kristi na: Manda mnay Mgham tfanagha Lazglafta ta wi ka'a ya. † **1:21** Yesu: Manda mnay kazlay: Lazglafta ta mba mndu ka'a ya.

ɲa tsanaftá hgani ka Emanuwel,» manda mnay kazlay: Kawadaga Lazglafta nda amu† kə'a ya.

²⁴ Sli'avata Yusufu, ka snatá tsi ta tsa gwadá mnana duhwala Mgham Lazglafta ya. Ka klaftá tsi ta Mari ɲa nzakway ka markwa tan. ²⁵ Walan ɲa Yusufu ta ksantá tsa makwa ya wa. Tahula dgatani zlra tsi ta ksanta. Ka tsanaftá tsi ta hga tsa zwan ɲa ka Yesu.

2

Sli'agafɬa gwal ma mndəra luwa da vla glaku ɲa Yesu

¹ Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya yatá lu ta Yesu, ma fitika gay Hiridus ta mghamani hada. Tahula yata, ka sli'afɬa gwal nda sna ta skwi ta ghəɲa tekwaɬsa daga ma mndəra luwa ka safi da luwa Ursalima. ² Ka dawantá hən: «Ga tsa zwan yaga lu ka lfid Mghama la Yahuda ya na? Nda ngha ɲni ta tekwaɬsani ta zlagapta daga ma mndəra luwa kəl ɲni ka safi da tsəlɔu ta kəmani.»

³ Snaɲta mgham Hiridus ta tsa gwadá ya, tsiɔak ma vghani. Mantsaya inda gwal ma luwa Ursalima guli. ⁴ Ka tskanatá tsi ta inda gwal mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha. Ka dawu tsi da hən: «Ga tsa vli dza'a yata lu ta Kristi* ya na?» ka'a nda hən. ⁵ Ka hən nda tsi mantsa: «Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya dza'a yatá lu, kabga wya ka anabi vindafta:

⁶ «Kagha luwa Batlehem ta hadika Yahuda.

Hta a nzakwa gha mataba luwaha ya ta hadika Yahuda wu,

kabga ga ghuni dza'a saba Mgham dza'a ngha mnduha da la Isra'ila,†» ka'a.

⁷ Ka hgaftá mgham Hiridus ta tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəɲa tekwaɬsa ya ma kdek ma kdek, ka dawantá tsi da hən: «Yawu zlagapta tsa tekwaɬsa ya na?» ka'a. ⁸ Ka ghunaftá tsi ta hən da Batlehem, ka'a mantsa: «Lawala, ka zbapta kuni dina ta gwadá ta tsa zwan ya. Ka slafsla kuni tida katsi, ka vrakta kuni da mniyata ɲa dza'a vərda i'i guli da tsəlɔu ta kəmani,» ka'a.

⁹ Kɔakwa tan ta snamtá tsa gwadá mgham ya, ka sli'afɬa hən ka dza'a. Ka nghəlanɬá hən ta tsa tekwaɬsa si nghan hən daga ma mndəra luwa ya kay ta mbada ta kama tan. Bhadaghatani da tsa vli nda tsa zwan ya, ka sladata tsi.

¹⁰ Nghay tan ta sladata tsa tekwaɬsa ya, ka tuta ɲudufa tan da rfu katakata.

¹¹ Ka lamə hən da həga. Ka slanaghatá hən ta tsa zwan ya nda Mari ta nzakway ka mani. Ka tsəlɔatá hən ta kəma tsa zwan ya, ka vlanɬá hən ta glaku. Ka palanaptá hən ta zlibiha tan, ka mbəhatá hən nda dasu, nda urdi ɲa dray nda dra, nda mandaɔaya urdi. ¹² Tahula tsa ka mnanatá Lazglafta ta hən nda ma suni kazlay: Yahayaha hən da vradaghata nda da Hiridus kə'a. Ka sli'afɬa hən ka vraghata da luwa tan nda ta sana tvi.

Kɔikɔntá Yesu da luwa Masar

¹³ Tahula laghwa tan, ka lagha sana duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sli'afslí'a, kla ta na zwan na nda mani ka hwayaghata ka nda hən ta hadika Masar, ka nzata ka hada. I'i dza'a mnaghata kada vrakta ka. Ya dza'a zbay Hiridus ta na zwan na ɲa dzata,» ka'a.

† **1:23** Ngha ta Isaya 7:14 nda 8:8, 10.

* **2:4** Kristi na: Tsaya Mgham tɬanagha Lazglafta ta wi.

† **2:6** Ngha ta Mika 5:1, Yuhwana 7:42.

¹⁴ Ka sli'áftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan̄ ya nda mani girvidik ka laghwi ta hadika Masar. ¹⁵ Ka nzatá tsi hada ha ka sagha fitika mta ta mgham Hiridus. Mantsa kə'a maguta ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada mna Mgham Lazglafta nda ma wa anabi, ka'a mantsa: «Ma hadika Masar† hgagapta yu ta zwan̄a da,» kə'a ya.

Pslatá zwani ma luwa Batlehem

¹⁶ Kə'a ka Hiridus ná, hidaku hidanagha tsa gwal nda snatá skwi ta ghəŋa tekwaŋta ya. Ka kuzlanaftá tsi ta ŋuduf. Tsaw mnanamna tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwaŋta ya kay ta fitika zlagapta tsa tekwaŋta ya, kəl tsi ka mnay: Lawa pslihatá inda zwana zgwana yaga lu hadahada ha ka klaftá imi his ma luwa Batlehem, nda ya ma inda vli ta wanafta kə'a. ¹⁷ Ma tsa fitik ya dzatá ghəŋa gwada ya mna anabi Irmia. Ka'a mantsa:

¹⁸ «Ta snaku hlawi ma Rama.

Ta snaku lili nda ŋada ghəŋ.

Rahila ya ta tawa zwanani,

va a ta ləanata ŋuduf wu kabga rwurwa hən̄ŋš,» ka'a.

Sli'áfta ma luwa Masar ka vru da luwa Nazaret

¹⁹ Manda mtatá mgham Hiridus, ka ləglagha duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu ma hadika Masar. ²⁰ Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a, ka kla ka ta na zwan̄ na nda mani, ka dza'a ka ta hadika Isra'ila kabga nda rwa tsa gwal ta zba dzatá na zwan̄ na ya,» ka'a.

²¹ Ka sli'áftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan̄ ya nda mani, ka laghwi ta hadika la Isra'ila. ²² Ama snan̄tani kazlay: Zwan̄a Hiridus ta nzakway ka Arkilayus ta ga mgham ta hadika Zudiya kə'a, ka zləŋaftá tsi ta dza'a da hada. Tahula mnanan̄ta Mgham Lazglafta nda ma suni, ka mbədaghatá tsi ta vgha ta hadika Galili. ²³ Ka laghu tsi nzata ma sana luwa ta hgu lu ka Nazaret. Nda nza mantsaya ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mana la anabiha, ka hən̄ mantsa: «Mnda la Nazaret dza'a hga lu,» ka hən̄.

3

«Mbədanafwa nzakwa ghuni» ka Yuhwana

Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Ma tsa fitik ya, ka zlagaptá Yuhwana mnda maga batem ma mtak ta hadika Zudiya, ka'a mantsa: ² «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, kabga ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha,» ka'a.

³ Ka anabi Isaya mnuta mantsa:

«Mamu sana mndu ta gugudaku ma mtak. Ka'a mantsa:

“Payanawa tva Mgham Lazglafta, ka lele'anata kuni ndədap,*» ka'a.

⁴ Gatá lguta swida ŋalibwa ta sudə Yuhwana ta vgha nda hbatá 6anava huta misti. Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁵ Ka sli'adaghatá gwal ta sli'áfta ma luwa Ursalima, nda inda gwal ta hadika Zudiya, nda inda gwal ta hadikha ta wanafta ghwa Zurden, ka lagha da tsi. ⁶ Ka manigin̄tá hən̄ ta dmakuha tan̄, ka maganaftá tsi ta batem ta hən̄ ma ghwa Zurden.

⁷ Nghay Yuhwana ta ndəghadaghata la Farisa nda la Sadukiya ta sli'adaghata da tsi, ŋa maganaftani ta batem ta hən̄ ná, ka'a nda hən̄ mantsa: «Mndəra la mupuhwa! Waya ta mnaghunatá hwayapta ma tsa 6asatá ŋudufa

† 2:15 Ngha ta Huseya 11:1. § 2:18 Ngha ta Irmia 31:15. * 3:3 Ngha ta Isaya 40:3.

Lazglafta dza'a sagha ya na? ⁸ Ka maga kuni tama ta slna dza'a marañtá mbədadata nzakwa ghuni. ⁹ Ma fa kuni ta ndana ghuni kazlay: Abraham na Da ŋni kə'a. Ka yu ta mnaghunata na: lavinjlava Lazglafta ta mbədanaftá na palaha na ŋa nzakwa tan ka zwana Abraham. ¹⁰ Nda ghada fata wa slpađa mista fuha ŋa ratsinŋa nda slrəŋ nda slrəŋ. Inda fu kul zdaku yakwani, dza'a tsinŋa lu ka vzamta ma vu. ¹¹ I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem ŋa marañtá ta mbədadata nzakwa ghuni. Ama tsa mndu ta sagha nda hula da ya ná, mal ŋani glaku ka ŋa da. Slaghu a yu dər ŋa hlaptá 6a6ah ma səlani wa. Tsatsi ná, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghu6a nda ya nda vu. ¹² Mamu kuwatavihi ma dzvani ta wa blikwi ŋa vihaptá hyani, ŋa dganatá sabatbat nda hənzila hya ŋa pghamtani ta hyani ma guvur. Ama ŋa drintani ta sabatbat, nda vu kul had ta mtavata dekdek,» ka'a.

Maganaftá batem ta Yesu

Mak 1:9-11, Luk 3:21-22

¹³ Ka sli'aftá Yesu ta hadika Galili, ka lagha ta wa ghwa Zurden slanağhatá Yuhwana ŋa maganaftani ta batem. ¹⁴ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Nawanawa mantsa a tsa wu! I'i ta kuma magidifta kagha ta batem guli ná, da i'i ta sagha kagha guli?» ka'a. ¹⁵ «Maga maga mantsa ya ndanana karaku, kabga mantsa ya dza'a magata u ta inda skwi ya kumaŋ Lazglafta,» ka Yesu nda tsi. Gi dzəglamə a Yuhwana ta wi mida wa. ¹⁶ Kdakwa lu ta maganaftá batem ta Yesu, ka sabə tsi ma imi. Ka gi gunatá luwa buwan, ka nghə tsi ta Sulkuma Lazglafta ta saha manda ghərbu' ta ghəŋani. ¹⁷ «Nanana zwanja da ya dvu yu, ya ta zdighata katakata,» ka sana lwi snagata daga ta luwa.

4

Dzəghañta halaway ta Yesu ma mtak

Mak 1:12-13, Luk 4:1-3

¹ Tahula tsa, ka klaghatá Sulkuma Lazglafta ta Yesu da mtak ŋa dzəghay halaway. ² Tahula magatani ta fitik fwađ mbsak nda rvidik tani nda fitik tani ta suma*, ka kuzlanaftá maya. ³ Ka gavanavatá halaway, ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta ka katsi ná, mnanamna ta na palaha na ka mbədavafta həŋ ka skwa zay,» ka'a nda tsi. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: "nda skwa zay kwenkwen yeya a ta nzata mndu nda hafu wu, ama nda inda gwada ta sabi ma wa Lazglafta,†"» ka'a.

⁵ Ka klaghatá halaway ta Yesu da Ursalima luwa ya nda ghu6a. Ka kladaftá tsi ta bđəma həga Lazglafta. ⁶ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta ka katsi ná, vzadavza ta vgha ta hadik. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: "dza'a ghunafghuna Lazglafta ta duhwalhani ŋa tsu'aftá kagha ma dzva tan ŋa kwala səla gha da gruntá pala‡,» ka'a nda tsi. ⁷ Ka Yesu guli mantsa: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta guli na: "Ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha kə'a,» ka'a nda tsi.

⁸ Tahula tsa, ka kləghaghatá halaway ta bđəma sana ghwa nda slra, ka maranata za mgham ma ghəŋa hadik nda gadghəlani tani. ⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Ka tsəl6a tsəl6a ka ma ghuva da ka vlihatá glaku, ta vlaghavla yu ta inda tan demdem,» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Halaway! Laghula

* 4:2 Suma: Tsaya fitik ya dza'a kurata mndu ta zlanatá za skwa zay nda sa skwa say ka vaghay nda hanay ma fitik ya dza'a kura mndu ta klafta ka magay. † 4:4 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:3. ‡ 4:6

Ngha ta Zabura 91:11-12. § 4:7 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:16

gha ta vata i'i. "Na Mghama gha Lazglafta dza'a vla ka ta glaku, da tsatsi turtukwani dza'a skwa ka ta htsin*,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta, ka'a nda tsi. ¹¹ Mnatani ta tsaya, ka zlanavatá halaway. Ka sli'adaghatá duhwalha Lazglafta, ka vlantá hən ta skwa zay.

Zlrafta Yesu ta mna Lfida Gwada ma luwa Galili

Mak 1:14-15, Luk 4:14-15

¹² Manda snan̄ta Yesu kazlay: Wa'a hbam hba lu ta Yuhwana ma gamak ka'a, ka sli'aftá tsi ka laghwi ta hadika Galili. ¹³ Ka zlanatá tsi ta luwa Nazaret. Ka laghwi da nzata ma luwa Kafarnahum ta nzakway ta wa drəfa Galili, ma kwakwara luwa Zabulun̄ nda Naftali. ¹⁴ Mantsa ya magata tsi ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mnə anabi Isaya:

¹⁵ «Kaghuni kwakwara Zabulun̄ nda Naftali ta nzakway ta wa drəf tvə sana 6la ghwa Zurden, nda kagha hadika Galili ta nzaku gwal kul had ka la Yahuda mida ya, ¹⁶ dza'a nda n̄gha gwal ta nzaku ma grusl ta mghama tsuwadak. Lanagha la tsuwadak ta gwal ta nzaku ma luwa zlatanagha sulkuma mtaku ta hən†,» ka'a. ¹⁷ Daga ma tsa fitik ya zlrafta Yesu ta mna gwada, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni! Ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha!» ka'a.

Hgafta Yesu ta tan̄ta duhwalhani

Mak 1:16-20, Luk 5:1-11

¹⁸ Ta wawakwani Yesu ta wa drəfa Galili, ka n̄ghantá tsi ta zwanamaha his, i Simun̄ ta hgu lu ka Piyer ya nda zwan̄amani Andre. Ta wda kadəŋa tan̄ hən da drəf ŋa tuma klipi kabga tuma klipi slna tan̄. ¹⁹ «Mbədwa mista da ŋa naghunafta da ka gwal hlaktá mnduha,» ka Yesu nda hən. ²⁰ Ka gi zlanavatá hən ta kadəŋha tan̄ ka laghu mistani.

²¹ Mbadafta tan̄ dau', ka n̄ghantá tsi ta zwanamaha his guli, i Yakubu nda Yuhwana zwana Zebedi. Kawadaga hən nda da tan̄ Zebedi ma kwambalu ta paya kadəŋa tan̄. Ka hgaftá Yesu ta hən. ²² Ka zlanavatá hən ta tsa kwambala tan̄ ya nda da tan̄ tani, ka laghwi mista Yesu.

Taghay Yesu ta skwi, nda mbambayni ta mnduha

²³ Ka rə Yesu ta inda hadika Galili, ka tagha skwi ŋa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda, ka mna Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda dan̄waha tan̄, nda inda ya ta raghwa hən. ²⁴ Ka tuta gwada wdid ta ghəŋa Yesu ta inda hadika Siri. Ka hlədanaghatá lu ta inda gwal dan̄waha, nda gwal ta ŋra dan̄waha kavghakavgha, nda gwal nda ksa da halaway, nda gwal nda ksa da seteni, nda gwal nda rwa səla tan̄. Ka mbambə Yesu ta hən. ²⁵ Ka sli'i dəmgə mistani, gwal ta sli'afta ta hadika Galili, nda gwal ta sli'afta ta kwakwara Dekapwalus, nda ya ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda gwal nda ta sana 6la ghwa Zurden.

5

Vəda zdaku sura 5 ka labə ta 7

Luk 6:20-23

¹ N̄ghay Yesu ta sli'adaghata dəmgə da tsi, ka sli'aftá tsi ka lafi ta kudun̄ur ka nzata. Ka sli'adaghatá duhwalhani tavatani. ² Ka zlraftá tsi ta tagha skwi ŋa tan̄, ka'a mantsa:

* 4:10 N̄gha ta Vrafta ta zlahu 8:13 † 4:16 N̄gha ta Isaya 8:23—9:1

³ «Rfu da gwal nda sna ta pɔa tan ma Sulkum, kabga ɲa tan ga mghama Lazglafta.

⁴ Rfu da gwal ta taw ndanana, kabga dza'a lɔana lɔa Lazglafta ta ɲuɖufa tan.

⁵ Rfu da gwal leɓteƙwa ghɛɲa tan, kabga dza'a vlaɲvɔa Lazglafta ta haɖik ya tanaf tsi ta imi ta slɛmɔɲ ta hɛɲ.

⁶ Rfu da gwal ta dzɛ maya nda ndala maga skwi ta kumɛ Lazglafta ta hɛɲ, kabga dza'a baghaku hɛɲ.

⁷ Rfu da gwal ta tawa hidahida ta mndu kabga dza'a taway Lazglafta ta hidahida ta hɛɲ.

⁸ Rfu da gwal hezle' a ɲuɖufa tan, kabga dza'a nghanɲgha hɛɲ ta Lazglafta.

⁹ Rfu da gwal ta slɛga zdaku mataba mnduha, kabga zwana da kuni ka Lazglafta dza'azlay nda hɛɲ.

¹⁰ Rfu da gwal ta gɔ lu ta iri ɲa tan ta ghɛɲa magay tan ta skwi tɖukwa, kabga ɲa tan ga mghama Lazglafta.

¹¹ Rfu da kaghuni, ka ta rarazay lu ta kaghuni, ka ta gay lu ta iri ɲa ghuni, ka ta vazay lu ta rutsak ta kaghuni ta ghɛɲa gwada ta i'i.

¹² Rfawarfa ta rfu, ka nzata kuni wadɛh, kabga mamu nisɛla ghuni dagala ta kzla kaghuni ta luwa. Manda va tsaya ganapta lu tiri ta anabiha ta tinlaghutɔ kaghuni.»

*Nzaku ka slughul nda tsuwadaka ghɛɲa haɖik
Mak 9:50, Luk 14:34-35*

¹³ «Kaghuni slughula ghɛɲa haɖik. Ka sabasa nɛmaku ma slughul nɔ, waka lu dza'a nɛmgɛlanafɛ na? Ta haɖ hayhayani wu, ta ghɛɲa pghidinta ɲa dinlay mnduha yeya.

¹⁴ «Kaghuni tsuwadaka ghɛɲa haɖik. Haɖ luwa ta bafta lu ta ghwɔ ta difaghuta wa. ¹⁵ Haɖ lu ta tsamtɔ vu ma pitirla ka dzuɔamta ma tughuba wa. Ta vli tsɛla ta fagata lu ɲa tsuwadakayni ta inda gwal ma tsa hɛga ya. ¹⁶ Manda tsaya dza'a tsuwadakakwa tsuwadaka ghuni ta kɛma mnduha, kada nghanɛ hɛɲ ta ɲɛrma slna ta magɛ kuni, ɲa zlɛzlvay tan ta da ghuni ta luwa.»

ɲlanafɛ Yesu ta inda zlahu

¹⁷ «Ma fa kuni ta ghɛɲ kazlay: Sa da hɛrdinta zlahu Musa nda tagha skwa la anabi yu kɛ'a. Sa da hɛrdinta a yu wu, sa da ɲlanafɛ yu. ¹⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka ta teke'a luwa nda haɖik kɛtsi, haɖ sana skwi dɛr nɛɖ, dɛr ndɛhed' dza'a wuɖanaghuta lu mataba zlahu Musa, ha ka laghani ta fitika kɛɖavakta inda skwi wa.

¹⁹ «Tsaya tama, dɛr wa ta kwalaghutɔ snatɔ dɛr ya kwitikw mataba tsa zlahuha ya, ka tagha magay manda tsa ɲani ya ɲa sanlaha nɔ, dza'a nzakway tsa mndu ya ka sagɛɲ gudzekw ma ga mghama Lazglafta. Ama ka snasna mndu ta tsa zlahu ya, ka tagha magay manda tsa ɲani ya ɲa sanlaha guli nɔ, ka mndu dagala tsa mndu ya dza'azlay ma ga mghama Lazglafta.

²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka malaghumala a kaghuni ta snatɔ

zlahu ka gwal tagha zlahu ɲa mnduha nda la Farisa wu katsi ná, haɗ kuni dza'a walaɲta lami da ga mghama Lazglafta wa.»

Tagha skwi ta ghəɲa ɓasa ɲuɗuf

²¹ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha mu ghalya kazlay: Yaha ka walaɲta dzatá mndu* kə'a. Dər wa mndu ta dzatá mndu ná, dza'a klay lu da guma kə'a. ²² Ama ka i'i ta mnaghunata ná, dər wa ta ɓasanavatá ɲuɗuf ta zwanamani ka mukumani a tsi ka tsi, dza'a klay lu ta tsa mndu ya da guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Ghwadak kə'a ná, dza'a klay lu ta tsa mndu ya ta kəma guyatá ghəɲa gwal tsa guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Rgha kə'a, nda ra tsa mndu ya ɲa vzagħata da dudu vu.

²³ «Tsaya tama, ka kladagħa kla ka ta skwi ɲa vlay ta gwir ɲa Lazglafta, ka havaktá ka hada ta gwada ya ta kul dzraku mataba ghuni nda zwanama għa katsi, ²⁴ zlanzla ta tsa skwa għa ya hada tavata tsa gwir ya, ka vragħuta ka dzrafta nda tsi karaku, kada vrakta ka vlaɲta tsa skwa għa ya ta Lazglafta.

²⁵ «Ka mamu skwi mataba ghuni nda mndu katsi, ta kul lagħa kuni da vla guma nda tsi ya, ɲavaɲa ka dzrafta kuni ma kɗaku tsi kladagħagħata da vla guma, da klaftá mndu ta tsa guma ta kagħa ka vlaɲta la sludzi, da vzagħatá lu ta kagħa da gamak. ²⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, haɗ ka dza'a sabi hada kata kɗiɲ a ka ta planatá kɗavakta penani wa.»

Tagha skwi ta ghəɲa hliri

²⁷ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Yaha ka da hliri† kə'a. ²⁸ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, mndu ta ngħafta nda ira mbəzleh ta markwa sani ma mndu ná, nda ghada klutani ta tsa marakw ya ma ɲuɗufani. ²⁹ Ka ira għa nda ga zegħwi ta kla kagħa da ga dmaku katsi, tsakwasliɲ tsakwasla ka wuɗidinta ka di'ɲ. Dər pɗata ka ta fawaya għa turtuk ka ya da vzamta lu ta kagħa tsuhtsuh da dudu vu. ³⁰ Ala, ka dzva zegħwa għa ta kla kagħa da maga dmaku ya, tsɲɲsa ka wuɗidinta ka di'ɲ, dər pɗata ka ta fawaya għa turtuk ka ya da vzamta lu ta kagħa tsuhtsuh da dudu vu.»

Tagha skwi ta ghəɲa ghzla marakw

Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18

³¹ «Ka lu mnata guli na: “Ka ghzlingħzla mndu ta markwa taɲ katsi, vindanaftani ta delewera ghzlatani‡.” ³² Ama ka i'i ta mnaghunata na: Ka ghzlingħzla mndu ta markwa taɲ, ka ta ghəɲa hliri a tsi wu katsi, famfa ta tsa marakw ya da hliri. Ka klaɲkla mndu ta marakw ghzliɲ lu guli, hliri ta hla tsa mndu ya,» ka'a.

Gwada ta ghəɲa waɗu

³³ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha ghalya na: Yaha ka da walaɲta waɗu kə'a. Manda va tsa waɗana ka ta Mgham§ Lazglafta għa ya ná, manda va tsaya ká ka magata. ³⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata na: Yaha kuni walaɲta waɗutá vli, dər nda luwa, kabga vla nzakwa Lazglafta ya. ³⁵ Dər nda haɗik, kabga vla fa səlani ya. Dər nda luwa Ursalima, kabga luwa Mgham dagala ya. ³⁶ Yaha ka da waɗu nda ghəɲa għa, kabga laviɲ a ka ta mbəɗanafta ka ɲusliɲ dər ka ɲra ta ya dər turtuk ma swida għa wa. ³⁷ Gwada ya ɲa sabi ma

* **5:21** Ngha ta Sabi 20:13 nda Vrafta ta Zlahu 5:17. † **5:27** Ngha ta Sabi 20:14 nda Vrafta ta Zlahu 5:18. ‡ **5:31** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. § **5:33** Ngha ta Zlahu 19:12, Mbsak 30:3 Vrafta ta Zlahu 23:22-24.

wa ghuni ná, ka anj tsi, anj. Ka mantse a tsi wu, mantse a wa. Inda ya dza'a sganaghata lu ta ghəŋa tsaya ná, sagha da halaway.»

Gwada ta ghəŋa planamtá mndu ta ɲaslu nda ɲaslu

Luk 6:29-30

³⁸ «Nda sna kuni ta mnata lu kazlay: Nda iri dza'a plamta lu ta iri, nda sli'in dza'a plamta lu ta sli'in* kə'a. ³⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, yaha kuni da vranamta. Katək ná, ka dzughusdza mndu ma lagəŋa gha nda ga zeghwi, mbədanambəda guli ta lagəŋa gha nda ga zlaəa. ⁴⁰ Ka kurakura mndu ta wlatá kagha kabga ɲa klugudughustá dawra gha, fanavafa guli ta lguta huda gha. ⁴¹ Ka pgha ta i'i tkwe' ka meli turtuk ka mndu nda kagha ya, pghafpgha gha ka meli his. ⁴² Ka dawandawa mndu ta skwi da kagha vlanjla gha. Ka laghala mndu da 6la nzawa da kagha, ma sdanaf ka.»

Gwada ta ghəŋa dva ghuma

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Dvuɖva ta zwanjama gha†, ghuma gha katsi husaghata kə'a. ⁴⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata: Dvuwadva ta ghuma ghuni, magawa du'a ta ghəŋa gwal ta giri ɲa ghuni. ⁴⁵ Tsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda zwana Da ghuni ya ta luwa, kabga tsatsi ta sli'aganaptá fitik ta ghəŋa gwal kul zdaku ghəŋa taŋ, nda ya ta ghəŋa gwal zda ghəŋa taŋ. Ta nzagazna ta imi ta ghəŋa tdukwa mnduha, nda ya ta ghəŋa ghwadaka mnduha. ⁴⁶ Ka gwal ta dvutá kaghuni yeya ka kuni laghu dvuta katsi, mndəra wati nisəla ta dza'a kuni mutsəgəla na? Dər gwal tska dzumna guli ná, mantse ya a ta maga həŋ guli ra? ⁴⁷ Ka ɲa zwanjama gha yeya ta ga kaghuni ta zgu katsi ná, ndaw malaghuta kaghuni tama? Mantse ya a ta maga gwal kul snanɲa Lazglafta guli ra? ⁴⁸ Nzawanza ka vərda mndu manda va nzakwa Da ghuni ta luwa ka vərda mndu‡ ya.»

6

Tva vla skwi ɲa pduha

¹ «Dasuwa ka kuni ta magə kuni ta skwi tdukwa, yaha kuni da magay ɲa ghubaku ta wa ira mnduha. Ka mantse tsi ná, mutsafta a kuni ta nisəla ghuni da Da ghuni ta nzakway ta luwa wa.

² «Ta vlə ka ta skwi ɲa pdu ya, ma ghubu ka ta ghəŋa gha ta ghəŋani, manda ya ta magə gwal ta maga madgwirmadgwir ma haga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta pazlala, ɲa ghubaku da mnduha ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həŋ ta nisəla taŋ. ³ Ama kagha, ta mbəhu ka ta pdu ya, ma snan dzva zlaəa gha ta skwi ta magə dzva zeghwa gha. ⁴ Tsaya dza'a kəl tsa mbəha gha ya ka nzakway ka skwi nda dīfa. Dza'a plaghampila Da gha Lazglafta ta ngha skwi ta magə ka ma dīfa ya.»

Tva maga du'a

Luk 11:2-4

⁵ «Ta ndəbu kuni ta dzvu, ma nza kuni manda ɲa gwal ta maga madgwirmadgwir zdəgana maga du'a ta həŋ ta sladu ta sladu ma haga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta wa madəda tvi* ɲa nghanɲa mnduha ta həŋ ya.

* **5:38** Ngha ta Sabi 21:23-25 nda Zlahu 24:19-20, nda Vrafta ta Zlahu 19:21. † **5:43** Ngha ta Zlahu 19:18, nda Vrafta ta Zlahu 23:3-6. ‡ **5:48** Ngha ta Zlahu 19:2, Vrafta ta Zlahu 18:13. * **6:5** Ngha ta Lukwa 18:10-14.

Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa hən̄ ta nisəla tan̄. ⁶ Ama kagha, ka ta maga du'a ka, laghula da dzuguva gha, ka hafta ka ta tgha gha ka ndəḅa ka ta dzvu. Dza'a plaghamp̄la Da gha ta nzakway ta nghay ma difa ya.

⁷ «Ta ndəḅu kuni ta dzvu ya, ma gḁa kuni ta vrafta ta gwad̄a turtuk, manda ṇa gwal kul san̄t̄a Lazglafta ta ndanay kazlay: Vrafta ta gwad̄a dza'a kəl Lazglafta ka tsu'aṇnafta kə'a ya. ⁸ Ma taghə kuni ta skala tan̄, kabga nda sna Da ghuni ta skwi ta kumə kuni ma kḁaku kaghuni ka daway da tsi.»

Da ta luwa

⁹ Wya ka kuni da maga du'a tama:

«Da ṇni ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuḁa.

¹⁰ Ka saghasa fitika ga mghama gha, ka maga ka ta skwi ta kumə ka ta hadik, manda ya ta magaku ta luwa.

¹¹ Vlaṇnavla ta skwa zay prək zay ṇni gita.

¹² Plaṇnapla ta dmakuha ṇni, manda ya ta plinista aṇni ta dmakwa gwal ta magan̄nata.

¹³ Ma zlaṇna ka tawa skwi dza'a dzəghaṇnata. Klapkla ta aṇni ma dzva halaway, [kabga ṇa gha ga mgham, nda mbraku, nda glaku, ṇa kḁekedzen̄. Amin!]

¹⁴ «Ka plinispla kuni ta dmakwa mnduha ta magaghunata katsi, Da ghuni ta nzakway ta luwa ná, dza'a plighunispla ta ṇa ghuni guli. ¹⁵ Ama ka had̄ kaghuni ta plinist̄a dmakwa mnduha ta magaghunata wu katsi, had̄ Da ghuni dza'a plighunist̄a dmakuha kaghuni guli wa.»

Tva maga suma

¹⁶ «Ka ta suma kuni, ma pslaf kuni ta kuma manda ya ta magə ghwad̄aka mnduha. Ta pslafpsla hən̄ ta kuma, kabga ṇa nghay mnduha kazlay: Ta suma hən̄ kə'a. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsumutsa hən̄ ta nisəla tan̄ nda tsaya. ¹⁷ Kagha, ka ta suma ka, masammaṣa ta rd̄i ma ghəṇa gha ka payanata ka, mbazin̄ ka ta kuma gha guli. ¹⁸ Tsaya dza'a kwal mnduha tsatsafta ta suma ka kə'a. Ta ghəṇa Da gha hada ta nzaku ma difa yeya nda ngha. Dza'a plaghamp̄la tsa Da gha nda ngha ta skwi ta magə ka ma difa ya. Psawapsa ta mutsaft̄a gadghəl da Lazglafta.»

Skwa gadghəl ta hadik nda ya da Lazglafta

Luk 12:33-34

¹⁹ «Ma tskana kuni ta gadghəla ghuni ta hadik ma vli ya ta zuta zahar, ta ksuta mbəzlar, nda ya ma vli ta zlraghata ghaliha guli. ²⁰ Ama tskawa tska ta gadghəla ghuni ta luwa ma vli dza'a kwal zahar zuta, dza'a kwal mbəzlar ksuta, nda ya dza'a kwal ghaliha zlraghata. ²¹ Ma vli hada gadghəla gha ya, hada ṇudufa gha guli.»

Nzaku ma tsuwad̄ak

Luk 11:34-36

²² «Iri ná, manda pitirla vgha gha nzakwani. Ka tsid̄id̄ ira gha, tsuwad̄ak inda vgha gha. ²³ Ama ka nda badza ira gha, ma grum inda vgha gha. Ka si ma grum nzakwa tsa tsuwad̄ak ma kagha ya katsi, kighkigh dza'a tḁikuta tsa grum ya tama!»

Zba'awazba mataba i Lazglafta nda tsedi

Luk 16:13

²⁴ «Had mndu dza'a laviṇṭa gwafta ksanatá slna ta mghamha his, ta magay-magay ṇa ya, ta magaymagay ṇa ya, ma va tsa fitik turtuk ya wa. Nda husanṭa sani, ta dvutá tsi ta sani. Nda ndi'a nzakwani nda sani, ta wudṇṇṭá tsi ta sani. Laviṇ a kuni ta gwaftá maga slna ṇa Lazglafta, ta magaymagay kuni ṇa tsedi wa.»

Zbawazba ta ga mghama Lazglafta karaku

Luk 12:22-31

²⁵ «Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Ma thə kuni ta he', a nu dza'a mu zay? Nu dza'a mu say? A nu dza'a mu suday ta vgha na kə'a? Malaghumala a hafu ta skwa zay ra? Ari malaghumala a wa a vgha ta lgut na? ²⁶ Nghawangha ta dyak ta ndaraku ta luwa 6a. Had hən ta sləgu wu, tska a hən ta skwi ta vwah wu, had hən ta tskanatá skwi ma guvur guli wa. Da ghuni ta luwa ta zunṭá skwi ta hən. Malaghumala a kaghuni piw ka hahən wu ra?

²⁷ «Waya mataba ghuni ma mnayni ta he', dza'a slranaghata dau' ta fitika hafani na? ²⁸ Ala, kabgawu ta kəl kuni ka mna he' ta ghəṇa lgut tama 6a? Nghawangha ta vzlizla ta magaku ma vwah 6a. Had sana slna ta magata hən wu, had hən ta ga lgut wa. ²⁹ Kulam nda tsa, ka yu ta mnaghunata na: Dər Salumun nda va tsa nzakwani ka gadghəl† ya tani ná, ta fava a ta lgut ta klaftá dinakwa ya dər turtuk ma tsa vzlizlaha ya wa. ³⁰ Ka si mantsa ya ta sudanavata Lazglafta ta lgut dina ta kuzun gita, gamahtsimani ṇa vzamta da vu ya ní, kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunata tama rki? Kay! Nda hta zlghay nda ṇudufa ghuni.

³¹ «Ma walaṇ kuni ta mna he' tama, ma mnə kuni kazlay: A nu dza'a ṇni zay? A nu dza'a ṇni say? A nu dza'a ṇni suday ta vgha na kə'a. ³² Inda tsaha ya ná, gwal kul snanṭá Lazglafta ta psay. Nda sna Da ghuni ta luwa ta skwiha ta raku ka ṇa ghuni. ³³ Zbawazba ta ga mghama Lazglafta nda maga skwi tdúkwa ta wa irani karaku, dza'a vlaghunavla lu ta inda tsa skwiha ya ta ghəṇani.

³⁴ «Ma mnə kuni kazlay: He', waka yu da magay gamahtsimani na kə'a. Prək gamahtsimani ka ndananatá ghəṇani, prək dər wati ma vaghu nda dāṇwani.»

7

Ma tsə kuni ta guma ta ghəṇa mndu

Luk 6:37-38,41-42

¹ «Ma tsə kuni ta guma ta ghəṇa mndu, da tsaghunaghatá lu ta guma ta kaghuni guli. ² Dza'a tsaghunagha tsa Lazglafta ta guma, manda va tsa ta tsə kaghuni ta ghəṇa sanlaha ya. Nda tsa daram ta kəl kaghuni ka gray ṇa sanlaha ya, nda va tsaya dza'a gra lu ṇa kaghuni guli. ³ Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi da nga slimbitsa udzu ma ira zwanjama gha, kul nghanṭa kagha ta dughuslani ma ṇa gha iri na? ⁴ Ari, waka kagha dza'a mnay nda zwanjama gha “Yaha ka kləgaghata yu ta slimbitsa udzu ta ira gha kə'a,” wya dughuslani ma ṇa gha na? ⁵ Tsa madgwirmadgwira gha ya. Tinəl ká ka kliṇṭá dughusl ma ira gha karaku, kada nghanṭa ka ta vli ṇa kligiṇṭá slimbitsa udzu ma ira zwanjama gha.»

† 6:29 Ngha ta 1 Mghamha 10.

⁶ «Ma vlə kuni ta skwi nda ghuḃa ɲa kriha, da mbədavatá tsi valafta ta kaghuni ka patsaghunata. Ma vza kuni ta mizidikwa ghuni ta kəma ghuvazu da diɲlanaptá tsi, ka mbədavata da hi'ida kaghuni.»

Mndu ta zbay ta mutsay

Luk 11:9-13

⁷ «Dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni. Gawaga ta zgu dza'a gunaghunaguna lu ta watgha. ⁸ Dər wati ma mndu ta dawanta, ta mutsay. Dər wati ma mndu ta zbanta, ta slafsla tida. Ta gunanaguna lu ta watgha ta mndu ta gatá zgu. ⁹ Waya ma kaghuni dza'a klaftá pala ka vlantá zwanani dawanaɲər tsi ta skwa zay na? ¹⁰ Ari, ka klipi dawana tsa zwan ya, ka klaftani ta nahadik ka vlantá na? ¹¹ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha, nda sna kuni ta klaftá ɲərma skwiha ka vlantá zwana ghuni ya ni, Da ghuni ta luwa yeya dza'a kwal kul snanta klaftá skwiha dinaɲina, ka vlantá gwal ta dawanta da tsi rki?»

Hbatá ghəɲa zlahu

¹² «Inda skwi má ta kumə kaghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawa-maga kaghuni guli ta hahəɲ, kabga tsaya klatá ghəɲa zlahu Musa, nda gwaɲa la anabi*.»

Tviha his

Luk 13:24

¹³ «Lamwa la nda ta watgha slrehwa, kabga watgha bughwa ná, bla a labə tida wa ta kla mndu da vla zadaku. Nda ndəgha gwal ta dza'a nda tida. ¹⁴ Watgha slrehwa ná, nda bla ka lu ta labə tida, ta kla mndu da hafu. Sira a gwal ta mutsa labə tida guli wa.»

Ghwadaka anabiha

Luk 6:43-44

¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda anabiha ta tsakalawi ta sli'amta da taba ghuni manda tuwak, ama ma ɲudufa tan ta sidi haɲ manda kramtak mtak. ¹⁶ Ta slna tan dza'a tsatsafta kuni ta haɲ. Ta dagay lu ta yakwa fwa inabi ta teki ra? Ari, ta dagay a lu ta yakwa ghuraɲ ta hlu'a na? ¹⁷ Inda fu zɲa ná, zɲa yakwani. Ala, ka zɲa a fu ná, zɲa a yakwani guli wa. ¹⁸ Had fu zɲa ta laviɲta yaftá yakwa fu kul zɲaku wa. Manda tsaya guli ná, had fu kul zɲaku ta yaftá yakwa fu zɲa guli wa. ¹⁹ Inda fu kul zɲaku yakwani, ta tsinqsa lu ka vzamta ma vu. ²⁰ Tsaya tama, ta yakwa tan ta tsatsafta lu ta haɲ.»

Vərɲa duhwalha Yesu

Luk 13:25-27

²¹ «Inda gwal ta mnay kazlay: Mghama ɲa, Mghama ɲa! Kə'a a dza'a lami da ga mghama ɲa wa. Ba mndu ya ta maga skwi ta kumə Da ɲa ta nzakway ta luwa kwenkwen dza'a lami. ²² Nda ndəgha gwal dza'a mnay ɲa ɲa baɲu tsa kazlay: Mghama ɲa, Mghama ɲa! Anɲi a si ta kla lwa Lazglafta nda hga gha kay ra? Anɲi a si ta ghazla ghwadaka sulkum nda hga gha kay ra? Anɲi a si ta maga ndəghata mazəmzəmha nda hga gha kay guli ra kə'a. ²³ Ka yu dza'azlay nda haɲ baɲluwa na: "Ta walaɲ a yu ta snanta kaghuni wu. Laghwala ta vata i'i, kaghuni gwal maga ghwadaka skwiha†.»

Həgaha his

Luk 6:47-49

* 7:12 Ngha ta la Ruma. 13:8-10. † 7:23 Ngha ta Zabura 6:9.

²⁴ «Mantsa tama, dər wati ma mndu ta snan̄tá na gwađa ta mnə yu na, ka ksa slna nda tsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka gragra nda sana mndu nda hida ta baftá hægani ta kutumba. ²⁵ Ka sagha imi, ka lagha zala vlunduf dista tsa həga ya. Zlu a wu, kabga thaf ta kutumba lu. ²⁶ Dər wati ma mndu ta snan̄tá na gwađa ta mnə yu na, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka gragra tsa mndu ya guli nda sana mndu ka rgha ta baftá hægani ta wutak. ²⁷ Ka sagha imi, ka lagha zala vlunduf dista tsa həga, ka saf falak guk grun̄ta, ka zlutá tsi tesne',» ka'a.

Taghay Yesu ta skwi nda sgít

²⁸ Manda kd̄inta Yesu ta mna tsa gwađaha ya, ka ndərmim mnduha katakata ta tsa tagha skwani ya, ²⁹ kabga nda sgít ma tsa n̄ani tagha skwi ya, nza a manda tsa n̄a gwal tagha zlahu n̄a tan̄ ya wa.

8

Mbanafta Yesu ta mndu nda rda mndu tida

Mak 10:40-45

¹ Manda saha Yesu ta ghwá, ka sli'aftá ndghata d̄amga mistani. ² Ka lagha sana mndu nda rda mndu tida zl̄ambata ma ghuvani, ka'a mantsa: «Mghama da, ka ta kumay ka, lavin̄lava ka ta mbidifta,» ka'a. ³ Ka fadap̄tá Yesu ta dzvani ka ksan̄ta, ka'a nda tsi mantsa: «Ta kumay yu, mbafimba gha,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya. ⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Yahayaha ka mn̄anan̄tá mndu! La ka dza'a ka da maranan̄tá vgha gha ta mnda dra skwi n̄a Lazglafta, ka plata ka ta gh̄əj̄ nda skwi manda ya mna zlahu Musa, kada snan̄ta mnduha nda mba* ka kə'a,» ka'a nda tsi.

Mbanafta Yesu ta kwalva mghama sludza la Ruma

Luk 7:1-10, Yuh 4:43-54

⁵ Ta lamə Yesu da luwa Kafarnahum, ka lagha sana mghama sludza la Ruma ndəba dzvu da tsi. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Mghama da, wa'a kwalva da ta hani mintgha gəzəmba' a ta ghuya d̄an̄wa katakata,» ka'a. ⁷ «Ta dza'a yu da mbanafta,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Mghama da! Ra a yu ka lagha gha da ini wa. Ka sabsa gwađa te' ma wa gha ná, dza'a mbaku kwalva da. ⁹ I' guli ná, mista maliha nz̄inta yu, mamu sludziha mista i' guli. "Ka la!" ka yu nda sani, gi sli'ani. Ka "saghasa!" ka yu nda sani, gi saghani. Ka "maga ta ya!" ka yu nda kwalva da, gi magayni,» ka tsa mghama sludzi ya.

¹⁰ Snanata Yesu ta tsa gwađa mghama sludzi ya, ka laghu tsi ndərmimay. Ka'a nda tsa gwal mistani ya mantsa: «Kahwathwata ká yu ta mnaghunata, dər mataba la Isra'ila, ta slaf a yu ta mndərga zlghay nda n̄udufa mndu manda nana wa. ¹¹ Ka yu ta mnaghunata ná, nda ndgha gwal zlghay nda n̄uduf mndərga nana dza'a sli'agaghata daga ma mndəra luwa nda ya mista luwa†, ka nzata ka za skwi kawadaga nda i Abraham nda Izak nda Yakubu ma ga mghama Lazglafta. ¹² Ama gwal má dza'a nzakway ka zwana za həga ga mghama Lazglafta ya, dza'a hlafhla lu ta h̄əj̄ ka pghid̄inta da grum ma bli, ma vli n̄a taw nda hpada sli'ij̄,» ka'a.

¹³ Ka Yesu nda tsa mghama sludzi ya mantsa: «La dzagha gha! Dza'a magamaga lu manda ya zlghaf ka,» ka'a. Gi ma va tsa fitik ya ka mbaftá tsa kwalvani ya.

* **8:4** Ngha ta Zlahu 14:2-23. † **8:11** Mndəra luwa: Tsaya tva safa fitik. Mista luwa: Tsaya tva d̄ad̄akwa fitik.

*Mbanafta Yesu ta midza Piyer**Mak 1:29-34, Luk 4:38-41*

¹⁴ Ka sli'äftá Yesu ka lagha da Piyer, ka slanaghatá tsi ta midza Piyer ta hani ta basa ñudidar. ¹⁵ Ka ksanťá tsi ta dzvu, ka mbaftá tsi da tsa ñudidar ya. Ka sli'äftá tsi ka maganatá skwa zay.

¹⁶ Gahawani, ka hladağhatá lu ta ndghata gwal nda ksa da ghwadaka sulkumha. Ka ghazliginťá tsi ta tsa ghwadaka sulkumha ya nda gwađa ma wani. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kul dughwanaku. ¹⁷ Mantša ya magata tsi ña dzanaghatá ghəja gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

«Tsatsi ka ghəjani ta hlaghutá
dajwaha mu,
ka mbambanaftá ma kwala mu
kul dughwanaku† kə'a ya.»

*Mamay mnduha ta dza'a mista Yesu**Luk 9:57-62*

¹⁸ Nghanata Yesu ta dəmgá ta wanafta ná, «mbadma ta a 6lu a,» ka'a. ¹⁹ Ka lagha sana mnda vinda zlahu slanaghata, ka'a nda tsi mantša: «Maləma da! Ta dza'a mista gha yu dər dza'a diga ka,» ka'a. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantša: «Gərhanja ná, mamu ghurumha tanj. Dyakha ta ndaraku ta luwa guli, mamu həgaha tanj. Ama Zwanja mndu ná, haď dər vli ña fadatani ta ghəjani wu,» ka'a.

²¹ Ka sani mataba duhwalhani mantša: «Mghama da! Zlihazla ka dza'a yu da padamtá da da karaku,» ka'a. ²² Ka Yesu nda tsi mantša: «Mbadá kagha mista da! Zlanjla ta gwal nda rwa ka pada həj ta mbliha tanj,» ka'a.

*Ləanata Yesu ta falak ta drəf**Mak 4:35-41, Luk 8:22-25*

²³ Ka sli'äftá Yesu ka lami da kwambalu, ka laghu duhwalhani mistani. ²⁴ Tata ndəru həj ta drəf, ka sli'avafťá mghama falak, ka kapatsa'uwaku imi, ka sli'i da kwambalu. Ma tsa fitik ya, ta hanutá hanani Yesu. ²⁵ Ka sli'äftá duhwalhani ka lagha sli'anafta. Ka həj nda tsi mantša: «Mghama da, kata ta amu, dza'a rwaku mu!» ka həj. ²⁶ Ka Yesu nda həj mantša: «Nu ta kəl kuni ka zləj. Kay! Nda hta zlgəy nda ñudufa ghuni,» ka'a. Ka sli'äftá tsi ka davanaghatá falak nda drəf, ka nzatá vli t6ekw. ²⁷ Ka ndərmim tsa mnduha ya katakata. «Wa na mndu na ta snə^S dər falak nda drəf tani ta gwaďani katək na?» ka həj.

*Mbanafta Yesu ta sana mnduha his nda ghwadaka sulkum ma həj**Mak 5:1-10, Luk 8:26-39*

²⁸ Bhadapta tanj ta tsa sana 6la drəf ta hadika Gadaraniya ya, ka sli'agaptá sana mnduha his ma kulu kasu halaway, ka lagha həj da guyay. Ta zləjay lu ta həj katakata, laviñ a mndu ta walanťa labə nda tvə tsa wa. ²⁹ Ka gi dzə həj ta lawlaw. Ka həj mantša: «Nya mataba mu nda kagha ni Zwanja Lazglafta? Sagha da ghuyanjnaftá ka ta kul magaku fitikani ra?» ka həj.

³⁰ Tsaw manda a nda həj, mamu sana bra ghuvazu* dagala ta nghə lu. ³¹ Ka ndəbu tsa halawayha ya ta dzvu da Yesu. Ka həj mantša: «Ka ta ghzla añni ka ná, ghuna ta añni da a bra ghuvazuha a,» ka həj. ³² Ka'a nda həj mantša: «Lawala!» ka'a. Ka sli'agaptá həj ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya.

† **8:17** Ngha ta Isaya 53:4. § **8:27** Ngha ta Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. * **8:30** Ngha ta Markus 5:11.

Ka vazagatá tsa bra ghuvazuha ya ta vgħa ta vata vli, ka rkaghata da drəf, ka zadamtá hən̄ mida.

³³ Ka sli'afta tsa gwal si ta ngħa hən̄ ya nda hwaya, ka lagħwi da luwa da mna inda skwi ta maguta, nda ya ta slanagħatá tsa mnduha kasu halaway ya.

³⁴ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa nekwnekw da guya Yesu. Na tsa gi ngħan̄ta tan̄ ta Yesu ya, «kdəkdək, sli'apsli'a ma hadika ɲni,» ka hən̄ nda tsi.

9

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani

Mak 2:1-12, Luk 5:17-26

¹ Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka vrəglaghuta nda ta drəf, ka ɓhadagħatá tsi da luwani*. ² Ka tsukwadagħatá sana mnduha da tsi ta kativin̄ ta sana mndu nda rwa səlani. Ngħanata Yesu ta zlgħay nda ɲudufa tan̄, ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mant̄sa: «Sagən̄! Navaɲa għa, nda pla dmakwa għa!» ka'a.

³ Ka sanlaha ma gwal tagħa zlahu ɲa mnduha ma ghən̄a tan̄ mant̄sa: «Na mndu na ná, ta kwarakwara ta ghən̄a Lazglafta†,» ka hən̄. ⁴ Ngħadapta Yesu ta skwi ta ndanu hən̄, ka'a mant̄sa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndana tsa ghwadaka ndanu ya na? ⁵ Mal blakwa mnay kazlay: Nda pla dmakwa għa kə'a re, ari, mal mnay kazlay: Sli'afsl̄i'a għa ka mbadaka ta mbada kə'a na? ⁶ Ala, kada grafta kuni mamu Zwaɲa mndu nda mbrakwa plin̄tá dmakwa mnduha ta na ghən̄a hadik na kə'a,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mant̄sa: «Sli'afsl̄i'a għa, kla ta kativin̄a għa ka dza'a ka dzagħa għa,» ka'a.

⁷ Gi brahwat sli'afsl̄i'a tsa mndu ya ka lagħwi tsi dzagħani. ⁸ Ngħanata dəmga ta tsaya, ka ksutá tsi ta hən̄ ka zləɲ. Ka zləzlvu hən̄ ta Lazglafta ta vlan̄tá mndərga tsa mbraku ya ta mnduha.

Hgaf̄ta Yesu ta Mata ɲa dza'a mistani

Mak 2:13-17, Luk 5:27-32

⁹ Manda sli'afta Yesu ka zluɲtá tsa vli ya, ka ngħan̄tá tsi ta sana mndu ta hgə lu ka Mata, ta nzaku ma həga tska dzumna. «Mbada mista da!» ka'a nda tsi. Ka sli'afta Mata ka lagħwi mistani.

¹⁰ Tahula tsa, ka nzatá Yesu ka za skwa zay ga Mata. Ka sli'adagħatá ndəghata gwal ta tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha nzata ka za skwa zay nda tsi, kawadaga nda duhwalhani. ¹¹ Ngħay la Farisa ta tsa zay tan̄ ta skwa zay kawadaga ya, ka hən̄ nda duhwalhani mant̄sa: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwa zay kawadaga nda gwal tska dzumna, nda ya nda ghwadaka mnduha‡ na?» ka hən̄.

¹² Slrew lami da sləmən̄a Yesu, ka'a mant̄sa: «Had̄ mnduha dughwana dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ¹³ Lawa tsatsa klatá ghən̄a gwada ya mnə Lazglafta kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghən̄ nda rini§ a wu kə'a ya. Sagħa a yu haga gwal tdukwatdukwa wa, gwal dmaku ɲa i'i ta sagħa da hagay,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghən̄a suma

Mak 2:18-22, Luk 5:33-39

¹⁴ Ka sli'aftá duhwalha Yuhwana mnda maga batem ka lagħa dawan̄ta da Yesu, ka hən̄ mant̄sa: «Kabgawu ta kwal ɲa għa duhwalha suma, ya wya ta

* **9:1** Ka Markus 2:1 na: Kafarnahum tsa luwani ya. Ngħa ta Mata 4:13. † **9:3** Ngħa ta Zlahu 24:16.

‡ **9:11** Ngħa ta aya 10-11 nda Lukwa 15:1-2. § **9:13** Ngħa ta Huseya 6:6.

suma an̄ni nda la Farisa tazlay na?» ka hən̄. ¹⁵ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Dza'a laviŋlava gwal hagan̄ lu da v̄la kla makwa ta nzata zuzu'uva, ka ta kawadaga zwan̄ja midzi nda hən̄ ra? Dza'a saghasa fitik ɲa kləgadanaghutá hən̄ ta zwan̄ja midzi. Ma tsa fitik ya dza'a suma hən̄ ta suma.

¹⁶ «Had̄ mndu ta tsa'atá lfida lgut ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi, dza'a sganaghasga tsa lfidani ya ta mdukwint̄a tsa halatani ya. ¹⁷ Had̄ lu guli ta pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka mantsa tsi, dza'a tuta tsa zliba huta ya, ɲa mbuzuta ima inabi, lpay lu ma zliba huta guli. Ima inabi ta ka nuni ná, ma zliba huta ta ka lfidani ta pghamtá lu. Tsaya dza'a kəl hən̄ his his ka nzata d̄ina.»

Vranamta Yesu ta hafu da sana zwan̄ja makwa

Mak 5:21-43, Luk 8:40-56

¹⁸ Tata mna tsa gwada ya Yesu ɲa tan̄ mantsa, ka lagha sana mali mataba la Yahuda zləmbata ma ghuvani. Ka'a nda tsi mantsa: «Ta nzd̄ava a makwa da manda saba hafu mida wa, sawi fanaghatá dzva gha ta ghən̄ani ka mbafta tsi,» ka'a. ¹⁹ Ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani, ka dza'a mista tsa mali mataba la Yahuda ya.

²⁰ Ka sli'aftá sana marakw ta magay vakwani ghwan̄pd̄a his ta paghaku, ka lagha tsi ksan̄tá wa lguta Yesu nda ga muhul hul. ²¹ Tsaw ka tsa marakw ya ma ghən̄ani na: «Dər wa lgutani yeya ksan̄ yu tad̄a ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²² Ka mbəd̄avatá Yesu, ka nghanavatá tsi. Ka'a nda tsi mantsa: «Ŋavan̄ja gha makwa d̄a! Zlḡhay nda ɲudufa gha ta mbaghafta,» ka'a. Gi hadahada ka mbafta tsa marakw ya.

²³ Ka ḡhadaghatá Yesu da tsa mali mataba la Yahuda ya, ka slanaghatá tsi ta gwal ta vya sin̄lak, nda gwal ta vaza vgha. ²⁴ Ka'a nda hən̄ mantsa: «Lagh̄wala, ta mta a na makwa na wu, hani ta hani tsi,» ka'a. Ka ghuḡasu hən̄. ²⁵ Manda mbigin̄ta lu ta mnduha dzibil, ka lami Yesu da h̄aga. Ka ksaftá tsi ta tsa zwan̄ja makwa ya ta dzvu, ka sli'aftá tsa makwa ya. ²⁶ Ka tutá tsa skwi ta magata ya wd̄id̄ ma luwa.

Mbanaf̄ta Yesu ta ghulpata mnduha his

²⁷ Manda sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka sli'i, ka sli'aftá sana ghulpa ta mnduha his mistani nda hagaku. «Zwan̄ja Dawuda! Tawa ta hidahida ta an̄ni!» ka hən̄.

²⁸ Ka lam̄ Yesu da h̄aga, ka lagha hən̄ slanaghata. Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Grafḡra kuni kazlay: Dza'a laviŋlava yu ta mbaghunafta ka'a ra?» ka'a nda hən̄. «An̄i Mghama d̄a,» ka hən̄ nda tsi. ²⁹ Ka kasan̄tá tsi ta iriha tan̄. «Manda va tsa zlḡhafta ghuni nda ɲuduf ya ná, ka magamaga tsi manda va tsa,» ka'a nda hən̄. ³⁰ Ka mbaftá tsi iriha tan̄ ya. «Yahayaha kuni walan̄ta mnanatá mndu!» ka Yesu ka ɲd̄an̄da nda hən̄. ³¹ Na tsa saba tsa gwal nda ghulpa ya, ka laghu hən̄ da ta gwada ta Yesu ma inda tsa had̄ik ya.

Mbanaf̄ta Yesu ta sana rgha

³² Ta mbəd̄ hul tsa mnduha si nda ghulpa ya, ta kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu tsin̄ ghwad̄aka sulkum ka rgha. ³³ Ka ghzligintá Yesu ta tsa ghwad̄aka sulkum ya mida. Ka zlr̄aftá tsa mndu si ka rgha ya ta gwada tsəlen̄. «Ka yawu ka yawu, ta n̄gha a lu ta mnd̄erga skwi manda na ma Isra'ila wu,» ka damga ka nd̄ermimay. ³⁴ «Mghama ghwad̄aka sulkum ta vlan̄tá mbraku ta Yesu ta kəl tsi ka ghazla ghwad̄aka sulkumha*,» ka la Farisa nda ɲa tan̄.

* 9:34 N̄gha ta 12:24.

Tawata Yesu ta hidahida ta dɔmga

³⁵ Ka rɔ Yesu ta vli ma inda luwa dagaladagala nda zwana luwa tani. Ka tataghɛ tsi ta skwi ɲa mnduha ma hɛgaha tagha skwa la Yahuda. Ka mna tsi ta Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda danwaha, nda inda ya ta raghwa mndu. ³⁶ K'a ka Yesu wafta dɔmga nɔ, ka ksanɗa tsi ka hidahida, kabga nda hɛrfa hɛɲ, ta haɗ mbraku ma hɛɲ wu, nda nza hɛɲ manda tuwakha kul haɗ mndu ɲa nghay†. ³⁷ Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Dagala skwi ɲa tskay ta vwah, slaghu a gwal ɲa tskay wa. ³⁸ Ndɔɔawa ndɔɔa ta dzvu da mnda vwah ka ghuna tsi ta gwal ksa slna, ɲa tskanata skwi ta vwah,» ka'a.

10

Hga duhwalha Yesu ghwanɗa his

Mak 3:13-19, Luk 6:12-16

¹ Ka hagafta Yesu ta duhwalhani ghwanɗa his. Ka valanɗa tsi ta mbrakwa ghazla ghwadaka sulkum, nda mbamba mnduha ma inda danwaha, nda ya ma inda danwaha ta raghwa mndu nda raghwa ta hɛɲ. ² Wya hga tsa gwal ghwanɗa his ya: Tanɗani, Simun ta hɛɛ lu ka Piyer, nda Andre ta nzakway ka zwanamani, nda Yakubu zwanɗa Zebedi, nda Yuhwana ta nzakway ka Zwanamani, ³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Tuma, nda Mata mnda tska dzumna, nda Yakubu zwanɗa Alfe, nda Tade, ⁴ nda Simun mnda la Kananit, nda Zudas Iskaryut ta skwaptɔ Yesu ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanɗa his

Mak 6:7-13, Luk 9:1-6

⁵ Tsa gwal ghwanɗa his ya ghwanagha Yesu da luwa. Ka'a nda hɛɲ ma kɗaku tsi ka ghuna hɛɲ mantsa: «Yaha kuni dza'a da mndu kul nzakway ka la Yahuda. Yaha kuni lami da luwa la Samari. ⁶ Lawa tvɛ la Isra'ila, hahɛɲ nɔ, nda nza hɛɲ manda tuwak nda zadɔ. ⁷ Lawa ka mna kuni ɲa tan kazlay: Ndusagagha ndusa ga mghama Lazglafta, k'a. ⁸ Ka mbamba kuni ta gwal kul duhwanaku, ka sli'aganapta kuni ta gwal nda rwa, ka mbambanapta kuni ta gwal nda ksa da rɔ mndu, ka ghazlɛnta kuni ta ghwadaka sulkumha. Zlg haf ka mbalay kaghuni ka vla kaghuni guli ka mbalay. ⁹ Yaha kuni klafta dɛr dasu, dɛr tseɗi, dɛr skwi ɲa da manaka tseɗi ma zliba ghuni. ¹⁰ Yaha kuni klafta dɛr zliba mbuluh. Turtuktuk ka kuni da klafta lgut. Yaha kuni klafta ɔaɔah, dɛr dafa, kabga nda ra ka mutsay mnda slna ta skwa zayni*.

¹¹ «Ka lamla kuni da luwa dagala, dɛr da zwanɗa luwa a tsi, zbawazba ta mndu ya nda fa vghani ɲa tsu'afta kaghuni. Ka nzata kuni ga tsa mndu ya ha ka sagha fitika sli'afta ghuni. ¹² Ta lamɛ kuni da hɛga ga mndu ya, «ka nza zdakwa Lazglafta nda kaghuni†,» ka kuni dzalay. ¹³ Ka nda fa vgha gwal ma tsa hɛga ya ɲa tsu'a zdaku katsi, dza'a nzaku tsa zdakwa ghuni ya ta ghɛɲa tan. Ala, ka fa a vgha tan wu katsi, ka vragaghuvra tsa zdakwa ghuni ya da kaghuni. ¹⁴ Ka kwalaghukwala lu ta tsu'afta kaghuni snaghuna a lu ta gwada ghuni wu katsi, sli'apwa sli'a ma tsa hɛga ya, ka ma tsa luwa ya a tsi, ka tukwinɗa kuni ta rgitik ta sɔla ghuni. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, baɗu tsay dza'a tsɔ Lazglafta ta guma ta ghɛɲa mnduha nɔ, ta dɛrdɛr ɲa luwa Suduma nda Gwamura dza'a nzakwa tsi ka ɲa mnduha ma tsa luwa ya.»

† **9:36** Ngha ta Mbsak 27:17, nda 1 Mghamha 22:17. * **10:10** Ngha ta 1 La Kwarent. 9:14, nda 1 Timute. 5:18. † **10:12** Ka nza zdaku nda kaghuni: Tsaya ga zgwa la Yahuda ta lagha hɛɲ da mndu.

Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu

Mak 13:9-13, Luk 21:12-17

¹⁶ «Wana yu ta ghuna kaghuni manda tuwakha da taba kramtak mtakha. Ka nzata kuni nda hida manda nahadik, manda għarbu' kul haɗ gwada ta ghəjani ya ká kuni da nzata guli. ¹⁷ Dasuwa ká kuni, dza'a hlay mnduha ta kaghuni da vla guma. Dza'a sləvay həj ta kaghuni nda gasləbaha ma həga tagha skwa taŋ. ¹⁸ Dza'a hlay lu ta kaghuni, kabga gwada ta i'i ta kəma nɔmna nda ya ta kəma mghamha. Na nzakwa ghuni ka masləmtsəka da ta kəma taŋ, nda ya ta kəma sanlaha ma mndəra mnduha. ¹⁹ Ka hlafhla lu ta kaghuni ka hladağhata ta kəma guma katsi, yaha kuni da ndana skwi na mnay ghuni, nda ya ka kuni dza'a da gwaday. Dza'a vlaghunavla Lazglafta ta gwada ya na gwaday ghuni ma va tsa fitik ya. ²⁰ Tsa gwada dza'a kuni gwaday ya ná, kaghuni a dza'a gwaday wu, Sulkuma Da ghuni dza'a gwaday nda ma kaghuni.

²¹ «Zwanjamani dza'a vlatá zwanjamani na dzata. Dani dza'a vlatá zwanjani na dzata. Dza'a ndəranava ndəra zwana taŋ ta dadaha taŋ, na vlatá həj na pslata. ²² Dza'a husarɔhusa kuni ta inda mnduha ta ghəja gwada ta i'i. Ama mndu dza'a kdanakta ná, dza'a mbaku. ²³ Ka ta giri lu na ghuni ma sana luwa katsi, ka hwaya kuni da sana luwa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma kɗaku kuni ka ranaftá inda luwaha la Isra'ila ná, dza'a vragaghavra Zwanja mndu.

²⁴ «Malaghumala a mndu ta taghə lu ta skwi na, ka mndu ta taghanatá skwi wa. Malaghumala a kwalva ta danahəgani guli wa. ²⁵ Lavinɔlava mndu ta taghanata lu ta skwi ta nzakway ka guram nda mndu ta taghanatá skwi. Lavinɔlava kwalva ta nzakway ka guram nda danahəgani guli. Ka si halaway, ka lu ta hga danahəga ya ní, kighkigh ká lu dza'a hga gwal ma tsa həga ya tama?»

Faftá ghəj ta Yesu

Luk 12:2-7

²⁶ «Yaha kuni da zləja həj. Haɗ skwi bukwana lu dza'a kwal kul sabi ta daɗi wa. Haɗ skwi ɗifana lu dza'a kwal lu tsatsafta guli wa. ²⁷ Skwi mnaghuna yu ma grum ya ná, mnawa mna banɔluwa. Skwi mnaghuna lu ma sləməj ma sləməj ya guli ná, gugudawa guguda ta wa lilwa. ²⁸ Ma zləj kuni ta gwal ta dzatá slu'uvgha ta kwal kul laviŋta dzatá hafu. Lazglafta ta laviŋta zadanatá† slu'uvgha nda hafu tani ma həga vu ya na zləjay katək. ²⁹ Haɗ lu ta skwaptá tiyti his ta kwaɓu ra? Kulam nda tsa ná, haɗ ya dər turtuk ma həj dza'a zadavaghuta kul ɗvaftá Da ghuni wa. ³⁰ Nduk nda swidi ma ghəja ghuni tani ná, mbəɗaf mbəɗa Lazglafta demdem. ³¹ Yaha kuni da zləj, mal kaghuni sgitani ka ndəghata tiytiha.

³² «Tsaya tama, ka na Yesu i'i ka mndu ta kəma inda mndu katsi ná, i'i guli ná, na ɗa na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da ɗa ta nzakway ta luwa.

³³ Ala, ka na Yesu a§ i'i wu, ka mndu ta kəma mnduha ya guli ná, i'i guli ná, na ɗa a na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da ɗa ta nzakway ta luwa.»

Zɗaku a klagagha Yesu wa

Luk 12:51-53, 14:26-27

³⁴ «Yaha kaghuni da ndanay kazlay: Zɗaku klagagha i'i da ghəja haɗik kə'a. Kafay klagagha yu. ³⁵ Saghasa yu da dganatá i zwanj nda dani, ta i makwa nda

† 10:28 Ngha ta Yakubu 4:12. § 10:33 Ngha ta 2 Timute. 2:12.

mani, ta i ghwa'ali nda midzani. ³⁶ Gwal ma hāga ga mndu dza'a nzakway ka ghuma mndu ma va tsa hāga* ya.»

Vlatá ghəŋ manda ŋa Yesu

³⁷ «Ka malaghumala dʒaŋta mndu ta dani ka mani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa dā wa. Ka malaghumala dʒaŋta mndu ta zwanjani ka makwani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa dā guli wa. ³⁸ Ka kla a mndu ta udza zlanjani ka dza'a mista dā wu ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa dā wa. ³⁹ Ka ta nzula hafa dā yu ka mndu katsi ná, dza'a zadɪŋzadā tsa mndu ya ta tsa hafani ya. Mndu ta zadɪŋtā hafani ta gwadā ta i'i guli ná, dza'a mutsay tsa mndu ya ta tsa hafani ya guli.»

Mndu ta tsu'afťá duhwalha Yesu ná, Yesu tsu'afťsi

Mak 9:41

⁴⁰ «Ka tsu'afťsu'a mndu ta kaghuni, i'i tsaya tsu'afť tsi. Mndu ta tsu'afťá i'i guli, mndu ta ghunagatá i'i tsaya tsu'afť tsi guli. ⁴¹ Mndu ta tsu'afťá anabi kabga nzakwani ka anabi ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa anabi. Mndu ta tsu'afťá mndu tđukwa, kabga nzakwani ka mndu tđukwa ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa mndu tđukwa. ⁴² Mndu ta tanaťá dər leghwa imi lanjəŋa yeya tsi ŋa say ta sani turtuk mataba tsa zwanhiya ya, kabga nzakwani ka duhwala dā ná, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had' nisəla tsa mndu ya dza'a zwaduta wa.»

11

Ghunafťa Yuhwana ta mnduha

Luk 7:18-35

¹ Manda kdakwa Yesu ta tsa tagha skwiha ŋa tsa duhwalhani ghwanpda his ya ná, ka sli'afťá tsi hada ka laghwi da ra luwaha ma tsa hadik ya ŋa tagha skwiha, nda ya ŋa mna Lfidā Gwadā.

Dawutá vla Yuhwana mnda maga batem

² Ma tsa fitik ya, ma gamak na Yuhwana mnda maga batem. Ka snanťá tsi ta mna gwadā ta Kristi nda slnaha ta magə tsi. Ka ghunafťá tsi ta sanlaha ma duhwalhani ³ da dawanťa da Yesu kazlay: Kagha Kristi dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na ka'a. ⁴ Ka Yesu nda hən mantša: «Lawa mnanatá Yuhwana ta skwi ya snan kuni nda skwi ya nghan kuni. ⁵ Nda nghan gwal si nda ghulpa ta vli. Ta mbada gwal si nda raghwa sala tan. Nda mbamba gwal si nda rda mndu ta hən. Nda sna gwal si ka matghəm ta sləmən. Sli'agapsli'a gwal si ta rwuta. Mnanamna lu ta Lfidā Gwadā ta gwal ka pdu*. ⁶ Rfu da mndu ya kul kwalaghutá zlgħaftá i'i,» ka'a.

Gwadā Yesu ta ghəŋa Yuhwana

⁷ Ta sli'i duhwalha Yuhwana ka vru, ka mnə Yesu ŋa dəmga ta gwadā ta Yuhwana, ka'a mantša: «Naghani laghu kuni da nghan ma mtak na? Gagadak ta vyə falak rki laghu kuni da nghan na? ⁸ Nahgani laghu kuni da nghan 6a? Mndu ta sudavata lgut nda bla rki laghu kuni da nghan? Ya wya gwal ta sudavatá lgut nda bla nda bla ta hən ná, ma hāga ga mghamha hən. ⁹ Nu va skwi laghu kuni da nghan tama? Anabi rki laghu kuni da nghan? Mantša nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, malaghumala tsa mndu ya ta anabi. ¹⁰ Tsatsi tsa mndu mnə deftera Lazglafta ta gwadā ta ghənani

* **10:36** Ta ghəŋa aya 35-36, nghan ta Mika 7:6.

* **11:5** Nghan ta Isaya 35:5-6, 61:1.

kazlay: Wya yu ta tinlaghutá ghunafta mnda dá ka kagha ɲa payaghatá tvi† kə'a ya. ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata na: Mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, haď mndu ya ta zlagapta ka malaghutá Yuhwana mnda maga batem wa. Tsaw tama ná, mndu ya ta htuta katakata ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta tsatsi. ¹² Daga ta fitika Yuhwana mnda maga batem, ha ka sagha ta gitana, ta hwisay lu nda mbraku ta ga mghama Lazglafta. Ta zbay tsa gwal ta hwisay nda mbraku ya ta zlu'atá tsa ga mghama Lazglafta ya guli. ¹³ Inda la anabi nda deftera Musa tani, mnumna hən ta gwada ta ghəɲa tsa ga mghama Lazglafta ya, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana. ¹⁴ Kata kumay kuni ta snanɲa katsi ná, Yuhwana tsa Iliya dza'a vragaghta ya. ¹⁵ Ka mamu mndu nda sləmənɲa snay ka sna tsi. ¹⁶ «Nda wa dza'a gra yu ta mnduha ta na zamana na na? Manda tskatá vgha zwani ta luma ta tsgha lwi ɲa graha tanj ¹⁷ kazlay: Vyanafta ɲni ta sinlak ná, skala a kuni wu, fanafha ɲni ta laha ta ɲada ghən, tawa a kuni wu kə'a ya hən. ¹⁸ Saghaha Yuhwana, za a ta skwi wu, sa a ta skwi wu, “a' nda halaway ma ghənani!” ka mnduha nda tsi. ¹⁹ Saghaha Zwanɲa mndu, ta zay ta skwi, ta say ta skwi, “a' mamblahawa ya, dagala sasakwani, a' gra gwal tska dzumna, nda gwal dmaku ya,” ka hən nda tsi. Kulam nda tsa, ta nghaku difla Lazglafta ma slahani.»

Sana luwaha ta kwalaghutá zlgħaftá Yesu

Luk 10:13-15

²⁰ Tahula tsa tama, ka tsukunustá tsi nda gwada ta luwaha ya maga tsi katakata ta mazəmzmhəni mida, kabga kwalaghuta tanj ta mbədanafťa nzakwa tanj. Ka'a mantasa: ²¹ «Ɗanɲa ɲa gha luwa Kwarizin! Ɗanɲa ɲa gha luwa Betsayda! Ka má tsa mazəmzmə maga lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Tir, nda luwa Sidun lu katsi ná, má gitagita a ta mbədanafťa hən ta nzakwa tanj ka pghavatá buhu nda hutidif ta vgha† wa. ²² Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Baďu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha ná, ta dərdər ɲa luwa Tir nda luwa Sidun dza'a nzakwa tsi ka ɲa ghuni.

²³ «Kagha guli Kafarnahum! Dza'a kapay Lazglafta ta i'i ta luwa ka kagha ta gray ra? Bukwa a gha tsa! Dza'a vradaghavra lu tđəm da vla gwal nda rwa. Ka má tsa mazəmzmə maga lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Suduma lu katsi ná, má ta teke'a luwa Saduma gita na\$. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Baďu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha ná, ta dərdər ɲa luwa Suduma dza'a nzakwa tsi ka ɲa gha kə'a.»

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Luk 10:21-22

²⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu mantasa: «Ta rfay yu ta kagha Da, Mghama luwa nda haďik tani, kabga difana difa ka ta na skwiha na da gwal nda difil ma ghəɲa tanj, nda gwal nda sna ta skwi*, ka maranató ka ta zwani. ²⁶ Manda va tsa nzakwani Da, ta rfay yu ta kagha, ma zdakwa gha nzakwa tsi mantasa.

²⁷ «Da dá ta vliha ta inda skwi. Haď sana mndu nda sna ta Zwanɲa wa, ba ɲeya nda sna. Haď sana mndu nda sna ta Da guli wa, ba Zwanɲa ɲeya nda sna, nda mndu ta kumə Zwanɲa ta maranata,» ka'a.

Sagha da Yesu ɲa mutsa mbi'a vgha

† **11:10** Ngha ta Malatsi 3:1. ‡ **11:21** Kwarizin, Betsayda, Tir, Sidun; Ngha ta Isaya 23:1-18, nda Izeikiel 26, nda Yuwel 4:4-8, Amus 1:9-10. § **11:23** Ngha ta Isaya 14:13-15, Suduma Ngha ta Zlrafta 19:24-28. * **11:25** Ngha ta 1 La Kwareɲt 1:17-29.

28 «Saghawasa da i'i inda kaghuni gwal nda hërfa da ndəgaku ka mbi'aghunapta yu ta vgha. 29 Zba a yu ta nzaghunaghata wa. Klawakla ta ndəgaku ya ta klə yu, ka tagha kuni ta skwi da i'i, mantša ya dza'a kəl kuni ka mutsaftá mbi'a vgha. 30 Manda va tsaya nzakwani, skwi ya dza'a faghunaghata yu ná, ndəgaghunata a wa. Kafkafani nzakwani,» ka'a.

12

Zwanja mndu Mgham ta ghəja sabat

Mak 2:23-28, Luk 6:1-5

1 Ma va tsa fitik ya, bađu fitika sabat, ka labə i Yesu nda duhwalhani nda ma vwaha hya. Ka kuzlanafá maya ta duhwalhani. Ka 6ala'atá hən ta ghəja alkama* ɲa dghaday. 2 Nghay la Farisa ta tsa skwi ta magə hən ya ná, ka hən nda Yesu mantsa: «Ngha ta duhwalha gha 6a! Wa'a hən ta maga skwi kul raku ka magay bađu sabat†,» ka hən nda tsi. 3 Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta dzanaf a kaghuni ta skwi ya maga Dawuda kuzlanafər maya, nda gwal kawadaga nda tsatsi tani ra? 4 Ka lamə hən da həga Lazglafta ka zuta hən ta skwa zay fana lu ta Lazglafta. Had' sana mndu ta za tsa skwa zay ya, dər Dawuda, dər tsa gwal kawadaga nda tsi ya mazlay wu, ba gwal dra skwi ɲa Lazglafta‡ yeya ta zay. 5 Ari ta dzanaf a kuni ma deftera zlahu kazlay: Bađu sabat ná, ta zluɲzla gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta zlahu sabat ta magə hən ta slna ma həga Lazglafta, ksaf a ta hən ka dmaku§ wu kə'a na? 6 Tsaw ka yu ta mnaghunata ná, mamu sana skwi hadna ta malaghutá həga Lazglafta. 7 Ka má nda sna kuni ta klatá ghəja skwi mnə lu kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghən nda rini* a wu kə'a ya ná, má had' kuni dza'a mnay kazlay: Magamaga hən ta dmaku, kə'a nda tsa gwal kul had' dmakwa tan ya wa. 8 Zwanja mndu ná, tsatsi mgham ta ghəja fitika sabat,» ka'a.

Mbanafra Yesu ta mndu nda mta dzvani

Mak 3:1-6, Luk 6:6-11

9 Ka sli'afá Yesu ka zlanjá tsa vli ya, ka laghwi da həga tagha skwa la Yahuda. 10 Hada, mamu sana mndu nda mta dzvani. Ka mnduha dawanja da Yesu mantsa: «Vlavla zlahu mu ta tvi ɲa mbanafá mndu bađu sabat re, ari ki na?» ka hən nda tsi ɲa mutsaftá rutsak tida. 11 Ka'a nda hən mantsa: «Waya mataba ghuni, ka dədaghatá kdakwa tuwakani turtuktuk da gudzuwruɲ bađu sabat, dza'a kwal kul kligintá tsa tuwakani ya na? 12 Malaghumala a mndu ka tuwak ra? Tsaya tama ná, pyaf a lu ta mndu ka maga zdaku bađu sabat wa,» ka'a. 13 Ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya mantsa: «Tdap dzva gha,» ka'a. Ka tdaptá tsi, gi yomad' vravafvra tsa dzvani ya manda va tsa sanani ya.

14 Ka gi gazlagaptá la Farisa, ka laghwi dzeraku ɲa zba tvi ɲa zadintá Yesu.

Yesu ná, kwalva ya zbap Lazglafta ya

15 Tsatsafta Yesu ta tsa ndana tan ya, ka sli'afá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi. Ka sli'afá dəmgə guli ka laghwi mistani, ka mba mbə tsi ta inda gwal ma dənwa. 16 Ka zlahanaghata tsi ta hən ka ɲdanjá kazlay: Yahayaha kuni da mnihata kə'a. 17 Kəl tsi ka mnay mantsa ya ná, nda nza ɲa dzanaghata ghəja gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

* 12:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. † 12:2 Ngha ta Sabi 34:21. ‡ 12:4 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, nda Zlahu 24:9. § 12:5 Ngha ta Mbsak 28:9-10. * 12:7 Huseya 6:6, nda Mata 9:13.

- ¹⁸ Wya kwalva da ya zɓap yu, ya ɗɗu yu, ya ta zɗigihata katakata, dza'a fanaghafa yu ta Sulkuma da, dza'a mnanamna ta inda mndɛra mndu kazlay: Tuɗukwa guma da ka'a.
- ¹⁹ Zɓɓa a ta zɛrdawi wa. Dzɛta a ta lawlaw wa. Haɗ mndu dza'a snanɗa ta gugudaku ta pazlala wa.
- ²⁰ Haɗ dza'a kɗɛgɗɗinta ɓɓanaptɓa sulam nda ghada ɗatani wa. Haɗ dza'a kɗɗinta mɗɛgɗɗinta pitirila ta mtaku mtaku guli wa. Mantsa ya dza'a maga tsi ha ka vɓanɗani ta za ghwa ta skwi tɗukwa.
- ²¹ Na faɗta mndɛra mnduha ta ghɛɗa tanɗa ta hgani† ka'a ya.

Ghɗɗinta Yesu ta ghwaɗaka sulkumha

Mak 3:22-30, Luk 11:14-23

²² Ka kladaghatɓa lu da Yesu ta sana mndu ksu ghwaɗaka sulkum ta ghulpiɗta, ka tsɗɗa ta rgha guli. Ka mbanafɗa tsi. Ka gwadɓa tsa mndu ya ta gwada tsalen, ka nghanɗa tsi ta vli tsidid guli. ²³ «Zɓah zwanɗa Dawuda a na mndu na wu re?» ka mnduha ka ndɛrmimay.

²⁴ Na snanɗa la Farisa ta tsa skwi ya, ka hɛɗ mantsa: «Nda mbrakwa halaway† ta nzakway ka mghama ghwaɗaka sulkumha ya ta ghazla tsi ta ghwaɗaka sulkumha,» ka hɛɗ.

²⁵ Tsaw nda sna Yesu ta skwi ta ndanu hɛɗ. Ka'a nda hɛɗ mantsa: «Ka ta lmuvusɓa wa tsa ga mgham turtuk ya ta lmu katsi na, sladglata a tsa ga mgham ya wa. Ka ta lmuɗustalɓu gwal ma luwa turtuk, ka gwal ma hɛga turtuk a tsi guli ta lmu na, haɗ ya dza'a sladglata ma hɛɗ guli wa. ²⁶ Ka si ta ghzlay halaway ta halaway katsi na, dgavapɗga tsa halaway ya nda tsa tama. Waka ga mghamani dza'a sladglata tama na? ²⁷ Ka si nda mbrakwa Halaway ta ghzla yu ta ghwaɗaka sulkum ya ni, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Tsaya tama, vɛrɗa hahɛɗ dza'a tsaghunatɓa gumani. ²⁸ Ala, ka si nda Sulkuma Lazgɓa ta ghzla yu ta ghwaɗaka sulkumha katsi, ɓhavaghunaɓha ga mghama Lazgɓa nda tsa tama.

²⁹ «Ari, waka mndu dza'a lavɗɗa lami da hɛga ga mndu nda mbra ka hlugudunɗa huzlani ta kul habafɗa tsi ta tsa mndu nda mbra ya na? Tahula tsaya dza'a kaɓ tsi ka hlugudunɗa huzlani.

³⁰ «Mndu kul haɗ mista da na, ghuma da tsa mndu ya. Mndu kul haɗ ta katiyata nda tsakanata guli na, kwizidɗa ɗa tsa mndu ya ta kwizay. ³¹ Tsaya ta kaɓ yu ka mnaghunata kazlay: Inda dmaku ta gɛ mndu, nda rutsak ya ta pghɛ tsi ta Lazgɓa na, dza'a plinisɓa lu ta hɛɗ. Ama mndu ta vzaftɓa rutsak ta Sulkum nda ghuɓa na, haɗ lu dza'a plinistɓa dmakwani wa. ³² Ka vzaɗvza mndu ta rutsak ta Zwanɗa mndu katsi, dza'a plinisɓa lu ta dmakwani. Ama mndu ta vzaftɓa rutsak ta Sulkum nda ghuɓa na, haɗ lu dza'a walaɗta plinistɓa dmakwani, dɛr ta na zamana na, dɛr ta zamana dza'a sagha wa.»

Fu nda yakwani

Luk 6:43-45

³³ «Ka si zɗa ya fu ya, ka lu na, zɗa yakwani. Ka si zɗa a ya fu ya wu, ka lu na, zɗa a yakwani guli wa, kaɓga ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu. ³⁴ Mndara la mupuha na! Waka kuni si ma dza'a mnagaptɓa skwi ɗina, kaghuni la ghwaɗak na! Ka nu ndɛghatɓa skwi ma ɗuɗufa mndu ta mnigɗinta wubisima mndu. ³⁵ Nɛrma mndu na, ma tsa nɛrma skwiha ma ɗuɗufani ya ta kligista tsi ta skwi ɗina. Ghwaɗaka mndu guli na, ma tsa ghwaɗaka skwiha ma ɗuɗufani

† 12:21 Ngha ta Isaya 42:1-4. ‡ 12:24 Ngha ta 10:25.

ya ta kligista tsi ta ghwadaka skwi. ³⁶ Ka yu ta mnaghunata ná, nda wa tan dza'a mnəgin̄ta mnduha bađu guma ta inda n̄aslu ya brəfəgin̄ hən̄. ³⁷ Nda gwada ma wa gha dza'a tsaghaghata lu ta guma. Ka n̄a kwala dmakwa gha kul haď tsi, ka n̄a nzakwa dmakwa gha mamu a tsi.»

Zlghawa Yesu n̄a gwal ta dawa mazəməzəm

Mak 8:11-12, Luk 11:29-32

³⁸ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu n̄a mnduha, nda sanlaha ma la Farisa guli, nda Yesu mantsa: «Mghama da, ta kumay n̄ni ta magata gha ta mazəməzəm n̄a grafta n̄ni kazlay: Sa daga da Lazglafta ka kə'a,» ka hən̄.

³⁹ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ghwadək mnduha ta na fitik na. Haď hən̄ ta zlən̄a Lazglafta wa. Ta dawa mazəməzəm hən̄. Haď sana mazəməzəm dza'a maganata lu ta hən̄, ka tsa n̄a anabi Yunusa ya a tsi wa. ⁴⁰ Manda va ya maga anabi Yunusa ta vaghu hkən̄ nda rvidik hkən̄ ma huda mghama klipiš ya, manda va tsaya guli dza'a magata Zwan̄a mndu ta vaghu hkən̄ nda rvidik hkən̄ ma haďik. ⁴¹ Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna hən̄ ta gwada anabi Yunusa*, ka mbədanaf̄ta hən̄ ta nzakwa tan̄. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha, «n̄a ghuni dmaku,» ka gwal ma luwa Niniva dza'a sli'af̄ta mnay n̄a mnduha ta na fitik na. ⁴² Ghalya, ka sli'af̄ta sana marakw ta ga mgham ma vli di'in̄ nda ga sud†, ka lagha da sna difla Salumun̄. Wana mamu mndu hadna ta malaghutá Salumun̄ nda difil. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəja mnduha, «n̄a ghuni dmaku,» ka tsa marakw ya dza'a mnanatá mnduha ta na fitik na.»

Vradamta ghwadaka sulkum da mndu

Luk 11:24-26

⁴³ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, n̄a dza'ani da ra vli tuhwayan̄ tuhwayan̄a ka zba vli n̄a mbi'a vghani. Ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli n̄a mbi'a vghani ya wu katsi, ⁴⁴ «ka vra yu da tsa həga da sabə yu mida ya gra,» ka'a dza'azlay, n̄a sli'af̄tani ka vradaghata. Ka ta vradaghata tsi nda tsukwa vli mida, nda paya dina katsi, ⁴⁵ yawa da! kə'a dza'azlay n̄a vraghutani, n̄a hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəf̄an̄ ta malaghutá tsatsi nda sidi. N̄a lama tan̄ da tsa həga ya ka nzamta mida. Mantsa tama, dza'a nzakway baďzatá nzakwa tsa mndu ya ka malaghutá nzakwani tan̄tan̄. Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda na mnduha ta na ghwadaka fitik na,» ka'a.

Vərdaka mnduha Yesu

Mak 3:31-35, Luk 8:19-21

⁴⁶ Tata gwada tsa gwada ya Yesu nda dəmga ná, ka ɓhadaghata i mani nda zwanamani, ka nzaghutá hən̄ ma bli, ka zbə hən̄ ta gwadganata. ⁴⁷ Ka sana mndu nda tsi mantsa: «Wa'a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta zba gwadgaghata,» ka'a nda tsi. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsa mndu ta mnay n̄ani ya mantsa: «I wa i ma da nda zwanama da na?» ka'a nda tsi. ⁴⁹ Ka fadap̄ta tsi ta dzvu tvə duhwalhani, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da. ⁵⁰ Dər wati ma mndu ta maga skwi ya kuman̄ Da da ta nzakway ta luwa ná, tsa mndu ya ta nzakway ka zwan̄ama da, nda mukuma da, nda ma da,» ka'a.

§ 12:40 Ngha ta Yunusa 2:1. * 12:41 Yunusa 1-4. † 12:42 Ngha ta 1 Mghamha 10:1-10.

13

*Gwada ta wutsa hulfa**Mak 4:1-9, Luk 8:4-8*

¹ Bađu va tsa fitik ya, ka sabi Yesu ma həga* ka laghwi nzata ta wa drəf.
² Ka tskadaghatá dəmgə nərōisł ta vgha ta vatani. Ka sli'áftá tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta nzatá inda mnduha ta wa ghwa. ³ Ka mnə tsi ta ndəghata skwiha ɲa tan ka mahdihdi, ka'a mantsa: «Mbada sana mndu ka sli'áfta ka laghwi da wutsa hulfani. ⁴ Tata wutsay wutsay, ka rkata sanlaha ma hulfa ta tvi, ka sli'aktá dyakha ka daguta. ⁵ Ka rkata sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəɲani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəɲ mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka glanaghatá teki ka raghwanata. ⁸ Ka rkata sanlaha ta gənək, ka dyaftá tsahaya ka glaftá tsi ka pghaftá ghəɲ ka zwan dze'dze', ɓərzləzla ghəɲa sanlaha, selesa ghəɲa sanlaha, midida ghəɲa sanlaha.» ⁹ Ka sganaghatá Yesu, ka'a mantsa: «Mndu nda sləmənja snay ka sna tsi,» ka'a.

*Kabgawu ta kəl Yesu ka gra gwada nda gra na?**Mak 4:10-12, Luk 8:9-10*

¹⁰ Ka gavanavatá duhwalhani, ka həɲ mantsa: «Kabgawu ta kəl ka ka mna gwada ɲa tan ka mahdihdi katək na?» ka həɲ. ¹¹ Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Kaghuni ná, vlaghunavla lu ta snanťá vərda dífatá ga mghama Lazglafta, ama vlan a lu ta hahəɲ wa. ¹² ɲa mndu mamu skwi da tsi ta sganaghatá lu, ɲa sgutani da tsi. Ama mndu ya kul had skwi da tsi ná, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa ki'a da tsi ya. ¹³ Tsaya ta kəl yu ka mnay ka mahdihdi ɲa tan, kabga dər nghanha həɲ, nghan a həɲ wa. Dər snanťa həɲ nda sləmənja tan katək, sna a həɲ wu, graf a həɲ guli wa†.

¹⁴ «Ta ghəɲa tan dədafta tsa gwada Lazglafta ta mnay nda ma wa anabi Isaya‡ kazlay:

“Dər dza'a nda sna kuni nda sləmənja ghuni,

grafa a kuni wa.

Dər dza'a nda nghan kuni nda ira ghuni,

nghanťa a kuni wu kə'a ya.

¹⁵ Təɲu tənja ghəɲa na mnduha na.

Dərzlaf dərzla həɲ ta sləmənja tan,

hafha həɲ ta ira tan,

kabga va a həɲ ta nghanťa wa,

yaha həɲ da snanťa nda sləmənja tan,

yaha həɲ da grafta ma ɲudufa tan,

yaha həɲ da mbədanafťa nzakwa tan,

da mbanafťa yu ta həɲ§.”

¹⁶ «Kaghuni ná, nda tfawi ta ghəɲa kaghuni, kabga nda nghan ira ghuni ta vli, nda sna sləmənja ghuni ta sləmən. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Nda ndəgha la anabi nda gwal tdukwatdukwa nzakwa tan si ta dvanťa nghanťa na skwi nghan kaghuni na, lay nghan a həɲ wa. Si ta kumay həɲ ta snanťa na skwi snanťa kaghuni ná, sew sna* a həɲ wa,» kə'a ya.

* 13:1 Nghan ta Markus 3:1. † 13:13 Nghan ta Markus 4:12. ‡ 13:14 Nghan ta Isaya 6:9-10. § 13:15

Nghan ta Isaya 6:9-10. * 13:17 Nghan ta 1 Piyer 1:10, 12.

Klatá ghəŋa tsa gwada ta wutsa hulfa ya

Mak 4:13-20, Luk 8:11-15

¹⁸ «Snawasna tama ta klatá ghəŋa gwada ta ghəŋa tsa mndu ta wutsa hulfa ya. ¹⁹ Tsa tvi rkaf hulfa tida ya ná, gwal ta snantá gwada ta ga mghama Lazglafta kul grafta həŋ ya, həŋ. Ka sagha halaway zlu'ugudunustá həŋ ta tsa skwi wutsam lu ma ɲudufa taŋ ya. ²⁰ Tsa kluluh rkaf hulfa tida ya ná, tsaya mndu ta snantá gwada ta ga mghama Lazglafta, gi ka tsu'aftá tsi nda rfu. ²¹ Tsaw tama, had slrəŋ mistani wu, nzɔɔva a wa. Ka gi grungra ghuya ɔaŋwa, ka giri a tsi kabga tsa gwada ya, gi zləmbutani. ²² Tsa vli ma teki rkam hulfa mida ya guli ná, tsaya gwal ta snantá gwada Lazglafta, ka laghu həŋ da ndana skwiha ma ghəŋa hadik, nda skwa gadghəl, ka raghwanaatá tsa skwiha ya ta tsa gwada ya ma həŋ, ka ɲiŋtá həŋ ka ksubaŋ. ²³ Tsa gənək rkaf hulfa tida ya guli ná, tsaya gwal ta snantá gwada Lazglafta ka snatá həŋ, ka magaftá həŋ: Ghəmbəts ghəmbəts sanlaha, salala sanlaha, mididá sanlaha.»

Ghwadaka kuzun

²⁴ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi mantsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ma vwahani. ²⁵ Girvidik, sli'aghuslia lamndu da vlə hani, ka lagha ghumani da sləginistá rira distani ka laghwani. ²⁶ Manda ɔyafta tsa hulfa ya ka pghaftá ghəŋ, ka zlagaptá rira guli. ²⁷ Ka lagha kwalvaha tsa ɔaŋahəga ya mnay ɲani, ka həŋ mantsa: "Mghama ɔa! vərda hulfa a sləgam kagha ma vwaha gha kay ra? Lamə ndiga rira dida na?" ka həŋ. ²⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: "Ghuma ɔa ta magatá tsa," ka'a. Ka tsa kwalvaha ya nda tsi mantsa: "Ta ɔvay ka ka dza'a ɲni rətiŋta rki na?" ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: ²⁹ "Zlaŋwazla, ma lə kuni da rətay, yaha kuni da gaɔiŋta nda vərda hya. ³⁰ Zlaŋwa həŋ ka glakwa həŋ ka skwa turtuk ha ka sagha fitika tskey ta vwah. Tskapwa tska karaku ta rira, ka habafta kuni ɲa driŋta nda vu. Vərda hya ya, ka tskidimta kuni da guvura ɔa, ka yu dza'azlay nda gwal tska skwi ta vwah," ka'a.

Hya kramasa

Mak 4:30-32, Luk 13:18-19

³¹ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi kay guli mantsa: «Ga Mghama Lazglafta ná, ka guram nda hya kramasa klaft mndu ka sləgamta ma vwahani. ³² Ndərzikwa tsatsi mataba inda hulfaha, ama ka ɔyaf ɔya tsi ka glafta, mal tsatsi mataba hulfa nidáliha. Ta nuna gdiz ka fu, ɲa sli'adaghata ɔyakha da baba həga taŋ ta zligamahani.»

Is

Luk 13:20-21

³³ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi guli mantsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda is ta klafta marakw ka laɔanamta ma kuratá darama hupu hkən ɲa ɲlaftá tsa hupu ya demdem,» ka'a.

Mahdihda Yesu ɲa mnigɲtá skwi nda ɔifa

Mak 4:33-34

³⁴ Ka mahdihdi mnanata Yesu ta inda tsa skwiha ya ta dəmga. Had sana skwi mnanəŋ tsi ta həŋ kul had ka mahdihdi wa, ³⁵ kada nzakwa dzatá ghəŋa gwada anabi ta mnay kazlay:

«Ka mahdihdi dza'a gwada yu ta gwada nda həŋ.

Dza'a mnigin mna yu ta skwiha nda difa daga ka ya wu zlaftá ghəŋa hadik†
kə'a ya».

Klatá ghəŋa gwada ta ghwadaka kuzun

³⁶ Mbada Yesu ka zliŋtá dɛmga, ka sli'aftá tsi ka laghu da həga. Ka gavanavatá duhwalhani, ka həŋ nda tsi mantsa: «Psaŋnap psla ta klatá ghəŋa tsa mahdihdi ta ghəŋa rira ya,» ka həŋ. ³⁷ Ka'a nda həŋ mantsa: «Tsa mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ya ná, Zwaŋa mndu ya. ³⁸ Vwah ya guli ná, ghəŋa hadik tsa. Vərda hulfa hya ya guli ná, gwal ta nzakway ka ŋa ga mghama Lazglafta ya. Rira ya guli ná, gwal ta nzakway ka ŋa halaway ya. ³⁹ Tsa ghuma ta sləgamta ya guli ná, halaway ya. Tsa tska skwi ta vwah ya, tsaya kdakwa ghəŋa hadik. Tsa gwal tska skwi ta vwah ya guli, tsaya duhwalha Lazglafta. ⁴⁰ Manda va tsa tskaptá rira ŋa driŋta nda vu ya, manda va tsaya dza'a nzakwa tsi bađu kdavakta ghəŋa hadik guli. ⁴¹ Dza'a ghunaga ghuna Zwaŋa mndu ta duhwalhani ŋa talaptá inda gwal ta pghamtá mndu da ga dmaku, nda gwal ta maga ghwadaka skwi, ŋa hliŋtá həŋ di'ŋ nda ga mghamani, ⁴² ka pghamtá həŋ da duda vu. Ŋa wahay taŋ ta wahu, ka hpađa sli'ŋa† taŋ hada. ⁴³ Ama gwal ta nzakway tɔukwa ta wa ira Lazglafta ya, manda fitik dza'a wuɔakwa hahəŋ ma ga mghama Da\$ taŋ. Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi.»

Gadghəl ma difa

⁴⁴ «Ka guram ga Mgham Lazglafta nda gadghəl ta difa ma sana vwah. Ka lagha sana mndu dukwafta tida. Ka difflanata tsa mndu ya guli. Ka laghu tsi nda rfu da dzawinjtá inda skwani ka skwata tsa vwah ya.»

Mizidikw nda bla dzvani

⁴⁵ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mnda tsakala ta psa mizidikwha nda bla dzvani. ⁴⁶ Ka mutsafta tsi ta tsa mizidikw ya turtuk nda bla dzvani ya. Ka laghu tsi dzawinjtá inda skwani ka skwata tsa mizidikw ya.»

Kadəŋ

⁴⁷ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda kadəŋ ta wuɔadata lu da drəf ŋa tumagaftani ta inda mndərga klipiha kavghakavgha. ⁴⁸ Ndəghafta tsa kadəŋ ya, ŋa tɔagafta ta wa sgam. Tahula tsa, ŋa nzata ka dagaptá ya dɪnadina, ka pghamta ma tughuba, ŋa pghinjtá ghwadakhani. ⁴⁹ Mantsa ya dza'a nzakwa tsi ma kdakwa ghəŋa hadik. Dza'a sli'aga sli'a duhwalha Lazglafta ŋa galapta taŋ ta ghwadaka mnduha mataba tɔukwani, ⁵⁰ ŋa pghaghata taŋ ta həŋ da duda vu, ŋa wahay taŋ ta wahu ka hpađa sli'ŋa* taŋ hada.»

Lfiɔa gadghəl nda halatani

⁵¹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Lamla inda tsa skwiha ya da sləməŋa ghuni rki na?» ka'a nda həŋ. «Aŋi!» ka həŋ zlghanafta wani. ⁵² Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Tsaya tama ná, ka nuna mnda tagha zlahu ka duhwala ga mghama Lazglafta ná, ka guram nda danahaga ta mutsa skwa gadghəlani ma skwiha ka lfiɔ ka lfiɔ, nda ya ma skwiha nda kɔa fitikani, dza'a gra lu,» ka'a.

Kwalaghuta la Nazaret ta zlghaftá Yesu

Mak 6:1-6, Luk 4:16-20

† **13:35** Ngha ta Zabura 78:2. † **13:42** Ngha ta Mata 8:12 § **13:43** Ngha ta Daniyel 12:3. * **13:50** Ngha ta Mata 8:12.

⁵³ Tahula kđiŋta Yesu ta mana tsa mahdihdiha ya, ka sli'af̄ta tsi hada ka laghwi. ⁵⁴ Ka ḡhadaghata tsi da luwa Nazaret† ta nzakway ka luwa ta glakwani. Ka tagh̄a tsi ta skwiha ṅa mnduha ma h̄aga tagha skwa taŋ. Ka nd̄armim h̄aŋ, ka h̄aŋ mantsa: «Wa ta vlan̄tá mnd̄arga na ma difil? Wa ta vlan̄tá mbrakwa maga mnd̄arga na ma maz̄əmz̄əm?» ⁵⁵ Zwan̄a tsa mndu ta fid̄i ya a tsi kay ra? Mari a mani† kay guli ra? I Yakubu, nda Yusufu, nda Simun̄, nda Yuda a zwanamani kay ra? ⁵⁶ Mataba amu a ta nzakwa kwaghamani kay guli ra? Tsaw wa ta vlan̄tá na difil na, nda na mbraku na tama 6a?» ka h̄aŋ. ⁵⁷ Tsahaya skwi ta pyafta h̄aŋ ka zlghafta Yesu. Ka Yesu nda h̄aŋ tama mantsa: «Ma luwani, nda ya ma h̄aga§ ga taŋ yeya ta h̄ərtətata lu ta anabi. Ama ma hamata vli ná, ta vlan̄vla lu ta glaku,» ka'a.

⁵⁸ Ki'a yeya maz̄əmz̄əm magan̄ Yesu ma luwa Nazaret, kabga zlghaf a mnduha nda ṅuduf wa.

14

Mtakwa Yuhwana mnda maga batem

Mak 6:14-29, Luk 9:7-9

¹ Ma tsa fitik ya, ka snanaghatá gwada ta Yesu ta Hiridus ta nzakway ka ṅumna ta had̄ika Galili. Ka'a nda kwalvahani mantsa: ² «Yuhwana mnda maga batem ya ta sli'agapta ma mtaku, tsaya k̄al tsi ka mutsaftá mbrakwa maga maz̄əmz̄əm,» ka'a.

³ Tsaw si mnamna Hiridus kazlay: Ksid̄ifwa ksa ta Yuhwana k̄a'a. Ka ksaftá lu, ka habafta, ka vzamta ma gamak ta gh̄əŋa gwada ta Hiridiya markwa zwan̄amani Filip*, ⁴ kabga ka Yuhwana nda Hiridus na: «Ra'a ka klafta gha ka markwa† ghuni wu,» ka'a. ⁵ Si ka zb̄ə Hiridus ta tva dzata, ama ka zl̄əŋaftá tsi ta d̄əŋga, kabga ka anabi klafta mnduha ta Yuhwana.

⁶ Ka sagha fitik ya ta grafta nda fitik ya k̄al lu ka yatá Hiridus. Ka lagha makwa tsa Hiridiya ya kay da skalu ta k̄əma gwal hagadagha lu da vla skala havaktá tsa fitika yakwani ya. Ka zd̄anaftá tsi ta ṅuduf ta Hiridus. ⁷ Ka'a mantsa: «D̄ər nahgani d̄awan̄ ka da i'i ná, ta vlaghavla yu,» ka'a wad̄anata tsa makwa ya. ⁸ Ka mnanaftá mani ta hidaku. Ka tsa makwa ya mantsa: «Tsid̄iftsa ta kwambleh nda va nana ta gh̄əŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a.

⁹ Su'anak ka mgham nzata. Ama kabga ghadaghada ta wad̄anata, hada tsa gwal hagadagha lu ya kay guli, ka'a mantsa: «Lawala da tsagaghata ka vlan̄ta kuni,» ka'a. ¹⁰ Ka ghunaftá tsi ta mnduha da tsagaghatá gh̄əŋa Yuhwana ma gamak. ¹¹ Ka klaktá lu ta gh̄əŋa Yuhwana ta kwambleh, ka vlan̄tá tsa zwan̄a makwa ya, ka klan̄tá tsi ta mani. ¹² Ka lagha duhwalha Yuhwana da klaghatá mblani ka laghwi da pad̄amta. Ka sli'af̄ta h̄aŋ ka laghwi mnanatá Yesu.

Zuŋta Yesu ta skwa zay ta mnduha d̄əmbu' hutaf

Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

¹³ Manda snan̄ta Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'af̄ta tsi hada nda kwambalu, ṅa laghwi nzakta k̄ətsau' ta wa mazawa. Ka sniŋtá d̄əŋga, ka sli'af̄ta h̄aŋ nda s̄əla ka laghwi da zb̄iŋta. ¹⁴ Ta sabi Yesu ma kwambalu, k̄a'a k̄a'a ná, tizlik

† **13:54** Nazaret: Luwa ta glakwa Yesu. Ngha ta 2:23, nda Lukwa 4:16. † **13:55** Ngha ta Yuhwana 6:42. § **13:57** Ngha ta Lukwa 4:24, nda Yuhwana 4:44. * **14:3** Ngha ta Markus 6:17. † **14:4** Ngha ta Zlahu 18:16, nda 20:21.

mnduha. Ka ksan̄tá hən̄ ta Yesu ka hidahida, ka mbambanaftá tsi ta gwal kul duhghanaku guli.

¹⁵ Gahawu, ka gavadaghata duhwalhani tavata Yesu. Ka hən̄ nda tsi mant̄sa: «Ta wa mazawa na vli na, laghula fitik guli, vrin̄vra ta na mnduha na ka dza'a hən̄ da luwaha da zba skwi ɲa zay tan̄,» ka hən̄. ¹⁶ Ka Yesu nda hən̄ mant̄sa: «Zbaɲ a hahən̄ ta sli'i wa, vlan̄wavla kaghuni ta skwa zay ta hən̄, ka za hən̄,» ka'a. ¹⁷ «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu,» ka hən̄ nda tsi. ¹⁸ «Hligidighawa hla,» ka'a.

¹⁹ «Nzawanza nda nza ta kuzun̄,» ka'a nda mnduha. Ka nzatá mnduha rpa'. Ka hlaftá tsi ta tsa buradiha hutaf nda tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka ɓalanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valantá duhwalhani ɲa dɓay ɲa dɓmga. ²⁰ Ka zə inda mnduha. Ka babaghutá hən̄. Ka tsakaftá lu ta padakwani[†] ma vəl zay tan̄ ka ghwanak ghwan̄pɗə his. ²¹ Tsa gwal si ta zay ya ná, ta magay hən̄ ta dambu' hutaf, mbəda a lu ta mi'aha nda zwani wa.

Mbadaɓ Yesu ta mbada ta drəf

Mak 6:45-52, Yuh 6:15-21

²² Gi tahula tsa, ka mblaftá Yesu ta duhwalhani ka lami da kwambalu ɲa dza'a ta sana ɓlu, ta nzaghutá tsatsi ɲa vrin̄tá tsa dɓmga ya. ²³ Manda vrin̄tani ta hən̄, ka sli'aftá tsi ka laghwi nzata ta ghwá ɲa maga du'a. Ta kuzutá rvidik tukzum ná, ta hada turtukwani. ²⁴ Ta tsa luwa ya ná, ma takataka drəf na kwambalu ta takada wuda nda gamtsa'uwakwa imi, ta vray vray falak guli. ²⁵ Ta tsughbura sərɗək tama, ka sli'aftá Yesu ka mbada ta drəf ka dza'a tvə duhwalhani. ²⁶ Nghay duhwalhani ta mbadani ta drəf ná, ka ksaftá zləɲ ta hən̄. «Aya halalay!» ka hən̄ ka wahu nda zləɲ nda zləɲ. ²⁷ Gi ka Yesu nda hən̄ mant̄sa: «Ma wahu kuni! I'i ya, ma zləɲ kuni ta zləɲ!» ka'a.

²⁸ Ka Piyer nda tsi mant̄sa: «Mghama da, ka si kagha tsi ná, mnamna ka laba yu ta ghəɲa na imi na da kagha,» ka'a. ²⁹ «Saghasa!» ka'a nda tsi. Ka sabə Piyer ma kwambalu, ka mbada ta imi ka dza'a nda da Yesu. ³⁰ Ama nghayni ná, dagala falak, ka ksaftá zləɲ. Gi səlikw zlaftani ta dɗaku da huda imi tsa. «Mghama da, kata ta i'i!» ka'a wahata. ³¹ Ka gi fadaptá Yesu ta dzvu ka ɲanata. «Nda hta zlgħay nda ɲudufa gha, kabgawu kəl ka ka dga ghəɲ na?» ka'a nda tsi. ³² Ka sli'aftá hən̄ ka lami da kwambalu, ka lɔata tsa falak ya. ³³ «Kagha ná, vərɗa Zwan̄a Lazglafta ka,» ka tsa gwal ma kwambalu ya sli'adaghata da tsəlɓu ma ghuvu Yesu.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul duhghanaku ta hadika Genazaret

Mak 6:53-56

³⁴ Tahula tsughwadapta tan̄ ta drəf, ka ɓhadaghata hən̄ ta hadika Genazaret[§]. ³⁵ Tsəmafta gwal ma tsa vli ya ta Yesu, ka tsaghaghatá hən̄ ta lwi da inda luwaha ta wanaftá hən̄. Ka hləganaghatá lu ta inda gwal kul duhghanaku. ³⁶ Ka ndəbə hən̄ ta dzvu da tsi: «Zlan̄zla ta tvi ta hən̄ ka ksan̄ta hən̄ ta wa lguta gha kwen̄kwen̄,» ka hən̄ nda tsi. Inda tsa gwal ta kasan̄ta ya, ka mbambaftá hən̄.

15

Gwada ta nzakwa la Yahuda ta dzidza tan̄

Mak 7:1-13

[†] 14:20 Ngha ta 2 Mghamha 4:42-44.   [§] 14:34 Ngha ta Markus 6:53.

¹ Tahula tsa, ka sli'áftá la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha daga ma luwa Ursalima, ka lagha da Yesu. Ka hən mantsa: ² «Kabgawu ta kəl duhwalha gha ka kwal kul sna taghatá nzaku daga ta dzidzí, kul had' hən ta mbazintá dzvu kada za skwa zay* wu na?» ka hən nda tsi. ³ Ka'a nda hən mantsa: «A ki kaghuni kaghuni, kabgawu ta kwal kaghuni sna zlahu Lazglafta, ka laghwi da sna ŋa ghuni ŋa ghuni na?» ⁴ Ya wya ka Lazglafta mnata na: «Vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha,» ka'a. Ka'a mnata guli na: «Mndu ta razanaftá dani ka mani a tsi ná, dzatá† tsa mndu ya,» ka'a. ⁵ Ama ká kaghuni ta taghay ŋa mnduha na: Lavinlawa ka ta mnay ŋa da gha ka ma gha a tsi kazlay: Si ta kumay yu ta vlaghatá skwi ŋa kataghata mndani ná, tsaw dza'a vlantá Lazglafta yu kə'a. Nza a tkwe' ka vlantá gha ta glaku ta da gha nda tsa tama wa. ⁶ Mantsa ya zadanata kuni ta gwada Lazglafta ka mbəɗapta nda ŋa ghuni. ⁷ Tsa maɗgwirmaɗgwira ghuni ya! Nda tvani tsa klatá lwa Lazglafta klak Isaya ta ghəŋa ghuni ta mnay kazlay: ⁸ Ta wi ta wi ta vla tsəna mnduha na ta glaku ŋa da, ama ma ɲudufa tan ná, di'ɲ hən nda i'i. ⁹ Ka bətbət ta tsəlɓa hən ta tsəlɓu ŋa da, gwada Lazglafta ya ka hən ta tagha zlahu mnduha ŋa mnduha‡ kə'a ya.

Skwi ya ta ɲrintá mndu

Mak 7:14-23

¹⁰ Ka hɗadaghatá Yesu ta dəmgə da tsi, ka'a nda hən mantsa: «Fawafa ta sləmən ka sna kuni. ¹¹ Skwi ta lami nda la nda ma wubisim a ta ɲrintá mndu wu, ama skwi ta sabi nda sa ma wa mndu ta ɲrintá mndu,» ka'a.

¹² Na snan̄ta duhwalhani ta tsa gwada ya ka gavadaghatá hən. Ka hən nda tsi mantsa: «Nda sna kagha kazlay: Kuzlan̄ kuzla tsa gwada gha ya ta la Farisa kə'a re?» ka hən. ¹³ Ka'a mantsa: «Inda fu ya kul ɲəbata Da da ná, dza'a tɗɪntɗa lu. ¹⁴ Zlan̄wazla ta hən, la ghulpata mndu ta pgha ghulpata mnduha hən. Ka lagha ghulpata mndu ka pgha ghulpata mndu ná, dza'a rkagharka hən his his da ghurum,» ka'a.

¹⁵ «Tsislan̄nap tsisla ta tsa mahdihdi ya,» ka Piyer nda tsi. ¹⁶ Ka Yesu mantsa: «Had' mahizl ma ghəŋa kaghuni guli katək ra? ¹⁷ Ta sna a kaghuni kazlay: Inda skwi ta lami nda la nda ma wubisim ta dza'a da huɗi, ŋa dza'a thidin̄ta ma dra kə'a ra? ¹⁸ Ama skwi ta sabi nda sa nda ma wubisim ná, ma ɲuduf ta saba tsi. Tsaya skwi ta ɲrintá mndu. ¹⁹ Tazlay ná, ma ɲudufa mndu ta sli'agapta ghwadaka ndanuha manda: Psla mndu, hliri, sli'ɲsli'ɲ, ghali, tsanavata gwada ta mndu, vza rutsak ta mndu. ²⁰ Tsahaya skwi ta ɲrintá mndu. Had' za skwa zay kul mbazaku dzvu ta ɲrintá mndu wu,» ka'a.

Zlghay nda ɲudufa sana marakw

Mak 7:24-30

²¹ Tahula tsa ka sli'áfta Yesu ma tsa vli ya ka laghwi ta hadika Tir nda ya nda ta hadika Sidun̄. ²² Ka lagha sana marakw, makwa ta Kan'ana ta nzakway ta tsa hadik ya da wahu da tsi. «Zwan̄a Dawuda, tawatá hidahida ta i'i Mghama da. Halaway ta ksuta makwa da, ta ghuya dan̄wa ɲani katakata,» ka'a. ²³ Ka kwalaghuta tsi ta zlghanaftawi dər te'. «Vrin̄ na marakw ta wahu mista mu na ɓa!» ka duhwalhani gavadaghata mnay ɲani ka ɲdan̄da. ²⁴ Ka'a mantsa: «Ghunaga ŋa la Isra'ila§ nda zada manda tuwak lu ta i'i, ŋa sanlaha a wu,»

* 15:2 Ngha ta Lukwa 11:38. † 15:4 Ngha ta Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16, Sabi 21:17, Zlahu 20:9. ‡ 15:9 Ngha ta Isaya 29:13. § 15:24 Ngha ta 10:5-6.

ka'a. ²⁵ Ama ka lagha tsa marakw ya tsal6ata ma ghuvani: «Mghama 6a, kata ta i'i,» ka'a. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Ra a ka klaftá skwa zay zwani ka vzanatá zwana kriha wu,» ka'a. ²⁷ «Mantsa ya nzakwani Mghama 6a, tsaw ta dagay zwana kriha ta wiwisa skwa zay ta rkagata ma v6l zay danah6ga tan,» ka'a. ²⁸ Gi ka Yesu nda tsi mantsa: «Dagala zlgghay nda nudufa gha makwa 6a, ka magamaga tsa skwi ya, manda ya kuman ka,» ka'a. Gi ta tsa luwa ya, ka mbaftá tsa makwani ya.

Mbambanafta Yesu ta nd6ghata gwal danwa

²⁹ Tahula tsa, ka sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka laghwi nda ta wa dr6fa Galili. Ka laf tsi da nzata ta sana kudunur. ³⁰ Ka sli'adaghata nd6ghata d6mga slanaghata. Ka hladanaghata h6n nda gwal ta dz6gidi, nda gwal nda ghulpa, nda gwal nda rwa s6la tan, nda gwal ka rgha, nda nd6ghata sanlaha ma danwaha, ka pghata ta k6mani. Ka mbambanaftá tsi ta h6n. ³¹ Ka nd6rmim tsa d6mga ya ta gwal si ka rgha ta gwada, ta mbambatá gwal si ka bududun fawaya tan, ta gwal nda rwa s6la tan ta mbada, ta gwal si nda ghulpa ta ngha vli. Ka h6n mantsa: «ŋa Lazglafta la Isra'ila na glaku,» ka h6n.

Zurŋa Yesu ta skwa zay ta mnduha d6mbu' fwa6

Mak 8:1-10

³² Tahula tsa guli, ka hganťá Yesu ta duhwalhani. Ka'a nda h6n mantsa: «Ta kshihata ka hidahida na d6mga na, kabga mahk6na fitika tan na kawadaga nda i'i, had' skwi dan h6n wa. Va a yu ta vrinťá h6n nda maya nda maya guli wu, da htuta mbrakwa tan ta tvi ta vru dzagha,» ka'a.

³³ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a mutsa mu ta skwa zay hadna ma na mtak na ŋa zurťá nd6ghata d6mga mandana na?» ka h6n. ³⁴ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka Yesu nda h6n. «Nd6f6n h6n, mamu zwana klipi ki'a guli,» ka h6n nda tsi.

³⁵ Ka'a nda tsa nd6ghata d6mga ya mantsa: «Nzawanza nda nza ta hadik,» ka'a. ³⁶ Ka hlaftá tsi ta tsa buradi nd6f6n nda tsa klipiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta gh6nani. Ka 6alanaptá tsi ka vlanťá duhwalhani. Ka daganaptá hah6n guli ta tsa nd6ghata d6mga ya. ³⁷ Ka z6 inda tan, ka baghawťá h6n. Ka tskaftá lu ta pdakwani ka ghwanak nd6f6n. ³⁸ D6mbu' fwa6 na tsa mnduha ta za tsa skwi ya, mb6daf a lu ta mi'aha nda zwani wa.

³⁹ Tahula vrinťani ta tsa d6mga ya dzagha tan, ka lam6 tsi da kwambalu ka laghwi ta hadika Magadan*.

16

Yesu kawadaga nda la Farisa nda ya nda la Sadukiya

Mak 8:11-13, Luk 12:54-56

¹ Ka sli'adaghatá la Farisa nda la Sadukiya slanaghatá Yesu. «Maran namara ta njizla ya ta saha daga ta luwa,» ka h6n dawanťa da tsi ŋa dzaghay. ² Ka Yesu nda h6n mantsa: «Nghay ghuni ta dvata vli laghar vli ta fitik hawu ya na: «Ka mandaha dza'a nzakwa vli mahtsim,» ka kuni ta mnay. ³ Nghay ghuni ta ŋra ta vli ma mnd6ra luwa gas6rd6k ya guli na: «Dza'a ghubugwa vli gita,» ka kuni ta mnay. Nda sna kuni ta dganatá skwiha ya ta magaku ta luwa, ama sna a kuni ta dganatá njizla skwiha ya ta magaku nda fitikani wa. ⁴ Ghwadak mnduha ta na fitik na, z6nŋa a h6n ta Lazglafta wa. Maz6mz6m yeya ta dawu h6n. Had' sana maz6mz6m dza'a maganata lu ta h6n ka ŋa anabi Yunusa* a

* 15:39 Sna a lu ta tsa luwa ya wa. Magdala ya ka sanlaha ta gray.

* 16:4 Ngha ta 12:15-21.

tsi wu,» ka'a nda hən. Ka sli'aftá tsi ka zlan̄ta hən ka laghwani.

*Trapta duhwalha Yesu ta havapta ka skwi ta mago Yesu
Mak 8:14-21*

⁵ Ta tsughwadapta duhwalha Yesu ta drəf ná, zanap za hən ta klaftá skwa zay. ⁶ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəŋa ghuni da isa la Farisa nda la Sadukiya,» ka Yesu nda hən. ⁷ «Tsəna kwala mu kul klaftá skwa zay na ya kəl tsi ka mnay mantsa,» ka duhwalhani ta ndanay ma ghəŋa tan̄.

⁸ Ka Yesu nda hən snəŋər tsi ta tsa ndana tan̄ ya mantsa: «Slaghwa a zlḡhay nda ɲuduf da kaghuni wa. Kabgawu ta kəl kuni ka ndanay kazlay: Hadu skwa zay da amu wu kə'a na? ⁹ Ta sna a kuni ra? Had kuni ta havakta ka buradi zunus lu ta mnduha dəmbu' hutaf kay ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta† kuni ta padakwani na? ¹⁰ Had kuni ta havaktá ka buradi ndəfáŋ zunus lu ta mnduha dəmbu' fwaď kay guli ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta‡ kuni ta padakwani guli na? ¹¹ Ma mnaghunata da kazlay: Dasuwa ka kuni nda isa la Farisa nda Sadukiya kə'a ná, waka kaghuni kwal kul snəŋta kazlay: Ta ghəŋa buradi a ta gwada yu wu kə'a na?» ka'a. ¹² Ka tsatsaftá duhwalhani kazlay: Ta ghəŋa is ta mago lu ma buradi a mna Yesu ta magay tan̄ ta dasuwa wu, ama ta ghəŋa tagha skwa la Farisa nda la Sadukiya dza'a maga hən ta dasuwa.

*Yesu ná, Kristi ya
Mak 8:27-30, Luk 9:18-21*

¹³ Bhadaghata Yesu ta hadika Sezare Filip, ka dawəŋtá tsi da duhwalhani: «Wa ya ka mnduha ta mnay ta Zwan̄a mndu na?» ka'a nda hən. ¹⁴ «Yuhwana mnda maga batem ya, ka sanlaha ta mnay. Iliya ya, ka sanlaha. Irmiya ya, ka sanlaha. Sana anabi ya, ka sanlaha,» ka hən nda tsi. ¹⁵ «A ki kaghuni! Wa ya ka kaghuni ta mnay?» ka'a nda hən. ¹⁶ «Kagha ná, Kristi ka, Zwan̄a Lazglafta ya ta vla hafu ka,» ka Piyeŋ nda tsi.

¹⁷ Ka Yesu nda tsi tama mantsa: «Simuŋ zwan̄a Zunas, nda tfawi ta ghəŋa kagha, kabga mnda səla a ta mnaghatá tsa gwada ya wu, Da da ta nzakway ta luwa ya. ¹⁸ Ka i'i ta mnaghatá kagha na: Piyeŋ§ ka. Ta tsa pala ya dza'a bafta yu ta Igliza* da. Had sana skwi dza'a laviŋtá mbrakwa mtaku ta maganavata wa. ¹⁹ Dza'a vlaghavla yu ta kramtak tgha ga mghama Lazglafta. Inda skwi dza'a ka da hbafta ta ghəŋa hadik ná, nda hba ta luwa guli. Inda skwi dza'a ka da plin̄ta ta ghəŋa hadik guli ná, dza'a plin̄pla lu ta luwa† guli. ²⁰ Yaha kuni da walan̄ta mnəŋəŋtá dər wati ma mndu kazlay: Kristi yu kə'a,» ka Yesu zlahanaghatá duhwalhani ta ghəŋani.

*Mnəŋta Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani
Mak 8:31—9:1, Luk 9:22-27*

²¹ Daga ma tsa fitik ya zlafta Yesu ta tsalinistá duhwalhani kazlay: «Dza'a dza'a yu da luwa Ursalima, dza'a ghuydipghuya la galata mndu, nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta dan̄wa katakata. Na dzata tan̄ ta i'i. Baďu mahkən ya, ɲa sli'agapta da ma mtaku nda hafu,» ka'a. ²² Lagha Piyeŋ ka ksaghutá Yesu nda ghəŋani ta slərpa vli, ka dvanaghata: «Ka klin̄kla Lazglafta ta tsaya Mghama da. Ma walan̄ tsaya ta slaghaghata,» ka'a. ²³ «Laghula gha tavata i'i, halaway na. Tuthun ta fə ka

† 16:9 Ngha ta 14:15-21. ‡ 16:10 Ngha ta 15:32-38. § 16:18 Piyeŋ: Tsaya ta hgə lu ka Pala.

* 16:18 Igliz: Tsaya Igliz. Ngha ta la Afisus 2:20. † 16:19 Ngha ta 18:18, nda Yuhwana 20:23.

ḡa ḡa. Manda ḡa Lazglafta a ta ndana ka ta ndanu wu, manda ḡa mnda sēla ta ndana ka,» ka Yesu mbəḡavata nda Piyer.

Gwada ta ghəḡa nzula hafu

²⁴ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista ḡa ná, vzintani ta ghəḡani ka klayni ta udza zləḡayni, ka dza'ani mista ḡa. ²⁵ Mndu ta kuma nzulanatá hafani ná, dza'a zadinḡadā tsa mndu ya ta hafani. Ama mndu dza'a zadintá hafani ta ghəḡa gwada ta i'i ná, dza'a mbanafmba ta hafani guli. ²⁶ Tsa lagha mndu ka mutsaftá na ghəḡa hadik na demdem ka ḡani, ka nda zadā hafani ní, nu dza'a ghzlanata tsi na? Ari mamu a skwi dza'a lavintá mndu ta varatá hafani nda tsi na? ²⁷ Wya dza'a sasa Zwanḡa mndu kawadaga nda duhwalhani ma glakwa Dani, ḡa dganaftani ta nisēla inda mndu taḡta magatá slnani† ma mndu. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, haḡ sanlaha mataba na gwal hadna na dza'a rwuta kul nghanḡá hənḡ ta sagha Zwanḡa mndu ma ga mghamani wa.»

17

Nghanḡa i Piyer, nda Yakubu, nda Yuhwana ta Yesu ma glakwa Lazglafta Mak 9:2-13, Luk 9:28-36

¹ Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu nda zwanḡamani Yuhwana nda ghəḡa tanḡ, ka laghu hənḡ ta sana ghwá nda slra. ² Ka mbəḡavaftá Yesu ta wa ira tanḡ, ka wudaku kumani manda fitik. Ka navaftá lgutani tilil ka ḡusliḡ manda slker. ³ Ka gi zlagaptá i Musa nda Iliya ta wa ira tanḡ ka ghwa yiva nda tsi. ⁴ Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Mghama ḡa! Dina ka nzata mu hadna. Kata kumay ka, dza'a magafmaga yu ta dumbiḡa hkən hadna: Pal ḡa gha, pal ḡa Musa, pal ḡa Iliya,» ka'a.

⁵ Tata tsa gwada ya Piyer, gi ka saha kusay ka ḡusliḡ tilil bukwamtá hənḡ. Gi ka snanḡá lu ta sana lwi ta gwadaḡapta ma tsa kusay ya: «Nana na Zwanḡa ḡa ya ḡvu yu katakata Tsatsi zḡap yu, ta rfu yu ta ghəḡani. Snawasna ta gwadani,» ka'a.

⁶ Na gi snanḡa tsa duhwalha ya ta tsa lwi ya, gi ka zləmbatá hənḡ zluzlum-bruh ta hadik. Ka ksutá zləḡ ta hənḡ katakata. ⁷ Ka gavadaḡhatá Yesu tavata hənḡ, ka ksanḡá hənḡ. Ka'a mantsa: «sli'afwa sli'a, ma zləḡ kuni ta zləḡ!» ka'a nda hənḡ. ⁸ Kə'a ka hənḡ nghanḡafta ná, Yesu turtukwani yeya nghanḡ hənḡ hada.

⁹ Ta vragatá hənḡ ta tsa ghwá ya tama, ka zlahanaghatá Yesu ta hənḡ: «Ya-hayaha kuni mnananḡá ḡar wati ma mndu ta skwi ya nghanḡ kuni, ha ka sagha fitika sli'agapta Zwanḡa mndu nda hafu ma mtaku,» ka'a. ¹⁰ Ka duhwalhani dawanta ḡa tsi mantsa: «Kabgawu kəl gwal tagha zlahu ḡa mnduha ka mnay kazlay: Tinḡel Iliya dza'a sagha karaku* kə'a katak na?» ka hənḡ. ¹¹ «Manda va tsaya nzakwani, tinḡel Iliya dza'a sagha ḡa payanatá inda skwi karaku. ¹² Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta sagha. Tsaw tama tsatsaf a mnduha wu, ka ghuyanaptá hənḡ ta ḡanḡwa manda ya kumanḡ hənḡ. Manda va tsaya dza'a ghuyanapta hənḡ ta ḡanḡwa ta Zwanḡa mndu guli,» ka'a nda hənḡ. ¹³ Mantsa ya tama, ka graftá tsa duhwalha ya kazlay: Ta gwadə ta ghəḡa Yuhwana mnda maga batem ta tsa gwada ya kə'a.

Mbanafta Yesu ta sana zwanḡa ksu seteni Mak 9:14-29, Luk 9:37-43

† 16:27 Nghanḡa ta Zabura 62:13, Ruma 2:6. * 17:10 Nghanḡa ta Malatsi 3:23.

¹⁴ Ndusadaghata tan tavata dānga, ka gi ndadaghatá sana mndu tsálbata ma ghuva Yesu, ¹⁵ ka'a mantsa: «Mghama dá! Tawatá hidáhida ta zwanja dá ksu seteni†, ta ghuya dānwa nani katakata. Da vu kə'a ta dādamta badu ma sani, da imi badu ma sani. ¹⁶ Si ka kləganaghatá yu ta duhwalha ná, ka traptá hən ta mbanafu,» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Kaghuni mnduha ta na fitik na, hađ zlgay nda nđufuf da kaghuni wa. Ta maga ghwadaka skwi kuni. Ha nja yawu dza'a gđavata yu tavata kaghuni na? Klagidighawa tsa zwan ya da hadna,» ka'a. ¹⁸ Ka kladanaghatá lu. Ka davanaghatá Yesu ta tsa seteni ya katakata. Ka saghu tsi ma tsa zwan ya, gi ka mbaftá tsa zwan ya hadahada.

¹⁹ Ma nzata duhwalhani kawadaga nda Yesu ndaghəja tan, ka gavadaghatá hən da dawanja da tsi: «Kəbgawu kəl anni ka traptá ghzligintá tsa seteni ya katək na?» ka hən. ²⁰ «Hta ta zlgay nda nđufufa ghuni ta magay,» ka Yesu nda hən. «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, ka mamu zlgay nda nđufuf ki'a da kaghuni manda hya kramasa‡ katsi ná, lavinlawa kuni ta mnanatá ya ghwa ya kazlay: Sli'afslí'a hadna ka dza'a ka da hada a kə'a na, dza'a sli'afslí'a. Hađ sana skwi dza'a trəgadaghunaghuta wa. ²¹ [Ama mndərga tsa ghwadaka sulkum ya ná, ba nda maga du'a kawadaga nda suma ta ghzligintá lu,]» ka'a nda hən.

Mnəglanja Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 9:30-32, Luk 9:42-45

²² Ma sana fitik ka tskavatá duhwalha Yesu ma Galili. Ka Yesu nda hən mantsa: «Dza'a vlavla lu ta Zwanja mndu ma dzva mnduha. ²³ Nja dzata tan, badu mahkəna fitik nja sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a. Ka nzata duhwalhani sasu'anak katakata ta ghənjani.

Plata i Yesu nda Piyer ta dzəmna

²⁴ Manda 6hadaghata tan da luwa Kafarnahum, ka gwal tska dzumna həga Lazglafta nda Piyer mantsa: «Ta plər pla a wa'a Mghama ghuni ta dzumna həga§ Lazglafta katək na?» ka hən nda tsi. ²⁵ «Ta play,» ka'a.

Ka sli'afť tsi ka lami da həga. Gi ka Yesu nda Piyer mantsa: «Simun, kinawu ndana kagha ta ghəja tsa gwada tan ya na? I wa ran pla dzumna nda dzumna luma nja mghamha ta na ghəja hadik na na? Zwana hadik re, ari la matbay a na?» ka'a nda tsi. ²⁶ «La matbay ya,» ka Piyer. Ka Yesu mantsa: «Nza a tkwe' ta zwana hadik ka play tan nda tsa tama wa. ²⁷ Dər má mantsa tsi ná, yaha mu da nzakway ka skwa tuthun nja tan. La da drəf, ka vzadata ka ta njalum. Tsa tantanja klipi dza'a ka da ksafu ya, ka gunanja ka ta wani, dza'a slanaghasla ka ta tseda dzumna mndu his. Ka klafta ka, ka vlanja ka ta hən nja platá nja u,» ka'a nda tsi.

18

Fatá ghəj manda zwan kwitikw

Mak 9:33-37, Luk 9:46-48

¹ Ma tsa fitik ya, ka gavanavatá duhwalhani ta Yesu, ka hən mantsa: «Wa ta nzakway ka mali ma ga mghama Lazglafta na?» ka hən. ² Ka hgaktá Yesu ta sana zwan kwitikw ka sladanata ta kəma tan. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka mbađanaf a kuni ta nzakwa ghuni, ka nuta ghuni manda zwani kwitikw kwitikw wu katsi ná, hađ ghuni dza'a lami da ga

† 17:15 Ngha ta 4:24. ‡ 17:20 Ngha ta 13:32. § 17:24 Ngha ta Sabi 30:11-16.

mghama Lazglafta wa. ⁴ Tsaya tama ná, mndu ta hanaganatá ghənjani manda na zwanj kwitukw na ná, tsaya mndu ka mali ma ga mghama Lazglafta. ⁵ Dər wati ma mndu ta tsu'af tá zwanj manda na zwanj wana tsi na ta ghənja gwada ta i'i ná, vərda i'i tsu'af tsi.»

Dasuwa ka lu da zləmbinjá lu ta mndu

Mak 9:42-48, Luk 17:1-2

⁶ «Ala, ka zləmbinj zləmba mndu ta sani turtuk ma tsa zwaniha ta zlglaftá i'i ya katsi, ta dər ya má hbidim lu ta dughura buna ma nuzlun ka vzaghata da drəf. ⁷ Dənja ɲa ghənja hadik ta nzakway ta zlazləmbinjá mndu! Anj mndani, nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha ta zləmbinjá mndu. Ama dənja ɲa mndu ya ta sagha tsa zləmbaku ya nda da tsatsi.

⁸ «Ka nda nza dzva gha, ka səla gha a tsi ka skwi ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsinjtsa gha ka wudin̄ta ka di'in̄. Ta dər lama ka da hafu ɲa kdekedzen̄ nda səla gha slun̄ turtuk, ka dzva gha slun̄ turtuk a tsi, ka ya da klafta lu ta kagha nda səla gha yipa' ka dzvuha gha yəmaď a tsi, ka vzamtá kagha da həga vu ɲa kdekedzen̄. ⁹ Ka ira gha ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsakwaslin̄ tsakwasla gha ka wudin̄ta ka di'in̄. Ta dər lama ka da həga hafu ɲa kdekedzen̄ nda ira gha guzlin̄ turtuk, ka ya da klafta lu ta kagha nda iriha gha his his ka vzaghanta da həga vu.»

Tuwak nda zaďa

Luk 15:3-7

¹⁰ «Dasuwa ka kuni da hərtətatá kuni ta ya dər turtuk mataba tsəna zwaniha na. Ka yu ta mnaghunata ná, duhwalha Lazglafta ta gďata ta nga kuma Da ďa ta nzakway ta luwa ta nga həɲ. [¹¹ Sa da mbanaftá gwal ya si nda zaďa na Zwanj mndu*.]

¹² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Ka dərmaək ka tuwaka mndu, tsa zadavaghuta ya turtuk katsi ná, had ta zlan̄ta tsaha təmbay mbsak təmbay mida ya ta ghwá, ka laghu da psa tsa turtuk ta zwaďuta ya ra? ¹³ Ka yu ta mnaghunata ná, ka slafsla tsi tida ná, dza'a rfay ta rfu katakata ta ghənjani ka malaghuta ta ghənja tsaha təmbay mbsak təmbay mida kul zwaďuta ya. ¹⁴ Manda va tsaya guli ná, va a Da ghuni ta nzakway ta luwa ta zadavaghuta ya dər turtuk ma tsa zwaniha ya wa.»

Tva nzaku nda zwanjama ta gaghatá dmaku

¹⁵ «Ka gaghaga zwanjama gha ta dmaku ná, la slanaghata ka dzran̄ta kaghuni histaghuni. Ka snaghasna tsi katsi, katafkata ka ta zwanjama gha. ¹⁶ Ala, ka kwalaghukwala tsi ta snaghata katsi, klaflka ta mndu turtuk ka his a tsi kawadaga nda kagha, ka vradaghata ka da slanaghata, “ɲa da graftá tsa gwada ya ma wa mnduha his ka hkən† a tsi.” ¹⁷ Ka kwalaghukwala tsi ta snanatá tsaha ya guli katsi, mnanamna ta Igliz. Ka kwalaghukwala tsi ta snatá ɲa Igliz katsi guli, nga ta tsa mndu ya manda mndu kul snanjá Lazglafta, ka mnda tska dzumna a tsi.

¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda skwi ya dza'a kwalaghuta kuni ta hadik ná, dza'a kwalaghukwala lu guli ta luwa. Inda skwi ya dza'a hbanata kuni ta hadik ná, dza'a hbaɲba lu guli ta luwa‡.

Guya ghəɲ ka maga du'a

* **18:11** Ngha ta Lukwa 19:10. † **18:16** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15. ‡ **18:18** Ngha ta 16:19, nda Yuhwana 20:23.

¹⁹ «Ka yu ta mnaghunata guli na: Ka dzrafdzra mnduha his mataba ghuni ta wi, ɲa dawa dər wati ma skwi tsi katsi, dza'a tsu'anaf tsu'a Da da ta luwa ta hən. ²⁰ Ma vli ya guyava mnduha his ka hkən a tsi ma hga da ná, mataba tan yu,» ka'a.

Gwada ta kwal kul pla dmakwa mndu

²¹ Ka sli'aftá Piyer ka gavadaghata dawanta da Yesu, ka'a mantsa: «Mghama da! Ka ta giha ga zwanama da ta dmaku ní, kidaghi sɛla dza'a planata yu ta dmakwani na? Ndɛfánj sɛla rki dza'a planata yu na?» ka'a nda tsi.

²² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ndɛfánj sɛla yeya a ta mnaghata yu wu, ndɛfánj mbsak, ndɛfánj mbsak, ndɛfánj sɛla. ²³ Tsaya dza'a kɛl lu ka gra ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta kuma mbɛdaftá skwa gadghɛlani ma dzva gwal ta ksanatá slna ya. ²⁴ Ma nzatani ka mbɛday, ka klanaktá lu ta sani ya nda dmɛɲa mlenwi mlenwiha tsedi da tsi. ²⁵ Had skwa tsa mndu ya ɲa plata wa. Ka tsa mgham ya mantsa: Skwapwaskwa ta tsa mndu ya, nda markwa tan tani, nda zwanani tani, nda inda skwi ta nzakway ka ɲani tani, ɲa pla tsa dmɛɲ ya, ka'a. ²⁶ Ka zlɛmbatá tsa kwalva ya ta hadik ka tsɛlɛbata ta kɛmani, ka'a mantsa: "Wya dzvu, ksa ta ɲuduf, dza'a plagha pla yu demdem," ka'a. ²⁷ Ksanja tsa kwalvani ya ka hidahida katakata ta tsa danahɛgani ya, ka zlanantá tsi ta tsa dmɛɲ ya ka zliɲta.

²⁸ «Saba tsa kwalva ya manda zliɲtá, ka guyatá tsi nda sana grani ya si ta ksɛ hən ta slna kawadaga, nda dmɛɲani da tsi ka suley dɛrmɛk. Ka valaftá tsi tida, ka ksanaftá ɲurzulɲ. "Plihapla ta skwa da gita gita!" ka'a nda tsi. ²⁹ Ka zlɛmbatá tsa grani ya ta hadik, ka ndɛba dzvu da tsi. Ka'a mantsa: "Wya dzvu, ksa ta ɲuduf dza'a plagha pla yu," ka'a nda tsi. ³⁰ "Ya! Dva a yu wu, plihata gitagita," ka'a. Ka laghu tsi hamtá tsa grani ya ma gamak ka kzla planatani ta tsa dmɛɲani ya. ³¹ Nghay sanlaha ma tsa kwalvaha ya ta tsa skwi maga tsi ya ná, ka kuzlanaftá tsi ta hən ta ɲuduf katakata. Ka laghu hən rusanaftá danahɛga tan ta inda skwi ta maguta. ³² Ka hgadaghata tsa danahɛgani ya, ka'a nda tsi mantsa: "Ghwadaka kwalva ka, zlaghanzla yu ta inda dmɛɲa da ta kagha kabga ndɛbata gha ta dzvu da i'i ná, ³³ had kagha guli má dza'a tawa hidahida ta gra gha, manda ya tawa yu ta hidahida ta kagha ya ra?" ka'a. ³⁴ Huf safi ta ɲudufa danahɛgani, ka laghu tsi hamta ma gamak, ka kzla planatani ta inda dmɛɲani da tsi.

³⁵ «Dər wa tsi ma kaghuni kul had ta planatá dmakwa zwanamani ma hyahya ɲudufani§ wu katsi ná, manda va tsaya dza'a maga Da da ya ta luwa nda kaghuni,» ka'a.

19

Tagha skwi ta ghɛɲa ghzla marakw

Mak 10:1-12

¹ Manda kdɛɲta Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi ta hadika Galili ka laghwi ta hadika Zudiya ta ɛla ghwa Zurden. ² Ka sli'afta damga rutut mistani. Ka mbambɛ tsi ta mnduha.

³ Ka gavadaghatá la Farisa da tsi, kabga ta kumay hən ta tsanamtá mat-savada. Ka hən nda tsi mantsa: «Lavinlawa mndu ta ghzliɲtá markwa tan, ka magamaga tsi ta dər wati ma skwi tsi ra?» ka hən. ⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta dzanja a kuni ta skwi ya nda vinda ma defteri nda ghuɛa ra?» "Ma zlafta inda skwi ná, zlagiginj zлага Lazglafta ta i zgun nda marakw*." »

⁵ Ka Lazglafta mantsa: “Tsaya dza’a kəl zgun ka zlanťá i dani nda mani, ka laghwí da ndí’áftá vgha nda markwa tan, ńa nzakway tsa hahəŋ his ya ka mndu turtuk†.” Mantsa ya tama, ⁶ nzəgla a həŋ ka mnduha his wa, ama ka mndu turtuk nzakwa tan. Yaha mndu tama da dganatá skwi ya ndí’anaf Lazglafta,» ka’a. ⁷ Ka la Farisa nda tsi mantsa: «Kabgawu tama kəl Musa ka mnay kazlay: Ka ta ghzlay mndu ta markwa tan katsi ná, vindanaftani ta đelewera ghzlintani† kə’a 6a?» ka həŋ nda tsi. ⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vlaghunatá tva ghzlintá marakw. Ma zlaftani ná, mantsa ya a nzakwani wa. ⁹ Ama ka i’i ta mnaghunata ná, yaha mndu walanťá ghzlintá markwa tan, ka taghəŋa hliri§ a tsi. Nzakwani ná, ka ghzlinghzla mndu ta markwa tan, ka klaftani ta sani katsi ná, ta hliri tsa mndu ya nda tsa.»

¹⁰ Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ka si mantsa ya ta magakwa skwi mataba i marakw nda zə’al katsi ná, dər kwal kul klay,» ka həŋ. ¹¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Inda mndu a dza’a lavintá ńaftá tsa gwada ya wa, ba gwal ya vlan Lazglafta ta mbrakwa ńafta kasi’i, ¹² kabga mamu gwal ya yaga lu ka kuđitik, mamu gwal ya psalaf mnduha nda psala, mamu gwal ta kwalaghutá klay, kabga gwada ta ga mghama Lazglafta guli. Mndu ya dza’a lavintá ńaftá tsa gwada ya, ka ńa tsi,» ka’a.

Fanaghata Yesu ta dzvu ta ghəŋa zwani

Mak 10:13-16, Luk 18:16-17

¹³ Tahula tsa, ka hladağhatá mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu, ńa fanaghatani ta dzvu ta həŋ ka maga du’a ta ghəŋa tan. Ama ka pyə duhwalha Yesu ta mnduha. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa duhwalha ya mantsa: «Zlanťawzla ta zwani ka sagha həŋ da i’i, ma pyə kuni ta həŋ, kabga ńa gwal ta gara vgha nda hahəŋ* na ga mghama Lazglafta,» ka’a. ¹⁵ Ka fafanaghatá Yesu ta dzvu ta ghəŋa tsa zwaniha ya. Tahula tsa, ka slí’áftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwí.

Sana duhwal ka gadghəl

Mak 10:17-31, Luk 18:18-30

¹⁶ Va gi ka lagha sana mndu da Yesu, ka’a mantsa: «Maləma đá, nahgani skwi dza’a yu magata đina, ńa nzakwa đá nda hafu ńa kđekedzer kawadaga nda Lazglafta na?» ka’a. ¹⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka dawihata ta ghəŋa ńəma skwi na? Turtuktuk ńəma ta nzakway ka Lazglafta. Ka ta kumay ka ta nzakwa gha nda hafu ńa kđekedzer kawadaga nda Lazglafta katsi ná, snata gha ta zlahuhani,» ka’a. ¹⁸ «Wati zlahuha ya na?» Ka tsa mndu ya. Ka Yesu mantsa: «Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, ¹⁹ vla ta glaku ńa i da gha nda ma gha, đvudva ta mnda səla manda va ghəŋa gha†,» ka’a. ²⁰ Ka tsa duhwal ya nda tsi mantsa: «Snasna yu ta inda tsaha ya demdem, nu ta pdakwani ńa magəğelta da na?» ka’a. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta kumay ka ta nzakwa gha hem† katsi ná, la ka dzawintá ka ta inda skwa gha, ka daganafatá ka ta tsedani ta gwal ka pdu. Dza’a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, tahula tsa ka sagha ka, ka dza’a ka mista đá,» ka’a. ²² Na snanťa tsa duhwal ya ta tsa gwada ya, ka 6asaftá tsi ta ńuduf ka slí’afatá ka laghwí, kabga gadghəl ya.

† 19:5 Zlrafta 2:24. ‡ 19:7 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. Nda Mata 5:31. § 19:9 Ngha ta 5:32. * 19:14 Ngha ta 18:3-5. † 19:19 Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta zlahu 5:16-20, Zlahu 19:18. ‡ 19:21 Ngha ta 5:48.

²³ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, nda bla katakata ka lama mndu ta fafta ghəjani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁴ Ka yu ta vrəglinťa mnaghunata na: Ta dər laba ɲalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mndu ta faftá ghəjani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁵ Na snanťa duhwalhani ta tsa gwada ya, ka ndərau' hən katakata, ka hən mantsa: «Ka si mantsa tsi, wa dza'a lavinťa mutsaftá mbaku tama?» ka hən. ²⁶ Ka nghanavatá Yesu ta hən, ka'a mantsa: «Skwi nda bla da mnduha ya ná, bla a da Lazglafta wa,» ka'a.

²⁷ Gi tsau' ka piyer tsu'aghutá gwada, ka'a nda Yesu mantsa: «A'a! Ya wana aɲni, zlanavazla aɲni ta inda skwi, ka dza'a mista gha ya ní, kinawu kə'a dza'a magaku nda aɲni tama?» ka'a. ²⁸ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma mbədavafťa inda skwi dza'azlay ná, dza'a nzafta ta dughurukwa glakwani na Zwanja mndu. Kaghuni gwal ta dza'a mista da ya guli, dza'a nzanzafta ta dughurukha ghwanpďa his kaghuni, ɲa tsa guma ta ghəja mndəra la Isra'ila ghwanpďa his guli. ²⁹ Dər wati ma mndu ta zlanavatá həgani, ka zwanamani a tsi, ka kwaghamani a tsi, ka dani a tsi, ka mani a tsi, ka zwanani a tsi, ka vwahani a tsi, ta ghəja gwada ta i'i ná, dza'a mutsay hən ta dərmaqatani, ka malaghuta a tsi, ɲa mutsay tan ta hafu ɲa kďekedzen guli ta ghəjani. ³⁰ Ama nda ndəgha gwal ta nzakway tanťan, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal ta nzakway nda hul guli, dza'a nzakway tanťan,» ka'a.

20

Gwada ta ghəja kwalvaha ma vwaha inabi

¹ «Wya skwi ɲa gray nda ga mghama Lazglafta. Ka tsavagaptá sana zə'ala həga ma həgani, wrək sərdək, da zba gwal ɲa ksanatá slna ma vwaha inabani.

² Ka dzraftá tsi nda tsa gwal ksa slna ya ta planatá hən ka tseda vagha mndu* turtuk, ta vagha tan. Ka ghunaghatá tsi ta hən da vwaha inabi. ³ Ka sli'iglaftá tsi wər ta nzemndi təmbay gavzlazlan, ka nghanlantá tsi ta gwal ksa slna ta nzaku bətbət. ⁴ Ka'a nda hən mantsa: "Lawa kaghuni guli da ksa slna ma vwaha inaba da, dza'a plaghuna pla yu ta tseda ghuni manda ya ta raku," ka'a nda hən. ⁵ Ka sli'afťa tsa gwal ksa slna ya ka laghwi da tsa vwaha inabi ya. Ka sli'iglaftá tsi guli wər fitik ma ghən vli, mantsa guli ta fitik hawu, ka magata manda va tsaya guli. ⁶ Ka sli'iglaftá tsi guli beeghwa fitik, ka slanaghatá tsi guli ta sanlaha ma gwal ksa slna ta nzaku. Ka'a nda hən mantsa: "Nya kəl kuni ka vaghay ta nzaku kul laghwi maga slna na?" ka'a nda hən. ⁷ Ka hən nda tsi mantsa: "Had' mndu ta klaftá aɲni ɲa maga slna wa," ka hən. Ka'a nda hən mantsa: "Lawa kaghuni guli da maga slna ma vwaha da," ka'a.

⁸ «Gahawu tama, "hagakhaga ta tsa gwal ta ksa slna ya, ka planata ka ta nisəla tan ka zlrafta ka nda tsa gwal ka kwanahani ya, ɲa kďinťa gha nda gwal tanťan," ka tsa dani ma vwaha inabi ya nda kwalvani. ⁹ Ka lagha tsa gwal ta zlraftá ksa slna beeghwa fitik ya. Ka vlanťa lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta hən. ¹⁰ Ka lagha gwal ta zlraftá ksa slna tanťan. "Mali dza'a aɲni zlgay" ka hahən si ta gray. Ama ka vlanťa lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta hən. ¹¹ Ta zlgə hən ya, ta dza'a nda ɲururaku hən ta ghəja tsa danahəga ya. ¹² Ka hən mantsa: "Beeghwa fitik ta sagha nanaha na, awa† turtuktuk kwenkwen maga hən ta ksa slna ná, waka kagha planatá hən

§ 19:28 Ngha ta Daniyel 7:14. * 20:2 Ngha ta Mata 5:26. † 20:12 Awa: Tsaya fitik maga mndu ta maga slna.

guram nda ɲa aɲni na? Aɲni, hɛrfu hɛrfa ɲni ta ksa slna tles fitik, ka vaghay ta maga slna ta fitik,” ka hɛɲ. ¹³ Ka’a nda hɛɲ mantsa: “Gra ɗa, nɛnɔp a yu ta kagha wa. Ta tseda vagha mndu turtuk a dzrafta u nda kagha kay ra? ¹⁴ Zlgha ta nisɛla gha, ka sli’a ka. Manda va ya kumanɲ yu vɛɲta yu ta tsa mndu ta sagha nda hul ya, manda va ɲa gha. ¹⁵ Lavinɲa yu ta maga skwi manda ya kumanɲ yu nda tseda ɗa, mantsa a kasi’i wa? Ari zdɛgagha a wa a na skwi dina maga yu na ta wa ira gha na?” ka’a. ¹⁶ Tsaya tama nɔ, dza’a nzakway gwal nda hul, ka gwal tanɲan. ɲa nzakwa gwal tanɲan, ka gwal nda hul,” ka Yesu sganaghata.

Mahkɛna mnaɲta Yesu ta gwada ta mtakwani nda sli’agaptani

Mak 10:32-34, Luk 18:31-34

¹⁷ Ka sli’afta Yesu ka ɲlu ka dza’a da luwa Ursalima. Ta mbada hɛɲ ta tvi, ka ksaghutɔ tsi ta tsa gwal ghwanɲɔ his ya, ka’a nda hɛɲ mantsa: ¹⁸ «Ndanana, wana mu ta ɲlu ka dza’a da luwa Ursalima. Dza’a ksafksa lu ta Zwanɲa mndu, ka vɛɲta la mali ta ghɛɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha, ɲa tsanaghata tan ta guma dzata. ¹⁹ Dza’a vɛɲvɛɲ hɛɲ ta gwal kul haɗ ka la Yahuda, ɲa gagay tsaha ya, ɲa slɔvay tan nda krupi, ɲa zlɛɲafta tan ta udza zlɛɲay. Baɗu mahkɛna fitik, ɲa sli’agaptani nda hafu ma mtaku,» ka’a.

Dawutɔ vɛɲ mani ma i Yakubu nda Yuhwana

Mak 10:35-45

²⁰ Tahula tsa, ka lagha mani ma zwana Zebedi nda zwanani. Ka tsɛlɔata tsi ta kɛmani ɲa ɗawa skwi da tsi. ²¹ «Nu ta kumɔ ka na?» ka Yesu nda tsi. «Wana na zwana ɗa his na, sagha fitika ga mghama gha ya nɔ, ka mnata ka, ɲa nzata na zwana ɗa na, nda ga zeghwa gha ya, nda ga zlaɔa gha ya, ka yu,» ka’a nda tsi. ²² «Sna a kuni ta skwi ta ɗawu kuni wa. Dza’a lavinɲa kuni ta sa leghwa tsa ghuya ɗanwa dza’a yu ghuyay ya ra?» ka Yesu. «Dza’a say ɲni!» ka hɛɲ nda tsi. ²³ Ka Yesu† nda hɛɲ mantsa: «Mantsa nzakwani, dza’a say kuni ta tsa leghwa ghuya ɗanwa ɗa ya, ama ta ghɛɲa gwada ta nzaku nda ga zeghwi nda ya nda ga zlaɔa nɔ, i’i a dza’a mna tsaya wa. Da ɗa dza’a vɛɲta tsa vli ya ta gwal ya payanaf tsi ta hɛɲ,» ka’a.

²⁴ Snaɲta tsa pɗakwa duhwalha ghwanɲa ya ta tsa gwada ya, ka ɓasanavatɔ hɛɲ ta ɲɔɗuf ta tsa zwanamaha his ya. ²⁵ Ka hagamaghatɔ Yesu ta hɛɲ, ka’a nda hɛɲ mantsa: «Nda sna kuni nɔ, ta gay mghamha ta ghɛɲa mnduha ta mɔ mgham mghama tan ta ghɛɲa tan. Gwal dagaladagala guli, ta maray hahɛɲ ta mbrakwa tan ta ghɛɲa tan. ²⁶ Ama mantsa ya a nzakwani mataba kaghuni wa. Katɛk nɔ, ka ta kumay sani ta nzakway ka mali mataba ghuni nɔ, nzatani ka kwalva ghuni. ²⁷ Ala, ka ɗɛr wa ta kuma nzakway ka mnda kla kɛma mataba ghuni ya, nzatani ka vu’a ghuni. ²⁸ Manda va tsaya nɔ, sa a Zwanɲa mndu ɲa maganata lu ta slna wa. Ama sasa ɲa maganatɔ slna ta mnduha, ɲa vlatani ta hafani ɲa mbanafɔ ndɛghata mnduha§,» ka’a.

Mbambanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

Mak 10:46-52

²⁹ Ta sabɔ i Yesu nda duhwalhani ma luwa Yeriku, ka sli’aftɔ ɗɛmga rutut mistani. ³⁰ Ta nzaku ghulpata mnduha his ta wa tvi. Ka snaɲta hɛɲ ta labla Yesu nda ta tsa kɛ’a, ka dzatɔ hɛɲ ta lawlaw. «Mgham, Zwanɲa Dawuda! Tawa ta hidahida ta aɲni,» ka hɛɲ. ³¹ «Hafwa wa ghuni!» Ka tsa ɗamga ya, ka dava

† 20:23 Ngha ta Slna gwal ghunay 12:2. § 20:28 Ngha ta 26:28, nda 1 Timute. 2:6.

həŋ. Ama ka sganaghatá tsa ghulpata mnduha ya ta dza lawlaw. «Mgham, Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta aŋni,» ka həŋ. ³² Ka sladavatá Yesu, ka hğadaghatá tsi ta həŋ. «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda həŋ. ³³ «Mghama da, gwananagwana ta iriha ŋni!» ka həŋ nda tsi. ³⁴ Ka ksanťá həŋ ta Yesu ka hidahida. Ka ksanťá tsi ta iriha tan. Ka gi nghanťá həŋ ta vli nzidid. Ka laghu həŋ mista Yesu.

21

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Ta ghwanj a i Yesu nda duhwalhani ka ɓhadaghata da luwa Ursalima wu, ndusa həŋ nda luwa Beslaze tavata ghwá Zaytuŋ*, ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² Ka'a nda həŋ mantsa: «Lawala da a luwa ta kəma ghuni a. Ka ɓhadaghaɓha kuni, dza'a gi slanaghasla kuni hada ta hbatá mana kɗih nda zwanjani. Ka pligidaghata kuni ta həŋ. ³ Ka mamu mndu ta gwadgaghunata ta ghəŋani katsi ná, "Mgham ta kumay," ka kuni da zlghanaftá wani. Dza'a gi zlaghunanzla həŋ.»

⁴ Kəl tsaya ka nzakway mantsa ná, nda nza kabga ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mna anabi Zakari kazlay:

⁵ «Mnanawamna ta gwal ma luwa Siyuna, wa'a mghama gha ta sagha da kagha, leɓtekw nzakwani katakata, ta sagha ta kɗih, ta vuvu'ukwa kɗih,

ta nzakway ka zwanja kɗih†,» ka'a.

⁶ Ka sli'áftá tsa duhwalha ya ka laghwi magata manda ya mnanaf Yesu ta həŋ. ⁷ Ka hlaktá həŋ ta tsa mana kɗih ya nda zwanjani, ka pghaftá həŋ ta lgutha tan ta həŋ, ka lafi Yesu nzafta tida. ⁸ Ka zlazlatə ndəghata mnduha ta lgutha tan ta tvi. Sluhwa ŋa sanlaha ta patsay ka pghay ta tvi‡ guli. ⁹ Ka hlə gwal ta kəma Yesu nda gwal nda hulani tani ta wi, ka həŋ mantsa: «ŋa Zwanja Dawuda glaku, ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha ma hga Mgham Lazglafta! ŋa Lazglafta ta luwa§ glaku!» ka həŋ.

¹⁰ Manda ɓhadamta Yesu da luwa Ursalima, ka kəutá mnduha. «Wa na mndu na tama?» ka həŋ. ¹¹ Ka tsa dəmgə mistani ya mantsa: «Anabi Yesu ta sabi ma luwa Nazaret ta hadika Galili ya,» ka həŋ.

Lama Yesu da həga Lazglafta

Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹² Ka lami Yesu da həga Lazglafta. Ka ghzligintá tsi ta inda gwal ta tsakala nda gwal ta skway tani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka zlbədidintá tsi ta tabəla gwal mbədu, nda vla nzakwa gwal ta dzawaptá ghərbu'. ¹³ Ka'a nda həŋ mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Həga da ná, həga maga du'a ya kə'a, ka niŋťá kaghuni ka galigha la gənda*.»

¹⁴ Ka gavadaghatá gwal nda ghulpa nda gwal nda raghwa səla tan tavatani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka mbambanaftá tsi ta həŋ. ¹⁵ Nghay la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa mandərmima skwi ta magə Yesu, nda tsa hlawa zwani ma həga Lazglafta kazlay: «ŋa Zwanja Dawuda glaku!» kə'a ya ná, ka kuzlanáftá tsi ta həŋ ta

* 21:1 Ngha ta Markus 11:1. † 21:5 Ngha ta Zakari 9:9. ‡ 21:8 Ngha ta 2 Mghamha 9:13.

§ 21:9 Ngha ta Zabura 118:25-26, Zabura 118:25. * 21:13 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11.

ñuduf. ¹⁶ Ka hən nda Yesu mantsa: «Nda sna ka ta na skwi ta mnə hən na ra?» ka hən. «Añi! Nda sna yu,» ka Yesu nda hən. «Ta walañ a kuni ta dzañaftá tsa gwadaha ya ma deftera Lazglafta ra? Ka'a na: "Kagha ta payaftá zləzlvə kagha nda ma wa zwani nda ya nda ma wa zwana vzi'uwa, manda ya kumañ ka†,"» ka'a.

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka zlañtá hən ka saghwi ma tsa luwa ya, ka laghwi da luwa Betani ka hani tsi hada.

Ksi'afə Yesu ta sana ghuraf

Mak 11:12-14, 20-24

¹⁸ Gasərdək ta vru Yesu ka dza'a da tsa luwa dagala ya, ka kuzlanəftá maya.

¹⁹ Ka nghanťá tsi ta fwa sana ghuraf ta wa tvi. Ka lagha tsi distani. Kə'a kə'a ná, sluhwa yeya dze'dze' tida. «Had'ka dza'a walglanťa yəgləfta wu,» ka'a nda tsi. Gi hadahada dzun ghwalatá tsa fu ya tsa. ²⁰ Kə'a ká tsa duhwalhani ya nghanata ghwalatá tsa fu ya ná, ka ndərmimi hən nda ndərmima. Ka hən mantsa: «Waka na ghuraf na gi ghwaluta hadahada kay ka na?» ka hən. ²¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlgħafzlgħa kuni ta Lazglafta nda ñuduf dgan a kuni ta ghən dekdek wu ka tsi ná, skwi magana lu ta na ghuraf na yeya a dza'a kuni magay wa: "Ama, sli'afsl'i'a hada ka vzamta ka ta vgha da drəf," ka kuni dza'azlay nda ya ghwá ya ná, dza'a magaku manda va tsaya. ²² Inda skwi dza'a dawanťa kuni nda zlgħay nda ñuduf nda ma maga du'a ná, dza'a mutsay kuni,» ka'a.

Wa ta vlanťá mbrakwa maga skwiha manda na?

Mak 11:27-33, Luk 20:1-8

²³ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha. Ka gavadaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu da dawanťa da tsi. «Mutsu ga kagha ta na mbraku ta kəl kagha ka maga na skwiha na na? Wa ta vlagħata na mbraku na?» ka hən. ²⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mamu skwi turtuktuk dza'a dawanťa yu da kaghuni guli. Ka zlgħidifzlgħa kuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu ta vli ta mutsu yu ta na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na. ²⁵ Wa ta ghunafta Yuhwana ŋa maga batem† na? Lazglafta re, ari mnduha a na?» ka'a nda hən. Ka laghu hən da dzray mataba hahən hahən.

Ka hən mantsa: «"Ka Lazglafta ta ghunafta Yuhwana ka mu," nu kwal kuni kul zlgħafta 6a? ka'a dza'azlay nda amu. ²⁶ Ala, ka "mnduha ta ghunafta" ka mu guli, ta zləŋay mu ta mnduha guli, kabga kləfkla hən demdem kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ²⁷ Ka hən nda Yesu tama mantsa: «Sna a aŋni ka wa ta ghunafta wu,» ka hən. Ka Yesu nda hən guli mantsa: «l'i guli ná, had' yu ta mnaghunata ka wa ta vliħata na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na wu,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa zwaniha his

²⁸ Ka Yesu nda hən guli mantsa: «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Mamu sana mndu his zwanani. Ka'a nda sani tanťanť mantsa: "La ka dza'a ka da maga slna ma vwaha inaba u sagəŋ," ka'a nda tsi. ²⁹ "La a yu wu," ka'a. Tahula tsa, ka ndanglapťá tsi ka sli'afťa ka laghwi da vwah. ³⁰ Ka mnanatá dani ta tsa sana zwanťa ya manda va tsaya guli. "Aray, ta dza'a yu da," ka'a. Tahula tsa, ka kwalaghuta tsi. ³¹ Wati mataba tsa zwaniha his ya, ta magata skwi ya kumə da tanť ná?" ka Yesu nda hən. «Tsa tanťanť ya ya,» ka hən. Ka

† 21:16 Ngha ta Zabura 8:3. ‡ 21:25 Ngha ta 3:6.

Yesu nda heŋ tama mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, dza'a tinlaghutinjla gwal tska dzumna nda mi'a hliri ta lami da ga mghama Lazglafta ka kaghuni. ³² Wya saghasa Yuhwana mnda maga batem da kaghuni, ka maraghunatá tsi ta tvi tdukwa, ka kwalaghutá kuni ta zlglafta. Ama ka zlglaftá gwal ta tska dzumna nda mi'a hliri. Kulam nda va tsa nghanja ghuni ya tani, mbədanaf a kuni ta nzakwa ghuni ka zlglafta wa,» ka Yesu nda heŋ.

Mahdihdi ta ghəja gwal ta hwa vwaha inabi
Mak 12:1-12, Luk 20:9-19

³³ «Ka mnaghunamna yu ta sana mahdihdi 6a: Mamu sana mndu ta njaftá fwa inabiha ma vwahani. Ka njamta tsi ma muhul. Ka laptá tsi ta ghurum nja ditsa yakwani. Ka baghatá tsi ta vli nja nzagata ka nghay^S. Tahula tsa, ka fanamta tsi ma dzvu ka haya ta gwal hwa. Ka sli'fta tsi ka laghwi dista luwa. ³⁴ Magatá fitika daga yakwani, ka ghunafta tsi ta kwalvahani da tsa gwal hwa ma tsa vwah ya, nja mutsanaf taŋ ta nani ma dagata yakwa tsa inabi ya. ³⁵ Ama, ka valaftá tsa gwal hwa tsa vwaha inabi ya ta tsa kwalvaha ya. Ka dgaptá heŋ nda dga ta sani ka dzata heŋ nda dza ta sani. Ka zlertsatá heŋ nda zlertsatá ta sani. ³⁶ Ka ghunglaftá tsi ta sanlaha ma kwalvahani ka malaghuta mbsaka tsaha tantan ya. Ka maganata tsa gwal hwa tsa vwah ya ta hahəŋ guli manava nja tsahaya. ³⁷ Kd'avaktani, ka ghunədanaptá tsi ta heŋ ta vərda nani ma zwan nda mnay kazlay: Dza'a vlanvla heŋ ta glaku ta zwanja da kə'a. ³⁸ Na nghan tsa gwal hwa fwa inabi ya ta lagha tsa zwan ya, ka heŋ mataba tan mantsa: "Wana tsa mndu dza'a za həga ya kay. Sawa, ka dzata mu! Nja zay mu ta həgani," ka heŋ. ³⁹ Ka valaftá heŋ tida. Ka tshidinjta di'ing nda tsa vwah ya, ka dzata.

⁴⁰ «Bađu da saghər tsa dani ma inabi ya ní, kinawu kə'a dza'a magay nda tsa gwal hwa tsa vwaha inabi ya na?» ka Yesu nda heŋ. ⁴¹ «Dza'a pslapsla ta tsa ghwadakha ya, ksantə a heŋ ka hidahida wa. Nja klaftani ta tsa vwaha inabani ya ka fanamta ma dzvu ka haya ta sanlaha ma gwal hwa. Nja vlay tsahaya nani nda fitikani ta nani mataba dagata yakwa tsa fwa inabi ya,» ka heŋ.

⁴² Ka Yesu nda heŋ guli mantsa: «Ta walan a kuni ta dzanaf ta skwi vindaf lu ma defteri ra?

“Tsa pala wudidinj gwal ba həga ya,

tsaya ta nuta ka vərda palaka tughwa həga.

Tsaya ná, Lazglafta ta dvaftá nzakwani mantsa.

Nda nza ka mazəmzəm ta wa ira amu*.”

⁴³ «Tsaya kəl yu ka mnay nja ghuni kazlay: Dza'a klaghukla lu ta ga mghama Lazglafta da kaghuni nja vlanja mndəra mnduha dza'a snanata gwadani dina kə'a ya. ⁴⁴ [Tsa mndu dza'a zlambaf ta tsa pala ya, dza'a hurə hurə. Ala, ka tsa pala ya ta zlambanaghatá mndu katsi, dza'a hu'anap hu'a† nərək ta tsa mndu ya.]»

⁴⁵ Na snanata la mali ta ghəja gwal dra skwi nja Lazglafta, nda la Farisa ta tsa mahdihda Yesu ya, ka graftá heŋ kazlay: Ta ghəja tan ta gwada tsi ta tsa gwada ya, kə'a. ⁴⁶ Ka zbə heŋ ta ksafatá Yesu. Ama ka zlanjaftá heŋ ta dənga, kabga klafkla dənga ta Yesu ka anabi.

§ 21:33 Ngha ta Isaya 5:1-2. * 21:42 Ngha ta Zabura 118:22-23. † 21:44 Ngha ta Lukwa 20:18.

22

Mahdihdi ta ghəṇja kla makwa
Luk 14:15-24

¹ Ka Yesu mnəḡlanatá hən̄ nda mahdihdi mantša: ² «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta payaftá skwa zay ma klay zwanjani ta makwa. ³ Ka ghwanaftá tsi ta kwalvahani ṇa hagaktá gwal hagan̄ tsi ṇa za tsa skwa zay ya, ama ka kwalaghuta tsahaya ta sagha. ⁴ Ka ghunglafta tsi ta sanlaha ma kwalvaha ṇa dza'a "mnanatá tsa gwal hagan̄ tsi ya nda mnay kazlay: Ndanana ná, ndusa skway zay kə'a. Pslapsla yu ta slaha ḡa, nda rina fisika ḡa nda uwasla nda uwasla, nda paya inda skwi, saghawasa ḡa za skwa zay ma vla kla makwa," ka'a nda hən̄. ⁵ Ndananj a tsa gwal hagan̄ lu ya wa. Ta laghu ya da vwahani, ta laghu ya da tsakalani, ⁶ ta valafta sanlaha ta tsa kwalvaha ya ka ganaptá iri ta hən̄, ka psalatá hən̄. ⁷ Ka kuzlanaftá tsi ta ṇuduf ta mgham, ka ghunadaptá tsi ta sludzihani zadanatá ta tsa gwal ta psalatá tsa mnduha ya ka drintá luwa tan̄. ⁸ Tahula tsa, ka'a nda kwalvahani mantša: "Wana nda paya skwa zaya kla makwa. Tsa gwal si hagan̄ lu ya, ran̄ ta hən̄ a zay wa. ⁹ Lawala ta madəḡa tviha, ka hagakta kuni ta inda mndu dza'a guyun̄ta kuni da na vla za skwa zay na," ka'a nda hən̄. ¹⁰ Ka sli'af̄ta tsa kwalvahani ya ka laghwi ta tvi. Ka tsakaktá hən̄ ta inda mndu ya guyun̄ hən̄. Nda ghwadaka mnduha tani, nda ṇərma mnduha tani, ka ndəḡhanaftá həḡa ma tsa vla kla makwa ya.

¹¹ «Ka lamə mgham da nghanaghatá tsa gwal hagak lu ya. Ka nghan̄tá tsi ta sana mndu kul haḡ lguta kla makwa tida. ¹² Ka'a nda tsi mantša: "Ari gra! Waka kagha sami da na həḡa na kul haḡ lguta kla makwa ta kagha na?" ka'a nda tsi. Sew, sna a tsa mndu ya ta skwi ṇa mnay wa. ¹³ Ka mgham nda kwalvahani mantša: "Habafwa haba ta dzvuhani nda səlahani, ka klafta kuni ka wuḡidintá dzibil da grum, ka tawa tsi ta taw, ka hpaḡa sli'in̄jani* hada," ka'a. ¹⁴ Tsaya tama ná, dagala hagatani, ama ki'a yeya ḡagatani,» ka Yesu sganaghata.

Nda ra ka pla dzumna ṇa mgham Sezar ra?
Mak 12:13-17, Luk 20:20-26

¹⁵ Mbadaka la Farisa ka ts kavata ka dzrafta ka hən̄ dza'a ksaf̄ta Yesu nda gwada dza'a sabi ma wani. ¹⁶ Ka ghunaftá hən̄ ta sanlaha ma duhwalha tan̄ kawadaga nda mnduha Hiridus slanaghatá Yesu. Bhadaghata tan̄, ka hən̄ nda Yesu mantša: «Mghama ḡa, nda sna ṇni kazlay: Ta mnay kagha ta kahwathwata kə'a. Skwi ta kumə Lazglafta ta magay mu ta taghə kagha kahwathwata ṇa mnduha. Haḡ kagha ta zləṇja ira mndu wu, kabga gala a kagha nda gala ta mndu wa. ¹⁷ Mnəṇnamna ta ṇa gha ma ndanu. Nda ra re, ari ra a wa'a ka pla dzumna ṇa mgham Sezar na?» ka hən̄.

¹⁸ Tsaw nda sna Yesu ta tsa ghwadaka ndana tan̄ ya. Ka'a nda hən̄ mantša: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kabgawu ta kəl kuni ka dzəḡa i'i na? ¹⁹ Marihawa tsa kwaḡu ta kəl lu ka pla dzumna ya,» ka'a. Ka klanaktá lu ta tsa kwaḡu† ya. ²⁰ Ka'a nda hən̄ mantša: «ṇa wa na fwatu nda hgu ta na kwaḡu na ná,» ka'a. ²¹ «ṇa mgham Sezar ya,» ka hən̄. «Ka mantša tsi ya ní, vlan̄wavla ta mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ṇa mgham Sezar. Vlan̄wavla guli ta Lazglafta ta ya nzakway ka ṇa Lazglafta,» ka'a. ²² Snan̄ta tan̄ ta tsa gwada ya, ka ndərmim hən̄ nda ndərmima. Ka zlanavatá hən̄ ta Yesu ka laghwa tan̄.

* **22:13** Ngha ta Mata 8:12. † **22:19** Ngha ta Mata 20:2.

Gwada ta sli'agapta ma mtaku nda hafu

Mak 12:18-27, Luk 20:27-40

²³ Baɗu va tsaya, ka laghala Sadukiya, tsa gwal ta mnay kazlay: Had' lu dza'a sli'agapta ma mtaku wu kə'a ya slanaghata Yesu. ²⁴ Ka həŋ nda Yesu mantsa: «Mghama da, ka Musa na: “Ka mtumta mndu ta kul yatá tsi ta zwanj katsi, klay zwanjamani ta tsa wadgani ya ka markwa tanj ŋa yanatani ta zivir ta tsa zwanjamani ta mtuta† ya,” ka'a. ²⁵ Tsaw mamu sana mndu da aŋni ndəfəŋ zwanani. Ka klaftá mali ta marakw, ka mtuta tsi ta yana a lu ta zwanj wa. Ka wunanaghatá sagəŋani ta tsa marakw ya. ²⁶ Ka mtutá tsa mahisa zwanj ya guli, ya a ta zwanj wa. Ka klafta ma hkən, ha ka klafta mandəfəŋ, had' ya ta yatá zwanj ma həŋ nda tsi wa. ²⁷ Tahula rwuta tanj demdem, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²⁸ Baɗu sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku nda hafu ni, wati dza'a nzakway ka zə'ala tsa marakw ya mataba tsa zwaniha ndəfəŋ ya, ya wya klukla həŋ demdem ka marakw na?» ka həŋ. ²⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəŋa ghuni, kabga sna a kuni ta skwi nda vinda ma defteri nda ghuɓa wa. Sna a kuni guli ta mbrakwa Lazglafta wa. ³⁰ Baɗu sli'agapta dza'a sli'agapta lu ma mtaku ná, had' lu dza'a kləgəltá vgha ŋa nzakway ka marakw nda zə'al wa. Dza'a nzakway lu ta nzaku tavata Lazglafta manda duhwalha Lazglafta. ³¹ Gwada ta ghəŋa sli'agapta ma mtaku ná, ta dzaŋaf a kuni ma defteri ta tsa gwada Lazglafta ta manay kazlay: ³² I'i Lazglafta Abraham, i'i Lazglafta Izak, i'i Lazglafta Yakubu§ kə'a ya ra? Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, Lazglafta gwal nda hafu ya,» ka'a. ³³ Snaŋta mnduha ta tsa tagha skwani ya, ka ndərmim həŋ nda ndərmima katakata.

Wati mali mataba zlahuha na?

Mak 12:28-34, Luk 10:25-28

³⁴ Na snaŋta la Farisa kazlay: Hanafha Yesu ta wi ta la Sadukiya kə'a, ka tskavatá həŋ. ³⁵ Lagha sani mataba tanj ta nzakway ka mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha, ka kuma tsanamtá matsavada ta Yesu. Ka'a nda tsi mantsa: ³⁶ «Mghama da! Wati mali mataba zlahuha na?» ka'a nda tsi. ³⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «“Dvuɗva ta Mgham Lazglafta gha nda hyahya ŋuɗufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana* gha.” ³⁸ Tsahaya mali mida, tsahaya tanjtaŋa zlahu guli. ³⁹ Mamu mahisani manda tsaya guli: “Dvuɗva ta sləvda gha manda va ghəŋa gha†” kə'a. ⁴⁰ Inda zlahu Musa, nda inda skwi ta taghə la anabi ná, ta tsa zlahuha‡ his ya sladafta həŋ,» ka'a.

Daway ta ghəŋa i Kristi nda Dawuda

Mak 12:35-37, Luk 20:41-44

⁴¹ Mbadaka la Farisa ka tskavata hada tavata Yesu. Ka Yesu nda həŋ mantsa: ⁴² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay ta ghəŋa Kristi na? Zwanja wa ya na?» ka'a. «Zivra Dawuda ya,» ka həŋ nda tsi. ⁴³ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Waka Dawuda mnay nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuɓa kazlay: Mgham kə'a 6a? Ya wya ka Dawuda na: ⁴⁴ “Ka Mgham nda Mghama da na: Sawi nzata nda ga zeghwa da, ha ka nanafta da ta ghumaha gha ka skwa ta diŋlay səla gha§”, ka'a.

† 22:24 Ngha ta Zlrafta 38:8, nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6. § 22:32 Ngha ta Sabi 3:6, 15-16. * 22:37 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5. † 22:39 Ngha ta Zlahu 19:18. ‡ 22:40 Ngha ta 7:12. § 22:44 Ngha ta Zabura 110:1.

⁴⁵ «Ka si “Mghama da”, ka Dawuda ta hgay ya ní, waka Kristi dza’a nzakway ka zivrani tama?» ka’a.

⁴⁶ Trid, traptra dər wa ta zlghanaftá wi. Daga bađu tsa, hađ mndu ta walglan̄ta dawutá vli da tsi wa.

23

Nzakwa la mali ta ghəṇa dina la Yahuda

Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46

¹ Tahula tsa, ka Yesu nda dəmgá nda ya nda duhwalhani tani mantsa: ² «Dzanjanaghatá gwal tagha zlahu, nda la Farisa na tsislanaptá zlahá Musa ta mnduha. ³ Tsaya tama ná, nda ra ka snanata ghuni ta hən̄, ka magay ghuni ta inda skwi ta mnaghunata hən̄. Nziya nza tsi ná, yaha kuni da magay manda ya ta magə hahən̄, kabga hađ hahən̄ ta magay manda va ya ta mnata hən̄ wa. ⁴ Ta hbafhba hən̄ ta huzla ndəgaku ka fanaghatá mnduha, ama va a hahən̄ ta ksan̄ta dər nda wa ndəfiṇa dzva tan̄ wa. ⁵ Inda slna ta magə hən̄ ná, ta magay hən̄ ṇa nghan̄ wa ira mnduha. Mantsa ya ná, ɸərləzla ka hahən̄ ta mbaghaftá ṇa tan̄ ayaha ta fun̄ta ta wa bizlbizla kuma, nda ya ta dzvu. Zutut ka hən̄ ta zlan̄ta dzva lguta* tan̄. ⁶ Vli nda paya ta kəma ṇa tan̄ ta zbay ṇa nzakwa tan̄ ma fitika za skwa zay ta badawa. Vli nda paya ta kəma guli ta zbə hən̄ ṇa nzakwa tan̄ ma həga tagha skwa la Yahuda. ⁷ Ta kumay hən̄ ta ganaghata mnduha ta zgu ta hən̄ ma vla tsakata vgha mnduha, ka hga hən̄ ka “maləm.” ⁸ Ama kaghuni ya, ma đvaf kuni ta hga kaghuni ka maləm. Turtuktuk Maləma ghuni. Kaghuni ná, la zwanama kuni. ⁹ Ma hge kuni ta mnda səla ta ghəṇa hađik ka “Da” kabga turtuktuk Da ghuni ta nzakway ta luwa. ¹⁰ Ma đvaf kuni ta hga kaghuni ka “mali,” kabga turtuktuk Mala ghuni ta nzakway ka Kristi. ¹¹ Ka kwalva ghuni ká mali mataba ghuni nzakway. ¹² Inda mndu ta kapanaftá ghəṇani ná, dza’a dzaganadza lu. Inda mndu ta hanaganatá ghəṇani guli ná, dza’a kapanafkapa lu,» ka’a.

Daṇwa ṇa gwal tagha zlahu nda la Farisa

Mak 12:40, Luk 11:39-52, 20:45-47

¹³ «Daṇwa ṇa ghuni gwal tagha zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Mbađa ka kuni ka hanaftá tgha ga mghama Lazglafta ta mnduha. Lamə a vərda kaghuni wu, zlan̄a ṇa kuni ta tvi ta gwal ta kuma lami guli wa.

¹⁴ «Daṇwa ṇa ghuni gwal tagha zlahu ṇa mnduha nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kaghuni ta hluguduntá skwa mi’a wadgu. Ka va slrintá maga du’a ṇa nghan̄ wa ira mnduha. Tsaya tama dza’a kəl lu ka tsaghunaghatá guma ka malaghutá mbraku†.

¹⁵ «Daṇwa ṇa ghuni gwal tagha zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Ta wawaku kuni ka ra vli ta drəf nda ya ta hađik ṇa mutsaftá dər mndu turtuk ṇa da dina ghuni. Ka mutsafmutsa kuni, ṇa nin̄ta ghuni ka mnda nzakway ma duda vu ka malaghutá ṇa ghuni mantsa ya mantsa ya his.

¹⁶ «Daṇwa ṇa ghuni gwal nda ghulpa ta kla gwal nda ghulpa. Ka kuni ta mnay tazlay na: “Ka wadawada mndu ta wađu nda həga Lazglafta ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wađu nda dasu ma həga Lazglafta katsi ná, nda nza tkwe’ ka magatani ta skwi wada tsi ṇa magay ya, ka kuni.”

* 23:5 Ngha ta Mbsak 15:38-41. † 23:14 Ngha ta Markus 12:40.

¹⁷ La rgħaha, gwal nda ghulpa! Wati mali mida? Mal dasu re, ari mal hēga Lazglafta ta nanaftá dasu ka skwi nda ghuḅa ya a ka na? ¹⁸ Ka kuni guli ná, “ka waḁawaḁa mndu ta waḁu nda gwir ná, bla a tsaya wa. Ama ka waḁawaḁa mndu ta waḁu nda skwi ya vlanj tsi ta Lazglafta ta gwir ná, nda nza tkwe’ ka magatani ta tsa skwi waḁa tsi ṇa magay ya,” ka kuni. ¹⁹ Ghulpata mnduha! Wati mali mida. Skwi ya kəl lu ka mbəhata nda tsi re, ari gwir ta nanaftá skwa mbəhu ka skwi nda ghuḅa ya a ná? ²⁰ Wya tsi, mndu ta waḁa ta waḁu nda gwir ná, waḁawaḁa ta waḁu nda skwi tida tani. ²¹ Mndu ta waḁa ta waḁu nda hēga Lazglafta ná, waḁawaḁa ta waḁu nda Lazglafta ta nzaku mida ya tani. ²² Mndu ta waḁa ta waḁu nda luwa ná, waḁawaḁa ta waḁu nda dughurukwa nzakwa Lazglafta, nda Lazglafta ta nzaku[†] tida ya tani.

²³ «Ḏaṇwa ṇa ghuni gwal tagħa zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa maḁgwirmaḁgwira ghuni ya! Ta ṇawaṇa kuni ka vla zaka nidališ, ka zluṇtá mali ma skwi ma zlahu ta nzakway ka nzaku tḁukwa, nda maga zdaku, nda nzaku ka ṇərma. Tsahaya skwi ma ṇa magay nda kwal kul zanaptá sanlaha ma skwiha. ²⁴ Gwal ta kla gwal nda ghulpa kuni! Ta ḁizapḁiza kuni ta imi ṇa klijta miyaunj mida, ka lagħwa ghuni da ndutá ṇalibwa.

²⁵ «Ḏaṇwa ṇa ghuni gwal tagħa zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa maḁgwirmaḁgwira ghuni ya! Hula leghwa ta sa imi nda hliba ṇa ghuni ta lagħwi da mbazijta, ama ma huḁani, nda ndəgha nda skwa ghala ghuni nda ya nda skwiha zla’uwa kuni. ²⁶ La Farisa ghulpata mnduha! Tinjəl ma ka kuni ghuḁijta huḁa leghwa nda hliba, kada nzakwa hulani nda ghuḅa.

²⁷ «Ḏaṇwa ṇa ghuni gwal tagħa zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa maḁgwirmaḁgwira ghuni ya! Manda kulu ḁap lu ka ṇusliṇ nzakwa ghuni. Ká ka nda ḁinakwani nda ta hulani, ama nda ma huḁani ná, tskata ghudzifa gwal nda rwa, nda ya nda rwata ṇəḁak yeya mida. ²⁸ Manda va tsaya kaghuni guli. Ta ngħadagħatá mnduha ta kaghuni ná, manda skwi tḁukwa sanlaha ghuni. Ama ta ghəṇa maḁgwirmaḁgwir, nda kwal kul sna gwada da Lazglafta yeya ma kaghuni.

²⁹ «Ḏaṇwa ṇa ghuni gwal tagħa zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa maḁgwirmaḁgwira ghuni ya! Ta baba kulu kuni ṇa la anabi, ta pgha rka kuni ta kula gwal ta snanatá gwada Lazglafta. ³⁰ Ka kuni ta mnay ná, “ka má si mamu aṇni ta fitika dzidziha ṇni ná, ma gwafta a aṇni ta wi nda həṇ ka pslatá la anabi wu, ka kuni.” ³¹ Ma tsa mnay ta mnə kuni mantša ya ná, maraṇmara kuni kazlay: Zivra tsa gwal ta zadanatá la anabi ya kuni kə’a. ³² Dina tsa, lawa ta kama ta kama nda maga tsa ghwadaka slna zlrəf dzidziha ghuni ya! ³³ Nahadikha! Mndəra la mupuha! Haḁ wa ghuni ṇa ndapta ma tsa guma nda vu ya wa. ³⁴ Tsaya tama ná, dza’a ghunaghunafghuna yu ta la anabi, nda gwal nda difil da həṇ, nda gwal tagħa zlahu. Dza’a pslata nda psla kuni ta sanlaha, dza’a zlerəfta nda zləṇa kuni ta sanlaha, dza’a sləvəpta nda sləva kuni ta sanlaha ma hēga tagħa skwa ghuni, dza’a zbinzba kuni ta həṇ ma inda luwaha, ka giri ṇa tanj. ³⁵ Tsaya tama, ta ghəṇa ghuni dza’a vrafta usa gwal tḁukwa psla kuni. Zlrəfta ta Abel mndu tḁukwa, ha ka sagħa ta dzata dza kuni ta Zakari zwaṇa Baraki, ya dza lu ma takataka vli nda ghuḅa ma hēga Lazglafta nda gwir* ya. ³⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza’a vrafta ta ghəṇa gwal ta na fitik na inda tsaya,» ka’a.

[†] **23:22** Ngha ta Isaya 66:1, nda Mata 5:34. § **23:23** Ngha ta Zlahu 27:30, nda Vrafta ta Zlahu 14:22.

* **23:35** Ngha ta Zlrəfta 4:8, nda 2 Krunik 24:20-22.

Gwada Yesu ta ghəŋa Ursalima

Luk 13:34-35

³⁷ «Aya Ursalima! Aya Ursalima! Kagha ta pslatá la anabi, kagha ta pslata nda pala ta gwal ghunadaghagha Lazglafta. Nda kďa fitika zbanja ďa ta tskanatá zwana gha manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlabakhani ya, ama ka kwalaghuta kuni. ³⁸ Ndana tama, zlaghunanjla lu ta hăga ghuni ka kufik†. ³⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haď kuni dza'a nghəlanťá i'i wa, ha ŋa mnay ghuni dazlay kazlay: Tfawi ta ghəŋa mndu ta sagha ma hga Mgham‡ Lazglafta kə'a,» ka'a.

24

Gwada ta ghəŋa tasiŋťá hăga Lazglafta

Mak 13:1-2, Luk 21:5-6

¹ Mbada Yesu ka sabi ma hăga Lazglafta, ka sli'i. Ka lagha duhwalhani tavatani ŋa maranata batá hăga Lazglafta. ² Ka Yesu nda həŋ mantša: «Nda ngha kuni ta inda ya nzakwani ya ki'e? Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a tasiŋťasa lu ta indani demdem. Haď nzugwatá pala sani ta sani, dza'a pďata wa,» ka'a.

Ma kďaku kďakwa ghəŋa haďik ka sagha

Mak 13:3-13, Luk 21:7-19

³ Ka sli'aftá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá Zaytun. Ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka nzata həŋ nda ghəŋa tan kawadaga nda tsi. Ka ďawanťá həŋ da tsi: «Mnanjnamna ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya. Kinawu ka ŋni dza'a snanťá fitik dza'a kəl ka ka sagha, nda fitika kďakwa ghəŋa haďik na?» ka həŋ. ⁴ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Dasuwa ka kuni, yaha lu da nanaghunafta. ⁵ Wya nda ndəgha mnduha dza'a klafta hga ďa ka sagha: "Ti Kristi," ka həŋ dza'azlay ŋa nanaghata tan ta ndəghata mnduha. ⁶ Dza'a nda sna kuni ta gwada ta vulu ma vliha ndusa ndusa nda ya ma vliha di'in di'in. Dasuwa ka kuni, yaha ŋudufa ghuni tďu, kabga nda nza tkwe' ka magakwa inda tsa skwiha ya. Ama tsaya a kďakwa ghəŋa haďik wa. ⁷ Dza'a vulay sana luwa ta vulu nda sana luwa. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. Dza'a slasla maya ma sana vliha. Dza'a gigdavafgigďa haďik. ⁸ Inda tsa skwiha dza'a magaku ya ná, dza'a nzakway manda zlrakwa 6asa yaku.

Skwi dza'a slanaghata duhwalha Yesu

Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

⁹ «Dza'a vlavla lu ta kaghuni ma dzvu ŋa mnduha, ŋa gaghunaptá iri. Dza'a pslapsla lu ta kaghuni guli. Dza'a husanhusa kuni ta inda mndəra mnduha ta ghəŋa haďik kabga gwada ta i'i. ¹⁰ Ta ghəŋa tsaya tama, nda ndəgha gwal dza'a zlanavatá zlgay nda ŋudufa tan. Dza'a skwapskwa sani ta sani, ta husanťá sani ta sani. ¹¹ Nda ndəgha ghwadaka anabiha dza'a sagha ŋa nanaghata tan ta ndəghata mnduha guli. ¹² Ta dza'a sgaku nda sga maga ghwadaka skwi, dza'a vyaku nda vya ďvu ma ŋudufa ndəghata sanlaha ma gwal zlgay nda ŋuduf. ¹³ Ama mndu ta su'afta ha ka lagha ta kďavaktani, dza'a mbaku. ¹⁴ Dza'a mnay lu ŋa mnduha ta ghəŋa haďik demdem ta tsa Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta ya, ŋa snanťá gwal kul snanťá Lazglafta. Tahula tsaya tama, ŋa sagha fitika gwada ta kďakwa ghəŋa haďik.

† 23:38 Ngha ta Irmia 22:5. ‡ 23:39 Ngha ta Zabura 118:26.

*Dza'a ghuyay mnduha ta danjwa**Mak 13:14-23, Luk 21:20-24*

¹⁵ «Tsaya tama, ka nda nga kuni ta sana “ghwadaka manzakdaway ta vla mbida” manda ya mnə anabi Daniyel*, fa lu ma vli nda ghuḅa ya, dina ka sanja mndu ta dzanjay.

¹⁶ «Ma tsa fitik ya, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta hwaya ta ghwa. ¹⁷ Ka ta ghəja həga nda dədəma mndu, yaha ləglami nda ma həga da hla huzla mida, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁸ Ka ma vwah mndu, yaha da vrəgəta dzagha da hla lguthani. ¹⁹ Danjwa tanj ŋa mi'aha nda hudi nda ya nda mi'aha nda zwanj ta ghuva tanj ma tsa fitik ya. ²⁰ Ka ndəḅa kuni ta dzvu yaha tsa fitika hwaya ghuni ya da nzakway ma fitika mazlam, nda ya baḁu sabat, ²¹ kabga dagala ghuya danjwa dza'a slaku ma tsa fitik ya. Ta walaŋ a mndərga ghuya danjwa manda tsaya ta slata ka yawu fata ghəja hadik wa. Had mndəra tsaya dza'a sləglata† guli wa. ²² Ka má had ka Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu, ma had mndu dza'a ndapta wa. Ama kabga gwal ya zabap tsi, ka htanaktá tsi ta tsa fitik ya.

²³ «Ka ka mndu nda kaghuni mantsa: “A! Wana Kristi hadna.” “A! Wa a hada a,” ka'a ná, yaha kuni da tsu'afra. ²⁴ Ya dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka krista nda ghwadaka anabiha, ŋa magay tanj ta skwa mandərmimiha nda mazəməməha katakata ŋa nana mndu, ka ta magaku tsi, nda gwal dagap Lazglafta tani. ²⁵ Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa.

²⁶ «Ka ka lu nda kaghuni mantsa: “A! Wa a Kristi ta wa mtak kə'a,” yaha kuni da dza'a. “A! Wana difaghuta hadna kə'a,” yaha kuni da zlghafta. ²⁷ Sagha dza'a sagha Zwanja mndu ná, dza'a sagha manda wudakwa luwa nda ma mndəra luwa, ka ranaftá vli kutsuk ma mndəra luwa ya, dza'a nzakwa tsi. ²⁸ Ma vli dər ga mbala skwi ya ná, hada dza'a tska gugzlum ta vgha.

*Dza'a vragavra Zwanja mndu**Mak 13:24-27, Luk 21:25-28*

²⁹ «Gi tahula fitika tsa ghuya danjwa ya, gi tḁik dza'a nzata fitik, had tili dza'a tsuwadəkəltá vli wu, dza'a rkaga rka tekwaṣa ta luwa, dza'a gigdavafgigda† skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ³⁰ Ma tsaya tama dza'a nga lu ta saha zwanja mndu ta luwa ŋa wahay mnduha ta ghəja hadik ka wahu, ŋa nghay tanj ta Zwanja mndu ta saha ta luwa ma ghwayak nda inda mbrakwani, nda inda glakwani§. ³¹ Ŋa ghunaftani ta duhwalha Lazglafta ŋa vyata tanj ta duli ta taw katakata, ŋa tsakakta tanj ta gwal ya dagap tsi ta slərpa luwa fwad, sli'afra tani ta mndəra luwa dikw dista luwa*.»

*Tagha skwi ta ghəja ghuraf**Mak 13:28-31, Luk 21:29-33*

³² «Mamu skwi ŋa taghay ghuni ma nzakwa ghuraf. Ka nda sta ghuraf ta ḁakudaku sluhwa tida katsi, nda sna kuni kazlay: Ndusa duwiŋ tama kə'a. ³³ Manda wa tsaya guli ná, ka nda nga kuni ta inda tsa skwiha ya, grafwa gra kazlay: Ndusa Zwanja mndu, manda skwi ta watgha nzakwani kə'a. ³⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta sagha tsa skwiha ya ná, rwuta a na mnduha ta na fitik na demdem wa. ³⁵ Dza'a lula luwa nda hadik, ama gwada ḁa ná, walaŋta a ta luta wa.»

* **24:15** Ngha ta Daniyel 9:27 nda 11:31 nda 12:11. † **24:21** Ngha ta Daniyel 12:1. ‡ **24:29** Ngha ta Isaya 13:10, nda 34:4, Izeikiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. § **24:30** Ngha ta Daniyel 7:13. * **24:31** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10, Nehemi 1:9.

*Nzawanza hzleŋa**Mak 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36*

³⁶ «Tsa gwada ta ghəŋa fitik ya dza'a magaku tsa skwiha ya, nda ya ka ta wati luwa tsi ya ná, haď mndu nda sna wa. Dər duhwalha Lazglafta, dər Zwan, sna a wa. Da turtukwani yeya nda sna. ³⁷ Ma tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va skwi ta luta ma fitika Nuhu ya dza'a magakwa tsi. ³⁸ Manda va ya ma tsa fitik ma kđaku tsa ima mabudbud'ya dza'a nzakwa tsi, laghula mnduha da hamtá ghəŋ ma za skwi, nda ya ma sasaku. Laghula həŋ da hamtá ghəŋ ma kla makwa, nda valanjtá kwagha tan'ŋa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lamə da kwambalu†. ³⁹ Haď sana skwi ndanan'ŋ həŋ wu, ha ka sagha ima mabudbud' hlaghatá həŋ demdem‡. Baďu tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va tsaya dza'a magakwa tsi. ⁴⁰ Ma tsa fitik ya, ta maga slna mnduha his ma vwah, ŋa klanaghutá sani ka zlanavata sani. ⁴¹ Mi'aha his ta hu'u ta buna, ŋa klanaghuta sani ka zlanavata sani. ⁴² Ka si mantša tsi, nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik dza'a kəl mghama ghuni ka sagha ya wa. ⁴³ Wya skwi đina ŋa snan'ŋa ghuni: Ka má nda sna danahəga ta fitik má dza'a lamə ghali da həgani ná, má dza'a nzanza hzleŋa, má zlanata a ta ghali ka lamani da həgani wa. ⁴⁴ Tsaya tama ná, nzawanza kaghuni guli nda payatá vgha, kabga ma tsa fitik kul faftá kuni ta ghəŋ ya, dza'a sagha Zwanja mndu.

*Nərma kwalva ya nda hida**Luk 12:41-48*

⁴⁵ «Wa na nərma kwalva nda hida fanam danahəgani ma dzvu ta inda gwal ksanata slna, ŋa nghaptani ka həŋ ka dğayni ta skwa zay ŋa tan'ŋa nda fitikani na na? ⁴⁶ Rfu ŋa tsa kwalva dza'a sagha danahəgani slanaghata ta magaymagay ta tsa slna ya. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a fanamfa danahəgani ta inda gadghəlani ma dzvu. ⁴⁸ Ala, ka ghwadaka kwalva tsi, «saghata a danahəga da misimmisim wu» ka'a dza'azlay ma ghəŋani, ⁴⁹ ŋa lɪŋtani ta psla grahani ta ksə həŋ slna ka skwa turtuk. Ŋa laghwani zazakwani, ka sasakwani kawadaga nda gwal ghwayaku. ⁵⁰ Nda sagha danahəgani slanaghata dluk ma fitik kul faftá tsi ta ghəŋ, nda ya ka ta wati luwa tsi, sna a wa. ⁵¹ Dza'a dğapdga danahəgani, ŋa tsanaghatani ta guma kawadaga nda la ghwadak, ŋa taway tsa kwalva ya ta taw, ka hpada sli'ɪŋani§ hada,» ka'a.

25

Gwada ta ghəŋa ku'aha ghwan

¹ «Ma tsa fitik ya, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana ku'aha ghwan'ŋ ta klaftá pitirla tan'ŋ ka dza'a da gəma zwanja midzi. ² Mataba tan'ŋ, hutaf gwal kul hidaku, hutaf gwal nda hida. ³ Ta klafta tsa ku'aha kul hidaku ya ta pitirla tan'ŋ ná, tana a həŋ ta rđi ŋa sgay da tsa pitirla tan'ŋ ya wa. ⁴ Ama tsa ku'aha nda hida ya, tana atá hahəŋ ta rđi ma hwarak ŋa sgay da ŋa tan'ŋ. ⁵ Ka gərdatá zwanja midzi ka sagha misimmisim. Ka zunur hani ta həŋ, ka pslatá hani ta həŋ demdem.

⁶ «Ma takala tama, ka gugudatá lu: «Wa'a zwanja midzi kay ta sagha! Lawala da gmay,» ka lu. ⁷ Ka sli'avatá tsa ku'aha ya demdem ta hani, ka sganaghatá

† 24:38 Nğha ta Zlrafta 6:9—7:6. ‡ 24:39 Nğha ta Zlrafta 7:7-24. § 24:51 Nğha ta Mata 8:12.

vu ma pitirla tarj. ⁸ Ka tsa ku'aha kul hidaku ya nda tsaha nda hida ya mantša: "Tarjafwata ta na rda ghuni na, wana na ŋa ŋni ma pitirla na ta mtaku," ka hən. ⁹ Ka tsaha nda hida ya mantša: "Kay! Slaghwa a ka dğay mu wa, lawala da gwal ta dzawapta, ka skwakta kuni ta ŋa ghuni," ka hən. ¹⁰ Ta laghu hahən da skwa rdi ya ná, ta ḡagaghatá zwanja midzi. Ka lamə tsaha nda hba vgha tarj ya kawadaga nda tsi da həga kla makwa, ka hawutá lu ta tgha. ¹¹ Bats nzda tama, ka vraktá tsa ku'aha ya. Ka hən mantša: "Mghama da, mghama da! Gunanaguna ta watgha," ka hən. ¹² Ka'a nda hən mantša: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, sna a yu ta kaghuni wu," ka'a. ¹³ Ka Yesu sganaghata mantša: «Nzawanza hzlenja, kabga sna a kuni ta tsa fitik ya, ka ta wati luwa tsi wu,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa kwalvaha hkən
Luk 19:11-27

¹⁴ «Manda va tsaya ná, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana mndu ma sli'ani dista luwa, ka hagaftá tsi ta kwalvahani, ka dğanaftá tsi ta gadghəlani ta hən ma dzvu. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta talan* hutaf, ka vlanťá sani. His ka'a klafta ka vlanťá sani. Pal ka'a klafta guli ka vlanťá mahkənani. Taḡta mbrakwa tarj ka'a dğanaftá hən. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ¹⁶ Ka gi sli'afta tsa ta zlghafta talan hutaf ya da tsakala nda tsi, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talan hutaf guli. ¹⁷ Ka sli'aftá tsa ta zlghafta talan his ya guli ka laghwi da tsakala, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talan his guli. ¹⁸ Tsa ta zlghafta talan turtuk ya, ka laghu tsi da lapta ghurum ma hadik, ka difanatá tsa tseda danjahəgani ya.

¹⁹ «Nzdavanzda lu katakata tama, ka vraktá danjahəga tsa kwalvaha ya dzagha. Ka daw tsi da hən ta skwi maga hən nda tsa tsedani ya. ²⁰ Ka lagha tsa ta zlghafta talan hutaf ya, ka kladanaghata nda talan hutaf guli. Ka'a mantša: "Mghama da, talan hutaf vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talan hutaf guli," ka'a. ²¹ Ka danjahəgani nda tsi mantša: "Dina tsa, nərma kwalva ka! Manda va tsa nzakwa gha ka nərma mndu ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²² Ka lagha tsa ta zlghafta talan his ya guli, ka kladanaghata nda sana talan his. Ka'a mantša: "Mghama da, talan his vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talan his guli," ka'a. ²³ Ka danjahəgani nda tsi mantša: "Dina tsa, nərma kwalva ka. Manda va tsa nzakwa gha ka nərmani ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala guli. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²⁴ Tahula tsa, ka lagha tsa ta zlghafta talan turtuk ya guli. Ka'a mantša: "Mghama da, nda sna yu kazlay: Nda bla gwada ta kagha ka'a. Ta ts kay ka ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata ka. Ta hlay ka guli ta skwi ma vli kul vihanťá ka. ²⁵ Ka zləŋaťá yu ta zlən, ka laghu yu da difanatá tsa talan gha ya ma hadik. Wana tsi, kla ta skwa gha," ka'a. ²⁶ Ka danjahəgani nda tsi mantša: "Kagha ná, ghwadaka kwalva ka, yadi. Ka si nda sna ka kazlay: Ta ts kay yu ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata yu, ta hlay yu ta skwi ma vli kul vihanťá yu ka'a ya ní, ²⁷ má fafa ka ta tsa tseda da ya ma banji†, ma na vragaghata da na ná, má saghasa yu da kla skwa da nda imi ta ghənani. ²⁸ Kləgadanaghwakla ta tsa talan ya, ka gwanavata kuni ta tsa nda talan ghwan ya," ka'a.

²⁹ «Mantša ya ná, ŋa mndu mamu tsi da tsi, ta sganaghata lu ta skwi ŋa nzakwani dagala da tsi. Ama mndu ya kul had tsi da tsi ya, kləgadanaghutá va tsa kwitikwatani da tsi ya. ³⁰ Klafwa kla ta tsa ghwadaka kwalva ya ka

* **25:15** Talan: Tsaya tsedi ta klaftá zlibi hutaf. † **25:27** Banji: Tsaya vla pgha tseda mnduha ma luwa.

wuɖiɖiŋta kuni dzibil da grum, ka dza'a tsi taw, ka hpaɖa tsi ta sli'ɪŋani† hada,» ka'a.

Dza'a sasa Zwanja mndu da tsa guma

³¹ «Baɖu sagha dza'a sagha Zwanja mndu ma glakwani kawadaga nda inda duhwalha Lazglafta ná, dza'a nzafnza ta dughurukwa glakwani. ³² Dza'a tskanatska lu ta inda mndɛra mnduha ta ghɛŋa haɖik ta kɛmani, ɲa dganatani ta sanlaha nda sanlaha manda ya ta dganata mnda ngha rini ta tuwak nda gu ya. ³³ Na pghatani ta tuwak nda ga zeghwani, pghaha ta gu nda ga zlaɓani. ³⁴ Ka mgham dza'azlay nda tsaha nda ga zeghwani ya mantsa: "Saghawasa, kaghuni gwal tfanagha Da da ta wi ya. Tsu'awa tsu'a, ta za mgham ya payaghunaf Lazglafta daga ma zlafta ghɛŋa haɖik ya. ³⁵ Ma fitika dzay maya ta i'i, vlihavla kuni ta skwa zay. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tiɖiftá kuni ta imi ɲa say. Nzanza yu ka matbay, ka tsu'aftá kuni ta i'i. ³⁶ Ma nzakwa da ka fardi'u, suɖiɖiva suda kuni ta lgut. Ma nzakwa da kul dughwanaku, nghapngaha kuni ka i'i. Ma nzakwa da ma gamak, nghaɖighangha kuni," ka'a. ³⁷ Ka tsa gwal ta snatá gwada Lazglafta ya dza'azlay mantsa: "Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ta dzɛ maya, ka vlaghatá ɲni ta skwa zay? Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ta dzɛ ndala, ka taghaftá ɲni ta imi ɲa say? ³⁸ Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ka matbay, ka tsu'aftá ɲni ta kagha? Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ka fardi'u ka sudavaghatá ɲni ta lgut? ³⁹ Yawu nghanɗa ɲni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ma gamak ka lagha ɲni nghaghata?" ka hɛŋ. ⁴⁰ Ka Mgham dza'azlay mantsa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, inda fitik ya maga kuni ta tsa skwiha ya ɲa zwanama da gwal ya nda hta katakata ya ná, magihatá i'i kuni nda tsa."

⁴¹ «Tahula tsa, ka'a dza'azlay nda tsa gwal nda ga zlaɓani ya mantsa: "Laghwala tavata i'i, kaghuni gwal ksi'af Lazglafta. Lawala da hɛga vu ya ɲa kɛkedzen, payaf lu ɲa i halaway nda duhwalhani. ⁴² Ma fitika dzay maya ta i'i, vliha a kuni ta skwa zay wa. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tiɖif a kuni ta imi ɲa say wa. ⁴³ Nzanza yu ka matbay, tsu'af a kuni ta i'i wa. Ma nzakwa da ka fardi'u, suɖiɖiva a kuni ta lgut wa. Ma nzakwa da kul dughwanaku nda ya ma nzakwa da ma gamak guli, nghaɖigha a kuni wu," ka'a. ⁴⁴ Ka hɛŋ dza'azlay guli na: "Mghama da, yawu nghanɗa ɲni ta kagha ta dzɛ maya? Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ta dzɛ ndala? Yawu nzata ka ka matbay? Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ka fardi'u? Yawu nghanɗa ɲni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ma gamak kul kataghata ɲni na?" ka hɛŋ. ⁴⁵ Ka Mgham dza'azlay nda hɛŋ mantsa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda fitik ya kul maganatá kuni ta tsa skwiha ya ɲa gwal ya nda hta katakata ya, ɲa da kwalaghuta kuni ta magay nda tsaya." ⁴⁶ Na sli'a tsaha ya da vla ghuya ɖarwa ɲa kɛkedzen, ta sli'i gwal ta snatá gwada Lazglafta da vla hafu ɲa kɛkedzen^S guli,» ka'a.

26

Dzrawi ɲa dzatá Yesu

Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Manda kɖiŋta Yesu ta inda tsa gwadaha ya, ka'a nda duhwalhani mantsa: ² «Nda sna kuni kazlay: Ta his fitik ka skala Pak kɛ'a, ɲa vlatá Zwanja mndu ɲa zlaɓafta,» ka'a.

³ Ka tskavatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu mataba mnduha ma dāba həga ga mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta hgə lu Kayifa ya. ⁴ Ka dzraftá hən ta ksaftá Yesu ma dīfa ma dīfa ŋa dzata. ⁵ Ama ka hən mantsa: «Yaha da nzakway badū fitika skala Pak tama, kabga yaha da sli'anaftá ŋudufa mnduha,» ka hən.

Pghəganata sana marakw ta rdī ta Yesu ma ghəŋ
Mak 14:3-9, Yuh 12:1-8

⁶ Ta nzaku Yesu ma həga ga Simun, sana mndu nda rdā mndu tida ma luwa Betani, ⁷ ta za skwa zay hən, ka lagha sana marakw tavata Yesu nda klatá hwaraka albastra nda ndəghatani nda urdi ya nda bla dzvani. Ka pghəganatá tsi ma ghəŋ. ⁸ Nghay duhwalhani ta tsa skwi ta magə tsa marakw ya, zdəgana a ta hən wa. «Kabgawu ta kəl lu ka badza skwi manda na na? ⁹ Skwi ma ŋa skwapta na urdi na ka tse di dagala, ka daganafatá la ka pđu ná,» ka hən. ¹⁰ Snaŋta Yesu ta tsa gwada tan ya, ka'a nda hən mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya dāŋwa ŋa na marakw na na? Dina skwi magiha tsi ta i'i. ¹¹ Kawadaga a kaghuni* nda la ka pđu inda fitik wu ra? Ama i'i ná, gdavata a yu kawadaga nda kaghuni inda fitik wa. ¹² Nana pghata urdi pghidigha tsi na ná, paya i'i ŋa dza'a da kulu† ya. ¹³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma inda vli dza'a mna lu ta na Lfida Gwada na ta ghəŋa hadik tender ná, dza'a gdagda lu ta rusa skwi maga na marakw na ŋa havay,» ka'a.

Kurata Zudas ta dza'a skwaptá Yesu
Mak 14:10-11, Luk 22:3-6

¹⁴ Ka gi sli'afat sani mataba duhwalhani ta hgə lu ka Zudas Iskaryut, ka laghwi slanaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. ¹⁵ Ka'a nda hən mantsa: «Nu dza'a vli hata kuni ka vlaghunavla yu ta Yesu na?» ka'a. Ka vlanatá hən ta suley hkən mbsak.† ¹⁶ Daga ma tsa fitik ya, ka zbə tsi ta tvi ya nda ra ŋa vlatani ta Yesu.

Payafat Yesu ta skwa zaya skala Pak
Mak 14:12-21, Luk 22:7-14, 21-23, Yuh 13:21-30

¹⁷ Badū tanŋa fitika skala buradi kul had is mida, ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payaghafta ŋni ta vla skwa zaya skala Pak na?» ka hən. ¹⁸ Ka'a nda hən mantsa: «Lawala da huda luwa, ka lagha kuni da sana mndu. Ka kuni dza'azlay nda tsi na: «Wana ndusakndusa fitika da, ga ghuni dza'a za yu ta skwa skala Pak kawadaga nda duhwalha da, ka Mghama ŋni, ka kuni dza'azlay,» ka'a. ¹⁹ Ka laghu duhwalhani magata manda va ya mnana Yesu ta hən. Ka payafat hən ta skwa zaya skala Pak.

Mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

²⁰ Gahawani, ka nzata Yesu kawadaga nda duhwalhani ghwanpdə his ka za skwa zay. ²¹ Ta za hən ta tsa skwa zay ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani mataba ghuni dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha,» ka'a nda hən. ²² Rmasas ka vgha inda tan. «I'i a wu su'u ní Mghama da! I'i a wa su'u ní Mghama da!» ka inda hahən. ²³ Ka'a nda hən mantsa: «Tsa mndu tsghada ŋni da hliba§ ka guram nda tsi ya, tsa mndu ya dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha. ²⁴ Dza'a laghulani Zwanja mndu manda ya nda vinda ma gwada Lazglafta ta ghəŋani*. Ama dāŋwa ŋa mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzvu

* 26:11 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:11. † 26:12 Ngha ta Markus 14:8. ‡ 26:15 Ngha ta Zakari 11:12. § 26:23 Ngha ta Markus 14:20. * 26:24 Ngha ta Zabura 22:2-19, nda Isaya 53.

ŋa mnduha. Ta dran ya má kwal lu kul yatá tsa mndu ya,» ka'a. ²⁵ Ka Zudas dza'a vlata ma dzva mnduha ya guli mantsa: «Ari i'i a ní Mghama dá?» ka'a. «Manda va ya mna kagha nda wa gha,» ka Yesu nda tsi.

Skwa zay na slu'uvgha da, ka Yesu

Mak 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²⁶ Ta za skwa zay hən, ka klafta Yesu ta buradi. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka 6lanaptá tsi ka vlanťá duhwalhani. Ka'a mantsa: «Zlghawazlgha ka za kuni. Nanana ná, slu'uvgha da ya,» ka'a. ²⁷ Ka klafta tsi ta leghwa ima inabi guli. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka vlanťá tsi ta hən. Ka'a mantsa: «Sasa'awasasa kaghuni demdem, ²⁸ kabga nanana ná, usa da ya, usa slər6a zughu† dza'a pghinťa lu ŋa pla dmakwa ndəghata mndu. ²⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, haď yu dza'a səglaňťa na ima inabi na wu, ha ka sagha fitik ya dza'a kəl yu ka səgaltá lfidani kawadaga nda kaghuni ma ga mghama Da da,» ka'a.

Dza'a zlidivazla ka, ka Yesu nda Piyer

Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

³⁰ Tahula fafanafta tan ta laha skala Pak, ka laghu hən ta ghwá Zaytuň. ³¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta na rvidik gita'una, dza'a hwayaghuwaya kuni ka zlihata. Ka lu vindafta ma defteri Lazglafta na: Dza'a dzadza lu ta mnda ngha tuwak,

ŋa gazlata tuwakha demdem ta bra†. ³² Ama tahula sli'agapta da ma mtaku, dza'a tinlaghutinľa yu ta 6hata ma Galili ka kaghuni,» ka'a.

³³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər ma dza'a hwayaghuwaya lamndu ka zlavaghata ná, haď i'i dza'a walaňťa hwayaghuta ka zlavaghata wu,» ka'a.

³⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ta va na rvidik gita u na, ma kdaku vazak ka wahata, dza'a mnamna ka hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu ka'a,» ka Yesu nda tsi. ³⁵ «Dər ŋa mtuta da kawadaga nda kagha tsi, haď yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka Piyer. Manda va tsaya ka inda sanlaha ma duhwalhani mnata guli.

Maga du'a Yesu ma Getsemene

Mak 14:32-42, Luk 22:39-46

³⁶ Ma va tsaya, ka 6hadaghatá i Yesu nda duhwalhani da sana vli ta hgə lu ka Getsemene. Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Nzawanza hadna ta labə yu da maga du'a hada a,» ka'a.

³⁷ Ka klana'ata tsi i Piyer nda tsa zwana Zebedi his ya mistani. Ka tđata ŋudufani ka ksay ka zlaň. ³⁸ Ka'a nda hən tama mantsa: «Tđatda ŋudufa da manda skwi dza'a dzihata. Nzawanza hadna, ka nzata kuni ndiri kawadaga nda i'i,» ka'a. ³⁹ Zadaptani daw' ta kəma, ka zləmbatá tsi ka mbumba, ka maga du'a. Ka'a mantsa: «Da da, ka ta magaku tsi, di'injađi'inja ta na leghwa ghuya dāňwa na nda i'i. Nziya nza tsi ná, manda ya ta kumə i'i a wu, manda ya ta kumə kagha,» ka'a.

⁴⁰ Ka sli'afťa tsi ka vradaghata slanaghatá duhwalhani, pslapsla hani ta hən. Ka'a nda Piyer mantsa: «Trapta ghuni ta nzata ndiri kawadaga nda i'i dər ka awa turtuk tsa ra? ⁴¹ Nzawanza ndiri ka ndə6a kuni ta dzvu, kada ŋaňťa kuni ta skwi dza'a dzəghaghunata. Ta kumay kuni ta maga skwi đina mndani, ama haď mbrakwa slu'uvgha ghuni wu,» ka'a.

† 26:28 Ngha ta Sabi 24:8, nda Irmiya 31:31-34. † 26:31 Ngha ta Zakari 13:7.

⁴² Ka zəgladaptá tsi daw' ka mahis, ka ndəḡəgəltá dzvu, ka'a mantsa: «Da da, ka va a ka ta di'ɪnaghuta na leghwa ghuya danwa na nda i'i wu katsi, ka nda nza tsi ɲa say da ná, ka maga tsi manda ya kumaɲ ka,» ka'a.

⁴³ Ka vrəglagaghatá tsi ka sləglanaghatá hən ta hani, nda ghərba hən da hani.

⁴⁴ Ka zləglantá tsi ta hən ka zəgladapta daw', ka ndəḡəgəltá tsi ta dzvu ka ma hkən, ka vrəglintá tsi ta va tsa gwadaha mna tsi ya. ⁴⁵ Ka vrəgladaghatá tsi da tsa duhwalhani ya, ka'a nda hən mantsa: «Tata hana ghuni kuni ta mbi'a vgha ghuni 6a? Daswa ka kuni tama tsa, wana nda maga fitik dza'a kəl lu ka vlata Zwanja mndu ma dzva gwal dmaku. ⁴⁶ Sli'afwasli'a mbaɗma. Wa'a tsa mndu ta vlatá i'i ɲa dzata ya ta sagha,» ka'a.

Ksaftá Yesu ɲa dza'a dzata

Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴⁷ Tata tsa gwaɗa ya i Yesu, nda ḡhakta Zudas ta nzakway tekwa mataba duhwalha ghwanpɗə his ya. Kawadaga hən nda ndəghata mnduha nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, ghunaf la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda la galata mndu mataba mnduha. ⁴⁸ Mnanafmna Yuda ta nzakway dza'a vlata ya kə'a dza'a magay nda tsi, ta hən. «Tsa mndu dza'a yu brusata ya ná, ya vani tsaya, ka ksa kuni.» ⁴⁹ Na gi ndusadaghatani tavata Yesu, ka'a mantsa: «Zgu tsa ɲa gha Mghama da,» ka'a ka gi brusay. ⁵⁰ «Gra da, maga ta skwi sagha ka magay,» ka Yesu nda tsi.

Ka gi sli'adaghatata tsa mnduha ya, ka pghaftá vgha tida ka ksafta. ⁵¹ Gi fay, tshagaptsha sani ma duhwalha Yesu ta kafayani, gi tay, tsaghuta sləmənəḡ sani ma kwalva mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta. ⁵² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Vradanamvra ta kafaya gha da kupakani. Inda gwal ta kla huzla vulu ná, tsa huzla vulu ya dza'a zadana ta hən guli. ⁵³ Ka kagha ta gray ná, lavin a yu ta hganɗa Da da, ɲa gi ghunigihatani ta bra sludza duhwalha Lazglafta ta malaghuta ghwanpɗə his ra? ⁵⁴ Kinawu tama dza'a nzakwa dzata ghəɲa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta ta mnay kazlay: Mantsa ya dza'a magakwa tsi kə'a ya?» ka'a.

⁵⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu nda tsa mnduha ya mantsa: «Nya ɲa sagha ghuni da ksa i'i nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, manda skwi ɲa ksa gənda na? Inda fitik yu ta nzaku kawadaga nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta, ksaf a kuni ta i'i wa. ⁵⁶ Kəl na skwiha na ka magaku ná, nda nza ɲa dzanaghatata ghəɲa skwi ya vindaf la anabi ma deftera Lazglafta,» ka'a. Ka gi hwayaghutá* inda duhwalha Yesu krawats ka zlanavata.

Yesu ta kəma guma

Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵⁷ Ka klaghatá tsa gwal ta ksafta ya ta Yesu da mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta nzakway ka Kayifa, ma vla tskatá vgha gwal tagha zlahu ɲa mnduha nda la galata mndu ya tani. ⁵⁸ Mbaɗaka Piyeɗ ka dza'a ta hulani ta hulani, ha ka lami da daba haga ga tsa mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya. Ka nzamtá tsi mataba la kwalva ka nghay ka kinawu kdavaktani.

⁵⁹ Ka zbə la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda inda gwal tsa guma, ta tsanavatá ghwadaka gwaɗa ta Yesu prək ka dzata. ⁶⁰ Trid, mutsaf a hən wa. An ɲmndani, nda ndəgha tsakalawiha ya hladagha† lu.

§ 26:51 Ngha ta Yuhwana 18:26. * 26:56 Ngha ta 26:31. † 26:60 Ngha ta Zabura 27:12, nda 35:11.

Ma kɔavaktani, ka lagha sana mnduha his da mnay: ⁶¹ Ka na mndu na ná, laviŋlava yu ta tasiŋtá na hɛga Lazglafta na, ka bɛgladafta da baɗu mahkɛn†, ka'a. ⁶² Ka sli'afɛa mali ta ghɛŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka'a nda Yesu mantsa: «Zlgha a ka ta wani ra? Nu ta mnɛ na mnduha na ta kagha na na?» ka'a. ⁶³ Psɛa a Yesu ta wani wa. Ka mali ta ghɛŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantsa: «Nda hɛga Lazglafta nda hafu mida, ta dawa yu da kagha, zlghidifzlgha ta wani. Kagha Kristi ta nzakway ka Zwanja Lazglafta ra?» ka'a. ⁶⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Manda va ya mna kagha nda wa gha. Ka yu ta sgaghunaghata ta ghɛŋani ná, daga ndanana, dza'a nda nga kuni ta Zwanja mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta ta mbruta, dza'a nda nga kuni ta sahani ma kusay ta luwa\$ guli,» ka'a.

⁶⁵ Lagha tsa mali ta ghɛŋa gwal dra skwi ya ka kuhinɛtá lgut ta vghani. Ka'a mantsa: «Ya wana kwara ta kwarakwara ta ghɛŋa Lazglafta. Mndɛra wati gwada ya ta psɛalta mu, ya wana nda sna slɛmɛŋa ghuni ta kwarakwara ya kwara tsi na? ⁶⁶ Kinawu ka kaghuni ta gray na?» ka'a. «Nda ra ka dzata* na mndu na,» ka hɛŋ hlafta wi.

⁶⁷ Ka gi tafɛ hɛŋ ta sɛrdɛk ma kuma ŋa Yesu, ka dɛŋɛzl sanlaha, ta dgharu† ya laha. ⁶⁸ «Ka si Kristi ka ná, tsatsaftsatsa ka waya ta dza kagha,» ka hɛŋ.

Wadutá vla Piyer

Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:25-27

⁶⁹ Ma tsa fitik ya, ta nzaku Piyer ma bli ma daɓa tsa hɛga ya. Ka lagha sana kwalva ka marakw slanaghata. «Kagha guli ná, si ka kawadaga kagha nda tsa Yesu mnda la Galili ya,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Əŋ, ya'! «Sna a yu ta skwi ta kumɛ ka ta mnay wu,» ka'a ta kɛma mnduha demdem.

⁷¹ Tahula tsa, ka sli'afɛa tsi ka nzata ma dzuguva watgha. Ka nghanɛtá sana kwalva ka marakw guli. «Si ka kawadaga na mndu na nda Yesu mnda la Nazaret,» ka'a nda tsa gwal hada ya. ⁷² Əŋ, ya'! «Sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka'a ka wadgɛlta.

⁷³ Bats nzda, ka gavanavatá tsa gwal ma tsa vli ya ta Piyer, ka hɛŋ nda tsi mantsa: «Dɛr ki tsi, tekw kagha mataba tsa mnduha ya, ta tsatsaku ta lwa gha,» ka hɛŋ nda tsi. ⁷⁴ «Kusekw!» ka Piyer ka waday. «Ka ksi'afksi'a Lazglafta ta i'i ka tsakalawa da tsi. Sna a yu ta na mndu na wu,» ka'a. Gi ka wahatá vazak. ⁷⁵ Ka gi havaktá Piyer ka gwada ya si mnana Yesu kazlay: Ma kɔaku vazak wahata ná, dza'a mnay ka hkɛn sɛla kazlay: Sna† a yu ta tsa mndu ya wu kɛ'a ya. Ka gi sli'afɛa tsi ka laghwi dzibil ka hɛrɛa taw.

27

Kladaghatá Yesu ta kɛma Pilatus

Mak 15:1, Luk 23:1-2, Yuh 18:28-32

¹ Tsadakwa vli gasɛrdɛk, ka tskavata la mali ta ghɛŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu, ka dzraftá gwada ta ghɛŋa Yesu, ŋa dzata. ² Ka habaftá hɛŋ, ka klaghatá hɛŋ vɛlɛntá Pilat ta nzakway ka ŋumna.

Mtakwa Yuda Iskaryut *Slg 1:18-19*

† **26:61** Ngha ta Yuhwana 2:19. § **26:64** Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * **26:66** Ngha ta Zlahu 24:16. † **26:67** Ngha ta Isaya 50:6. † **26:75** Ngha ta 26:34.

³ Nghay tsa Zudas ta vlatá Yesu ya, ta tsanaghatá guma ŋa dzata ná, ka hage tsi ta madər. Ka klaftá tsi ta tsa suley hkən mbsak ya, ka lagha vranavatá tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu ya. ⁴ «Gaga yu ta dmaku ta vlatá mndu kul haď dmakwani ŋa dzata,» ka'a nda həŋ. «Nu gwada aŋni! Dzik nda kagha tsaya,» ka həŋ nda tsi. ⁵ Ka pghidiŋtá Yuda ta tsa tsedi ya ma hage Lazglafta, ka laghwi hamtá ketsiŋ ma nuzlunani, ka dzuvtá htsiŋani. ⁶ Ka hlafta la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta tsa tsedi ya. «Ra a ka gwafta na tsedi na nda tsedi ma vla tskatá skwa Lazglafta wu, kabga tseda nasa ya,» ka həŋ.

⁷ Ka dzraftá həŋ, ka laghwi skwatá vwaha sana mnda tsa huzla nda tsi, ŋa la mbala la matbay. ⁸ Tsaya tama ta kəl lu ka hga tsa vwah ya ka «vwaha nasa» kulam gitana. ⁹ Tsaya dzatá ghəŋa skwi ya mna anabi Irmia kazlay: Ka klaftá həŋ ta tsa suley hkən mbsak ya, tsa mbsaka tsedi kura la Isra'ila ta planata ya, ¹⁰ ka vlatá həŋ ŋa skwatá vwaha sana mnda tsa huzla, mantsa ya mndifita* Mgham Lazglafta kə'a ya.

Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38

¹¹ Ka kladaghatá lu ta Yesu ta kəma Pilat ta nzakway ka ŋumna. «Kagha na mghama la Yahuda na ra?» ka ŋumna dawəŋta da tsi. «Manda va tsa mna ka ya,» ka Yesu nda tsi.

¹² Ama, ta ghəŋa hamata tsakalawa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu ya ná, zlgħa a ta wani wa. ¹³ «Sna a kagha ta inda na skwi ta gwadə həŋ ta kagha na ra?» ka Pilat nda tsi. ¹⁴ Ama mbədanagha a Yesu dər te' ta inda tsa daway ta daw tsi ya wa. Ka ndarmim ŋumna Pilat katakata.

Tsanaghata lu guma mtaku ta Yesu

Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

¹⁵ Inda fitika skala Pak ya, ta snusna ŋumna ta zligiŋtá mndu turtuk ma gamak. Mndu ya dawəŋ mnduha da tsi ta zliŋta tsi. ¹⁶ Ma tsa fitik ya, mamu sana mnda dmaku snaŋ lu ksamə lu da gamak, Barabas hgani. ¹⁷ Nghay Pilat ta tsa tskata mnduha ya, ka'a nda həŋ mantsa: «Wati ta kumə kuni ta zlighunista da na? Barabas re, ari Yesu ta hgə lu ka Kristi ya a na?» ka'a nda həŋ. ¹⁸ Nda sna Pilat kazlay: Ka draku vlata həŋ ta Yesu kə'a ya kay.

¹⁹ Ta nzaku Pilat ma vla tsa guma tama, ka ghunafta markwa taŋ ta mndu ŋa mnanata kazlay: Ma famə ka ta ghəŋa gha ma gwadə ta na mndu kul haď dmakwani na. Ya ghuyə ghuya yu ta dərwa katakata ta ghəŋa na mndu na ma suna da ta na rvidik gita u na kə'a.

²⁰ Lagha la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ka liŋtá bara mnduha ŋa daway taŋ ta sliŋtá Barabas, ta dzatá lu ta Yesu. ²¹ «Wati mataba na mnduha his na ta kumə kuni ta zlighunista da na?» ka Pilat nda həŋ. «Barabas! Barabas! Barabas!» ka həŋ hlaftá wi. ²² «Nu dza'a yu magay ŋa Yesu ta hgə lu ka Kristi na tama?» ka Pilat dawəŋta da həŋ. «Zlənəfta ta udzu! Zlənəfta ta udzu! Zlənəfta ta udzu!» ka həŋ hlaftá wi. ²³ «Nahgani va skwi maga tsi?» ka ŋumna nda həŋ. «Zlənəfta ta udzu! Zlənəfta ta udzu! Zlənəfta ta udzu!» ka həŋ hlaftá wi nda mbraku. ²⁴ Nghay Pilat ná, zlamta a mataba taŋ wu, ta sgaku nda sga sli'avafta ŋudufa mnduha, ka ta'atá tsi ta imi, «wya dzva da, wya dzva da,» kə'a mbaziŋtá dzvani ta kəma mnduha†. «Sabsa dzva

* **27:10** Ngha ta Zakari 11:12-13 nda Irmia 18:2-3 nda 19:1-2 nda 32:6-15. † **27:24** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 21:6-8.

da ta ghəŋa gwaɗa ta na mndu na, dzik nda kaghuni tsa,» ka'a. ²⁵ «Ka la usani ta ghəŋa aŋni nda zwana ŋni tani!» ka həŋ hlaftá wi. ²⁶ Lagha Pilat ka zlinistá Barabas ta həŋ. Tahula slvaptani ta Yesu nda krupi, ka vlatá tsi ŋa zləŋafta ta udzu.

Ghubasay sludziha ta Yesu

Mak 15:16-20, Yuh 19:2-3

²⁷ Ka kladamtá la sludza ŋumna Pilatu ta Yesu da daɓi ma huɗa həga, ka hagadaghata həŋ ta inda la sludzi demdem ka tskanaghatá ghəŋ. ²⁸ Ka sudatá həŋ. Ka sudanavatá həŋ ta lguta dva ma mgham mgham. ²⁹ Ka ɗaftá həŋ ta zewazewa teki, ka fanamta ma ghəŋ, fanamha həŋ ta dafa ma dzva zeghwí. Ka lagha həŋ da tsəlu ta kəmani ka gagay. «Zgu tsa ŋa gha mghama la Yahuda,» ka həŋ.

³⁰ Ka tafa sərdək tida, ka klaghutá tsa dafa da tsi ya, ka dzay nda tsi ma ghəŋ. ³¹ Manda kɗakwa taŋ ta gagay, ka sudaghutá həŋ ta tsa lguta ma mgham mgham ya, ka sudgłanavatá tsa ŋani ma lgut ya. Ka klə həŋ ŋa dza'a zləŋafta ta udza zləŋay.

Kla Yesu ŋa zləŋafta

Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

³² Ta sap həŋ ma huɗa luwa, ka guyatá həŋ nda sana mnda la Sireŋ, ta hgə lu ka Simuŋ. Ka mblanaftá həŋ ta kla udza zləŋa Yesu. ³³ Manda ɓhadaghata taŋ da vli ta hgə lu ka Gwalgwata, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghəŋ kə'a ya, ³⁴ ka vlanťá həŋ ta ima inabi nda skwi ya ɗah ɗaha†. Tapanata Yesu ná, ka kwalaghutá tsi ta say.

³⁵ Tahula zləŋafta taŋ, ka vzə həŋ ta vindimaŤ, ŋa daguvustá lguthani.

³⁶ Tahula tsa, ka nzatá həŋ ka nghan.

³⁷ Ŋa maranťá skwi kəl lu ka tsanaghatá guma, wya ká lu vindafta nda ta ghəŋani: «Nana mndu na Yesu, Mghama la Yahuda, ka lu.» ³⁸ Ka zləŋaftá lu ta gəndaha his kawadaga nda tsi. Pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlaɓani.*

³⁹ Ka rarazə gwal ta mbada ta tvi ka kəktsa ghəŋ†. ⁴⁰ «Kagha dza'a tasinťá həga Lazgłafta ka bəgladafta gha ma fitik hkən† ná, mbanafmba ta ghəŋa gha tama ɓa, ka si Zwanja Lazgłafta ka. Sasa gha ta na udza zləŋay na tama ɓa,» ka həŋ.

⁴¹ Ka gagə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazgłafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu guli, ka həŋ mantša: ⁴² «Mbanafha ta sanlaha ná, trid trapta ma mbanafha ghəŋani. Ka si mghama la Isra'ila tsi ya ní, ka sasa tsi ta na udza zləŋay na kada grafta mu. ⁴³ Faffa yu ta ghəŋa ɗa ta Lazgłafta, ka'a. Ka mbanafmba Lazgłafta ndanaŤ tama, ka si ta ɗvay tsi. «Ti ná, Zwanja Lazgłafta yu,» a katsi kay ra,» ka həŋ. ⁴⁴ Ka rarazə tsa gəndaha zlanaf lu kawadaga nda tsi ya manda va tsaya guli.

Mtakwa Yesu

Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

⁴⁵ Złrafta ta fitik ɗək ma ghəŋ ha ka laha ta nzmndi hkən ta fitik hawu, ka nutá vli ɗik ka grum ta ghəŋa haɗik demdem. ⁴⁶ Lagha vli ta nzmndi hkən tama, ka wahatá Yesu nda lwi dagala. «Eluwa! Eluwa! Lama sabaktani,»

† **27:34** Ngha ta Zabura 69:22.   § **27:35** Ngha ta Zabura 22:19.   * **27:38** Ngha ta Isaya 53:12.

† **27:39** Ngha ta Zabura 22:8.   † **27:40** Ngha ta 26:61, Yuhwana 2:19.   § **27:43** Ngha ta Zabura 22:9.

manda mnay kazlay: «Da da! Da da! kabgawu kəl ka ka zlidivata* na?» kə'a ya. ⁴⁷ «Wya ta haga Iliya,» ka tsa gwal ta snay hada ya. ⁴⁸ Ka gi hwayaftá sana mndu turtuk mataba tan, ka laghwi klaftá susu, ka tsumamta ma imi masmasa, ka hbunja ta wa udzu, ka vlay nani na sayni†. ⁴⁹ «Zlanzla ka ngha mu, ka dza'a saghasa tsa Iliya ya da mbanafita,» ka sanlaha.

⁵⁰ Ka wahglatá Yesu nda lwi dagala, ka sap hafu mida. ⁵¹ Ma va tsa fitik ya, ka gi tavaptá zlala ma haga‡ Lazglafta his, daga ta ghəj dikw ta mndar, ka gigdavaftá hadik, ka tatavaptá palaha, ⁵² ka gwanutá wa kuluha, ka sli'agaptá ndəghata mnduha Lazglafta si ta rwuta, nda hafu. ⁵³ Tahula sli'agapta Yesu, sli'agapta hahəj ma kulu, ka laghu həj da luwa Ursalima ta nzakway ka luwa nda ghuḃa. Nda ndəgha mnduha ta nghanja həj hada.

⁵⁴ Nghan mghama sludza la Ruma nda sanlaha ma sludzi kawadaga nda tsi ta nga Yesu ta tsa gigdavafta hadik, nda tsa skwi ta magaku ya ná, ka ksutá zləj ta həj katakata. «Kahwathwata ná, Zwanja Lazglafta na mndu na,» ka həj. ⁵⁵ Hada guli ná, nda ndəgha mi'aha ta nzakta di'in ka nghan. Tsaw daga ma luwa Galili sli'afita həj mista Yesu na maganata slna. ⁵⁶ Mataba tsa mi'aha ya, hada Mari makwata Magdala, nda Mari mani ma i Yakubu nda Yusufu, nda mani ma zwana Zebedi.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁵⁷ Laha fitik hawu, ka sagha sana mnda luwa la Arimate ta hgə lu ka Yusufu. Tsa mndu ya ná, gadghəl ya, duhwala Yesu ya guli. ⁵⁸ Ka lagha tsi da Pilat da dawaftá mbli Yesu. Ka vlatá Pilat ta tvi na vlanja. ⁵⁹ Ka klaftá Yusufu ta tsa mbli ya, ka mbsamta ma wupaya njuslin. ⁶⁰ Ka klaftá tsi ka laghwi da famta ma kulu ta ka lfid, si lap tsi ma kluluh na ghəjani. Ka tanwalunja tsi ta mghama klam ta wa tsa kulu ya. Ka sli'afita tsi, ka laghwi. ⁶¹ Ka nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari ya mbəj nda tsa kulu ya.

Nghan la sludzi ta kula Yesu

⁶² Gamahtsimani, tahula fitika paya skwi na badu Sabat, ka sli'afita la mali ta ghəja gwal dra skwi na Lazglafta kawadaga nda la Farisa, ka laghu slanaghatá Pilat. ⁶³ Ka həj nda tsi mantsa: «Mghama da, mamu sana skwi havagagha nni. Ka tsəna mnda tsakalawi na mnata ta ma nzakwani ta ndiri ná, «tahula fitik hkən dza'a sli'agapsli'a yu nda hafu§,» ka'a. ⁶⁴ Tsaya tama ná, mnanamna ta la sludzi ka dza'a həj nga tsa kulani ya, ha badu mahkəna fitik, da lagha duhwalhani da ghalaghata mblani, da mnə həj na mnduha kazlay: Wa a sli'agapsli'a ma mtaku, kə'a. Ya dza'a malaghumala tsa tsakalawi ma kdavaktani ya katakata ka tsa tanjan ya,» ka həj. ⁶⁵ «Ya mamu sludziha, hlawa həj ka dza'a kuni da nghan, manda ya ta kumə kuni,» ka Pilat. ⁶⁶ Ka laghu həj da vla tsa kulu ya, ka nərzlaftá həj ta tsa klam ya, ka pghatá həj ta la sludzi na nghan.

28

Sli'agapta Yesu ma mtaku

Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Tahula luta Sabat, wurək tgha badu Dəmas, ka sli'afita i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari* ya ka laghu ta kulu. ² Gi ka gigdavaftá hadik

* 27:46 Nghan ta Zabura 22:2. † 27:48 Nghan ta Zabura 69:22. ‡ 27:51 Nghan ta Sabi 26:31-33.

§ 27:63 Nghan ta 16:21, 17:23, 20:19. * 28:1 Nghan ta 27:56.

katakata. Ka saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, ka tanjwalaghutá tsa klam ya, ka nzafta tida. ³ Ta wudáku manda wudá luwa. Ka nuslinj lgutani tilil manda papla. ⁴ Ka ghudzaku tsa sludziha ta ngha tsa kulu ya da zlej. Ka zlambutá hən manda gwal nda rwa.

⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsa mi'aha ya mantša: «Kaghuni, ma zlēŋ kaghuni ta zlēŋ. Nda sna yu kazlay: Tsa Yesu si zlēŋaf lu ta udzu ya ta zbə kuni kə'a. ⁶ Ta haď hadna wa, sli'agapsli'a ma mtaku manda va ya si mna tsi. Sawa nghanatá vli si hanana lu 6a. ⁷ Ka dza'a kuni misimmisim da mnanatá duhwalhani kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma kulu, wa'a ta kzla kaghuni ma luwa Galili† kə'a. Hada dza'a gmakwa kuni nda tsi. Tsaya skwi mnaghuna yu.» kə'a.

⁸ Ka gi sli'aftha tsa mi'aha ya ta kulu nda zləŋ nda zləŋ, nda rfū nda rfū guli, ka laghu nda hwaya nda hwaya mnay ŋa duhwalha Yesu. ⁹ Ka gi lagha Yesu da guyaku nda hən. «Zguwa tsa!» ka'a nda hən. Ka gavadaghatā tsa mi'aha ya tavatani, ka ŋaŋanata səlahani, ka tsəlɓu ta kamani. ¹⁰ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ma zləŋ kuni ta zləŋ! Lawala da mnanata zwanama da, ka dza'a hən da luwa Galili, hada dza'a gmakwa ŋni nda hən,» ka'a.

Rusay la sludzi ta skwi ta maguta nda mbla Yesu

¹¹ Tata tvi tsa mi'aha ya, ta sli'amtá sanlaha ma tsa gwal si ta n̄gha kulu ya da luwa, ka laghu da rusay n̄a la mali ta gh̄əṇa gwal dra skwi n̄a Lazglafta ta inda skwi ta maguta. ¹² Ka tskavatá la mali ta gh̄əṇa gwal dra skwi n̄a Lazglafta, nda la galata mndu, ka dzraftá h̄əṇ ta klafta tseḍi d̄əmb̄l̄ək ka v̄l̄əntá tsa la sludzi ya. ¹³ Ka h̄əṇ nda h̄əṇ mantsa: «“Duhwalhani ta sagha ghalaghata girvidik ta haníṯ aṇni ná, kiḅa” ka kuni dza'azlay, ka h̄əṇ. ¹⁴ Ka snanaghasna tsa gwaḍa ya ta ṇumna ya, dza'a nda sna aṇni ta skwi n̄a mnanata, haḍ sana skwi dza'a ksaghunata wu.» ka h̄əṇ. ¹⁵ Ka zlgħaftá tsa la sludzi ya ta tsa tseḍi ya, ka laghw̄i magata manda ya mnanaf lu ta h̄əṇ. Ka tutá tsa gwaḍa ya mataba la Yahuda, ta mn̄ə h̄əṇ ha gita.

Maravata Yesu da duhwalhani ta ghwá

Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁶ Ka sli'af̣ta tsa duhwalha Yesu ghwanp̄d̄a nd̄en̄ ȳa ka laghwi d̄a luwa Galili ta ghwá ȳa mnanaf̄s̄ Yesu ta h̄əŋ. ¹⁷ Na gi nghay tan̄ ta Yesu, ka tsəlbatá h̄əŋ ta kəmani. Ama ta dga gh̄əŋ sanlaha. ¹⁸ Ka gavadaghatá Yesu, ka'a nda h̄əŋ mantsa: «Inda mbraku ta luwa nda ya ta hadik tani ná, vlihavla lu. ¹⁹ Lawala ta gh̄əŋa hadik demdem, ka nanafta kuni ta mnduha ka duhwalha* d̄a, ka maganafta kuni ta batem ta h̄əŋ ma hga Da, ma hga Zwan̄, nda ya ma hga Sulkum nda ghuḁa. ²⁰ Ka taghanafta kuni ta h̄əŋ ta snatá inda skwiha ya mnaghunaf̄ yu. Ya wana yu kawadaga nda kaghuni ha kd̄avakta gh̄əŋa hadik.» ka'a.

† **28:7** Ngha ta 26:32. ‡ **28:13** Ngha ta 27:64. § **28:16** Ngha ta 26:32. * **28:19** Ngha ta Slna gwal ghunay 1:8.

Gwada ta sabi da Markus

Sina Yuhwana mnda maga batem

Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Zlrafta Lfida Gwada ta għanja Yesu Kristi Zwanja Lazglafta. ² Nda nza manda ya nda vinda ta għanjani ma deftera anabi Isaya kazlay:

I'i Lazglafta, wana yu ta tinlaghutá ghunaftá mndu ka kagha karaku, ɲa dza'a fadaghatá tvi. ³ Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta hagaku ma mtak kazlay:

Payanawa paya ta tvi ɲa Mgham ka lele'anata* kuni kə'a.

⁴ Mantsa tama, ka zlagaptá Yuhwana, mnda maga Batem ma mtak, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni,» ka'a. ⁵ Ka sli'aktá inda gwal ma luwa Ursalima, nduk nda inda hamata gwal ta hadika Zudiya, ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maniginɲá hən ta dmakuha tan, ka maganaftá Yuhwana ta batem ta hən ma imi ma ghwa ta hgu lu ka Zurden.

⁶ Tsa Yuhwana ya ná, gatá swida ɲalibwa ta kəl tsi ta vgha nda hbatá banava huta misti.† Hi'i nda zuɖuma mtak skwa zayni. ⁷ Wya kə'a ta mnay guli: «Mamu sana mndu ta sagha nda hula da, mal ɲani mbraku ka ɲa da, slaf a i'i dekdək dər ɲa bukwadata ka plaptá zu'a baɓah ma səlani wa. ⁸ I'i ná, magaghunaftá batem nda imi ɲa da. Tsatsi, nda Sulkum nda ghuɓa dza'a magaghunafta tsi.»

Maganaftá batem ta Yesu ma imi

Mat 3:13—4:11, Luk 3:21-22, 4:1-13

⁹ Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ma luwa Nazaret ta hadika Galili ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maganaftá Yuhwana ta batem ta Yesu ma ghwa Zurden. ¹⁰ Ta sabə Yesu ma imi manda kdaku ta maganaftá, ka nghadaftá tsi ta luwa, gi ka ngħantá tsi ta gunatá luwa buwan, ka saha Sulkum nda ghuɓa manda ghərɓu' ta għanjani. ¹¹ Ka gi snaku lwa Lazglafta daga ta luwa kazlay: «Kagha zwanja da ta dɖu yu, ma hyahya ɲuɖufa da,‡» ka'a.

Dzəghantja halaway ta Yesu ma mtak

¹² Tahula tsa, ka gi tinwaghatá Sulkum nda ghuɓa ta Yesu da mtak. ¹³ Ka zatá tsi ta fitik fwad mbsak hada ta dzəghaydzəghay halaway. Ma tsa mtak ya, mataba nimitak ta nzakwa tsi, ta katay katay duhwalha Lazglafta.

Tanɲana hɣay Yesu ta duhwalhani

Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11

¹⁴ Ma sana fitik, ka ksaghatá lu ta Yuhwana tsamta ma gamak,§ ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta hadika Galili da mna Lfida Gwada Lazglafta. ¹⁵ Ka'a ta mnay mantsa: «Nda maga fitik, ndusa ga mghama Lazglafta, mbədanafwa nzakwa ghuni, ka zlgħafta kuni ta Lfida Gwada,» ka'a. ¹⁶ Ta labə tsi nda ta wa drəfa Galili, ka ngħantá tsi ta i Simuɲ nda zwanjamani Andre ta wda kadəɲa tan da drəf ɲa tuma klipi, kabga tuma klipi slna tan. ¹⁷ Ka Yesu nda hən mantsa: «Saghawasa, mbaɖwa mista da, dza'a naghunafna yu ka gwal

* 1:3 Ngħa ta Isaya 40:3. † 1:6 Ngħa ta 2 Mghamha 1:8. ‡ 1:11 Gray nda Zabura 2:7, Isaya 42:1.

§ 1:14 Ngħa ta sura 6:17.

hlaktá mnduha,» ka'a. ¹⁸ Gi sdák zlanavazla hən̄j ta kadə̃ja taŋ, ka laghu mistani. ¹⁹ Manda zadapta taŋ daw', ka lagha hən̄j slanaghatá zwana Zebedi, i Yakubu nda zwanjamani Yuhwana ta paya kadə̃ja taŋ guli ma kwambalu. ²⁰ Ka hgaftá tsi ta hən̄j, «mbadwa mista da,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsahaya guli ka laghwi mistani, ka zlanavatá da taŋ Zebedi ma kwambalu kawadaga nda gwal ksanatá sl̄na ta hən̄j.

Ghazliginjá Yesu ta ghwadaka sulkum ma sana mndu

Luk 4:31-37

²¹ Tahula tsa, ka 6hadaghatá hən̄j da luwa Kafarnahum. Na gi sagha sabat, ka lamə̃ Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə̃ tsi ta skwi ŋa mnduha ma tsa həga ya. ²² Ka ndə̃rmim hən̄j nda ndə̃rmima ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgít ma tsa ŋani tagha skwi ya. Nza a manda ŋa gwal tagha zlahā Musa ŋa mnduha wa. ²³ Ka gi zlagaptá sana mndu ksu ghwadaka sulkum mataba taŋ ta lami da tsa həga tagha skwa taŋ ya. Ka sli'aftá tsi nda lili, ka'a mantsa: ²⁴ «Yesu zwanja la Nazaret, nu gwada gha nda aŋni, sagha ka da zadā aŋni? Wya nda sna ŋni kazlay: Mndu nda ghuḅa daga da Lazglafta kagha kə'a na?» ka'a. ²⁵ «Haf wa gha! Sabsa ma na mndu na,» ka Yesu dvanaghata. ²⁶ Lagha tsa ghwadaka sulkuma ya ka ghudzanaftá tsa mndu ya katakata, ka lilatá tsi, ka saghu tsi mida. ²⁷ Ka tsutá ŋudufa mnduha demdem ma tsa vli ya, ha ka dadawu hən̄j mataba taŋ, ka hən̄j mantsa: «Nu mndə̃rga nana ma skwi? Aa! Ifida skwi ta zlagaptá mndə̃rga nana! Na dvanaghatani ta dər halaway tsi ná, ta snanasna hən̄j,» ka hən̄j. ²⁸ Ka tutá gwada ta ghə̃ja Yesu wdiḁ ta hadika Galili.

Mbanafra Yesu ta midza Simuŋ

Mat 8:14-17, Luk 4:38-41

²⁹ Tahula sli'agabta taŋ ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka gwaghatá hən̄j ta vgha nda i Yakubu nda Yuhwana da i Simuŋ nda Andre. ³⁰ Tata lamə̃ nda la hən̄j da həga, ka gi mna lu ŋa Yesu ta gwada ta midza Simuŋ ta hani ta 6asa ŋudidar. ³¹ Ka gavdaghatá Yesu tavatani ka ŋanata ta dzvu, ka sli'anafta. Na tsa gi sli'anaftani ya, gi kwandlan mbatani tsa. Ka sli'aftá tsa marakw ya maganatá skwa zay ta hən̄j.

Mbambanafra Yesu ta gwal kul dughwanaku

Luk 4:42-44

³² Tahula dədəta fitik badu va tsaya, ka hladaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku da Yesu, kulam nda gwal ta tsuta ka halaway tani. ³³ Ka tskavatá inda mnduha ma luwa ŋə̃rbisl ta watgha tsa həga ya. ³⁴ Ka mbambanafra Yesu ta ndəghata mnduha ma dāŋwaha taŋ kavghakavgha, ghazliginjha ta ndəghata duhwalha halaway guli ma mnduha. Vlan̄j a ta tvi ta tsa duhwalha halaway ya ŋa gwada guli wu, kabga nda sna hahən̄j guli ta nzakwa Yesu.

Sli'apta Yesu ma luwa Kafarnahum

³⁵ Na tsadakwa vli ta tsughbura sə̃rdək, ka sli'aftá Yesu, ka laghwi da mtak. Ka ndə̃6u tsi ta dzvu hada. ³⁶ Ka sli'aftá i Simuŋ nda sanlaha ma mnduha ka laghwi da naghay. ³⁷ Ka naghə̃ hən̄j, ka slaftá hən̄j tida. «Ta paha kagha inda mnduha,» ka hən̄j nda tsi. ³⁸ «Mbadma da sana vliha ndusa ndusa, ka dza'a yu mnananjá gwada Lazglafta ta tsahaya guli, kabga tsaya kəl̄ yu ka sagha,» ka'a nda hən̄j. ³⁹ Ka laghu tsi da mna gwada Lazglafta ma həgaha tagha skwa la Yahuda ta inda hadika Galili, ghazliginjha ta duhwalha halaway ma mnduha.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Luk 5:12-16

⁴⁰ Ma sana fitik, ka lagha sana mndu nda rda mndu tida tsəlbata ta kəma Yesu. Ka'a mantsa: «Nda zdakatahuda gha, laviŋlava ka ta mbidifta,» ka'a. ⁴¹ Ka ksantə tsi ta Yesu ka hidahida. Ka kapaŋtə tsi ta dzvani ka ksantə. «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a nda tsi. ⁴² Gi hadahada, hlets mbatani tsa, kləwəf vghani. ⁴³ «La tama,» ka Yesu vriŋta. ⁴⁴ Ka'a nda tsi guli mantsa: «Yahayaha ka da walaŋta mnanantə mndu, ka dza'a ka da maranantə vgha gha ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta. Ka plata ka ta ghəŋ manda ya vindaf Musa, ŋa marantə ghuḡatə kagha, ka da grafta mnduha ta mbatə kagha,*» ka'a. ⁴⁵ Ama ka sli'aftə tsatsi, ka laghwi tay ma luwa, ka tutə tsi wdidi. Kabga tsa, ka pyaftə tsa gwada ya ta Yesu ka lamə da luwa banluwa. Ama ka nzaghutə tsi ta wa mazawa. Kulam nda tsa, ka sli'adaghatə mnduha dər ndiga ndiga da slanaghata hada.

2

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani

Mat 9:1-8, Luk 5:17-26

¹ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka sli'aftə Yesu ka vradaghata da luwa Kafarnahum. Manda sənəta lu kazlay: Vragaghavra Yesu dzagha ka'a, ² ka sli'adaghatə mnduha nərḡisl ndaghaganaptə vli nduk ta daḡitgha, had'vli ŋa nzaku wu, ta mna Lfida Gwada Yesu ŋa tan. ³ Ka tsukwadanaghatə mnduha fwad mataba mnduha ta sli'adaghata da tsi ta sana mndu nda rwa səlani. ⁴ Zbay tan ta tvi ŋa ḡhanavatə Yesu ná, trid mutsaf a hən wa. Ka ŋladafatə hən ta ghəŋa tsa dzuguvi nzamə Yesu mida ya. Ka gunaptə hən ta ghəŋani, ka hbaftə hən ta tsa mndu ya ta tsa skwa hanani ya ka fadatə hən nda ta tsa ghurum ya. ⁵ Nghanata Yesu ta tsa zlgħay nda ŋudufa tan ya ná, «nda pla dmakwa gha sagəŋ,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ⁶ Ta nzaku sanlaha ma gwal tagha zlahu Musa ŋa mnduha ma tsa vli ya, ka hən ma ghəŋa tan mantsa: ⁷ «Nu ta kəl na mndu na ka kwarakwara mandana na! Wa ta laviŋtə* pla dmakwa mndu ta ghəŋa Lazglafta turtukwani na?» ka hən. ⁸ Sənəta Yesu ta tsa skwi ta mnə hən ma ghəŋa tan ya nda ma sulkuma vghani, ka'a nda hən mantsa: «Nu ta kəl kuni ka ndanu mandana na?» ⁹ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ŋa na mndu nda rwa səlani na kazlay: Nda pla dmakwa gha ka'a re, ari mal blakwa mnay ŋani kazlay: Sli'afslī'a, kla ta skwa hana gha ka sli'a ka ka'a na? ¹⁰ Ndana tama, kada sənəta kuni kazlay: Mamu Zwaŋa mndu nda mbrakwa plinjtə dmakwa mndu ta ghəŋa hadik ka'a ná, wya tsi: ¹¹ Ka i'i ta mnaghata gra wa, «Sli'afslī'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ¹² Gi brahwat ka'a sli'aftə, zləŋal klaftə skwa hanani, ka sabə tsi nzərem ta nḡhay inda mnduha. Ka ndərmim hən nda ndərmima, ka zləzlvu hən ta Lazglafta. Ka hən mantsa: «Ka yawu ka yawu, ta maga a skwi manda na wu,» ka hən.

Hgafta Yesu ta Levi mnda tska dzumna

Mat 9:9-13, Luk 5:27-32

¹³ Tahula tsa ka sli'aftə Yesu ka vrəglaghata nda ta wa drəfa Galili. Ka sli'adaghatə mnduha dlivis slanaghata hada, ka taghə tsi ta skwi ŋa tan. ¹⁴ Tata gra mbaḡa Yesu, ka nḡhanjtə tsi ta Levi mnda tska dzumna, ta nzakway

* 1:44 Ngħa ta Zlahu 14:2-32. * 2:7 Gray nda Zlahu 24:16, Ngħa ta Zabura 103:3, Isaya 43:25.

ka zwanja Alfe, ta nzaku ta watgha hoga ksa slnani. «Mbada mista da,» ka'a nda tsi. Ka sli'afra Levi ka laghwi mistani.

Za skwa zay ma hoga ga Levi

¹⁵ Tahula tsa, ka tskavata i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda gwal tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha, kabga nda ndagha mnderga tsa mnduha ya ta dza'a mistani tazlay. Ka tskavata hən ka za skwi ma hoga ga Levi.[†] ¹⁶ Ka'a, ka gwal tagha zlahu Musa na mnduha ta nzakway mataba la Farisa na, ta za skwi Yesu kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma tsa ghwadaka mnduha[‡] ya. Ka hən nda duhwalha Yesu mantas: «Kabgawu ta kel Mghama ghuni ka za skwi kawadaga nda na mnduha na 6a?» ka hən. ¹⁷ Slrew, lamla tsa gwaɗa ya da sləmənja Yesu. Ka'a mantas: «Gwal kul dughwanaku yeya ta psa duhtur, psa a gwal dughwana wa. Sagha da psa gwal dmaku i'i, sagha a yu da psa gwal ta mnay kazlay: Tudukwa anni ka'a wa,» ka'a nda hən.

Gwaɗa Yesu ta ghənja suma

Mat 9:14-17, Luk 5:33-39

¹⁸ Tata suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ma sana fitik guli, ka sli'aktā mnduha dawanja da Yesu. Ka hən mantas: «Ya wya ta suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ni, kabgawu ta kwal na gha ma duhwalha suma ka na?» ka hən nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda hən mantas: «Ka ta kawadaga graha zwanja midzi nda tsa zwanja midzi ya katsi na, ta sumay hən ta suma ra? Ka ta kawadaga hən katsi na, haɗ hən ta suma wa. ²⁰ Dza'a saghasa fitik, na klaghutā zwanja midzi. Baɗu tsaya tama, dza'a sumay hən ta suma. ²¹ Mantas guli, haɗ lu ta tsaktā lfida gərzan, ka tsamtā halata lgut nda tsi wa. Ka mantas tsi katsi na, dza'a kɗinkɗa tsa lfida gərzan ya ta mɗukintā tsa halata lgut ya. ²² Haɗ lu ta dihamtā ima inabi ta ka nuni ma halata zliba huta guli wa, ba ma lfidani ta dihamta lu. Kabga tawaftani dza'azlay na, dza'a zlukiginz lukwa ta tsa halata huta ya, na tintani. Na nzakwani lpay lu ma ya, lpay lu ma ya,» ka'a.

Yesu mgham ta ghənja sabat

Mat 12:1-8, Luk 6:1-5

²³ Baɗu sana sabat ta labla i Yesu nda duhwalhani ta tviſ ma vwaha nimaya, ka bala'atā tsa duhwalhani ya ta tsa nimaya ya. ²⁴ Ka la Farisa nda Yesu mantas: «Nga 6a gra ta skwi, kabgawu ta kel duhwalha gha ka maga skwi pyaf lu ta magay baɗu sabat* na?» ka hən. ²⁵ Ka Yesu nda hən mantas: «Ta dzanaf a kuni ta skwi maga Dawuda[†] na fitika kuzlanafra maya ta hən nda gwal kawadaga nda tsi tani ra? ²⁶ Ma fitika nzakwa Abiyatar ka mali ta ghənja inda gwal ta dra skwi na Lazglafta na, ka lamə tsi da hoga Lazglafta, ka zutā skwa zay ya fana lu ta Lazglafta pɗar tsi ta skwi na zanja, tsatsanafha guli ta gwal kawadaga nda tsi. Tsa skwa zay[‡] ya na, haɗ hamata mndu ta zay wa, ba tsa gwal ta dra skwi yeya kwenkwen ta zay, ama ka zutā Dawuda tsatsanafha ta grahani guli,» ka'a. ²⁷ Ka Yesu nda hən guli mantas: «Kabga na kata mndu fata lu ta sabat, fa a lu ta mndu na sabat wa. ²⁸ Tsaya kel Zwanja mndu ka nzaku ka mgham ta ghənja sabat,» ka'a.

[†] **2:15** Ngha ta Lukwa 5:29. [‡] **2:16** Ngha ta Lukwa 15:1-2. **§** **2:23** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26.

* **2:24** Ngha ta Sabi 34:21. [†] **2:25** Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. [‡] **2:26** Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, 2 Samuyel 15:35 nda Zlahu 24:9.

3

*Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani**Mat 12:9-14, Luk 6:6-11*

¹ Mbadaka Yesu ka ləglami da həga tagha skwa la Yahuda, ka slaftá tsi ta sana mndu nda mta dzvani ta nzaku hada. ² Ka dza'a mbanafər mbanaf a tsi ta na mndu na bađu sabat, ká mnduha nzata ka nḡha Yesu tiritiri, kabga ɲa mutsaftá rutsak tida. ³ «Sli'afsi'a gra, ka sagha ka sladata ta kəma mnduha,» ka Yesu nda tsa mndu nda mta dzvani ya. ⁴ Ka'a nda həɲ tama mantsa: «Nu skwi nda ra ɲa magay bađu sabat na? Maga skwi dīna re, ari maga ghwadaka skwi a na? Mbanaftá mndu skwi ta raku re, ari dzatá mnda a skwi ta raku?» ka'a nda həɲ. Tsitsrid, ka həɲ nzata. ⁵ Ka kuzlanaftá tsi ta Yesu ta ɲuduf manda waftani ta həɲ, kabga tsa təɲa ta ghəɲa taɲ ya. Huf safi ta ɲudufa Yesu, «tdapta ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka tdapta tsi ta dzvani, gi kundliɲ mbatani tsa. ⁶ Ka gazlagabtá la Farisa dzibil, gi ka laghwi həɲ dʒrəku kawadaga nda mnduha mghama Hiridus* ɲa zba tva dzatá Yesu.

Sli'adaghata mnduha slanaghatá Yesu ta wa drəf

⁷ Ka sli'aptá i Yesu nda duhwalhani mataba taɲ, ka laghwi ta wa drəfa Galili. Snaɲta mnduha ta tsa skwi ta magə Yesu ya, ka sli'akta həɲ daga ta hadika Galili, nda ya ma Zudiya, ⁸ nda pɔakwa gwal ta hadika Ursalima, nda gwal ta hadika Idume, nda gwal ta 6la ghwa Zurdeɲ, nda gwal ta waftá luwa Tir nda Siduɲ tani. ⁹ Ka mnanatá Yesu ta duhwalhani ɲa payanatá kwambalu, kabga yaha mnduha da 6isla i'i kə'a, ¹⁰ kabga nda ndəgha mnduha mbambanaf tsi, kəl inda gwal daɲwa ka sli'adaghata. ¹¹ Ghur ka gwal kasaf ghwadaka sulkum ta həɲ nḡha Yesu guli ná, ka sli'adaghatá həɲ da tsəlɓu ma ghuvani ka wahu. «Kagha Zwanja Lazglafta!» ka həɲ nda tsi. ¹² Ka davanaghatá Yesu ta həɲ ka ɲdaɲda. «Ma mnaɲ kuni ta i'i» ka'a nda həɲ.

*Dagabta Yesu ta duhwalhani ghwanpɔ his**Mat 10:1-4, Luk 6:12-16*

¹³ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta kuɲuɲur. Ka haga'atá tsi ta gwal kumaɲ tsi, ka sli'adaghatá həɲ slanaghata. ¹⁴ Ka daga'atá tsi ta gwal ghwanpɔ his ɲa nzaku tavatani, ɲa ghunayni guli ta həɲ mna Ggwada Lazglafta. ¹⁵ Vlanha ta mbrakwa ghazligiɲtá duhwalha halaway ma mnduha ta həɲ. ¹⁶ Wya hga tsa gwal ghwanpɔ his dagab tsi ya: Simuɲ tsanaf tsi ta hgani ka Piyer†, ¹⁷ nda i Yakubu nda zwanjamani Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi, Bwarneges kə'a tsanaftá hga taɲ, manda mnay kazlay: Zwana ɲəzla luwa‡ kə'a ya, ¹⁸ nda Andre, Filip, Bartelemi, Mata, Tuma, Yakubu zwanja Alfe, Tade, Simuɲ mnda la Kananit, ¹⁹ nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Rzanaftá Sulkum nda ghu6a

²⁰ Tahula tsa, ka sli'aftá həɲ ka laghwi dzagha. Ka sli'igəldaghatá mnduha dlivis slanaghatá həɲ, ha ka trapta i Yesu nda duhwalhani ta mutsaftá fitik ɲa zaɲtá skwa zay. ²¹ Snaɲta la taɲ ma Yesu ta skwi ta mnə lu kazlay: Nda hwada ghunislaḡani kə'a ya, ka sagha həɲ da klay.

* **3:6** Hiridus Antipas. † **3:16** Piyer: Manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. Gray nda Mata 16:16-18, Yuhwana 1:42. ‡ **3:17** Gray nda Lukwa 9:54.

Zlghawa Yesu ta ghəŋa razay ta razu lu

Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10

²² Ka gwal tagha zlahā Musa ŋa mnduha ta sli'akta ma luwa Ursaḷima ta mnay guli mantsa: «Nda ksa na mndu na da Belzebulš, kabga nda mbrakwa halaway ta ghazligiŋta tsi ta duhwalha halaway ma mnduha,» ka həŋ. ²³ Ka hagaftá Yesu ta həŋ ka mnay ŋa taŋ nda mahdihi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Waka halaway dza'a ghazligiŋta halaway na? ²⁴ Ka tavaptá luwa turtuk ná, dza'a nzakway tsa luwa ya tdukwa ra? ²⁵ Ka dgavapdga həga mndu his ná, ta dza'a nzəglanza tsa həga ya ra? ²⁶ Ka kuranavatá ghəŋani halaway katsi ná, nda dga his nda tsa tama, sladglata a nda tsa tama guli wu, kdavakta ŋani tsa. ²⁷ Ka ta habaf a mndu ta mndu nda mbra wu katsi ná, laviŋta a ta lami da həga ga taŋ ka hlugudunustá huzlani wa. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Inda dmakuha dza'a magata mnduha, dza'a plinispla Lazglafta ta həŋ nda inda rarazuha dza'a həŋ rarazay tani. ²⁹ Ama inda mndu dza'a razanaftá Sulkum nda ghuḃa, plinista a lu ta dmakwani dekdek wa. Dza'a nzakway dmakwani ta ghəŋani ŋa kdekedzer,» ka'a nda həŋ, ³⁰ kabga «nda ghwadaka sulkum ma vghani,» ka həŋ ta mnay ta Yesu, kəl Yesu ka mna tsa gwada ya ŋa taŋ.

I wa vərda zwanamani ma Yesu?

Mat 12:46-50, Luk 8:19-21

³¹ Tahula tsa, ka ḡhadaghatá i mani nda zwanamani ma Yesu, ka sladaghuta ma bli. Ka ghunadamtá həŋ ta mndu da həga ŋa hgagaptá Yesu. ³² Tizlik tskatá mnduha tavata Yesu ta lagha lu da mnay ŋani kazlay: Wa'a i ma gha nda zwanama gha ta hga kagha ma bli kə'a. ³³ «I wa ma da nda zwanama da na?» ka'a zlghaftá wani. ³⁴ Ka ngadapťá tsi ka tsa mnduha ta nzaku ta wanafta ya, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da, ³⁵ kabga inda mndu ta maga skwi manda ya ta kumə Lazglafta, tsaya zwanama da, tsaya mukuma da, tsaya ma da,» ka'a.

4

Mahdihi nda mnda wutsa hulfa

Mat 13:1-9, Luk 8:4-8

¹ Ma sana fitik, ka nzəglatá Yesu ka tagha skwi ŋa mnduha ta wa drəfa Galili. Ka tskadaghatá mnduha ta vgha ṇərbisł tavatani, kəl tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta wa tsa drəf ya, ta nzatá inda tsa mnduha ya rpa' ta wani. ² Ka taghə tsi ta ndəghata skwi ŋa taŋ nda mahdihi. Wya ka'a nda həŋ ma tsa tagha skwani ya: ³ «Snawa ka mnaghunata yu 6a! Mbadaka sana mndu ka sli'aftá ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. ⁴ Tata wutsaywutsay mantsa, ka rkatá sanlaha ta tvi ka sli'adaghatá dyakha da daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəŋani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida, ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəŋ mistani wa. ⁷ Ma teki sanlaha, ka glanaghatá teki ka raghwana pghaf a ta ghəŋ wa. ⁸ Ta gənək sanlaha, ka dayafta tsahaya, ka galafta, ka pghaftá ghəŋ ka zwan dze'dze'. Midida ghəŋa sanlaha, selela ghəŋa sanlaha, bərzləzla ghəŋa sanlaha. ⁹ Mndu nda sləmənja snay, ka sna tsi,» ka'a nda həŋ.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gwada nda mahdihi na?

Mat 13:10-17, Luk 8:9-10

¹⁰ Manda dgaghuta i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda sanlaha ma mnduha ta vgha, ka dawan̄tá hən̄ ta ghə̄n̄a tsa mahdihdi ya da tsi. ¹¹ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snan̄tá difa ta gwada ta ghə̄n̄a ga mghama Lazglafta, ama n̄a sanlaha ná, ba nda mahdihdi dza'a mnanan̄ta lu ta hən̄, ¹² kabga n̄a nghay tan̄, nghan̄ta a hən̄ wa. N̄a snay tan̄, snan̄ta a hən̄ dekdek wa. Ka má nda sna hən̄ katsi ná, má dza'a mbə́dakmbə́da hən̄ ta vgha da Lazglafta n̄a plinistani ta dmakuha tan̄*,» ka'a nda hən̄.

Klatá ghə̄n̄a tsa mahdihdi ya

Mat 13:18-23, Luk 8:11-15

¹³ Tahula tsa, ka'a nda hən̄ guli mantsa: «Sna a kuni ta tsa mahdihdi ya ra? Ka sna a kuni ta tsaya wu katsi ná, wa ka kuni dza'a snan̄tá inda mahdihdi tama? ¹⁴ Tsa hulfa ta wutsə tsa mndu mnə yu ya ná, gwada Lazglafta ya ta wutsə tsi. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida nzakwa tan̄. Na gi snan̄ta tan̄ ta gwada Lazglafta ma n̄udufa tan̄, ndadaghata halaway hlugudunustá hən̄, manda dagay ta daguta dyak ta hulfa ta tvi. ¹⁶ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh wutsaf lu ta hulfa tida hən̄. Ka snan̄sna hən̄ ta gwada Lazglafta gi misimmisim ka hən̄ ta tsu'afta nda rfu, ¹⁷ ama had hən̄ ta zlan̄tá vli n̄a dzugwamta tsa gwada ya ta slrən̄ ma n̄udufa tan̄ wa. Ka grungra ghuya dan̄wa nda giri ta hən̄ kabga tsa gwada ya katsi, gi suwak zlanavata tan̄ ta zlghay nda n̄udufa tan̄. ¹⁸ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda vli ma teki rkam hulfa mida hən̄. Snan̄sna hən̄ ta gwada Lazglafta ¹⁹ ama ta laghula hən̄ da ndana nzaku ma ghə̄n̄a hadik, nda ndana zba gadghəl, nda ndana sana skwiha ta hara'uwa iri. Mantsa tama, mbada tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka nin̄tá hən̄ ka ksuban̄. ²⁰ Sanlaha ma mnduha ná, manda hadik ka gənək hən̄. Ta snan̄sna hən̄ ta gwada Lazglafta, ta zlghafzlgha hən̄ nda n̄udufa tan̄, ta magay hən̄ ta skwi ta kumə Lazglafta. Sanlaha ma tsa mnduha ya ná, ki'a ki'a magata hən̄, ka gratani magata sanlaha, Sanlaha ma mnduha guli ná, va n̄ulum n̄ulum magatá n̄a tan̄,» ka'a.

Mahdihdi graf lu nda pitirla

Luk 8:16-18

²¹ Ka Yesu nda hən̄ guli: «Ta klafkla lu ta pitirla n̄a dzuḅamta ma tughuba ra? Ari ta klafkla a lu n̄a fin̄ta mista ghzlən̄ na? Ta klafta n̄a fafta ta vəl tskala† lu kasi'i ki'e. ²² Had skwi nda difa dza'a kwal kul sabi ta daḅi wa. Had skwi kdekdek dza'a kwal kul maravata ban̄luwa guli wa. ²³ Mndu nda sləmən̄a snay ka sna tsi,» ka'a. ²⁴ Ka'a nda hən̄ guli: «Daswa ka kuni nda skwi ta snan̄ta kuni. Nda tsa daram ta kəl kuni ka gra skwi ya, nda tsi guli dza'a graghunafta Lazglafta ta n̄a ghuni, n̄a sgaghunaghatá n̄a ghuni guli. ²⁵ Tsaya tama, mndu ta fata sləmən̄ani dina ka sna gwada ná, dza'a sganaghasga Lazglafta ta snan̄tani. Ama mndu ta dərzlaftá sləmən̄ani ná, dza'a sganaghasga ta dərzlanaf̄ta guli,» ka Yesu.

Hulfa ma hadik graf lu nda ga mghama Lazglafta

²⁶ Ka'a nda hən̄ guli: «Ka gragra nda hulfa ta pghamta mndu da hadik ya ga mghama Lazglafta. ²⁷ Dər ta hanə ta hanani tsa mndu ya girvidik, dər ta vagha ta nzakwani tsi giftik, ta dyutá dyakwani, ka glakwani hulfa sna a kə'a ta magaku wa. ²⁸ Hadik ta dygin̄tá hulfa n̄a nzakwani ka kuzun̄. Tahula tsa,

* **4:12** Ngha ta Isaya 6:9, 10. † **4:21** Gray nda Mata 5:15 Lukwa 11:33.

ɲa pɣhaftani ta ghəŋ ɲa ksayni ta zwanj. ²⁹ Ka nda ndəha tsi vərزلəŋ tama, nda maga fitik ɲa tsay, sagha fitika kla vdu ɲa tsay† tsa,» ka'a.

Ga mghama Lazglafta graf lu nda hya kramasa

Mat 13:31-32, Luk 13:18-19

³⁰ Wya ka'a nda həŋ guli: «Ndaw dza'a gra mu ta ga mghama Lazglafta, nda wati ma skwi dza'a grafta mu? ³¹ Tsa ga mghama Lazglafta ya ná, dza'a gray lu nda hya kramasa. Tsa hya kramasa ya ná, ndərzikw nzakwani mataba hulfaha ta ghəŋa hadik, ama ka sləgam sləga lu, ³² ta glafgla gdiz ka malaghutá hamata sluhwaha nidali. Ta pghay ta sləma dagala ha ka laviŋta dyakha ta baba həga taŋ tida,» ka'a.

³³ Nda ndəghata mndərga tsa mahdihdiha ya mnanan̄ta tsi ta gwađa ta həŋ prək ka snan̄ta taŋ. ³⁴ Inda ɲani ma gwađa nda həŋ ná, ba nda mahdihdi. Ama nzata taŋ nda ghəŋa taŋ nda duhwalhani ya ná, tsislanaptani ta həŋ.

Ləbanata Yesu ta mativirau'

Mat 8:23-27, Luk 8:22-25

³⁵ Gahawu bađu va tsa, «mbadma ta a 6lu a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³⁶ Ka sli'af̄ta həŋ ka zlanavatá tskata mnduha, ka lamə həŋ da tsa kwambalu nzamə Yesu mida ya ka laghwí, kawadaga nda sanlaha ma kwambalu guli mistani. ³⁷ Tata ndrə həŋ ma kwambalu, ka sli'af̄ta mghama mativirau', ka kapatsa'uwaku imi ka lami ka kuma ndəghanafta kwambalu. ³⁸ Ta hanani Yesu ma mndəra kwambalu, nda fatá ghəŋani ta skwa fa ghəŋ. Ka sli'anaftá həŋ. «Mghama dá! Ndana a kagha ta na zwaduta dza'a zwaduta mu na ra?» ka həŋ nda tsi. ³⁹ Sli'avatani mant̄sa, ka dvanaghatá tsi ta falak. «L6al6a ka nzata ka t6ekw!» ka'a nda dr̄af. Ka l6atá falak, ka nzatá vli t6ekw. ⁴⁰ Ka mbəd̄avatá tsi tvə duhwalhani. Ka'a nda həŋ mant̄sa: «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mandana na, kulam ndana, had̄ zlḡhay nda ɲuduf da kaghuni dəkdek katək ra?» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka ksaf̄tá zləŋ ta həŋ katakata. «Wa va na ma mndu katək na? Nduk nda falak nda dr̄af tani ta snanatá gwad̄a!§» ka həŋ.

5

Mbanafta Yesu ta mndu ksu halaway

Mat 8:28-34, Luk 8:26-39

¹ Manda laba taŋ ta tsa sana 6la dr̄afa Galili ta had̄ika Geraseni* ya, ² tata sabə nda sa Yesu ma kwambalu, ka gi ndadaghatá sana mndu ksu halaway, ta sabi mataba kuluha da guyay. ³ Mataba kuluha si ta nzakwa tsa mndu ya. Had̄ mndu ta laviŋtá ksaf̄ta ɲa habafta dər nda zid̄a wu, ⁴ kabga si ta tsamtsa lu ma tsuhwal, habawuha lu ta dzvuhani nda zid̄a, ama ta ratsiŋ ratsa tsatsi ta tsa zid̄aha ya, ta 6aliŋ 6ala ta tsa tsuhwalha ya. Had̄ mndu ta laviŋtá zlahafta wa. ⁵ Inda fitik ta vaghə nda vagha, ta hanə nda hana ta wawaku mataba kuluha nda ya ta ghwá, ka lili ka kwaha vghani nda pala. ⁶ Na tsa Nghan̄tani ta Yesu manda a ya ná, ka hwayaftá tsi ka lagha tsəl6ata ta kəmani, ⁷ ka wahu nda lwi dagala. «Yesu Zwan̄a Lazglafta ta luwa: Nya mataba dá nda kagha na? Ta ndəba dzvu yu da kagha nda həga Lazglafta, ma ghuydip ka ta dāŋwa,» ka'a. ⁸ Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga mnanamna Yesu kazlay: Ghwadaka sulkum! Sab̄sa ma na mndu na kə'a. ⁹ Ka dawan̄tá tsi da tsi. «Wa hga gha na?» ka'a nda tsi. «Də6a'» hga dá, kabga nda tska ɲni. ¹⁰ Kdək̄kdək, ma ghzliŋnis ka ma luwa, ka'a ndi'ata ka ɲdāŋda nda tsi.

† 4:29 Zuwel 4:13. § 4:41 Gray nda Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. * 5:1 Gray nda Mata 8:28.

¹¹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu bra ghuvazuha† ta zbu ta skwa zay tan tavata ghwá. ¹² Ka tsa ghwadaka sulkum ya mantša: «Kdækkdæk, ghuna ta an̄ni da a ghuvazuha a, ka sli'amta n̄ni da hən̄,» ka hən̄ nda tsi. ¹³ «Lawala!» Ka'a nda hən̄. Ka sli'agaptá hən̄ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da dræf. Ta magay mbsaka tan̄ ta dæmbu' his ta zadamta ma tsa dræf ya. ¹⁴ Na tsa gwal si ta ngha tsa ghuvazuha ya, ka sli'af̄ta hən̄ nda hwaya ka laghu mnay ma luwa nduk tahula luwa. Ka sli'adaghatá mnduha da ngha tsa skwi ta maguta ya. ¹⁵ Manda sli'adaghatá tan̄ tavata Yesu, ka nghan̄tá hən̄ ta tsa mndu si sli'amæ ghwadaka sulkumha dida ya ta nzakwani kwandlan̄ nda sudatá lgut ta vgha. Ka ghudzaku tsa mnduha ya da zlən̄. ¹⁶ Ka rusu tsa gwal si hada ya ta skwi ta maguta nda tsa mndu si ksu halaway ya, nda skwi ta maguta nda tsa ghuvazuha ya, n̄a tan̄. ¹⁷ Tahula tsa, «kdækkdæk, sli'apsli'a ma hadika n̄ni,» ka hən̄ nda Yesu. ¹⁸ Ta dza'a dza'a Yesu da kwambalu tama, «wya dzvu, ka la yu mista gha,» ka tsa mndu si ksu halaway ya nda tsi. ¹⁹ Ama ka Yesu nda tsi mantša: «La dzagha gha, ka dza'a ka slanaghatá la ga ghuni. Ka rusanaf̄ta ka ta inda skwi maga gha Mgham Lazglafta, nda ya kə'a tawatá hidahidá ta kagha,» ka'a. ²⁰ Ka sli'af̄ta tsi ka laghwi da manay ma kuraghuta hadika Dekapwalus ta inda skwi magana Yesu. Ka ndærmim inda tan̄ nda ndærmima.

*Mbatá sana marakw ta paghaku, nda vramta hafu ma makwa Zayrus
Mat 9:18-26, Luk 8:40-56*

²¹ Manda vradaghatá Yesu nda kwambalu ka lagha ta sana 6la dræf, ka sli'adaghatá mnduha n̄r̄6isl slanaghatá hada. Ta sladu Yesu ta wa tsa dræf ya. ²² Ka lagha sana mndu tekwa mataba maliha ma hæga tagha skwa la Yahuda slanaghatá. Zayrus hga tsa mndu ya. Na gi nghan̄tani ta Yesu, ka gi zlæmbatá tsi ma ghuvani. ²³ Ka n̄avatá tsi ka ndæ6a dzvu da tsi, ka'a mantša: «Wa a makwa d̄a ta kala ghən̄ ta dza'a mtaku. Kdækkdæk, sawi ksan̄ta nda dzvu ka mbafta tsi, ka nzakwa tsi nda hafu,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka sli'af̄ta Yesu ka dza'a kawadaga nda tsi. Mbada mnduha ka sli'i rutututa mistani, ka 6islay.

²⁵ Mamu sana marakw mataba tan̄ ta maga vaku ghwan̄p̄d̄a his ta paghaku. ²⁶ Ghuyghuya tsa marakw ya ta d̄an̄wa katakata ta dza'a da takay da duh-turha. Zadin̄zad̄a ta inda skwihani demdem, nduk nda tsa, had̄ lavaghwani wu, tata sgaku nda sga tsa d̄an̄wani ya. ²⁷ Na snan̄ta tsa marakw ya ka lu ta gwada ta Yesu, ka kd̄ikadam̄tá tsi mataba mnduha, ka lagha ksan̄tá lguta Yesu nda ga mahulhul, ²⁸ kabga wya ka'a ma ghən̄jani: «Tsa ksan̄ yu ta d̄ar lgutani tad̄a ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²⁹ Na tsa gi ksan̄tani ya, gi tarsiu' l6ata tsa paghakwani ya tsa. Ta snu tsi ma vghani ná, wd̄ar nda mba. ³⁰ Gi ta sn̄e Yesu ma n̄ani ma vgha guli ná, mamu mbraku ta savaghuta. Ka sladata tsi, ka mbad̄avata mataba tskata mnduha. Ka'a mantša: «Wa na mndu ta ksan̄tá lgutha d̄a na na?» ka'a. ³¹ Ka duhwalhani nda tsi mantša: «Nda ngha ka ta tskatá mnduha ta 6isla kagha ná, wa ta ksihata na» ka ka? ka hən̄ nda tsi. ³² Ka nanaghaku tsi ka zba tsa mndu ta ksan̄ta ya. ³³ Na tsa marakw ya, ka ghudzaku da zlən̄, kabga nda sna ta skwi maga tsi. Ka zlæmbatá tsi ma ghuvu Yesu, ka mnanan̄tá kahwathwata. ³⁴ Ka Yesu nda tsi mantša: «Nda mba ka makwa d̄a, kabga zlghafta gha ta i'i nda n̄udufa gha. La nda vgha ta zd̄aku, ka nzata ka kwandalan̄,» ka'a.

† 5:11 Ngha ta Zlahu 11:7 nda Vrafta ta Zlahu 14:8.

³⁵ Tata gwada Yesu, ka sagha gwal ga Zayrus da mnay ɲa Zayrus kazlay: Kɗakwa tsa makwa gha ya tsa, ɲa danɲawazlɔlta gha ɲaw ta mɣham na? ka hɛɲ. ³⁶ Klaf a Yesu ta tsa gwada tan ya ka gwada wa. «Ma zɛɲ ka, fafta kagha ta ghɛɲa gha ta i'i kwenkwen ɲa gha,» ka'a nda Zayrus. ³⁷ Ka sli'afɛ tsi ka dza'a. Ka pyanata tsi ta mnduha ta dza'a mistani, ka hgana'ata tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana zwanamani ma Yakubu ɲa dza'a mistani. ³⁸ Ka ɓhadaghatɛ hɛɲ da tsa Zayrus mali ma hɛga tagha skwa la Yahuda ya. Ka slanaghatɛ Yesu ta mnduha ta kitsiwiraku, ta wawahaku, ta dzadza lubaluba. ³⁹ Ka lamɛ tsi da hɛga. «Kabgawu ta kɛl kuni ka hlawi, ta kɛl kuni ka taw? Ya wana ta mta a zwan wu, hani ta hani tsi,» ka'a nda hɛɲ. ⁴⁰ Ka ghuɓasu hɛɲ ta Yesu. Lagha Yesu ka ghzlagaptɛ inda mndu ma hɛga. Ka hgana'ata tsi ta i dani nda mani ma tsa zwan ya, nda tsa gwal lagha hɛɲ kawadaga ya, ka lamɛ hɛɲ da tsa dzuguvu nda zwan mida ya. ⁴¹ Ka ɲanatɛ tsi ta dzvu, ka'a mantsa: «Talitakum,» ka'a. Manda mnay kazlay: Makwa da, sli'afsi'a, i'i ya ta gwada nda kagha kɛ'a ya.

⁴² Gi hlɛbɛts ka tsa makwa ya sli'afɛ ka gi mbaɗa. A', ghwanɲɗɛ his ima tsa makwa ya. Ka nzata hɛɲ ndandrakawa ka ndɛrmimay. ⁴³ Mbaɗaka Yesu ka zlahanaghatɛ hɛɲ ka ɲɗanɗa kazlay: Yahayaha kuni da mnay dɛr ɲa wa tsi, ka'a. Ka'a nda hɛɲ guli mantsa: «Vɛɲwa skwa zay ta na makwa na,» ka'a.

6

Kwalaghuta gwal ma Nazaret ta zlgafɛta Yesu

Mat 13:53-58, Luk 4:16-30

¹ Ka sli'afɛ Yesu ka zlanɛta tsa vli ya ka laghu da luwa ta glakwani.* Ka laghu duhwalhani mistani. ² Baɗu sabat, ka lamɛ Yesu da tagha skwi ɲa mnduha ma hɛga tagha skwa la Yahuda. Kaka nda ndɛghata mnduha hada ta sna tsa skwi ta taghɛ tsi ya. Ka ndɛrmim hɛɲ nda ndɛrmima: «Wa ta taghanaftɛ mndɛrga nana ma skwi? Wa ta vɛɲɛta mndɛrga nana ma difil ta kɛl tsi ka maga nana ma mazɛmzɛmha na? ³ Tsa mnda fidɛ ta nzakway ka zwanɛ Mari† ya a na mndu na kay ra? Zwanamani ma i Yakubu nda Yuses, nda Yuda, nda Simuɲ a tsi kay ra? Mataba mu a kwagha mani kay guli ra?» ka hɛɲ. Ka nzaku Yesu ka skwa tuthun da hɛɲ. ⁴ Ka Yesu nda hɛɲ tama mantsa: «Ta vlay lu ta glaku ɲa anabi ma sana vliha, ama ma luwani, nda ya mataba la tan nduk nda ya ma hɛga ga tan† na, haɗ lu ta vla glaku ɲani wa,» ka'a. ⁵ Tsaya kɛl Yesu ka kwal kul maganɛta mazɛmzɛm hada. Ka laghu tsi ksɛɲta nda dzvu ta sanlaha ma mnduha kul duhghanaku, ka mbambanaftɛ tsi ta hɛɲ. ⁶ Ka ndɛrmim Yesu nda ndɛrmima ta tsa kwala tan kul zlgafɛta tsatsi nda ɲuɗuf ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanɲɗɛ his

Mat 10:5-15, Luk 9:1-6

Tahula tsa, ka sli'afɛ Yesu ka laghwi da ra zwana luwa ta hula Nazaret. Ka tatagha skwi ɲa mnduha. ⁷ Ka hɛgaftɛ tsi ta duhwalhani ghwanɲɗɛ his ɲa ghwanaftani ta hɛɲ his his his da luwaha. Ka valanɛta tsi ta mbraku ta hɛɲ ɲa ghazliginɛta ghwadaka sulkum. ⁸ Ka zlahanaghatɛ tsi ta hɛɲ ka'a mantsa: «Ta sli'i kuni ya, dafa kwenkwen dza'a kuni klafta ma dzva ghuni, yaha kuni klaftɛ skwa zay, nda dɛr zliɓa ghuvu, yaha kuni klaftɛ tseɗi ma zliɓi. ⁹ Yaha kuni klaftɛ mahisa lgut. ¹⁰ Ka lamla kuni da luwa katsi, ka nzata kuni ga

* **6:1** Ngha ta Mata 13:54. † **6:3** Gray nda Yuhwana 6:42. ‡ **6:4** Gray nda Lukwa 4:24, Yuhwana 4:44.

mndu ya ta tsu'äftá kaghuni, ha ka sagha fitik dza'a kəl kuni ka sli'äfta ma tsa vli ya. ¹¹ Ka mamu gwal ma sana vli dza'a kwal kul tsu'äfta kaghuni ta kwalaghutá sna gwada ghuni katsi, ka sli'apta kuni ma tsa vli ya, ka tukwiñta kuni ta rgitika tsa luwa ya ta səla ghuni. Tsaya dza'a marañtá nzakwa dmakwa tan ta ghəja tan,» ka'a nda həj. ¹² Ka sli'äftá həj ka laghwi da mnay ɲa mnduha, ka həj mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka mnigñita kuni ta dmakwa ghuni,» ka həj. ¹³ Ka ghazligiñtá həj ta ghwadaka sulkum ma mnduha, mbambanafha həj ta ndəghata gwal kul dughwanaku nda masanavata rdí ta həj.

Mtakwa Yuhwana mnda maga Batem

Mat 14:1-12, Luk 9:7-9

¹⁴ Mantsa, ka snanaghatá tsa gwada ta gwadə lu ta Yesu ya ta mgham Hiridus, kabga laghula hgani da zərwa. Ka lu ta mnay tida na: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya ta sli'agabta ma mtaku, tsa ta kəl tsi ka maga mazəmxəmhə,» ka lu. ¹⁵ «Iliya ya tane,» ka həj. «Sana anabi ta gara vgha nda sani mataba anabiha ghalya ya,» ka sanlaha nda ɲa tan. ¹⁶ Ama manda kdakwa Hiridus ta snanəta tsahaya: «Tsa Yuhwana tsaghu yu ta ghəjani ya kay ya ta sli'agabta nda hafu,» ka'a. ¹⁷ Kəl Hiridus ka mnata ksaftá Yuhwana ná, kabga gwada ta Hiridiya ta nzakway ka markwa zwanamani Filip* klu tsi ka marakw, ¹⁸ si kəl Yuhwana ka mnay ɲa Hiridus kazlay: Ra a ka klay gha ta markwa zwanama gha wu,† ka'a nda tsi. Kəl Hiridus ka ghunaftá sludzani ksaftá Yuhwana ka tsamta ma zida. ¹⁹ Tifin ɓasanava ɓasa Hiridiya ta ɲuduf ta Yuhwana kabga tsa gwada ya, ka zbə tsi ta tvi ɲa dzata ama trid traptra ta tvani. ²⁰ Vərda dər Hiridus ná, ta zlanəy ta Yuhwana. Nda sna guli kazlay: Mndu nda ghuəa Yuhwana, ɲərma mndu ya kə'a ka katə tsi. Inda nzata Hiridus ka sna gwada ta gwadə Yuhwana ya ná, ta dəwir nda dwira ta ghəjani dər má dʋafɖa tsi ta snay. ²¹ Ma sana fitik tama, ka mutsafta tsa Hiridiya ya ta tvi ɲa dzatá Yuhwana. Tsa fitik ya ná, baɖu fata Hiridus ta skala havakta fitika yakwani ya. Baɖu tsaya, ka hagaftá Hiridus ta mnduha. Tsa mnduha hagaf tsi ya, gwal dagaladagala ta wanafta, nda mghamha ta ghəja sludziha, nda gwal klu lu ta haɖika Galili ya. ²² Baɖu va tsaya tama, ka lamə makwa tsa Hiridiya ya ka skalu ta kəma tsa mnduha ta tskavata ya. Ka zdanaftá tsa skalani ya ta ɲudufa Hiridus nda tsa gwal hagaf tsi ya tani. Ka Hiridus nda tsa makwa ya mantsa: «Ka nu dza'a kumafata maya gha ya, dawihə dawa dza'a vlaghavla yu,» ka'a. ²³ Ka wadanatá tsi. Ka'a mantsa: «Skwi ya dza'a dawañta kagha da i'i ná, dza'a vlaghavla yu, dər má sləahwa luwa ɖa tsi,» ka'a. ²⁴ Ka ndagaptá tsa makwa ya ka laghwi mnay ɲa mani. Tahula mnanatani, ka dawu tsi da mani. Ka'a mantsa: «Nu dza'a yu daway tama?» ka'a. Ka mani zlgħaftá wani mantsa: «Dawa ta ghəja Yuhwana mnda maga batem,» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka gi vrəlaghutá tsi slanaghatá mgham ka daway da tsi: «Ta kumay yu ta vlihata gha ndana ndana ta kwamleh ta ghəja Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁶ Su'anak ká mgham nzata. Lavgliñ a ta sdanafta wu, kabga nda ghada wadanatani ta kəma tsa gwal hagaf tsi ya. ²⁷ Ka gi ghunaftá tsi ta sludzi turtuk mataba gwal ta nghay ka'a nda tsi mantsa: «La ka tsagaghata ka ta ghəja Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁸ Ka sli'äftá tsa sludzi ya ka laghwi da gamak, ka tsagaghatá ghəja Yuhwana

Š 6:13 Gray nda Yakubu 5:14. * 6:17 Ngha ta 8:27. † 6:18 Ngha ta Zlahu 18:16, 20:21.

mnda maga batem ta kwemblemeh. ²⁹ Manda snan̄ta duhwalha Yuhwana ta tsa skwi ya, ka lagha hən̄ klaghata mblani ka laghwi padamta.

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

³⁰ Mbadā tsa duhwalha si ghwanagha Yesu ya ka varakta. Ka tskavatā hən̄ tavata Yesu, ka rusa skwi si maga hən̄, nda skwi ya si ta taghə hən̄ n̄a mnduha. ³¹ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Mbadma ta wa mazawa, ka nzata kuni ka hlaptā hafu hada,» ka'a. Had fitika tan̄ n̄a mutsaftā dər zan̄ta dər skwa zay wu, kabga ndəghata mnduha ta zazavadaku katakata hada. ³² Ka sli'aftā hahən̄ hahən̄ ka dza'a ma kwambalu da sana vli ta wa mazawa. ³³ Ta sli'i hən̄, nda ndəgha mnduha ta nghintā hən̄, ka tsəmaftā hən̄. Ka gazlatā inda mnduha ma luwa, ka dza'a nda sēla da tsa vli ta dza'a i Yesu nda duhwalhani ya, ka tinlaghutā hən̄ ta 6hadaghata, kabga ka hway nda hwaya hahən̄. ³⁴ Manda 6hadaghata Yesu, ka sabə tsi ma kwambalu. Kə'a kə'a ná, tizlik tskata mnduha, ka ksan̄tā hən̄ katakata ta Yesu ka hidahida, kabga nda nza hən̄ manda tuwakha kul had mnda ngha† hən̄, ka gi nzatā tsi ka tagha skwiha n̄a tan̄. ³⁵ Manda ya nda ghada laghwa fitik, ka lagha duhwalhani mnay n̄ani. Ka hən̄ mantsa: «Wana ma mtak lu hadna, laghula fitik guli, ³⁶ mnanamna ta na mnduha na, ka sli'a hən̄ da luwa, nda ya da zwana luwaha ta wafta na vli na, ka dza'a hən̄ skwa skwiha n̄a zay tan̄,» ka hən̄. ³⁷ Ama ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Vlan̄wavla kaghuni 6a ta skwa zay ta hən̄,» ka'a. Ama ka hən̄ nda tsi mantsa: «N̄a sli'a n̄ni da dzawaktā buradi prək ka tseda vagha mnduha his dərmaək ta maga slna\$, ka valantā hən̄ n̄a zay tan̄ rki?» ka hən̄. ³⁸ Ka'a nda hən̄ mantsa: «Kidaghi buradi da kaghuni na? Naghawa naghā» ka'a. Naghanata tan̄, ka hən̄ mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his ya,» ka hən̄. ³⁹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Mnanawamna ta mnduha ka nzan̄zata hən̄ ka ghu6u ka ghu6u ta kuzun̄wa mkwenek,» ka'a. ⁴⁰ Ka tsakavatā mnduha, ka nzan̄zata dərmaək dərmaək ma ya vli, hutaf mbsak hutaf mbsak ma ya vli. ⁴¹ Ka hlaftā Yesu ta tsa buradi hutaf, nda tsulhwa klipi his ya. Ka nghadaftā tsi nda ta luwa ka rfanaghatā Lazglafta. Tahula tsa mantsa, ka 6alanaptā tsi ta tsa buradi ya, ka valantā duhwalhani, n̄a daganāftā tsa mnduha ya. Mantsa guli, ka daganāftā tsi ta tsa tsulhwa klipi his ya ta laghwi ta ghwā da maga du'a. ⁴² Inda tan̄ demdem ka zazutā hən̄, ka babaghawtā hən̄. ⁴³ Ka tsakaftā lu ta padakwa tsa buradiha nda klipiha ya ka ghwanak ghwan̄pdə his.* ⁴⁴ Gwal ta za tsa buradi ya ná, mnduha dambu' hutaf ya.

Mbaday Yesu ta mbada ta drəf

Mat 14:22-33, Yuh 6:15-21

⁴⁵ Tahula tsa, gi ka mblaftha Yesu ta duhwalhani ka lamə da kwambalu n̄a dza'a tan̄ ta sana 6la drəf nda tvə luwa Betsayda, ta kdə tsatsi ta vrintā dəmga n̄a laba tsatsi nda hul nda hul slanaghatā hən̄. ⁴⁶ Manda dgatani ta vgha nda tsa mnduha ya, ka sli'aftā tsi ka laghwi ta ghwā da maga du'a. ⁴⁷ Lama vli da rvidik ya ná, 6hatā tsa duhwalha Yesu ya tsa nda kwambalu ma takataka drəf. Tata hadik Yesu turtukwani. ⁴⁸ Kə'a ka Yesu nghadapta ná, ta takadaku duhwalhani ka swa kwambalu, kabga mamu falak ta vra hən̄. Wər ta tsughbura sərɔək vli, ka sli'aftā tsi ka mbada ta drəf nda sēla, n̄a dza'a nda da hən̄, ka kumə tsi ta klatā wa tan̄. ⁴⁹ Kə'a ka hən̄ ná, mamu

† 6:34 Gray nda Mbsak 27:17, 1 Mghamha 22:17, Azekiyel 34:5-6. § 6:37 Ngha ta Mata 20:2.

* 6:43 Gray nda 2 Mghamha 4:42-44.

skwi ta mbada ta imi, zlah halalay ya, ka hən ka wahu. ⁵⁰ Nda ngha inda tan demdem, ka ghudzaku hən ta ghudzaku da zləŋ. Ka gi gwadganatá Yesu ta hən. Ka'a nda hən mantsa: «Ma wahu kuni ta wahu, i'i ya, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a nda hən. ⁵¹ Ka lagha tsi, ka lamə da tsa kwambalu ya nzata tavata hən. Ka gi lbata tsa falak ya tšekw. Ka laghu tsa duhwalhani ya da ndərmimay katakata. ⁵² Ma ŋa sanŋa tan ta mbrakwa Yesu nda mazəmzəm maga tsi nda buradi ya ná, lanamə a ta hən wu, kabga tənŋəŋa ghəŋa tan.

Mbambanafta Yesu ta mnduha ma Genazaret

Mat 14:34-36

⁵³ Tahula tsughwadafta tan ta drəf, 6hadaghar hən ta hadika Genazaret, ka hbanata hən ta kwambala tan ta wa drəf hada. ⁵⁴ Manda saba tan ma kwambalu, ka tsəmafta mnduha ta Yesu. ⁵⁵ Tsəmafta tan, ka slí'áftá hən nda hwaya da mnay ma inda vliha. Ka tsakwə hən nda ghzləŋa tan nda ghzləŋa tan ta gwal kul dughwanaku, da inda vli sanŋ hən kazlay: Hada Yesu ka'a. ⁵⁶ Ma inda dər wati ma vli tsi ta lagha Yesu, dər ma zwana luwa tsi, dər ma huda luwa tsi, ka dər tahula luwa a tsi, ta hladaghahla lu ta gwal kul dughwanaku ka pghata ta dabi. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi, ŋa sanŋa dər wa lgutani tsi kwenkwen. Inda gwal ta sanŋa ná, nda mbamba hən.

7

Gwada i Yesu nda la Farisa ta ghəŋa tagha skwa dzidzi

Mat 15:1-9

¹ Ka slí'agata tsa la Farisa nda sanlaha ma gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya ma Ursalima, ka tskavata tavatá Yesu. ² Ka nghanŋá hən ta sanlaha ma duhwalha Yesu ta za skwa zay nda ŋratá dzvu, mbaziŋ a hən manda ya taghanaf dzidziha tan ta hən wa. ³ Tsaw la Farisa nda sanlaha ma la Yahuda ya ná, had hən ta za skwa zay ka ta mbaza a dzva tan tsuwedek dina, manda ya taghanaf dzidziha tan ta hən wa.* ⁴ Ka vragaghavra hən ta luma, had hən ta za skwa zay ka ta mbazaghu a hən ta mbaza wa. Mamu ndaghata sana skwiha guli taghanaf dzidziha tan ta hən ta magə hən manda: Tva mbazapta dina ta kuwa, nda bəzlegghwa, nda siga kufur. ⁵ Mbada la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka dawənŋa da Yesu. Ka hən mantsa: «Nu kul had duhwalha gha ta maga skwi taghaf lu da dzidziha, ta kəl hən ka za skwa zay kul mbaziŋtá dzvu na?» ka hən. ⁶ Ka Yesu nda hən mantsa: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. A ta ŋa Isaya ta mnay ta ghəŋa ghuni, manda ya nda vinda mnə na Lazglafta kazlay: nana mnduha na ná, ta wubisim ta wubisim ta zləzlva hən ta i'i. Ma ŋudufa tan ná, dva a hən ta i'i wa. ⁷ Zləzləva i'i ta zləzlvu hən ná, ka bətbət. Ma ŋa taghay tan ta zlahu da ŋa mnduha ná, ka laghu hən da ŋanatá zlahu mnduha†,» ka'a ya.

⁸ Zlanava zla kuni ta zlahu Lazglafta, ka laghu kuni da sna skwi ya ta taghu mnduha. ⁹ «Nda hida kuni kahwata ta wudintá zlahuha Lazglafta, ka ŋanatá ŋa ghuni ma skwa dzidzi. ¹⁰ Wya ka Musa: "Vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha," ka'a. Ka'a guli na: "Mndu ta razanaftá i dani nda mani, dza'a dzadza‡, lu," ka'a. ¹¹ Ama ka kaghuni ta mnay ŋa mnduha ná, lavinlava mndu ta mnay ŋa i dani nda mani kazlay: Si má ta kumay yu ta vlaghatá skwi ŋa kataghata, daw lavinŋ a yu wu, kabga kwarbanŋ ya manda mnay kazlay: Dza'a

* **7:3** Gray nda Lukwa 11:38. † **7:7** Ngha ta Isaya 29:13. ‡ **7:10** Ngha ta Sabi 20:12 nda Vrafta ta Zlahu 5:16 nda Sabi 21:17 nda Zlahu 20:9.

vlaŋtá Lazglafta yu kə'a. ¹² Mantsa ya tama ta mbla kuni ta tsa mndu ya, ɲa kwal kul katanɲa i dani nda mani. ¹³ Ma tsa magay ghuni mantsa ya tama ná, ta mbədiŋmbəda kuni ta gwada Lazglafta, nda mndərga tsa tagha skwa ghuni ya ɲa mnduha. Nda ndəgha mndərga sana skwiha ta magə kuni manda daslakwa tsahaya.»

Skwi ya ta ɲriŋta mndu
Mat 15:10-20

¹⁴ Tahula tsa, ka haɣəglaktá Yesu ta dəmgə da tsi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Gunawa guna ta sləmənɲa ghuni dīna, ka mnaghunata yu. ¹⁵ Haɗ skwi ta zadata mndu nda za ta ɲriŋta mndu wa, ba skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ta ɲriŋta mndu,» ka'a. ¹⁶ [Ka mamu mndu nda sləmənɲa snay ka sna tsi.] ¹⁷ Manda sli'afta Yesu ka laghwɪ da həga dgarə tsi ta vgha nda dəmgə, ka dawaŋtá duhwalhani da tsi ta ghənɲa tsa gray graf tsi ya. ¹⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: «A'a, haɗ dīfil ma ghənɲa kaghuni guli ra? Sna a kaghuni guli kazlay: Haɗ skwi ta zadata mndu nda za ta laviŋtá ɲriŋta mndu wu kə'a ra? ¹⁹ Haɗ tsa skwi ta zadata mndu nda za ya ta dza'a da ɲudufa mndu wu, da huɗi ta dza'a tsi ɲa dza'a thidiŋta ma dra,» ka'a. Tsa gwada Yesu ya ná, ta kumay ta mnay kazlay: Nda ghuɣa inda skwa zay§ kə'a. ²⁰ «Skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ná, tsaya ta ɲriŋta mndu, ²¹ kabga ma ɲudufa mndu ta sli'agabta ghwadaka ndanuha, nda sli'insli'ɪŋ, nda ghali, nda psla mnduha, ²² nda hliri, nda hara'u tiri, nda sidi, nda nənɣa mndu, nda kakranjaku, nda ghudzaku, nda vza rutsak ta mndu, nda gəla ghəŋ, nda ga rgha. ²³ Inda tsa ghwadaka skwiha ta sli'agapta ma ɲudufa mndu ya ta ɲriŋta mndu,» ka'a nda həŋ.

Zlghay nda ɲudufa sana marakw
Mat 15:21-28

²⁴ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwɪ ta haɗika Tir nda Siduŋ. Ka lamə tsi da sana həga. Va a si ta snaŋta mndu kazlay: Wa'a hadya kə'a wa, ama laviŋ a ta dīfaghuta wa. ²⁵ Mamu sana marakw ksu halaway ta makwani, ka snaŋtá tsi ta mna gwada ta Yesu. Ka gi sli'aftá tsi ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. ²⁶ Ka ndəbu tsi ta dzvu da tsi ɲa ghzligiŋtá tsa duhwala halaway ya ma tsa makwani ya. Tsa marakw ya ná, makwa la Grek ma luwa Finusi, ya lu ta haɗika Siri ya. ²⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Zlaŋzla ta zwani karaku ka baghafta həŋ. Dīna a ka klaftá dūvula zwani ka vlaŋtá zwana kriha wa,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa nzakwani mndani mghama da, ama ta dagay zwana kriha ta wiwsa tsa skwa zay ta rkadata ta haɗik ma vəl zay zwani ya guli,» ka tsa marakw ya. ²⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Kabga tsa gwada gha ya, la makwa da dzagha gha, wa'a saghusa tsa duhwala halaway ya ma makwa gha» ka'a nda tsa marakw ya. ³⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwɪ dzaghani. Bhadaghatani dzagha ka lamə tsi da həga, ka slanaghatá tsi ta tsa makwani ya ta hani ta ghzlaŋ. Ta haɗ tsa duhwala halaway ya mida wa.

Mbanafta Yesu ta sana rgha kul snaŋta zləmənɲ

³¹ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ta haɗika Tir, ka laghwɪ nda ma luwa Siduŋ, ka zlagaghatá tsi nda ma Dekapwalus ɲa vru nda tvə drəfa Galili. ³² Bhadaghatani da hada, ka klanaktá lu ta sana mndu ka rgha, sna a ta sləmənɲ wu, sna a ta gwada guli wa. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi ɲa ksarɲta nda dzvu ka mbafta tsi. ³³ Ka klaghatá Yesu ta tsa mndu ya turtukwani, di'ɪŋ nda mnduha. Ka dzadzaghatá Yesu ta ndəfiŋa dzvuhani da sləmənɲha tsa mndu ya, danafha ta

sərdəkani ta ghanik. ³⁴ Ka nghadaftá Yesu nda ta luwa, ka hlafta tsi ta hafu. «Efasla,» ka'a. Manda mnay kazlay: Gunaguna kə'a ya, nda gwada luwa tanj. ³⁵ Gi wuzlanj guna guna sləmənha tsa mndu ya, gi wuted plata ghanikani tsa, ka gwada tsi ta gwada tsəlenj. ³⁶ Ka dvanaghatá Yesu ta mnduha yaha hən da mnay dər ɲa wati ma mndu tsi. Ka dɔu Yesu ta hən ya ná, ka sgə hahən ta mna tsa skwi maga Yesu ya. ³⁷ Ka ndərmim hən katakata, ka hən mantasa: «Inda skwi ta magə na mndu na na, dīna. Nduk nda rgha tani ná, ka gwananatani ta sləmənhani, ka gwadayni ta gwada. Kay! Skwi dīna ta magə na mndu na,» ka hən.

8

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' fwad *Mat 15:32-39*

¹ Ma tsa fitik ya, ka tsəglavatá ndəghata mnduha da Yesu, had skwa zay ɲa zay tanj wa. Ka hganťá Yesu ta duhwalhani, ² «Ta ksita ka hidahida na mnduha na, kabga ma hkəna fitika tanj na ta nzaku kawadaga nda i'i, had skwi mutsaf hən ɲa zay guli wa. ³ Ka lawala dzagha ghuni nda maya nda maya ka yu nda hən katsi, mutsafta a hən ta mbraku ɲa mbada ta tvi wa. Wya sli'af ma vli di'ɲ sanlaha mataba tanj guli,» ka'a nda hən. ⁴ «Ga dza'a mutsafta lu ta skwa zay ma na mtak na, ɲa vlanťá na mnduha na ɲa baghanaftá hən na?» ka duhwalhani nda tsi. ⁵ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka'a nda hən. «Ndəfán hən,» ka hən nda tsi. ⁶ Mantsa tama, «nzawanza rəp ta hadik,» ka Yesu nda tsa mnduha ya. Ka nzatá hən. Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ndəfán ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta. Tahula tsa, ka ɓalanaptá tsi, ka valanťá duhwalhani, ɲa daganafťá tsa mnduha ya. Ka daganafťá hahən ta tsa mnduha ya. ⁷ Mamu zwana klipi ki'a guli da hən, ka rfanaghatá Yesu ta Lazglafta ta ghəɲa tsa klipi ya, ka valanťá tsi ta duhwalhani. «Daganafwa daga ta mnduha,» ka'a. ⁸ Ka zutá mnduha, ka baghaftá hən. Ka tsakaftá lu ta pɔakwani ma vəl zay tanj, ka ghwanak ndəfán. ⁹ Tsa mnduha ya na, ta magay hən ta dambu' fwad. Mantsa tama, ka vrinťá Yesu ta hən dzagha tanj. ¹⁰ Gi tahula tsa, ka sli'afťá tsi ka lamə da kwambalu nda duhwalhani, ka laghu hən ta hadika Dalmanuta.

Daway la Farisa ta mazəmzəm da Yesu *Mat 16:1-4*

¹¹ Manda ɓhadaghata tanj, ka sli'adaghatá la Farisa slanaghata, ka zlərdə hən ta skwiha nda tsi, kabga ta kumay hən ta mutsaftá ghurum ɲa ksafťá Yesu, ka hən nda tsi mantsa: «Magaɲnamaga maga ta mazəmzəm ɲa maranťa kazlay: Da Lazglafta ta mutsa kagha ta ɲa gha ma mbraku kə'a,» ka hən. ¹² Ka hlaftá Yesu ta hafu, ka'a mantasa: «Kabgawu ta kəl mnduha ta na zamana na, ka dawa magatá mazəmzəm katək na? Kahwathwata ta mnaghunata yu, had sana mazəmzəm dza'a maranťa lu ta mnduha ta na zamana na wa,» ka'a nda hən. ¹³ Ka sli'afťá tsi mataba tsa la Farisa ya ka laghwi da kwambalu ɲa dza'a ta sana ɓla tsa drəf ya.

Zanapta duhwalha Yesu ta skwi maga Yesu *Mat 16:5-12*

¹⁴ Ma tsa sli'a tanj ya, ka zanaptá duhwalhani ta klaftá buradi, turtuktuk yeya buradi da hən ma kwambalu. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəɲa ghuni da isa la Farisa nda Hiridus,» ka Yesu zlahanaghatá hən. ¹⁶ Ka wuwisaku tsa duhwalhani ya mataba tanj. «Zlah na kwala buradi kul had da amu na yeya,»

ka hən. ¹⁷ Fslek ka tsa gwadā ya lamə da sləmənja Yesu. Ka'a nda hən mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndanu, kabga kwala buradi kul hađ da kaghuni na? Ha gita, hađ mahizl ma ghənja ghuni ra? Təntənani ghənja ghuni katək ra?» ¹⁸ Ya wana mamu ira ghuni ní, nu kul nghanjá kuni ta vli? Wana mamu sləmənja ghuni, nu kul snanjá kuni ta sləmən?»* Had'kaghuni ta havaktá skwi katək ra? ¹⁹ Ma fitika daganafata da ta buradi hutaf ta mnduha dambu' hutaf, kidaghi ndaghanafta kuni ta ghwanak nda padakwa vəl zay mnduha na?» ka'a nda hən. «Ghwanpda his hən,» ka hən.† ²⁰ «A ki ma fitika daganafata da ta buradi ndəfánj ta mnduha dambu' fwad, kidaghi ndaghanafta kuni ta tughuba nda padakwa vəl zay mnduha guli?» ka'a nda hən. «Ndəfánj hən,» ka hən.‡ ²¹ «Ka si mantsa tsi, nu kwal kuni snanjta tama?» ka'a nda hən.

Mbanafata Yesu ta mndu nda ghulpa ma Betsayda

²² Mantsa tama ka 6hadaghatá i Yesu nda duhwalhani da luwa Betsayda. Ka kladaghatá mnduha ta ghulpata mndu da Yesu. Ka ndə6u lu ta dzvu da tsi nja ksantja. ²³ Ka ksafatá Yesu ta tsa mndu nda ghulpa ya ta dzvu, ka klaghata tahula luwa. Ka tfanafatá tsi ta sərđək ta iri, ka pghanafatá dzvu, ka daw tsi da tsi kazlay: Nda nghan ka ta skwi ra? kə'a. ²⁴ Ka gunanjá tsa ghulpa ta mndu ya ta iri. «Nda nghan yu ta mnduha ta wawaku mndani ná, ama manda fu manda fu ta nghan yu ta hən,» ka'a. ²⁵ Ka pghəglafatá Yesu ta dzvuhani ta iriha tsa mndu ya guli, ka nghanjá tsa mndu ya ta vli tsuwadək. Nda mba tama, nda nghan ta dagatá skwiha. ²⁶ Mantsa tama, «Yaha ka lami da huda luwa,» ka'a nda tsi, ka ghuniñta dzaghani.

Kagha ná, Kristi ka, ka Piyer nda Yesu

Mat 16:13-20, Luk 9:18-21

²⁷ Tahula tsa, ka sli'afatá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka dza'a da sana luwaha ndusa ndusa ma luwa Sezare Filip. Ta labə hən ta tvi, ka daw tsi da duhwalhani. Ka'a mantsa: «Wa i'i, ka mnduha ta mnay na?» ka'a nda hən. ²⁸ Ka hən mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ya ka sanlaha, Iliya ya ka sanlaha, sana mndu mataba la anabi ya ka sanlaha ta mnay nda kagha.» ²⁹ «Kinawu ka kaghuni, wa ya ka kaghuni ta mnay nda i'i?» ka'a kay guli. Ka Piyer mantsa: «Kagha na: Kristi§ ka,» ka'a nda tsi. ³⁰ Ka zlahanaghatá Yesu ta hən ka nđanđa. Ka'a nda hən mantsa: «Yahayaha kuni da walanjá mnay mantsa nja mndu,» ka'a.

Mnay Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:21-28, Luk 9:22-27

³¹ Mantsa tama, ka zlafatá Yesu ta taghay nja duhwalhani kazlay: Dza'a ghuyapə ghuya Zwanja mndu ta danja katakata. Dza'a wudidinj wuda la galata mnduha, nda maliha ta ghənja gwal ta dra skwi nja Lazglafta, nda gwal tagha zlahu nja mnduha tani. Dza'a dzadza lu, bađu mahkən, nja sli'agaptani nda hafu, ka'a. ³² Ka mnə tsi ta tsa gwadaha ya banluwa. Ka ksaghutá Piyer ta Yesu ta slərpa vli ka davanaghata. ³³ Ka mbədavatá Yesu, ka nghan duhwalhani. Ka nruhanaghatá tsi ta Piyer, ka'a nda tsi mantsa: «Laghula gha tavata i'i halawaya skwi na. Hađ ka ta ndanu manda ya ta kumə Lazglafta wa. Manda ndana mnduha ká ka ta ndanu,» ka'a nda tsi.

Fata duhwalha ta ghənja tanj manda nja Yesu

* **8:18** Gray nda Irmiya 5:21, Azekiyel 12:2. † **8:19** Nghan ta 6:35-44. ‡ **8:20** Nghan ta 8:1-9.

§ **8:29** Kristi: Tsaya Almasihu.

³⁴ Ka hagaktá Yesu ta mnduha, nda duhwalhani tani, ka mnay ña tan. Ka'a mantsa: «Ka ta kumay mndu ta nzaku kawadaga nda i'i katsi, ba vziñtani ta ghəñani, ka klayni ta udza zləñayni, ka dza'ani mista da. ³⁵ Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa da ka mndu katsi ná, dza'a zadinžada tsa mndu ya ta hafani. Mndu dza'a zadintá hafani kabga i'i, nda ya kabga Lfida Gwada ná, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ³⁶ Nu dza'a ghzlanata mutsafta mndu ta na ghəñə hadik na tender, ka nda zada hafani na? ³⁷ Nu dza'a vlata mndu ña vara hafani na? ³⁸ Ya wana ka dmaku mnduha ta na zamana na, ka sli'ij ka sli'ij həñ da Lazglafta. Ka kwalaghukwala mndu ta mnanťá hga da nda gwada da guli ta kəma tsa mnduha ya katsi, i'i Zwanja mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala yu ta mnanťá tsa mndu ya bađu vragata da kawadaga nda duhwalha nda ghuəa ta luwa ma glakwa Lazglafta.»

9

¹ Ka'a nda həñ guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna, dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta nda mbraku, ña nghanťa tan nda ira tan,» ka'a.

Mbədavafťa Yesu

Mat 17:1-13, Luk 9:28-36

² Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu, nda Yuhwana mistani, ka ñlaghatá həñ ta sana ghwá nda slra. Lafa tan ta tsa ghwá ya, ka mbədavafťá tsi ta kəma tan. ³ Ka wuđaku lguthani tilil katakata. Had mndu ta na ghəñə hadik na dza'a lavinťá ghuəaptá skwi ña ɓanafta ña laf taə ta tsaya wa.* ⁴ Ta wa ira tsa duhwalhani ya, ka zlagaptá i Iliya nda Musa, ka ghwa yiva nda Yesu. ⁵⁻⁶ Ka ksafta zləñ ta tsa duhwalha ya katakata. Sna a Piyer ta skwi ña mnay wa. Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma da, dina ka nzata mu hadna. Magafmamaga ta həgaha tumpul hkən. Pal ña gha, pal ña Musa, pal ña Iliya guli,» ka'a. ⁷ Ka saha kusay tđik bukwamtá həñ. Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantsa: «Nana na zwanja da ta đvu yu nda ñuđufa da. Snawa ta gwada da tsi,†» ka'a. ⁸ Gi zləwad zləwad zləwad, ka duhwalhani ka nanagha vli ta wanaftá həñ. Kə'a ka həñ ná, Yesu turtukwani yeya nghan həñ kawadaga nda həñ. ⁹ Ka sli'afťá həñ ka saha ta tsa ghwá ya. Ta saha həñ, ka zlahanaghatá Yesu ta tsa duhwalha ya. Ka'a mantsa: «Yahayaha kuni da mnanťá skwi nghan kuni ña mndu ha ka sagha fitik ya dza'a sli'agabta Zwanja mndu mataba gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁰ Ka snatá həñ ta tsa gwada ya, ama ka laghu həñ da dadawaku mataba tan «nahgani sli'agabta mataba gwal nda rwa?» ka həñ. ¹¹ Mantsa tama, ka ɗawanťa duhwalhani da Yesu. Ka həñ mantsa: «Kabgawu ta kəl gwal tagha zlahu ña mnduha ka mnay kazlay: Tinjal Iliya dza'a saha karaku‡ kə'a na?» ka həñ. ¹² Ka Yesu nda həñ mantsa: «Anj, dza'a tinlaghutinja Iliya ta saha ña payanatá inda skwiha. Ama kabgawu vindafta lu ta ghəñə Zwanja mndu kazlay: Dza'a ghuyay ta ɗanjwa katakata, đvəta a lu wu kə'a? ¹³ Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta saha ka ghuyanaptá həñ ta ɗanjwa manda ya kuman həñ. Mantsa ya ka gwada Lazglafta mnata ta ghəñani,» ka'a nda həñ.

Mbanafta Yesu ta sana zwan ksu seteni

Mat 17:14-21, Luk 9:37-43

* 9:3 Gray nda 2 Piyer 1:16-18. † 9:7 Ngha ta 1:11. ‡ 9:11 Gray nda Malatsi 3:23.

¹⁴ Manda vradaghata i Yesu tavata tsa duhwalhani si zлана һәҗ ya, ka nghanṭá һәҗ ta tskata mnduha ta wanaftá tsa duhwalha ya nda gwal tagha zlahu Һа mnduha ta zләrdutawi nda һәҗ. ¹⁵ Na ghur, nghan y tsa tskatá mnduha ya ta Yesu ná, nda ghada ndusadaghatani da һәҗ. Ka sli'afṭa һәҗ nda hwaya ka dza'a ga zgu Һani. ¹⁶ Ka Yesu dawañta da һәҗ mantsa: «Ta ghəja wu ta zләrdá kuni ta wi nda һәҗ na?» ka'a. ¹⁷ Ka sana mndu mataba tsa mnduha ya zlgħanaftawi mantsa: «Malama da, zwanja da ksu seteni, vlanj a ta tva gwada wu kəl yu ka klagaghata da kagha. ¹⁸ Ka ta kumay tsa skwi ya ta slanaptá katsi, gi slanatani ta hadik. Gi pghay tsa zwanj ya ta mahupak ma wi, dzislayni ta sli'ij ka hpaday, gi dzəj vghani. Tsaya kəl yu ka ndəba dzvu da duhwalha gha, kambəl ka ghzliginṭá һәҗ ta tsa seteni ya ma tsa zwanja da ya mazlay, ama ka traptá һәҗ,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda һәҗ mantsa: «Ghwadaka mndəra mnduha kul haḍ zlgħay nda Һuduf da һәҗ! Һа kulam yawu dza'a nzata yu tavata kaghuni? Һа kulam yawu dza'a nzata yu ka su'uwaghunata? Klagidighawa tsa zwanj ya,» ka'a nda һәҗ. Ka klədanaghata lu. ²⁰ Gi ghur nghan y tsa zwanj ya ta Yesu ná, ka gi slanaptá tsa seteni ya nda mbraku, ka slanata ta hadik, ka kwatambal tsi ta vgha ta hadik, ka pgha mahupak ma wi. ²¹ Ka dawañtá Yesu da dani ma tsa zwanj ya: «Daga Yawu zlafta na skwi na ta na zwanj na na?» ka'a nda tsi. «Daga ma ga zwanjani ksafṭa tsi. ²² Baḍu ma sani, klaftani wuḍamta da vu, dər da imi tsi, gi wuḍamtani ma Һа dzatani, kə'a ta magay tazlay. Ka laviṇlava ka, kdəkkdək katanja kata, tawa ta hidahida ta aṇni!» ka tsa mndu ya. ²³ «Ka laviṇlava ka ri waka ka? Nu dza'a kwal lu laviṇta magata ka zlgħafzlgħa mndu nda Һuduf na?» ka Yesu nda tsi. ²⁴ Gi ka kapaṇtá dani ma tsa zwanj ya ta lwi, «Zlgħafzlgħa yu, sawi katihata ma hta ta zlgħay da,» ka'a nda tsi. ²⁵ Nghan y Yesu ta gazladaghata mnduha nda hwaya, ka davanaghata tsi ta tsa seteni ya. «Ghwadaka Sulkum ta pya mndu ka gwada nda ya ka snanṭá sləməj. Sabša ma na zwanj na, ka yu ta mnaghata. Yaha ka vrəgladamta dekdek dida,» ka'a. ²⁶ Ka wahata tsa seteni ya ka ghudzanaftá tsa zwanj ya nda mbraku, ka sabə tsi mida. Ka ninṭá tsi ta tsa zwanj ya gžəmbła' manda mndu nda mta, ha ka mnay ndəghata mnduha kazlay: Nda mta kə'a. ²⁷ Ama ka Һanata Yesu ta dzvu, ka sli'anafta, ka sli'afṭa tsi ka sladata. ²⁸ Manda lama Yesu kawadaga nda duhwalhani da həga nda ghəja tanj, ka daw һәҗ da tsi. Ka һәҗ mantsa: «Kabgawu kəl aṇni ka traptá ghzliginṭá tsa seteni ya katək na?» ka һәҗ. ²⁹ «Mndərga tsa Sulkum ya ná, ba nda maga du'a kada saba tsi,» ka'a nda һәҗ.

Mnəglanṭa Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Luk 9:43-45

³⁰ Ka sli'afṭá һәҗ hada ka taghatá hadika Galili. Va a Yesu si ta nghanṭa mndu wu, ³¹ kabga ta tagha skwi Һа duhwalhani. Wya skwi ta mnə tsi Һа tanj: «Dza'a ksafksa lu ta Zwanja mndu ka vlata ma dzva mnduha Һа dzata tanj. Baḍu mahkən, Һа sli'afṭani nda hafu.» ³² Ama sna a duhwalhani ta tsa gwada ya wa. Ta zлəj Һәҗ guli nda dawañta da tsi.

Wa dza'a nzakw ka mali

Mat 18:1-5, Luk 9:46-48

³³ Ka Һhadaghatá һәҗ da luwa Kafarnahum. Ta nzaku һәҗ ma həga, ka dawañtá Yesu da һәҗ: «Naghani tsa skwi ta uwa'uwal kaghuni ta tvi ya na?» ka'a nda һәҗ. ³⁴ Sriw nzanza һәҗ, pslaf a һәҗ ta wa tanj wa, kabga si ta zba snanṭá mali mataba tanj һәҗ, na skwi si ta uwa'uwal һәҗ ta tvi. ³⁵ Ka nzadatá

Yesu, «saghawasa» ka'a nda həŋ. «Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali ta wa ira Lazglafta katsi, vraganatani ta ghəŋani ka sagəŋ gudzekw mista lamndu, ka nzakwani ka kwalva taŋ guli.» ³⁶ Ka hgaftá tsi ta sana zwaŋ kwitikw, ka sladanata mataba taŋ. Ka tskwaftá tsi ma ghuvani, ka'a nda həŋ mantsa: ³⁷ «Dər wati ma mndu ta tsu'af tá sani turtuk mataba na zwaniha na, kabga i'i, vərda i'i tsu'af tsa mndu ya nda tsa. Dər wati ma mndu ta tsu'af tá i'i guli, vərda i'i a tsu'af tsi wa, ama mndu ya ta ghunigihata tsu'af tsi,» ka'a.

Mndu ta vla zdaku ŋa amu ná, ŋa amu tsa

Luk 9:49-50

³⁸ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Maləma da, nda nŋa ŋni ta sana mndu ta ghzla duhwalha halaway ma mndu. Ka tsa mndu ya na: «Yesu ta vlihatá mbraku,» ka'a. Ka lmə ŋni, kabga haď ta dza'a mista amu wu,» ka'a. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Ma lmə kuni ta mndu, kabga haď mndu ta maga mazəməzə m nda hga da, dza'a vza rutsak ta i'i wa. ⁴⁰ Mndu kul haď ta raza amu guli ná, ŋa amu tsa mndu ya. ⁴¹ Dər wati ma mndu ta taghunaftá imi rau' ŋa say, kabga nzakwa ghuni ka ŋa Kristi, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haď nisəla tsa mndu ya dza'a zwaďuta dekdek wu,» ka Yesu.

Daswa ka mndu nda vzamta mndu ma dmaku

Mat 18:6-9, Luk 17:1-2

⁴² «Ka vzamvza mndu ta sani turtuk mataba na zwaniha ta zlghafta i'i na ma dmaku katsi, dza'a ghuyay ta daŋwa katakata da Lazglafta. Ta dər má ya hbanam lu ta dughura buna dagala ma nŋurzlun, ka vzagħata da drəf, ka'a. ⁴³ Ka si dzva għa ta famta kagħa kəl ka ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsinjša għa ta tsa dzvu ya. Ta dər mutsafta għa ta hafu nda dzva għa ka buďudun, ka lama għa nda dzvuha għa yipa' his his da həga vu kul haď ta mtavata dekdek. ⁴⁴ [Hada, mamu mtarakħa ta yamta ma vgha ŋəďməts, rwava a həŋ wa. Haď tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁵ Ka səla għa ta famta kagħa kəl ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsinjša ta tsa səla ya. Ta dər mutsafta għa ta hafu nda səla għa slun turtuk, ka nzakwa għa nda səlahə għa yipa' his his, ŋa wudamtá kagħa da həga vu. ⁴⁶ [Hada, mamu mtarakħa ta yamta ma vgha ŋəďməts, rwava a həŋ wa. Haď tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁷ Ka ira għa turtuk, ta famta kagħa kəl ka ka dəďamta da dmaku katsi, tsakwaslin tsakwasla ta tsa iri ya. Ta dər lama ka nda ira għa guzlin turtuk da ga mghama Lazglafta, ka nzakwa għa nda ira għa his his, ŋa wudamtá kagħa da həga vu. ⁴⁸ Hada, mamu mtarakħa ta yamta ma vgha ŋəďməts, rwava a həŋ wa. Haď tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa. ⁴⁹ Inda mndu dza'a nəmanaf nəma vu manda slughul. [Inda skwi ta drə lu ŋa Lazglafta ta kuktaf kukta lu ta slughul tida] ⁵⁰ Slughul ná, skwi đina ya, ama ka haď zdaku mida dekdek wu katsi, nu dza'a magəglamta kuni mida ŋa vranamtá si tsa nəmatani ya na? Mamu ka slughul ma kaghuni. Nzawanza nda zdaku mataba ghuni, sanlaha nda sanlaha,» ka'a.

10

Tagħa skwi ta ghəŋa ghzlinjša marakw

Mat 19:1-12, Luk 16:18

¹ Tahula tsa, ka sli'af tá i Yesu nda duhwalhani hada ka lagħwi ta haďika Zudiya nda tvə drəfa Zurdeŋ. Ka tskəgladagħatá mnduha ta vgha tavatani. Ka nzəglatá tsi ka tagħa skwi ŋa taŋ manda ya snu tsi. ² Ka gavadagħatá la

Farisa tavata Yesu ŋa hla səlani. Ka dawantá hən da tsi, ka hən mantsa: «Mamu re had wa a tvi ŋa ghzlinta mndu ta markwa tan na?» ka hən. ³ Ka'a nda hən mantsa: «Wa ka Musa vindaghunafta na?» ka'a. ⁴ «Ka Musa ná, ka ta kumay mndu ta ghzlintá markwa tan katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzlu, ka ghzlintani* ka'a,» ka hən. ⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vindaghunaftá tsa gwada zlahu ya mantsa. ⁶ Ama ma zlaftani, manda kdinta Lazglafta ta magaftá inda skwi, «ka tsaftá tsi ta i zə'al nda marakw.†» ⁷ Tsaya dza'a kəl zgun ka zlantá dani nda mani, ka ndi'anavatá vgha ta markwa tan, ⁸ ŋa nzakwa tsa hahən his ya ka slu'uvgha turtuk‡. Mantsa tama, nzəgla a hən ka mnduha his wu, ama ka slu'uvgha turtuk nzakwa tan.» ⁹ Skwi ndi'anaf Lazglafta ná, yahayaha mndu dganata, ka'a. ¹⁰ Manda vrakta tan, ka lamə hən nzata ma həga, ka dawantá duhwalhani da tsi ta ghəŋa tsa gwada ya. ¹¹ Ka'a nda hən mantsa: «Ka ghzlinghzla mndu ta markwa tan, ka klaftá sana marakw katsi, ta hliri tsa mndu ya, maganamaga tsa mndu ya ta ghwadaka skwi ta tsa tanŋa markwa tan ya. ¹² Mantsa guli, ka sli'afslí'a marakw ka laghu da wumatá sana zə'al katsi, ta hliri tsa marakw ya nda tsa.»

Flakta mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu

Mat 19:13-15, Luk 18:15-17

¹³ Mbadaka mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ŋa tfanaghatawi ta hən, nda ma fanaghatani ta dzvu ta hən. Ama ka ghzla duhwalha Yesu ta hən. ¹⁴ Ka nghə Yesu ta tsa skwi ta magə hən ya ná, zdəgana a wu, ka kuzlanafá tsi ta nuduf. «Zlanwazla ta zwaniha kwitikw kwitikw ka sagha hən da i'i, ma pyə kuni ta hən, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda hən na ga mghama Lazglafta§. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wati ma mndu dza'a gi kwal kul tsu'afá ga mghama Lazglafta manda zwan kwitikw, lamta a tsa mndu ya dekdek wa,» ka'a nda hən. ¹⁶ Ka hlamtá tsi ta tsa zwaniha ya da ghuvani, ka pghanaghatá dzvu ta hən, ka tfanaghatawi ta hən.

I Yesu nda sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Luk 18:18-30

¹⁷ Manda sli'afá Yesu ka mbada ta tvi, ka sli'afá sana mndu ka hwayakta tsəlbata ma ghuvani, ka daway da tsi: «Ari nərma mgham, nu dza'a magə yu ŋa mutsafta da ta hafu ŋa kdekeden na?» ka'a nda tsi. ¹⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka hga i'i ka nərma na? Had sana nərma tafta Lazglafta wa. ¹⁹ Nda sna ka ta zlahuha ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, yaha ka da nənəba mndu, ka vla ka ta glaku ŋa i da gha nda ma gha* kə'a,» ka'a. ²⁰ «Mghama da, snasna yu ta inda tsa skwiha ya daga ma ga zwanə da,» ka'a nda tsi. ²¹ Tsəmesl, ka Yesu nghanavatá tsa mndu ya, ka dvutá tsi, ka'a nda tsi mantsa: «Ta turtuk skwi ta pdugudughusta. La ka dzawapta ka ta inda skwa gha, ka daganafá ka ta gwal ka pdu, mantsa dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa. Magata gha ta tsaya, ka sagha ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a nda tsi. ²² Na snanŋa tsa mndu ya ta tsa gwada ya, ka laghu tsi nda basatá nuduf, kabga gadghəl ya. ²³ Ka waftá Yesu ta duhwalhani ta wanafta. «Kay! Dza'a nda bla ka lama gwal gadghəl da ga

* **10:4** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. † **10:6** Ngha ta Zlafta 2:24. ‡ **10:8** Ngha ta Zlafta 1:27 nda 2:24. § **10:14** Gray nda 9:37. * **10:19** Ngha ta Sabi 20:12-16 nda Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

mghama Lazglafta!» ka'a. ²⁴ Ka ndərmim duhwalhani nda ndərmima ta tsa gwada ya. Ka vrəgliŋtá Yesu ta mnay guli, «Zwana dá, nda bla ka lama gwal ta fafta ghəŋa tan ta gadghəl da ga mghama Lazglafta! ²⁵ Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mnda gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Ka va ndərmimgəlta duhwalhani, ka hən mataba tan mantsa: «Ka si mantsa tsi kati ná, wa dza'a mutsafta mbaku tama?» ka hən. ²⁷ Ka nghanavatá Yesu ta hən, ka'a mantsa: «Haď mndu dza'a laviŋtá mbanafť ghəŋani wa, ama laviŋlava Lazglafta ta mbanafť mndu, kabga laviŋlava ta maga inda skwi.» ²⁸ «A'a! Wana aŋni, zlanavazla ŋni ta inda skwiha ŋni, ka dza'a mista gha,» ka Piyer. ²⁹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haď mndu ta sli'afťa ka zlanťa hgani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nda mani, nda dani, nda zwanani, nda hadikhani, kabga i'i nda ya kabga Lfida Gwada Lazglafta, ³⁰ dza'a kwal kul mutsafta farta ta sgavaghatani daga ta na zamana mida mu na wa. Dza'a mutsay ta həgaha, nda zwanama, nda kwaghamana, nda mamaha, nda zwani, nda hadikha tani, ama dza'a ghuyay ta danwa guli. Ma zamana ta sagha guli, ŋa mutsayni ta hafu ŋa kəfekedzer da Lazglafta. ³¹ Nda ndəgha gwal si ta kəma, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal si nda hul guli, dza'a nzakway ka gwal ta kəma,» ka Yesu nda hən.

Mahkana mnanťa Yesu ta mtakwani nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Luk 18:31-34

³² Ta mbada hən ta tvi ŋa ŋlu ka dza'a da Ursalima, ka labə Yesu ta kəma tan. Hluhla zlan ta duhwalhani, nda gwal ta dza'a mista tan tani. Ka tsəgəlanatá Yesu ta tsa duhwalhani ghwanpda his ya tavatani, ka zlaftá tsi ta mnay ŋa tan ta skwi dza'a slanaghata. ³³ «Snawasna ba! Wana mu ta dza'a da Ursalima. Hada dza'a ksafta lu ta Zwanj mndu, ŋa vlanťa maliha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ŋa tsanaghata tan ta guma ŋa dzata, ŋa vlanťa tan ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ³⁴ ŋa ganapta tsahaya tiri, ŋa tafay tan ta sərda k tida, ŋa sləvay tan nda krupiha, ŋa dzata tan, ama badu mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu.»

Dawutá vla i Yakubu nda Yuhwana da Yesu

Mat 20:20-28

³⁵ Tahula tsa, ka gavadaghatá i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi tavata Yesu. «Mghama dá, ta kumay ŋni ta magananta gha ta skwi dza'a dawanťa ŋni da kagha,» ka hən nda tsi. ³⁶ «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda hən. ³⁷ «Badu lama gha da glakwa gha ya ná, ka pghata ka ta aŋni, sani nda ga zeghwa gha, sani guli nda ga zlaβa gha ná, kiβa,» ka ŋni. ³⁸ Ka Yesu zlghanaftawani ta hən mantsa: «Sna a kuni ta skwi ta dawə kuni wa. Dza'a laviŋlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya danwa dza'a yu say ya ra? Ari dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danwa dza'a ghuydipta lu ya?» ka'a nda hən. ³⁹ «Aŋi, dza'a laviŋlava ŋni,» ka hən. Ka Yesu nda hən mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta leghwa ghuya danwa dza'a yu say, dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danwa dza'a lu ghuydipta yať. ⁴⁰ Ama ta ghəŋa skwi ta nghananťa tsa nzaku nda ga zeghwa da nda ya nda ga zlaβa da ya ná, nghidigha a tsa ya wa. Nda nza tsa vliha ya ka ŋa gwal payanaf Lazglafta ta hən,» ka'a nda hən. ⁴¹ Na snanťa tsa pda kwa duhwalha ghwan ya ta tsa gwada ya, ka basanavata hən ta ŋuduf ta i Yakubu nda Yuhwana. ⁴² «Saghawasa,» ka Yesu nda hən. «Nda sna kuni ta gwal ta nghə lu manda mghamha ta ghəŋa mndəra mnduha ná, ta gay hən ta ma mgham

mghama tanj. Gwal kulanj lu guli, ta maray hahənj ta mbrakwa tanj ta ghənj tanj. ⁴³ Ama mantša a nzakwani mataba kaghuni wa. Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali mataba ghuni katsi, ka nzata tsi ka kwalva ghuni. ⁴⁴ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta nzaku ta kəma katsi, ka nzata tsi ka kwalva inda mnduha. ⁴⁵ Wya tsi, sa a Zwanja mndu kabga ŋa maganata lu ta slna wa, ama ŋa nzaku ka kwalva mnduha, vlaha ta hafani ŋa vara ndəghata mnduha guli,[†]» ka Yesu zlghanaftawani ta hənj.

Gunanata Yesu ta ira Bartime

Mat 20:29-34, Luk 18:35-43

⁴⁶ Ka 6hadaghatá hənj da luwa Yeriku. Ta sabə i Yesu nda duhwalhani, nda tskata sanlaha ma mnduha ma tsa luwa ya, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ka gatá skwi. Bartime hga tsa mndu ya, ta nzakway ka zwanja Time. ⁴⁷ Manda snanjtani kazlay: Yesu zwanja la Nazaret ya ta sagha ka'a, ka dzatá tsi ta lawlaw, ka'a mantša: «Yesu zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁸ Mbadá mnduha ka njuhway. «Ma gwadaf ka,» ka hənj. Ama ka sganaghatá tsi ta dza lawlaw ka ndanjda: «Zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁹ Ka sladata Yesu, ka'a mantša: «Hgagaghawa hga,» ka'a. Ka hgaktá hənj ta tsa ghulpa ta mndu ya. Ka hənj nda tsi mantša: «Ŋavanja ka sli'aftha ka, wya ta hga kagha,» ka hənj. ⁵⁰ Ka slurtidinjtá tsa ghulpa ta mndu ya ta lgutani, ka valavata ka labə nda tvə Yesu. ⁵¹ Ka dawanjta Yesu da tsi. Ka'a mantša: «Nu ta kumə ka ta magaghata dá na?» ka'a. «Maləma dá, ka nghəglanjta yu ta vli,» ka'a. ⁵² «La, nda mba ka, kabga zlghafta gha ta i'i nda nudufa gha,» ka'a nda tsi. Ka gi nghəglanjta tsa mndu ya ta vli, ka ksə tsi ta tvi ka dza'a mista Yesu.

11

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Taghwanj a hənj ka 6hadaghatá da luwa Ursalima wu, ka labə hənj nda mista ghwá zaytunj, ndusa nda sana luwaha ta hgu lu ka Beslaze nda Betani. Ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² «Lawala da na luwa ta kəma ghuni na. Ka 6hadagha6ha kuni, dza'a slanaghasla kuni ta zwanja kdiŋ hbana lu ta kul walanja mndu ta laf tida. Ka plata kuni, ka klagaghata kuni. ³ Ka «ŋaw kuni ta tsa na» ka mndu dawanjta da kaghuni katsi, «Mgham ta kumay,» ka kuni dazlay. Gi dza'a zlaghunanjzla hənj ŋa klaktá ghuni da hadna,» ka'a nda hənj. ⁴ Ka sli'afthá hənj ka labə, ka slanaghatá hənj ta zwanja kdiŋ ta hba ma bli ta watgha ga mndu ndusa nda wa tvi, ka platá hənj. ⁵ Ka gwal ma tsa vli ya nda hənj mantša: «Nu tsa ta magə kuni na? Ta plə ŋaw kuni ta tsa zwanja kdiŋ ya na?» ka hənj. ⁶ Ka zlghanaftá hənj ta wa tanj manda ya mnanaf Yesu ta hənj. Ka zlanjtá lu ta hənj, ka laghu hənj. ⁷ Ka klədanaghatá hənj ta tsa zwanja kdiŋ ya ta Yesu, ka pghaftá hənj ta lguta tanj, ka ŋladafthá Yesu nzafta tida. ⁸ Ka linjtá mnduha ta zlazlatá lgutha tanj ta tvi, sləhwa fuha ŋa sanlaha ta 6alakta ma vwah[†] ka pghay ŋa tsu'ay. ⁹ Mbadaka gwal ta dza'a ta kəma Yesu nda gwal ta dza'a nda hulani tani ka hla wi. «Ŋa Lazglaftha glaku! Ka tfanaghatfa Lazglaftha ta wi ta mndu ya ta sagha ma hgani. ¹⁰ Ka tfanaghatfa Lazglaftha ta wi ta ga mgham ta sagha, ga mghama Dawuda ta

[†] **10:45** Gray nda Slna gwal ghunay 14:24 nda 1 Timute 2:6.
Manda ya ma 2 Mghamha 9:13, zlatá skwi ŋa vla glaku ya.

^{*} **11:7** Gray nda Zakari 9:9. [†] **11:8**

nzakway ka da ɲni! Glaku ɲa Lazglafta ta luwa![†]» ka həŋ. ¹¹ Ka ɓhadaghatá Yesu da luwa Ursalima, ka lamə tsi da həga Lazglafta. Tahula naghanatani ta inda skwiha, ka sli'afatá tsi ka vraghuta da Betani kawadaga nda duhwalhani ghwanɲɔda his, kabga nda ghada laghwa fitik.

Ksi'afɛ Yesu ta fwa ghuraf

Mat 21:18-19

¹² Gamahtsimani, ta sabə həŋ ma tsa luwa Betani ya ka vru da luwa Ursalima, ka kuzlanaftá maya ta Yesu. ¹³ Ka nghanatá tsi ta sana ghuraf manda a nda sləhwa tbukw tida. Ka labə tsi nghanata, ka dza'a slanaghar slanagha a wa yu ta zwan tida kə'a. Laghani tavata tsa fu ya, kə'a kə'a ná, sləhwa yeya tida, kabga ta fitika yakwa ghuraf a wa. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa ghuraf ya mantsa: «Walɣanɲa ta mndu ta tsagatá yaku ta kagha ɲa zay wa,» ka'a. Ta snaysnay duhwalhani.

Ghɲlagaptá gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹⁵ Tahula tsa, ka ɓhadaghatá həŋ da luwa Ursalima, ka lamə Yesu da daɓa həga Lazglafta. Ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa skwi nda sakwa skwi hada. Ka liɲtá tsi ta ghɲligiɲtá həŋ dzibil, ka zɓambidiɲtá tsi ta taɓelha gwal ta mbəɗ, nda vɓa nzakwa gwal ta dzawa ghərɓu' tani. ¹⁶ Zɓana a ta mndu dər turtuk ɲa tsughwadadapta nda ma tsa daɓa həga Lazglafta ya nda skwi wa. ¹⁷ Ka mnə tsi ɲa taɲ. Ka'a mantsa: «Vinda a ma gwada Lazglafta kazlay: Həga da ná, dza'a nzakway ɲa həga maga du'a mndəra mnduha demdem kə'a ra? Ama mbada kaghuni ka ɲiɲta ka galigha gwal gəndaŋ,» ka'a. ¹⁸ Manda snanɲa la mali ta ghəɲa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta tsa skwi ya, ka zɓə həŋ ta tvi ɲa dzatá Yesu. Ama ta zɓə həŋ guli, kabga ksarɲksa tsa skwi ta taghə tsi ya ta hamata inda mnduha. ¹⁹ Manda dəɗata fitik, ka sabə i Yesu nda duhwalhani ma tsa luwa ya ka laghwa taɲ.

Maga du'a kul haɗ dga ghəŋ

Mat 21:20-22

²⁰ Ga sərdək ta labə həŋ ta tvi ka vru da Ursalima, kə'a ka duhwalha Yesu ná, dzunɲuɲ nda ghwala tsa ghuraf ksi'af tsi ya kay, nduk nda slrəɲhani tani. ²¹ Ka havaktá Piyer ta ghəɲa skwi ta luta. «Maləma dá, ngha ta ghwala ta na ghuraf ksi'af ka na kay ɓa!» ka'a nda Yesu. ²² Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Fafwa ghəɲa ghuni ta Lazglafta! ²³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər ya ghwá ya mnə mndu kazlay: Sli'afsl'i'a ka vzamta ka ta vgha da drəfi! ka'a nda tsi katsi, ka dgaɲ a tsi ta ghəŋ ta ghəɲani wu, faffa ta ghəɲani ta skwi ya mna tsi ɲa magakwani katsi, dza'a maganamaga Lazglafta ta tsa skwi ya. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda skwi dza'a kuni dawanɲa nda maga du'a ná, fafwafa ta ghəɲa ghuni tida manda skwi nda ghada mutsatani, dza'a nghanɲ kuni ta magata tsa skwi ya. ²⁵ Ka ta maga du'a kuni katsi, ka waya ka'a mamu dgun ma ɲudufa ghuni nda sana mndu katsi, pliniswapla ta dmakwa tsa mndu ya, kada plighunista Da ghuni Lazglafta ta luwa ta dmakuha kaghuni guli. ²⁶ [Ama, ka haɗ kaghuni ta plinistá dmakwa mndu wa katsi, haɗ Da ghuni Lazglafta ta luwa dza'a plighunistá dmakwa kaghuni guli wa]*» ka Yesu nda həŋ.

[†] **11:10** Gray nda Zabura 118:25-26 nda Mata 21:9. **§ 11:17** Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11.

* **11:26** Ngha ta Mata 6:15.

*Ga mutsa Yesu ta glaku**Mat 21:23-27, Luk 20:1-8*

²⁷ Ta mbada hən, ka vrəgladaghatá hən da luwa Ursalima. Ta wawakwani Yesu ma həga Lazglafta, ka sli'adaghatá la mali ta ghəja gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu guli slanaghata. ²⁸ «Nda mbrakwa wa ta maga ka ta na skwiha na, wa ta vlaghatá tvi ŋa magay?» ka hən nda tsi. ²⁹ «I'i guli, ka dawanɗawa yu ta skwi turtuk da kaghuni, ka zlgħidifzlgha kaghuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya,» ka Yesu nda hən. ³⁰ «Wya tsa daway da ya: Lazglafta ta ghunafta Yuhwana maga batem† re, ari mnduha a na? Zlgħidifwa zlgħa ta wani,» ka'a nda hən. ³¹ Ka laghu hən zlerday mataba tan. «Waka mu dza'a zlgħa wani. Ka Lazglafta ya ta ghunafta ka mu, kabgawu kwal kuni kul zlgħafta 6a,» ka'a dza'azlay nda amu. ³² «Ka mnduha ta ghunafta» ka mu katsi, lava a mantsa guli wu, ka hən, kabga nda sna mnduha ta Yuhwana kahwathwata kazlay: Vərda anabi ya kə'a. Tsaya tama, ta zləŋay hən ta skwi dza'a magə mnduha. ³³ Mantsa tama: «Sna a anɗi ta mndu ta ghunakta wu,» ka hən. Ka Yesu nda hən tama mantsa: «Mantsa i'i guli, haɗ yu dza'a mnaghunata, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya wu,» ka'a.

12*Sana ghwadaka mnda vwaha inabi**Mat 21:33-46, Luk 20:9-19*

¹ Mantsa, ka nzatá Yesu ka mna gwada ŋa tan nda mahdihdi, ka'a mantsa: «Mamu sana mndu ta sli'afɗa ka laghwi da ŋabafɗa fuha inabi ndər ndər ndər ma vwahani, ka ŋamtá tsi ma dzugur. Ka laptá tsi ta vli ŋa ditsa yakwani. Ka bamɗa tsi nduk nda dumbi nda slra tani mida ŋa nzakwa mnda nghay*. Tahula kɗɗintani ta payanatá tsa vwahani ya dɗina, ka fanamtá tsi ma dzvu ta gwal hvay. Ka sli'afɗa tsi ka laghwi dista luwa. ² Sagha fitika daga yakwani, ka ghunadaghatá tsi ta sana kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hvay ya ŋa mutsanafɗa tan ta ŋani ma yakwa tsa inabi ya. ³ Laghani, dɗɗ ksafksa hən ka dgaptá, ka vrinta kul vɗanta. ⁴ Ka ghungladaghatá tsi ta sana kwalva slanaghatá hən guli, ka tatanaghatá hən ta ghən ka rarazata. ⁵ Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta mahkəna kwalva, ka dzatá hən nda dza ta tsaya. Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta sanlaha ma kwalvaha guli, ka dgaptá hən nda dga ta sanlaha, ka psɗatá hən nda psɗa ta sanlaha. ⁶ Ga va tsa mndu ya, mamu pɗakwa zwanɗani turtuktuk ta dɗu tsi ma hya ŋudufani, ka kɗɗintá tsi ta ghunadapta da tsa mnduha ya kazlay: Dza'a hulay hən tahula ta na zwanɗa da na kə'a. ⁷ Ka sli'afɗa tsa zwan ya ka lagha slanaghatá hən. “Ya wana tsa mndu dza'a za həga ya kaya! Sawa ka dzatá mu, ŋa zay amu ta tsa həga ya!” Ka tsa gwal ta hva tsa vwah ya mataba tan. ⁸ Dɗɗ ksafksa hən ka dzata, ka vzidintá hən ta mblani di'ɗɗ nda tsa fuha inabi ya.

⁹ «Ndana tama, nu dza'a magə dani ma tsa vwaha fuha inabi ya? Dza'a laghala, ŋa zadanatani ta tsa mnduha ta hva ma tsa vwah ya, ŋa vɗantani ta tsa fuha inabi ya ta sanlaha ma mnduha. ¹⁰ Ta dzanaf a kaghuni ta vindatani ma deftera Lazglafta manda ya kə'a ta mɗay ra? “Tsa pala wudidɗɗ gwal ta ba həga ya, tsaya ta nuta ka vərda palaka tughwa həga. ¹¹ Tsaya ná, Lazglafta

† 11:30 Ngha ta 1:4-5. * 12:1 Gray nda Isaya 5:1-2.

ta dʋaftá nzakwa tsa pala ya ka vərda palaka tughwa həga. Skwa ndərmimay nzakwani ta wa ira amu!†» ka'a.

¹² Tsatsafta tsa maliha ya ná, ta ghəŋa tanj ta gwada Yesu ta tsa gwada ya. Ka zbə hən ta tva ksafat, ama ka zlanatá hən ka laghwa tanj kabga zləŋa gwada da mnduha.

Gwada ta ghəŋa pla dzumna
Mat 22:15-22, Luk 20:20-26

¹³ Ka ghunaftá hən ta sanlaha mataba la Farisa nda mnduha Hiridus,‡ ŋa dza'a gwada nda Yesu, kada dakwatsafta lu ta gwada ma wani ŋa ksafat. ¹⁴ Wya ka hən lagha mnay ŋani: «Maləma dá, nda sna ŋni kazlay: Dar gwada ta mnə kagha kə'a, had' kagha ta zləŋa ira mnduha wu, kabga had' ghuya gha nda mndu ta ghərəkawani wa. Vərda nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə kagha. Ta kumay ŋni ta dawanťá gwada da kagha: Ma zlahu Lazglafta ná, nda ra re, ra a wa ka pla dzumna ŋa mgham dagala ma Ruma na? Dza'a plər pla a wa ŋni na?» ka hən. ¹⁵ «Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na?» Ka Yesu zlghanaftawi ta hən, kabga nda sna ta tsa madgwirmadgwira tanj ya. «Klagaghawakla ta tsa kwaḅu ya ka nghanata yu,» ka'a. ¹⁶ Ka klanaktá hən turtuk. Ka dawanťá Yesu da hən. Ka'a mantša: «Nda wa grafta lu ta na skwi tsaf lu tida na na? Ŋa wa na hgu tida na guli?» ka'a nda hən. «Ŋa mgham Sezar ya,» ka hən. ¹⁷ Ka Yesu nda hən mantša: «Vlanjwa mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ŋa mgham Sezar, vlanjwa Lazglafta ta ya ta nzakway ka ŋa Lazglafta,» ka'a nda hən. Ka ndərmim hən katakata ta tsa zlghawani ya.

Daway ta ghəŋa sli'agabta ma mtaku nda hafu
Mat 22:23-33, Luk 20:27-40

¹⁸ Ka sli'adaghatá la Sadukiya slanaghata Yesu guli. Hahən ná, gwal ta mnay kazlay: Had' sli'agabta mndu ma mtaku wu§ kə'a ya hən. Ka dawanťá hən da tsi, ka hən nda tsi mantša: ¹⁹ «Maləma dá, wya ka Musa vindanəfta: "Ka mamu mndu mtu zwanjamani ka zlanťá markwa tanj, ya a ta zwanj nda tsa marakw ya wu katsi, wunanaghata tsa zwanjamani ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ŋa yanatani ta zivir ta tsa zwanjamani ta mtuta ya,"* ka'a.

²⁰ «Tsa ghalya, si mamu zwanama ndəfəŋ hən ma da tanj. Si ka klaftá zumali ma hən ta marakw, ka mtutá tsa mndu ya ta yana a lu ta zwanj wa, ²¹ ka wunanaghatá tsa mahisa zwanj ya ta tsa wadgu ya, ka mtutá tsaya guli, yana a lu ta zwanj wa. Mantša ya tsa mahkəna zwanj ya guli. ²² Inda tsa zwaniha ya ndəfəŋ ndəfəŋ, ka raftá hən ta tsa marakw ya, kul had' ya ta yatá zwanj nda tsi. Tahula rwuta tsa zwaniha ya ndəfəŋ ndəfəŋ, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²³ Mantša tama ní, baḅu sli'agabta ma mtaku nda hafu ní, ŋa wa ŋa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya mataba tanj baḅu tsaya tama, ya wya klafkla hən demdem ta tsa marakw ya ka markwa tanj?» ka hən nda tsi. ²⁴ Ka Yesu zlghanaftawani ta hən mantša: «Ta nanay kuni ta ghəŋ. Kabgawu kəl yu ka mnay mantša? Sna a kuni ta skwi nda vinda ma gwada Lazglafta wu, sna a kuni ta mbrakwa Lazglafta guli wa. ²⁵ Tahula sli'agapta ma mtaku nda hafu ná, ta had' klutvá vgha i marakw nda zə'al wu, dza'a nzanza hən manda duhwalha Lazglafta ta luwa. ²⁶ Ta ghəŋa gwada ta vrəgapta ma mtaku nda hafu ya ná, ta dzanəf a kuni ta tsa vli ta ghəŋa mubuk nda vu tida ma

† **12:11** Ngha ta Zabura 118:22-23. ‡ **12:13** Ngha ta Mata 3:6. § **12:18** Gray nda Slna gwa ghunay 23:8. * **12:19** Ngha ta Sabi 20:1-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:6-22, 25:5-10 nda Zlrafta 38:8.

deftera Musa ya ra? Ka Lazglafta nda Musa hada na: “Ti Lazglafta Abraham, i’i Lazglafta Izak, i’i Lazglafta Yakubu,†” ka’a. ²⁷ Hahən ná, ta nda hafu hən, kabga Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, ama Lazglafta gwal nda hafu ya. Ta nanay kuni ta ghəŋa ghuni katakata,» ka Yesu nda hən.

Daway ta ghəŋa mali mataba zlahu

Mat 22:34-40, Luk 10:25-28

²⁸ Ma tsa vli ya, mamu sana mndu mataba gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta sna tsa skwi ta zlərdə i Yesu nda la Sadukiya ya. Nghayni ná, dīna tsa zlgəhátá wa Yesu ŋa tan ya. Ka sli’af̄ta tsi ka gavadaghata tavata Yesu da dawəŋta. Ka’a mantsa: «Wati mali ma inda zlahuha na?» ka’a. ²⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Wya mali mida: Snawa 6a la Isra’ila! Mgham ta nzakway ka Lazglafta ná, tsatsi turtuktuk Mgham. ³⁰ Mantsa tama, ka dvuta ka ta Mgham ta nzakway ka Lazglafta gha nda hyahya ŋudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana gha, nda inda mbrakwa gha.† ³¹ Wya mahisani: “Ka dvuta ka ta mnda səla manda va dvuta gha ta ghəŋa gha.§” Mataba inda zlahuha ná, had zlahu ta malaghutá tsahaya wa,» ka’a.

³² Ka tsa mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha ya nda tsi mantsa: «Zďa tsa mghama ďa. Kahwathwata tsa mnə ka kazlay: Turtuktuk Lazglafta kə’a ya, had sani ďekďek ta ghəŋa tsatsi* wa. ³³ Had taďta dvuta mndu ta Lazglaftani nda hyahya ŋudufani, nda inda ndanani, nda inda mbrakwani, nda dvutani ta mnda səla manda va dvutani ta ghəŋani wa. Malaghumala tsaya ta ghəŋa skwi nda səla ta drafta lu tsuhtsuh ta gwir. Malaghumala guli ta planatá ghəŋ ta plu lu nda hamata skwiha nda ya nda rini† ta vlaŋta lu manda ya dawəŋ zlahu,» ka tsa mndu ya. ³⁴ Nghanata Yesu ta tsa zlgəhawani ya ná, mamu difil mida. Ka’a nda tsi mantsa: «Di’iŋaghu a ka nda ga mghama Lazglafta wa,» ka’a. Had mndu ta dərglaftá ŋuduf ka dawgəltá vli da tsi tahula tsa wa.

Zwaŋa Dawuda Kristi ra?

Mat 22:41-46, Luk 20:41-44

³⁵ Ka kdə Yesu ta tagha skwi ŋa mnduha ma həga Lazglafta. Wya ka’a ta mnay: «Kurki gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta mnay kazlay: Kristi ná, zwaŋa Dawuda ya ka’a na? ³⁶ Ya wya ka vərdá Dawuda pghafər Sulkum nda ghuďa mnata:

“Ka Mgham Lazglafta mnanatá Mghama ďa na: Nzanza gha nda ga zeghwa ďa ha ka sagha fitik dza’a ninja yu ta ghumaha gha ka skwa diŋlay gha,†” ka’a.

³⁷ Ya “Mghama ďa ka,” ka vərdá Dawuda ta hgay ní, wa kə’a nzəglaku ka zwaŋani tama?» ka’a guli. Tsa skwi ta taghə Yesu ya na, zdəganazďa ta tsa damga ta snay ya.

Planaghatá vu ta gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Luk 20:45-47

³⁸ Wya ka’a nda hən ma tsa skwi ta taghə tsi ya. «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha! Hahən ná, nda lgutha zutututa zdəganata wawaku ta hən. Zďəganazďa ganaghatá zgu ta hən ta luma. ³⁹ Ta zbay hən ta vla nzaku ta kəma ma həga ta kəl lu ka tagha skwa la Yahuda. Vla nzaku dīna ta zbə hahən ma vla za skwa zay guli. ⁴⁰ Hahən gwal ta dghwadgudunťa skwa la

† 12:26 Ngha ta Sabi 3:2, nda 3:6, 15-16. ‡ 12:30 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:4, 5. § 12:31 Ngha ta Levi 19:18. * 12:32 Gray nda Vrafta ta Zlahu 4:35. † 12:33 Gray nda Huseya 6:6. ‡ 12:36 Ngha ta Zabura 110:1.

wadgu. Zdəganazda slrintá maga du'a ta həŋ ta kəma mnduha ŋa ghubantá həŋ. Dza'a tsanaghatsa lu ta guma ta həŋ katakata,» ka'a.

Vla skwa markwa wadgu ka pdu

Luk 21:1-4

⁴¹ Tahula tsa, ka nzatá Yesu mbəŋ nda akwata pgha tsemi ma həga Lazglafta, ka nghan ya mnduha ta pgha tsemi dida. Nda ndəgha la gadghəl ta va pghadatá tsemi. ⁴² Ka lagha sana markwa wadgu ka pdu guli, ka pghadatá tsi ta aneni his kul slaghuta ka sana skwi. ⁴³ Mantša tama, ka haganťá Yesu ta duhwalhani, ka'a nda həŋ mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, tsemi pghada ya markwa wadgu ya da ya skwi ya ná, mal ŋani ka ŋa pdakwa mnduha, ⁴⁴ kabga sanlaha ná, ma fərtá tani da həŋ kla'ata həŋ ka pghadata. Ama tsa marakw ya ná, kdavakta skwi ma ŋa zayni ga tan klaf tsatsi ka pghadata,» ka'a.

13

Tasintá həga Lazglafta

Mat 24:1-2, Luk 21:5-6

¹ Ma fitika saba i Yesu ma həga Lazglafta, ka sani mataba duhwalhani nda tsi mantša: «Mghama da, nghan ta glakwa na pala na 6a! Nghan ka ta glakwa bata na həga na 6a!» ka'a. ² Ka Yesu nda həŋ mantša: «Nda nghan ka ta glakwa batá na həga na ki'e, had' nzugwatá pala dər turtuk dza'a pdata wa, dza'a tasintasa lu tesne'» ka Yesu nda tsi.

Skwiha dza'a magaku ma kdə kdakwa ghəŋa hadik sagha

Mat 24:3-14, Luk 21:7-19

³ Tahula tsa, ka sli'afťá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá zaytun, ta nzakway mbəŋ nda həga Lazglafta, ka ksaghutá i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana nda Andre nda ghəŋa tan ta Yesu ka dawanťa da tsi. ⁴ «Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, ŋizla wu dza'a maranťá magakwa inda tsa skwiha ya na? Mna gwanan̄na mna,» ka həŋ nda tsi. ⁵ Ka zlraftá Yesu ta mnay ŋa tan, ka'a nda həŋ mantša: «Daswa ka kuni yaha mndu da nanaghunafta. ⁶ Kabga nda ndəgha mnduha dza'a sli'akta ka klaftá hga da kazlay: "T'i Kristi," ka inda tan dza'a mnay, ŋa nanaghata tan ta ndəghata mnduha. ⁷ Dza'a nda sna kuni ta mna gwada ta lmu ndusa nda ya di'in, yaha ŋudufa ghuni tdu, kabga dza'a magaku tsa skwiha ya, ama kdavakta kdakwa ghəŋa hadik a tsa wa. ⁸ Dza'a lmay sana hadik ta lmu nda sana hadik, mantša sana luwa nda sana luwa guli. Dza'a ghudzavafghudza hadik ma vliha kavghakavgha. Dza'a slaku maya ta hadik. Nda tsahaya dza'a zlra ghəŋa hadik ta 6asay manda marakw ta 6asa yaku. ⁹ Kaghuni, daswa ka kuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da vla guma, dza'a dğay lu ta kaghuni nda sarak ma həga tagha skwa la Yahuda. Dza'a hladağhunagha hla lu ta kəma la ŋumna nda mghamha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha da. Hada dza'a maranťa kuni ta nzakwa ghuni ka maslamsəka da ta kəma tan. ¹⁰ Wya skwi dza'a magaku karaku: Dza'a nzakway tkwe' ka mnananťá mnduha ta ghəŋa hadik tender ta Lfidá Gwada Lazglafta, kada kuduta ghəŋa hadik. ¹¹ Hlafta lu ta kaghuni ka hlaghata da vla guma ya, yaha kuni da laghwi da ndana skwi dza'a kuni mnay hada kazlay: Nu dza'a mu mnay tama, ka'a. Ka nu dza'a sagha da ghəŋa ghuni ma tsa fitik ya, tsaya dza'a kuni mnay, kabga kaghuni a dza'a gwaday wa. Dza'a sagha da Sulkum nda ghu6a skwi dza'a kuni gwaday. ¹² Ma tsa fitik ya ná, zwanjamani dza'a vlatá zwanjamani ŋa dzata, zwanjani ŋa da dza'a vlata ŋa dzata, ta mbədavatá zwani

tvə dadaha tan̄ nda mamaha tan̄ n̄a vlatá hən̄ n̄a pslata.* ¹³ Dza'a husan̄husa kuni ta inda mnduha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha d̄a, ama mndu ya dza'a kfanakta su'af̄ta dza'a mbaku,» ka'a.

Manzakdawaya skwi

Mat 24:15-28, Luk 21:20-24

¹⁴ «Ma sana fitik dza'azlay, dza'a nda n̄gha kuni ta manzakdawaya ta n̄rin̄ta† skwa Lazglafta dza'a nzata ma vli má si kul raku. Ka havapta mndu nda sna ta dzaŋa. Mant̄sa guli, ka nda n̄gha gwal hadna ma Zudiya ta tsa skwi ya katsi, ka hwaya hən̄ ta ghwá. ¹⁵ Ka ta nzaku mndu ta b̄dama h̄əga, yaha da ndana valagata n̄a vru da h̄əga† kabga n̄a klaftá sana skwi, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁶ Mndu ya ma vwah guli, yaha da ndana vrakta dzagha n̄a klaftá lgutani. ¹⁷ Ghuya d̄an̄wa dza'a slanaghatá mi'aha nda hudi nda gwal nda zwani ta ghuva tan̄ ma tsa fitik ya! ¹⁸ Nd̄əb̄awa dzvu da Lazglafta, kabga yaha tsa skwiha ya slata givya. ¹⁹ Ka yawu tsatá gh̄əŋa hadik ka sagha ta gita, ta sl̄a a mnd̄ərga tsa ghuya d̄an̄wa dza'a slata ma tsa fitik ya wu, sl̄əglata a vani guli wa.Š ²⁰ Ka má fa a Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu katsi, ma had mndu dza'a mbafta wa. Ama dza'a htanaghuhta ta tsa fitik ya, kabga gwal d̄agap tsi n̄a nzaku ka n̄ani. ²¹ Ka “wana Kristi hadna,” “a' wa'a Kristi hada a,” ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da snay, ²² kabga dza'a sl̄i'agaghasli'a ghwadaka la krista nda ghwadaka anabiha. Dza'a magay hən̄ ta n̄izla sana skwiha nda maz̄əm̄z̄əm̄ha n̄a nana d̄agatá mnduha Lazglafta, ka má ta magaku tsi. ²³ Kaghuni, daswa ka kuni. Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa ta inda skwi dza'a magaku demdem.

Vragata Kristi

Mat 24:29-31, Luk 21:25-28

²⁴ «Tsa fitik dza'a sagha tahula ghuyapta lu ta tsa d̄an̄wa ya, dza'a mtumta fitik, had̄ tili dza'a b̄əglaf̄ta wa. ²⁵ Dza'a rkaga rka tekwaṣta ta luwa, ta dza'a ghudzavafghudza mbrakwa sana skwiha ta luwa.* ²⁶ Ma tsaya tama, dza'a n̄ghan̄ta lu ta saha Zwan̄a mndu nda mbraku ma ghwayak, ta wudaku katakata ma glakwani ta saha tsi dza'azlay. ²⁷ Ghwanaf̄ha ta duhwalha Lazglafta, n̄a sl̄i'a tan̄ ta k̄davakta gh̄əŋa hadik tender,† kulam ta sl̄r̄əŋa luwa, n̄a tsakaktá mnduhani d̄agab tsi.

Tagha skwi ta gh̄əŋa ghuraf

Mat 24:32-35, Luk 21:29-33

²⁸ «N̄ghawa skwi ta magaku nda ghuraf 6a! Ka nda n̄gha kuni ta ghuraf ta d̄aku katsi ná, gi nda sna kuni kazlay: Ndusa d̄əw̄in̄ tama k̄ə'a. ²⁹ Mant̄sa ya guli, ka nda n̄gha kuni ta tsa skwiha ya ta magaku katsi ná, ka snan̄ta kuni kazlay: Ta tvi s̄əla Zwan̄a mndu ka saha tama k̄ə'a. ³⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had̄ na mnduha ta na zamana gita na dza'a k̄d̄uta dek̄dek̄ kul slatá tsa skwiha ya wa. ³¹ Luwa nda hadik ná, dza'a k̄du k̄da. Ama gwada d̄a ná, had̄ dza'a k̄d̄uta wa. Nzawanza h̄zlen̄a, yaha kuni hani.

Lazglafta yeya nda sna ta k̄d̄akwa gh̄əŋa hadik

Mat 24:36-44

* **13:12** Gray nda Mika 7:6. † **13:14** N̄gha ta Daniyel 9:27, 11:31, 12:11. ‡ **13:15** N̄gha ta Mata 24:17. § **13:19** Gray nda Daniyel 12:1. * **13:25** Gray nda Isaya 13:10, 34:4, Azekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. † **13:27** Gray nda Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10 Nehemi 1:9.

³² «Ta ghəŋa gwaɗa ta tsa fitik ya ná, haɗ mndu nda sna ka ta wati luwa tsi wa. Dər duhwalha Lazglafta ta luwa, dər zwanjani, sna a həŋ wa. Ba Da turtukwani yeya nda sna ta tsa fitik ya. ³³ Daswa ka kuni! ka nzata kuni hzlenja nda fata ghəŋa ghuni, sna a kuni ka yawu dza'a sagha tsa fitik ya wa. ³⁴ Tsa skwi ya ná, dza'a nzakway manda za'ala həga ta vrakta ta za wliwani. Ma sli'ani, ka zlanťa tsi ta həgani ma dzva gwal ksanatá slnani, daganafha ta slna tanj ta həŋ. Ka nŋha ka ta həga, ka'a nda mnda nŋha həga, ka nzata ka hzlenja, ka'a guli. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ³⁵ Kaghuni guli, hzlenja fata ghəŋa ghuni kabga sanja a kuni ka ta wani luwa dza'a sagha za'ala həga wa. Ka gahawu tsi, ka ma takala tsi, ka ta waha vazak tsi, ka gasərdək a dza'a sagha tsi, haɗ mndu nda sna wa. ³⁶ Daswa ka kuni da sagha tsi dluk slaghunaghata pslapsla hani ta kaghuni. ³⁷ Manda va na ta mnə yu ŋa ghuni na ná, mantsta ya ta mna yu ŋa inda mnduha kazlay: Hzlenja ka kuni fata ghəŋ,» ka'a.

14

Dzra skwi ŋa ksafta Yesu ŋa dzata

Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Ta his fitik ka sagha fitika skala Pak, nda skala buradi kul haɗ is mida,* ka zbu gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta hiɗaku ŋa ksafta Yesu ma kdek ma kdek ŋa klay dzata. ² «Yaha da nzakway baɗu tsa fitika skala Pak ya tama, kabga ka baɗu tsa ka mu ksay katsi ná, ka waya ka skwi da sli'anafťa mnduha ta hwanzaɗaku,» ka həŋ.

Pghay sana marakw ta urdi ta ghəŋ ŋa Yesu

Mat 26:6-13, Yuh 12:1-8

³ Ma luwa Betani Yesu ta nzaku ka za skwa zay ma həga ga Simuŋ si nda rɗa mndu tida ya, ka lamə sana marakw slanaghata nda klatá hwaraka Albastra ndəghamə tsi ta urda sana fu ta hgu lu ka Nar. Nda bla dzva tsa urdi ya katakata. Ka ɓlaghutá tsi ta wa tsa hwarak ya, ka bərzlaganatá tsa urdi ya ma ghəŋ ta Yesu. ⁴ Ka kuzlanafťa tsi ta sanlaha ta ŋuɗuf, ka rurunwaku həŋ ta rurunwaku. Ka həŋ mantsta: «Kabgawu ta kəl lu ka badza urdi ka bətbət na? ⁵ Ta skwi má ŋa klafta ka skwapta ŋa mutsaftá suley hkən dərmaɗk†, ka daganafťa gwal pɗu ná,» ka həŋ ka ɓasanavatá ŋuɗuf ta tsa marakw ya, ka davay. ⁶ Ama ka Yesu nda həŋ mantsta: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya ɗanwa ŋa tsa marakw ya? Zlanawa zla, nərma skwi tsa skwi ya magiha tsi. ⁷ Gwal ka pɗuha ná, kawadaga həŋ nda kaghuni inda fitik,‡ laviŋlava kuni ta vla skwi ŋa tanj dər yawu tsi manda ya ta kumə kuni. I'i ná, gɗavata a yu tavata kaghuni wa. ⁸ Kɗavakta nərma skwi kura tsi, maga tsi. Rɗi má ŋa masadivata baɗu dza'a ɗa da haɗik, tsaya na masadiva tsi na. ⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda vli dza'a mnə lu ta Lfiɗa Gwaɗa Lazglafta ma ghəŋa haɗik tender, dza'a rusay lu ta skwi maga na marakw na, ŋa hava na marakw na.»

Skwapta Zudas Iskaryut ta Yesu

Mat 26:14-16, Luk 22:3-6

¹⁰ Ka sli'aftá Zudas Iskaryut. Tsatsi ná, tekw mataba duhwalha ghwanpɗa his, Ka laghu tsi da slanaghata gwal dra skwi ŋa Lazglafta. «Dza'a vlaghunavla yu ta Yesu ma dzva ghuni,» ka'a nda həŋ. ¹¹ Tahula mnanatani ta tsa gwaɗa ya ta həŋ, ka rfu həŋ ta rfu. «Dza'a vlaghavla anjɗi ta tsedi guli,» ka həŋ

* **14:1** Nŋha ta Sabi 12:1-27. † **14:5** Nŋha ta Markus 6:37. ‡ **14:7** Gray nda Vrafta ta Zlahu 15:11.

nda tsi. «Yaw,» ka Zudas. Tahula tsa tama, ka ṇavata Zudas ka psa tvi dza'a kəl tsi ka vɫaŋtá Yesu ta həŋ.

Zay Yesu ta skwa zay ṇa skala Pak

Mat 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹² Bađu tsa taŋtaŋa fitika skala skwa zay kul haď is mida ya, bađu tsaya ta hna lu ta tuwak ṇa maga tsa skala Pak ya. Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payafta mu ta vli ṇa maga skala Pak na?» ka həŋ. ¹³ Ka ghunaftá tsi ta gwal his mataba duhwalhani. Ka'a nda həŋ mantsa: Lawala da huda luwa, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzlegħwa imi, ka dza'a kuni mistani. ¹⁴ Ka dza'a lamə da həga ga tsi ya ná, ka mnanatá kuni ta zə'ala həga ma tsa həga ya kazlay: Ga tsa vli dza'a kəl yu ka za skwa zay ṇa skala Pak kawadaga nda duhwalha da ya na? ka mghama ṇni, ka kuni dazlay nda tsi, ṇa maraghunatani. ¹⁵ Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvu ta ghəṇa sana həga nda payatá inda huzlaha mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwi ṇa za skwa zay ṇa skala Pak, ka'a. ¹⁶ Ka sli'aftha tsa duhwalha ya, ka lagħwi da huđuwa, ka slafta həŋ ta inda tsa skwiha ya, manda va ya mnanaf Yesu ta həŋ. Ka datá həŋ ta skwa zaya skala Pak hada.

Sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

¹⁷ Gahawu tama, ka lagħa tsi kawadaga nda duhwalhani ghwanpəď his. ¹⁸ Nda nza nzakwa taŋ tama ta za skwa zay həŋ, ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, mamu mndu turtuk mataba ghuni ta zə mu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a vlatá i'i ma dzva mnduhaš,» ka'a. ¹⁹ Rəmasas ka vgha taŋ. «I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na?» ka həŋ turtuk turtuk nda tsi. ²⁰ «Mndu turtuk mataba na kaghuni ghwanpəď his ta zə mu ta skwa zay ma hliba turtuk* na tsa mndu ya. ²¹ Wya te'uwa, Zwanja mndu ná, dza'a mtaku manda ya nda ghada vindatani ma gwaď Lazglafta.† Ama darwa ṇa mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzva mnduha ṇa dzata. Dər ya má kwal lu yatá tsa mndu ya,» ka'a nda həŋ.

Tahanata Yesu ta za skwa zay nda ghuḅa

Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²² Ta zə həŋ ta skwa zay, ka klaftá Yesu ta tsa buradi ya, ka rfanagħatá tsi ta Lazglafta, ka 6alanaftá tsi ta həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: Nanana ná, slu'uvgha da ya, zlgħawazlgħa, ka'a. ²³ Tahula tsa, ka klaftá tsi ta leghwa ka rfanagħatá tsi ta Lazglafta, ka vɫaŋtá tsi ta həŋ. Ka zlgħaftá həŋ ka ṇaṇa'ata demdem. ²⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: «Nanana na usa da ya. Nana usa da ná, dza'a pghupgha ṇa slər6a zughu mataba mnduha demdem nda Lazglafta.‡ ²⁵ Kahwathwata ta mnaghunata yu, haď yu dza'a səglaŋtá ima yakwa fwa inabi ha ka labə ta fitik dza'a kəl yu ka sa lfıdani ma ga mghama Lazglafta wa,» ka'a nda həŋ.

²⁶ Ka fafanaftá həŋ ta lahaš zləzlva Lazglafta, ka sli'aftá həŋ ka dza'a ta ghwa zaytuŋ.

Sna a yu ta kagħa wu, ka Piyer nda Yesu

Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

§ 14:18 Gray nda Zabura 41:10. * 14:20 Ngha ta Zabura 41:10. † 14:21 Ngha ta Zabura 22:2-19 nda Isaya 53. ‡ 14:24 Gray nda Sabi 24:8, Irmiya 31:31-34. § 14:26 Ngha ta Zabura 113-118.

²⁷ Ta labə həŋ ta tvi, ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a hwahwayaghu hwahwaya kuni ka zlidivata,* » ka'a nda həŋ. Wya te'uwa nda vinda da Lazglafta kazlay:

Dza'a dzadza yu ta mnda ngha tuwak, ɲa gazlaghuta tuwakha kə'a†.

²⁸ «Dza'a dzadza lu ta i'i, ama tahula sli'agabta da, dza'a tinlaghutinla yu ta ɬhadaghata da Galili ka kaghuni,» ka'a. ²⁹ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər hwahwayaghuta lamndu ka zlavaghata, i'i, zlavaghata a yu dekdek wa,» ka'a. ³⁰ Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata wa, ta vana rvidik gita u ná, ma kɬaku vazak ka wahata kamahis, dza'a mnamna vərda kagha hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a.» ³¹ Ama ka Piyer vrəglintá zlgahanafawi nda mbraku nda mbraku mantsa: «Dər má ɲa dzatá i'i kawadaga nda kagha tsi, haɖ yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka'a nda tsi. Manda va tsaya, ka pɬakwa sanlaha nda tsi guli.

Ndəba dzva Yesu ma Getsemani
Mat 26:36-46, Luk 22:39-46

³² Ka ɬhadaghata həŋ da sana vli ta hgu lu ka Getsemene.‡ Lagha taŋ da tsa vli ya, «nzawanza hadna ta dza'a yu da maga du'a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³³ Ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana kawadaga nda tsi. Ta mbəɖap a həŋ ta səla wu ná, ka ksaftá zləŋ ta Yesu ka ghuyay ma vgha. ³⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: Tɬatɬa ɲuɖufa da katakata ta kuma dzihata, nzawanza hadna ndiri, ka'a nda həŋ. ³⁵ Tahula tsa ka mbəɖaptá tsi ta səla dau' manda a, ka zləmbatá tsi ta haɖik, ka ndəbə tsi ta dzvu da Lazglafta: Ka má ta magaku tsi katsi ná, ka laghula na ghuya ɖaŋwa na ta ghəŋa da, ka'a. ³⁶ Ka'a guli: «Aba, Da, haɖ skwi kul lavintá ka ta magay wa, klinkla ta na gruma dza'a yu say na! Nziyanza tsi tama, manda ya ta kumə i'i a wa, ama ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. ³⁷ Ka sli'afatá tsi ka vrakta slanaghatá duhwalhani, ka slanaghatá tsi ta həŋ ta hani. Ka'a nda Piyer mantsa: «Simuŋ, ta hani ka ra? Lavin a ka ta nzɬavata ta nzaku ndiri dər ka ki'a ra! ³⁸ Nzawanza ndiri, ka ndəba kuni ta dzvu yaha kuni da zləmbamta ma ghwadaka skwi dza'a dzghaghunata,» ka'a nda Piyer. «Nda sna yu ta kumay ɲuɖufa ghuni ta maga skwi dina, ama haɖ mbrakwa slu'uvgha wa,» ka'a nda həŋ. ³⁹ Ka vrəglaghutá tsi da maga du'a manda va tsa ya kay guli. ⁴⁰ Ka sli'iglaftá tsi ka vrəglakta slanaghatá həŋ. Ta vraktá tsi ná, ta zuŋura hani həŋ kay guli. Ka sli'anafatá tsi ta həŋ. Triɖ traptra həŋ ta skwi ɲa mnanata, kabga nda ghuya həŋ da hani. Ka vrəglaghutá tsi. ⁴¹ Ka vrəglaktá tsi ɲa mahkəna səla, ka'a nda həŋ mantsa: «Tata hani kuni ka mbi'a vgha ghuni tama ɬa? Nda kɬa, nda maga fitikani tama. Wana vlanjvla lu ta Zwanja mndu ma dzvu ta gwal dmaku. ⁴² Sli'afwasli'a, mbadma guya həŋ, wya ndusakta tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva taŋ ya,» ka'a nda həŋ.

Ksaftá Yesu
Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴³ Tata tsa gwada ya Yesu, ta lagha Zudas ta nzakway tekwa mataba duhwalha ghwanpɬə his. Ka lagha tsi kawadaga nda tsakatá mnduha, nda huzla lmu da həŋ da slanaghatá Yesu. Tsa mnduha ya ná, ghunatá mnduha mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la galata mndu ya. ⁴⁴ Tsa Zudas ya ná, tsatsi ta vlanjtá həŋ. Tinlaghutinla

* 14:27 Ngha ta Zakari 13:7. † 14:27 Ngha ta Zakari 13:7. ‡ 14:32 Ngha ta Mata 26:36.

ta mnanatá hən kazlay: Ka nda ngha kuni ta tsa mndu dza'a lagha yu da brusata ya ná, ya vani tsaya. Ka gi ksafta kuni, ka kla kuni, yaha kuni da walan̄ta zlin̄ta, ka'a nda hən. ⁴⁵ Bħadagħatani, ka gavadagħatá tsi tavata Yesu. «Zgu tsa Maləma da,» ka'a ganagħatá zgu ka brusay. ⁴⁶ Ka gi sli'adagħatá tsa mnduha ya ksaftá Yesu. ⁴⁷ Ka gi tshagaptá sana mndu tavata Yesu ta kafayani, ka gi tsagħutá sləmənəṢ sani ma kwalva tsa mali ta ghənə gwal dra skwi n̄a Lazglafta ya. ⁴⁸ Ka Yesu nda hən mantsa: «Nya ta maguta kəl kuni ka sli'agaghata nda huzla lmu da ksa i'i, gənda yu ra? ⁴⁹ Ya wya kawadaga yu nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta tazlay, hada kaghuni, kabgawu kwal kuni ksaftá i'i? Wya nana skwi ta magaku na ná, n̄a nzakwani manda ya mna gwada Lazglafta ya,» ka'a. ⁵⁰ Ka hwahwayagħutá* duhwalha Yesu ka zlanavata. ⁵¹ Ka sli'aftá sana galaḡay ka mbada mistani, nda tsatá gwada ta vghani, ka kumə lu ta ksafta, ⁵² ama ka slurtin̄tá tsi ta lgutani ka hwayaghuta ka fərđi'u.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵³ Ka klagħatá hən ta Yesu da mala gwal dra skwi n̄a Lazglafta. Hada, ka tskavatá inda gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta, nda la galata mndu tani, nda gwal tagha zlahu n̄a mnduha tani, ka tskavatá hən. ⁵⁴ Ta klə hən ya, mbadaka Piyer ka mbada ta hulani ta hulani, ha ka lamə tsi da daḡa tsa həga ga mali ta ghənə gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta ya. Ka nzatá tsi hada ka slina vu kawadaga nda kwalvaha. ⁵⁵ Mbada maliha ta ghənə gwal dra skwi n̄a Lazglafta, nda gwal tsa guma, ka zba skwi dza'a kəl lu ka mutsaftá rutsak nda inda tsakalawi ta ghənə Yesu, kabga n̄a mutsaftá dzata, trid mutsaf a hən wa. ⁵⁶ Nda ndəgha gwal ta vaza rutsak ta Yesu† mndani, ama la a tsa gwada tan̄ ya ta tva turtuk wa. ⁵⁷ Ka sli'anəftá sanlaha ta gwada ta ghənəni. Ka'a nda hən mantsa: ⁵⁸ Sniṣsna n̄ni ta mnayni kazlay: «Dza'a tasin̄tá na həga Lazglafta baf lu nda dzvu na yu, ka vranəfta da ta bafta baḡu mahkən kul ksan̄tá mndu,†» ka'a. ⁵⁹ Kulam nda tsaya tani, la a tsa gwada tan̄ ya ta tva turtuk wa. ⁶⁰ Ka sli'əftá mal ta ghənə gwal dra skwi n̄a Lazglafta mataba tsa tskatá vgha mnduha ya. Ka'a nda Yesu mantsa: «Nu kul zlghə kagha ta wa na skwi ta mnə mnduha ta kagha na katək na? Ari sna a wa a kagha na?» ⁶¹ Tseridə, ka Yesu nzata, zlgha a ta wani wa. Ka dawuglan̄tá tsa mal ta ghənə gwal dra skwi ya da tsi. «Kagha Kristi ta nzakway ka Zwanə Lazglafta nda tfawi ta ghənəni ya ra?» ka'a nda tsi. ⁶² Ka Yesu zlghanəftá mantsa: «Anj, i'i ya. Dza'a nda ngha kuni ta i'i Zwanə mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta nda mbra. Dza'a nghay kuni ta saha da ma kusay ta luwaṢ guli,» ka'a. ⁶³ Na snan̄ta tsa mal ta ghənə gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta ya ta tsa gwada ya, ka kwahin̄tá tsi ta lgutani. Ka'a nda hən mantsa: «Nu tata zbəḡelta mu? ⁶⁴ Nda sna kuni ta tsa n̄aslani ya ki'e, kinawu ka kaghuni ta ghənəni?» ka'a. Prək ka dzatá na mndu* na, ka hən demdem. ⁶⁵ Ka gi tafə sanlaha ta sərḡək tida, ka hbanam̄tá hən ta patak ma kuma, ka dərəzlay. Ka hən nda tsi mantsa: Tsatsaf tsatsa ta tsa mndu ta dzughusta ya, ka hən nda tsi. Ka vlan̄tá hən ta la kwalvaha, ka dghar† tsahaya guli.

Ṣ **14:47** Ngha ta Yuhwana 18:26. * **14:50** Gray nda 14:27. † **14:56** Gray nda Zabura 27:12, 35:11.

† **14:58** Ngha ta Yuhwana 2:19. Ṣ **14:62** Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * **14:64** Ngha ta Zlahu 24:16. † **14:65** Gray nda Isaya 50:6.

Hkən mnay Piyer kazlay sna a yu ta Yesu wu kə'a

Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18,25-27

⁶⁶ Tata nzaku Piyer ndagahadik ma daba həga, ka sagha sana marakw ta nzakway tekw mataba kwalvaha ka mi'aha ga mal ta ghəja gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. ⁶⁷ Ka nghanťá tsi ta Piyer ta slina vu. Ka vits tsi, «Si kawadaga kagha nda tsa Yesu la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁶⁸ «Kay! Sna a yu ta na skwi ta mnə ka na wu, sna a yu ta va na mndu ta mnə ka na guli wu,» ka'a. Ka gi sli'äftá tsi ka laghwí da dzuguva watgha. [Ka wahatá vazak.] ⁶⁹ Ka nghanťá va tsa marakw ya. Tekw nana mndu na mataba tsa mnduha ya, ka'a nda tsa mnduha ma tsa vli ya kay guli. ⁷⁰ «Kay! I'i a wu,» ka'a kay guli. Bats nzda, ka tsa gwal ta nzaku hada ya nda Piyer kay guli mantsa: «Dər ki tsi, vara a kagha mataba tsa mnduha ya wu, kagha ná, mnda la Galili ka,» ka hən nda tsi. ⁷¹ Ka zlařtá Piyer ta ksi'a ghəjani ka wađu. Ka'a mantsa: «Sna a yu ta na mndu ta mnə kuni na dekdək wu,» ka'a. ⁷² Ka gi wahatá vazak ka mahis. Snaŋta Piyer ta tsa wahata vazak ka mahis ya, hizi sagha tsa gwada mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ka mahis ná, dza'a mnay ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a ya tsa da ghəjani. Ka gi sli'äftá tsi ka laghwí da hərəba taw.†

15

Kladaghata Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Tsadakwa vli, ka gi tskavatá maliha ta ghəja gwal dra skwi ŋa Lazglafta ka dzrəku kawadaga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda gwal tsa guma demdem. Ka habaftá hən ta Yesu. Ka klařtá hən ka laghwí vlanťá Pilat ka ŋumna. ² Tahula kladaghata taŋ ta Yesu da Pilatus, ka dawantá Pilat da tsi. Ka'a mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a nda tsi. Manda ya mna ka,* ka Yesu nda tsi. ³ Ka vazə maliha ta ghəja gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta rutsakha kavghakavgha ta Yesu. ⁴ Ka dawuglantá Pilat da Yesu, «Mbəda a ka ra, ari sna a wa a ka ta na skwiha ta mnə hən ta kagha na na?» ka'a nda tsi. ⁵ Tsəřid nzanza Yesu kul mbədanaghata dər ka turtuk. Ka vlanťá tsi ta ndanu ta Pilat.

Tsanaghatá guma mtaku ta Yesu

Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

⁶ Tsaw inda fitika skala Pak ya ná, ta snusna Pilat ta zlinistá mndu turtuk ma gamak ta hən. Mndu dawan hən ta zlinista tsi ta hən. ⁷ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ta hgu lu ka Barabas, ksaf lu ka famta ma gamak kawadaga nda sanlaha ma mnduha, kabga dzata taŋ ta mndu ma vla zlərdəwi nda ŋumna. ⁸ Mbada dəmga ka sli'adaghata da Pilatus, «Zliŋniszla ta mndu turtuk manda ya snu ka ta magan̄nata,» ka hən. ⁹ «Ta kumay kuni ta zlighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka Pilat nda hən, ¹⁰ kabga nda sna ka mnay kazlay: Ka draku kladaghata maliha ta ghəja gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta Yesu kə'a. ¹¹ Ama mbada maliha ta ghəja gwal dra skwi ŋa Lazglafta ka ŋavata, ka bara mnduha ŋa mnay taŋ kazlay: Zliŋnis Barabas, zliŋnis Barabas, ka'a nda Pilatus. ¹² Ka vragliŋťá Pilat ta daway da hən: «Ka si mantsa tsi, nu ta kumə kuni ta magay da nda na mndu ta hgu kuni ka mghama la Yahuda na?» ka'a nda hən. ¹³ Ka hləglařtá hən ta wi: «Zləŋafzləŋa ta udzu, ka hən nda tsi.» ¹⁴ Ka Pilat nda hən guli mantsa: «Kabgawu, nahgani

† 14:72 Ngha ta 14:30. * 15:2 Ngha ta Mata 27:11.

va ghwadaka skwi maga tsi? Ka hləglaftá hən ta wi nda mbraku, Zlənjafzənjə ta udzu!» ka hən nda tsi. ¹⁵ Tsa Pilat ya, ta kumay ta zdanafta njuduf ta dəmga. Mantsa, ka zlinistá tsi ta Barabas ta hən, ta vlanťá tsi ta Yesu ma dzvu ta la sludzi nja slvanapta. Tahula tsa, ka zlananjťá tsi ta hən nja zlənjafťá ta udzu.

Gagay sludziha ta Yesu

Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3

¹⁶ Ka zlgaghutá sludziha ta Yesu ma dzva Pilatus, ka kladamtá hən, ta dađi ma həga ma vla nzakwa Pilatus, ka hagadaghatá hən ta inda sludziha demdem, ka tskavata hada. ¹⁷ Ka sudanavatá hən ta lguta ma mgham mgham ka dva. Ka daftá hən ta teki ka wanamta ma ghən manda zewzewa. ¹⁸ Ka gə hən ta zgu nani: «Zgu tsa mghama la Yahuda,» ka hən nda tsi. ¹⁹ Mbadaka hən ka dzay ta ghən nda sarak guli, ka tafa sərdək tida. Ka tsələbu hən ta tsələu ta kəmani, manda skwi nja vla glaku nani. ²⁰ Tahula hərfuta tan ta gagay, ka sudaghutá hən ta tsa lguta dva má mgham mgham tida ya, ka sudglanavatá hən ta vərda nani. Ka klagapta ka klaghata nja zlənjay ta udzu.

Dalafta la sludziha ta Yesu ta udzu

Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

²¹ Ta labə hən ta tvi, ka guyatá hən nda sana mnda la Sirej ta hgu lu ka Simun, dani ma i Alegzandra nda Rufus† ta vrakta ta wawakwani. Ka mblanaftá hən ta kla tsa udza zlənjə Yesu ya. ²² Ka klaghatá hən ta Yesu da Gwalgwata. Tsa Gwalgwata ya na, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghən kə'a ya. ²³ Bhadaghata tan da hada, ka kumə hən ta sunustá ima inabi laβanaf lu nda sana skwi ta hgu lu ka mur, nja htanaghutá kuzlakwa tsa ghuya dənwa ya, ama ka kwalaghutá Yesu ta say. ²⁴⁻²⁵ Nzemndi təmbay vli ta zlənjafťá hən ta udza zlənjay, ka vʒə hən ta vindima† nja daguvustá lguthani. ²⁶ Vindafha lu nda ta ghənani, ta ghənə skwi kəl lu ka tsanaghatá guma kazlay: Mghama la Yahuda kə'a. ²⁷ Ka zlənjafťá hən ta gəndaha his ta sana udzuha tavatani, pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlaβani. ²⁸ [Mantsa ya kdavakta skwi mnə gwađa Lazglafta kazlay: Nda mbəda mataba mbsaka gwal ta maga ghwadaka skwi,§] kə'a. ²⁹ Mbadə mnduha ta labə nda ta tsa tvi ya, ka gigda ghən ka rarazay, «Yawa a wa! Dza'a tasiťtasa yu ta həga Lazglafta ka bafta da ma fitik hkən* a ka ka kay ra. ³⁰ Mbanaf mba ta ghənə gha kagha ka ghənə gha, ka saha ka ta na udza zlənjay na!» ka hən nda tsi. ³¹ Mbadə maliha ta ghənə gwal dra skwi nja Lazglafta, nda gwal tagha zlahu nja mnduha ka manay guli: «Mbanafha ta sanlaha ná, ama trid laviň a ta mbanafťá ghənani wu,» ka hən mataba tan. ³² «Ka sasa Kristi Mghama la Isra'ila ta na udza zlənjay na ndana tama, ka nghan nni, kada zlgahfta nni nda njudufa nni!» ka hən. Mbadə tsa gwal zlənjaf lu kawadaga nda tsi ya guli ka razay.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

³³ Lafa fitik dək da ghən, ka nutá vli tđik ka grusl ta hadik demdem, ha ka laha ta nzemndi hkən ta fitik hawa. ³⁴ Manda magatá nzemndi hkən, ka hgatá Yesu nda mbraku, ka'a mantsa: «Eluhi, Eluhi, lama sabaktani?» ka'a. Manda mnay kazlay: Lazglafta da, Lazglafta da, kabgawu zliđivata† ka na?

† **15:21** Gray nda Ruma 16:13. ‡ **15:24-25** Ngha ta Zabura 22:19. § **15:28** Ngha ta Lukwa 22:37 nda Isaya 53:12. * **15:29** Ngha ta 14:58 nda Zabura 22:8 nda Yuhwana 2:19. † **15:34** Ngha ta Zabura 22:2.

kə'a ya. ³⁵ Snaŋta sanlaha mataba tsa gwal hada ya ta tsa skwi mna tsi ya ná, ka həŋ mantsa: «Wya ta hga Iliya mnda Lazglafta ghalya,» ka həŋ. ³⁶ Ka gi sli'áfta sani mataba taŋ ka hwayadapta klaftá susu, ka hbuŋta ta wa sarak. Ka tsughumamtá tsi ma ima inabi mastalan, ka tsghədanaftá tsi ta Yesu ŋa sayni.† Ta tsghə tsi ya, «Swidwa! Nghama ngha ka dza'a sasa Iliya da klagata ta na udza zləŋay na tsi, kaki tsi,» ka həŋ. ³⁷ Ama ka wahatá Yesu nda mbraku, ka sabə hafu mida. ³⁸ Ma va tsa fitik ya, ka tavaptá zlala ta watgha lamə da vli nda ghuəa ma həgaš Lazglafta kuyar daga ta luwa dikw ta hadik. ³⁹ Ma tsa vli zləŋaf lu ta Yesu ya, mamu sana mghama sludza la Ruma ta sladakta mbəŋ nda tsi. Manda nghanŋtani ta mndərga tsa klay Yesu ta hafu ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata, na mndu na ná, Zwaŋa Lazglafta ya,» ka'a. ⁴⁰ Mamu sana mi'aha ta sladakta di'ŋ ka ngha tsa skwiha ta magaku ya guli. Mataba tsa mi'aha ya, mamu i Mari makwa ta Magdala, nda Salume, nda Mari mani ma i Yuses nda Yakubu ta tsne'uwa ya. ⁴¹ Ma fitika si nzakwa Yesu ta ma luwa Galili karaku ná, si ta dza'a mistani tsa mi'aha ya ŋa maganatá slna. Si nda ndəgha sanlaha ma mi'aha ta sli'adafta mistani da luwa Ursalima guli.

Paɗamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁴² Baɗu luma Madagala tsa fitik ya, ta kəl lu ka papaya skwiha, kabga dza'a lamla lu da sabat, ka nda dəda fitik. ⁴³ Ka lagha Yusufu mnda luwa Arimate*. Tsa mndu ya ná, ta mnay ta tughwa gwadaha. Tsatsi guli ná, ta kzla ga mghama Lazglafta. Ka draftá tsi ta ŋuduf, ka lagha slanaghatá Pilat ŋa dawaftá tvi ŋa dza'a kla mbala Yesu. ⁴⁴ Ka ndərmim Pilat ta tsa gi saba hafu ma Yesu misimmisim ya. Ka hganŋtá tsi ta tsa mghama sludziha ya, ka dawanta da tsi kazlay: Nda kda fitika saba hafu mida ra? kə'a. ⁴⁵ Manda snanamta tsa mghama sludzi ya, ka zlanantá tsi ta tvi ta Yusufu ŋa dza'a kla mbala Yesu. ⁴⁶ Ka skwatá Yusufu ta lguta wupay, ka klagata mbala Yesu ta udza zləŋay, ka mbsamta mida. Ka klaftá tsi ka laghwi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh. Ka taŋwalaktá mghama klam, ka hunŋa ta wa tsa kulu ya. ⁴⁷ Ta nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda Mari mani ma Yuses, ka ngha vli dza'a kəl lu ka famta.

16

Sli'agabta Yesu nda hafu ma mtaku

Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Manda luta sabat, ka sli'áfta i Mari makwa ta Magdala nda Salume nda Mari mani ma Yakubu dzawatá rda urdi ŋa dza'a masay ta mbala Yesu. ² Ka sli'áfta həŋ, ka ɓhadaghatá həŋ mbessa vzlazlanŋ ta kulu gasərdək baɗu dəmas. ³ Ta labə həŋ ta tvi, ka həŋ mantsa: Wa dza'a taŋwalaghutá tsa klam ta wa tsa kulu ya tama? ka həŋ. ⁴ Nɗusadaghata taŋ, kə'a ka həŋ ná, taŋwalaghutaŋwala lu ta tsa mghama klam ya di'ŋ nda wa tsa kulu ya. ⁵ Ka gi lamə həŋ da tsa kulu ya. Ka slanaghatá həŋ ta sana duhwal ta nzaku hada nda ga zəghwi, nda sudatá ta lguta ŋusliŋ zutut ta vghani. Nghanŋa taŋ, mbaɗaka həŋ ka ghudzafta da zləŋ. ⁶ «Ma zləŋ kuni ta zləŋ, nda sna yu kazlay: Yesu mnda la Nazaret si zləŋaf lu ya ta psə kuni» kə'a. Ta haɗ hadna wa. Sli'afsl'i a nda hafu ka laghwi. Wana tsa vli si kəl lu ka fatá mblani ya. ⁷ Lawala da mnanatá i Piyer nda sanlaha ma duhwalhani kazlay: Tiŋəl tsatsi dza'a ɓhata ma Galili.

† 15:36 Gray nda Zabura 69:22. § 15:38 Ngha ta Sabi 26:31-33. * 15:43 Ngha ta Mata 27:57.

Hada dza'a nghan̄ta kuni manda ya si mnaghuna tsi,* ka tsa duhwal ya nda hən̄. ⁸ Ka ndagaptá tsa mi'aha ya ma kulu, ka hwaya. Ta ghudzaku hən̄ da zlən̄. Ka kwalaghutá hən̄ ta mna tsa gwada ya ɲa mndu, kabga nda ksa hən̄ da zlən̄.

Maran̄ta Yesu ta vghani da Mari Magdala

Mat 28:9-10, Yuh 20:11-18

⁹ [Manda sli'agabta Yesu gasərɗək baɗu dəmas, tiɲəl Mari makwa ta Magdala, ya ghzligin̄ tsi ta duhwalha halaway ndəfən̄ mida ya, marava tsi da tsi. ¹⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwi da mnay ɲa gwal si kawadaga nda Yesu, ta nzaku hən̄ sasgama ka taw. ¹¹ Wa a Yesu nda hafu, nda n̄gha i'i nda ira ɗa, ka'a nda hən̄. Ka kwalaghutá hən̄ ta zlghaftá tsa gwada ya.

Maravata Yesu da sana duhwalhani his

Luk 24:13-35

¹² Tahula tsa, ka maravatá Yesu ka sani ma mndu tskəm da duhwalhani his ta mbaɗa ta tvi ta dza'a tahula luwa. ¹³ Ka vraktá hən̄ da Ursalima, ka rusu hən̄ ɲa sanlaha. Ama ka kwalaghutá tsahaya ta zlghaftá tsa gwada ya guli.

Maravata Yesu da duhwalhani ghwan̄pɗə nder̄

Mat 28:16-20, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁴ Tahula tsa guli, ka maravatá tsi ta kəma duhwalhani ghwan̄pɗə nder̄ ta zə hən̄ ta skwa zay. Ka davanaghatá tsi ta hən̄: Nu kul zlghaftá kuni ta gwada tsa gwal ta nghan̄tá i'i ta sli'agapta ya, tən̄təɲa ghəɲa ghuni, ka'a nda hən̄. ¹⁵ Ka'a nda hən̄ tama mantsa: Lawala ta ghəɲa hadik tender, ka mna kuni ta Lfida Gwada Lazglafta ɲa inda mnduha.† ¹⁶ Inda mndu dza'a zlghafta nda ɲuduf, ka maganaftá lu ta batem, dza'a mbaku. Ama mndu dza'a kwal kul zlghafta, dza'a tsanaghat̄sa Lazglafta ta guma. ¹⁷ Wya ɲizla dza'a maran̄tá gwal ta zlghaftá i'i: Nda hga ɗa, dza'a ghazlay hən̄ ta duhwalha halaway ma mnduha, dza'a gwaday hən̄ ta sana Lfida Gwada. ¹⁸ Dər ksafha hən̄ ta nahadik nda dzvu, dər suha hən̄ ta gruma, had̄ sana skwi dza'a maganata tsi ta hən̄ wa. Dza'a fafanaghafafa hən̄ ta dzvu ta gwal kul dughwanaku, ɲa mbambafta tan̄, ka Yesu nda hən̄.

Vraghuta Yesu ta luwa

Luk 24:50-53, Slg 1:9-11

¹⁹ Tahula mnanata Mgham Yesu ta tsa gwada ya ta hən̄, ka klaghatá Lazglafta ta luwa, ka nzanatá tsi nda ga zeghwani.‡ ²⁰ Hahən̄ guli, ka sli'aftá hən̄ ka laghwi da mna tsa Lfida Gwada Lazglafta ya ma inda vli. Ka katu Mgham Yesu ta hən̄ ma mna tsa gwada ya, ɲlanaghaha ta tsa gwada ya ta hən̄ nda ma magay tan̄ ta mazəmzəm.]

* 16:7 N̄gha ta 14:28. † 16:15 Slna gwal ghunay 1:8. ‡ 16:19 Gray nda Slna gwal ghunay 1:9-11.

Gwada ta sabi da Lukwa

Zlrafta Lukwa ta gwadani

¹ Ari nɛrma Tawfilus, nda ndɛgha mnduha ta nɛvata ka vinda gwada ta ghɛna skwiha ta luta mataba nɛni. ² Ka vindafta hɛn manda va skwi nghan gwal ta nzakway ka maslɛmtsɛka tsa skwi ya, ta nuta ka gwal mna gwada Lazglafta daga tanɛtan. ³ Ka nɛvatɔ i'i guli ka psa snanɛa dɛna ta skwiha ta luta daga tanɛtan nɛa vindaghafta nda tvani a mala da Tawfilus, ⁴ kada snanɛa ka ta dɛvakarta vɛrda skwiha mutsaf ka ta tagha skwi ta ghɛnani.

I Zakari nda Elizabet

⁵ Mantsa tama, ma fitika nzakwa mgham Hiridus ta ga mgham ta hadika Zudiya, mamu sana mndu ta dra skwi nɛa Lazglafta, Zakari hgani mataba mndɛra la Abiya mndɛra gwal ta dra skwi nɛa Lazglafta. Elizabet hga markwa tan ta sabi nda ma mndɛra la Haruna. ⁶ Tudukwa mndu hɛn his his ta wa ira Lazglafta. Ta snay hɛn ta zlaɛa Lazglafta nda skwa dzahayhani, had maslavinza ta ksantɔ hɛn wa. ⁷ Mutsaf a hɛn ta zwan dekdek wa, kabga ka dzɛghɛn Elizabet, lula ima tan guli.

Dza'a nɛtsay ka ta zwan ka duhwala Lazglafta nda Zakari

⁸ Ma sana fitik, ta maga slna tsa dra skwi ya Zakari ta kɛma Lazglafta, kabga mbɛdagagha mbɛda fitik nɛa magay mndɛra tan ta tsa slna ya, ⁹ ka zbaptɔ lu nda vindima ta Zakari nɛa lami da hɛga Lazglafta da dra urdi manda ya snu gwal ta dra skwi nɛa Lazglafta ta magay. ¹⁰ Magatɔ tsa fitika dra urdi ya, ka sl'iftɔ tsi ka lami da hɛga Lazglafta da dra tsa urdi ya, ta magɛ dɛmga ta du'a ma bli. ¹¹ Mɔ tsa tama, gi ka zlagaptɔ duhwala Lazglafta ta kɛma Zakari, ka sladata nda ga zeghwa tsa gwir ta drɛ lu ta urdi ya. ¹² Na gi nghanɛa Zakari, ka ghudzaftɔ tsi da zlɛn, srav vghani. ¹³ «Ma zlɛn ka ta zlɛn Zakari, wana tsu'afstu'a Lazglafta ta ndɛba dzva gha. Dza'a yagha ya markwa ghuni Elizabet ta zwanɛa zgun nɛa tsanaptɔ gha ta hgani ka Yuhwana, ¹⁴ dza'a rfay ka ta rfu katakata, dagala gwal dza'a rfu ta ghɛnani guli. ¹⁵ Ka mndu dagala dza'a nzakwa tsi ta kɛma Lazglafta. Had dza'a sa ima inabi dɛr skwi ta ghuya mndu wa. Dza'a ndɛghundɛgha nda Sulkum nda ghuɛa daga ma huda mani. ¹⁶ Dza'a nda ndɛgha zwana la Isra'ila dza'a vranakta tsi da Lazglafta Mghama tan. ¹⁷ Ta kɛma ta kɛma dza'a dza'a tsi nda slnani ta kɛma Lazglafta nda Sulkum, nda mbraku manda nɛa Iliya nɛa dzranaptɔ* nzaku mataba dadaha nda zwana tan, nɛa vranaktɔ ghɛna gwal ta maga ghwadaka skwi ka nɛrma mnduha. Mantsa ya dza'a payaftɔ† tsi ta mnduha nɛa fata tan ta vgha nɛa Lazglafta,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ¹⁸ «Waka yu dza'a snanɛa skwi mantsa? Wana i'i halata mndu yu, markwa ini guli nda hala,» ka Zakari nda tsi. ¹⁹ Ka tsa duhwala Lazglafta ya zlghanaftawi mantsa: «I'i Gabriyel‡ ya, ta sladu ta kɛma Lazglafta nɛa maganatɔ slna. Tsatsi ta ghunighata nɛa gwadgaghata, ka mnaghatɔ tsa Lfida Gwada ya. ²⁰ Ndana tama, wana ka dza'a nuta ka rgha. Lavinta a ka ta gwada ha ka sagha fitika

* 1:17 Ngha ta Malatsi 4:6 † 1:17 Ngha ta Malatsi 3:23-24. ‡ 1:19 Tsaya duhwala Lazglafta ghunaf lu.

magata tsa skwiha ya wa, kabga zlghaf a ka ta tsa skwi dza'a magaku ma fitikani mnagha yu ya wu,» ka'a.

²¹ Ta nzatá mnduha ka kzla saba Zakari, sew sabə a wa. Ka ndanu hən ta ndanu: «Nu ta slanaghata ma həga Lazglafta tama?» ka hən. ²² Manda sabani, ka traptá tsi ta gwada nda tsakatá mnduha, gi ka tsatsaftá hən kazlay: Mamu mazəmzəm ta slanaghata ma həga Lazglafta kə'a. Lavin a ta gwada nda wi nda hən wu, mbada ka mnay nda dzvu nja tan.

²³ Tahula kďuta fitika maga slnani, ka sli'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ²⁴ Nzďava a tahula tsa wu, ka zlghaftá markwa tan Elizabet ta hudi. Ka zatá Elizabet ta tili hutaf ta difa vgħa. Ka'a mantsa: ²⁵ «Zďakatahudi ya magiha Mgham Lazglafta, ka skwa hula si nzakwa ďa ta kəma mnduha ďa, kabga ta ya a yu ta zwan wa. Ama ka tawatá Lazglafta ta hidahida ta i'i ndana, ka klaghutá tsa hula ya ta ghəja ďa,» ka'a.

Dza'a natsay ka ta zwan, ka duhwala Lazglafta nda Mari

²⁶ Ta mamku' a tilani, ka ghunaftá Lazglafta ta duhwalani Gabriyel da sana luwa ta hgu lu ka Nazaret ma hadika Galili, ²⁷ da sana dagħali ta hgu lu ka Mari ta dzugu sana mndu Yusufu hgani ta sabə nda ma mndəra la Dawuda. ²⁸ Ka lamə tsi slanaghata: «Zgu tsa, tfaghagħatfa Lazglafta ta wi katakata. Kawadaga Mgham Lazglafta nda kagha,» ka'a nda tsi. ²⁹ Kďanafta tsa gwada ya ta Mari, «nu mndəra nana ma ga zgu tama,» ka'a ma ghəjani. ³⁰ Ka duhwala Lazglafta nda tsi mantsa: «Ma zlən ka ta zlən Mari, zbapzba Lazglafta ta kagha ka tfaghagħatawi. ³¹ Wana dza'a zlghafzlgħa ka ta hudi, nja yata għa ta zwanja zgun, nja tsanafta għa ta hgani ka Yesu. ³² Dza'a nzakway ka mndu dagala, dza'a hgay lu ka Zwanja Lazglafta ta luwa nja vlanja Lazglafta ta ga mgham manda nja dzidzani Dawuda. ³³ Dza'a gay ta mgham ta ghəja la Isra'ila nja kďekedzerj, kďavakta a tsa ga mghamani ya wu,» ka'a. ³⁴ Ka Mari nda tsa duhwala Lazglafta ya mantsa: «Kinawu ka skwi dza'a magaku mantsa, ya wya ta sna a yu ta zgun wu?» ka Mari. ³⁵ «Sulkum nda ghuďa dza'a saha ta ghəja għa. Mbrakwa Lazglafta ta luwa dza'a bukwagħamta. Tsaya dza'a kəl lu ka hga tsa zwan nda ghuďa dza'a yata ka ya ka Zwanja Lazglafta. ³⁶ Ngha a ka ta zba għa Elizabet si kul faftá lu ta ghən ta yayni ta zwan ná, wa'a nda hudi ndana, mamku' a tilani na nda va tsa halatani ya tani ra. ³⁷ Had sana skwi ta tranagħatá Lazglafta wa,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. ³⁸ Yaw, «kwálva Lazglafta i'i, ka maga Lazglafta manda ya mniha ka,» ka Mari. Ka sli'afta duhwala Lazglafta tavatani ka laghwi.

Laghwa Mari nghanagħatá Elizabet

³⁹ Ma va tsa fitik ya, ka sli'aftá Mari misimmisim ka laghwi da sana luwa ta ghwá ma hadika Yahuda da nghanagħatá Elizabet. ⁴⁰ Ka lamə tsi da həga ga Zakari ka ganagħatá tsi ta zgu ta Elizabet. ⁴¹ Na gi snanja Elizabet ta ga zgwa Mari, gi ka skalavaftá zwan ma hudani. Ka ndəghanaftá Sulkum nda ghuďa ta Elizabet. ⁴² Ka klanjá tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Kagħa, nda tfawi ta ghəja kagħa mataba mi'aha. Na zwan ma huda għa na guli, nda tfawi ta ghəjani. ⁴³ Waka yu mutsa nana ma zdaku kəl mani ma mghama da ka sagħa da ini na? ⁴⁴ Nda sna ka ná, ma fitika lama tsa ga zgwa għa ya tsərah da sləməja ďa, ka skalavaftá na zwan ma huda ďa na da rfu. ⁴⁵ Nda tfawi ta ghəja kagħa, kagħa ta zlghaftá skwiha mna għa lu ta dza'a magaku kahwathwata daga da Mgham Lazglafta ya.»

Fa laha Mari

⁴⁶ Ka Mari mantsa:

«Ta zləzlvay yu ta Lazglafta.

⁴⁷ Ta taku ɲɔɖufa ɗa da rfu ta ghəɲa tsatsi mnda mba i'i,

⁴⁸ kabga ɖafɗɗa ta ngħapta ka kwalvani nda hta. Wana daga ndana, nda tƒawi ta ghəɲani ka inda zivra mnduha dza'azlay nda i'i,

⁴⁹ kabga dagala ɲərma skwiha magiha Lazglafta nda mbra.

Nda ghuɓa həga Lazglafta.

⁵⁰ Tawa hidahidani ná, nda nza ɲa dekdək ta ghəɲa gwal ta zləɲay.

⁵¹ Nda dzvani maran̄ta tsi ta mbrakwani, ka ghzlin̄ta tsi ta gwal ta gla ghəɲ, nda ghərɓaku ma ɲɔɖufa tan̄.

⁵² Ka slislin̄win̄ta tsi ta sanlaha ma gwal dagaladagala ta dughurukwa dasu, ka kapanaft̄a tsi ta gwal nda hta,

⁵³ ka baghanaft̄a tsi ta gwal ma maya nda skwiha zɗazɗa, ka ghzlin̄ta tsi ta gwal gadghəl bɗadar.

⁵⁴ Manda ya tanaf tsi ta imi ta sləmən̄ ta dzidzīha mu, ka katan̄ta tsi ta la Isra'ila mnda maganatā slna,

⁵⁵ ka havapt̄a tsi ka tawa hidahidani ɲa Abraham nda inda zivrani tani ɲa dekdək,» ka'a.

⁵⁶ Ka nzat̄a Mari kawadaga nda Elizabet ta kla tili hkən, tahula tsa ka vraghut̄a tsi dzaghani.

Yagat̄a Yuhwana

⁵⁷ Mantsa, ka sagha fitika dgakwa Elizabet, ka yat̄a tsi ta zwan̄a zgun. ⁵⁸ Ka snan̄ta sləvdahani nda la tan̄ ta tsa ɲərma zɗaku magana Lazglafta ya, ka sli'adaghat̄a hən̄ gwaft̄a rfu kawadaga nda tsi. ⁵⁹ Baɗu matghasa fitik manda dgatani, ka sli'adaghat̄a hən̄ ɲa tsanat̄a fafaɗa zwan̄. Ka kumə hən̄ ta tsanaft̄a hgani ka Zakari manda va hga dani. ⁶⁰ «Mantsa a dza'a hga lu wu, Yuhwana hgani,» ka mani. ⁶¹ «Haɗ mndu mataba mndəra ghuni tsanaf lu ta mndərga tsa hgu ya wu,» ka hən̄ nda tsi. ⁶² Ka ɗawan̄ta hən̄ nda dzvu da dani: «Waka ka ta kuma tsanaft̄a hgu na?» ka hən̄ nda tsi. ⁶³ Klagidighawa aluha, ka Zakari nda dzvu. «Yuhwana hgani,» ka'a vindaft̄a hga tsa zwan̄ ya. Inda tan̄ demdem ka ndərmim hən̄.

⁶⁴ Gi hadahada, ka zlrəglaft̄a Zakari ta gwada tsəlen̄, ka zləzlvə Lazglafta.

⁶⁵ Ka ksaft̄a tsi ka zləɲ ta inda sləvdahani. Ka rusu lu ta inda tsa skwiha ya ma inda vli ta ghwa ma haɗika Zudiya. ⁶⁶ Inda mndu ta snan̄ta tsa gwada ya, ta ndanu ta ghəɲani kazlay: Kinawu dza'a nzakwa tsa zwan̄ ya tama kə'a? «Zlah dza'a nzakway ka mndu dagala, kabga kawadaga Lazglafta nda tsa zwan̄ ya,» ka hən̄.

Zləzlvay Zakari ta zɗakwa Lazglafta

⁶⁷ Tsa Zakari dani ma tsa zwan̄ ya kay, ka ndəghanaft̄a Sulkum nda ghuɓa, ka zlaft̄a tsi ta mna skwi dza'a magaku: ⁶⁸ «Zləzlvama Mgham Lazglafta la Isra'ila kabga saghani da katan̄ta mnduhani, ka varat̄a tsi ta hən̄.

⁶⁹ Ka sladamat̄a tsi ta mnda

m̄ba mndu nda mbra ta sabi

ma zivra Dawuda ta nzakway ka kwalvani,

⁷⁰ manda ya mniḡin̄ tsi nda ma wa la anabi daga ghalya kazlay:

⁷¹ Dza'a mbaghunafm̄ba yu ma dzva ghumaha ghuni,

nda ya da gwal ta dra kaghuni kə'a.

⁷² Mantsa ya, maranan̄mara ta tsa tva hidahidani ya ta dzidzīha mu,

ka havaktá tsi ka tsa dzratá wani nda ghu6a ya, §
⁷³ manda ya wa6ana tsi ta dzidza mu Abraham,
⁷⁴ “Dza’a mbaghunafmba yu ma dzva ghuma ghuni,
 kada lavinjta kuni ta ksanatá slna kul had’zljn,
⁷⁵ njn zata ghuni ka gwal nda ghu6a,
 gwal tdukwa ta k6mani ma inda kdavakta hafa mu.”
⁷⁶ Kagha zwanja da, anaba Lazglafta ta luwa dza’a hga lu ta kagha.
 Kagha dza’a tinlaghuta ka mgham njn fa6anatá tvi,
⁷⁷ Njn snanamtá mnduhani kazlay:
 dza’a mbay ta h6n ma platá dmakwa tan’ k6’a.
⁷⁸ Dagala tawa hidahida nda zdaku da Lazglafta mu k6l tsi ka vlagatá
 tsuwadakani manda fitik ta safi
 gavzlazlan, ka sagha da amu daga ta luwa,
⁷⁹ njn tsuwadakaku ta gh6nja gwal ta nzaku ma grusi,
 nda gwal ta nzaku ta wa hdak ma sulkuma mtaku,
 nda ya njn pgha s6la mu ta tva zdaku,» ka’a.
⁸⁰ Mbada tsa zwan’ ya ka glaku, ka sgaku mbrakwani ma Sulkum, ka nzatá
 tsi ma mtak ha ka sagha fitik k6l tsi ka marantá nzakwani banluwa da la
 Isra’ila.

2

Yagatá Yesu

Mat 1:18-25

¹ Ma tsa fitik ya, ka mnaftá mgham Sezar Agustus ta zlahu kazlay: Vindaftá
 mbsaka inda mnduha ma dzva Ruma ka’a. ² Ma fitika nzakwa Kiriniyus
 ka njumna ta hadika Siri zlafta tsa tan’anja mb6daftá mbsaka mnduha ya.
³ Inda mnduha ka sli’i h6n da vinda hga tan’ ma luwa tan’. ⁴ Ka sli’afta
 Yusufu ma luwa Nazaret ta hadika Galili, ka njladaftá tsi da luwa Batlehem
 ma hadika Zudiya ta nzakway ka luwa k6l lu ka yatá mgham Dawuda. Lafila
 da hada kabga sab6 ma mnd6ra Dawuda tsatsi. ⁵ Ka laf tsi kawadaga nda
 makumidzani Mari nda hudi ya, da vinda hga tan’. ⁶ Manda 6hadaghata tan’
 da hada, ka sagha fitika dgakwa Mari. ⁷ Ka yatá tsi ta zumalani ka zwan’ja
 zgun, ka mbsamtá tsi ma lgut ka hananamta ma tsu’an’, kabga mutsaf a h6n
 ta h6ga nzakwa matbay wa.

Mnay duhwala Lazglafta ta Lfida Gwada njn gwal ngha rini

⁸ Tsaw ma va tsa luwa ya mamu gwal ta ngha rini, ta hani ma mtak ta ngha
 rina tan’. ⁹ Ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta k6ma tan’, ka wanaftá tsuwadaka
 glakwa Lazglafta ta h6n. Ka ksaftá zljn ta h6n katakata. ¹⁰ «Ma zljn kuni ta
 zljn, kabga Lfida Gwada dza’a nzakway ka skwa rfu dagala da inda mnduha
 sagha yu da mnaghunata. ¹¹ Gita y6gaghunata lu ta mnda mba mndu ta
 nzakway ka Kristi ma luwa Dawuda. ¹² Wya njizla dza’a k6l kuni ka ts6mafta:
 Dza’a slanaghasla kuni ta vzi’uwa mbsam lu ma lgut ka hananamta ma
 tsu’an’,» ka duhwala Lazglafta nda h6n. ¹³ Ka gi sli’agatá nd6ghata sanlaha
 ma duhwalha Lazglafta ta luwa nj66isl slanaghatá tsa turtuk ya. Ka zl6zlvu
 h6n ta Lazglafta. Ka h6n mantisa:
¹⁴ «Glaku njn Lazglafta ta luwa,
 zdaku ta gh6nja hadik mataba mnduha d’vu tsi.»

Sli'a gwal nga rini da luwa Batlehem

¹⁵ Manda vraghuta tsa duhwalha Lazglafta ya ta luwa, ka tsa gwal nga rini ya mataba tanj mantsa: «Mbadma da luwa Batlehem ka nghanata mu ta tsa skwi ta maguta mnama lu ya,» ka hən. ¹⁶ Ka sli'afat hən ka laghw misimmisim, ka slanaghatā hən ta i Mari nda Yusufu nda tsa zwanja vzi'uwa ya hananam lu ma tsu'anj*. ¹⁷ Tahula nghanja tanj, ka rusu hən ta skwi mnana lu ta hən ta ghən tsa vzi'uwa ya. ¹⁸ Ka ndərmim inda gwal ta sna tsa skwi ta mnə gwal nga rini nja tanj ya nda ndərmima. ¹⁹ Ka njanatā Mari ta inda tsa skwiha ya ma ghənjani ka ndanu ta ghənjani. ²⁰ Ka vraghutā tsa gwal nga rini ya dzagha tanj nda vla glaku nda zləzlvu nja Lazglafta ta ghənja inda skwi snanj hən, ka nghanjā hən manda va skwi ya mnana lu ta hən ya. ²¹ Ta matghasa fitik nja tsanatā fafađa tsa zwanj ya, ka tsanaftā lu ta hgu ka Yesu, tsa hgu mna duhwala Lazglafta ma kdaku mani ka zlgħaftā hudani ya.

Marantā Yesu ma həga Lazglafta

²² Kdatā tsa fitika ghuḃata Mari manda ya ta mnə zlahā Musa ya, ka klaghatā i Mari nda Yusufu ta tsa zwanj ya da Ursalima nja vlanjā Lazglafta. ²³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Inda zumali ka zwanja zgun† ná, nja Lazglafta ya ka'a ya. ²⁴ Ka dranaftā hən ta Lazglafta nja pla ghən ta «kukuha his ka zwana ghərbu‡ his a tsi» manda ya nda vinda ma zlahā Mgham Lazglafta.

Rfay Saminu ta Lazglafta

²⁵ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ma Ursalima Simeyuna hgani. Tsa mndu ya ná, tdukwa mndu ya, ta snay ta gwada da Lazglafta. Ta kzlaykzlay ta mnda mba la Isra'ila. Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda tsi guli. ²⁶ Si mnana nja mna Sulkum nda ghuḃa kazlay: Had dza'a mtuta karaku ka ta nga a tsi ta ghunatā mnda Lazglafta ta nzakway ka Kristi wu ka'a. ²⁷ Ka ghunaftā Sulkum nda ghuḃa da həga Lazglafta, ta kladaghatā i dani nda mani ta Yesu nja kdīnja magatā skwi manda ya mna zlahu nja magay. ²⁸ Ka tsu'afat tsatsi ta tsa zwanj ya ma dzvani, ka rfu tsi ta Lazglafta. Ka'a mantsa:

²⁹ «Ndana tama mghama ḃa,
nda kda magatā slna gha, zlanjla ta kwalva gha,
ka ḃhata tsi nda vghata ḃḃaku manda ya mna ka,
³⁰ kabga nda nga yu nda ira ḃa ta mbaku vla ka,
³¹ mbaku ya payaf ka nja inda mnduha demdem.
³² Tsuwadək ya nja inda mndəra mndu.
Tsatsi dza'a klaktā glaku nja mnduha gha la Isra'ila.»

³³ Ka va ndərmim i dani nda mani ta skwi ta gwadə lu ta ghənja tsa zwanj ya. ³⁴ Ka tfanaghatā Simeyuna ta wi ta hən. Ka'a nda Mari mantsa: «Nana zwanj na ná, dza'a klakla ta zləmbaku, nda sli'afat nja ndəghata sanlaha ma mnduha ma la Isra'ila. Dza'a nzakway ka njizla daga da Lazglafta, nja husanjani ta sanlaha ma mnduha. ³⁵ Dza'a tuziginj tuza ta skwi ma nudufa mnduha. Vərdā kagha guli nja nzakwa nudufa gha manda skwi sligla lu nda kafay,» ka'a nda Mari mani ma tsa zwanj ya.

Rfay Ana ta Lazglafta ta ghənja Yesu

* 2:16 Nga ta Lukwa 2:7. † 2:23 Nga ta Sabi 13:2, 12, 15 nda Mbsak 18:15-16. ‡ 2:24 Nga ta Zlahu 12:8.

³⁶ Mamu sana marakw ka anabi nda hala katakata, Ana hgani, makwa Fanuwal ma mndəra la Asira. Ndəfəŋ yeya vaku maga tsi nda zə'al manda laghani da mndu, ³⁷ ka nzaku tsi ka wadgu. Tghasmbak fwaɗ mida imani. Ma həga Lazglafta ta nzakwa tsi ta ksanatá slna nda fitik tani nda rvidik tani, nda ma maga du'a nda suma. ³⁸ Bhadaghata tsatsi guli, ma va tsa fitik ya, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta, ka mnə tsi ta gwada ta Yesu ŋa inda gwal ta kzla mbakwa Ursalima.

Glakwa Yesu ma luwa Nazaret

³⁹ Tahula kďŋŋta i Yusufu nda Mari ta maga skwi ya mnə zlahə Lazglafta, ka vraghutá həŋ da luwa tanj ma Nazaret ta hadika Galili. ⁴⁰ Ka glaku tsa zwanj ya, ka sifaku tsi, dagala difil ma ghəŋani, kawadaga zdakwa Lazglafta guli nda tsi.

Yesu ma həga Lazglafta ma Ursalima

⁴¹ Inda vaku i dani nda mani ma Yesu ta dza'a da skala Pak ma Ursalima. ⁴² Magatá ima tsa zwanj ya ghwanjpdə his, ka ŋlaghatá tsi kawadaga nda i dani nda mani da Ursalima da tsa skala Pak ya manda ya snu həŋ ta magay. ⁴³ Tahula kďatá tsa skalū ya ta vru həŋ dzagha, ta tsaghutá Yesu ta vgha nda həŋ ka nzaghuta ma Ursalima kul snantá i dani nda mani. ⁴⁴ Ba ta mbada həŋ kawadaga nda grahani ka həŋ sizlay. Tekulemes vagha tanj ta mbada, ka zbə həŋ mataba mndəra tanj nda grahani, lay ngha a həŋ wa. ⁴⁵ Trapta tanj ta pahay, ka vraghutá həŋ pahay ma Ursalima. ⁴⁶ Badu mahkəna fitik, ka slanaghata həŋ ma həga Lazglafta ta nzaku mataba gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ta sna skwi ta mnə həŋ, ta dza'a nda dawəŋta da həŋ guli. ⁴⁷ Faflara, ka tsa gwal ta sna tsa zlghawi ta zlghə tsi nda tsa snantá skwani ya. ⁴⁸ Na ghur nghanjá i dani nda mani, ka ndra'u həŋ nda ndra'uwa. «Sagəŋ, nu kal ka ka magannatá skwi mandana? Hərfa ta aŋni nda da gha na təklək ta psa kagha, ka mani nda tsi. ⁴⁹ «ŋaw kaghuni ta i'i ta psay na? Sna a kuni kazlay: Dza'a nzə ma həga da da yu ta nzaku kə'a ra?» ka'a nda həŋ. ⁵⁰ Tsərid, sna a həŋ ta tsa skwi ta mnə tsi ŋa tanj ya wa. ⁵¹ Mantsa tama, ka snatá tsi ta gwada tanj, ka sli'əftá tsi kawadaga nda həŋ, ka valaghata da Nazaret. Ka ŋanata mani ta inda tsa skwiha ya ma ghəŋani. ⁵² Ka glaku Yesu, ka sgaku difilani, ka zdəganatá nzakwani ta Lazglafta nda mnduha tani.

3

Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni ka Yuhwana nda mnduha Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Yuh 1:19-28

¹ Ta Maghwanjpdə hutafa vakwa Tiber Sezar ta pala, ta nzakwə Pwanəs Pilat ka ŋumna ta hadika Zudiya, ta gə Hiridus ta mgham ta hadika Galili, ta gə zwanjamani Filip guli ta mgham ta hadika Iture nda hadika Trakunita, ta gə Lisaniya guli ta hadika Abilena. ² Ma tsa fitik ya guli, i Hana nda Kayifa mali ta ghəŋ gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sagha gwada Lazglafta da ghəŋa Yuhwana zwanja Zakari ma mtak. ³ Ka sli'əftá Yuhwana ka laghwi da ra inda luwa ta wanaftá ghwa Zurdeŋ nda hagaku, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakwa ghuni,» ka'a.

⁴ Manda ya nda vinda ma deftera anabi Isaya kazlay:
«Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta gugudaku ma mtak kazlay:
payanawa paya ta tvi ŋa Mgham,
ka lele'anata kuni kə'a.

⁵ Ka sanjanta lu ta inda vli ka didinja, ka tasiŋta lu ta inda ghwaŋa nda kuɗunurha, ka dayapta lu ta skwi ka ghulunɗu, ka payanata lu ta huraɓasɓi ta tvi,

⁶ ɗa nghanja inda mnda sɔla ta mbaku da Lazglafta*.»

⁷ Ka mna tsi ɗa tsa mnduha ta sli'adaghata rutututa da maga batem da tsi ya. Ka'a mantsa: «Mndɔra la mupuhwa, wa ta mnaghunata kazlay: Hwayawahwaya ta ɓasa ɗuduf ta sagha ta kama ka'a na? ⁸ Magawamaga ta sɓna ya ta maranta mbɔdatɔ nzakwa ghuni, ka zlanja kuni ta mnay ma ghɔja ghuni kazlay: Abraham nɔ, dzidza ɗni ya, ka'a. Ka yu ta mnaghunata nɔ, laviɗlava Lazglafta ta nanaftɔ ya palaha ya ka zwana Abraham. ⁹ Daswa ka kuni! Nda ghada kapatɔ sɓpada ɗa tsiŋtɔ fu daga ta slrɔj. Inda fu ya kul zɗaku yakwani, dza'a tsiŋtsa lu ka vzamta ma vu,» ka'a.

¹⁰ Ka dɔmga nda Yuhwana mantsa: «Nu ta raku ɗa magay ɗni tama?» ka hɔj. ¹¹ Ka'a nda hɔj mantsa: «Mndu ya his lgut da tsi, ka dganapɗga tsi nda mndu ya kul haɗ tsi da tsi. Mndu ya mamu skwa zay da tsi guli, ka maga tsi mantsa ya,» ka'a.

¹² Ka sli'adaghatɔ gwal ta tska dzumna guli, ɗa maganafta Yuhwana ta batem ta hɔj, ka dawɔ hɔj da tsi: «Malɔm, nu ta raku ɗa magay aɗni guli?» ka hɔj. ¹³ Ka'a nda hɔj mantsa: «Ma daw kuni ta skwi da mndu ka malaghutɔ ya tsaf lu,» ka'a nda hɔj. ¹⁴ «A ki aɗni, nu ta raku ɗa magay ɗni?» ka La sludzi dawanta guli da tsi. Ka'a nda hɔj mantsa: «Ma mbrɔh kuni ta mndu ɗa vlaghunata skwi, rfawa ta rfu nda kuraghuta skwi ta plaghunata lu,» ka'a.

Mndu ta malaghuta ka Yuhwana

¹⁵ «Zlah Kristi a na mndu na ri,» ka mnduha nda Yuhwana, kabga nda fa ghɔja tan ka kzla saghani. ¹⁶ Ka'a nda hɔj mantsa: «I'i nɔ, nda imi ta magaghunafta yu ta batem, ama mamu mndu ta sagha ta malaghutɔ i'i nda mbraku. Slaghu a i'i ka plintɔ zu'a ɓaɓahani wa. Tsatsi, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghuɓa nda ya nda vu. ¹⁷ Nda ɗatɔ kuwatavihi ma dzvani, dza'a vihapviha ta hyani, ɗa tskamtani ma gvurani, ɗa dɗintani ta sabatbat nda vu kul mtavata,» ka'a nda hɔj demdem. ¹⁸ Mantsa ya ka Yuhwana ta mna Lfiɗa Gwada ɗa mnduha, ka dza'a nda vla ndɔghata hiɗakuha ɗa tan.

Tsamta Hirudus Aɗtipas ta Yuhwana ma gamak

¹⁹ Ka dvanaghatɔ Yuhwana ta mgham Hiridus ta ghɔja klugudunustani ta Hiridiya markwa zwanamani Filip, nda ya ta ghɔja ndɔghata sanlaha ma ghwadaka skwi ta magɔ tsi. ²⁰ Ka ksamtɔ tsi ta Yuhwana da gamak, ka sganaghata ta ghɔja tsa ghwadaka skwi ta magɔ tsi ya.

Maganaftɔ batem ta Yesu

Mat 3:13-17, Mak 1:9-11

²¹ Manda ya ta maganafta Yuhwana ta batem ta mnduha, ka lagha Yesu ka maganaftɔ lu ta batem guli. Ta ndaɓu tsi ta dzvu, ka gunatɔ luwa buwan, ²² ka saha Sulkum nda ghuɓa ta ghɔjani manda gherbu' ta ngha mnduha. Mantsa, ka snaku lwa Lazglafta daga ta luwa ta mnay kazlay: Kagha Zwanja da ɗvu yu ma hyahya ɗudufa da†, ka'a.

Mndɔra la tan ma Yesu

Mat 1:1-17

* 3:6 Ngha ta Isaya 40:3-5. † 3:22 Ngha ta Zabura 2:7 nda Isaya 42:1.

²³ Ta magay ima Yesu ta hkən mbsak ta zlaftá tsi ta ksa slnani. Manda va ya ta ndanu mnduha kazlay: Zwaŋa Yusufu ya kə'a ya, wya mndəra tanj: Yusufu, Yusufa Heli, ²⁴ Hela Matat, Matata Levi, Levi Malki, Malki Zanay, Zanaya Yusufu, ²⁵ Yusufa Matatiyas, Matatiyasa Amus, Amusa Nahum, Nahuma Hesəla, Hesəla Nagay, ²⁶ Nagaya Mahat, Mahata Matatiyas, Matatiyasa Samayin, Samayina Yusek, Yuseka Yuda, ²⁷ Yuda Yuwana, Yuwana Resa, Resa Zwarubabel, Zerubabela Salatiyel, Salatiyela Neri, ²⁸ Nera Malki, Malki Adi, Adi Kasam, Kasama Elmadama, Elmadama Yera, ²⁹ Yera Dzesuwa, Dzesuwa Eliyezer, Eliyezera Yurima, Yurima Matat, Matata Levi, ³⁰ Leva Simeyuna, Simeyuna Yudah, Yudah Yusufu, Yusufa Yunam, Yunama Iliyakim, ³¹ Iliyakima Meleya, Meleya Mena, Mena Matat, Matata Natanj, Natanja Dawuda, ³² Dawuda Yesay, Yesaya Ubed, Ubeda Buwaz, Buwaz Sala, Sala Nasuj, ³³ Nasuja Aminadap, Aminadapa Admin, Admina Arni, Arni Hesərum, Hesruma Fares, Faresa Yuda, ³⁴ Yuda Yakubu, Yakubu Izak, Izaka Abraham, Abraham Tera, Tera Nahur, ³⁵ Nahura Seruk, Serukwa Ragaw, Ragawa Falek, Faleka Eber, Ebera Sala, ³⁶ Sala Kayinam, Kayinama Afaksad, Afaksada Sema, Sema Nuhu, Nuhwa Lamek, ³⁷ Lameka Matusalah, Matusalaha Inuk, Inukwa Yered, Yereda Maleleyel, Maleleyela Kayinan, ³⁸ Kayinana Inus, Inusa Set, Seta Adamu, Adamu ya Zwaŋa Lazglafta.

4

Dzəghantə halaway ta Yesu Mat 4:1-11, Mak 1:12-13

¹ Ta vragaptá Yesu ma ghwa Zurden, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuəa. Ka wawu tsa Sulkum ya ma mtak, ² fitik fwađ mbsak zan a ta skwa zay wa. Ka dzəghantə halaway. Tahula luta tsa fitikha ya, ka kuzlanəftá maya. ³ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka Zwaŋa Lazglafta ka katsi, mnanamna ta na pala na, ka navapta tsi ka buradi,» ka'a. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda skwa zay kwenkwen yeya a ta nzakwa mndu ta nzaku nda hafu wu kə'a,» ka Yesu.* ⁵ Ka kladaftá halaway ta Yesu ta wa lilwa, ka gi maranátá tsi ta inda za mgham ma ghəŋa hadik. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Dza'a vlaghavla yu ta inda na mbraku nda glaku ma na ghəŋa hadik na, kabga klafkla lu ka vlihata ma dzva da. Lavinlava yu ta vlantá mndu ya ta dvu yu guli. ⁷ Ka tsələa tsələa ka ma ghuva da, ta vlaghavla yu,» ka'a. ⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma ghuva Mgham Lazglafta gha dza'a tsələa ka ta tsələbu, ka maganátá slnani turtukwani†,» ka'a. ⁹ Ka kləglaghatá halaway ta Yesu da Ursalima, ka kladafta ta bdəma haga Lazglafta ka sladanata. Ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwaŋa Lazglafta ka katsi, vzada vgha gha hadna, kabga nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ¹⁰ Dza'a mnanamna ta duhwalhani ta luwa ŋa nghapta ka kagha kə'a. ¹¹ Ka'a guli na: "Ŋa tsu'afə tanj ta kagha ma dzva tanj, yagha pala da dzughusta ta səla"» ka'a‡. ¹² Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha dekdek kə'a,» ka'a. ¹³ Kdakwa halaway ta dzəghantə nda inda tsa skwiha kavghakavgha ya, ka zlanavatá tsi ka laghwi ŋa bađu ma sani guli.

* 4:4 Ngha ta vrafta ta Zlahu 8:3. † 4:8 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:13-14. ‡ 4:11 Ngha ta zabura 91:11-12. § 4:12 Vrafta ta Zlahu 6:16.

*Kwalaghutá Yesu ma Nazaret**Mat 4:12-17, Mak 1:14-15*

¹⁴ Ta sli'áftá Yesu ka laghwí ta hadíka Galili nda ndəgha nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa. Ka tuta hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya. ¹⁵ Ka tataghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda, ka ghubu mnduha.

*Zlrafta Yesu ta slnani ma Galili**Mat 13:53-58, Mak 6:1-6*

¹⁶ Ka sli'áftá tsi ka Laghwí da Nazaret, luwa ta glakwani. Ka lamə tsi da həga tagha skwa la Yahuda baḁu sabat* manda ya snu tsi. Ka sli'áftá tsi ḡa dzaṇaftá skwi ma defteri. ¹⁷ Ka klaftá lu ta deftera anabi Isaya ka vlanṭa. Ka planṭá tsi, ka slanaghatá tsi ta vli vindaf lu kazlay:

¹⁸ «Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda i'i ḡa vlihatá mbraku.

Zbapzba Lazglafta ta i'i ka tfidaghatawí ḡa mnanatá Lfida Gwada ta gwal ka pḁu,

ghunafghuna ta i'i ḡa mnanatá gwal habaf lu kazlay: Palaghunispala lu kə'a, ḡa gwaninṭá ira gwal nda ghulpa, ḡa zlu'agapta da ta gwal raghwana lu,

¹⁹ ḡa snanamta da ta mnduha ta vaku

dza'a sagha zdakwa Lazglafta†» kə'a.

²⁰ Manda kḁinṭani ta dzaṇafta, ka mbsaftá tsi ka vlanṭá kwalva ma tsa həga ya, ka nzadatá tsi. Ka pghaftá inda tsa mnduha ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya ta iri tida: ²¹ Ka Yesu nda hənṭa mantsa: «Nana gwada Lazglafta snanṭ kuni nda sləmanṭa ghuni gita na ná, nda kḁa magatani ka ḡa ghuni,» kə'a.

²² Inda tsa hahənṭa ma tsa vli ya ka zdəganatá tsi ta hənṭa, ka ndərmim hənṭa ta tsa gwada zdaku ta sabə ma wani ya. Ka hənṭa mantsa: «Zwanṭa Yusufu a na mndu na kay tsawa,» ka hənṭa. ²³ Ka Yesu nda hənṭa mantsa: «Nda sna yu dza'a mnay kuni ta mahdihdi ta ghənṭa i'i kazlay: Ka duhtur ka katsi ná, mbanafimba ta ghənṭa gha kagha ka ghənṭa gha kə'a. Ka kuni dza'azlay nda i'i guli, «magamaga hadna ma luwa gha ta tsa skwiha snanṭ ḡni ta magə ka ma Kafarnahum ya»

kə'a. ²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had'lu ta tsu'afṭa hmətət ta dər wati ma anabi ma luwani wa, ka Yesu sganaghatá hənṭa. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma fitika nzakwa anabi Iliya, si nda ndəgha wadguha ma Isra'ila, ka ghwalutá luwa ka vaku hkən nda tili mku', ka slatá maya dagala ta hadíka Yahuda, ²⁶ Má ḡa ghunafta lu ta Iliya ḡa katanṭa ya dər turtuk ma tsa wadguha la Yahuda ya, ka ghunaftá lu katanṭa sana markwa wadga ma luwa Sarepta ta hadíka Sidunṭ. ²⁷ Ma fitika nzakwa anabi Alisa guli, si nda ndəgha gwal nda rdə mndu ta hənṭa ma Isra'ila, had'ya mbanaf lu dər turtuk mataba tanṭ wu, Na'ama mnda la Siri‡ yeya mbanaf lu.»

²⁸ Ka ɓasaftá hənṭa ta ṇuḁuf demdem ma tsa həga tagha skwa La Yahuda ya, manda snanṭa tanṭ ta tsa gwada ya. ²⁹ Ka sli'áftá hənṭa, ka ksagaptá Yesu ma huda luwa, ka kladaptá ta wa lilwa tsa ghwá baf hənṭa ta luwa tanṭ tida ya, ma ḡa sliṇwidinṭa, ³⁰ ka tsəhaptá Yesu ta vghani mataba tanṭ ka laghwani.

*Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ksa da duhwala halaway**Mak 1:21-28*

³¹ Ka laha tsi da luwa Kafarnahum ta hadíka Galili. Baḁu sabat, ka taghə tsi ta skwi ḡa mnduha. ³² Ka ndərmim lu ta tsa tagha skwani ya, kabga nda

* 4:16 Ngha ta Sabi 20:10. † 4:19 Ngha ta Isaya 61:1-2. ‡ 4:27 Ngha ta 2 Mghamha 5:1-14.

sgit ma tsa gwaḍani ya. ³³ Ma tsa hāga tagha skwa taŋ ya, mamu sana mndu ksu duhwala halaway mataba taŋ. Ka sli'afťá tsi nda lili. ³⁴ «Aya! Yesu zwaŋa la Nazaret, nu gwaḍa gha nda aŋni sagha ka da zaḍa aŋni? Wya nda sna yu mndu nda ghuḅa daga da Lazglafta kagha kə'a, ka'a» ³⁵ «Haf wa gha, sapsa ma na mndu na!» ka Yesu dvanaghata. Gi ka slanatá tsa duhwala halaway ya ta tsa mndu ya mataba tsakatá mnduha, ka saghu tsi mida kul balanata. ³⁶ Ka tsutá ŋuḍufa mnduha demdem, ha ka ḍaḍawu həŋ mataba taŋ kazlay: Nu mndərga nana ma skwi? Na gi dvanaghatani nda sgit nda mbraku ta duhwala halaway ná, gi saghwa taŋ, ka həŋ. ³⁷ Ka tutá hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya.

Mbanafťa Yesu ta gwal kul ḍughwanaku

Mat 8:14-17, Mak 1:29-34

³⁸ Manda sli'agapta taŋ ma hāga tagha skwa la Yahuda, ka laghu həŋ da Simuŋ. Ta lagha həŋ ta basa ŋuḍidar midza Simuŋ katakata. Ka ndəḅu lu ta dzvu da Yesu ŋa katanťá tsa marakw ya. ³⁹ Ka ḅukudanaghatá tsi ta tsa marakw ya, «zliŋzla!» ka'a nda ŋuḍidar, ka zliŋťá tsi. Gi hadahada ka sli'afťá tsa marakw ya ka maganatá skwa zay ta həŋ.

⁴⁰ Manda ḍəḍata fitik, ka hladaghatá gwal nda mnduha taŋ kul ḍughwanaku da ḍaŋwaha kavghakavgha ta həŋ da Yesu, ka fafanaghatá tsi ta dzvu ta həŋ, ka mbambanaftá həŋ. ⁴¹ Ka sli'agaptá duhwala halaway guli nda lili ma ndəghata mnduha. Ta sli'agaptá həŋ, ka həŋ mantsa: «kagha ná, Zwaŋa Lazglafta ka,» ka həŋ nda tsi. Ka davanaghatá Yesu ta həŋ, ŋa hanaftá wi ta həŋ, kabga nda sna hahəŋ kazlay: Tsatsi Kristi kə'a.

Sli'a Yesu da mna Lfida Gwaḍa ma luwa Zudiya

Mak 1:35-39

⁴² Na tsadakwa vli, ka sabə Yesu ka laghwi da mtak. Ka sli'afťá mnduha ka zbay, ka slanaghatá həŋ, ka kumə həŋ ta ŋanata yaha lavaghwi tavata həŋ. ⁴³ Ka Yesu mantsa: «Dina guli ka mnananťa ḍa ta Lfida Gwaḍa ta ghəŋa ga mghama Lazglafta ta sana luwaha, kabga tsaya kəl Lazglafta ka ghunigihata,» ka'a nda həŋ. ⁴⁴ Ka sli'afťá tsi ka laghwi. Ka va rə tsi ta vli ta mna tsa Lfida Gwaḍa ya ma inda hāga tagha skwa la Zudiya.

5

Hgafta Yesu ta taŋtaŋa duhwalhani

Mat 4:18-22, Mak 1:16-20

¹ Ma sana fitik ta nzaku Yesu ta wa drəf ma Genezaret, ka va sli'adaghata ḍamga dliwis slanaghata ŋa sna gwaḍa Lazglafta da tsi. ² Ka nghanťá tsi ta kwambaluha his ta wa tsa drəf ya, sli'agaghu gwal tuma klipi mida ka laghu ghwaḅa kaḍəŋa taŋ. ³ Ka sli'afťá Yesu ka lamə da sani ma tsa kwambaluha ya, ta nzakway ka ŋa Simuŋ. «Gavadanam gava kwitikw nda ma huḍa drəf,» ka'a nda Piyer. Ka nzagaptá tsi mida ka tagha skwi ŋa mnduha.

⁴ Manda kdakwani ta gwaḍa, «Gavadanamwa gava ta kwambalu da takataka drəf, ka wuḍadata kuni nda graha gha ta kaḍəŋa ghuni ŋa tuma klipi,» ka'a nda Simuŋ. ⁵ Ka Piyer mantsa: «Mghama ḍa, kurzliŋ hana ŋni ta tumay, lay mutsaf a ŋni wa. Yaw, dza'a vzadavza ŋni tama ta gwaḍa gha» ka'a nda tsi.

⁶ Ka vzadatá həŋ, ka waftá tsi ta ndəghata klipiha ta malaghutá mbraku ka kuma ratsiŋťá kaḍəŋa taŋ. ⁷ Ka kəməts həŋ ta sanlaha ma graha taŋ ma sana kwambalu ŋa sagha katanťá həŋ. Ka sagha tsahaya, ka ndaghanafťá həŋ ta tsa kwambaluha taŋ ya his his, ha ka kumə tsa kwambaluha taŋ ya ta zamta

da imi. ⁸ «Mghama dá! laghula gha tavata i'i kabga mnda dmaku yu,» ka Simun Piyer tsólóata ma ghuva Yesu nghər tsi ta tsa skwi ya. ⁹ Tsaw si hlulha zləj ta i Piyer nda grahani ta ghəja tsa mandarmima tuma klipi maga həj ya. ¹⁰ Mantsa ya hluta tsi ta i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi ta gwaftá vgha nda i Simun ya guli. Ama ka Yesu nda Simun mantsa: «Ma zləj ka, daga ndanana, mnduha dza'a ka hlakta,» ka'a nda tsi. ¹¹ Manda vranakta tanj ta tsa kwambaluha ya ta wa sgam, sdak zlanavazla həj ta inda skwiha tanj ka laghwi mista Yesu.

Mbanafta Yesu ta sani mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Mak 1:40-45

¹² Ma sana fitik ma nzakwa Yesu ma sana luwa, ka lagha sana mndu ksu rda mndu. Na gi nghanjani ta Yesu, ka zləmbatá tsi zlumbruh ma ghuvani ka ndəba dzvu. «Mghama dá, ka ta kumay ka lavinjlava ka ta mbidifta ka nzakwa yu nda ghuḁa,» ka'a. ¹³ Ka fadaptá Yesu ta dzvani ka ksanja. Ka Yesu mantsa: «Ta kumay yu ta mbafta gha, mbafmba gha,» ka'a. Gi hlets mbaftá ka nzaku tsi nda ghuḁa. ¹⁴ Tahula tsa ka'a nda tsi mantsa: «Yahayaha ka da walanjá mnananjá mndu, la da marananjá vgha gha ta mndu ta dra skwi ja Lazglafta karaku, ka vlata ka ta skwi manda ya vindaf Musa ja grafta mnduha ta mbatá kagha,» ka'a nda tsi.

¹⁵ Ka va sgaku dza'a hga Yesu da zərwa, ka sli'aktá dəmga da sna gwaḁa da tsi nda ya ja mutsaftá mbaku ma danwaha tanj guli. ¹⁶ Ama ta gdəta Yesu ta laghwi da mtak da maga du'a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlahani

Mat 9:1-8, Mak 2:1-12

¹⁷ Ma sana fitik ta tagha skwi Yesu ja dəmga, ta nzaku la Farisa nda gwal tagha zlahu ja mnduha hada ta sli'akta ma inda luwa ta hadika Galili nda ya ma luwa Ūrsalima, nda pdakwa gwal ma hadika Zudiya. Ka va sgaku maravata mbrakwa Mgham Lazglafta nda ma mbambay Yesu ta mnduha ma danwaha tanj. ¹⁸ Ka sli'adaghatá mnduha, ka tsukwadanaghatá sanlaha ta sana mndu nda rwa səlahani. Ka zbə həj ta ḡhadanamta da həga fata ta kəma Yesu. ¹⁹ Ka traptá həj ta tvi ja lami, kabga hiḁa ta mnduha. Ka kladaftá həj nda ta bdəma həga, ka gunaptá həj ta ghəja tsa həga ya, ka fadatá həj sruh fata ta kəma Yesu nda ta tsa għurum ya nda ghzləjani nda ghzləjani mataba tskata mnduha. ²⁰ Nghanata Yesu ta zlghay nda njudufa tanj ná, «nda pla dmakwa gha sagəj,» ka'a nda tsi. ²¹ «Wana ma mndu ta kwarakwara ḡa? Wa ta laviñtá pla dmakwa mndu ta ghəja Lazglafta turtukwani na?» ka tsa gwal tagha zlahu ja mnduha nda la Farisa ya ta ndanay ma ghəja tanj. ²² «Ndanawu mndəra na ta ndanu kuni ḡa! ka Yesu nda həj, kabga nda sna tsatsi ta ndana tanj. ²³ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ja na mndu na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re? Ari mal blakwa mnay kazlay: Sli'afsl'i'a ka mbada ka ta mbada kə'a na? ²⁴ Ala, ka da grafta kuni kazlay: Mamu Zwanja mndu nda mbrakwa plinjtá dmakwa mndu ta ghəja hadik» kə'a, ka yu ta mnaghata gra wa, «sli'afsl'i'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlahani ya.

²⁵ Gi hadahada brahwat sli'afsta tsa mndu ya tsa ta nghay mnduha dem-dem, zləjal klaftá skwa hanani, ka dza'a dzaghani nda zləzlva Lazglafta. ²⁶ Ka ndərmim inda mnduha nda ndərmima, ka zləzlva həj ta Lazglafta. «Nda ngħa njni ta skwa mandərmimi gita,» ka həj nda zləj nda zləj.

Hgafta Yesu ta Levi na dza'a mistani

Mat 9:9-13, Mak 2:13-17

²⁷ Tahula tsa, ka sabə Yesu ka nghanjá tsi ta sana mnda tska dzumna Levi hgani, ta nzaku ma həga ksa šnani. «Mbada mista da,» ka'a nda tsi. ²⁸ Ka slí'áftá Levi ka zlanavatá inda tsa skwiha ta magə tsi ya ka laghwí mistani. ²⁹ Lagha Levi ka maganatá skwa zay ga' ga tanj. Ka nzata hənj ka zay kawadaga nda ndəghata mnduha, nda sanlaha ma gwal tska dzumna guli mataba tanj. ³⁰ Ka rurunwaku la Farisa nda mnduha tanj ta tagha zlahu na mnduha ta rurunwaku. Ka hənj mantša: «Kabgawu ta kəl kuni ka za skwi nda sa skwi kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma ghwadaka mnduha na?» ka hənj nda duhwalha Yesu. ³¹ Ka Yesu nda hənj mantša: «Həf gwal dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ³² Sagha a yu da hagaktá gwal ta mnay kazlay: Tudukwa anjani kə'a wu, sa da haga gwal ta sanja kazlay: Gwal dmaku anjani kə'a yu, na mbədanafat tanj ta nzakwa tanj,» ka'a nda hənj.

Mnay Yesu ta gwada ta suma

Mat 9:14-17, Mak 2:18-22

³³ Ka la Farisa nda Yesu mantša: «Ta sumay i duhwalha Yuhwana nda duhwalha anjani ta suma ka maga du'a tazlay, za skwa zay tanj nda sa skwa say tanj na duhwalha kagha,» ka hənj. ³⁴ Ka Yesu nda hənj mantša: «Dza'a lavinjlava kuni ta mnay kazlay: Tkwe' sumawa suma ta suma kə'a nda graha zwanja midzi ka ta kawadaga zwanja midzi nda hənj bađu kla makwa ra? ³⁵ Dza'a saghasa fitik na kləgədanaghutá zwanja midzi ta hənj. Ma tsa fitikha ya dza'a suma hənj ta suma,» ka'a nda hənj. ³⁶ Ka'a nda hənj nda mahdihdi guli mantša: «Həf mndu ta kuhwa'atá lfida lgut na tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ala ka kuhwa a kuhwa lu ta tsa lfida lgut ya ka tsamtá halatani nda tsi katsi, rəta a ngha tsatá tsa halata lgut ya wa. ³⁷ Həf mndu dza'a pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka pghampgha lu katsi, dza'a tinja ta tsa zlibi ya, na mbəzutani ta bəghutá lu ma zliba huta. ³⁸ Ma zliba huta ta ka lfida ta pghamtá lu ta ima inabi ta ka nuni. ³⁹ Həf mndu ta sutá ima inabi nda tawa dza'a zba səgəltá ima inabi ta ka nuni guli wa. "Mal zďakwa ya nda tawa" ka lu ta mnay,» ka'a.

6

Zwanja mndu mgham ta ghəja sabat

Mat 12:1-8, Mak 2:23-28

¹ Bađu sana fitika sabat, ta lap Yesu ta tvi ma takataka vwaha alkama kawadaga nda duhwalhani, ka 6ala'atá duhwalhani ta ghəjani. Ka vərda hənj ma dzvu ka dgəday. ² Mamu sanlaha ma la Farisa ta nghanjá hənj. Ka'a nda hənj nda hənj mantša: «Kabgawu ta kəl kuni ka maga skwi ya pyaf lu ta magay bađu sabat na?» ka hənj. ³ Ka Yesu nda hənj mantša: «Ta dzanaf a kuni ta skwi maga Dawuda* ma sana fitik kuzlanafər maya kawadaga nda gwal ta dza'a mistani tani ra? ⁴ Ka slí'áftá tsi ka lami da həga Lazglafta, ka klaftá tsi ta buradi fana lu ta Lazglafta ka zuta, daganafha ta tsa gwal mistani ya guli, anj mndani za a hamata mndu ta tsa skwi ta fanata lu ta Lazglafta ya wa, ba gwal ta dra skwi na Lazglafta yeya ta zay.†» ⁵ «Zwanja mndu ná, tsatsi mgham ta ghəja sabat,» ka'a nda hənj.

* 6:3 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. † 6:4 Ngha ta 1 Samuyel 26:6.

Mbanafte Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Mak 3:1-6

⁶ Ma sana sabat guli, ka lamə Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi. Mamu sana mndu nda mta dzva zeghwani hada. ⁷ Ma tsa vli ya guli, mamu gwal tagha zlahu ɲa mnduha† nda la Farisa, ta kuma mutsaftá rutsak ta Yesu ɲa razay. Ka nzatá həɲ ka nḡha Yesu ta iri ta iri ɲa nḡhay ka dza'a mbər mba a wa tsi ta mndu baɖu sabat, ka həɲ. ⁸ Tsaw nda sna Yesu ta ndana taɲ. Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta nḡhay mnduha,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka sli'afstá tsa mndu ya ka sladata. ⁹ Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Nu skwi mna zlahu mu ɲa magay baɖu sabat na? Maga skwi dīna ta raku re, ari maga skwi kul dīnaku a na? Mbanafstá hafu skwi nda ra re, ari klapstá hafu mida a guli?» ka Yesu dawaɲta da tsa gwal tagha zlahu ɲa mnduha ya, nda tsa la Farisa ya. ¹⁰ Ka waftá Yesu ta həɲ turtuk turtuk. Ka'a mantsa: «Tɖaptɖa ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu ya. Ka tɖaptá tsi ta tsa dzvani ya, ka vravafstá tsi yamad. ¹¹ Ka kuzlanafstá tsi ta həɲ ta ɲuɖuf, ka laghu həɲ dzədzərkaku mataba taɲ ɲa zba maganatá ghwadaka skwi ta Yesu.

Zabafte Yesu ta duhwalhani ghwanɖə his

Mat 10:1-4, Mak 3:13-19

¹² Ma tsa fitik ya, ka sli'afstá Yesu ka laghwi tavata ghwá da maga du'a. Ka hani tsi kurzlɲi nda iri ta maga du'a da Lazglafta. ¹³ Tsadakwa vlani, ka hagamaghatá Yesu ta duhwalhani tavatani, ka sli'adaghatá həɲ. Ka zaba'atá tsi ta mnduha ghwanɖə his mataba taɲ, ka tsanaftá tsi ta hgu ta həɲ ka gwal ghunay. ¹⁴ Wya hga tsa mnduha ghwanɖə his zaba a tsi ya: Mamu Simuɲ tsanaf tsi ta hgani ka Piye, nda Andre zwanamani ma Simuɲ, nda Yakubu, nda Yuhwana, nda Filip, nda Barlelemini, ¹⁵ nda Mata, nda Tuma nda Yakubu zwanja Alfe, nda Simuɲ ta hgə lu ka mnda zlu'a ghwa, ¹⁶ nda Yuda zwanja Yakubu, nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Sli'akta dəmgə sna gwada da Yesu

Mat 4:23-25

¹⁷ Tahula tsa, ka saha həɲ kawadaga, ka sladavatá həɲ ta sana vli ka dandar tskaɲa ɲəddəmata sanlaha ma duhwalhani, nda ndəghata mnduha ta sli'akta ma luwa Ursalima, nda sanlaha ta hadika Zudiya, nda sanlaha guli ta wa drəf ta nzakway ka luwa Tir nda Siduɲ. ¹⁸ Inda tsa mnduha ya ná, sli'agagha da sna gwada da Yesu həɲ, nda ya ɲa mutsa mbaku ma dāɲwa taɲ. Ka mbambanafstá tsi ta inda gwal kasu ghwadaka sulkum ta həɲ. ¹⁹ Inda mndu ta zba tvi ɲa ksantə dər ndəhed, kabga mamu mbraku ta sabə ma tsatsi ka mbamba həɲ.

Nda dzakwani nda kuzlakwani

Mat 5:1-12

²⁰ Mantsa, ka waftá Yesu ta duhwalhani, ka'a mantsa: «Rfawarfa ta rfu, kaghuni gwal ka pɖu, kabga ɲa ghuni ga mghama Lazglafta.

²¹ Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta kuzlanja maya ndanana, kabga dza'a baghaku kuni.

Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta taw ndanana, kabga dza'a ghuɖasay kuni ta ghuɖasu.

²² Rfawarfa ta rfu ka ta husanɲusa kuni ta mnduha,

† 6:7 Nḡha ta Irmia 36:4 nda Izra 8:1.

ka ta vzighunisvza hən,
 ka ta razay hən ta kaghuni,
 ka ta vazay hən ta rutsak ta kaghuni kabga vəl zlgħafta ghuni ta Zwanja mndu.

²³ Rfawarfa ta rfu,
 ka vavalakwa kuni da rfu bađu slaghunaghata tsa skwiha ya,
 kabga dza'a mutsay kuni ta nisəla dagala ta luwa.
 Mantša ya si ta ghuya dzidziha tan ɲa la anabiha ghalya.

²⁴ Daɲwa ɲa ghuni kaghuni gwal ka gadghəl,
 kabga nda ghada mutsuta ghuni ta ɲa ghuni zdaku.

²⁵ Daɲwa ɲa ghuni!
 Kaghuni gwal nda bagha,
 kabga dza'a dzay maya ta kaghuni.
 Daɲwa ɲa ghuni!
 Kaghuni gwal ta ghuḅasu ndanana,
 kabga dza'a taway kuni ta taw nda ima taw.

²⁶ Daɲwa ɲa ghuni!
 ka ta mnay inda mnduha ta zdaku ta kaghuni,
 kabga mantša si ta mna dzidziha tan ta ghəɲa la ghwaḁaka anabiha ghalya.»

Dvuwaḁva ta ghumaha ghuni

Mat 5:38-48, 7:12a

²⁷ «Ka i'i nda kaghuni gwal ta sna gwaḁa ḁa ná, dvuwaḁva ta ghumaha ghuni, magawa zdaku ɲa gwal ta husanɲa kuni. ²⁸ Dawawa tfawi ta ghəɲa gwal ta ksi'a kaghuni. Ndəḁawa dzvu ta ghəɲa gwal ta giri ɲa ghuni. ²⁹ Ka dzughunus dza mndu ma lagəɲ katsi, mbəḁanawa sana lagəɲ guli. Ka kləḁadaghawklə mndu ta lguta huḁa gha katsi, ma pyə ka ta kləḁadaghawtə ḁawra gha. ³⁰ Vlayɲla ta skwi ta mndu ta ḁawanɲa ḁa kagha. Ka kləḁadaghawklə mndu ta skwa gha ɲa ɲani katsi, ma ḁawugəl ka ḁa tsi. ³¹ Ka nu skwi ḁina ta kumə ka ghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga manda va tsaya ta hahəɲ guli. ³² Ka gwal ta ḁvutə kaghuni yeya ka kaghuni ta ḁvuta katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləḁəltə kaghuni tama ya mantša ya ta maga gwal dmaku guli, gwal ta ḁvutə hahəɲ ta ḁvuta hən? ³³ Ka ɲa gwal ta magaghunata zdaku yeya ka kaghuni maga zdaku katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləḁəltə kaghuni ya mantša ya ta maga gwal dmaku guli? ³⁴ Ka ɲa gwal ta ndanu kuni dza'a plaghunamta yeya ka kuni ḁla nzawa katsi ní, mndəra wati ma nisəla ta kzləḁəltə kuni guli ya mantša ya ta ḁla gwal dmaku ta nzawa ɲa gwal dmaku guli, ɲa planamtə hən manda va tsaya? ³⁵ Kaghuni ya ná, dvuwaḁva ta ghumaha ghuni, magawamaga ta zdaku ɲa tan. Blawa nzawa ɲa mnduha, ma faf kuni ta ghəɲ ta vraghunamta, dza'a mamu nisəla ghuni dagala, dza'a nzakway kuni ka zwana Lazglafta ta luwa, kabga tsatsi ná, zḁa ghəɲani nda mnduha kul haḁ ta rfa mndu, nda gwal ta sidi tani.»

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

Mat 7:1-5

³⁶ «Tawawa tawa ta hidahida ta mndu, manda ya ta taw Da ghuni ta hidahida ta mndu ya. ³⁷ Ma tsanagha kuni ta guma ta mndu. Haḁ Lazglafta dza'a tsaghunaghatə guma guli wa. Ma ɲam kuni ta mndu ma ɲuḁuf, haḁ Lazglafta dza'a ɲamtə kaghuni ma ɲuḁuf guli wa. Pliniswa dmakwa mnduha, dza'a plighunispla Lazglafta ta ɲa ghuni guli. ³⁸ Vlawə vla ta skwi ɲa mndu, dza'a vlay Lazglafta ɲa ghuni guli, ɲa ndəghaghunamta ta wa lguta ghuni, ka ḁəḁzanata, ka va tsihwaghunamta, ka ndəghanafɲa ha ka paghakwani. Ta

tša skwi ta kəl kaghuni ka gra skwi ŋa mndu ya dza'a gra Lazglafta ŋa ghuni guli,» ka'a.

³⁹ Wya ka Yesu nda hən nda mahdihdi guli: «Dza'a ksay mndu nda ghulpa ta mndu nda ghulpa ka mbada ta tvi ra? Had hən dza'a rkaghata his his da ghurum ra? ⁴⁰ Had zwanj ta taghə lu ta skwi ŋani malaghutá Maləmani wu, ba ka nda tagha skwa tša zwanj ya dza'a kəl tsi ka nzakway manda Maləmani kasi'i.

⁴¹ «Kabgawu ta kəl kagha ka laghwī ŋha hiwir ma ira zwanjama gha, kul had kagha ta nghapta ka dughusl ma ŋa gha iri na? ⁴² Waka kagha ta mnay ŋa zwanjama gha kazlay: Yaha ka klighista yu ta hiwir ma ira gha kə'a, ya ŋha a kagha ta dughusl ma ŋa gha iri na? Mndəra wani ma madgwirmadgwir tša? Kliginj kla karaku ta dughusl ma ŋa gha iri, kada ŋhanja ka ta vli ŋa lavintá klignjta hiwir ma ira zwanjama gha.»

Ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu

Mat 7:16-20, 12:33-35

⁴³ «Had yakwa fu zda ta yaku ta fu kul zdaku yakwani wa. Had yakwa fu kul zdaku yakwani ta yaku ta fu zda yakwani guli wa. ⁴⁴ Ta yakwani ta tsatsafta lu ta inda fu. Had lu ta mutsafta mana ta hul'uwa wa. Had lu ta daga yakwa ghuku ta madzəfdzəf wa. ⁴⁵ Mantsa ya guli, mataba ndəghata skwiha dinadina ma ŋudufani ta mnignjta ŋərma mndu ta skwi. Mataba ndəghata ghwadaka skwiha ma ŋudufani ta mnignjta ghwadaka mndu ta ŋani guli, kabga skwi ma ŋudufani ma mndu ta mnignjta wubisim.»

Həgaha his

Mat 7:24-27

⁴⁶ «“Mghama da! Mghama da!” ka kuni ta hga i'i, kabgawu tama? wya had kuni ta maga skwi ta mnaghunata yu wu na? ⁴⁷ Ka mnaghunamna yu ta nzakwa mndu ta sagha da i'i 6a. Tša mndu ya ná, ta snanjsna ta gwada da, ka ksa slna nda tsi. ⁴⁸ Ka guram tša mndu ya nda mndu ta baftá həgani. Ma zlayni ta bay, ka ladata tsi ta mndərani, ka thagafta ta kutumba. Ma sagha zala vlunduf dista tša həga ya ma ŋa zlinja, trid, traptá zlinja kabga nda diha mndərani. ⁴⁹ Mndu ya ta snanjta gwada da, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka guram tša mndu ya nda mndu ta baftá həgani ta hadik, kul ladata mndərani da hadik. Ma saha zala vlunduf dista tša həga ya, gi krip zluta tesne' dekdek,» ka'a.

7

Mbanafta Yesu ta kwalva mnda la Ruma

Mat 8:5-13

¹ Tahula kdijta Yesu ta mna inda tša gwada ya ŋa tša ndəghata mnduha ta sna tša gwadani ya, ka sli'əftá tsi ka lami da luwa Kafarnahum. ² Hada, mamu sana mghama sludza la Ruma kul dughwanaku kwalvani ya dvu tsi katakata, ta dza'a mtaku. ³ Manda snanjta tša mghama sludzi ya ta mna gwada ta Yesu, ka ghunadaptá tsi ta la galata mndu ta ghəja la Yahuda, ŋa guyata nda Yesu, ŋa ndəbanatá dzvu ŋa sagha mbanaftá tša kwalvani ya. ⁴ Ka sli'əftá hən ka lagha slanaghatá Yesu, ka ndəbanatá hən ta dzvu katakata. Ka hən mantsa: «Kdəkkdək nda ra katanja gha ta tša mndu ya. ⁵ Tša mndu ya ná, ta dvyat ta mndəra amu, tsatsi ta banjaftá həga tagha skwi,» ka hən. ⁶ Ka sli'əftá Yesu ka dza'a kawadaga nda hən. Ndusa Yesu ka ɣhadaghata tama ta ghungladapta tša mghama sludzi ya ta grahani ŋa mnanatá Yesu. Ka hən

mantsa: «Mghama da, yaha lu da danwazlaghafta, ra a yu ka njata gha ga ini wa. ⁷ Tsaya der kel yu ka mnay kazlay: La a verda i'i da guya kuma nda tsi wu ka'a. Ka sabba gwada ma wa gha ya na, prak mbanafat kwalva da tsa. ⁸ I'i guli na, mista gwal dagaladagala nzinta yu, mamu sludziha ta ksa slna mista i'i guli. Ka "la," ka yu nda sani na, gi sli'ani. Ka "saghasa," ka yu nda sani guli na, gi saghani. Ka "magamaga ta ya skwi ya," ka yu nda kwalva da, gi magatani," ka'a.

⁹ Na snanata Yesu ta tsa gwada ya, ka ndrau' tsi nda ndrau'uwa ta tsa mghama sludzi ya. Ka mbadavat tsi tvə tsa ndaghata mnduha ta dza'a mistani ya. «Ka yu ta mnaghunata na, der mataba la Isra'ila, ta slanagha a yu ta mnderga nana ma zlghay nda nuduf wu,» ka'a.

¹⁰ Ta vradaghat tsa mnduha si ghunagha tsa mghama sludzi ya dzagha, ka slanaghat hən ta mbat tsa kwalva si kul dughwanaku ya.

Vranamta Yesu ta hafu ma zwanja sana wadgu

¹¹ Tahula tsa ka sli'afat Yesu ka laghwi da sana luwa ta hgə lu ka Nayina. Ka sli'afat duhwalhani nda damga guli mistani. ¹² Ndusa ka lami ta watgha tsa luwa ya, ka guyat tsi nda mnduha ta kla mbli nja paday. Tsa mbli ya, kdakwakdakwa zwanja sana markwa wadgu ya. Nda tska mnduha tsa luwa ya ta dza'a mista tsa marakw ya. ¹³ Na nghanja Yesu ta tsa marakw ya, ka ksafat tsi ka hidahida. «Ma taw ka» ka'a nda tsi. ¹⁴ Ka gavadaghat Yesu tavata tsa kativin ta kel lu ta mbli tida ya, ka ksanta. Ka sladavat tsa mnduha ta kla mbli ya. «I'i ya ta gwada nda kagha galaɓay da, sli'afli'a gha!» ka'a. ¹⁵ Ka sli'afat tsa mbli ya ka nzata, ka gwada tsi ta gwada. «Wya zwanja gha makwa da,» ka Yesu nda tsa mani ya. ¹⁶ Ka ksut tsi ta inda tan ka zlən. Ka zləzlvu hən ta Lazglafta guli. «Nda zlaga mghama anabi mataba mu, saghasa Lazglafta nghanaghat mnduhani,» ka hən. ¹⁷ Ta ghəja tsa skwi ya, ka tuta gwada wdid ta ghəja Yesu ta inda hadika Zudiya, nda ya ma inda luwaha ta wanafta.

Daway Yuhwana mnda maga batem

Mat 11:2-19

¹⁸ Ka snanamta duhwalhani ma Yuhwana, ta inda tsa skwiha ta maguta ya ta Yuhwana. ¹⁹ Ka hgaft Yuhwana ta gwal his mataba duhwalhani, ka ghunafat hən da Mgham Yesu. Ka'a nda hən mantsa: «Lawala dawanta! Kagha tsa mndu snə jni dza'a sagha ya re, ari ka kzla jni ta sana mndu a na?» ka kuni nda tsi. ²⁰ Ka sli'afat hən ka ɓhadaghat da Yesu. Ka hən mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ta ghunaganaghat da kagha kazlay: Kagha tsa mndu snə jni dza'a sagha ya re, ari ka kzla jni ta sana mndu a na ka'a?» ka hən.

²¹ Ma va tsa fitik ya, ka mbambanafat Yesu ta ndaghata mnduha ma danwa tan, nda gwal nda raghwa, nda gwal kasaf ghwadaka sulkum, gwananaha ta iri ta gwal si nda ghulpa. ²² Ka'a nda hən mantsa: «Lawala mnanata Yuhwana ta inda skwiha nghan kuni, nda inda skwiha sanan kuni. Gwal si nda ghulpa nda nghan hən ta vli, ta mbaɗa gwal si nda raghwa səla tan, kwandlan kwandlan mbambat gwal si nda rda mndu ta hən, nda gwana sləmənja gwal si ka rgha si kul sanant sləmən. Gwal si nda rwa, varamvara hən nda hafu. Mananamana lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pdu. ²³ Rfu da mndu ta kwal kul zlanja zlghay nda nudufani ta i'i,» ka'a nda hən.

Mnay Yesu ta gwada ta Yuhwana

²⁴ Manda vraghuta tsa mnduha si ghunadap Yuhwana ya, ka zlaftá Yesu ta mna gwada ta ghəŋa Yuhwana ŋa tsa ndəghata mnduha ta ts kavata ya. Ka'a mantsa: «Ma tsa laghwa ghuni da mtak ya ní, nahgani laghu kuni nghanay? Sana mndu ta tatamaku manda sulam ta gigdu falak rki laghu kuni da nghanay? ²⁵ Ka tsa a tsi wu, nahgani laghu kuni nghanay 6a? Sana mndu nda sudatá lgut ta wudaku ta vghani rki laghu kuni da nghanay? Ya wya gwal ta kla lgut nda bla dzvani ná, ta za mghama tanj həŋ ka nzaku ma həga ma mgham mgham. ²⁶ Wa va mndu laghu kuni da nghanay tama na kula? Sana anabi rki laghu kuni da nghanay? Anji mantsa nzakwani, malaghumala tsa mndu ya ta mbrakwa anabi. ²⁷ Ta ghəŋa tsa Yuhwana ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay:

I'i Lazglafta wana yu ta tinlaghutá ghunaftá mndu ka kagha

ŋa dza'a fadaghata tvi* kə'a ya.

²⁸ Ka yu nda kaghuni wa, mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had ya ta malaghutá Yuhwana wa. Tsaw tama, mndu ta nzakway kwitikw ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta Yuhwana. ²⁹ Tsaw inda hamata mnduha nduk nda gwal tska dzumna tani, sanja tanj ta gwada Yuhwana, ka həŋ mantsa: «Ta kumay Lazglafta ta mbamafta,» ka həŋ. Ka dawu həŋ ta maganaftá batema Yuhwana ta həŋ. ³⁰ Kuraghuta la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, ka kwalaghuta həŋ ta tsu'aftá skwi ta kumə Lazglafta ta magay ŋa tanj. Ka kwalaghutá həŋ ta tsa batem ta magə Yuhwana ya.»

³¹ «Ndaw dza'a gra yu ta mnduha ta na fitik na? Yakwa wa həŋ? ³² Ka guram nda zwani ta kurbut ta mnay mataba tanj kazlay: Vyanafha ŋni ta sinlak skala a kuni wu, fanafha ŋni ta laha ta taw, tawan a kuni ta taw wu kə'a ya həŋ. ³³ Tsaya ná, nzakwani manda sagha Yuhwana mnda maga batem, ka kwalaghuta tsi ta za buradi nda sa ima inabi, «a' nda ksa da halaway» ka kuni. ³⁴ Saghaha Zwanja mndu guli, ka zay ka say, «a' dagala mahahaw'ani, dagala sasakwani, gra gwal tsəka dzumna nda la ghwadaka mnduha ya,» ka kuni. ³⁵ Inda gwal nda difil ma ghəŋa tanj ná, tsatsaftsatsa hahəŋ ta vərđaka difla Lazglafta,» ka'a.

Yesu ma həga ga Simuŋ mnda la Farisa

³⁶ Ka hgaftá sana la Farisa ta Yesu ŋa za skwa zay ga tanj. Ka lagha Yesu da tsa mndu ya, ka lamə tsi da həga ka zə tsi ta skwi. ³⁷ Mamu sana ghwadaka marakw ma tsa luwa ya, ka sanja tsi kazlay: Wa'a Yesu ta za skwa zay ga tsa la Farisa ya kə'a, ka klaftá tsi ta hwaraka Albastra ndəghatani nda urdi nda bla dzvani, ka kladaghata. ³⁸ Ka lagha tsi tavata səla Yesu nda ga mahulhulani, ka mbəza ima taw ta səla Yesu, ka ksaftá tsi ta swidani ka takaday nda tsi, ka habwa'aku ta səlani, ka pgha tsa urdi ya ta səla Yesu. ³⁹ Na nghanja tsa mnda la Farisa ta hgadaghatá Yesu ya ta tsa skwi ya, ka'a ma ghəŋani mantsa: «Ka ma vərđa anabi na mndu na ná, ma dza'a tsatsaftsatsa ta mndərga na marakw ta ksanja na. Ma dza'a nda sna kazlay: Ghwadaka marakw ya kə'a.» ⁴⁰ Ka Yesu zlaftá gwada nda tsa mnda la Farisa ya mantsa: «Ari Simuŋ, mamu gwada ta kumə yu ta mnaghata,» ka'a. «Anji Mghama da mna,» ka'a zlganaftá wi. ⁴¹ «Mamu sana mndu ta balanaftá nzawa ta sana mnduha his. Prək ka tseda vagha mnduha hutaf dərma kə'a vlanja sani, prək ka tseda vagha mnduha hutaf mbsak kə'a vlanja sani guli. ⁴² Ka traptá həŋ ta palata kabga had skwi da həŋ prək ka palata tanj wa. Ka zlananta tsi ta tsa dməŋ ya ta həŋ his his. Wati mataba tsa mnduha ya dza'a malaghuta

* 7:27 Ngha ta Malatsi 3:1 nda Sabi 23:20.

dvutá tsa mndu ya, ka kagha ta gray na?» ka'a. ⁴³ «Mataba tsa mnduha ya ra! Ta graftá yu ná, tsa mndu zlanan lu ta nani dagala ya ya,» ka Simun. «Ta nja gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁴ Ka mbədavátá Yesu tvə tsa marakw ya, ka mnə tsi nja Simun: «Nda ngha ka ta na marakw na ki'e? Samsa yu da həga ga ghuni, walaŋ a ka ta tidiftá imi nja mbaza səla da manda ya snu lu wu, ka mbazihatá na marakw na nda ima tawani, ka takadihata nda swidani. ⁴⁵ Brusa a ka ta i'i ma sagha da manda ya snu lu wa. Tsatsi, ka yawu sama da ta zлана a ta brusa səlahə da wa.

⁴⁶ Walaŋ a ka ta pghigihatá rdi ma ghəŋ manda ya snu lu wu, tsatsi, pghidif pgha tsatsi ta rdi ta səlahə da. ⁴⁷ Ka yu ka mnaghata na: Nda pla inda dmakwa na marakw na. Tsaya kəl tsi ka maran̄ta dvutani ta i'i dagala. Ka ki'a planata lu ta dmakwa mndu ya, ki'a dvu maran̄ tsa mndu ya guli.» ⁴⁸ «Nda pla inda dmakwa gha makwa da» ka Yesu nda tsa marakw ya. ⁴⁹ Ka sana mnduha ta za skwi kawadaga nda tsi mantsa: «Wa va na mndu na katək na? Ta uwala pla dmaku na?» ka həŋ. ⁵⁰ «Zlghay nda n̄udufa gha ta mbaghafta makwa da, la nda vghata zdakwa gha,» ka Yesu nda tsa marakw ya.

8

Sana mi'aha ta pgha Yesu

¹ Tsəbakw fitik tahoma tsa, ka laghwi Yesu da ra luwaha dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw, ka tuza Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mna gwada ta ghəŋani ² nda sanlaha ma mi'aha ya ghazligin lu ta ghwadaka sulkumha ma həŋ, ka mbambanaftá həŋ ma dan̄waha tan̄. Tekw i Mari makwa ta Magdala sli'agap ghwadaka sulkumha ndəfāŋ mida, ³ nda Yuwana markwa Kuza. Tsa Kuza ya, mndu ya fanam mgham Hiriḍus ta inda skwi ma həgani ma dzvani ya. Mamu Suzana, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha guli mataba tan̄. Inda tsa mi'aha ya ná, katan̄kata həŋ ta i Yesu nda duhwalhani nda skwi ma dzva tan̄.

Gwada ta ghəŋa sana mndu ta wutsa hulfani

Mat 13:1-9, Mak 4:1-9

⁴ Ka sli'aktá mnduha ma luwaha kavghakavgha ka tskavata tizlik tavata Yesu. Mantsa tama, ka zlräftá Yesu ta mna mahdihdi:

⁵ «Mbada sana mndu ka sli'äfta ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. Tata wutsaywutsay, ka rkata sanlaha ma tsa hulfaha ya ta tvi, ka diŋlaku lu tida, ka sli'adaghata dyakha da daguta. ⁶ Ka rkatá sanlaha ta kluluh: Na tsa gi dyaftani ya, ka ghwalutá tsi kabga haḍ nasa mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka dyaftá tsi, ka glanaghata teki ka raghwanata. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək. Tsahaya, ka dayäftá həŋ, ka glafta ka pghaftá ghəŋ ghərməts ghərməts. Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi,» ka Yesu sganaghata nda lwi dagala.

Garay Yesu nda gara ta gwadani

Mat 13:10-17, Mak 4:10-12

⁹ «Nu klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya na?» ka duhwalhani dawan̄ta da tsi. ¹⁰ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snan̄ta difatá gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta. Nja sanlaha ya, ba nda mahdihdi dza'a mnanan̄ta lu ta həŋ kabga «ta nghay həŋ, trid̄ n̄gha a həŋ wu, ta snay həŋ, sew sna a həŋ wa.»»

* 8:10 Ngha ta Isaya 6:9, 10.

*Gwada ta ghəŋa mndu ta wutsa hulfa**Mat 13:18-23, Mak 4:13-20*

¹¹ «Wya klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya: Tsa hulfa ya ná, gwada Lazglafta ya. ¹² Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida həŋ. Hahəŋ ná, gi snan̄ta tan̄ ta gwada Lazglafta, gi ndadaghata halaway klugudunustá həŋ yaha həŋ da zlglafta ma n̄dufa tan̄ da mbaf̄ta həŋ. ¹³ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh rkaf hulfa tida həŋ, snan̄ta tan̄ ta gwada Lazglafta, gi zlglafta tan̄ nda rfu, ama had̄ həŋ ta zlan̄tá vli ɲa dzugwamta tsa gwada ya ta slrəŋ ma n̄dufa tan̄ wa. Ka dzghandzgha skwi ta həŋ, gi suwak zlan̄ta tan̄ ta zlgħay nda n̄dufa tan̄. ¹⁴ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda hulfa ta rkamta da teki ya həŋ, snan̄ta tan̄ ta gwada Lazglafta ka laghu həŋ da ndana nzaku ma ghəŋa hadik nda zba gadghəl nda ndana zba skwi ta hara'uwa iri, mant̄sa tama, mbada tsa skwiha ya ka ragħwa tsa gwada ya, ka nin̄ta həŋ ka ksuban̄. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha guli, manda gonək həŋ, snan̄ta tan̄ ta gwada Lazglafta, ka zlgħaftá həŋ nda n̄duf turtuk, ka ɲanatá həŋ ka ksa sl̄na nda tsi ka dihavata mida.»

*Daswa ka kuni nda sna skwi ta snu kuni**Mak 4:21-25*

¹⁶ «Ka mnaghunamna yu 6a! Had̄ mndu ta tsamta vu ma pitirla ka dzu6amta ma tughuba wu, had̄ ta fin̄ta mista ghzləŋ guli wu, ta fagata ta vli tskala, kada nghan̄ta gwal ta lamə da dzuguvi ta tsuwadək. ¹⁷ Inda skwi nda dīfa ná, dza'a maravamara. Inda skwi nda bukwa guli dza'a snan̄sna lu, ɲa zlagaptani bđan̄ay ta da6i. ¹⁸ Dasuwa ka kuni nda tva snan̄ta skwi ta snan̄ta kuni, kabga ɲa mndu nda guna sləmən̄ani ɲa sna skwi dza'a sganaghata lu ta snanamta. Ama ka had̄ tsi da mndu wu, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa má si ta ndanu tsi ta mutsay ya.»

*Vərda zwanamani ma Yesu**Mat 12:46-50, Mak 3:31-35*

¹⁹ Ka lagha i mani nda zwanamani ma Yesu slanaghata, ama trid̄ traptra həŋ ta 6hanavata, tsutska mnduha. ²⁰ «Wa a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta gəvala kagha,» ka lu nda tsi. ²¹ «Gwal ta sna gwada Lazglafta ka maga sl̄na nda tsi, tsaha ya i ma da nda zwanama da,» ka a.

*Ləanata Yesu ta mativirau' ta ghəŋa imi**Mat 8:23-27, Mak 4:35-41*

²² Ma sana fitik, «mbadma ta a sana 6la drəf a,» ka Yesu nda duhwalha, ka sl̄i'af̄ta həŋ kla lamə da kwambalu ka sl̄i'i. ²³ Tata ndr̄u həŋ, ka dzata hani ta Yesu, ka sl̄i'avaf̄ta mativirau' ta ghəŋa drəf, ka dza'a imi ndəghanaftá kwambalu. Ta wa hdak həŋ. ²⁴ Ka lagha həŋ sl̄i'a Yesu, «Maləm! Maləm! Nda zad̄a mul!» ka həŋ nda tsi. Ka sl̄i'avatá Yesu ka davanaghata tsi ta falak, nda tsa vavalakwa imi ya. Ka l6atá vli ka nzata t6ekw. ²⁵ «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mant̄sa? Kulam ndana had̄ zlgħay nda n̄duf da kaghuni dəkdek katək ra?» kə'a mbədavata tvə duhwalhani. Ka ksaftá zləŋ ta həŋ, ka ndr̄a'u həŋ. «Wa na mndu na katək na? Na dvanaghatani ta dər falak nda imi ná, gi ka snanata tan̄?» ka həŋ mataba tan̄.

*Mbanaf̄ta Yesu ta sana mndu nda duhwalha halaway mida**Mat 8:28-34, Mak 5:1-20*

²⁶ Ka 6hadaghata i Yesu nda duhwalhani ta hadika Geraseni ta nzakway mbəŋ ya mbəŋ ya nda luwa Galili. ²⁷ Nda fagata Yesu ta sēla ta hadik ta sabə tsi ma kwambalu, ka sagha sana mnda tsa luwa ya da guyay. Tsa mndu ya

ná, ksuksa duhwala halaway. Nda kda fitikani kul sudgaltá lgut dekdek, had ta nzəglata mintgha wu, mataba kuluha kə'a ta nzaku. ²⁸ Na ghur nghayni ta Yesu, ka wahatá tsi ka zləmbatá ma ghuvani. Ka'a mantša: «Yesu Zwanja Lazglafta ta luwa, Nya mataba u nda kagha? Kdəkkdək, wya dzvu, yaha ka ghuydiptá danwa,» ka'a wahata nda lwi dagala. ²⁹ Kəl tsi ka mna tsaya na: Sabša ma na mndu na ka Yesu dvanaghtá tsa duhwala halaway ya. Tsa mndu ya ná, nda kda fitika ksafsta tsa duhwala halaway ya. Ma tsa fitika ksafstani ya, si ta habafhaba mnduha nda zida, ka tsamtá səlahani ma tsuhwal, ma ŋa habanata. Ka raratsintá tsi ka 6a6alinta. Ka klaghatá tsa duhwala halaway ya ka laghwi ra vli ma mtak. ³⁰ «Wa hga gha ná?» ka Yesu nda tsi. «D6a' hga da,» ka'a zlghanafatá wi. Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha duhwala halaway ta sli'amta dida. ³¹ «Kdəkkdək, yaha ka da ghuna anŋi da gudzvurunwa vu†,» ka tsa duhwala halaway ya ndi'ata, ka ndə6a dzvu da Yesu.

³² Ndusa nda tsa vli ya, mamu sana bra ghuvazu ta zbutá skwa zay tan tavata ghwá. «Kdəkkdək vlanŋa tvi, ka sli'amta ŋni da a ghuvazuha a,» ka hən nda Yesu. «Araŋ,» ka Yesu vlanŋtá tvi ta hən. ³³ Ka gi sli'agaptá tsa duhwala halaway ya ma tsa mndu ya, ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf ka rwuta.

³⁴ Nghay tsa mnduha ta ngha tsa ghuvazuha ya ta tsa skwi ta magata ya, ka hwayaftá hən ka laghwi tay ma luwa nduk ma zwana luwaha ta tsa skwi ta maguta ya. ³⁵ Ka sli'afatá mnduha ka laghwi da ngha tsa skwi ta maguta ya. Ka lagha hən slanaghatá Yesu, ka slafatá hən ta tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya ta nzaku kurevesa tavatá səla Yesu nda sudatá lgut ta vgha, nda mbatani kwandlan. Nghanŋa tan, ka ksutá tsi ta hən ka zlən. ³⁶ Mbada tsa gwal si ta nghay ta magaku tsa skwi ya, ka rusay ŋa tan ká tsa mndu si ksaf duhwala halaway ya mbafta. ³⁷ Ka hən mantša: «Kdəkkdək sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka inda mnduha ma hadika Geraseni nda Yesu, kabga nda ksa hən da zlən katakata. Ka sli'afatá Yesu ka lamə da kwambalu ŋa vru. ³⁸ «Wya dzvu, kla ta i'i ta səla gha,» ka tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya nda Yesu. ³⁹ «Vra dzagha gha, ka dza'a ka rusa inda skwi maga gha Lazglafta,» ka Yesu pyafta ka dza'a mistani. Ka sli'afatá tsi ka laghwi tay ma inda luwa ta inda skwi magana Yesu.

Mbanafta Yesu ta sani marakw, nda sana zwanja makwa
Mat 9:18-26, Mak 5:21-43

⁴⁰ Ta vrəgladaptá Yesu ta sana 6la drəf, ka slanaghatá tsi ta ndəghata mnduha guli ta kzlay hada ŋa zlghafta. ⁴¹ Mbada ka sana mndu ta hgə lu ka Zayrus ta nzakway tekw mataba la mali ta ghəŋa haga tagha skwa la Yahuda, ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. Ka'a mantša: «Kdəkkdək mbada da ini,» ka'a nda tsi, ⁴² kabga mamu kđakwakdakwa makwani ta kla imi ghwanpəđə his kul dughwanaku ta kala ghən. Ka sli'afatá Yesu ka dza'a mistani. Ta mbada Yesu ka dza'a mataba tskata mnduha, had tva mbədayni ta vgha wa. ⁴³ Mamu sana marakw mataba tan Maghwanapəđə hisa vakwani tsa ta paghaku. Kđiŋkda ta inda skwi ma dzvani ŋa la duhtur. Had ya ka dər turtuk mataba tan ta mbanafta wa.

⁴⁴ Ka lagha tsa marakw ya nda ga mahulhula Yesu ka ksanŋtá wa lgutani. Na tsa gi ksanŋtani ya, gi hle' sladata tsa paghaku ya tsa. ⁴⁵ Ka Yesu mantša: «Wa

† 8:31 Gudzvurunwa vu: Ngha ta Ruma. 10:7, Suna Yuhwana 9:1-2, 11, 11:7, 17:8, 20:1, 3.

tša ta ksita ya na?» ka'a. «Andaw! Andaw! Andaw!» ka mnduha. Ka Piyer mantša: «Maləma dā! Mataba ndəghata mnduha mandana ta waghafta, had tva mbəda vgha gha nā, wa ta kshata na, ka ka?» ka'a nda tsi. ⁴⁶ Ka Yesu mantša: «Mamu mndu ta kshata! Nda sna yu ta mbraku ta savaghuta ma i'i,» ka'a. ⁴⁷ Snay tsa marakw ya ta tsa gwada ya nā, a nda tsatsa yu, ka'a. Ka lagha tsi nda ghudzatani da zləj zləmbatā ma ghuvu Yesu, ka mnə tsi ta kəma inda mnduha ta skwi kabgawu kəl tsi ka ksanja nda ya kə'a mbafta ma va tsa fitik ya. ⁴⁸ Ka Yesu mantša: «Makwa dā, zlgħay nda ɲudufa gha ta mbaghafta, la nda vgha ta zdakwa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁹ Tata tsa gwada ya Yesu, ka lagha sana mndu ta sli'aftha ga Zayrus da mnay ɲa Zayrus: Ka'a mantša: «Kdakwa tsa makwa gha ya tsa, ta ɲa danjwazlgelta gha ɲaw ta Malam na,» ka'a. ⁵⁰ Ka Yesu mantša: «Ma tdu ɲudufa gha, fata gha ta ghəja gha yeya ɲa gha, dza'a mbaku,» ka Yesu nda Zayrus snanjer tsi ta tsa gwada ya. ⁵¹ Manda 6hadaghata tan da tan, ka pyaftā Yesu ta mnduha ta lami da hāga mistani, ka hla'atā tsi ta i Piyer nda Yuhwana, nda Yakubu nda dani nda mani ma tsa makwa ya ɲa lamə mistani. ⁵² Ta lamə hən, ta wahu inda gwal ma hāga ka tawa ghən ta ghəja tsa makwa ya. Ka hən mantša: «Ma taw kuni, mta a wu, hani ta hani tsi,» ka'a. ⁵³ «Ta mndu nda mta nā, mta a wu ka'a,» ka hən ka ghuḅasay. ⁵⁴ Ka lagha Yesu ksaftā tsa makwa ya ta dzvu. «Sli'afslī'a gha makwana!» ka'a. ⁵⁵ Ka vramtā tsa makwa ya, ka gi sli'aftha. «Vlanjwawla ta skwa zay,» ka Yesu nda hən. ⁵⁶ Ndandrakau' ká i dani nda mani ma tsa makwa ya nzata ka ndərmimay. «Yaha kuni da mnay dər ɲa wati ma mndu ta skwi ta maguta,» ka Yesu zlahanaghatā hən.

9

Ghunafta Yesu ta duhwalha ghwanjpdə his

Mat 10:5-15, Mak 6:7-13

¹ Lagha Yesu ka tskanatā duhwalhani ghwanjpdə his, ka vlanjā tsi ta hən ta mbrakwa mbranaghatā inda duhwala halaway, nda mbrakwa mbambanaftā danjwaha. ² Ka ghunaftā tsi ta hən tuza gwada ta ghəja ga mghama Lazglafta, nda mbambanaftā gwal kul dughwanaku. ³ Ma kdaku hən sli'aftha, ka'a nda hən mantša: «Yaha kuni klaftā sana skwi dekdek ɲa dza'a da wawaku, dər dafa, dər zlibi, dər skwa zay, dər tsemi, turtuk turtuk ka kuni da klaftā lgut. ⁴ Dər ma wati hāga da tsu'aftha lu ta kaghuni ya, nzata ghuni hada ha ka sagha fitika sli'apta ghuni ma tsa vli ya. ⁵ Ala, dər ga vli dza'a kwal lu tsu'afthā kaghuni ya, wya dzva ɲni wya dzva ɲni ka kuni dazlay ka zlanavata kuni ta tsa luwa ya, tsaya dza'a marananjā hən ta ɓasa ɲudufa Lazglafta ta ghəja tan,» ka'a nda hən.

⁶ Ka sli'afthā hən ka laghwi da ra luwaha, ka mna Lfida Gwada, ka mbamba gwal kul dughwanaku ma inda vli.

Wa Yesu na ka Hiridus Anjipas

Mat 14:1-12, Mak 6:14-29

⁷ Na snanja tsa Hiridus Tetrak ta nzakway ka mgham ta hadika Galili ya, ta mna gwada ta inda skwiha ta magaku. Ka traptā tsi ta skwi ɲa ndanay. «A', Yuhwana ya ta sli'agapta nda hafu,» ka sanlaha ta mnay. ⁸ «A', anabi Iliya ya ta zlagapta,» ka sanlaha. «A', sani mataba la anabiha ghalya ya ta sli'agapta,» ka sanlaha. ⁹ «Ya wya tsaghwa tsa ta ghəja Yuhwana ka yu, ka tsaghutā lu ní, wa na mndu na ta mnə lu ta mndərga na skwiha ta snə yu na ta ghəjanī tama?» ka Hiridus, ka psə tsi ta tva nghanjā Yesu.

Zunja Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Yuh 6:1-14

¹⁰ Ka varaktá tsa gwal ghunay ya. Manda varakta tan, ka rusu han̄n̄ n̄a Yesu ta inda skwi maga han̄n̄. Ka hlaghatá Yesu ta han̄n̄ mistani, ka laghu han̄n̄ nda tvə sana luwa ta hgə lu ka Betsayda nda ghəna tan. ¹¹ Snan̄ta dɛmga kazlay: Laghula han̄n̄ ka'a, ka sli'af̄tá han̄n̄ zbintá han̄n̄. Ka lagha han̄n̄ slanaghatá han̄n̄, ka zlghaftá Yesu ta han̄n̄, ka mnə tsi ta gwad̄a ta ga mghama Lazglafta n̄a tan. Ka mbambanaftá tsi ta gwal ta kuma mbambanaftá han̄n̄ ma d̄an̄wa tan.

¹² Ta fitik hawu, ka gavadaghatá duhwalhani tavatani, ka mnay n̄ani: «Mnanamna ta na mnduha na, ka dza'a han̄n̄ da luwa dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw ta waftá na vli na, n̄a dza'a tan̄ zba skwa zay nda vli n̄a hana tan, kabga ma mtak mu hadna,» ka han̄n̄. ¹³ Ka Yesu nda han̄n̄ mantsa: «Vlan̄wawla kaghuni 6a ta skwi n̄a zay ta han̄n̄,» ka'a. Ka duhwalhani mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu, n̄a dza'a n̄ni da dzawagaghatá skwa zay n̄a zun̄tá inda na mnduha na rki?» ka han̄n̄ nda tsi. ¹⁴ [Tsaw ta magay mnduha* ta dambu' hutaf ma tsa vli ya.] «Mnanawa mna ta han̄n̄ ka tsakavata han̄n̄ hutaf mbsak hutaf mbsak,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹⁵ «Aray!» ka han̄n̄ ka tsakanatá han̄n̄ ta mnduha. ¹⁶ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha hutaf ya, nda tsa tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghənan̄i, ka 6alanaptá tsi ka valantá duhwalhani n̄a daganaptá mnduha. ¹⁷ Ka zə inda tsa mnduha ya, ka babaghawtá han̄n̄. Ka tsakftá lu ta padakwani ka ghwanak ghwan̄pda his.

Yesu ná, Kristi ya ka Piyer

Mat 16:13-19, Mak 8:27-29

¹⁸ Ma sana fitik ta nzaku Yesu turtukwani ka maga du'a, ka lagha duhwalhani slanaghatá. Ka'a dawan̄ta da han̄n̄ mantsa: «Wa i'i ka dɛmga ta mnay na?» ka'a. ¹⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya, ka sanlaha. Iliya ya, ka sanlaha. Sani mataba la anabi ghalya ya ta sli'agapta nda hafu, ka sanlaha,» ka han̄n̄ nda tsi. ²⁰ Ka'a nda han̄n̄ guli mantsa: «A ki kaghuni, waya ka kaghuni ta mnay nda i'i na?» ka'a. Ka Piyer mantsa: «Kagha ná, Kristi ka,» ka'a.

Mnan̄ta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:20-28, Mak 8:30—9:1

²¹ Ka Yesu zlahanaghatá han̄n̄ ka n̄d̄an̄d̄a mantsa: «Yaha kuni da mnay d̄ar n̄a wati ma mndu tsi,» ka'a. ²² Ka'a sganaghata guli na, «dza'a ghuyay Zwan̄a mndu ta d̄an̄wa katakata, dza'a wd̄in̄wd̄a la galata mndu nda gwal mali ta ghəna gwal dra skwi n̄a Lazglafta, nda gwal tagha zlahu n̄a mnduha. Dza'a dzadza lu, n̄a sli'agaptani nda hafu badu mahkən,» ka'a.

²³ Wya ka'a nda han̄n̄ demdem: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista d̄a katsi, ba zlan̄tani ta ndanu ta ghəna ghənan̄i, ka vlatani ta ghənan̄i ka kla udza zləjan̄i † inda fitik, ka dza'a mista d̄a,» ka'a.

Kinawu ta dza'a lu mista Yesu?

²⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa d̄a ka mndu katsi, dza'a Zadin̄zad̄a tsa mndu ya ta hafani. Ala ka dza'a Zadin̄zad̄a mndu ta hafani ta ghəna i'i katsi, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ²⁵ Nu dza'a katan̄ta mutsafta mndu ta inda na ghəna hadik na ka n̄ani ka Zadin̄zad̄a tsi ta hafani, ka ghənan̄i a tsi na? ²⁶ Ka ta 6asa zləj mndu ka mnantá hga d̄a, nda gwad̄a d̄a

* 9:14 Ngha ta Mata 14:21. † 9:23 Ngha ta Lukwa 14:27, Markus 8:34.

guli katsi, i'i Zwanja mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala i'i guli ta mnanjá tsa mndu ya badu sagha dza'a sagha yu ma glakwa da, nda ya ma glakwa Da da nda duhwalhani nda ghu6a, ta luwa. ²⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta, dza'a nda ngha hən nda ira tan,» ka'a.

Mbədavafta Yesu

Mat 17:1-8, Mak 9:2-8

²⁸ Ta magay fitik tghas manda mnutani ta tsa gwada ya, ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana nda Yakubu, ka nlaghatá hən ta ghwá da maga du'a.

²⁹ Ta magə Yesu ta du'a, ka mbədavaftá kumani tskəm, mbədavafha lgutani ka wudaku tilil ka nɟuslɟ. ³⁰ Gi wya mnduha his ta ghwa yiva nda tsi. I Musa nda Iliya tsa mnduha ya, ³¹ ta zlagapta ta wudaku tili ma glakwa Lazglafta ta luwa, ta gwada nda Yesu kinawu kə'a dza'a kđɟnta magata skwi ta kuma Lazglafta nda ma mtakwani ma Ursalima.

³² Ma tsa fitik ya, nda ghər6a i Piyer nda grahani da hani, sli'avata tan, ka nghanjá hən ta glakwa Yesu nda tsa mnduha his ya tavatani. ³³ Ma fitika dɟay tsa mnduha ya ta vgha nda Yesu, ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma da! Dina ka nzakwa mu hadna, ka magafmaga nɟni ta həga tumpul hkən. Pal nɟa gha, pal nɟa Musa, pal nɟa Iliya!» ka'a. Tsaw, snəgla a Piyer ta skwi ta mna tsi wa.

³⁴ Tata mna tsa gwada ya tsatsi, ka saha kusay bukwaamtá hən, ka ksaftá zləɟ ta tsa duhwalha ya nghər hən ta saha tsa kusay ya bukwaamtá hən. ³⁵ Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantsa: «Nanana zwanja da ya zbap yu, snawasna ta gwada da tsi!» ka'a ³⁶ Tahula gwadata tsa lwi ya, Yesu yeya ta nghə lu turtukwani, sriw nzanza tsa duhwalha ya ma tsa fitik ya, had mndu ya mnanan hən ta tsa gwada ya wa.

Mbanafta Yesu ta sana zwan nda ghwadaka sulkum mida

Mat 17:14-18, Mak 9:14-27

³⁷ Gamahtsimani ka saha hən ta ghwá, ka sli'áftá ndəghata dəmgə ka sagha da guya Yesu. ³⁸ Ka wahatá sana mndu mataba mnduha: «Maləma da! Ta ndə6a dzvu yu da kagha, nghanava na zwanja da na 6a! kđakwakđakwa zwanja da na. ³⁹ Ghwadaka sulkum ta ksafta. Na ksaftani, gi wahayni ta wahu, ka ghudzay nda mbraku, ka pgha mahupak ka giri nani, zlah kə'a ta zliɟta. ⁴⁰ Ka ndə6u yu ta dzvu da duhwalha gha ma nɟa ghzliɟntá mida ná, trid traptra hən,» ka'a nda tsi. ⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Gwal təɟtəɟa ghəɟa tan kul had zliɟhay nda nɟufuf da hən, kulam nɟa yawu dza'a nzavaghunata yu? Kulam nɟa yawu dza'a nzata yu ka su'aghunata? Klak tsa zwanja gha ya da hadna,» ka Yesu nda tsa mndu ya. ⁴² Ta gavadaghatá tsa zwan ya, ka slanatá tsa ghwadaka sulkum ya ta hadik, ka ghudzay nda mbraku. Ka davanaghatá Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya, ka mbanaftá tsi ta tsa zwan ya, ka vlanjá tsi ta tsa dani ya. ⁴³ Ka ndərmim mnduha ta glakwa mbrakwa Lazglafta.

Mnəglanja Yesu mtakwani nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Mak 9:30-32

Ta laghu mnduha da ndərmima inda tsa skwi maga Yesu ya, ka Yesu nda duhwalhani mantsa:

⁴⁴ «Fawafa ta sləmanɟ dɟina, ka sna na skwi dza'a yu mnaghunata na. Dza'a ksafksa lu ta Zwanja mndu, ka vlata ma dzva mnduha,» ka'a. ⁴⁵ Sna a tsa duhwalha ya ta tsa gwada ya wa, tsala a tsa gwada ya da hən wa. Nda difa

klatá ghə́ŋa tsa gwadá ya da hə́ŋ, kabga ŋa kwala taŋ kul snan̄ta. Ta zlan̄jay hə́ŋ ta dawan̄ta tsa gwadá ya guli da tsi.

Nahgani skwi ka ŋərmani na?

Mat 18:1-5, Mak 9:33-37

⁴⁶ Ka sagha sana ndanu da ghə́ŋ taŋ, ka zlə́rdə hə́ŋ mataba taŋ. Ka hə́ŋ mantsa: «Wa mali mataba mu na?» ka hə́ŋ. ⁴⁷ Daslafta Yesu ta tsa ndana taŋ ya, ka hgaftá tsi ta zwan̄ kwitikw ka sladanata tavatani. ⁴⁸ Ka'a nda hə́ŋ mantsa: «Dər wa ta tsu'af̄ta na zwan̄ kwitikw na nda hga da, vərda i'i tsu'af̄tsi. Dər wa ta tsu'af̄ta i'i guli, tsu'af̄tsu'a ta tsa mndu ta ghunigihata ya. Tsa mndu ta n̄iŋtá ghə́ŋani ka zwan̄ gudzekw dekdek mataba ghuni ya ná, tsa mndu ya ta nzakway ka mali,» ka'a.

Mndu kul had̄ kuni ta husan̄ta ná, kaghuni tsa

Mak 9:38-40

⁴⁹ Ka gi tsu'aghutá Yuhwana ta gwadá, ka'a mantsa: «Maləma da! Nda ngha ŋni ta sana mndu ta ghzla duhwala halaway nda hga gha, ka lmaftá ŋni kabga had̄ tsatsi mataba mu wu,» ka'a. ⁵⁰ «ŋaw! Ma pyə kuni! Ka had̄ gwadá mndu nda kaghuni wu, mista ghuni tsa mndu ya,» ka Yesu nda tsi.

Ksay Yesu ta tvi ka dza'a da Ursalima

⁵¹ Manda ndusakta fitik dza'a kəl Yesu ka zlan̄ta ghə́ŋa had̄ik, ka klaftá tsi ta ghə́ŋani ŋa dza'a ɓhata ma Ursalima. ⁵² Ka ghunaghatá tsi ta sana mnduha ŋa dza'a ta kəma ta kəma. Ka sli'af̄ta tsaha ya ka ksaf̄ta tvi, ka ɓhadaghatá hə́ŋ da sana zwan̄a luwa la Samari ŋa payanaftá vli. ⁵³ Ka kwalaghutá mnduha ma tsa luwa ya ta tsu'af̄ta, kabga nzakwani ta dza'a da Ursalima. ⁵⁴ Snan̄ta gwal his mataba tsa duhwalha ya, i Yakubu nda Yuhwana ta tsa gwadá ya, «Maləma da! Va a ka ta dawan̄ta ŋni da Lazglafta ŋa zligin̄tani ta vu ta luwa, ka zad̄anata tsi ta hə́ŋ ra?» ka hə́ŋ. ⁵⁵ Ka mbəd̄avatá Yesu ka davanaghatá hə́ŋ: «[Sna a kuni ka mndəra wani ma sulkum ta klaghunaktá mndərga tsaya ma ndanu wu! Sagha a Zwan̄a mndu da zad̄anatá mndu wu, saghasa ŋa mbanaf̄ta hə́ŋ,]» ka'a. ⁵⁶ Ka sli'af̄ta hə́ŋ ka laghwi da sana zwan̄a luwa.

Zlan̄ta inda skwi demdem ka dza'a mista Yesu

Mat 8:19-22

⁵⁷ Ta mbadá hə́ŋ ta tvi, ka sana mndu mantsa: «Dər dza'a diga ka, ta dza'a yu mista gha,» ka'a. ⁵⁸ Ka Yesu mantsa: «Mamu ghuruma gərhan̄ha, mamu həga dyakha, Zwan̄a mndu ná, had̄ vli ŋa fadatani ta ghə́ŋani wa,» ka'a. ⁵⁹ Ka'a nda sana mndu guli mantsa: «Mbadá mista da!» ka'a nda tsi. «Mghama da! Zlihazla ka dza'a yu pad̄amtá da da karaku,» ka tsaya zlghanaf̄ta wi. ⁶⁰ «Zlan̄zla ta gwal nda rwa ka padá hə́ŋ ta ghə́ŋa taŋ, sli'af̄sli'a kagha ka dza'a ka da mna gwadá ta ga mghama Lazglafta,» ka'a nda tsi. ⁶¹ Ka sana mndu guli mantsa: «Ta dza'a yu mista gha mghama da. Nziya nza tsi tama ná, ka la yu mnanatá la ga ini nda sli'asli'a da ka'a.» ⁶² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka nda ghada sli'af̄ta mndu ka dza'a mista da, ka ləglaghwani ngha vli nda ga muhul hul katsi, tsa mndu ya ná, had̄ hayhayani dekdek ŋa magaf̄ta slna ga mghama Lazglafta wa,» ka Yesu nda tsi.

10

Ghunaf̄ta Yesu ta duhwalha ndəf̄ŋ mbsak his mida

¹ Tahula tsa ka zabəglap̄ta Mgham Yesu ta sanlaha ma duhwalha ndəf̄ŋ mbsak his mida, ka ghunaf̄ta tsi ta hə́ŋ his his his ta kəma ta kəma da inda vli

ya má dza'a 6hata tsatsi. ² Ka'a nda hən mantša: «Dagala skwiha ɲa ts kay ta vwah, tsaw slagħwa a mnduha ɲa magay wa. Ndəbawa dzvu da mnda vwah ka sganaghata tsi ta mnduha nda ndagħa ɲa tskanata. ³ Lawala, ta ghuna kaghuni yu manda zwana tuwak da taba kramtakha. ⁴ Yaha kuni klaftá tsedi, dər zlibi, dər 6a6ah. Yaha kuni lagħwi da gaga zgu ɲa mnduha.

⁵ «Dər da wa dza'a lagħa kuni, “ka nza zdakwa Lazglafta ta ghəɲa na həga na,” ka kuni dza'azlay karaku. ⁶ Ka mamu mnda zdaku ma tsa həga ya katsi, dza'a nzaku tsa zdakwa ghuni ya nda tsi. Ka haď tsi wu dza'a vragaghuvra tsa zdakwa ghuni ya da kaghuni. ⁷ Ka tsu'aftsu'a lu ta kaghuni, ka nzata kuni ma tsa həga ya, ka za kuni, ka sa kuni ta inda skwi dza'a vlagħunata lu, kabga nda ra ka tsu'ay mndu ta maga slna ta nisəlani. Yaha kuni dza'a da ra həga. ⁸ Ka lamla kuni da luwa ka tsu'aftá lu ta kaghuni, tsu'awatsu'a ka za kuni ta skwi dza'a vlagħunata lu. ⁹ Ka mbambanafta kuni ta gwal kul dughwanaku dza'a slanaghata kuni ma tsa luwa ya. “Ndana ná, ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta,” ka kuni dza'azlay nda hən, ¹⁰ Dər da wati ma luwa dza'a lama kuni, ka kwalagħutá lu ta tsu'aftá kaghuni, lawala ta tvi ta tvi ma tsa luwa ya, ka kuni dza'azlay nda hən na: ¹¹ “Wana ɲni ta tukwaghunata nduk nda rgitika na luwa ghuni ta ndi'afťa ta səl ɲni na, kada grafta kuni si ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta ka'a. ¹² Ka yu ta mnaghunata na: Baďu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha ya ná, ta ləɲləɲa ɲa luwa Suduma* ka ɲa tsa luwa ya,” ka'a nda hən.

Luwaha ta kwalagħutá zlgħafta nda ɲuďuf

Mat 11:20-24

¹³ «Dəɲwa ɲa għa luwa Kurazinj! Dəɲwa ɲa għa luwa Betsayda! Ka má magamaga lu ta mndərga tsa mazəmzəm maga lu mataba kaghuni ya ma luwa Tir nda luwa Siduɲ katsi ná, má nda kda fitika mbədanafťa taɲ ta nzakwa taɲ, ka zlanavatá maga ghwaďaka skwiha, ka pghavatá buhu ta vgha nda hutidif ma ghəɲ ¹⁴ Tsaya dza'a kəl tsi ka nzakway baďu tsa fitika guma Lazglafta ya, dza'a malagħumala kafatá guma ta ghəɲa luwa Tir nda luwa Siduɲ ka ɲa ghuni.

¹⁵ «Kagħa luwa Kafarnahum, dza'a kapidif kapa lu ta luwa ka kagħa ra? Siga! Dza'a vradaghavra lu ha da vla gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu guli nda duhwalhani mantša: «Mndu ta snatá gwaďa ghuni, gwaďa da sna tsi. Ka kwalagħukwala mndu ta tsu'aftá kaghuni, i'i kwalagħu tsi ta tsu'afta. Ka kwalagħukwala mndu ta tsu'aftá i'i, kwalagħukwala ta tsu'aftá mndu ta ghunigihata,» ka'a.

Varakta tsa duhwalha ndəfəɲ mbsak his mida ya

¹⁷ Manda lagħwa tsa gwal ndəfəɲ mbsak his mida ya, ka varaktá hən nda rfu katakata. «Mgham da! Nduk nda duhwalha halaway tani ná, snasna hən ta gwaďa davanagħar ɲni ta hən nda hga għa,» ka hən nda Yesu. ¹⁸ Ka Yesu nda hən mantša: «Nda ngħa yu ta halaway ta dədagata ta luwa manda wuďakwa luwa. ¹⁹ Snawa 6a! Vlagħunavla yu ta mbrakwa diɲlanaptá nahadikha nda rdaha, nda ya ta ghəɲa inda mbrakwa ghuma, haď sana skwi dza'a balagħunata wa. ²⁰ Kulam nda tsa, ma rfu kuni ta rfu kabga snaghunata ghwaďaka sulkumħa ta gwaďa, rfawa ta rfu ta ghəɲa vindatá hga ghuni ta luwa,» ka'a nda hən.

* 10:12 Ngħa ta Zlrafta 19:1-29.

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Mat 11:25-27, 13:16-17

²¹ Ma va tsa fitik ya ka zdanafá Sulkum nda ghuḅa ta ṇuḍuf ta Yesu, ka'a mantsa: «Ḃḡka'a Da, Mgham ta luwa nda ya ta hadik, ta ghḡja difanata gha ta tsa skwiha ya da gwal nda difil ma ghḡja tan, nda ya da gwal nda mahizl ma ghḡja tan, ka maranantá ka ta gwal kul snantá skwi. Kahwathwata mantsa nzakwani Da, ta rfa kagha yu ta ghḡja dḡafta gha mantsa, ka'a.

²² «Inda skwiha vlihavla Da ḡa, had mndu nda sna ta tsa Zwan ya wa, Da yeya nda sna. Had mndu nda sna ta tsa Da ya guli wa, Zwan yeya nda sna nda mndu ya ta kumḡ zwan ta marananta,» ka'a. ²³ Ka mbḡdavata Yesu tvḡ duhwalhani, ka mnay ṇa tan nda ghḡja tan kazlay: Rfu ṇa ghuni, kaghuni gwal ta nghanṡá skwi ya nghan kuni kḡ'a. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata na: «Nda ndḡgha la anabiha nda mghamha si ta kuma nghanṡá skwi ya nghan kaghuni, trid'ngaha hḡj wa. Si ta kumay hḡj ta snantá, sew, sna a hḡj wa,» ka'a nda hḡj.

Dvudva ta Lazglafta, dvudva ta slḡvda gha guli

²⁵ Lagha sana mnda tagha zlahu ṇa mnduha ka sli'afṡa kabga ṇa dzḡghanṡá Yesu, ka'a mantsa: «Malḡma ḡa, nu dza'a yu magata ṇa mutsafta ḡa ta hafu ṇa kḡekedzen'na?» ka'a nda Yesu. ²⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Waka lu vindafta ma deftera zlahu na? Nu dzanaf ka mida na?» ka'a. ²⁷ «Ka dḡvuta ka ta Mgham Lazglafta gha nda kḡavakta ṇuḍufa gha, nda kḡavakta hafa gha, nda kḡavakta mbrakwa gha, nda kḡavakta ndana gha guli, ka dḡvuta ka ta slḡvda gha manda va ghḡja gha† kḡ'a,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa ya nzakwani, la magay mantsa dza'a mutsay ka ta hafu,» ka Yesu nda tsi.

²⁹ Ka'a nda Yesu mantsa: «Wa ya ta nzakway ka slḡvda ḡa na?» Ka tsa mnda tagha zlahu ya kabga ta kumay ta nzakwa gwada ta ṇani. ³⁰ Ka Yesu mantsa: «Mbaḡa sana mndu ka sli'afṡa ma Ursalima ka valu da Yeriku. Ta laha tsi, ka dḡdamṡá tsi mataba la gḡnda, ka zlu'atá hḡj ta tsa mndu ya ka dgata ka pḡdanamṡá hafu hafu, ka laghwa tan. ³¹ Ta lala sana mnda dra skwi ṇa Lazglafta ta va tsa tvi ya, ka dukwaftá tsi ta tsa mndu ya, ka tsaghutá tsi ta warawara ka laghwani. ³² Ka lagha sana mnda la Levi dukwafta tida guli, ka tsaghutá tsaya ta warawara guli ka laghwani. ³³ Mataba tsa ka lagha sana mnda la Samari ta dza'a wawakwani dukwafta tida. Ghur kḡ'a ná, ka ksanṡá tsi ka hidahida. ³⁴ Ka gavadaghatá tsi, ka maganaftá tsi ta rdí nda ghwani ta lkuhani, ka habanafta. Ka tsukwaftá tsi ka fafta ta kḡihani. Ka klaghata da hḡga tsu'a matbay, ka zughulay hada. ³⁵ Gamahṡsimani, ka klaftá tsi ta tseda vagha mndu his ta maga slna ka vlanṡá mndu nda tsa hḡga ya, ka'a nda tsi mantsa: «A'a, ka ngahṡa ka ka na mndu na, ka kidaghi dza'a sgavaghata ta ghḡjani ya, ṇa mniḡata gha vragaghar yu, ṇa plaghata ḡa,» ka'a nda tsi. ³⁶ «Wati mataba tsa duhwalha hkḡn ya, ta nzakway ka slḡvda tsa mndu ta dḡdamṡa mataba la gḡnda ya, ka kagha ta gray na?» ka'a nda tsi. ³⁷ «Tsa mndu ta tawatá hidahida tida ya ya,» ka tsa mnda tagha zlahu ya. «La, ka maga kagha mantsa,» ka Yesu nda tsi.

Tsu'afṡa i Marta nda Mari ta Yesu

³⁸ Tata mbada i Yesu nda duhwalhani, ka ḡhadaghatá hḡj da sana luwa. Ka tsu'afṡa sana marakw ta hḡḡ lu ka Marta ta Yesu ga tan. ³⁹ Mamu mukumani ta hḡḡ lu ka Mari guli, ka nzatá tsi tavata Yesu, ka sna skwiha ta gwada tsi,

† 10:27 Ngaha ta Vrafta ta Zlahu 6:5 nda Levitik 19:18.

⁴⁰ ta ksaghutá slna rmba ta Marta. Ka sap tsi mnay ŋa Yesu, ka'a mantsa: «Mghama dá! Tha a kagha ta na zlidínta mukuma dá ta slna na katék ra? mnanamna 6a ka katihata tsi,» ka'a. ⁴¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marta! Marta! Ma ghuyé ka ta ghəŋa gha, ma laghu ka da ndandanaku ta ghəŋa ndəghata skwiha. ⁴² Turtuk skwi ta raku. Ka zbaptá Mari ta vɔrdani ya dza'a kwal lu klugudunusta dékdek,» ka Mgham Yesu nda tsi.

11

Taghay Yesu ta maga du'a ŋa duhwalhani

Mat 6:9-13, 7:7-11

¹ Ma sana fitik ka magə Yesu ta du'a ma sana vli. Manda kɔakwani ta maga tsa du'a ya, Ka ɔawanɔ́ta sani mataba duhwalhani da tsi, ka'a mantsa: «Mghama dá! Taghanaf tagha ka lu ta maga du'a manda ya taghanaf Yuhwana ta duhwalhani ya,» ka'a. ² Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta magə kuni ta du'a, wya ka kuni da mnay: “Da ŋni ya ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuḃa, ka saghasa ga mghama gha. ³ Vlanḃavla ta skwa zay prək zay ŋni inda fitik, ⁴ plaḃnapla ta dmakwa ŋni, manda ya ta plinista aḃni ta dmakuha gwal ta maganḃata guli. Ma zlanḃa ka tawa skwi dza'a dzəghaḃnata,» ka'a.

Dawawadawa, dza'a mutsay kuni

⁵ Ka Yesu nda hən guli mantsa: «Ka waya ka skwi mamu sana mndu mataba ghuni mamu grani, ka sli'afɔ́tɔ́ tsa mndu ya ma takala, ka laghwi slanaghatá tsa grani ya. “Zwanama dá, katihakata nda kanaya buradi hkən. ⁶ Mamu sani mataba graha dá si ta wawakwani ta dukwata ga ini, tsaw had' skwa zay ŋa vlanɔ́ta dá wu,» ka'a. ⁷ Ka waya ka skwi ka gwadagaptá tsa grani ya ma haga, ka'a mantsa: “Ma gərzlə ka ta i'i gra, nda ghada hatá tgha dá, nda ghada ŋni ta ghzłəŋ nda zwana dá, lavglin a yu ta sli'afɔ́ta ŋa vlaghatá buradi wu,» ka'a. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, dər má laviḃta a tsi ta sli'iglafta ŋa vlanɔ́ta skwi ya ta ɔawu tsi, kabga dər má nzakwani ka grani wu, má dza'a sli'afsl'i'a ka vlanɔ́ta inda skwi ta kumə tsi kada kwala tsi ta gərzləgəltə.

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata ná, ɔawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni, dzawadza ta tgha ta gunaghunaguna lu. ¹⁰ Ka dər wa ta ɔawanɔ́ta ta mutsay, ka dər wa ta zbənɔ́ta ta slafsla tida, ka dzanɔ́za mndu ta tgha, ta gunanaguna lu. ¹¹ Wati ya mataba ghuni dza'a klaftá pala ka vlanɔ́ta zwanani, ɔawanɔ́r tsi ta buradi na? Ari ka klipi a ɔawanɔ́ tsi, ŋa klaftani ta nahadik ka vlanɔ́ta ka zlanɔ́ta klipi na? ¹² Ari ka slislik a ɔawanɔ́ tsi ná, ŋa klaftani ta rda ka vlanɔ́ta na? ¹³ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha ya, nda sna kuni ta vla skwi ɔina ŋa zwana ghuni ya ní, Da ya ta nzakway ta luwa yeya dza'a kwal kul vlanɔ́ta Sulkum ta mndu ta ɔawanɔ́ta rki na?» ka'a.

Ghzlay Yesu ta duhwalha halaway

Mat 12:22-30, Mak 3:22-27

¹⁴ Ma sana fitik ka ghzligintá Yesu ta duhwalha halaway ta tsa mndu ka rgha ma sana mndu. Manda saghwa tsa duhwalha halaway ya ma tsa mndu ya, ka zlráftá tsa mndu ya ta gwada tsəlen, ka va ndərmim ɔəmga. ¹⁵ Ka sanlaha mataba tsa ɔəmga ya mantsa: «A' nda mbrakwa belzebul mgham ta ghəŋa duhwalha halaway ta ghazla tsi ta tsa duhwalha halaway ya!» ka hən. ¹⁶ «Maganḃamaga ta mazəməzəm dza'a maranɔ́ta kazlay: Sa daga da Lazglafta

mbrakwa gha kə'a,» ka sanlaha nda tsi ɲa dzghay. ¹⁷ Tsatsafta Yesu ta ndana tan, ka'a mantša: «Ka tavaptá ga mgham turtuk his katsi ní, nda zla tsa ga mgham ya ɲa zlazlakwa həga sani ta sani. ¹⁸ Ka si dgavapdga halaway his katsi ní, wa ka tsa ga mghamani ya dza'a gdavata tama, "ya nda mbrakwa belzebul ta ghazla tsi ta duhwalha halaway" ka kaghuni nda i'i? ¹⁹ Ka si i'i, nda mbrakwa halaway ta ghazla yu ta duhwalha halaway katsi ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Hahəɲ dza'a tsaghunatá gumani. ²⁰ I'i, nda mbrakwa Lazglafta ta ghazla yu ta duhwalha halaway, tsaya ta marantá ghadata sagha ga Mgham Lazglafta da taba ghuni.

²¹ «Ka hbafhba mndu nda mbra ta vghani ka ngha həgani ka tsi ná, haď skwi dza'a ksanťá skwihani wa. ²² Ala, tsa lagha sana mndu ta malaghutá mbrakwani ka lagha habafta tsehwtehwewehw ka hləɡadanaghutá huzla lmani ya faf tsi ta ghəɲani tida ya katsi, ta haď mbrakwani wa. ɲa hlafta tsa mndu ya ta tsa huzla zlu'a tsi ya ka dgɲta.

²³ «Mndu ya kul haď mista da ná, nda i'i gwadani. Mndu kul haď ta katihata ka tskanata ná, kwizɲntá ɲani,» ka'a.

Vramta ghwadaka sulkum da vli sabə tsi
Mat 12:43-45

²⁴ «Ka sabša ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ɲa dza'ani da ra vli tuhwayan tuhwayana, ɲa zba vli ɲa mbi'a vghani, ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ɲa mbi'a vghani ya wu katsi, ka'a dza'azlay na: "Ka vra yu da tsa həga da ma vəl sabi yu ya gra," ka'a, ɲa sli'aftani ka vradaghata. ²⁵ Ka ta vradaghata tsi da tsa həga ya, nda tsukwa vli mida nda paya dɪna katsi, ²⁶ yawa da kə'a dza'azlay ɲa vraghutani, ɲa hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfəɲ ta malaghutá tsatsi nda sidi, ɲa lama tan da tsa həga ya ka nzamta mida. Tsaya dza'a kəl nzakwa tsa mndu ya ka 6wadzuta ka malaghutá nzakwani tanťan,» ka'a.

Tfawi ta ghəɲa gwal ta sna gwada Lazglafta

²⁷ Tata gwada tsa gwada ya Yesu, «rfu da tsa marakw ta klaftá kagha ma hufi ka sughustá u'a ya!» ka sana marakw klaťtá lwi mataba tskata mnduha. ²⁸ «Katək ná, rfu da mndu ta fata sləməɲ ka sna gwada Lazglafta, ka ksa slna nda tsi,» ka Yesu nda tsi.

Zlghawa Yesu ɲa gwal ta dawə mazəməzəm da tsi
Mat 12:38-42

²⁹ Ta tsakakutskaku mnduha tavata Yesu, ka'a mantša: «Ghwadək mnduha ma na fitik na, má maganɲamaga lu ta mazəməzəm ta saha daga da Lazglafta, ka həɲ ta daway. Haď sana mazəməzəm dza'a maganata lu ta həɲ, ka mndərga ɲa anabi Yunusa a tsi wa. ³⁰ Manda va ya nza anabi Yunusa* ka ɲizla ɲa gwal ma luwa Niniva ya, manda va tsaya dza'a nzakwa Zwanə mndu, ɲa gwal ma na fitik na. ³¹ Ghalya, ka sli'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di'ɲ ta haďika Seba ka lagha da sna dɪfil da Salumuɲ. Wana mamu mndu ta malaghutá Salumuɲ hadna, baďu tsay Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha, ɲa ghuni dmaku ka tsa marakw ya dza'a sli'afta mnanatá mnduha ma na fitik na. ³² Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həɲ ta gwada anabi Yunas, ka mbədanafť həɲ ta nzakwa tan. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Baďu tsay Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha, ɲa

* 11:30 Ngha ta Yunusa sura 1-4.

ghuni dmaku ka gwal ma luwa Ninive dza'a sli'aftha mnay ŋa mnduha ma na fitik na,» ka'a.

Nzaku ma tsuwadək
Mat 5:15, 6:22-23

³³ «Haɗ mndu ta tsamtá vu ma pitirla ŋa fata ma lwa vli ka ka dzuɓamta ma tughba a tsi wu ta vli tskala ta fagata tsi ŋa nghanɗa mnduha ta lami da hɛga ta tsuwadək. ³⁴ Ira gha ná, pitirla vgha gha ya. Ka ta dinadina ira gha, ma tsuwadək vgha gha. Ka nda ɓadza ira gha, ma grum vgha gha. ³⁵ Dasuwa ká ka, yaha tsa tsuwadək ma kagha ya da nuta ka grum. ³⁶ Ka si má tsuwadək inda vgha gha, haɗ pɗakwa sana vli ma gruma wu katsi, inda vgha gha dza'a nzata ma tsuwadək manda tsuwadaka pitirla ta tsuwadaka vli ya,» ka'a.

Manay Yesu ta maliha ta ghɛŋa dina
Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

³⁷ Manda kɗakwa Yesu ta gwada, ka hgaghatá sana la Farisa ŋa dza'a za skwi ga taŋ. Ka lamɛ tsi da hga, ka nzatá tsi ka za skwi. ³⁸ Ka nzatá tsa la Farisa ya ka ndərmima kwala Yesu kul mbazintá dzvu kada za skwi. ³⁹ Ka Mgham Yesu nda tsi mantsa: «Kaghuni la Farisa, hula leghwa nda hula hliba yeya ŋa ghuni ta mbazintá, ama ma ɲuɗufa ghuni ta kumay kuni ta ghalatá sanlaha, ta sisi kuni guli. ⁴⁰ Rghaha! Tsa mndu ta magaftá hulani ya a ta magaftá huɗani guli ra? ⁴¹ Klawá skwi ma leghwa ghuni nda ya ma hliba ghuni, ka vla kuni ŋa gwal ka pɗu, tsaya dza'a kɛl inda skwi ka nzaku tsuwedaka da kaghuni.

⁴² «Ɗaŋwa ŋa ghuni la Farisa! Ta laghula kuni vla skwi turtuk ma ghwan ta nzakway mataba niɗali ta mutsafta kuni ma vwah, nda masu'ataha ta hvata kuni nda hva ka vlay ŋa Lazglafta, ka zlanɗá nzaku tɗukwa, nda dɗutá Lazglafta. Tsaya skwi má ŋa magay nda kwal kul zanaptá sana skwiha.

⁴³ «Ɗaŋwa ŋa ghuni la Farisa! Ta laghula kuni dɗaftá taŋtaŋa vla nzaku ma hɛga tagha skwa la Yahuda, ta kumay kuni ta gagay mnduha ta zgu ŋa ghuni ta dawadawa. ⁴⁴ Ɗaŋwa ŋa ghuni! Manda kulu ta zwaɗuta ta mbaɗɗ mnduha ta mbaɗa tida kul snanɗa ya kuni.»

⁴⁵ «Mghama ɗa, aŋni ta razɛ ka ndana gwada gha na,» ka sana mnda ta tagha zlahu ŋa mnduha nda tsi. ⁴⁶ «Ɗaŋwa ŋa ghuni guli, gwal tagha zlahu! Kɛrtawa ndɛgaku ka kaghuni nda mnduha, va a kaghuni ta hintá dɛr ndəfiŋa dzva ghuni ŋa katanɗá hɛŋ ka klay wa.

⁴⁷ «Ɗaŋwa ŋa ghuni! Kula anabiha psla dzidziha ghuni ghalya ŋa ghuni ta babay. ⁴⁸ Ma tsa babay ghuni mantsa ya ná, ta maray kuni kazlay: Zɗagaghunazɗa tsa skwi maga dzidziha ghuni ya kɛ'a. Pslapsla hahɛŋ ta la anabiha, baba kuluha taŋ ŋa ghuni. ⁴⁹ Tsaya kɛl Lazglafta ma difilani ka mnay kazlay: Dza'a ghunɗaghuna ghuna yu ta la anabi nda gwal ghunay ta hɛŋ, dza'a pslapsla hɛŋ ta sanlaha, dza'a ganapga hɛŋ tiri ta sanlaha kɛ'a. ⁵⁰ Ta ghɛŋa tsaya dza'a kɛl lu ka ghuzlananɗa iri ta gwal ta na fitik na kabga psleta taŋ ta inda la anabiha daga zlafta ghɛŋa haɗik. ⁵¹ Na zlafta ta Abel, ka sagha ta Zakari dza lu ma takataka gwir nda vli nda ghuɓa ma hɛga Lazglafta ya. Mantsa tsaya, dza'a ghuzlananɗghuzla lu ta iri ta gwal ma na fitik na ta ghɛŋa vɛl psleta taŋ ta tsa mnduha ya.

⁵² «Ɗaŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu! Nu'af nu'a kuni ta watgha snanɗá skwi, lamɛ a vɛrɗa kaghuni wu, pyafpya kuni ta sanlaha ta kuma lami guli,» ka'a.

⁵³ Manda zlanja Yesu ta tsa vli ya, ka zlaftá gwal tagha zlahu nda la Farisa ta zlurgwa gwada kavghakavgha da tsi. ⁵⁴ Ka dakwats hən ja ksafta nda gwada dza'a sabi fətes ma wani, ja fanamtá tšan ma lwi.

12

Gwada banluwa

Mat 10:26-27

¹ Mataba tsaya, ka tskadaghatá mnduha ta vgha nēddəm tavata Yesu ka bisla vgha sani tavata sani. Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Dasuwa ka kuni nda Isa la Farisa ta nzakway ka madgwirmadgwir ta magə hən ya. ² Had skwi nda difa dza'a kwal kul sabi ta daḡi wa. Had skwi kdekdek dza'a kwal kul snavata guli wa. ³ Tsaya dza'a kəl inda skwi dza'a kuni mnay ma grum ka snaku ta daḡi. Skwi dza'a kuni mnay ma sləmən ja sləmən ja dzuguvu dza'a tuta wdiḡ ta daḡi.»

Fafwa ghən ja Lazglafta

Mat 10:28-31

⁴ «Wya ka yu ta mnaghunatá kaghuni ta nzakway ka graha ḡa: Ma zlan kuni ta gwal dza'a dzatá slu'uvgha ghuni kwenkwen, kul lavinjá hən ja magəglatá sana skwi tahula tsa. ⁵ Ka maraghunamara yu ta mndu dza'a kuni zlan ja. Zlan ja zlan ja ta Lazglafta. Tsatsi ta lavinjá dzatá slu'uvgha ghuni, mamu guli nda mbrakwa klafta kaghuni ka vzamta da vu. Mantsa ya nzakwani, tsatsi dza'a kuni zlan ja, ka yu ta mnaghunata.

⁶ «Had lu ta skwaptá tiytiha hutaf ta aneni his ra? Kulam nda tsa, Zanap a Lazglafta ta ya ḡər turtuk ma hən ja. ⁷ Mbəḡaf mbəḡa lu nduk nda swidi ma ghən ja ghuni tani, ma zlan kuni ta zlan dekdek. Malaghumala kuni piw ta tiyti,» ka'a.

Mnanja Yesu banluwa

Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20

⁸ «Ka yu ta mnaghunata na, mndu dza'a maranjá ghən ja ni ta daḡi ka mnay: “Ja Yesu i'i” ka'a ná, ka Zwanja mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: “Ja ḡa na mndu na,” ka'a dza'azlay. ⁹ Ama Mndu dza'a mnay ta kəma mnduha: “Ja Yesu a i'i wu” ka'a, ka Zwanja mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: “Ja ḡa a na mndu na wu,” ka'a. ¹⁰ Mndu dza'a vaza jazlu ta ghən ja Zwanja mndu, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ka Sulkum nda ghuḡa dza'a razanafta mndu katsi, had lu dza'a plinistá dmakwani dekdek wa.

¹¹ «Ka kladaghunaghakla lu da həga tagha skwa la Yahuda, ka tsaghu-naghatá guma, ka ḡər da gwal tsa guma nda gwal nūmna a tsi, yaha kuni da ndana skwi dza'a kuni magay ja kata ghən ja ghuni, nda ya dza'a kuni mnay guli. ¹² Sulkum nda ghuḡa dza'a mnaghunata ma tsa fitik ya ta skwi ja mnay ghuni.»

Ma zbə kuni ta tsagana

¹³ Ka sana mndu mataba ḡəmgə nda Yesu mantsa: «Maləma ḡa, mnanamna ta zwanja ḡa kada ḡanapta nni ta skwa za hga nni,» ka'a. ¹⁴ «Ari gra! Wa ta famtá i'i ja tsaghunatá guma, ari wa ta famtá i'i ja ḡaghunaptá skwa za hga na?» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda tsagana. Vəl nzakwa skwa mndu mamu ka nutá tsi ka gadghəl a kəl tsi ka nzata nda hafu wu, ka Yesu kay guli nda inda mnduha.»

¹⁶ Ka'a nda hən nda mahdihdi mantša: «Lagha sana mndu ka gadghəl ka hvatá hva dagala. ¹⁷ “Waka yu dza'a maga na skwi ná, wana had' vli ɲa pgha na nimaya da na wu?” ka'a ma ghəɲani. ¹⁸ “Yawa! Wya skwi dza'a yu magay: Dza'a dzaɲɲá guvurha da yu, ka tahanaghata ɲa tskamta da ta inda nimaya da, nda hamata skwiha da mida. ¹⁹ Wana mamu skwi dər ɲa vaku kidaghi tsi. Mbi'a ta vgha gha, za, sa, rfa ta rfu tama, ka yu dza'azlay nda vgha da,” ka'a. ²⁰ “Rghargha vgha na, kudan hafa gha ta na rvidik gita u na, ɲa wa inda na skwiha papayaf ka na tama?”» ka Lazglafta nda tsi. ²¹ Ka Yesu sganaghata mantša: «Tsaya skwi ta magaku nda mndu ta tskanatá skwi ta ghəɲani, ka zlanťá tskanatá skwi ta ghəɲani da Lazglafta,» ka'a.

Zbawazba ta ga mgham Lazglafta karaku

Mat 6:25-34

²² Tahula tsa, ka Yesu nda duhwalhani guli: «Tsaya ta kəl yu ka mnay ɲa ghuni kazlay: Ma mnə kuni ta “He”, a nu dza'a yu zay ní, a nu da fə yu ta vgha ní,” kə'a. ²³ Mal hafu ka skwa zay, mal vgha ka lgut. ²⁴ Nghawa zarakataghuvu 6a, had' ta sləgu dər tska skwi ta vwah wu, had' wbani wu, had' guvurani guli wu, Lazglafta ta zunťá skwi. Malaghumala a kaghuni piw ta dyakha ra? ²⁵ Waya mataba ghuni dza'a lavinťá sganaghata dər kwitikw ta fitik ta ghəɲa hafani kabga vəl mnayni ta he' na?

²⁶ «Ka si lavin' a kuni ta magatá skwi dər ka ki'a wu, nu ta kəl kuni ka mna he' nda pďakwani tama. ²⁷ Nghawa vzlizla ma vwah 6a, had' hən ta maga slna wu, had' hən ta ga lgut wa. Ka yu ta mnaghunata ná, dər Salumun, kulam nda tsa nzakwani ka gadghəl ya tani, ta fava a ta lgut manda ɲa sani ma tsa vzlizlaha ya wa. ²⁸ Ka gita u na ka Lazglafta pghanavatá rka ta kuzun ma vwah ná, gi gamahtsimani ɲa drinťa nda vu. Kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunatá lgut tama rki? Nahgani ta htinťá zlghay nda ɲudufa ghuni? Nu kul lavinťá kuni ta faftá ghəɲ? ²⁹ Ma laghu kuni da ndana skwi dza'a kuni zay nda skwi dza'a kuni say. ³⁰ Gwal kul snanťá Lazglafta ma ghəɲa hadik ta laghu da zba tsahaya. Kaghuni ná, nda sna da ghuni kazlay: Ta đvay kuni ta tsa skwiha ya kə'a. ³¹ Dzawadza ta vgha ka zba ga mgham Lazglafta karaku, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta pďakwani,» ka'a.

Gwal ka gadghəl ta luwa

Mat 6:19-21

³² «Ma zlan kuni ta zlan kaghuni gwal ta nzakway ka ɲa da manda zwanja bra. Zďəganazda ta Da ghuni Lazglafta na vlaghunatani ta ga mghamani. ³³ Dzawin'wa dzawa ta skwiha ghuni, ka dginťa kuni ɲa gwal ka pdu ta tsedani. Tskawa tseda ghuni ma vəl dza'a kwal kul 6adzavata ta nzakway ta luwa. Hada, ksanťa a ghali wu, ksanťa a hzay guli wa. ³⁴ Ka ga vla tskatá gadghəla gha ya ná, hada ɲudufa gha guli,» ka'a.

Fawafa ta vgha ka kzla saha Zwanja mndu

³⁵ «Hbawahba ta vgha ɲa maga slna, tsamwa vu ma pitirla ghuni, ³⁶ nzawanza manda duhwalha ta kzla dzanťa danjahəga tan' ta watgha vrakər tsi ma vla kla makwa ɲa gunanata tan'. ³⁷ Rfu da tsa kwalvaha dza'a sagha danjahəga tan' slanaghatá hən ndiri ya! Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a habafhaba ta vgha, ɲa nzanatani ta han' ma vla za skwi, ɲa saghani vlanťá skwa zay ta han'. ³⁸ Rfu da tsa kwalvaha ya ka slanaghasla tsi ta han' ndiri ma takala dər nda dga a vli ya!

³⁹ «Fawafa ta sləmənɗ dīna. Ka má nda sna zə'ala hga ta fitik dza'a lagha ghali da tan katsi, má dza'a nzanza ndiri má zlanɗa a ka zlratanɗi ta hgani wa. ⁴⁰ Kaghuni guli, habafwa vgha, kabga ma fitik kul ndananɗá kuni dza'a sagha Zwanɗa mndu,» ka'a.

Nərma kwalva nda sna ta skwi

Mat 24:45-51

⁴¹ Ka Piyer dawanɗa mantsa: «Mghama dá! ɗa aɗni nda ghəɗa ɗni re, ari ɗa inda mndu demdem a ta mna ka ta na mahdiɗi na na,» ka'a nda tsi.

⁴² «Wa na mndu tɗukwa nda mahizl ma ghəɗani na na? Tsaya a mndu dza'a danjahəgani mnay ɗani: “Ta vlaghavla yu ta slna, ka vla ka ta skwa zay ɗa gwal ta magihatá slna nda fitikani,” ka'a ya ra. ⁴³ Rfu da tsa mndu dza'a sagha danjahəga slanaghata ta magay mantsa ya! ⁴⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Dza'a fanaghafa ta tsa mndu ya ta ghəɗa inda tsa skwihani ya.

⁴⁵ Ala ka ka tsa kwalva ya ma ghəɗani mantsa: “Wana nda gərɗa mghama ɗa katək na,” ka'a ka linɗá psala sanlaha ma kwalva nda kwalva mi'aha, ka laghwi da zazaku nda sasaku ka ghuyaku katsi, ⁴⁶ dza'a saghasa mghama tsa kwalva ya dluk ma vaghu kul graftá tsatsi ta fitik ya kul snanɗá tsi, ɗa ghuyaghunaptani ta danɗa katakata, ɗa tsanaghatani ta guma kawadaga nda gwal ta maga ghwadaka skwiha.

⁴⁷ «Tsa kwalva nda sna ta skwi ta kumə mghamani ka kwalaghutá tsi ta payavata ka magay ya, dza'a dɗapɗa lu kwərɗək. ⁴⁸ Kwalva ya kul snanɗá skwi ta kumə mghamani, ka magatá tsi ta skwiha prək ka dɗapta, ki'a yeya dza'a dɗunɗa lu. Ka dagala vlanɗa lu ta mndu katsi, dagala dza'a dawa lu da tsi guli. Ka si fərta tani vlanɗa lu ta mndu katsi, fərta tani dza'a dawu lu da tsi guli,» ka'a.

Hwazlaɓa ta mnduha ta gwada ta Yesu

Mat 10:34-36

⁴⁹ «Sagha da vzatá vu yu ta haɗik, ta kumay yu ta gi kbaftani misimmisim. ⁵⁰ Dza'a lamla yu da ghuya danɗa manda ya ta lamə mndu da imi ma maga batem. Ya ta kzlə nda imi ma kulunɗ yu ta magatani. ⁵¹ Zɗaku klagagha yu ta ghəɗa haɗik ka kaghuni ta gray ra? Si ga! Daga vgha klagagha yu. ⁵² Daga ndanana, dzrafta a mnduha hutaf ma hga ta wi wa. Dzrafta a gwal hkən ta wi nda gwal his wa. Dzrafta a gwal his ta wi nda gwal hkən guli wa. ⁵³ Dza'a nda dma i da nda zwanɗ, dza'a nda dma i zwanɗ nda dani. Dza'a nda dma i ma nda makwani, dza'a nda dma i makwa nda mani. Dza'a nda dma i midzi nda ghwa'alani, dza'a nda dma i ghwa'ali nda midzani,» ka'a.

Nghawangha ta skwi ta magaku ndana

Mat 16:2-3

⁵⁴ Ka Yesu guli nda ndəghata dəmga na: «Nghay ghuni ta ɗatá ghwayak nda ga mazu ná, “dza'a saghasa imi” ka kuni ta mnay, gi ɗa magatani mantsa. ⁵⁵ Nghay ghuni ta vyakwa falaka Sud ná, “dza'a mamu vis gita,” ka kuni ta mnay, gi ɗa magatani mantsa. ⁵⁶ Tsa maɗgwirmaɗgwir maɗəgwira ghuni ya! Nda sna kuni ta dganatá skwiha ta magaku ta haɗik nda ya ta luwa, waka kuni traptá snanɗá dganatá skwiha ta magaku ma na fitik na tama?» ka'a.

Dzraftá skwi nda ghuma

Mat 5:25-26

⁵⁷ «Waka kaghuni ka ghəɗa ghuni traptá tsatsaftá maga skwi dīna? ⁵⁸ Ka wlawla mndu ta kagha, ka sl'afɗa kuni ka dza'a da guma katsi, ɗawanɗa ka dzray nda tsi ma kɗaku kuni ka ɓhadaghata da tsa vla guma ya, da lamə ka

da dzva mnda tsa guma, da klaftá tsi ta kagha ka vlata ma dzva la sludziha, da klaftá tsahaya ta kagha guli ka vzamta ma gamak. ⁵⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, “haď ka dza’a walańtá sabi hada ka ta kďiń a ka ta platá kďavakta anena tsa mndu ta vlaghata ya wu,” ka’a.

13

Mbəďanaƿwambəďa ta nzakwa ghuni, yaha kuni da rwuta

¹ Ma va tsa fitik ya, ka sli’adaghatá sanlaha ma mnduha mnay ńa Yesu ta skwi ta slanaghatá gwal ma Galili psła Pilat ma fitika dray tań ta skwi ńa Lazglafta. ² Ka Yesu nda hań mantsa: «Mal ńa tsa la Galili psła lu ya glakwa dmaku ka ńa pďakwa sanlaha ma gwal ma Galili, kəl hań ka ghuytá tsa đanwa ya, ka kaghuni ta gray ra? ³ Malaghumala a ńa tań wa. Ka mbəďanaƿ a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza’a rwurwa kuni demdem manda hahəń. ⁴ Ari tsa mnduha ghwanpďə tghas ta rwuta ma fitika zləmbanaghata sana həga dagala ma Silwe ta hań ya ná, mal ńa tań glakwa dmaku ka pďakwa sanlaha ma mnduha ma Ursalima a ka kaghuni ta gray na? ⁵ Malaghumala a ńa tań wa. Ka mbəďanaƿ a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza’a rwurwa kaghuni manda hahəń guli,» ka’a.

Fu ya kul haď ta yaku

⁶ Wya ka’a nda hań nda mahdińdi guli: «Mamu sana mndu đyaf fwa ghuraf ma vwaha inabani. Ka sli’aftá tsa mndu ya ka lagha da đaga yakwani. Ta lagha tsi ná, lay yaf a đekđek wa. ⁷ Ka’a nda tsa mndu ta ńgha tsa vwaha inabi ya mantsa: “ńgha 6a ta na ghuraf na, mahkəna vakwa đa na ta sagha da đaga yakwani, lay haď ta yaf ta wa. Nəw ńa zləńutani ta vli ka bətbəť na, tsinťsa!” ka’a nda tsi. ⁸ “Mghama đa! Ka va va tsi karaku, ka lapta yu ta vli mistani, ka pghinťa yu ta rgwa distani. ⁹ Ka waya ka skwi dza’a yafya kďaghalam. Ka yəglafa a tsi wu katsi ńa tsinťa gha,” ka tsa mndu ta ńghay ya.

Mbanafta Yesu ta sana marakw kul đughwanaku bađu sabat

¹⁰ Bađu sana sabat, ka taghə Yesu ta skwi ńa mnduha ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Hada, mamu sana marakw kul đughwanaku ta maga vaku ghwanpďə tghas ńiń sulkuma halaway kutsuvud, lavin a ta sladata ndəďap wa. ¹² Nghanťa Yesu ta tsa marakw ya, ka hganťá tsi. «Nda mba ka ma đanwa gha makwa đa,» ka’a nda tsi. ¹³ Ka faftá tsi ta dzvu tida, gi hadahada ka sladatá tsi ndəďap, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ¹⁴ Ka kuzlanafťá tsi ta ńuďuf ta mgham ta ghəńa tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, kabga tsa mbanafta Yesu ta mndu bađu sabat ya. «Mamu fitik mku’ ńa maga slna sagha ghuni da mbamba vgha ghuni ma tsa fitikha ya, bađu sabat a wu,» ka’a nda tsa tskatá vgha mnduha ya. ¹⁵ «Tsa maďgwirmaďgwira ghuni ya! Haď inda kaghuni ta pla slani ka kďihani a tsi ta wa guduk* ka klay da vla sa imi bađu sabat wu ra? ¹⁶ Wana na marakw na ta sabə ma mndəra la Abraham Maghwanapďə tghasa vakwani na manda hbuta halaway, ra a ka plinťá tsəna marakw na ma tsa zida ya bađu sabat wu ra?» ¹⁷ Ka ksutá tsa zlghawa Yesu ya ta ghumahani ka hula. Ka rfu hamata sanlaha ma mnduha ta rfu ta ghəńa inda ńəma slna ta magə Yesu.

Ndaw dza’a gra lu ta ga Mgham Lazglafta
Mat 13:31-32, Mak 4:30-32

* **13:15** Ngha ta Lukwa 2:7.

¹⁸ Ka Yesu guli mantša: «Ndaw dza'a gra lu ta ga mghama Lazglafta na? Ndaw dza'a gra yu? ¹⁹ Ka guram nda hya kramasa klaf sana mndu ka slagamta ma gam, ka dyafta tsi ka glafta gadiz, ka babafat dyakha ta hga tan ta zligamahani nzakwani,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa is

Mat 13:33

²⁰ Ka Yesu guli mantša: «Ndaw dza'a gra yu ta ga mghama Lazglafta na? ²¹ Ka guram nda is klaf sana marakw ka laḡanamta ma gratá darama hupu hkən ŋa ŋlanafta inda tsa hupu ya nzakwani,» ka'a.

Wa dza'a lami da ga mghama Lazglafta?

Mat 7:13-14,21-23

²² Ka tadaptá Yesu ta zwana luwa nda luwaha dagala dagala, ta sli'i tsi da luwa Ursalima, ka dza'a nda tagha skwi ŋa mnduha. ²³ Ka lagha sana mndu dawanja da tsi: «Mgham da! Ki'a yeya mnduha dza'a mbafta rki na?» ka'a. Ka Yesu nda hən mantša: ²⁴ «ŋavawəŋa ka lami nda ta watgha slrehwa. Ka yu ta mnaghunata na: Nda ndəgha gwal dza'a zba lami nda tida, trid ŋa trapta tan.

²⁵ «Ka sli'afsl'i'a danahəga ka nərzlaftá watgha ta ma bli kaghuni katsi, ŋa kuduslafta kaghuni ta dza watgha kazlay: Mghama da! Mghama da! Gunəŋnaguna ta watgha kə'a. "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu!" ka'a dza'azlay nda kaghuni. ²⁶ "Taw kay Mghama da! Ta va anji si ta za skwi, ka sa skwi, ka tataghə ka ta skwi ŋa mnduha ta inda pazlala ma luwa ŋni kay ra!" ka kuni dza'azlay nda tsi. ²⁷ "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu, laghwala demdem tavata i'i, kaghuni gwal ta maga ghwadaka skwi," ka'a dza'azlay nda kaghuni kay guli. ²⁸ Hada, dza'a waha kuni ta wahu nda hpaḡa sli'ij nghanər kuni ta i Abraham nda Izak, nda Yakubu, nda inda anabiha ta nzaku ma ga mghama Lazglafta, wdīŋwda lu ta kaghuni ma bli. ²⁹ Dza'a sli'aksl'i'a mnduha nda ta slərpa luwa fwaḡ, ŋa nzata tan ka za skwi ma ga Mgham Lazglafta. ³⁰ Nda tsaya tama, gwal nda hul ndanana guli, dza'a nzakway hən ta kəma. Gwal ta kama ndanana, dza'a nzakway hən nda hul,» ka'a.

Yesu nda Ursalima

Mat 23:37-39

³¹ Ma va tsa fitik ya, ka lagha sanlaha ma la Farisa slanaghatá Yesu, ka hən mantša: «Ta psa kagha Hiridus ŋa dzata, sli'afsl'i'a hadna ka laghwa ka da sana vli,» ka hən. ³² «Lawa mnanatá tsa garhan ya kazlay: Ta ghazla duhwala halaway yu, ta mbamba gwal ma danwa yu gita nda ya mahtsim, ta mahkəna fitik ŋa kdīŋta da ta slna da, ka'a nda hən. ³³ Ka kda yu ta mbada da gita, nda ya mahtsim, nda ya badima. Ra a ka mtuta anabi ma sana vli, ka zlanťá mtuta ma Ursalima wa.

³⁴ «Luwa Ursalima! Luwa Ursalima! Kagha ta rwanatá anabiha. Ghunəgagha gha Lazglafta ta mnduha ná, rwana ka, ka pslatá hən nda pala. Kumanəkuma yu ta tskanatá mnduha gha tavata i'i, manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlambakani, ka kwalaghutá kuni. ³⁵ Wana lu dza'a zlaghunantá həga ghuni. Had kuni dza'a ngehlanťá i'i dekdek ha ka sagha fitik dza'a mnə kuni kazlay: Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hga Mgham kə'a,» ka'a nda hən.

¹ Baḁu sana sabat, ka sli'afťá Yesu ka lami da hęga ga sana mali mataba la Farisa da za skwa zay. Ka pghafťá gwal hada ta iri tida ka nghay ndeezla. ² Mamu sani mndu kul ḁughwanaku nda hasla vghani ta nzaku hada. ³ «Mamu tvi ńa mba mndu baḁu Sabat re haḁ wa a na?» ka Yesu ḁawańta da gwal tagha zlahu ńa mnduha nda la Farisa. ⁴ Tsitsirid' nzanza hęj kul zlghanaftá wi. Ka lagha Yesu ksańťá tsa mndu kul ḁughwanaku ya ka mbanafta, ka ghunińta dzaghani. ⁵ Ka'a nda hęj tama mantsa: «Wa mataba ghuni ka ḁaḁaghadáḁa zwanjani, ka slani a tsi da vęvręm baḁu Sabat dza'a kwal kul tḁgingńta misimmisim na?» ⁶ Trid', traptra hęj ta skwi ńa zlghanaftá wani.

Dasuwa káka nda vli ńa nzata gha

⁷ Na nghay Yesu ta gwal hagaf lu ta zba vla nzaku ḁinadina, ka'a nda hęj nda mahdińi mantsa: ⁸ «Ka hgaf hga mndu ta kagha da vla za skwa zay, ma gilę ka da nzata ma vli ḁina, ka waya ka skwi mamu sana mndu ta malaghubá kagha hgaf lu ńa da tsa vli ya. ⁹ Da lagha tsa mndu ta hgaftá kaghuni ya, da mnay ńa gha kazlay: Sli'afsl'i'a, zlananjla ta na vli na ta na mndu na kę'a, ńa ksutani ta kagha ka hula ta dza'a nzęglata ma hamata vla nzaku. ¹⁰ Skwi ta raku ná, ka hgaf hga lu ta kagha da vla za skwa zay katsi, nzanza gha ma hamata vla nzaku karaku. Kę'a ka tsa mndu ta hgaftá kagha ya ná, «bay gra! sli'afsl'i'a, sawi da nzata hadya,» ka'a dza'azlay. Mantsa tama nda tsafara vgha gha da gwal dza'a za skwi kawadaga nda kagha. ¹¹ Inda mndu ta glanaftá ghęjani, dza'a vraganavra lu, inda mndu ta vraganatá ghęjani dza'a kapanafkapa lu,» ka'a nda hęj.

Hagaftá gwal ka pḁu ńa za skwa zay

¹² Ka'a nda tsa mndu ta hgafta ya mantsa: «Ka magamaga ka ta skwa zay ńa badawa ka vaghu ḁar skwa zay ka hani a tsi ńa mnduha, ma laghu ka hagay ta gra gha ta gra gha, ta zwanjama gha ta zwanjama gha, ta laghuni ta laghuni, nda ya ta slęvdaha gha ka gadghęl ka gadghęl, da hgaftá hęj ta kagha ńa plaghamta manava tsaya baḁu ya ga tan guli. ¹³ Ka magamaga ka ta skwa zay ńa badawa katsi, haga ta la ka pḁu, nda la ka marghum, nda la nda rwa slęlaha tan, nda gwal nda ghulpa, ńa zay. ¹⁴ Dza'a nzanza ka nda rfu kabga haḁ fitik dza'a plaghamta hęj manda va tsaya wa. Lazglafta dza'a plaghamta baḁu fitik dza'a sli'agapta tḁukwa mnduha nda hafu,» ka'a.

Skwa zay dagala

Mat 22:1-10

¹⁵ Tahula snanata sana mndu mataba tsa gwal ta za skwa zay ya tsa gwada ya, ka'a nda Yesu mantsa: «Rfu da mndu dza'a za skwa zayni ma ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Lagha sana mndu ka magatá skwa zay dagala, ka haganťá tsi ta mnduha nda ndęgha. ¹⁷ Ndusakwa skwa zay, ka ghunaftá tsa mndu ya ta duhwalani da mnanatá tsa mnduha haganťá tsi ya kazlay: Saghawasa nda maga fitikani kę'a. ¹⁸ Lagha tsa mnduha ya ka mbhanaftá wi ta tva turtuk. «Mamu vwah skwa yu ná, tsaw nda nza tkwe' ka dza'a ḁa nghanata ná, kiḁa, wya dzvu,» ka sani tanťan nda tsi. ¹⁹ «Mamu slaha hva dzawa yu ghwan dza'a yu dzaghanta» ná, kiḁa, wya dzvu, ka sani. ²⁰ «Klafta ḁa yeya ta makwa ta ga maghurbi yu tsaya dza'a kwal yu ḁhata,» ka sani nda ńani. ²¹ Ka vragaghatá tsa duhwal ya dzagha, ka rusanaftá tsi ta mghamani. Ka ḁasaftá tsa ḁanahęgani ya ta puḁuf. Ka'a nda tsa duhwalani ya mantsa: «La misimmisim ta ḁadawaha nda ya ta pazlalaha ma luwa, ka hagakta ka ta la ka pḁu, nda la marughumha, nda ghulpata mnduha, nda la

nda rwa sálaha tanj,” ka’a. ²² Tahula magatani, ka vradaghatá tsi. “Mghama da, nda maga tsa skwiha mna ka ya kay, tsaw ta teke’a vla nzakuha, ka’a.” ²³ “La ta tvi ta tvi nda ya ma vla njanatá gam, ka hlakta ka ta inda mnduha dza’a slanaghata ka, ka da ndaghagapta vli ma hga ga ini, ka tsa danjahaga ya nda duhwalani. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, had mndu mataba tsa gwal haganj lu ya dza’a danjá skwa zaya da wa,” ka’a.

Dina zlanja duhwalha Yesu ta inda skwi

Mat 10:37-38

²⁵ Ma sana fitik ta mbaða mnduha rutututa ta tvi mista Yesu, ka mbədavata Yesu, ka’a nda hənj mantsa: ²⁶ «Ka sagha da i’i mndu katsi, ba malaghutani ta dvutá i’i ka i dani nda mani, nda markwa tanj, nda zwanani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nduk nda vərda ghənjani tani, kada nzakwa tsi ka duhwala da. ²⁷ Dər wa tsi ta kwalaghutá kla udza zlanjani*, ka kwalaghutá dza’a mista da, laviñ a ta nzakway ka duhwala da wa. ²⁸ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta baftá həga dagala katsi ní, had ta nzata ka mbədaftá mbsaka skwi dza’a zadinta tsi karaku nja nghanjani ka mamu re had wa a tsedani prək ka kdintá tsa slna ya ra? ²⁹ Ka mantsa a tsi wu, ka laghani ka thaftá mndəra tsa həga ya ka kwal kdintá bafta katsi, inda gwal dza’a nghanavata ná, dza’a ghubasay hənj. ³⁰ Ngha ta na mndu na ta thaftá mndəra hga ka traptá kdinta,” ka hənj dza’azlay. ³¹ Mantsa guli, ka ta kumay sana mgham ta vulu nda sana mgham katsi, had ta nzata karaku ka ndanapta ka dza’a laviñərlaviñ a wa a tsi ta guyata nda ghumani ta dza’a sagha guyata nda tsi nda mnduha dəmbu’ hisambsak wu ra? Tsaw tsatsi, dəmbu’ ghwanj yeya nani ma mnduha. ³² Ka kə’a kə’a nghanapta laviñta a tsi wu, ta ghunafghuna ta mndani da tsa sana mgham ya ta kul bhadaghatá tsi ndusa, nja dawa tva dzrafta nda tsi. ³³ Mantsa tama, had mndu dza’a laviñta nzata ka duhwala da mataba ghuni, ka zliñ a tsi ta inda skwihani wu,” ka Yesu sganaghata.

Slughul kul had zɖaku mida

Mat 5:13, Mak 9:50

³⁴ «Wya zɖa slughul, ka nda kɖa zɖaku mida katsi, ndaw dza’a vrəglanamta lu ta zɖakwani na? ³⁵ Zɖəgla a nja pghafta ta vwah dər nja rgwa wu, dza’a pghidinpgħa lu ta hadik. Ka mamu mndu nda sləmənja snay, ka sna tsi,” ka’a.

15

Slafɖa sana mndu ta tuwakani nda zada

Mat 18:12-14

¹ Ma sana fitik, ka gavadaghata gwal ta tska dzumna da sna gwada da Yesu. ² Mbaða la Farisa nda gwal tagħa zlahu ka rurujwaku. «Niñna na mndu na ta ghənjani ka gra gwal dmaku, wana ta za skwi kawadaga nda hənj,” ka hənj. ³ Ka mnə Yesu nja tanj nda mahdihdi hdi: ⁴ «Waya mataba ghuni, ka dərmaək tuwakhani, ka zadavaghuta ya turtuk mataba tanj, dza’a kwal kul zlanavatá tsa pɖakuha tanj təmbaymbsak təmbay mida ya ma mtak, ka lagħwi da zba tsa turtuk ta zwaduta ya, ha ka nghanjani na? ⁵ Manda nghanjani, ka rfu tsi ta rfu, ka tsukwaftá tsi ta badzagani. ⁶ Manda vraktani dzagħa, ka haganjta tsi ta grahani nda sləvdahani. “Sawa ka rfa mu ta rfu, wana nda nghanj yu ta tuwaka da si ta zwaduta kay,” ka’a nda hənj. ⁷ Ka yu ta mnaghunata ná, dza’a malaghumala rfu ta luwa ta ghəñja mnda dmaku turtuk ta mbədanafta

* 14:27 Ngha ta Lukwa 9:23.

nzakwani, ka ŋa tɔfukwa mnduha tɔmbaymbsak tɔmbay mida ta kwalaghutá mbɔɔanaftá nzakwa tanj,» ka'a.

Slafta sana marakw ta kwaɓani si ta zwaɗuta

⁸ «Ari wati marakw ya, ta mutsaftá suley ghwanj, ka zwaɗugudunustá suley turtuk matabani, dza'a kwal kul tsamtá vu ma pitirla, ka tsukwa hɔga ka psay dasuwa ha ka nghanjani na? ⁹ Manda nghanjani, ŋa haganjani ta magrahani nda slɔvdahani. "Sawa, rfama ta rfu, wana nda nga yu ta suley ɔa si ta zwaɗuta kay, ka'a." ¹⁰ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu da duhwalha Lazglafta ta ghɔŋa mnda dmaku turtuk ta mbɔɔanaftá nzakwani,» ka'a.

Dukwafta dani ta zwanjani si ta zwaɗuta

¹¹ Wya ka'a guli: «Mamu sana mndu his zwanani. ¹² "Ari da! Vlihavla ta ŋaɔa ma skwa za hɔga má dza'a yu mutsay," ka sagɔŋ nda dani. Aray, ka da tanj. Ka dganaptá tsi ta gadghɔlani ta hɔŋ. ¹³ Tsɔɔakw fitik tahula tsa, ka dzawintá tsa sagɔŋ ya ta ŋani demdem, ka sli'áftá tsi ka laghwi ta sana haɔik di'ij. Hada, ka ɔadziŋtá tsi ta skwani ma maga sli'ijnsli'ij. ¹⁴ Manda kuduta tsa skwani ya demdem, ka slatá maya ta tsa haɔik ya. Lay, ta haɔ skwi deɔdeɔ da tsi wa. ¹⁵ Ka laghu tsi vzatá ghɔŋani ŋa maga slna ga sana mndu ma tsa haɔik ya. Ka ghunaghata tsa mndu ya da nga ghuvazuha ma vwahani. ¹⁶ Ka dzɔ maya. Ta kumay si má ta za tsa skwa zaya ghuvazuha ya, lay haɔ mndu ta vlaŋta wa. ¹⁷ Ka zlaftá tsi ta ndanu: "Kidaghi gwal ta ksa slna ga da ɔa, ta za skwi ka haslay, wana i'i hadna ta mtaku da maya! ¹⁸ Dza'a vru yu da ɔa ɔa. Vradaghata ɔa ya, da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku guli, ¹⁹ rgl a yu ka hɔay ka zwanj gha wu, fafa ta i'i manda mndu tekwa mataba gwal magaghatá slna," ka yu dza'azlay nda tsi, ka'a. ²⁰ Ka sli'áftá tsi ka vraghuta da dani.

«Ta ghwa a ka ɔhadaghata dzagha wu, ka nghanjani dani. Ka ksaftá tsi ta dani ka hiɔahiɔa, ka sli'áftá tsi nda hwaya, ka lagha tsi habwa' tida, ka brusay. ²¹ "Ari Da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku ta kagha guli, rgl a yu ka hɔgɔlta ka zwanj gha wu," ka tsa zwanj ya nda tsi. ²² "Klagapwa kla misimmisim ta tsa lgut ɔina katakata ya, ka sudanavata kuni, fanaf kuni ta halagar ta dzvu, sudanam kuni ta ɔaɔah ma sɔla. ²³ Ksagaghawaksa ta mamakwa sla nda uwasla, ka hnata kuni, ka za mu, ka rfa mu ta rfu. ²⁴ Nana zwanj ɔa wana tsi na ná, manda skwi si nda mta, wana vrakta nda hafu, si nda zaɔa ka nghavatá tsi," ka dani nda kwalvahani. Ka zlaftá hɔŋ ta rfu.

²⁵ «Tsaw ma vwah zumala tsa mndu ya ta tsa fitik ya. Ta vraktá tsa zumali ya dzagha, laghani ndusa nda hɔga, ka snantá tsi ta ghudzaga dewdew nda skalu ga tanj. ²⁶ Ka hganjani tsi ta sani ma kwalva tanj, ka ɔawanjta da tsi ta skwi ta magaku. ²⁷ "Zwanjama gha ya ta vrakta, ka dzatá da gha ta mamakwa sla nda uwasla, kabga nghanjani ta duhswana," ka tsa kwalva ya nda tsi. ²⁸ Ka ɔasaftá tsi ta ŋuɔuf, ka kwalaghutá dza'a da hɔga. Ka sabɔ dani gatay ŋa lamani da hɔga. ²⁹ "Má kidagha vakwa ɔa na ta magaghatá slna, ta kwalaghu a yu deɔdeɔ ta snatá skwi ta mniyata ka wa. Ta ksaf a ka ta ɔa ɔaɔa gu ka vlihata ŋa hnata ɔa, ka rfay ŋni ta rfu nda graha ɔa wa. ³⁰ Na vrakta zwanj gha ya ta ɔadanatá gadghɔla gha ŋa gwal ta hliri ná, ŋani ta hna yu ta mamakwa sla nda uwasla ka ka," ka'a nda dani. ³¹ "Sagɔŋ, kawadaga kagha nda i'i inda fitik. Inda skwa ɔa ná, ŋa gha ya. ³² Nda ra ka magatá skwa skalu, ka rfay mu

ta rfu. Nana zwanjama gha wana tsi na ná, si nda mta, ka vraktá tsi nda hafu. Si nda zada, ka nghavatá tsi,» ka dani nda tsi.

16

Njorma kwalva

¹ Ka Yesu nda duhwalhani guli mantsa: «Mamu sana mnda gadghəl ta hlaftá huzlani ka pghanamtá sana mndu ma dzvu ɲa nghanata. Ka lagha lu da mnanata kazlay: Wa'a tsa mndu ya ta badza huzla gha kə'a. ² Ka hganť tsi. Ka'a nda tsi mantsa: "Waka ka ta magay ka lu ta snə yu ya na? Mnihamna káka ta maga slna gha. Ndanana na, nzəglanaghata a ka ta ghəɲa huzla da wa," ka'a nda tsi. ³ Ka tsa mndu si ma dzvani tsa huzlaha ya mantsa: "Waka yu dza'a magay tama? Wana hlaghuhla danahəga da ta inda huzlaha ma dzva da? Ka la yu da hva ka yu, had mbrakwa da wu. Ka la yu da gatá skwi ka yu, dza'a ksay ta i'i ka hula. ⁴ Ala, nda sna yu ta skwi dza'a yu magay dza'a kəl mnduha ka tsu'aftá i'i ghzlədsrə lu dazlay," ka'a. ⁵ Tahula tsa tama ka hagaftá tsi ta gwal nda huzla danahəgani da həɲ. "Kidaghi skwi ta dza'a ka vlay ɲa danahəga da na?" ka'a nda tantəɲa mndu. ⁶ "Garwa rdí dərmək ya," ka'a nda tsi. "Klafkla ta delewera gha, nzanza misimmisim ka vindafta ka ta hutafmbsak," ka'a nda tsi. ⁷ "Ki da kagha, ta kidaghi ɲa gha ɲa vlay?" ka'a nda sani guli. "Buhwa hya dərmək ya," ka'a nda tsi. "Klafkla ta delewera gha, vindafvinda ta Tghasmbak," ka'a nda tsi. ⁸ Hwidhwida na mndu na, ka tsa danahəga ya ka ghuba tsa ghwadaka mndu ya. Tsaw mal hidata mnduha ma na ghəɲa hadik na nzakwa tanj mataba tanj, ka zwana tsuwadək," ka'a.

Laviɲ a mndu ta gwaftá danahəga his wa

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata na: Hlawa na ghwadaka skwa gadghəl ta na ghəɲa hadik na, ka kasa kuni ta gra nda tsi. Badu kdaghutani da kaghuni ya, ɲa tsu'ay Lazglafta ta kaghuni ma həgani ɲa kdekedzer. ¹⁰ Ka nda sna mndu ta ɲanatá skwi kwitikw, nda sna guli ta ɲanatá skwi dagala. Ka sna a mndu ta ɲanatá skwi kwitikw wu katsi, sna a guli ta ɲanatá skwi dagala wa. ¹¹ Ka laviɲ a kuni ta ɲanatá ghwadaka skwa gadghəla na ghəɲa hadik na wu katsi, wa dza'a mnay kazlay: Zlgha ta vərda skwa gadghəl kə'a? ¹² Ka laviɲ a kuni ta ɲanatá skwa gadghəl wu ní, wa dza'a vlaghatá vərda ɲa gha ma skwi tama.

¹³ «Laviɲ a kwalva turtuk ta ga kwalva danahəga his wa. Nda husanťa sani turtuk, nda dvutani ta sani. Ka mantsa a tsi wu, dza'a ndi'anava ndi'a ta vgha ta sani, ɲa husanťa tsa sani ya. Laviɲ a kuni ta nzakway ka kwalva Lazglafta kuni guli na, ka kwalva tseɲi kuni guli wa,» ka Yesu.

Nzakwa la Farisa nda guma Lazglafta

Mat 11:12-13, 5:31-32, Mak 10:11-12

¹⁴ Ka ghu6asula la Farisa ta sna inda tsa gwada ya ta Yesu, kabga dvudva hahəɲ ta tseɲi. ¹⁵ Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Ka tdukwa mndu anɲi ka kaghuni ta mara ghəɲa ghuni ta kəma mnduha. Tsaw nda sna Lazglafta ta ɲudufa ghuni. Tsa skwi ta ghubu mnduha nda ghuba ya ná, ka manzakdaway nzakwani ta wa ira Lazglafta.

¹⁶ «Daga ghalya ta zlraftá lu ta mna gwada ta ghəɲa skwi vindaf lu ma deftera zlahu Musa, nda ya ma deftera anabiha, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga Batem. Ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga batem tama, ka zlraftá lu ta mna gwada ta ghəɲa Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka zlu'u mnduha ta vgha ɲa lami. ¹⁷ Tsaw mal ndəkweɲata hərduta luwa nda hadik ka dədavaghuta thatá skwi turtuk ma zlahu,» ka'a.

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

¹⁸ «Mndu ta ghzlinṭá markwa taŋ ka klaftá sani ná, hliri ta hlu tsa mndu ya. Mndu ta klaftá marakw ghzlinṭ zə'ala taŋ guli ná, hliri ta hlu tsa mndu ya,» ka'a.

I sana mnda gadghəl nda Lazar

¹⁹ «Mamu sana mndu ghalya ka gadghəl, lgut kulefedfedá nda bla dzvani ta sudə tsi ta vgha. Inda fitik, skwi zdazda ta zə lu ga taŋ. ²⁰ Mamu sana mndu guli Lazar hgani, ka pdu, ka lku vghani dze'dze', ta zi'aku, ta hani ta watgha ga tsa mnda gadghəl ya. ²¹ Ta kumay si ta baghaftani nda wiwisa dafa ta rkata ma vlə zay tsa mnda gadghəl ya, sew mutsaf a wa. Ama kriha yeya katək ta sli'adaghata da ni'a tsa lkuhani ya. ²² Ka mtuta tsa mndu ka pdu ya, ka tsukwaghatá duhwalha Lazglafta fata tavata Abraham. Ka mtutá tsa mnda gadghəl ya guli, ka padamtá lu. ²³ Ka ghuyə tsi ta dāŋwa katakata ma vlə nzakwa gwal nda rwa. Kə'a kə'a klanṭá ghəŋ ná, ka nghanṭá tsi ta Abraham di'ij kawadaga nda Lazar. ²⁴ «Da dā Abraham! Tawatá hidahida ta i'i! Ghunafghuna ta Lazar ka tsughumamta tsi ta ndəfiŋa dzvani ma imi, ka didifta tsi ta ghanik ləŋləŋləŋ, kabga ta ghuya dāŋwa yu katakata ma na vu na,» ka'a dzatá lawlaw. ²⁵ Ka Abraham nda tsi mantsa: «Sagəŋ! Havaphava ka za mghama gha si ta zə ka ma nzakwa gha nda iri ta ghəŋa hadik, ta ghuyə Lazar ta dāŋwani ya. Ndana tama nda ləa ŋudufa tsatsi, ta ghuyə kagha ta dāŋwa gha. ²⁶ Zlanḥa lu ta tsa, mamu mghama gudzuwruŋ ta dgamata. Dər má ta kumay mnduha ta sli'afṭa hadna da aŋni ŋa dza'a da kaghuni ná, laviŋ a həŋ wa. Laviŋ a lu ta tsughwadagapta da kaghuni ka sagha da aŋni guli wu,» ka'a. ²⁷ «Ka si mantsa tsi, wya dzvu, ghunatá Lazar da la ga da dā, ²⁸ kabga ta mamu zwanama da hutaf. Ka dza'a tsi ta snanamṭá həŋ, da sagha hahəŋ guli da ghuya dāŋwa ma na vlə ghuya dāŋwa na,» ka tsa mnda gadghəl ya. ²⁹ «Mamu vindatá deftera zlahā Musa nda vindatá gwaḍa la anabiha da zwanama gha, ka snasna həŋ,» ka Abraham nda tsi. ³⁰ «Slaghwa a tsaya da dā Abraham wu, ka sli'af hadna mndu da gwal nda rwa, ka lagha slanaghatá həŋ ka tsi ná, hadahada həŋ dza'a mbədanafṭá nzakwa taŋ,» ka tsa mnda gadghəl ya. ³¹ «Ka va a həŋ ta sna tsa zlahā Musa nda tsa gwaḍaha la anabi ya wu katsi, dər ki sli'afṭa mndu da gwal nda rwa ka lagha slanaghatá həŋ, haḍ fitik dza'a snata həŋ wu, ka Abraham nda tsi,» ka'a.

17

Hidaku vla Yesu

Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42

¹ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha dza'a dziŋṭá mnduha ka tuthun. Ama dāŋwani ma mndu ta zləmbinṭá sani. ² Ta dran ya ma hbanam lu ta buna ma lwi ka vzaghata da drəf, ka vzamtani ta sanlaha nda hta da dmaku. ³ Nghawa ghəŋa ghuni!

«Ka gaga zwanama gha ta dmaku, mnanaŋmna dar. Ka mbədanaf mbəda tsi ta nzakwani, planapla ta dmakwani. ⁴ Ka dər ndəfəŋ səla gaghata tsi ta dmaku ta fitika turtuk ka va sagha tsi mnaghanṭa kazlay: Bgadəya kə'a, plinispla,» ka'a.

Gwadata zlghay nda ŋuduf

⁵ Ka gwal ghunay nda Mgham Yesu mantsa: «Sgarŋagha zlghay nda ŋuduf,» ka həŋ. ⁶ Ka Yesu tsu'anafṭá wani ta həŋ mantsa: «Ka mamu zlghay nda ŋudufa ghuni taḗta hya kramasa katsi, dza'a mnay kuni ŋa ya babala ya

kazlay: Tdaftda ta vgha gha ka dza'a ka vzamtá vgha ma drəf kə'a, ɲa snaghunatani.»

Vərda kwalva

⁷ «Ka mamu ya mataba ghuni ta hvanatahva ta mndu, ka ta nghanatá rini a tsi, na gi nghanja tsa mndu ya ta saghani ma vwah ná, “sawi misimmisim da za skwa zay” ka'a dza'azlay nda tsi ra? ⁸ Skwi dza'a tsi mnay ná, “diha skwa zay, ka mbəɗapta ka ta lgut ɲa vla skwi ɲa da, ta zə yu. Taha la tsa, ɲa zay gha ta ɲa gha kə'a.” ⁹ Dza'a rfay ta tsa kwalva ya kabga magatani ta tsa skwi mnana tsi ya ra?

¹⁰ «Mantsa ya kaghuni guli, ka magamaga kuni ta skwi mnaghuna Lazglafta ɲa magay katsi, “nu hayhaya kwalva ma aɲni 6a, skwi ya lavin ɲni ta magata maga ɲni, ka kuni mnay,” ka'a.

Mbanafte Yesu ta sana mndu ksu rda mndu

¹¹ Ta dza'a Yesu da luwa Ursalima, ka labə tsi ma takataka hadika Samari nda Galili. ¹² Tata lamə nda la Yesu da sana luwa, ka sagha gwal ghwanj hlu rda mndu ta həɲ guyaku nda tsi. Ka nzagaghatá həɲ kətsau'. ¹³ «Mgham Yesu, tawatá hidahida ta aɲni,» ka həɲ kapaɲtá lwi. ¹⁴ Na gi pghafta irani ta həɲ, «lawa la maranaɲtá vgha ghuni ta mnda dra skwi ɲa Lazglafta,» ka'a nda həɲ. Tata mbada həɲ ka dza'a, gi kləwəd nda mbamba həɲ. ¹⁵ Na gi nghanjá sani turtuk mataba taɲ ta tsa mbatani ya, ka vraktá tsi nda zləzlv Lazglafta nda lwi dagala dagala, ¹⁶ ka lagha tsi zləmbatá ma ghuva Yesu, ka rfay. Tsaw mnda la Samari tsa mndu ya. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ghwanj a həɲ ta mbambafta kay ra? Ga tsaha təmbay ya katək na? ¹⁸ Nana mndu ka matbay na yeya kwenkwenj ta vragaghata da rfanaghatá Lazglafta ra?» ka Yesu ta ghəɲani. ¹⁹ «Sli'afslí'a gha ka dza'a ka, zlgħay nda ɲudufa gha ta mbagħafta,» ka Yesu nda tsi.

Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta

Mat 24:23-28,37-41

²⁰ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Yawu dza'a sagha fitika ga mghama Lazglafta na?» ka həɲ. Ka'a nda həɲ mantsa: «Ghur a dza'a nghanja lu ta sagha ga mghama Lazglafta wa,» ka'a. ²¹ «Had lu dza'a mnay kazlay: A! “Wana tsi,” a! “Wa'a tsi” kə'a wa. Dina ka snanja ghuni kazlay: Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta kə'a,» ka Yesu nda həɲ.

Fitik dza'a sagha Zwanja mndu

²² Ka'a nda duhwalhani guli mantsa: «Dza'a saghasa fitik ɲa kumaɲta ghuni ta nghanjá fitika Zwanja mndu dər turtuk səla tsi, nghanja a kuni wa. ²³ Ka lu dza'azlay nda kaghuni na: “A! Wa a hada a,” “a! Wana hadna,” yaha kuni da dza'a, yaha kuni da slaslamaku. ²⁴ Manda daslakwa wuda luwa ta sli'afɲa ta sana slərpu ka labə da sana vli ya ná, mantsa ya dza'a sagha Zwanja mndu baɗu ɲani fitik. ²⁵ Ma kdə tsaya, dza'a ghuyapə ghuya ta dərɲwa katakata ɲa vzɲɲta na mnduha ta na fitik na. ²⁶ Tsa skwi ta maguta ma fitika Nuhu* ya ná, mantsa ya dza'a magakwa tsi ma fitika Zwanja mndu guli. ²⁷ Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka hla mi'i, ka vla kwagha taɲ ɲa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lami da kwambalu, ka sagha imi vlundud zadanaɲta həɲ. ²⁸ Ka guram nda skwi ta magata ta fitika Ludu dza'a magakwa tsi. Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka sakway, ka dzawapta, ka ɲabay, ka babay, ²⁹ vagim baɗu sagħwa Ludu ma Suduma† ya, ka zlagatá drəfa vu zadanaɲta

* 17:26 Ngha ta Zlrafta 6:5-12 nda 7:6-23. † 17:29 Ngha ta Lukwa 10:12.

həŋ tendərzlele'. ³⁰ Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi bađu tsa fitik dza'a zlagapta Zwanja mndu ya.

³¹ «Bađu tsaya, ka ta nzaku mndu ta dädəmatá ghəŋa həga, dər ma mamu huzlani ma huda həga, yaha tsi da saha da hlay, ka hwayaghuta tsi. Mantsa mndu ma vwah guli, yaha vru dzaghani. ³² Havakwa markwa Ludu† 6a! ³³ Mndu ta kuma mbanaftá hafani ka ghəŋani ná, dza'a zadinjada. Ama mndu ya ta zadintá hafani dza'a mutsafmutsa. ³⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, ma tsa rvidik ya, gwal his ta hani ta ghzləŋa turtuk, ŋa klaghutá sani, ka zlanavatá sani. ³⁵ Mi'aha his ta hu'u ka skwa turtuk, ŋa klaghutá sani ka zlanavatá sani. ³⁶ [Mnduha his ma vwah, ŋa klaghutá sani ka zlanavatá sani,]» ka'a nda həŋ. ³⁷ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a magakwa tsa skwiha ya ní Mghama da?» ka həŋ. «Ka ga mbala skwi ya ná, hada ta tska gugzlum ta vgha,» ka'a nda həŋ.

18

Sana ghwadaka mnda tsa guma

¹ Ka mnə Yesu ta mahdihdi ŋa tan, ŋa gdavata tan nda maga du'a, yaha malandugwa tan da rwaku, da zlanatá həŋ. ² Ka'a mantsa: «Mamu sana mnda tsa guma ma sana luwa kul zləŋa Lazglafta, had ghuyani nda mnda səla wa. ³ Mamu sana markwa wadgu ma va tsa luwa ya guli, ta va gdəta ta lagha da mnay ŋani kazlay: Dgaŋna guma mataba ŋni nda ghuma da, ka'a tazlay. ⁴ Nda kda fitika kwalaghutani ta tsanatá tsa gumani ya. Tahula tsa, ka'a ma ghəŋani mantsa: «Dər ma zləŋa a yu ta Lazglafta wu, had ghuya da nda mnda səla guli wu, ⁵ tsaw wana na wadgu na ta ghuya i'i, dər tsanata da ta na gumani na, yaha da gdəta ta sagha da ghuya ghəŋa da,» ka'a. ⁶ «Fawa sləməŋ ka sna kuni ta skwi mnə tsa ghwadaka mnda tsa guma ya 6a! ⁷ Lazglafta yeya dza'a kwal kul maganatá zdaku ta mnduhani ta wahu da tsi giftik nda rvidik tani ŋa gərda həŋ rki na? ⁸ Ka i'i ta mnaghunata, dza'a gi maganamaga ta zdaku ta həŋ gi hadahada. Nziya nza tsi, bađu vragata dza'a vragata Zwanja mndu ní, dza'a slanaghasla ta gwal ta zlglafta nda njuduf rki na?»

Mnda la Farisa nda sana mnda tska dzumna

⁹ Ka mnə Yesu ta sana mahdihdi guli kabga sanlaha ta nga ghəŋa tan ka gwal tdukwa ta kəma Lazglafta ka ghuḅasa sanlaha. ¹⁰ Ka'a mantsa: «Mamu sana mnduha his ta nladafda da həga Lazglafta da maga du'a. La Farisa sani, mnda tska dzumna sani. ¹¹ Ka sladatá tsa la Farisa ya ka maga du'a ma ghəŋani. Ka'a mantsa: «Ari Lazglafta, ta rfay yu ta kagha, kabga nza a i'i manda sanlaha ma mnduha, gwal ghali, ka ghwadak mnduha, nda gwal hliri wa. Nza a yu manda ya mnda tska dzumna ya wa. ¹² Fitik his ta fata yu ka suma ma luma, ta vlay yu ta skwi turtuk ŋa gha ma skwiha da ghwan kə'a.» ¹³ Na tsa mnda tska dzumna ya kay ka nzagaghata kətsau', walan a ta kapanťa ghəŋ nda ta luwa wa. Mbada kə'a ka wuslikay dzvu, ka dza ghuya. Ka'a mantsa: «Ari Lazglafta, tawa ta hidahida ta i'i ta nzakway ka mnda dmaku na,» ka'a. ¹⁴ Ka i'i ta mnaghunata, ta lagha tsa mndu ya dzaghani, nda dzra ŋani nda Lazglafta. Mantsa a nzakwa ŋa tsa la Farisa ya wa. Nzakwani ná, dər wa ta kapanaftá ghəŋani, dza'a gwitsaganagwitsa lu. Ka hananahana mndu ta ghəŋani, dza'a kapanafkapa lu,» ka'a.

† 17:32 Ngha ta Zlrafta 19:26.

Na gwal ta gara vgha nda zwani, ga mghama Lazglafta

Mat 19:13-15, Mak 10:13-15

¹⁵ Mbada mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu na tfanaghatani ta wi ta hən guli, Na nghan̄a duhwalhani ta tsa hladaghatá zwani ya, ka ghzlə hən ta hən. ¹⁶ Ka hgan̄tá Yesu ta hən, ka'a mantsa: «Zlan̄wazla ta zwani ka sagha hən da i'i! Ma pyə kuni ta hən. Nda nza ga mghama Lazglafta ka na gwal ta gara vgha nda hən. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wa ta kwal kul tsu'aftá ga mghama Lazglafta manda zwan kwitikw ná, hađ dza'a walan̄ta lami dida dekdek wu,» ka'a.

Sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Mak 10:17-31

¹⁸ Ka dawan̄tá sana mghama la Yahuda da Yesu ka'a mantsa: «ŋərma mgham, nu da a yu magay ka da mutsafta yu ta hafu na kdekeden̄ na?» ka'a.

¹⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu ta kəl ka hga i'i ka ŋərma na? Lazglafta turtukwani ŋərma. ²⁰ Nda sna ka, ka zlahu ta mnay: "Ma hlu ka tiri, ma dza ka ta mndu, ma ghali ka ta ghali, ma tsanava ka ta gwada ta mndu, vlatá glaku na i da gha nda ma gha",» ka'a. ²¹ «A! Sna a i'i ta tsaha ya daga ma ga zwan̄a da ra,» ka'a. ²² Na snan̄ta Yesu ta tsaya, ka'a mantsa: «Turtuk skwi ta pdəgədaghawta. La dzawin̄tá skwiha gha, ka daganaf̄ta ka ta tsedani ta la ka pdu, dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, ka vrakta ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a. ²³ Na snan̄tani ta tsa gwada ya, su'anak kumani kabga gadghəl ya katakata.

²⁴ Nghanata Yesu ta tsa su'anaka ta ŋudufani ya, ka'a mantsa: «E! Nda bla ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁵ Ta dran̄ lama ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ «Ka si mantsa tsi, waya dza'a mbafta 6a?» ka tsa gwal ta sna skwi ta mnə tsi ya. ²⁷ «Tsa skwi nda bla nzakwani da mnda səla ya ná, bla a da Lazglafta wu,» ka Yesu zlganaftawa tan̄. ²⁸ Ka Piyer mantsa: «A'a! Wana an̄ni ta zlan̄tá inda skwa ŋni, ka dza'a mista gha,» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlan̄zla mndu kabga ga mghama Lazglafta, ta hgani, ka markwa tan̄ a tsi, ka zwanamani a tsi, ka i dani nda mani a tsi, ka zwanani a tsi, ³⁰ dza'a kwal kul mutsaftá skwi dagala ma na zamana na, na mutsaftani ta hafu na kdekeden̄ dazlay wu,» ka'a.

Mnəgla Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Mak 10:32-34

³¹ Ka hgadaghatá Yesu ta duhwalhani ghwan̄pdə his da tsi, ka'a nda hən mantsa: «Wana mu ta dza'a da Ursalima hada dza'a kdafta skwi vindaf la anabi ta ghəna Zwan̄a mndu. ³² Dza'a vlan̄vla lu ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, na gagay tan̄, na rarazay tan̄, na tafay tan̄ ta sərđək tida. ³³ Tahula sləvapta tan̄ nda krupi, na dzata. Ta mahkəna fitik, na sli'agaptani.» ³⁴ Sna a duhwalhani ta tsa skwi ta mnə tsi ya wa. Gwada nda difa ya ta snə hahən, sna a hən ta klatá ghən̄ani wa.

Mbanaf̄ta Yesu ta sana mndu nda ghulpa

Mat 20:29-34, Mak 10:46-52

³⁵ Ndusadaghata Yesu tavata luwa Yeriku, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ta gatá skwi. ³⁶ Snan̄tani ta dənga ta sli'adaghatá, ka dawan̄tá tsi ta skwi ta magaku. ³⁷ Ka mnanatá lu kazlay, Yesu mnda la Nazaret ya ta

* **18:20** Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

labə kə'a. ³⁸ Ka'a mantsa: «Yesu zwanja Dawuda, tawatá hidahida ta i'i,» ka'a dzatá lawlaw. ³⁹ Lagha tsa gwal ta kəma ya ka davay, ka mbəl nja hanaftá wi. «Zwanja Dawuda, tawatá hidahida ta i'i!» ka'a sganaghatá lwi dagala dagala. ⁴⁰ Ka sladavatá Yesu. «Klakwakla,» ka'a mnanatá mnduha. Manda gavadanaghata, ⁴¹ «nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka Yesu dawanta da tsi. «Maləma da, ka nghəlanja yu ta vli,» ka'a nda tsi. ⁴² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nghəlanja nja gha, zlgəhay nda njudufa gha ta mbaghafta,» ka Yesu nda tsi. ⁴³ Gi hadahada, nzuwidid'irani, ka sli'aftá tsi ka dza'a mista Yesu nda zləzlvə Lazglafta. Inda mndu ta nghanja ka zləzlvu tsi ta Lazglafta.

19

I Yesu nda Zakayus

¹ Ka bhadamtá Yesu da luwa Yeriku, ka labə nda mida. ² Mamu sana mndu ta hğə lu ka Zakayus, mali ta ghənja gwal tska dzumna, gadghəl ya guli. ³ Ka zbə tsi ta tva gmata nda Yesu, ka wa tsi ya. Tsaw laviŋ a ta nghanja wa. Ka dekweri nzakwani tskutska mnduha guli ⁴ Ka hwayaghatá tsi nda ta kəma, ka nladafəta ta sana fwa babala, nja nghanja Yesu ta labə nda ta tsa tvi ya. ⁵ Manda bhadaghata Yesu da tsa vli ya, ka kapanjá tsi ta ghəŋ, ka nghanafəta. Ka'a mantsa: «Zakayus, sasa gha misimmisim da ghuni ta dza'a yu gita,» ka'a. ⁶ Ka gi saha Zakayus, ka laghu həŋ da tan, ka tsu'aftá tsi ta Yesu nda rfu. ⁷ Nghanja mnduha ta tsaya, mbadə həŋ ka rurunwaku. «Wa a laghwa tsa mndu ya da mnda dmaku,» ka həŋ. ⁸ Ka sladata Zakayus, ka'a nda Mgham Yesu mantsa: «Sna 6a Mghama da! Dza'a daganafəta sləbhwa gadghəla da yu ta la ka pdu. Ka mamu mndu si hulɡudunus yu ta skwani, fwaď səla dza'a planamta yu ta va tsa skwani ya guli,» ka'a. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Samsa mbaku da na həga na gita, kabga zivra Abraham tsatsi guli. ¹⁰ Tsaya ná, sa psa gwal nda zadə nja mbambanafəta həŋ Zwanja mndu,» ka'a.

Kwalvaha hkən

Mat 25:14-30

¹¹ Tata snaysnay həŋ ta tsa skwi ya, ka sganaghatá Yesu ta mahdihdi kabga ndusanavatani ta luwa Ursalima. Guli ná, zlah gi dza'a zlagapzлага ga mgham Lazglafta, ka mnduha ta ndanay. ¹² Wya tsa skwi ta mnə tsi ya: «Mamu sana mndu ka katsala mndəra tan ta laghwi ta sana hadik di'in, nja famta ka mgham, kada vrakta tsi. ¹³ Ma kdə tsi kada laghwi, ka haga'atá tsi ta gwal ksanať slna ghwan ka daganafəta tseda dasu* pal pal pal ta həŋ. «Ka tsakala kuni ta tsakala nda tsi ta vraktá yu,» ka'a nda həŋ. ¹⁴ Tsa mndu ya ná, ta husanhusa ta tsa mnduha ta tsa hadik ya. Ka ghunaftá həŋ ta mnduha ta hulani kazlay: Va a nni ta gayni ta mgham ta ghənja anni wu kə'a. ¹⁵ Kulam nda tsa, ka famť lu ma mgham, ka vraktá tsi ta hadikani. Ka hagaktá tsi ta tsa gwal daganaf tsi ta tsedi ya, nja dawanta da həŋ ta skwi mutsanagha həŋ. ¹⁶ Ka lagha sani tanjan. Ka'a mantsa: «Mghama da! Ghwan mutsanaghata yu ta ghənja tsa vliha ka ya kay,» ka'a nda tsi. ¹⁷ «Dina tsa, vərďa kwalva ka. Fitika tsa nzata gha ka vərďa mndu ma skwi ki'a ya, ka nnumna ta ghənja luwaha ghwan ta famta yu ta kagha,» ka tsa mgham ya nda tsi. ¹⁸ Ka lagha mahis. «Mghama da! Hufat mutsanaghata yu ta ghənja tsa vliha ka ya kay,» ka'a nda tsi. ¹⁹ «Kagha guli, ka nnumna ta ghənja luwaha hufat ta fanaghata yu ta kagha, ka'a.» ²⁰ Ka sagha sani. Ka'a mantsa: «Mghama da! A'a tseda dasa gha. Ma

* **19:13** Tseda vagha mndu turtuk turtuk ya.

lgut si mbsamta yu. ²¹ Zlənəfzlənə yu ta kagha, nda bla gwada ta kagha, ta klay ka ta skwi kul fata ka, ta tsKay ka ta skwi ta vwah ya kul sləgaftá ka,” ka’a nda tsi. ²² “Ghwadaka kwalva ka. Ta gwada gha ta tsaghaghata yu ta guma. Nda sna kagha kazlay: Nda bla gwada ta i’i, ta klay yu ta skwi kul fata yu, ta tsKay yu ta skwi ta vwah kul sləgaftá yu kə’a a tsa wa. ²³ Kabgawu kwal ka kul famta ta tsa tseda da ya ma banji? Ma na vrakta da na ná, ma nja klagapta da nda zwanj ta ghənjani?” ²⁴ Ka mgham nda tsa gwal hada ya mantša: “Kləgədanaghwa tsa tseda dasu ya ka gwanaghata kuni ta tsa ghwanj nani ya,” ka’a. ²⁵ Ka hənj nda tsi mantša: “A’a! Ghwanj a nani tsa mghama da wa!” ka hənj nda tsi. ²⁶ “Ka i’i ta mnaghunata wa, ka mamu skwi da mndu katsi, nani ta sganaghata lu. Ala ka had skwi da mndu yu katsi, kləgədanaghutá va tsa ki’atani ta fə tsi ta ghənj tida ya, ka’a zlghanaftawi ta hənj. ²⁷ Tsa hamata gwal kul kuma nzakwa da ka ga mgham ta ghənə tanj ya, hlagaghawahla ta hənj ka pslata kuni ta hənj tawa ira da, ka’a nda hənj,” ka Yesu. ²⁸ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, Ka sli’aftá tsi ka mbada ta kəma tanj nja dza’a da Ursalima.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Yuh 12:12-19

²⁹ Manda ndusanavatani ta luwa Beslaze, nda luwa Betani ta nzakway ndusa nda ghwa Zaytunj ya, ka ghunaftá tsi ta duhwalhani his. Ka’a nda hənj mantša: ³⁰ «Lawala da na luwa ta kəma mu na. Bhadaghata ghuni ya, dza’a slanaghasla kuni ta zwanj kdih ta hba, ta kul walantá mndu ta lafi tida. Ka plata kuni ka klaktá kuni. ³¹ «Ka naw ta pla kuni na?» ka mndu nda kaghuni ya, “Mgham ta psay”» ka kuni dazlay nda tsi, ka’a.

³² Ka laghu tsa gwal ghunagha lu ya, ka slanaghatá hənj manda va ya mnana Yesu ta hənj. ³³ Tata playplay hənj, «naw kuni ta zwanj kdih na?» ka tsa gwal nda kdiha tanj ya. ³⁴ «Mgham ta psay,» ka hənj zlghanaftawi ta hənj. ³⁵ Ka klanaktá hənj ta tsa zwanj kdih ya ta Yesu. Ka pghaftá hənj ta lgutha tanj tida. Ka faftá Yesu tida. ³⁶ Ka gavu hənj ya ná, ka zlazlatə mnduha ta lgutha tanj ta tvi. ³⁷ Ndusadaghatani nda Ursalima, nda ta tsa tvi ta saha nda tvə ghwa Zaytunj ya, mbada inda tskata duhwalhani ka rfu, ka zləzlva Lazglafta nda lwi dagaladagala ta ghənə inda mazəmzəm ya nghanj hənj. ³⁸ «Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mgham ta sagha ma hgani. Zdəku ta luwa, glaku nja Lazglafta ta luwa nda gaftək,» ka hənj. ³⁹ «Lma ta na duhwalha na 6a, ka ləata hənj,» ka sanlaha ma la Farisa ta lami da taba dəmga. ⁴⁰ «Ka i’i nda kaghuni wa, ka hafha hənj ta wa tanj ná, pala dza’a wahay,» ka’a nda hənj.

Taway Yesu ta luwa Ursalima

⁴¹ Ndusadaghatani dekdək nda luwa, ka nghanavatá tsi, ka taw tsi ta taw ta ghənəni. ⁴² Ka’a mantša: «Ka má nda sna kagha Ursalima káka má da zba zdakwa gha gita! Ndana tama, zadaghaghazada nğəlanja a ka wa. ⁴³ Dza’a saghasa fitika ksaghaghata, nja dzəbaftha ghumaha gha ka waghaftha, ka nəmtá kagha hesl dər ndiga. ⁴⁴ Nja zadaghata nda mnduha gha tani. Zlanata a hənj ta nzugwatá pala ta ghənə sani wu, kabga tsatsafa a kagha ta tsa fitika sagha Lazglafta da kata kagha ya wu,» ka’a.

Ghzlay Yesu ta gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Yuh 2:13-22

⁴⁵ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta, ka zlaftá tsi ta ghzlagaptá gwal ta tsakala. ⁴⁶ Ka’a mantša: «Vinda a ma deftera Lazglafta kazlay: Həga da ná,

həga maga du'a ya kə'a ra? Na kaghuni ná, ka nɪnta ka galigha la ghali†?» ka'a nda həŋ. ⁴⁷ Ka taghə Yesu ta skwi ɲa mnduha ma həga Lazglafta inda fitik. Mbada gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tagha zlahu, nda la mali ta ghəŋa mnduha ka psa dzatá Yesu. ⁴⁸ Ama sna a həŋ ta tvi ka həŋ dza'a bhanavata wu, kabga dar fata mnduha ta vgha ka sna gwadani.

20

Wa ta vlarɲá tvi ta Yesu ɲa magay mantsa na?

Mat 21:23-27, Mak 11:27-33

¹ Ma sana fitik, ma tsa fitika tataghay Yesu ta skwi ɲa mnduha ma həga Lazglafta, ka mna Lfida Gwada ya, ka sli'adaghatá la mali mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, nda la galata mndu slanaghata. ² Ka həŋ mantsa: «Mnaɲnamna, ka wa ta mnaghatá maga na skwiha na, ka wa ta vlaghatá mbrakwa magay?» ka həŋ nda tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ka dawaghuna dawá i'i guli. ⁴ Lazglafta ta ghunagatá Yuhwana da maga batem re, ari mnduha a na? mnihawa mna,» ka'a nda həŋ. ⁵ Ka nzatá həŋ ka dzrakay mataba taŋ. «Ka Lazglafta ya ta ghunagata» ka mu, «nu kul zlglaftá kuni ta gwadani ba,» ka'a dza'azlay nda amu. ⁶ «Ka mnduha ya» ka mu guli, dza'a zlrətsaku mu nda pala da inda mnduha ɲa pslatá amu, kabga nda sna inda taŋ kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ⁷ «Sna a aɲni ka wa ta ghunagaghata wu,» ka həŋ nda tsi. ⁸ Ka Yesu mantsa: «Ahaa! I'i guli ná, haɖ yu ta mnaghunata ka wa ta vlihatá mbrakwa maga tsa skwiha ya wu,» ka'a nda həŋ.

Sana mnda vwaha inabi ta sidi

Mat 21:33-46, Mak 12:1-12

⁹ Tahula tsa, ka zlaftá Yesu ta mna mahdihdi ɲa mnduha, ka'a mantsa: «Lagha sana mndu ka ɲaɓatá fuha inabi ma vwahani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi distaluwa ɲa nzɖavata. ¹⁰ Magatá fitika daga yakwa fwa inabi, ka ghunaftá tsa mndu ya ta kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya, ɲa hlanafá mayaka ɲani ma yakwa fu. Ka mbədanatá tsa gwal ta hva tsa vwah ya ta tsa kwalva ya nda dzə kul klanafá. ¹¹ Ka ghunglaftá tsi ta sana kwalvani, ka rəhaptá həŋ ta tsaya guli, ka rarazata, ka vrinɲa kul klanafá. ¹² Ka ghungladaptá tsi ta mahkəna kwalvani, ka balanatá həŋ ta tsaya guli ka vziɲɲa. ¹³ Ka dani ma tsa vwaha inabi ya mantsa: “Waka yu dza'a magay? dza'a ghuna zwanɲa da dɖu yu, yu. Tsatsi yeya dza'a vlə həŋ ta glaku ɲani,» ka'a. ¹⁴ Na ghur nghay tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya ta lagha tsa zwanɲa ya, gi ka həŋ mantsa: “Ya wana tsa mndu dza'a za həga ya tane, dzamadza, ka nzakwa na fuha inabi na ka ɲa mu,» ka həŋ. ¹⁵ Ka tsəhaghatá həŋ di'ɲ nda tsa vwaha inabi ya, ka dzata.» Ka Yesu mantsa: «Mantsa tama ní, nu dza'a maganata dani ma vwaha inabi ta həŋ? ¹⁶ Dza'a laghala slanaghatá tsa gwal ta hva tsa vwaha inabi ya, ka pslatá həŋ. ɲa klaftani ta tsa fwa inabi ya, ka fanamta ma dzvu ta sanlaha ma mnduha,» ka'a nda həŋ. «Haɖ tsaya dza'a magaku mantsa wu,» ka tsa mnduha ta sna gwada Yesu ya hlaftawi.

¹⁷ Ka naghadamtá Yesu da kuma taŋ, ka'a mantsa: «Nu klatá ghəŋa tsa gwada vindaf lu ma deftera Lazglafta kazlay: Tsa pala wuɖidɲ gwal ta ba həga ya, ta nuta ka palaka tughwa həga* ka'a ya?

† 19:46 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmia 7:11. * 20:17 Ngha ta Zabura 118:22.

¹⁸ Inda mndu dza'a nzechwafta ta tsa pala ya, dza'a huru6u huru6a. Ka tsa pala ya ta dādanaghatá tsa mndu ya katsi guli, dza'a hu'anap hu'a nǝrdǝk,» ka'a.

Nda ra ka pla dzumna ɲa mghama Ruma ra?

Mat 22:15-22, Mak 12:13-17

¹⁹ Ma wa tsa fitik ya, ka zbǝ la mali ta ghǝɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, ta tva ksaftá Yesu, kabga nda sna hǝɲ kazlay: Ta ghǝɲa tan ta mna Yesu ta tsa mahdihdi ya kǝ'a, ama ka zlǝɲaftá hǝɲ ta mnduha.

²⁰ Ka va dǝkwats hǝɲ ta Yesu, ka ghunadaghatá hǝɲ ta sana mnduha ta nzakway manda va ya nǝrma mnduha ya, da dǝwa gwada da Yesu, ɲa dǝkwatsa gwada da tsi, ɲa ksafta ka vlanťá ɲumna. ²¹ Ka dǝwanťá hǝɲ da tsi: «Mghama da! Nda sna ɲni ta gwada ta gwada ka, nda skwi ta taghǝ ka tǝdukwa nzakwani kǝ'a. Had ka ta gala mndu wu, tva nzaku kahwathwata manda ya ta kumǝ Lazglafta ta taghǝ ka,» ka hǝɲ. ²² «Mnaɲnamna, nda ra re ra a wa a ka play mu ta dzumna ɲa mgham Sezar na?» ka ga ɲni. ²³ Tsatsafta Yesu ta tsa madgwirmadgwira tan ya, ka'a nda hǝɲ mantsa: ²⁴ «Yahawa ka nghanata yu ta tsa kwa6u† ya. Fuwata wa nda hga wa na thaf lu tida na na?» ka'a. «ɲa mgham Sezar ya,» ka hǝɲ. ²⁵ «Ala plawa ɲa mgham Sezar ta ya ta nghanata mgham Sezar. Plawa ɲa Lazglafta ta ya ta nghanatá Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Trid trapra hǝɲ ta ksaftá krughuvani ma skwi ya ta mnǝ tsi ta kǝma mnduha. Tsa zlghawani yeya ta vlanťá ndǝrmimay ta hǝɲ katǝk, ka nzatá hǝɲ faflara.

Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ra?

Mat 22:23-33, Mak 12:18-27

²⁷ Ka gavadaghatá sanlaha ma la Sadukiya guli tavatá Yesu. Tsa la Sadukiya ya gwal ta mnay kazlay: Had sli'agapta ma mtaku nda hafu wu kǝ'a ya. Ka dǝwanťá hǝɲ da Yesu. ²⁸ «Mghama da! Ka Musa vindanǝfta na: «Ka mamu sana mndu nda zwanamani ta klaftá marakw ka mtuta kul yatá zwan katsi, ka kla tsa mndu ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ɲa yanatani ta zivir ta zwanamani‡,» ka'a. ²⁹ Tsaw mamu la zwanama ndǝfǝɲ hǝɲ. Ka klaftá zumali ta marakw ka mtuta kul yatá zwan. ³⁰ Ka klutá mahis ta tsa wadgu ya, ³¹ mantsa ya mahkǝn, ka raftá hǝɲ ndǝfǝɲ ndǝfǝɲ tida ka rwuta hǝɲ, had ya ta yatá zwan nda tsi wa. ³² Mantsa ya guli ka mtanaghatá tsa marakw ya. ³³ Mantsa tama ní, ɲa wa ɲa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya badu sli'agapta ma mtaku nda hafu, ya wya klukla tsa mnduha ya ndǝfǝɲ ndǝfǝɲ ka markwa tan na?» ka hǝɲ nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hǝɲ mantsa: «Ta kluvustá vgha zgwana nda mi'aha ma na ghǝɲa hadik na, ³⁵ ama zgwana nda mi'aha gwal nghadap Lazglafta kazlay: Nda ra hǝɲ ka vragapta ma mtaku nda hafu, ɲa nzaku nda hafu ma mbǝdakwa luwa dazlay kǝ'a ya, had hǝɲ dza'a kluvustá vgha wa. ³⁶ Had hǝɲ dza'a mtǝgǝltá mtaku wu, kabga nda nza hǝɲ manda duhwalha Lazglafta. Nda nza hǝɲ ka zwana Lazglafta, kabga sli'agapsli'a hǝɲ ma mtaku, ka nzata nda hafu. ³⁷ Kǝɲɲkǝ Musa ta mnata kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ɲa nzaku nda hafu kǝ'a. Ma vla gwada ta ghǝɲa mubukw ta zlghaku, ka hgǝ tsi ta Mgham, «ka Lazglafta Abraham, ka Lazglafta Izak, ka Lazglafta Yakubu§.» ³⁸ Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wa, Lazglafta gwal ndiri ya, kabga inda tan demdem ɲani ta nzakwa hǝɲ nda hafu.» ³⁹ Rkau' tsu'u waghu tsu'a sanlaha ma gwal tagha zlahu ta

† **20:24** Ngha ta Lukwa 15:8. ‡ **20:28** Ngha ta Zlrafta 38:8 nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6. § **20:37** Ngha ta Sabi 3:2, 6.

gwada, ka hən mantsa: «Zda tsa gwada gha ya Mghama da,» ka hən, ⁴⁰ Walglan a hən ta dawglanṭa sana skwi da tsi wa.

*Kristi ná, Mghama Dawuda ya
Mat 22:41-46, Mak 12:35-37*

⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Kura ki lu ta mnay kazlay: Kristi ná, zwanja Dawuda ya kə'a na? ⁴² Wya mnamna vərda Dawuda ma deftera Zabura kazlay:

“Ka Mgham Lazglafta nda mghama da ná, nzanza nda ga zeghwa da,

⁴³ ta nanafṭa yu ta ghumaha gha ka skwa ta dinlay səla gha*» kə'a.

⁴⁴ Waka Kristi dza'a nzaku ka zwanja Dawuda, ya wya “Mgham” ka Dawuda ta hgay?» ka'a.

*Yaha kuni maga skwi manda gwal tagha zlahu
Mat 23:1-36, Mak 12:38-40*

⁴⁵ Tata sna tsa gwada ta mnə tsi ya mnduha, ka Yesu nda duhwalhani mantsa: ⁴⁶ «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu zdəgana wawaku ta hən nda lgut zutututa ta kuma gagay lu ta zgu ŋa tan ta dawadawa ya. Vla nzaku ta kəma ŋa tan ta zbay ma həga tagha skwa la Yahuda nda ya ma vla za skwa zay. ⁴⁷ Hahən gwal ta tskugudunustá skwa mi'a wadgu. Ta slrinṣlra hən ta maga du'a ŋa ghubu. Dza'a tsanaghatsa lu ta guma ta hən katakata,» ka'a.

21

*Sana markwa wadgu ka pḍu
Mak 12:41-44*

¹ Kə'a ka Yesu fatá iri ná, ta pgha tsedi gwal gadghəl da akwata pgha tsedi ma həga Lazglafta. ² Ka nghanṭa tsi guli ta sana markwa wadgu ka pḍu ta pgha aneni his dida. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, mal ya markwa wadgu ka pḍu ya ta pghadatá tsedi ka inda sanlaha. ⁴ Tsa tsedi pghada sanlaha ya ná, ma fərta tani da hən kla'ata hən ka pghadata da tsa akwati tsedi ya. Ya marakw ya ná, kdavakta skwi ma ŋa zayni pghada tsatsi,» ka'a.

*Dza'a tasiṭasa lu ta həga Lazglafta, ka Yesu
Mat 24:1-2, Mak 13:1-23*

⁵ Mbada sana mnduha ka mna gwada ta ghəŋa dinakwa həga Lazglafta nda rkatakani nda pala nda skwiha ta vlə lu ŋa Lazglafta. Ka Yesu nda hən mantsa: ⁶ «Tsəna skwi ta nghə kuni na ná, dza'a saghasa fitik ŋa kwal kul nghəglanṭa nzugwatá pala ta sani, dza'a tasiṭasa lu,» ka'a.

*Skwi dza'a magaku ma kdakwa ghəŋa hadik
Mat 24:1-2, Mak 13:3-13*

⁷ «Mghama da! Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, mndəra wati ŋizla dza'a kəl lu ka snanṭa magakwa tsa skwiha ya tama?» ka hən nda tsi. ⁸ «Daswa ka kuni da nanaghunafṭa lu, kabga nda ndgha gwal dza'a sagha ka klaftá hga da ka mnay kazlay: “Ti Kristi, ndusakndusa fitik,” ka hən dza'azlay. Yaha kuni da dza'a mista tan. ⁹ Baḍu da snanṭa kuni ta mna gwada ta vulu ta vulu lu, nda ghazenṣen ta ghazenṣen lu ya, yaha nḍufa ghuni da tḍu, ya kdakwa ghəŋa hadik a tsaya karaku wa. Tkwe' ka tinlaghuta tsa skwiha ya ta slata,» ka'a. ¹⁰ «Dza'a vulay sana mnduha ta vulu nda mndəra sana mnduha. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. ¹¹ Dza'a ghudzavafghudza hadik katakata. Dza'a mamu danwaha, nda maya

* 20:43 Ngha ta Zabura 110:1.

guli ma vliha kavghakavgha. Dza'a mamu skwiha ta gaga zləŋ, nda ŋizlaha dagaladagala dza'a saha ta luwa, ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu

¹² «Ma kɔaku tsa skwiha ya magaku dza'a kasay lu ta kaghuni, dza'a ghuyay lu ta ɗaɗwa ŋa ghuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da hɛga tagha skwa la Yahuda, ŋa tsaghunaghatá guma, dza'a tsatsam tsatsa lu ta kaghuni ma gamak, dza'a hlay lu ta kaghuni ta kɛma mghamha nda ŋumnaha, kabga nzakwa ghuni ka ŋa ɗa. ¹³ Dza'a slaghunaghasla tsa skwiha ya, ŋa maraŋta ghuni ta nzakwa ghuni ka maslɛmtsɛka ɗa. ¹⁴ Wya skwi ŋa famta ghuni ma ghəŋ: Yaha kuni laghi da ndanay ká kuni dza'a waraptá ghəŋa ghuni. ¹⁵ I'i, dza'a ndanaghunaktá tva gwadaha nda difil ŋa ŋarapta ghuni ta ghumaha ghuni, ŋa trapta taŋ ta skwi ŋa mbəday. ¹⁶ Kulam nda dadaha ghuni tani, nda mamaha ghuni tani, nda zwanama ghuni tani, nda zbəha ghuni tani, nda graha ghuni guli tani, dza'a vlatá kaghuni ŋa pslanaghutá sanlaha mataba ghuni. ¹⁷ Dza'a husanhusa kuni ta həŋ demdem, kabga nzakwa ghuni ka ŋa ɗa. ¹⁸ Ama ɗər turtuk haɗ ya dza'a ɗəɗavaghuta ma swida ghəŋa ghuni wa. ¹⁹ Drusa ka kuni da nzata, ya tsaya dza'a kəl kuni ka kataftá htsiŋa ghuni,» ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá luwa Ursalima

Mat 24:15-21, Mak 13:14-19

²⁰ «Baɗu da nghanja kuni ta wanafta sludziha ta luwa Ursalima ya, ya ndusa kɔakwa gwada tida nda tsa. ²¹ Ka mantsa tsi katsi, ka hwaya gwal ta haɗika Zudiya ta ghwa. Ka sli'apta gwal ma luwa Ursalima guli. Yagha gwal tahula luwa da sagha ka lami da huɗa luwa. ²² Mantsa ya dza'a tsanaghata Lazglafta ta guma ta mnduhani, ŋa hɗanamtá ghəŋa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta. ²³ ɗaɗwa ŋa mi'aha nda huɗi dza'azlay, nda gwal nda zwaŋ ta ghuya taŋ ma tsa fitik ya, kabga dza'a mamu ghuya ɗaɗwa dagala ma tsa fitik ya. Dza'a maranaŋmara Lazglafta ta ɓasa ŋuɗufani ta tsa mnduha ya. ²⁴ Dza'a pslapsla lu ta həŋ nda kafay nda za, dza'a hlaghahla lu ta həŋ da ga vu'a mataba mndəra sana mnduha. Dza'a tasiŋtasa gwal kul snantá Lazglafta ta luwa Ursalima, ha ka kɔaghuta fitika gay taŋ ta mgham.»

Dza'a vragavra Zwaŋa mndu

Mat 24:29-31, Mak 13:24-27

²⁵ «Dza'a nghaku ŋizla ta fitik nda tili nda tekwatsa. Ta ghəŋa haɗik guli, dza'a ghudzaga ɗrəf, ŋa vavalakwa imi, ŋa ksutani ta mnduha ka zləŋ katakata, snantá a həŋ ta skwi ŋa magay wa. ²⁶ Dza'a rwaku mnduha da zləŋa vəl ndana skwi dza'a magaku ta ghəŋa haɗik, kabga dza'a ghudzavafghudza skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ²⁷ Ma tsaya dza'a nghanja lu ta Zwaŋa mndu ta saha ma mbrakwani nda glakwani dagala ma kusay. ²⁸ Ka zlrəfzlrə tsa skwiha ya ta magaku katsi, ka payavata kuni, ka kapantá kuni ta ghəŋ ya ndusakwa fitika mbakwa ghuni tsa,» ka'a.

Gwada ta ghəŋ ghuraf

Mat 24:32-35, Mak 13:28-31

²⁹ Wya ka'a granaftá həŋ guli: «Ŋhawangha ta ghuraf nda inda fuha ɓa. ³⁰ Ka nda ngaha kuni ta zlrəfta taŋ ta ɗaku, gi nda sna kuni ndusa ɗəwŋŋ kə'a. ³¹ Mantsa ya, ka nda ngaha kuni ta magakwa tsa skwiha ya, ka snantá kuni ndusakndusa fitika ga mghama Lazglafta kə'a. ³² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haɗ na mnduha gitana na dza'a rwuta demdem, makɔaku

inda tsa skwiha ya ka magaku wa. ³³ Dza'a lula luwa nda hadik, gwaḍa ḍa ná luta a dekdek wu,» ka'a.

Daswa ka kuni yaha kuni da hani

³⁴ «Daswa ka kuni da laghu kuni dzamtá ghəŋ ma skwi ŋa zay nda za, nda skwi ŋa say nda sa, nda ndana nzaku ma ghəŋa hadik, da sagha tsa fitika sagha Zwanja mndu ya ksaghunaghata dluk. ³⁵ Manda vza kadəŋ ya dza'a sagha tsi ta ghəŋa inda mnduha ta ghəŋa hadik tender. ³⁶ Hziŋa ka kuni nzata, ka va maga kuni ta du'a ḍar ta wati luwa tsi, kada mutsafta kuni ta ndapta ma inda tsa skwiha dza'a magaku ya, ŋa sladata ghuni ta kəma Zwanja mndu,» ka'a.

³⁷ Gifitik gifitik ya, ta tatagha skwi Yesu ma həga Lazglafta. Gahawu gahawu ya guli, laghwani hanə ta sana ghwá ta hgə lu ka ghwá zaytuŋ. ³⁸ Tsadakwa vli gasardək ya, sli'adaghata inda mnduha da sna gwaḍa ta mnə tsi ma həga Lazglafta.

22

Kurata Zudas ta skwaptá Yesu

Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Yuh 11:45-53

¹ Ka ndusagaghatá fitika za buradi kul haḍ is mida ta hgə lu ka skala Pak. ² Ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tvi ŋa ksaftá Yesu ŋa dzata. Kəl həŋ ka psa tvi nda psa ná, kabga ta zləŋay həŋ ta mnduha.

³ Tsaw ka lami halaway da Zudas ta hgə lu ka Iskaryut ta nzakway mataba mbsaka gwal ghwanḡḡə his. ⁴ Ka sli'aftá Zudas ka laghwi dzrafta nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal ta ngaha həga Lazglafta kə'a dza'a lavintá ksanafá həŋ ta Yesu. ⁵ Ka rfu tsahaya ta rfu. Dza'a vlaghavla aŋni guli ta tseḍi, ka həŋ nda tsi. ⁶ Tahula dzrafta taŋ, ka zbə tsi ta fitik ya dza'a kəl tsi ka vlanťá həŋ ta Yesu kul snanťá mnduha.

Payay Yesu ta gwada ta skwa skala Pak

Mat 26:17-25, Mak 14:12-21, Yuh 13:21-30

⁷ Ka sagha tsa fitika za buradi kul haḍ is mida ya. Tsa fitik ya ta kəl lu ka dzaḍa manjakak ŋa za skala Pak. ⁸ Ka ghunaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana: «Lawala ka dza'a kuni payamaftá skwa zaya Pak,» ka'a nda həŋ. ⁹ «Ga ta kuma ka ta dza'a ŋni payamafta na?» ka həŋ nda tsi. ¹⁰ Ka'a nda həŋ mantsa: «Wya tsi, na lama ghuni da luwa ya, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani da tsa həga dza'a lami tsi ya. ¹¹ «Ga tsa vli ŋa zay ŋni ta skwa zay ŋa skala Pak kawadaga nda duhwalha ḍa ya na ka Mgham nda kagha?» ka kuni dazlay nda zə'ala həga ma tsa həga ya. ¹² Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi dagala ta ghəŋa sana həga, nda payatá inda huzla mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwa zay ŋa skala Pak,» ka'a nda həŋ. ¹³ Ka sli'aftá həŋ ka laghwi, ka slanaghatá həŋ ta tsa skwiha ya manda ya mnanaft tsi ta həŋ. Ka payaftá həŋ ta skwa zay ŋa skala Pak hada.

Kwanaha zay Yesu ta skwi nda duhwalhani

Mat 26:26-30, Mak 14:22-26, 1Kwa 11:23-25

¹⁴ Na sagha tsa fitik ya, ka nzatá tsi ka za skwa zay kawadaga nda gwal ghunay. ¹⁵ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ndada a kumafta yu ta zay ḍa ta na skwa zaya skala Pak na kawadaga nda kaghuni ma kḍaku yu ghuya ḍanwa wa. ¹⁶ Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, haḍ yu dza'a zəglaŋťá na skwa

zay na dekdék ha ka sagha fitika dzatá ghə̀nani ma ga mghama Lazglafta wu,» ka'a. ¹⁷ Ka kapanťá tsi ta leghwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka'a mantsa: «Zlghawa ta na leghwa na, ka rafta kuni tida, ka'a. ¹⁸ Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, kwanaha say dá nana ta ima yakwa inabi dekdék, ha ka sagha fitika ga mghama Lazglafta.»

¹⁹ Ka kapaftá tsi ta buradi, tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka 6lanaptá tsi, ka'a mantsa: «Nanana ná, slu'uvgha dá ya vla lu ɲa ghuni, ka maga kuni manda nana ɲa havay ghuni ta i'i,» kə'a ka vlanťá tsi ta hə̀ɲ.

²⁰ Tahula zuta tan ta skwa zay, ka kapaftá tsi ta leghwa manda tsaya guli, ka'a mantsa: «Nana leghwa na ná, slərbatá zughu mataba mnduha nda Lazglafta ya nda ma usa dá ta pghuta ɲa ghuni. ²¹ Nghawa 6a! Nana mndu ta skwaptá i'i na ná, wana ta za skwi zay kawadaga nda i'i. ²² Wya te'uwa dza'a mtaku Zwanja mndu manda ya ghada Lazglafta ta mnata, ama ɗanwani ma mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzva mnduha ɲa dzata!» ka'a.

²³ Ka zlaftá tsa duhwalha ya ta ɗaɗaway da sani nda sani ta tsa mndu mataba tan dza'a magatá tsa skwi ya.

Wa mali na?

²⁴ Ka sli'avafťá gwaɗa ɗuk mataba tsa gwal ghunay ya. Wa ta nzakway ka mali mataba mu na? ka hə̀ɲ zlərdanafta. ²⁵ Ka Yesu nda hə̀ɲ mantsa: «Ta ga má mgham mghama tan mghamha kul snanťá Lazglafta ta ghə̀ɲa mnduha tan. «Nerma mnduha,» ká lu má hga anɲi, ka tsa gwal ta ga mgham ta ghə̀ɲa tan ya. ²⁶ Yaha ɲa ghuni da nzakway manda tsaya. Katək ná, ka nzanza tsa mndu ka mali mataba ghuni ya manda zwan kwitikw. Tsa mndu ta kla kəma ya guli, ka nzanza tsi manda mndu ta dga skwi ɲa mndu. ²⁷ Wa mali katək na, mndu ta nzata ka zay zay re? Ari mndu ta dɗaydɗay a na? mndu ta nzata ka zay zay mali kasi'i ki'e? Ala, wana i'i mataba ghuni manda mndu ta dɗaydɗay. ²⁸ Kaghuni, wana gɗavagɗa kuni kawadaga nda i'i ma ɗanwaha ghuyə yu. ²⁹ Manda ya payana Da dá ta vla ga mghamani ɲa dá ya, manda tsaya ta payaghunata i'i guli ta kaghuni. ³⁰ Na nzata ghuni ka zay nda say ma ga mghama dá, ɲa nzanzafta ghuni ta dughurukwa má mgham mgham, ɲa tsay ghuni ta guma ta ghə̀ɲa mndəra la Isra'ila ghwanpɗa his.»

Mnay Yesu ta krughuva Simun Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Yuh 13:36-38

³¹ «Simun! Simun! Nda sna ka ra? ɗawafɗawa halaway ta mbraku ɲa ktsida kaghuni manda hya ma dzelela* . ³² Tsaw magamaga yu ta du'a ta ghə̀ɲa gha, kada kwala zlghay nda ɲuɗufa gha htuta dekdék. Baɗu vragaghuta gha da i'i ya, ka mba ka ta zwanama gha,» ka Yesu. ³³ «Mghama dá, ɗər dza'a tsamta ma gamak lu ta kagha, ɗər dza'a dzata nda dza lu ta kagha, nda fa vgha i'i ɲa dza'a mista gha,» ka Piyer nda tsi. ³⁴ «Piyer! ka yu ta mnaghata ná, makɗaku vazak ka wahata gita'una ná, hkən səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu.

Payawawa paya ɲa lmay

³⁵ Ka'a nda hə̀ɲ guli mantsa: «Ma fitika ghwanaghata dá ta kaghuni da vəl di'in da mna gwaɗa, kul haɗ tsedi, kul haɗ zlibi, kul haɗ 6a6ah ya kay ní, mamu skwi pɗa kuni ra?» ka'a. «Haɗ wa,» ka hə̀ɲ zlghanafťá wi. ³⁶ «Ndana tama, ka mamu tseda mndu, ka klafta tsi, ka mamu zliba mndu, ka klafta tsi guli, ka haɗ kafay da mndu wu katsi, ka skwaptá tsi ta lguta huɗani ɲa

* 22:31 Ngha ta Lukwa 3:17.

skwata. ³⁷ Ka yu ta mnaghunata ná, nana gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Tekw tsatsi mataba gwal pslatá mnduha† kə'a ya, ka nza tsi ta ghəŋa i'i manda tsa. Ndanana, wana tsa skwi mnaflu ta i'i ya dza'a magaku,» ka'a. ³⁸ «Mghama da, wana kafayha his,» ka həŋ. «Prək tsa tsa,» ka Yesu nda həŋ.

Magay Yesu ta du'a

Mat 26:36-46, Mak 14:32-42

³⁹ Ka sli'aftá Yesu ka sabi, ka laghwi ta ghwá zaytuŋ manda ya snu tsi ta magay, ka laghu duhwalhani mistani guli. ⁴⁰ Manda ɓhadaghatani da tsa vli ya, «magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka tsaghutá tsi ta vgha ta vata həŋ ka zaptá mtak prək ka mtaka wudadaptá pala. Ka tsəlbatá tsi ka maga du'a. ⁴² «Da! Ka má ta kumay ka, klaghukla ta na ghuya ɗanwa na ta ghəŋa da! Tsaw yaha da nzakw manda ya ta kumə i'i, ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. [⁴³ Ka gi saha duhwalha Lazglafta daga ta luwa da vlanťá mbraku. ⁴⁴ Ma tsa tɗata ɲuɗufani ka ghuyay ya, ka ɲavatá tsi ka maga du'a, ka nuta visani manda palaka us, ka tadaku ta hadik.]

⁴⁵ Manda kdakwani ta maga du'a, ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghatá duhwalhani ta hani kabga nda gurdá ɲuɗufa taŋ katakata. ⁴⁶ «Kabgawu ta kəl kuni ka hani na? Sli'afwasli'a, magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ.

Ksaftá Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Yuh 18:3-11

⁴⁷ Tata tsa gwada ya Yesu, nda sli'adaghata mnduha vlunduɗ slanaghata. Tsa mndu ta hɓə lu ka Zudas tekwa mataba duhwalha ghwanpɗə his ya kay ta kəma taŋ. Ka lagha tsi tavata Yesu da brusay. ⁴⁸ «Ari Zudas! Nda ma brusay dza'a vlata ka ta Zwanja mndu ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ Nghay tsa gwal kawadaga nda Yesu ya ta skwi dza'a magaku ná, ka həŋ mantsa: «Mghama da! Ka tsa ɲni ta həŋ nda kafay ra?» ka həŋ. ⁵⁰ Ka gi tsanamťá sani mataba taŋ ta kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, ka tsaghutá sləməŋa zeghwani. ⁵¹ «Zlanwazla prək tsa!» ka Yesu nda həŋ. Ka ksantá tsi ta sləməŋa tsa mndu ya, ka mbanafťa.

⁵² Ka Yesu nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal ngaha həga Lazglafta, nda la galata mndu ta sli'adaghata da ksay ya mantsa: «Nya kəl kuni ka sli'akta nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak na, gənda yu ra? ⁵³ Inda fitik yu si kawadaga nda kaghuni ma həga Lazglafta, zbanja kuni ta ksaftá i'i wu, ɲa ghuni nda mghama na grusl ná, na fitik na gita tama,» ka'a nda həŋ.

Hkən səla Piyer ta mnay sna a yu ta na mndu na wu kə'a

Mat 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Yuh 18:12-18,25-27

⁵⁴ Tahula ksafta taŋ ta Yesu, ka klaghatá həŋ da həga ga mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta. Ka sli'i Piyer tahula taŋ tahula taŋ. ⁵⁵ Vanagha va lu ta vu ma takataka ɗaba həga, ka lagha Piyer nzata ka slinay mataba gwal ta nzaku ta slinayslinay.

⁵⁶ Kə'a ka sana kwalva ka marakw ná, ta nzaku Piyer ka slina vu, ka faftá tsi ta iri tida ka vitsay. «Si kawadaga na mndu na guli nda tsa mndu ya,» ka'a. ⁵⁷ «Makwana, sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka Piyer ka waday. ⁵⁸ Bats nzɗa, ka nghanťá sana mndu guli ta Piyer. «Tekw kagha mataba taŋ tani,» ka'a nda tsi. «Gra! Nu gwada gha nda i'i tagha,» ka Piyer. ⁵⁹ Va rɓats nzɗa tahula tsa

† 22:37 Ngaha ta Isaya 53:12.

guli, «kahwathwata kawadaga na mndu na nda tsi, mnda la Galili ya,» ka sana mndu nda tsi nda mbraku nda mbraku. ⁶⁰ «Sna a yu ta na skwi ta kumə kagha ta mnay na gra wu,» ka Piyer. Tata tsa gwada ya Piyer, ma va tsa fitik ya, ka wahata vazak. ⁶¹ Ka mbəḁavata Mgham Yesu nghagapta ka Piyer ma kuma. Ka havaktá Piyer ta gwada mnana Yesu kazlay: Makḁaku vazak wahata gita u nana, hkən sála dza'a wadata ka kazlay: Sana a yu ta na mndu na wu kə'a nda i'i kə'a ya. ⁶² Ka saghu Piyer dzibil ka laghu hərəa taw.

Dzay mnduha ta Yesu ka rarazay

Mat 26:67-68, Mak 14:65

⁶³ Mbada tsa mnduha ta njanatá Yesu ya ka gagay, ka dənɣlay. ⁶⁴ Ka hbanamtá hən ta patak ma kuma. «Tsatsaf tsatsa ta mndu ta dənɣlughusta,» ka hən ka daway da tsi. ⁶⁵ Ka vavazə hən ta rutsak tida ka rarazay.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Yuh 18:19-24

⁶⁶ Tsadakwa vli, ka ts kavatá la galata mnduha mataba la Yahuda, nda mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ka klaghatá hən ta Yesu da vla tsa guma taŋ. ⁶⁷ Ka hən mantsa: «Kagha Kristi ra? Mnəŋŋəŋ mna,» ka hən. Ka Yesu mantsa: «Dər ki mnaghunata yu, zlgəta a kuni wa. ⁶⁸ Dər ki dawaghunata yu, tsu'uta a kuni ta wani wa. ⁶⁹ Daga ndanana, dza'a nzanza Zwanja mndu nda ga zeghwa Lazglafta nda mbra.» Ka Yesu zlgħanaftawani ta hən. ⁷⁰ «Zwanja Lazglafta kagha nda yeya tama rke?» ka hən hlaftá wi. «Manda tsa nzakwani manda ya mna kuni,» ka'a nda hən. ⁷¹ «Mndəra wati gwada tata zbəgəta mu, ya wya mnamamna vərda tsatsi nda wubisimani, nda sna sləmənja amu?» ka hən.

23

Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Ka sli'aftá hən demdem, ka klaghatá Yesu da Pilat ta nzakway ka ŋumna. ² «Wana na mndu na, slanagha ŋni ta hwazlaḁa mnduha ŋni. Ma plə kuni ta dzumna ŋa mgham Sezar, i'i Kristi ta nzakway ka mgham, ka'a,» ka hən ka vaza rutsak tida. ³ Ka Pilat mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a dawəŋta da tsi. «Manda tsa mna ka ya nzakwani,» ka Yesu zlgħanaftá wani. ⁴ Ka Pilat mantsa: «Ksaf a i'i ta skwi prək ka tsanaghata da ta guma ta na mndu na wu,» ka'a nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda ya nda tsa dəmga ya. ⁵ «Ta hwazlaḁa mndu na mndu na nda skwi ta taghə tsi. Wa a zlafta tsi ta hadika Galili, ka raganaptá inda hadika Zudiya, ha ka sagha da hadna,» ka hən ndi'ata ka mnay. ⁶ «La Galili na mndu na ra?» Ka Pilat dawəŋta snər tsi ta kulanťá Galili. ⁷ Snaŋta Pilat kazlay: Sli'af ma luwa ta gə Hiridus ta mgham na Yesu kə'a, ka vriŋťá tsi ta Yesu da mgham Hiridus, kabga ma luwa Ursalima Hiridus ma tsa fitik ya.

Yesu ta kəma Hiridus Anťipas

⁸ Manda vradanaghatá, ka rfu Hiridus ta rfu nghər tsi ta Yesu, kabga nda kḁa fitika zbayni ta nghanťa, ta ghəŋa skwiha ta snə tsi ta mnay tida. Dza'a nghanŋgha yu ta maga sana mazəməŋ su'u na, ka'a sizlay. ⁹ Ka va dadawu tsi ta skwiha kavghakavgha da Yesu. Sew haḁ sana skwi zlgħanaf tsi ta wani wa. ¹⁰ Hada la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Ka va njavatá hən ka vaza rutsak tida. ¹¹ Mbada i Hiridus nda

sludzihani ka dulay, ka gagay. Ka sudanavatá hən̄j ta lgut káka nda dinakwani, ka vrin̄ta da Pilat ta nzakway ka ɲumna. ¹² Daga baɗu tsa, ksata gra i Pilat nda Hiridus tsa kabga si manda la ghuma nzakwa tan̄j.

Habaftá Yesu ɲa dzata

Mat 27:15-26, Mak 15:6-15, Yuh 18:39—19:16

¹³ Manda tskanata Pilat ta la mali ta ghən̄ja gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tsa guma nda dɛmga tani, ka'a nda hən̄j mantsa: ¹⁴ «Wana na mndu na ta hwazlaɓa mnduha,» ka kuni klakta da i'i, ka dawan̄ta yu da tsi ta kɛma ghuni, haɗ skwi dər turtuk mataba tsa skwiha ta mnə kaghuni tida ya ksaf yu da tsi wa. ¹⁵ Ksaf a Hiridus guli ta sana skwi da tsi wu, kəl tsi ka vraganaghata da amu. Wana guli haɗ sana skwi maga na mndu na ta nzakway prək ka dzata wa. ¹⁶ Wana yu dza'a sləvapta nda krupi ɲa zlin̄ta da,» ka'a. [¹⁷ Tsaw inda skala Pak ya ná, ta zlinisla tkwe' ta vu'a turtuk ma gamak ta hən̄j.] ¹⁸ Ka hən̄j mantsa: «Dzadza ta na mndu na ka zlin̄nistá ka ta Barabas,» ka hən̄j hlaftá wi demdem ka skwa turtuk. ¹⁹ Tsaw tsa Barabas ya, tsamtsa lu ma gamak kabga vəl dzatá mndu ma sli'avafta hwazlaɓaku nda ɲumna. ²⁰ Ta kumay Pilat má ta zlin̄tá Yesu, ka gwadgəlganatá tsi ta hən̄j. ²¹ Ka hən̄j mantsa: «Zlən̄afzlən̄ja ta udzu! Zlən̄afzlən̄ja ta udzu!» ka hən̄j hlaftawi. ²² Ka Pilat nda hən̄j ka mahkən̄ mantsa: «Nu va na ghwadaka skwi na maga tsi na? Ya wana slanagha a i'i ta dmaku maga tsi prək ka dzata wa. Ala, wana yu dza'a sləvapta nda krupi, ɲa zlin̄ta da,» ka'a. ²³ «Zlən̄aftá Yesu ta udzu,» ka hən̄j va sganaghatá hlawi. Ka ɲraptá tsa hlawa tan̄j ya ta Pilatus. ²⁴ Ka maganatá Pilat ta hən̄j ta tsa skwi kuman̄ hən̄j ya. ²⁵ Ka zlin̄tá tsi ta tsa mndu si tsam lu ma gamak ta ghən̄ja vəl dzatá mndu ma hwazlaɓaku nda ɲumna, ta dawu hən̄j ya. Ka vlan̄tá tsi ta hən̄j ta Yesu manda ya kuman̄ hən̄j.

Kla Yesu ɲa dzata

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Yuh 19:17-27

²⁶ Ta klayklay hən̄j ta Yesu ka guyatá hən̄j nda Simun̄ mnda la Siren̄ ta vrakta ma vwah. Ka ɲanatá hən̄j, ka fanaghatá tsa udza zlan̄jay ya ɲa klayni mista Yesu. ²⁷ Ka sli'i mnduha rutututa mistani, ta dza'a mi'aha nda taw ka ɲaɗa ghən̄j guli. ²⁸ Ka mbəɗavatá Yesu tvə tsa mi'aha ya, ka'a nda hən̄j mantsa: «Ma taw kuni ta i'i kwagha Ursalima, tawawa tawa ta ghən̄ja ghuni nda zwana ghuni. ²⁹ Wya dza'a saghasa fitik dza'a kəl lu ka mnay kazlay: Rfu da gwal ka dzəghən̄, kul tatá mndər, kul san̄tá zwan̄ ta u'a tan̄j kə'a. ³⁰ «Zlagawazla ta ghən̄ja aɲni,» ka mnduha dza'azlay nda ghwáha, «bukwan̄nawa bukwa,» ka hən̄j dza'azlay nda kuɗun̄urha! ³¹ Ka si manda nana maganata lu ta udza mkwenek ya ní, kighkigh dza'a slanaghata tsi ta ghwalatá udzu?» ka'a.

³² Mamu sanlaha ma ghwadaka mndu his guli ta hlu lu ɲa dza'a pslatá hən̄j kawadaga nda Yesu.

Dalaftá Yesu ta udza zlan̄jay

³³ Bhaɗaghata tan̄j da tsa vli ta hgə lu ka «vla ghudzifa ghən̄j» ya, ka zlən̄aftá hən̄j hada, kawadaga nda tsa ghwadaka mnduha his ya kay. Pal sani nda ga zeghwani, pal sani nda ga zlaɓani. ³⁴ Ka Yesu mantsa: «Da! planapla ta dmakwa tan̄j, kabga sna a hən̄j ta skwi ta magə hən̄j wu,» ka'a. Ka vzə hən̄j ta vindima ɲa daguvustá lguthani. ³⁵ Ka nzatá mnduha hada ka nghan̄. «Mbamanaf a tsi ta sanlaha kay ra? Ka si Kristi zbatá ɲa Lazglafta tsi katek ya ní, ka mbanafmba tsi ta ghən̄jani tama ɓa?» ka gwal dagaladagala ta ghən̄ja la Yahuda ka ghuɓasa Yesu. ³⁶ Ka kladaghatá la sludzi guli ta imi masmasa ka vlay ɲani, ka ghuɓasu hən̄j. ³⁷ «Ka mghama la Yahuda ka katsi, mbanafmba

ta ghəŋa gha, ka ghəŋa gha,» ka həŋ. ³⁸ «Nana na mghama la Yahuda,» ka lu vindafta skwi ka fagata nda ta ghəŋani.

³⁹ «Kristi a kagha kay ra? mbanafmba ta ghəŋa gha ka ghəŋa gha, ka mbanafmba ka,» ka sani ma tsa ghwaɗaka mnduha zlanaf lu ya, ka razay. ⁴⁰ Ka sani dvanaghata mantsa: «Wana kagha ta ghuyay ghuyay manda tsatsi, zləŋa a kagha ta Lazglafta ra? ⁴¹ Na u na, rakwani tsa uwaghatá guma, kabga nisəla slna u maga u ŋu u ta mutsafta. Tsatsi, haɗ skwi ga tsi wu,» ka'a. ⁴² Ka'a ta hula tsa guli mantsa: «Ka havapta ka ka i'i baɗu saghar ka da ga mgham,» ka'a nda Yesu. ⁴³ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata na, gita u na dza'a kawadaga ka nda i'i ma luwa ɗa,» ka'a.

Saba hafu ma Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Yuh 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Ɗək fitik ma ghəŋ, ka haɗta skwi ta wa ira fitik, ka nutá vli ka grum ta inda tsa haɗik ya, ha ka lagha ta fitik hawu. Ka tavaptá tsa zlala tamə lu ma həga Lazglafta ya tsəra' ma takataka. ⁴⁶ Ka Yesu mantsa: «Da! Ma dzva gha ta vlaghata yu ta hafa ɗa*,» ka'a wahata nda lwi dagala. Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka sabi hafu mida. ⁴⁷ «Kahwathwata si nərma mndu na mndu na,» ka mghama sludzi la Ruma nghər tsi ta tsa skwi ta magata ya, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ⁴⁸ Tahula nghanɗa taŋ ta tsa skwi ta magata ya, ka vraghutá inda tsa gwal si ta lagha nghay ya nda wuwuslika dzvu. ⁴⁹ Ka nzaktá inda graha Yesu, nda tsa mi'aha ta safi mistani daga ma Galili ya, ka ngha tsa skwi ta magaku ya.

Paɗamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Yuh 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Mamu sana nərma mndu tɗukwa nzakwani, ta hgə lu ka Yusufu. Mnda la Arimate ya, sana luwa ta nzakway ta haɗika la Yahuda. Ta kzlaykzlay tsatsi ta sagha fitika ga mghama Lazglafta. Tekw tsatsi mataba gwal dagaladagala ta vla hiɗaku. Tsu'af a tsatsi ta tsa skwi tsiŋ lu ta ghəŋani ma guma ŋa magay, ka magata lu ya wa. ⁵² Ka sli'afɗa tsa mndu ya ka lagha da Pilat ta nzakway ka ŋumna da ɗawaftá tvi ŋa dza'a kla mbala Yesu. ⁵³ Ka laghu tsi klagatá mbala Yesu ta udza zləŋay, ka mbsamtá tsi ma wupay, ka laghu tsi famta ma kulu huprap lu ma kluluh ta kul famtá lu ta mbli mida karaku. ⁵⁴ Baɗu luma madagala tsa fitik ya, ta ghwan a lu ka lami da Sabat wa.

⁵⁵ Ka sli'afɗa tsa mi'aha si ta safi mista Yesu daga ma Galili ya mista Yusufu. Ka nghanatá həŋ ta vla tsa kulu ya, nda ya ka lu hananamtá Yesu mida. ⁵⁶ Ka vraghata həŋ da luwa. Ka payaɗta həŋ ta rɗi nda urdi ŋa masay ta mbala Yesu. Ka nzaptá həŋ baɗu Sabat manda ya ta mnə zlahu.

24

Sli'agapta Yesu ma kulu

Mat 28:1-10, Mak 16:1-8, Yuh 20:1-10

¹ Wrək tgha gasərɗək baɗu ɗemas, ka klaɗta tsa mi'aha ya ta tsa rɗi nda urdi payaf həŋ ya kay, ka sli'afɗa ka laghwi ta kulu. ² Kə'a ká həŋ ná, taŋwalaghutaŋwala lu ta tsa klam kəl lu ka hunɗa ya. ³ Ka lami həŋ dida, ngha a həŋ ta mbala Mgham Yesu mida wa. ⁴ Trid, traptra həŋ ta skwi ŋa ndanay. Gi ka zlagaptá duhwalha Lazglafta his ta kəma taŋ nda sudatá lgut ta wudaku tilil ta vgha taŋ. ⁵ Ka ksaɗta zləŋ ta həŋ katakata, ka dzadzata həŋ ta ghəŋa taŋ

* 23:46 Ngha ta Zabura 31:6.

nda ta hadik. Ka tsa duhwalha Lazglafta ya nda hən mantsa: «Ta zbə ɲaw kuni ta mndu ndiri mataba gwal nda rwa na? ⁶ Ta had hadna wa, sli'apsli'a tsatsi nda hafu. Havakwahava ta skwi mnaghuna tsi ma fitika nzakwani ta ma Galili. ⁷ Ka'a mnata na: "Nda nza tkwe' ka klaftá Zwanja mndu ka fanamtá gwal dmaku ma dzvu, ɲa dzata ta udza zlənay, ɲa sli'agaptani nda hafu ma mtaku badu mahkəna fitik kə'a ya."»

⁸ Ka havaktá tsa mi'aha ya ta skwi ya si mnana Yesu ta hən. ⁹ Sli'aftha tanj ta kulu, ka laghu hən da rusanafthá inda tsa skwiha ya ta tsa duhwalha ghwanpdə nden ya nda pdakwa sanlaha. ¹⁰ Tsa mi'aha ta mna tsa gwada ya ɲa gwal ghunay ya ná, i Mari makwata Magdala, nda Yuwana, nda Mari mani ma Yakubu, nda sanlaha ma mi'aha ta dza'a mista tanj ya hən. ¹¹ Ta nghə ka tsaɓaku hən ta tsa gwada ya, zlghaf a hən ta gwada tsa mi'aha ya wa. ¹² Piyer ya tani, sli'afthá tsatsi nda hwaya ka laghwi ta kulu, ka bukwadatá tsi, kə'a kə'a ná, wupay yetsa nghanj tsi ɲufuk ta hadik, ka vraghata tsi dzaghani nda ndərmima tsa skwi ta magaku ya.

Yesu ta tva dza'a da luwa Imayus

Mak 16:12-13

¹³ Badu wa tsa fitik ya, ka sli'afthá sana duhwalha his, ka dza'a da sani luwa ta hga lu ka Imayus. Ta magay meli ghwanpdə nden matakataka tanj nda luwa Ursalima. ¹⁴ Ka dza'a hən nda ghwa yiva ta ghəɲa skwi ta maguta. ¹⁵ Tata dza'a nda ghwa yiva ta ghəɲa tsa skwi ta maguta ya hən, ka ksaftá Yesu ta hən ka mbada kawadaga nda hən. ¹⁶ Ka hanafthá skwi ta iri ta hən, tsəmaf a hən wa. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəɲa wu ta dza'a kuni nda ghwa yiva na?» ka'a nda hən. Gagərdzək sladaslada hən, ka nzata sasgama. ¹⁸ Ka sani mataba tanj ta hga lu ka Kliyupas nda tsi mantsa: «Si laghu diga kagha ta magaku skwi ma Ursalima ma na fitik na na?» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Nya ta magaku na?» ka'a nda hən. ¹⁹ Ka hən nda tsi mantsa: «Sna a ka ta skwi ta maguta nda Yesu mnda la Nazaret ta nzakway ka anabi dagala, nda sgit ma gwadani, ta magata skwa mandərmimi ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma inda mnduha, ²⁰ klaf la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tsamatá guma, ka vlatá hən ɲa dzata, ka zlənafthá hən ta udza zlənay ra? ²¹ Tsatsi dza'a mbanafthá la Isra'ila ka ɲani sizlay, kulam nda tsa, hkən gita manda luta tsa skwiha ya. ²² Anj mndani, ta ndərmimi nda ndərmima ɲni ta gwada sana mi'aha mataba ɲni ta sli'aftha wrək tgha, ka laghu ta kulu. ²³ Ta lagha hən, slanagha a hən ta mblani wu, ka vraktá hən da mnay: "Maravamara duhwalha Lazglafta ta wa ira ɲni, ka mnə hən ɲanɲni kazlay: Sli'afsli'a nda hafu kə'a." ²⁴ Ka sli'afthá sanlaha mataba ɲni guli ka laghu ta kulu, ka slanaghatá hən ta tsa skwi ya manda wa tsa mnə tsa mi'aha ya. Tsatsi, ngha a hən wu,» ka'a. ²⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mnduha kul had mahizl ma ghəɲa tanj, ta daramay nda darama ta zlgha inda skwi mna la anabi! ²⁶ Nza a tkwe' ka ghuyay Kristi ta tsa danwaha ya makdaku tsi ka lami da glakwani ra?» ka'a nda hən. ²⁷ Ka zlaftá Yesu ta rusa gwada ta ghəɲani manda ya mna i Musa nda inda la anabi ma deftera Lazglafta.

²⁸ Ndusadaghata tanj nda tsa luwa ta dza'a hən ya, mbada Yesu ka kda mbada manda mndu ta kuma dza'a da vla di'ɲ. ²⁹ «Nawanawa, nzanza kawadaga nda anɲi, nda hləma fitik, ndusa rvidik,» ka hən nzafta tida, ka ɲanata, ka lamə tsi da həga ka nzata kawadaga nda hən. ³⁰ Ta zə tsi ta skwa zay kawadaga nda hən, ka klaftá tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi*, ka valanjá tsi ta hən. ³¹ Nzidid, tsalatsala ira tanj ka tsəmafthá

* **24:30** Ngha ta Lukwa 22:19.

həŋ, gi lay nɣəgla a həŋ tavata həŋ wa. ³² «Burburbur a ɲudufa u ma fitika mnayni ta gwada ta rusu tsi ta skwi ma deftera Lazglafta ɲa u ta tvi kay ra?» ka həŋ mataba taŋ.

³³ Tahula tsa, gi ka sli'afɬa həŋ ka vraghuta da Ursalima. Bhadaghata taŋ, ka slanaghatá həŋ ta tskata vɣha tsa duhwalha ghwanɲdɔɔ nden ya, kawadaga nda gwal si ta dza'a mista taŋ, ³⁴ ta mnaymnay kazlay: Kahwathwata sli'agapɲli'a Mgham Yesu nda hafu. Nda nɣha Piyer kə'a. ³⁵ Ka rusu tsahaya guli ta skwi ta maguta ta tvi nda ya ka həŋ tsəmaftá Yesu, ma fitika balanaptani ta buradi.

Maravata Yesu da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

³⁶ Tata rusa tsa gwada ya həŋ, ka gi maravata vɔrdaka Yesu mataba taŋ, ka'a mantsa: «Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdaku» ka'a ganaghatá zgu ta həŋ.

³⁷ Ka ksafɬa tsi ta həŋ ka zləŋ, ka ghudzaku həŋ katakata, ba glamglam ya ka həŋ sizlay. ³⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nya ta ghudza kaghuni na? Nya ta kəl kuni ka dga ghəŋ? ³⁹ Nghawangha ta dzvuhá dɔɔ nda səlahá dɔɔ ɓa, va tsa i'i yeya. Ksihawaksa, ka vitsidivata kuni. Haɬ slu'uvgha nda ghudzif ma glamglam manda tsa ta ndanu kaghuni ta ghəŋa i'i ya wu,» ka'a. ⁴⁰ Ta mnə tsi ta tsaya ná, ta marə tsi ta dzvuhani nda səlahani ɲa taŋ. ⁴¹ Ta graf a həŋ karaku wu, ta rfu həŋ katakata ka ndərmimay. Ka Yesu mantsa: «Mamu skwa zay da kaghuni hadna ra?» ka'a nda həŋ. ⁴² Ka vlanɲá həŋ ta sulatá klipi ki'a.

⁴³ Ka zlglaftá tsi ka zay ta wa ira taŋ.

⁴⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: «Wana na skwi si ta mnə yu ɲa ghuni ma fitika nzakwa dɔɔ kawadaga nda kaghuni kazlay: «Inda skwi ya vindaf lu ta ghəŋa i'i ma deftera Musa nda ya ma deftera la anabi, nda ya ma Zabura ná, dza'a magaku kə'a ya kay,» ka'a nda həŋ. ⁴⁵ Ka gunanaɲtá tsi ta mahizl ta həŋ ɲa snanɲtá skwi vindaf lu ma gwada Lazglafta. ⁴⁶ Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Wya ka lu vindafɬa: Dza'a ghuyay Kristi ta dənwa, ɲa sli'agaptani ma mtaku nda hafu baɬu mahkən. ⁴⁷ Dza'a mnay lu tkwe' nda hgani ɲa inda mndəra mnduha ka mbədanafɬa həŋ ta nzakwa taŋ, ɲa planata Lazglafta ta dmakwa taŋ. Tinɲəl ma luwa Ursalima dza'a zlafta lu ta mnay. ⁴⁸ Kaghuni ta nzakway ka masləmtsəka tsa skwiha ya kə'a ya. ⁴⁹ Wya yu dza'a ghungaghunatá tsa skwi taghunaf Da dɔɔ ta imi ta sləmən ɲa. Kaghuni, ka nzata kuni ma huɬa luwa ha ka saha mbraku daga ta luwa da mbraghunafta,» ka'a nda həŋ.

Sli'a Yesu ka zlanɲá duhwalhani

Mak 16:19-20, Slg 1:9-11

⁵⁰ Ka hlaftá Yesu ta həŋ ma huɬa luwa, ka laghu həŋ nda tvə luwa Betani. Bhadaghata taŋ da hada, ka kapaftá tsi ta dzvu ka tfanaghatawi ta həŋ. ⁵¹ Tata tfaytfay ta wi ta ghəŋa taŋ, ka dgaghutá tsi ta vɣha nda həŋ, ka klaghatá lu ta luwa. ⁵² Hahəŋ, manda kdakwa taŋ ta tsəlbanatá tsəlbu, ka vraghatá həŋ da Ursalima nda rfu katakata. ⁵³ Ka gdatá həŋ ta lagha da nzaku ma həga Lazglafta ka zləzlay.

Gwada ta sabi da Yuhwana

Yesu Kristi ná, gwada Lazglafta ya

¹ Daga tanɗan mamu gwada*. Kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. Tsa gwada ya ta nzakway ka Lazglafta. ² Daga tanɗan, kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. ³ Nda tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwiha. Haɗ skwi magaf Lazglafta kul haɗ tsatsi wa. ⁴ Ma tsatsi zlafta hafu. Tsa hafu ya ta nzakway ka tsuwadaka mnduha. ⁵ Tsa tsuwadaku ya ta tsuwadaku ma grusl, walan a grusl ta ksafɗa deɗdeɗ wa.

⁶ Ka zlagaptá sana mndu ta hgə lu ka Yuhwana ghunaf Lazglafta. ⁷ Ka sagha tsi ɗa nzaku ka maslɛmtsəka tsuwadaku, kada zlglafta inda mnduha nda ma tsatsi. ⁸ Tsatsi a tsa tsuwadaku ya wu, zlagap ɗa ga maslɛmtsəka tsuwadaku tsatsi.

⁹ Tsa tsuwadaku ya ná, vərda tsuwadaku ya. Ma saghani ta ghəɗa haɗik ka tsuwadaku tsi ta mnda səla.

¹⁰ Tsaw tsa gwada ya ná, nda ghada nzakwani ma ghəɗa haɗik, kabga nda tsatsi magafta lu ta ghəɗa haɗik. Nziya nza tsi tsatsaf a mnduha wa. ¹¹ Saghani da mnduha, ka kwalaghuta mnduha ta tsu'afɗa. ¹² Lagha gwal ta tsu'afɗa, ka zlglafta hgani. Na tsahaya, ka vlanɗá tsi ta hən ta mbrakwa nzaku ka zwana Lazglafta. ¹³ Nza a hən ka zwanani manda ya ta yagata mnda səla, manda ya ta kumə mndu a wu, ama sagha da Lazglafta manda ya ta kumə tsatsi. ¹⁴ Tsa gwada mnə lu ya kay ná, ka mbəɗavafɗa tsi ka mndu, ka nzata mataba mu. Nda ndəgha nda zɗakatahudi, nda kahwathwata. Nda ngaha mu ta glakwani, glakwa zwan turtuktuk ghunaf Da ya. Zɗakatahudani nda kahwathwatani katakata ya.

¹⁵ Ka gwadaɗa Yuhwana ta nzakway ka maslɛmtsəkani banluwa. «Wana tsa mndu mnə yu kazlay: Tsa mndu ta sagha nda hula ɗa ya ná, malaghumala ta i'i, kabga mamu tsatsi ma kɗaku lu ka yatá i'i kə'a ya kay.» ¹⁶ Dagala zɗakatahudani katakata, tfamaghatfa ta wi demdem, ta gɗagɗa ta vlamatá zɗakatahudani. ¹⁷ Nda ma dzva Musa vlata Lazglafta ta zlahu, ka sagha zɗakatahudi nda kahwathwata nda da Yesu Kristi. ¹⁸ Haɗ mndu ta kɗə walanɗa nghanɗa Lazglafta wa. Tsa zwan turtuktuk ya ta nzakway ka Lazglafta, ta nzaku ma ghuva Da ya, tsatsi ta mnanɗa nzakwa Lazglafta.

Gwada Yuhwana

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-18

¹⁹ Wya gwada mna Yuhwana ma ghunadaghata gwal dagaladagala ma la Yahuda ma Ursalima ta gwal dra skwi ɗa Lazglafta, nda la Levi. Ka lagha hən da dawanɗa da tsi: «Wa kagha na?» ka hən. ²⁰ Ka mnatá Yuhwana ta kahwathwata, manana a ta hən wa. «Kristi a i'i wu,» ka'a klinistá ghəɗani ta hən. ²¹ «Tsa wa kagha 6a? Iliya ka rki?» ka hən nda tsi. «Vani a i'i wu,» ka Yuhwana nda hən. «Anabi ka rki?» «Vani a i'i wa.» ²² «Wa kagha ka ɗni dza'azlay nda gwal ta ghunaganɗaghata 6a? Wa i'i ka va kagha na?» ka hən nda tsi kay guli. ²³ «I'i ná, "Iwi ta gugudaku ma mtak yu, lele'anawa tvi ɗa mgham†"» ka'a nda hən,

* 1:1 Ngaha ta aya 14. † 1:23 Ngaha ta Isaya 40:3.

manda ya mnə anabi Isaya. ²⁴ Mataba tsa mnduha ghunadap lu da Yuhwana ya, mamu la Farisa. ²⁵ Ka dawglantá hən da Yuhwana, «Wana Kristi a i'i wu ka ka, ta Iliya a yu wu ka ka, anabi a yu wu ka ka guli, n̄aw ta maga ka ta batem 6a?» ka hən nda tsi. ²⁶ «I'i ná, nda imi ta magə yu ta batem. Mamu sana mndu mataba ghuni kul snantá kuni. Tsatsi ta sagha nda hula dá. ²⁷ Ra a yu ka plaptá zu'a 6a6ahani wu,» ka'a nda hən. ²⁸ Ma Betani maguta tsa skwiha ya, ta 6la ghwa Zurden, ma vla magay Yuhwana ta batem.

Yesu Kristi ná, Zwanja Lazglafta ya

²⁹ Gamahtsimani ka n̄ghə Yuhwana ta Yesu ta sagha da tsi. «Wana zwanja tuwaka Lazglafta ta klaghutá dmakwa mnduha. ³⁰ Tsatsi tsa mndu mnə yu kazlay: Mamu sana mndu ta sagha nda hula dá ta malaghutá i'i, mamu tsatsi ma kdə lu ka yatá i'i kə'a ya kay. ³¹ I'i guli ná, si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. Nana saghasagha yu da maga batem ma imi na ná, n̄a snanamtá la Isra'ila nzakwani,» ka'a. ³² Ka Yuhwana guli mantša: «Nda n̄gha yu ta Sulkum ta saha daga ta luwa manda ghərbu', ka nzafta tida. ³³ Si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wu, ka mnihatá Lazglafta ta ghunaftá i'i n̄a maga batem ma imi ya kazlay: Tsa mndu dza'a n̄ghanta ka ta saha Sulkum ka nzafta tida ya, tsatsi ta dza'a maga batem nda Sulkum nda ghu6a, ka'a. ³⁴ Ka n̄ghantá yu manda va tsaya. Nana mndu na ná, Zwanja Lazglafta ya, ka yu ta ghənjani.»

Tan̄tana duhwalha Yesu

³⁵ Gamahtsimani, ka vradaghata Yuhwana kawadaga nda gwal his mataba duhwalhani da va tsa vli ya. ³⁶ N̄ghayni ta Yesu ta labə mantša: «Wa a zwanja tuwaka Lazglafta,» ka'a. ³⁷ Snantá tsa duhwalha his ya ta tsa gwada Yuhwana ya, ka laghu hən mista Yesu. ³⁸ Kə'a ka Yesu mbədavata, ta n̄ghə tsi ná, ta dza'a mistani hən. «Nu ta zbə kuni 6a?» ka'a nda hən. «Maləma dá! Ga ta nzakwa ka na?» ka hən nda tsi. ³⁹ «Saghawasa ka n̄ghanata kuni 6a!» ka'a nda hən. Ka laghu hən mistani, ka n̄ghanatá hən ta vla nzakwani. Ta fitik hawu ta n̄zemndi fwad vli nda tsa. Ka kd̄intá hən ta vaghay kawadaga nda tsi.

⁴⁰ Mataba tsa mnduha his ta snantá gwada Yuhwana ka laghu mista Yesu ya ná, tekw Andre ta nzakway ka zwanjamani ma Simun̄ Piyer. ⁴¹ Tin̄əl n̄a zwanjamani Simun̄ sli'fta tsi ka laghwi da mnay. Ka'a mantša: «Slafsla n̄ni ta Almasihu,» ka'a. Tsaya ta nzakway ka «Kristi.» ⁴² Ka kladaghatá tsi da Yesu, na ghur n̄ghanta Yesu, ka'a nda tsi mantša: «Simun̄! Zwanja Yuhwana ka, Kefas dza'a hga lu ta kagha,» manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. ⁴³ Gamahtsimani, dza'a da Galili yu, ka Yesu. Ka guyatá tsi nda Filip, «mbada mista dá,» ka'a nda tsi. ⁴⁴ Tsa Filip ya ná, mnda luwa Betsayda luwa i Andre nda Piyer ya. ⁴⁵ Tahula tsa, ka guyatá Filip nda Natanayel guli. «Slanaghasla n̄ni ta tsa mndu vindaf Musa ta gwada ta ghənjani ma deftera zlahu nda ya ta mnə la anabi ta gwada ta ghənjani ya kay. Yesu zwanja Yusufu mnda la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁴⁶ «Mndərga wati skwi ya d̄ina dza'a sabi ma luwa Nazaret na?» ka Natanayel nda tsi. «Sawi ka n̄ghanata ka 6a!» ka Filip. Ka sli'ftá tsi ka lagha. ⁴⁷ N̄ghay Yesu ta laghani, «wana vərda mnda la Isra'ila kul had sana skwi n̄a tsanavata,» ka Yesu nda Natanayel. ⁴⁸ «Ga snantá ka ta i'i na?» ka Natanayel nda tsi. «A'a! N̄gha a yu ta kagha ta nzaku mista ghuraf ma kdə Filip ka hga kagha ya ra!» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ «Maləma dá! Kagha ná, Zwanja Lazglafta ka, mghama la Isra'ila ka,» ka Natanayel nda Yesu. ⁵⁰ «Zlray kagha ta zlḡhay tsa 6a, kabga mnay dá kazlay: Nda n̄gha yu ta kagha mista ghuraf kə'a? dza'a nda n̄gha ka ta skwiha ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ⁵¹ Ka

Yesu sganaghata mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a nda ngha kuni ta gunatá luwa buwan̄ ŋa ŋla duhwalha Lazglafta, ŋa saha tan̄ ta ghəŋa Zwan̄ja mndu,» ka'a.

2

Kla makwa ma Kana

¹ Ta mahkana fitik, ka slatá skala kla makwa ma luwa Kana ta hadika Galili. Tsaw laghala mani ma Yesu da tsa vla skala kla makwa ya. ² Hgadagha hga lu ta i Yesu nda duhwalhani guli da tsa vla skala kla makwa ya. ³ Ka kďutá ima inabi. Ka mani nda Yesu mantsa: «Nda kďa ima inabi da hən̄,» ka'a. ⁴ «Nahgani ŋa gha nda i i katək ní a ma! Ta maga a fitika da wu,» ka Yesu nda tsi. ⁵ «Ka maga kuni ta inda skwi dza'a mnaghunata tsi,» ka mani ma Yesu nda kwalvaha. ⁶ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wudaha tsatsaf lu nda palaha ta za litir tghas mbsak tghas mbsak sanlaha, dərmaq nda hisambsak hisambsak sanlaha, ta kəl la Yahuda ka ghuḁa səlaha tan̄. ⁷ «Ndaghanafwa ndagha ta ya wudaha ya nda imi,» ka Yesu nda hən̄. Ka ndaghanaftá hən̄ te'te'. ⁸ «Ndana tama, tan̄watá ta mndu ta wa skwa zay,» ka Yesu nda hən̄, ka tan̄tá hən̄. ⁹ Tapanata tsa mndu ta wa skwa zay ya ta tsa imi mbədanaf lu ka ima inabi ya ná, zďakwa skwi a va tsa wu, sna a guli ka sagha ga tsa ima inabi ya wa. Taghəŋa tsa gwal ta zakamtá tsa imi yeya nda sna. Ka hgan̄tá tsi ta zə'ala makwa. ¹⁰ Ka'a nda tsi mantsa: «Tin̄əl ima inabi ya zďa ta dgə lu ŋa mnduha, kada vla ya leghlegha tahula baghuta tan̄ ná, ka laghwa kagha dīfanatá ya zďa, ka zlrə klagapta ndana?» ka'a nda tsi. ¹¹ Tsaya tan̄tan̄a mazəmzəm maga Yesu ma luwa Kana ta hadika Galili. Mantsa ya maran̄ta tsi ta glakwani. Ka faftá duhwalhani ta ghəŋ tida. ¹² Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka lagha da luwa Kafarnahum kawadaga nda i mani nda zwanamani, nda duhwalhani tani, ka zatá hən̄ ta fitik tsəbakw hada.

Ghazlay Yesu ta gwal ta dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46

¹³ Ndusagaghata fitika skalay la Yahuda ta Pak, ka lafi Yesu da Ursalima. ¹⁴ Bhadaghatani, ka lamə tsi da daḁa həga Lazglafta ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa slaha nda tuwakha, nda ghərbu'ha, nda gwal mbada tsedi ta nzaku tavata tabəla tan̄ hada. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta t6an̄ ŋa krupi, ka ghzlagaptá tsi ta mnduha demdem ma tsa daḁa həga Lazglafta ya, nda tuwakha tani, nda slaha tani. Ka wutsidin̄tá tsi ta tseda gwal mbədu, ka zlambidin̄tá tabəla tan̄. ¹⁶ «Hliŋwa na skwiha na hadna, ma nin̄ kuni ta həga Da ḁa ka həga mbəda dzvu,» ka'a nda gwal dzawa ghərbu'ha. ¹⁷ Ka havaktá duhwalhani ta skwi ya nda vinda ma gwadā Lazglafta tazlay: «Dvafďva* yu ta həga gha, manda vu ta dra tsi ta i'i,» ka'a ya ¹⁸ «Mndərga wati ma mazəmzəm dza'a ka magata, ŋa maran̄tá skwi kəl ka ka maga mndəra skwi mandana na?» ka la Yahuda zlrəftá gwadā nda tsi. ¹⁹ «Tasiŋwatasa ta na həga Lazglafta na, dza'a bəglafba yu ma fitik hkən,» ka Yesu nda hən̄. ²⁰ «Ta skwi vaku fwad' mbsak mku' mida za lu ta ba na həga Lazglafta na ná, ma fitik hkən dza'a bafta yu ri wa kə'a?» ka la Yahuda nda tsi. ²¹ Tsaw tsa həga ta gwadə Yesu ya ná, ta gwadə ta ghəŋa ghəŋani tsatsi. ²² Tsaya kəl duhwalhani tahula sli'agaptani ma mtaku, ka havaktá skwi ya mna tsi. Ka zlgħaftá hən̄ ta skwi ya nda vinda ma gwadā Lazglafta, nda gwadā Yesu ta mnata tani.

* 2:17 Ngha ta Zabura 69:10.

Nda sna Yesu ta skwi ma ɲɔɖufa mnduha

²³ Ma fitika nzakwa Yesu ma Ursalima ta skala Pak, nda ndaɣha gwal ta zlgħafta nghər hən ta mazəmzəmha ta magə tsi. ²⁴ Lamə a tsaya da fəlma Yesu wu, kabga nda sna ta hən tsidif. ²⁵ Psa a ta mnanata mndu ta gwada ta ghənja nzakwa sana mndu wu, kabga nda sna tsatsi ta skwi ma ɲɔɖufa mndu.

3

I Yesu nda Nikwademu

¹ Mamu sana mndu mataba la Farisa ta hgə lu ka Nikwademu tek w mataba gwal dagaladagala mataba la Yahuda. ² Ka sli'aftə tsi nda rvidik ka lagha slanaghatə Yesu. Ka'a nda tsi mantsa: «Maləma da! Nda sna ɲni kazlay: Mnda tagha skwi ta saha daga da Lazglafta kagha kə'a, kabga haɖ mndu ta laviɲtə maga tsa mazəmzəmha ta magə kagha ya, ka haɖ Lazglafta kawadaga nda tsi wu,» ka'a. ³ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu ka mahis wu katsi, laviɲ a ta nghanɲə ga mghama Lazglafta wu,» ka Yesu nda tsi. ⁴ «Waka lu dza'a yəglagatə mndu nda ghada halatani, dza'a vrəgladaf vra da huɖa mani, ɲa yəglagata ra?» ka Nikwademu nda tsi. ⁵ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu nda imi nda Sulkum wu katsi, laviɲ a ta walanɲə lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁶ Ya yaga mndu ná, mnda səla tsaya. Ya yaga Sulkum ya ná, ɲa Sulkum tsa ya. ⁷ Ma ndərmim ka nda ndərmima kabga mnaghata da: "Tkwe' ka yagatə kaghuni ka mahis" kə'a. ⁸ Nda ta tvi ta kumə tsi ta vyakwa falak. Ta snay ka ta ghudzagani, sna a ka ka ga sli'aftə tsi wu, sna a ka ka ga ta dza'a tsi wa. Mantsa ya nzakwa inda mndu yaga lu ma Sulkum,» ka Yesu nda tsi. ⁹ «Waka skwi mantsa dza'a magaku?» ka Nikwademu nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kagha mndu ta tagha skwi ɲa la Isra'ila ná, sna a ka ta tsa ra? ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, skwi snay ɲni ta mnə ɲni, skwi nghan ira ɲni ta gwadə ɲni, tsaw tsu'a a kuni ta skwi ta mnə ɲni wa. ¹² Gwaday da ta skwi ta magaku ta haɖik ɲa ghuni, zlgħa a kuni wu, waka kuni dza'a zlgħaftə skwi ta magaku ta luwa dza'a mnaghunata yu tama? ¹³ Haɖ mndu ta kɖə lafi ta luwa, ka mndu ta saha daga ta luwa a tsi wa. Ba Zwanja mndu yeya ta saha daga ta luwa. ¹⁴ Manda va ya kapadaf Musa ta nahadika ghuvatili ta udzu ma mtak ya, manda va tsaya dza'a kapadafu lu ta Zwanja mndu, ¹⁵ kada mutsafta dər wa ta zlgħaftə hafu ɲa kɖekedzenj.

¹⁶ «Dvudva Lazglafta ta ghənja haɖik, kəl tsi ka vlatə Zwanjani turtuktuk, dər wa ta zlgħafta, zwaduta a wu, mutsafmutsa ta hafu ɲa kɖekedzenj. ¹⁷ Ghunaga a Lazglafta ta zwanjani ɲa tsanaghatə guma ta mnduha ta ghənja haɖik wu, ama ɲa mutsafta mnduha ma ghənja haɖik ta mbaku nda ma tsatsi, kəl Lazglafta ka ghunagatə Zwanjani ta ghənja haɖik. ¹⁸ Mndu ta zlgħaftə Zwanja Lazglafta, haɖ guma ta ghənjani wa. Mndu kul zlgħafta, nda ghada tsatə guma ta ghənjani, kabga kwalani kul zlgħaftə Zwanja Lazglafta turtuktuk.

¹⁹ «Wya ghənja tsa guma ya: Ma saha tsuwadək ta ghənja haɖik, ka zlanavatə mndu ta tsuwadək ka laghwi dvatə grusl, kabga slnaha tan kul dinaku. ²⁰ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, husanhusa tsuwadək. Haɖ tsa mndu ya dza'a walanɲa sagħa da tsuwadək wu da maravata slnani duway ta daɖi. ²¹ Ka ɲərmani nzakwa mndu kahwathwata katsi ná, dza'a sagħasa da tsuwadək kada nghavata inda slnani ta magə tsi tsidif kazlay: Skwi ta magə tsi, zɖaganazda ta Lazglafta kə'a.»

Yuhwana mnda maga batem nda Yesu

²² Tahula tsa, ka sli'áftá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka laghwi ta hadika Zudiya. Ka nzdávatá tsi tsóakw fitik kawadaga nda hən hada. Ka magə tsi ta batem ɲa mnduha. ²³ Ta magə Yuhwana ta batem guli ɲa mnduha ma sana vli ta hgə lu ka Inun, ndusa nda sani vli ta hgə lu ka Salima, kabga dagala imi hada. Ka va sli'adaghatá mnduha ɲa maganaftá batem ta hən. ²⁴ Ma tsa fitik ya, ta la a lu ksaghatá Yuhwana da gamak karaku wa.

²⁵ Ka sli'anaftá duhwalha Yuhwana ta zlardutawi nda sana mnda la Yahuda ta ghəɲa gwada ta ghuḅa səla. ²⁶ Ka sli'áftá hən ka lagha da mnay ɲa Yuhwana kazlay: Maləma da! Tsa mndu si kawadaga nda kagha ta bla ghwa Zurdeɲ si ta mnə ka ta gwada ta ghəɲani ya kay ná, wa'a ta maga batem ɲa mnduha. Ta sli'i inda mnduha da tsi, ka hən. ²⁷ Ka Yuhwana mantsa: «Had mndu dza'a mutsaftá sana skwi ka Lazglafta a ta vlanja wa. ²⁸ Nda sna kaghuni nda sləmənja ghuni ta mnə yu tazlay "Kristi a i'i wu" kə'a. Ghunidik ghuna lu ma kdaku tsatsi ka sagha. ²⁹ ɲa zwanja midzi ta kla lu ta makwa, gra zwanja midzi ya guli ná, tavatani ta nzata tsi ka sna lwa gwada ta gwadagapta zwanja midzi. Snaɲtani ta gwada ta gwadagapta tsi ya, rfayni ta rfu. Manda tsaya ta rfa i'i ta rfu guli. Ndanana ná, rfu ɲa da ta rfay. ³⁰ Ka ɲla tsatsi nda ɲla, ka htakwa i'i nda hta.

³¹ «Mndu ya ta saha daga ta luwa ná, nzanaghanza tsatsi ta ghəɲa inda skwi demdem. Mndu ya ta ghəɲa hadik guli ná, ɲa ghəɲa hadik tsatsi. Gwada ta ghəɲa skwi ta ghəɲa hadik ɲani ta gwaday. Mndu ta saha daga ta luwa ná, [ta ghəɲa inda skwi nzanaghata tsatsi]. ³² Gwada ta ghəɲa skwi nghan tsi nda ya snaɲ tsi ta gwadə tsi. Had mndu ta tsu'áftá gwadani wa. ³³ Mndu ta tsu'áftá gwadani ná, grafgra tsa mndu ya ta Lazglafta kazlay: Kahwathwata ya kə'a. ³⁴ Mndu ghunaga Lazglafta ná, gwada Lazglafta ta gwadə tsi, kabga zwakuzwakwa Sulkum vlanj Lazglafta mida.

³⁵ «Dvudva Da ta Zwanj, ka fanamtá tsi ta inda skwi ma dzvani. ³⁶ Mndu ta zlglaftá tsa Zwanj ya mutsafmutsa ta hafu. Mndu ta kwalaghutá zlglaftá tsa zwanj ya mutsafta a ta tsa hafu ya wa. Ta ghəɲa basa ɲudufa Lazglafta yeya ta nzaku ta ghəɲani,» ka'a.

4

I Yesu nda markwa la Samari

¹ Ka snaɲta la Farisa ta mnay kazlay: Mal mnduha ta sli'i da maga batem da Yesu ka ya da Yuhwana kə'a. ² Ka kahwathwatani ka lu mnay katsi ná, Yesu a ta maga batem ɲa mndu wu, duhwalhani zlanaj tsi ta magay. Snaɲta Yesu ta tsa gwada ta mnə lu ya, ³ ka sli'áftá tsi ta hadika Zudiya ɲa vrə ta hadika Galili. ⁴ Wya nda ma hadika Samari ta laba tsi ya, ⁵ ka ɬhadaghatá tsi da sana vli ta hgə lu ka Sikar ndusa nda vwaha Yakubu ta vlanja zwanjani Yusufu bamma, ta hadika Samari. ⁶ Ma tsa vli ya, mamu vəvrəma Yakubu. Manda hərəfatá Yesu ta mbaḁa, ka nzatá tsi ta wa tsa vəvrəm ya, wər ma ghəɲ fitik nda tsa.

⁷ Ka lagha sana markwa la Samari da ta imi. «Tidifta ta imi ka sa'ata yu,» ka Yesu nda tsi. ⁸ Ma tsa fitik ya, laghula duhwalhani da luwa da skwa skwa zay. ⁹ «Waka kagha ta nzakway ka mnda la Yahuda, ta ḁawa imi ɲa say da i'i ta nzakway ka markwa la Samari na?» ka tsa marakw ya nda tsi. Tsaw had la Yahuda ta guya vgha nda la Samari wa. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Ka má nda sna ka ta skwi ta kumə Lazglafta ta vlaghata, nda mndu ya ta ḁawa imi ɲa say da kagha katsi ná, má kagha má dza'a ḁawa imi ɲa say, má ɲa vlaghatani ta imi ta vla hafu,» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya nda tsi mantsa: «Mghama da!

wana had skwi ɲa tagafta da kagha wu, nda la na vɔvrɛm na guli, ga dza'a mutsa ka ta tsa imi ta vla hafu ya na? ¹² Mal kagha ka dzidza ɲni Yakubu si ta sa ima na vɔvrɛm na nda zwanani, nda rinani tani, ka zlanɲantá tsi na ra?» ka'a. ¹³ Ka Yesu nda tsi Mantša: «Dɛr wati ma mndu ta sa na imi na ná, ta dza'a kuzlanɲkuzla ndala, ¹⁴ ama mndu dza'a sa na imi dza'a vlanɲta yu na ná, walɲlanɲa a ndala ta kuzlanɲta wa. Tsa imi dza'a vlanɲta yu ya ná, dza'a nuna ka dzuɓay, ɲa mbɛzagapta hafu ɲa kɛkedzen ɲida,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Mghama da! Vlihavla ta tsa imi ya tsa, kada kwala ndala ta kuzliglihata, ka kwala yu ta sɛglagha da ta imi hadna,» ka tsa marakw ya nda tsi. ¹⁶ «La hgaktá zɛ'ala ghuni, ka sagha kuni da hadna,» ka Yesu nda tsa marakw ya. ¹⁷ «Had zɛ'ala da wu,» ka tsa marakw ya nda tsi. Ka Yesu nda tsi mantša: «Ta ɲa gha ta mnay kazlay: Hadu zɛ'ala da wu kɛ'a, ¹⁸ kabga hutaf zɛ'ala gha. Nana ga tan ka ndanana guli, zɛ'ala ghuni a wu, raghatani mnay gha mantša ya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁹ «Mghama da! Anabi ka ta grɛ yu nda na skwi na. ²⁰ Dzidziha ɲni la Samari ná, ta na ghwá na si ta maga hɛɲ ta du'a ɲa Lazglafta. Ka kaghuni la Yahuda ná, ma Ursalima vla maga du'a ɲa Lazglafta, ka kaghuni,» ka tsa marakw ya. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantša: «Marakw na, zlg hafzlg ha ta i'i. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal kuni maga du'a ɲa Da ta na ghwá na, dɛr ma Ursalima. ²² Kaghuni la Samari, ɲa skwi kul snantá kuni ta maga kuni ta du'a. Anɲi la Yahuda, ɲa skwi snan ɲni ta maga ɲni ta du'a, kabga da la Yahuda sagha mbaku. ²³ Dza'a saghasa fitik, nda maga vani ndanana. Ma Sulkum nda ya ma kahwathwata dza'a kɛl mnduha ka maga du'a, ɲa tsɛɓay tan ta tsɛlɓu ɲa Da, kabga mndɛrga tsa mnduha ta tsɛɓa tsa tsɛlɓu ya ta zbɛ Da. ²⁴ Lazglafta ná, Sulkum ya. Tsa mnduha ta maga du'a ɲani ya, ma Sulkum nda ya ma kahwathwata ta maga hɛɲ,» ka Yesu nda tsi. ²⁵ «Nda sna yu kazlay: Dza'a saghasa Almasihu, ta hga lu ka Kristi ya, kɛ'a. Ka saghasa tsi, dza'a mnanɲamna ta inda skwi,» ka tsa marakw ya nda tsi. ²⁶ «Tsa mndu ta mnɛ kagha ya na i'i ta gwada nda kagha na,» ka Yesu nda tsi.

²⁷ Tata gwada hɛɲ, ka vraktá duhwalhani. Ka ndarmimi duhwalhani ta tsa nzatani ka gwada nda tsa marakw ya. Tsitsirid, nzanza hɛɲ, had ya ta pslanaftawi, ka dawanta da tsi kazlay: Nu ta daw ka da tsi, ari nu ta gwadɛ ka nda tsi na kɛ'a wa.

²⁸ Ka gi zlanatá tsa marakw ya ta bzleghwani hada ka laghwi da luwa da mnay ɲa mnduha. ²⁹ Ka'a mantša: «Sawa nga mndu ta mnihatá inda skwiha maga yu ɓa, zlah Kristi na mndu na?» ka'a. ³⁰ Ka slí'agaptá mnduha ma luwa, ka lagha slanaghatá Yesu. ³¹ «Malɛma da! Kwa za ta skwa zay misimmisim,» ka duhwalhani nda Yesu, ma tsa fitik ya. ³² «Mamu skwa zaya da kul snantá kaghuni,» ka Yesu nda hɛɲ. ³³ «Mamu mndu ta klanaktá skwa zay ra?» ka duhwalhani mataba tan. ³⁴ Ka Yesu nda hɛɲ mantša: «Maga skwi ta zdɛganatá mndu ya ta ghunighata ka kɛinistá slnani, skwa zaya da. ³⁵ «Ta fwad pɔakwa tili ka tska nimaya ta vwah» a ka kaghuni ndanana wu ra? ka i'i nda kaghuni wa, ngahadpawangha ta ndɛhatá nimaya ta vwah ɓa, ta ghwan a lu ka ts kay wa. ³⁶ Mndu ta tska nimaya ta vwah ná, ta mutsay ta nisɛlani, ɲa tskanatani ta hulfani ɲa hafu ɲa kɛkedzen. Mantša ya, ɲa rfay mndu ta slɛagfa nda mndu ta tskata ta rfu kawadaga. ³⁷ Tsa mahdihdi mnɛ lu kazlay: Slgadatá slgayslgay ɲa sani, tskatá ts kaytskay ɲa sani kɛ'a ya ná, kahwathwata nzakwani. ³⁸ Da vli kul magatá kuni ta slna ghunaghunafta yu. Ghuyghuya sanlaha ta danɲa ma slna, ka lagha kaghuni da ɲatsa ndela tsa slna tan ya,» ka'a. ³⁹ Nda ndɛgha la Samari ma tsa luwa tan ya ta zlg haftá Yesu ta ghɛɲa tsa gwadɛ mna tsa marakw ya ta mnay kazlay: Ka mnihatá tsi

ta inda skwiha maga yu kə'a ya. ⁴⁰ Ma lagha la Samari da slanaghatá Yesu, ka ndəbə hən ta dzvu da tsi ɲa nzatani kawadaga nda hən. Ka nzatá tsi ka zatá fitik his hada da hən. ⁴¹ Ka sgavaghatá ndəghata mnduha ta zlgħaftá Yesu, kabga Yesu ka ghəɲani ta mna gwaɗani ɲa tan. ⁴² «Zlgħafzlgħa aɲni ndanana tama makwa na, kabga gwaɗa gha mna ka yeya a wa. Nda sna vərɗa aɲni nda sləmənə ɲni. Grafgra ɲni kahwathwata kazlay: Na mndu na ná, mnda mba mnduha ta ghəɲa hadik ya kə'a.»

Mbanafta Yesu ta zwanja sana mnda ksa slna ɲumna

⁴³ Tahula tsa fitik his ya, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwi ta hadika Galili. ⁴⁴ Tsaw si wya ka Yesu mnata: «Had lu ta vla glaku ɲa anabi ta hadikani wu» kə'a. ⁴⁵ Bhadaghatani ta hadika Galili, ka tsu'aftá gwal hada. Tsa gwal ta tsu'afta ya ná, gwal ta nghanjá inda skwi maga Yesu ma Ursalima ma fitika skala Pak ya, kabga si labla hahən guli da vla tsa skal u ya.

⁴⁶ Ka vraghatá tsi tama da luwa Kana ta hadika Galili, ma vla mbəɗanaftani ta imi ka ima inabi ya kay. Tsaw mamu sana mndu dagala ma slna ɲumna, ta maga slna ga mgham ma luwa Kafarnahum, kul dughwanaku zwanjani ta kala ghən. ⁴⁷ Snanjani kazlay: Sli'afslí'a Yesu ta hadika Zudiya, ka sagha ta hadika Galili kə'a, ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghata. Ka'a nda tsi mantsa: «Kdakkdkək, mbada mbanaftá zwanja da kul dughwanaku, ta kala ghən,» ka'a. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta ngha a kaghuni ta mazənzəm nda skwa ndərmimay wu ná, zlgħa a kaghuni kay tama wa!» ka'a. ⁴⁹ Ka tsa mndu ta maga slna ga mgham ya nda tsi mantsa: «Mghama da! Mbada ma kdaku zwanja da mtuta,» ka nda tsi. ⁵⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «La dzagha! Wa a zwanja gha wdərwdər,» ka'a.

Ka zlgħaftá tsa mndu ya ta tsa gwaɗa mnana Yesu ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ⁵¹ Ta laha tsi ta tvi ta dza'a dzagha, ka guyatá tsi nda kwalvahani ta ɲlu da mnay ɲani kazlay: Wa'a nda mba zwanja gha wdər kə'a. ⁵² Ka tsa mndu ya mantsa: «Ta wati luwa lenavata tsi na?» ka'a dawanja da hən. «Ki'a hdzikata fitik ma ghən dahawu, ta lavaghutá tsa ɲudidarani ya,» ka hən nda tsi. ⁵³ Ka graftá tsa dani ya, ta tsa luwa ya mna Yesu ɲani kazlay: Wdərwdər zwanja gha kə'a ya. Daga baɗu tsa ka zlgħaftá tsatsi nda gwal ga tanjani ta Yesu.

⁵⁴ Tsaya mahisa mazənzəm maga Yesu ta hadika Galili manda zlanjani ta hadika Zudiya.

5

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ragħwa səlani

¹ Tahula tsaya, ka slatá skala la Yahuda ma Ursalima. Ka laf Yesu da hada. ² Tsaw ma Ursalima, mamu sana ghwa tsap lu ndusa nda watgha saba tuwakha. Betsayda ta hga lu ta tsa ghwa ya nda gwada Hebru. Ta wa tsa ghwa ya mamu glakamha hutaf. ³ Ma tsa glakamha ya, mamu ndəghata gwal kul dughwanaku mida, manda gwal nda ghulpa, nda gwal ta dzəgidí, nda gwal nda rwa səla tanj nda dzva tanj ta kzla gigdavata imi. ⁴ Tsaw ta sasa duhwala Lazglafta tazlay da tsa imi ya ɲa gigdanafta. Ka gigdavafgigda tsa imi ya, ka tinəl wa ta gi laha dida tahula gigdavaftani ya, nda mba tsa mndu ya dər kinawu tsa dənwaní ya. ⁵ Hkənmbaks tghas mida vakwa sana mndu ma dənwaní ta nzaku hada. ⁶ Kə'a ka Yesu ná, ta hani tsa mndu ya. Nda sna guli kazlay: Nda kda fitikani ta ɓasa tsa dənwa ya kə'a. «Ta kumay ka ta mbafta gha ra?» ka'a nda tsi. ⁷ «Mghama da! Had mnda da ɲa fadihata

da imi gigd'avafər tsi wa. Ka dza'a yu, ka yu ya ná, gi tinlaghuta sani ta laha ka i'i,» ka tsa mndu kul dughwanaku ya nda tsi. ⁸ «Sli'afslí'a gha kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya, sləjad klaftá skwa hanani, ka sli'i. Tsaw, bađu Sabat magakwa tsa skwi ya. ¹⁰ Ka la mali ma la Yahuda nda tsa mndu mbanaf lu ya mantša: «Sabat a vli gita kay ra? Wa ta mnaghatá kla skwa hana gha na?» ka həj. ¹¹ ««Kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka» ka tsa mndu ta mbadifta ya nda i'i,» ka'a nda həj. ¹² «Wa tsa mndu ta mnaghata kazlay: Kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a ya na?» ka həj dawanja da tsi. ¹³ Tsaw sna a tsa mndu mbanaf lu ya ta tsa mndu ta mbanaf ta wu, kabga zadamzadə Yesu mataba tskata mnduha ma tsa vli ya. ¹⁴ Bats nzda, ka guyaftá Yesu ta vgha nda tsa mndu ya ma dafa həga Lazglafta. «Wana nda mba ka ndana tama, yaha ka walganja maga dmaku da slaghaghatá ya katakata ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ Ka sli'afstá tsa mndu ya, ka laghwi da mnay ŋa la mali ma la Yahuda kazlay: Yesu tsa mndu ta mbidifta ya kay kə'a. ¹⁶ Tsaya kəl la mali ma la Yahuda ka zba htsinja Yesu, kabga magatani ta tsa skwi ya bađu Sabat.

¹⁷ Ka Yesu nda həj mantša: «Tata maga slna Da da kulam ndanana, mantša i'i guli, tata maga slna yu kulam ndanana,» ka'a. ¹⁸ Ta ghəja tsa gwada gwada tsi ya, ka zbəgaltə la mali mataba la Yahuda ta Yesu na dzata. Ta ghəja val 6lanaptani ta zlahə Sabat kwenkwen a ta zba həj wu, kabga mnayni kazlay: Vərda Lazglafta na Da da kə'a ta gra ghəjani nda Lazglafta guli ya.

Vlanja dani ta inda mbrakwani ta zwanja

¹⁹ Ka Yesu vrəgliŋtá gwadani nda həj mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, lavij a zwanj ta magatá skwi gaghəj gaghəjani, ka nghan a tsi ta skwi ta magə Da wa. Ka kinawu ta maga Da ta inda skwi ya, ka gragra mantša ya ta maga zwanj guli. ²⁰ Ta dvay Da ta zwanj. Tsaya ta kəl tsi ka maranantá inda skwi ta magə tsi, ŋa maranantani ta slnaha ta malaghutá nana, kada nghanja kuni ta skwa ndərmimay. ²¹ Manda ya ta sli'aganapta Da ta gwal nda rwa nda hafu ya, mantša ya ta vlanja zwanj ta hafu ŋa mndu ta kumə tsi. ²² Tsa a Da ta guma ta ghəja mndu wu, ma dzva zwanj fanamta tsi ta inda guma ŋa gumay, ²³ kada vla inda mndu ta glaku ŋa zwanj, manda ya ta vlə həj ta glaku ŋa Da ya. Ka vla a mndu ta glaku ŋa zwanj wu katsi, had tsa mndu ya ta vla glaku ŋa Da ta ghunagatá tsa zwanj ya wa.

²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta sna gwada da, ka zlghaftá tsi ta mndu ta ghunigihatá, mamu hafu ŋa kdekedzen ma tsa mndu ya. Had lu dza'a tsanaghatá guma ta tsa mndu ya wa. Nda ghada Pak tsa mndu ya ta mtaku ka laghwi da hafu. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a saghasa fitik, nda ghada va saghani, dza'a kəl gwal nda rwa ka snantá lwa Zwanja Lazglafta. Tsa gwal dza'a snanta ya dza'a nzakway nda hafu. ²⁶ Manda daslakwa hafu ta nzaku ma Da ya, manda tsaya vlanja tsi ta zwanj ŋa mutsakwa hafu ma tsatsi guli. ²⁷ Ka vlanja tsi ta mbrakwa tsa guma, kabga nzakwani ka Zwanja mndu. ²⁸ Tsaya a skwi ŋa ndərmimay ghuni wu, dza'a saghasa fitik dza'a kəl inda gwal ma kulu ka snantá lwani ²⁹ ŋa sli'agapta tanj. Gwal ta maga skwi dina ya, dza'a sli'agapta ŋa nzata nda hafu hahəj. Gwal ta maga skwi kul dinaku ya guli, dza'a sli'agapta ŋa tsanaghatá guma ta həj hahəj.»

Nzakwa Zwanj ka masləmtsək

³⁰ Ka Yesu mantša: «Haď sana skwi dza'a magata i'i gaghəŋ gaghəŋa da wa. Manda ya mniha Lazglafta ta tsa yu ta guma. Nda tvani ta tsa yu ta guma kabga zba a yu ta skwi ta kumə ghəŋa da wu, skwi ta zdəganatá mndu ta ghunigihata ta zbə yu.

³¹ «Ka i'i katsi mnatá gwada ta ghəŋa da katsi ná, haď hayhaya tsa gwada da ya nda tsa wa. ³² Ka sana mndu katsi mna gwada ta ghəŋa i'i katsi, nda sna yu kazlay: Tsa gwada ta mnə tsi ta ghəŋa i'i ya ná, kahwathwata nzakwani kə'a. ³³ Ghunaf ghuna kuni ta mnduha da Yuhwana ka mnaghunatá tsi ta kahwathwata. ³⁴ I'i tada ná, zbaŋ a yu ta mndu ŋa mna gwada ta ghəŋa da wa. Tsaya kwenkwen mnaghuna yu ŋa mutsay ghuni ta hafu. ³⁵ Yuhwana ná, pitirla ta zlgħaku ka tsuwaďaka vli ya. Kumanĵkuma kuni ta nzďavata nda rfu ma tsuwaďakani.

³⁶ «I'i, mamu ŋa da ma gwada ta ghəŋa da ta malagħutá ŋa Yuhwana. Tsa gwada ya ná, slnaha vliha Da ŋa kdanafta da ta magay ya. Tsa slnaha ta kdə yu ta magay ya, ta maraŋta tsidid kazlay: Da ya ta ghunigihata kə'a. ³⁷ Tsa Da ta ghunigihata ya, ta mnanťá gwada ta ghəŋa da. Aŋ mndani ta walaŋ a kuni ta snaťá lwani wa. Ta walaŋ a kuni ta nghanťá kumani guli wa. ³⁸ Nza a gwaďani ma ŋuďufa ghuni wu kabga zlgħaf a kuni ta mndu ya ghunaga tsi wa.

³⁹ «Ta ndi'andi'a kuni ka tagħa skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta kabga mida dza'a mutsa ŋni ta hafu ŋa kďekedzeŋ ka kuni. Tsa gwada Lazglafta nda vinda ya ná, ta ghəŋa i'i ta gwada tsi. ⁴⁰ Sew va a kuni ta sagħa da i'i ŋa mutsa vərda hafu wa.

⁴¹ «Da mnda səla a ta mutsa i'i ta glakwa da wa. ⁴² Tsaw nda sna i'i ta kaghuni tsidid kazlay: Dvu a kuni ta Lazglafta wu kə'a. ⁴³ Da da ta ghunigihata, ka kwalagħutá kuni ta tsu'afťá i'i. Ka ma sana mndu ta klaťá ghəŋani ka ghəŋani ka sagħa katsi ná, má tsu'afťsu'a kuni. ⁴⁴ Kaghuni gwal ta đva glaku da sani nda sani, ka kwalagħutá zba glaku daga da Lazglafta turtukwani, waka kuni má dza'a zlgħafta na?

⁴⁵ «Yaha kuni da uwalay kazlay: Dza'a wlay yu ta kaghuni da Lazglafta kə'a. Tsa Musa faf kaghuni ta ghəŋ tida ya dza'a wla kaghuni. ⁴⁶ Ka má zlgħafzlgħa kuni ta Musa katsi ná, má zlgħafzlgħa kuni ta i'i guli, kabga vindaf ta ghəŋa i'i tsatsi ta gwada. ⁴⁷ Ka si zlgħaf a kaghuni ta skwi vindaf tsatsi ya wu ní, waka kuni dza'a zlgħaftá gwada da na?» ka'a.

6

Zuŋta Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' hutaf
Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17

¹ Tahula tsaya, ka sli'afťá Yesu ka lagħwi ta sana 6la tsa ghwa Galili ta hgə lu ka Tiberyad ya guli. ² Ka sli'afťá dəmgə rutut mistani nghə həŋ ta mazəmxəmxə, ka mbamba gwal kul đughwanaku. ³ Ka ŋlagħatá Yesu ta ghwá ka nzagata hada kawadaga nda duhwalhani. ⁴ Tsaw ndusa fitika skala Pak ta nzakway ka skala la Yahuda. ⁵ Kə'a ka Yesu klaťá ghəŋ ka nghadapta ná, rutututa dəmgə ta lagħa da tsi. Ka'a mantša: «Ga dza'a skwakta mu ta buradi ŋa zunustá na ndəghata mnduha na?» ka Yesu nda Filip. ⁶ Ŋa tsakwasla gwada da tsi kəl tsi ka mnanata mantša, kabga nda sna tsatsi ta skwi dza'a tsi magay. ⁷ Ka Filip nda tsi mantša: «Dər tseda vagħa mnduha his dərmaĵ* ta maga slna klať lu ŋa dzawaktá buradi nda tsi ná, slagħu a dər ŋa valaňťá həŋ

* 6:7 Ngha ta Mata 20:2.

ki'a ki'a wu,» ka'a nda tsi. ⁸ Ka sani mataba duhwalhani ta nzakway ka Andre zwanamani ma Simun Piye nda tsi mantas: ⁹ «Mamu sana zwan hadna nda buradi hutaf nda tsulhwa zwana klipi his da tsi, tsaw na slafta kawu mataba ndaghata mnduha mandana na?» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu mantas: «Mnanawa mna ta hən ka nanzata hən nda nanza,» ka'a. Tsaw mamu dyatā kuzun ksif ma tsa vli ya, ka nanzafat mnduha ta maga dambu' hutaf tida. ¹¹ Ka hlafta Yesu ta tsa buradiha ya, ka rfanaghatā tsi ta Lazglafta ta ghəni, ka daganafat tsi ta tsa mnduha ta nzaku ya. Ka daganafat tsi ta tsa klipiha ya ta hən guli manda ya ta kumə hən. ¹² Manda babaghawta mnduha, «Tskafwa padakwani yaha da badzuta,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹³ Ka tsakfat hən, ka ndaghanaftā hən ta ghwanak ghwanpda his nda pdakwa tsa buradi hutaf ya, tahula babaghawta tan demdem. ¹⁴ «Nana mndu na vərda anabi dza'a sagha ta ghəna hadik mnə lu kay ya,» ka tsa mnduha ta nghanatā mazənzəm maga Yesu ya.

¹⁵ Tsatsafta Yesu kazlay: Dza'a saghasa lu da ksafta nda mbraku na nzakwani ka mgham kə'a, ka kdiŋta Yesu ta nɔlɔlɔghata ta ghwā.

Mbaday Yesu ta mbada ta imi

Mat 14:22-33, Mak 6:45-52

¹⁶ Magatā hawu, ka sli'agatā duhwalhani ta wa drəf. ¹⁷ Ka sli'adamtā hən da kwambalu na tsughwada drəf na dza'a da luwa Kafarnahum. Nda ghada kuzatā vli, ta vradagha a Yesu slanaghatā hən wa. ¹⁸ Tata ndrə hən, ka sli'avafat falak dagala katakata, ka kapatsa'uwaku drəf. ¹⁹ Swadap swa duhwalha Yesu ta kwambalu ta maga meli hutaf ka mku' a tsi, ka nghanatā hən ta Yesu ta mbada ta drəf ta ndusadaghata tavata kwambalu, ka ksaftā zlən ta hən. ²⁰ «I'i ya tane! Ma zlən kuni ta zlən!» ka Yesu nda hən. ²¹ Si ta kumay hən ta klamta da kwambalu sizlay, gi nda ɔhadaghata kwambalu da tsa vli ta dza'a hən ya.

Zbay dāmga ta Yesu

²² Gamahtsimani, ka havaktā tsa mnduha ta nzaku ta wa drəf ya kazlay: Turtuktuk kwambalu si ta lagha da tsa vli ya kə'a. Grafgra hən guli kazlay: Lamə a Yesu kawadaga nda duhwalhani dida wu kə'a. Nda ghəna tan laghwa duhwalhani. ²³ Ma va tsa fitik ya, ka sli'afat sana kwambaluha ma luwa Tiberiya, ka ɔhadaghatā hən ndusa nda tsa vli kəl Mgham Yesu ka rfanaghatā Lazglafta ta ghəna buradi, ka zutā mnduha ya kay. ²⁴ Nghay mnduha ná, had Yesu hada wu, had duhwalhani hada guli wu, ka sli'adamtā hən da tsa kwambalu ya ka laghwi da luwa Kafarnahum da zba Yesu.

Yesu ná, dafa hafu ya

²⁵ Ka ɔhadaghatā hən ka zbə hən, ka slanaghatā hən ta wa sana ɔla tsa drəf ya. «Maləma da! Yawu saghwa ka da hadna kay?» ka hən nda tsi. ²⁶ Ka Yesu nda hən mantas: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta zbə kabga vəl nghanatā ghuni ta mazənzəm a kuni ta i'i wa. Ta zbə kabga zuta ghuni ta buradi, ka baghafat kuni, kuni ta i'i. ²⁷ Ma ksə kuni ta slna na skwa zay dza'a badzuta. Navawana ka maga slna na skwa zay ta nzdavata dza'a vlaghunatā hafu na kdekedzer. Tsa skwa zay ya ná, Zwanə mndu dza'a vlaghunata, kabga ta tsatsi thafta Da ta njizla vlanani ta mbraku,» ka'a nda hən. ²⁸ Ka hən nda tsi mantas: «Nahgani dza'a anni magay na kdiŋtā magatā slna Lazglafta na?» ka hən. ²⁹ Ka Yesu nda hən mantas: «Zlghafta ghuni ta mndu ya ghunaga tsi, na slna ya ta kzlə Lazglafta ta maganata ghuni,» ka'a. ³⁰ Ka hən mantas: «Mndərga wati mazənzəm lavin ka ta maganata na

nghanja ŋni, kada zlgħafta ŋni ta kagha na? Wati slna dza'a ka magata na? ³¹ Zuza dzidziha ŋni ta Mana ma mtak. Manda ya nda vinda na: "vlagavla ta buradi daga ta luwa† ŋa tan, ŋa zay tan," ka hən nda tsi. ³² Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, Musa a ta vlaghunatá buradi ta saha ta luwa wa, Da da ta vlatá buradi ta saha ta luwa. ³³ Tsa Buradi vlag Lazglafta ya ná, tsa ta saha ta luwa ta vla hafu ŋa mnduha ta ghəŋa hadik yeyá,» ka'a nda hən. ³⁴ Ka hən mantsa: «Mghama dá! gdagdá ta vlanatá mndərga tsa buradi ya,» ka hən.

³⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «I'i buradi ta vla hafu. Ka saghasa mndu da i'i, walglan̄ta a maya ta kuzlan̄ta wa. Ka zlgħafzlgħa mndu ta i'i, walglan̄ta a ndala ta kuzlan̄ta wa. ³⁶ Wya mnaghunamna yu, nda n̄gha kuni ta i'i, ka kwalaghutá kuni ta zlgħaftá i'i. ³⁷ Inda gwal vliha Da, dza'a saghasa hən da i'i. Had i'i guli dza'a zlan̄tá mndu ya ta sagha da i'i ma bli wa. ³⁸ Sa a i'i ta luwa ŋa maga skwi ta kumə yu wa. Sasa i'i ŋa maga skwi ta kumə mndu ta ghunigihata. ³⁹ Skwi ta kumə mndu ta ghunigihata ná, kwala da kul zlanaghutá inda gwal vliha tsi, ŋa sli'aganapta da ta hən badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁴⁰ Wya skwi ta kumə Da da, dər wati ma mndu ta nghan̄tá zwan̄ ka zlgħaftá tsi, nda mutsa hafani ŋa kdekedzen. Dza'a sli'aganapsli'a yu badu kdakwa ghəŋa hadik,» ka'a.

⁴¹ Ka rurun̄waku la Yahuda ta ghəŋani, kabga mnayni kazlay: I'i buradi ta saha daga ta luwa kə'a. ⁴² «Tsatsi a Yesu zwan̄a Yusufu kay wu ra? Tsatsi a na snan̄ amu ta i dani nda mani na ra? Ta ghəŋa wu ta mna tsi kazlay: Sa daga ta luwa yu kə'a 6a?» ka hən. ⁴³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Zlanawazla ta rurun̄waku mataba ghuni, ⁴⁴ had mndu dza'a lavin̄tá sagha da i'i, ka ghunagaha a Da ta ghunigihata da i'i wa. I'i, dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁴⁵ Wya skwi vindaf la anabi: "Dza'a taghanaftagha Lazglafta† ta skwiha ta hən." Dər wa ta snay, ka zlgħaftá tsa skwi ta taghə Lazglafta ya, dza'a saghasa tsa mndu ya da i'i. ⁴⁶ Va a tsaya ta mnay kazlay: Nda n̄gha tsa mndu ya ta Da nda irani kə'a wu, ba mndu ta saha da Lazglafta yeyá nda n̄gha ta Da nda irani. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlgħaftá i'i, nda mutsa hafani ŋa kdekedzen. ⁴⁸ I'i buradi ta vla hafu. ⁴⁹ Zuza dzidziha ghuni ta mana ma mtak, kulam nda tsa, rwurwa inda tan. ⁵⁰ Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Mndu ta zay, mtəta a wa. ⁵¹ I'i buradi ta vla hafu ta saha daga ta luwa. Kata zay mndu ta tsa buradi ya, dza'a nzaku tsa mndu ya nda hafu ŋa kdekedzen. Tsa buradi ta vlə yu ya ná, slu'uvgha da ya. Dza'a vlay yu, kada nzakwa mnduha ta ghəŋa hadik nda hafu,» ka Yesu nda hən.

⁵² Ka hən mantsa: «Waka na mndu na dza'a vlamatá slu'uvghani ŋa zay na?» ka la Yahuda zlgħanafta ta ghəŋani. ⁵³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka za a kuni ta slu'uvgha Zwan̄a mndu, sa a kuni ta usani wu katsi, had hafu dekdek ma kaghuni wa. ⁵⁴ Mndu ta za slu'uvgha da, ta sa usa da, mamu hafu ŋa kdekedzen ma tsa mndu ya. Dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁵⁵ Vərda skwa zay ná, slu'uvgha da ya. Vərda skwa say guli ná, usa da ya. ⁵⁶ Mndu ta za slu'uvgha da, ta sa usa da ná, ma i'i ta nzamta tsa mndu ya, ma tsa mndu ya nzamta i'i guli. ⁵⁷ Tsa Da ta ghunigihata ya ná, nda hafu mida. Nda tsatsi ta nzakwa i'i nda hafu. Mantsa ya guli ka ta zay mndu ta i'i, dza'a nzan̄a nda hafu. ⁵⁸ Wana buradi

† 6:31 N̄gha ta Sabi 16:13-15, 31. ‡ 6:45 N̄gha ta Isaya 54:13.

ta saha daga ta luwa hadna. Nza a manda ŋa dzidziha ghuni ta zutá mana ka rwutá hɛŋ ya wa. Mndu ta za na buradi na ná, dza'a nzanza nda hafu ŋa kdekeden,» ka Yesu nda hɛŋ. ⁵⁹ Ta taghɛ tsi ta skwi ma hɛga tagha skwa la Yahuda ma Kafarnahum, mna Yesu ta tsa gwada ya.

Zlanavata sanlaha ma duhwalhani ta Yesu

⁶⁰ Ka sanlaha mataba duhwalhani snanɛr hɛŋ ta tsa gwada ya mantsa: «Dukdukwa na gwada na, wa dza'a laviŋtá snay na?» ka hɛŋ. ⁶¹ Daslafta Yesu ma vghani kazlay: Ta rurunwaku duhwalhani ta ghɛŋa tsa tagha skwi ya kɛ'a, «nda ŋra ŋudufa kaghuni guli ra? ⁶² A ka tsa nghan kuni ta Zwanja mndu ta ŋlu da vli si hada tsi ghalya, waka ŋudufa ghuni dza'a magay tama? ⁶³ Sulkuma Lazglafta ta vla hafu, had sana skwi laviŋ mnda sɛla ta magata wa. Na gwada mnaghuna yu na ná, Sulkum nda hafu ya. ⁶⁴ Tsaw mataba ghuni ná, mamu sanlaha kul zlghafta dekdek,» ka Yesu nda hɛŋ. Tsaw nda sna Yesu daga zlaftani ta gwal kul zlghafta dekdek, nda mndu ya dza'a skwapta tani. ⁶⁵ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya kɛl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Had mndu dza'a laviŋtá sagha da i'i, ka ghunak a Da wu kɛ'a ya,» ka'a.

⁶⁶ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, nda ndɛgha sanlaha ma duhwalhani ta vraghuta, ka kwal kul dza'agalta mistani. ⁶⁷ Ka Yesu mantsa: «Ki kaghuni, sli'a a kaghuni guli ra?» ka'a nda tsa gwal ghwanpɛdɛ his ya. ⁶⁸ Ka Simun Piyer mantsa: «Mghama dá! Da wa ta dza'a ŋni? Ya wana mamu gwada hafu ŋa kdekeden da kagha. ⁶⁹ Zlg hafzlg ha ŋni, nda sna ŋni guli kazlay: Kristi mndu nda ghuɛa ta saha daga da Lazglafta kagha kɛ'a,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Ka Yesu mantsa: «I'i a ta dagaptá na kaghuni ghwanpɛdɛ his na ra? Nziya nza tsi ná, ka halaway ya turtuk mataba ghuni,» ka'a nda hɛŋ. ⁷¹ Ta ghɛŋa Zudas Iskaryut zwanja Simun ta mna tsi ta tsaya kabga tsatsi mndu dza'a skwapta, dɛr má tekwa tsatsi mataba tsa gwal ghwanpɛdɛ his ya.

7

Kwalaghuta zwanamani ta zlghaftá Yesu

¹ Tahula tsa, mbada Yesu ka ra hadika Galili. Va a ta dza'a ta hadika Zudiya wu, kabga ta dakwatsay dakwatsay maliha ta ghɛŋa la Yahuda hada ŋa dzata.

² Tsaw ndusakndusa fitika skala dumbi da la Yahuda. ³ «Sli'afslí'a gha ka dza'a ka ta hadika Zudiya kada nghanɛa duhwalha gha guli ta slna ta magɛ ka, ⁴ had mndu ta kuma maranɛtá ghɛŋani ta difa ghɛŋani wa. Ya wya mamu skwiha ta magɛ ka ya, maranmara ta ghɛŋa gha banluwa ŋa nghanɛa inda mnduha ta kagha,» ka zwanamani nda tsi. ⁵ Tsaw ta zlghaf a zwanamani ta tsatsi wa. ⁶ Ka Yesu nda hɛŋ mantsa: «Ta sagha a fitika dá wa. Ŋa kaghuni ya ná, dɛr ta wati luwa tsi, nda maga fitik, ka kaghuni. ⁷ Had kaghuni ta husanɛtá mnduha wa. I'i ná, husanhusa yu ta mnduha, kabga ta mnananamna yu ta slna tan kul dínaku ta hɛŋ. ⁸ Lawala kaghuni! La a i'i wu, kabga ta kɛa a sagha fitika dá karaku wu,» ka Yesu nda hɛŋ. ⁹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta hɛŋ, ka nzaghutá tsatsi ma Galili.

¹⁰ Manda laghwa zwanamani da vla skalu, ka sli'afɛtá tsatsi ka ghɛŋani ka lafi ma difa ma difa, kul maranɛtá ghɛŋani banluwa.

Taghay Yesu ta skwi ma hɛga Lazglafta

¹¹ Ka la Yahuda mantsa: «Ga tsatsi tama!» ka hɛŋ ka zba Yesu ma vla skalu.

¹² Ka sli'avafɛtá zlerɛutawi ka ŋdanɛa ta ghɛŋa tsatsi mataba mnduha kazlay: Ŋɛrma mndu ya, ka sanlaha, mnduha ta zadɛŋta tsi, ka sanlaha. ¹³ Ma va

tsaya ná, haď mndu ta klanťá lwi ka gwada ta ghəŋa Yesu wu, kabga zləŋa la mali ta ghəŋa la Yahuda.

¹⁴ Dəgatá tsa fitikha ŋa skalu ya ka gragra ya ná, ka sli'áftá Yesu ka lamə da həga Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha mida. ¹⁵ Ka la Yahuda mantsa: «Taghaf ga na mndu na ta na ŋani ma skwi na na? Ya wya ta lagha a da vla taghaftá skwi wu, waka a snanťá skwi ma gwada Lazglafta mandana na?» ka həŋ ka ndərmimay. ¹⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta sagha da mndu ta ghunigihatá skwi ta taghə yu, ta sabə da i'i a wa. ¹⁷ Ka fafa mndu ta ghəŋani ka maga skwi ta kumə Lazglafta, dza'a nda sna ka ta sagha da Lazglafta na skwi ta taghə yu na tsi, ka ta kla'ata ma ghəŋa da a yu. ¹⁸ Mndu ta mna gwada ta ghəŋa ghəŋani ná, ghəŋani ta ghubu tsi. Mndu ta zba vlanťá glaku ta mndu ya ta ghunafta, vərda mndu tsa mndu ya, ghwadaka mndu a wa. ¹⁹ Musa a ta vlaghunata zlahu wu ra? haď ya mataba ghuni ta maga slna nda tsa zlahu ya wa. Ta zbə ŋaw kuni ta i'i ŋa dzata tama?» ka Yesu nda həŋ. ²⁰ Ka həŋ mantsa: «Nda ksa ka da halaway, wa ta zba kagha ŋa dzata na?» ka həŋ nda tsi.

²¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Turtuktuk yeya slna magan yu, ka ndərmim kuni nda ndərmima demdem. ²² Vlaghunavla Musa ta zlahu ŋa datsa fafad, an mndani Musa a ta zlafta wa. Daga ta dzidzi ta zlafta lu. Ta datsay a kuni ta fafada zwani baďu sabat rke? ²³ Ka si lavinľava kuni ta tsa fafada zwan baďu Sabat, kabga yaha lu da 6lanaptá zlahu Musa ya ní, kabgawu ta 6asa kuni ta ŋuduf ta ghəŋa i'i, kabga vəl mbanafta da ta mndu dzahuma' baďu sabat tama? ²⁴ Ma tsə kuni ta guma wa iri, tsawa tsa ta guma manda ya ta raku,» ka Yesu nda həŋ.

Kristi ná, Almasihu ya

²⁵ Ka sanlaha ma mnduha la Ursalima mantsa: «Nana mndu na a ta zbə həŋ ŋa dzata kay ra? ka həŋ. ²⁶ Ngha 6a ta platá vghani ta gwada, gwadanaf a lu wa. Ari tsatsaftsatsa a maliha mu kazlay: Kristi na mndu na kə'a kana? ²⁷ An mndani nda sna mu ta vli sabə tsi. Wya ka saghasa Kristi tani ná, haď mndu nda sna ta vli dza'a sabə tsi wu,» ka sanlaha ma mnduha la Ursalima guli.

²⁸ Ma tsa tagha skwi ta taghə Yesu ma da6a həga Lazglafta ya, ka klanťá tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Nda sna kaghuni ta i'i nda vli sabə yu dardar guli ra? Gaghəŋ gaghəŋa da a sagha yu wa. Vərda mndu tsa mndu ta ghunidikta ya. Tsaw sna a kaghuni tama ta tsa mndu ya wa. ²⁹ I'i, nda sna yu, kabga sagha da tsatsi i'i. Tsatsi ta ghunidikta,» ka Yesu. ³⁰ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksay. Sew haď ya ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani karaku wa. ³¹ «Baďu saghar Kristi ní, dza'a magay ta mazəməzəmə ka malaghutá ŋa na mndu na ri?» ka ndəghata sanlaha ma mnduha mataba tsa dənga ya.

Ghunafta la Farisa ta mnduha ŋa ksaftá Yesu

³² Ka sninťá la Farisa ta tsa skwi ta mnə mnduha makdek makdek ta ghəŋa Yesu ya. Ka ghunaftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta gwal ngha həga Lazglafta da ksa Yesu. ³³ Ka Yesu mantsa: «Ta teke'a nzda da kwitikw da kaghuni, kada vra yu da mndu ta ghunidikta. ³⁴ Dza'a zbay kuni ta i'i, slafta a kuni ta i'i wu, lavinťa a kuni ta 6hata ma vli ta dza'a yu guli wu,» ka Yesu nda həŋ. ³⁵ Ka la Yahuda mantsa: «Dza'a laghu diga ŋa kwala mu kul slanaghata na? Dza'a laghu da taba la Yahuda ta widamťa vgha ma sala la Grek, ka tagha skwi ŋa la Grek rki na? ³⁶ Dza'a zbay kuni ta i'i, sladighata a kuni wu, lavinťa a kuni ta 6hata da vli ta dza'a yu guli wu, ka'a ná, nu klatá ghəŋa tsa gwadani ya na?» ka həŋ ta ghəŋani.

Mnay Yesu ta gwađa ta Sulkum nda ghuđa

³⁷ Bađu kđavakta fitika tsa skalu ta nzakway ka mghama fitik ya, ka sli'äftá Yesu ka sladata, ka gwadata nda lwi dagala. Ka'a mantsa: «Ka ta kuzlanj kuzla ndala ta mndu, ka sawi tsi da i'i da sa imi. ³⁸ «Ka zlgħafzlgħa mndu ta i'i katsi, dza'a mbəzagapmbəza dzuəay ma ɲuɖufani.» Tsa imi ya ta vla hafu. Mantsa ya vindatani ma gwađa Lazglafta,» ka Yesu. ³⁹ Tsaya ná, ta gwađa ta ghəɲa Sulkum dza'a tsu'u gwal dza'a zlgħaftá tsatsi ta tsa gwađa ya. Ta vla a lu ta Sulkum karaku ma tsa fitik ya wu, kabga ta kapanaf a lu karaku ta Yesu ma glakwani wa.

Kwala Yesu kul haď ma fəlma mnduha

⁴⁰ Ka sanlaha mataba tsa dəmga ya snəɲər həɲ ta tsa gwađa ya mantsa: «Vərda anabi na mndu na,» ka həɲ. ⁴¹ «Kristi ya,» ka sanlaha. «Tsaw ma Galili dza'a saba Kristi rki? ⁴² «Ma zivra Dawuda ma luwa Batlehem ta nzakway ka luwa Dawuda*» a dza'a saba Kristi, ka vindatani ma gwađa Lazglafta kay ra?» ka sanlaha. ⁴³ Kidaghi gamndər ka tsa ndəghata mnduha ya dagavapta ta ghəɲa gwađa ta Yesu. ⁴⁴ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksaf ta, sew haď ya ta faftá dzvu tida wa.

Ga rgha maliha la Yahuda

⁴⁵ Ka vraghutá tsa gwal nghan həga Lazglafta ya da slanaghatá tsa la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda la Farisa ya. Ka həɲ mantsa: «Nya kwal kuni ksakta na?» ka tsaha ya nda həɲ. ⁴⁶ Ka həɲ mantsa: «Kay! Haď mndu ta kda walanťa gwadaftá mndərga tsa gwađa ta gwađa tsa mndu ya wu,» ka həɲ nda tsa la Farisa ya. ⁴⁷ Ka la Farisa mantsa: «Nu! Nanafnana lu ta kaghuni guli 6a? ⁴⁸ Mamu mndu dər turtuk mataba la mali mali, nda ya mataba la Farisa ta zlgħaftá tsa mndu ya ta nghan kaghuni ra? ⁴⁹ Tsa ndəghata mnduha ta zlgħafta ta nghan kaghuni ya ná, sna a həɲ ta zlahu Musa wu, gwal nda ksi'a həɲ!» ka la Farisa nda həɲ.

⁵⁰ Ka Nikwademu ta nzakway mataba tanj si ta sli'äfta girviđik ka lagha slanaghatá Yesu ya kay nda həɲ mantsa: ⁵¹ «Ka ta dawap a lu ta gwađa da mndu, ka snanťa skwi maga tsi wu ná, ta gi tsanaghatśa zlahu mu ta guma ta ghəɲani ra?» ka'a. ⁵² Ka həɲ mantsa: «Tekw kagha mataba la Galili guli ra? Dzanja ta gwađa Lazglafta 6a ka nghan ka, ka dza'a slanaghasla ka ta vli ta mna saba anabi ma Galili,» ka həɲ nda tsi. [⁵³ Tahula tsa, ka gazlaghutá həɲ dzagha tanj.]

8

Marakw ksaf lu ta hliri

¹ Ka sli'äftá Yesu ka laghwi ta ghwá Zaytun. ² Wrək tgha ka vragatá tsi, ka lamə tsi da dađa həga Lazglafta, ka sli'adaghatá inda mnduha da tsi. Ka nzatá tsi nda nza ka tagha skwi ɲa tanj. ³ Mbada gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa ka ksadaghatá sana marakw ksaf lu ta hliri. Ka kladamta da taba mnduha ka sladanata ta kəma Yesu. ⁴ Ka həɲ mantsa: «Mghama da! Wana na marakw na ksaf lu ta hliri. ⁵ Mndərga na marakw na ná, zlamбата nda pala, ka zlahu Musa mnanjata. Waka kagha nda ɲa gha na?» ka həɲ nda Yesu.

⁶ Tsaw ɲa tsanamťa matsavada, kada mutsafta həɲ ta rutsak tida lagha həɲ mna tsa gwađa ya ɲani. Lagha Yesu ka dzamtá ghəɲ ka vinda skwi

* 7:42 Nghan ta 2 Samuyel 7:12, Zabura 89:4-5, Irmija 23:5, Mika 5:1.

ta hadik nda ndafinja dzvu. ⁷ Ka gɔfavatá hɛn ka va daway da tsi. Ka Yesu mantsa: «Ka waya mataba ghuni kul walanja gatá dmaku ya, ka zlafzla tsi ta wuda na marakw na nda pala,» ka'a kapanja ghɛn. ⁸ Ka dzaglamtá tsi ta ghɛn ka vindgáltá skwi ta hadik. ⁹ Tahula snanja tan ja tsa gwada Yesu ya, ka gazlaghatá hɛn turtuk turtuk, zlafta ta la galata mnduha ha ka saha ta zwani. Ka zlanja hɛn ta Yesu turtukwani nda tsa marakw ya ta sladu ta kamani. ¹⁰ Kɛ'a ka Yesu kaplanja ghɛn ná, tsa marakw yeya nghan tsi. Ka Yesu mantsa: «A', gazlagha diga hɛn kay ní makwa na? Had mndu ta tsaghagha ta guma kay ra?» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya mantsa: «Had mghama da wa,» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Tsa a i'i ta guma ta ghɛn kagha guli wa. La! Yaha ka magəgəltá dmaku,» ka'a nda tsi.

Yesu tsuwadaka ghɛn hadik

¹² Ka Yesu nda hɛn guli mantsa: «I'i tsuwadaka ghɛn hadik, mndu ta dza'a mista da ná, had dza'a mbada ma grusl wu, dza'a mutsay ta tsuwadaka hafu,» ka'a. ¹³ Ka la Farisa mantsa: «Ghuba ghɛn gha ta ghubu ka, vɛrda gwada a na gwada gha na wu,» ka hɛn ta ghɛnani. ¹⁴ Ka Yesu nda hɛn mantsa: «Dɛr má ghuba ghɛn da ta ghubu yu ná, vɛrda gwada ya ta mnɛ yu, kabga nda sna yu ta vli sagha yu nda vli ta dza'a yu. Tsaw kaghuni ya ná, sna a kuni ta vli sagha yu, nda vli ta dza'a yu wa. ¹⁵ Kaghuni ná, guma wa iri ta tsɛ kuni. I'i, tsa a yu ta guma ta ghɛn mndu wa. ¹⁶ Ala ka tsatsa yu ta guma katsi, vɛrda guma na guma da, kabga turtukwa da a yu wu kawadaga nni nda Da ta ghunighata. ¹⁷ Nda vinda ma zlahu ghuni kazlay: Ka nda guya gwada mnduha his ta va tsa skwa turtuk ya katsi ná, kahwathwata nzakwa tsa gwada ya * kɛ'a. ¹⁸ Ghuba ghɛn da ta ghubu yu mndani, ta ghuba i'i Da da ta ghunidikta guli,» ka'a nda hɛn. ¹⁹ «Ga Da gha na?» ka hɛn nda tsi. Ka Yesu mantsa: «Sna a kuni ta i'i wu, sna a kuni ta Da da guli wa. Ka má nda sna kuni ta i'i ná, má nda sna kuni ta Da da guli,» ka'a nda hɛn.

²⁰ Ta tagha skwi ma dɛba hɛga Lazglafta mna tsi ta tsa gwadaha ya, ta nzaku ndusa nda vla pgha tsedi. Sew had mndu ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani wa.

Mnanja Yesu ta sli'ani da dani

²¹ Ka Yesu mantsa: «Dza'a laghula yu, dza'a zbay kuni ta i'i. Dza'a rwaku kuni ma dmaku, lavinja a kuni ta bhata ma tsa vli ta dza'a yu ya wu,» ka'a nda hɛn guli. ²² Ka la Yahuda mantsa: «Vghani rki dza'a tsi dzuvta kɛl tsi ka mnay kazlay: Lavinja a kuni ta bhata da tsa vli ta dza'a yu ya wu kɛ'a na?» ka hɛn ta ghɛn tsa gwadani ya. ²³ Ka Yesu mantsa: «Gwal ta ghɛn hadik kaghuni, la ta luwa i'i, nja gwal ta ghɛn hadik kaghuni, nja na ghɛn hadik na a i'i wa. ²⁴ Tsaya tsa kɛl yu ka mnay nja ghuni kazlay: Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni kɛ'a ya. Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni ka si zlgha a kuni kazlay: "I'i ná, i'i ya kɛ'a ya wu,» ka'a nda hɛn. ²⁵ Ka hɛn nda tsi mantsa: «Wa kagha katek na?» ka hɛn. Ka Yesu nda hɛn mantsa: «Tsa i'i mnaghuna yu daga tantan ya, ya. ²⁶ Ta traku skwiha nja mnay da ta kaghuni, ka tsaghunaghatá guma. Tsa mndu ta ghunighata ya ná, vɛrda mndu ya. Skwi snan yu da tsi ta mnɛ yu nja mnduha ta ghɛn hadik,» ka'a nda hɛn.

²⁷ Sew sna a hɛn kazlay: Ta gwadɛ ta Da na Yesu ta tsa gwada ya kɛ'a wa. ²⁸ Ka Yesu nda hɛn mantsa: «Badu kapadafta ghuni ta Zwanja mndu ya, badu tsaya dza'a snanja kuni "ta i'i." Badu tsaya guli dza'a snanja kuni kazlay:

* 8:17 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 17:6, 19:15.

Gaghəŋgaghəŋa da a ta maga yu ta skwi wu, manda ya taghadif Da ta mna yu ta gwada da† kə'a. ²⁹ Tsa mndu ta ghunidikta ya ná, kawadaga ŋni nda tsi. Turtukwa da a zlihata tsi wu, kabga ta maganamaga yu ta skwi ta zdəganata inda fitik,» ka'a. ³⁰ Ta gwadə Yesu ta tsa gwadaha ya ná, nda ndəgha gwal ta zlghafta.

Da Lazglafta ta sagha kahwathwata

³¹ Ka Yesu nda tsa la Yahuda ta zlghafta ya mantsa: «Ka gdavagda kuni ma skwi ta taghə yu ŋa ghuni katsi, nda nza kuni ka vərda duhwalha da. ³² Dza'a nda sna kuni ta kahwathwata, ŋa vlaghunata tsa kahwathwata ya ta nzaku nda platá vgha,» ka'a ³³ Ka la Yahuda mantsa: «Zivra Abraham aŋni, ta walaŋ a aŋni ta nzata ka vu'a mndu wa. Ta wu ŋa mnay gha kazlay: Dza'a plaku vgha ghuni kə'a na?» ka həŋ nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, inda mndu ta ga dmaku ná, nda nza ka vu'a dmaku. ³⁵ Had'vu'a ta gdavata ma həga ga mndu wu, zwan yeya ta gdavata ŋa dekke. ³⁶ Ka zwan ta plighunista katsi ná, falau' vgha ghuni kahwathwata. ³⁷ Nda sna yu kazlay: Zivra Abraham kuni kə'a, ama wana kuni ta psa i'i ŋa dzata, kabga tsu'a a kuni ta gwada da wa. ³⁸ Skwi nghan yu da Da da ta mnə yu. Kaghuni, skwi taghaghunaf da ghuni ŋa ghuni ta magay,» ka'a ³⁹ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Abraham da ŋni ta aŋni,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka má vərda zwana Abraham kuni katsi ná, má mndərga slna Abraham ta magə kuni. ⁴⁰ Wana ndanana ná, ta zba dzata i'i ta mnaghunata kahwathwata skwi ya snan yu da Lazglafta kuni. Ta walaŋ a Abraham ta magatá mndərga tsaya wa. ⁴¹ Kaghuni ná, slna da ghuni ta magə kuni,» ka'a nda həŋ. Ka həŋ mantsa: «Masagwa a aŋni wa. Turtuktuk Da ŋni ta nzakway ka Lazglafta,» ka həŋ. ⁴² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka si Lazglafta vərda da ghuni katsi ná, má dza'a dvudva kuni ta i'i. Sli'af da Lazglafta i'i ka sagha, gaghəŋgaghəŋa da a sagha yu wa. Tsatsi ta ghunigidaghta. ⁴³ Lavin a kuni ta snantá gwada da wu, kabga kwala ghuni kul fatá slmənə ka sna skwi ta mnaghunata yu. ⁴⁴ Da ghuni ná, halaway ya. Ta kumay kuni ta maganata skwi ta zdəganata. Nda nza tsatsi ka mnda dzata mndu daga ma zlrafta. Ta walaŋ a ta sladafta ta kahwathwata wu, kabga had' kahwathwata da tsi wa. Vərda ŋani ma gwada ta gwadagapta ná, tsakalawi ya, kabga tsakalawi tsatá fwa tsatsi. Dani ma tsakalawi tsatsi guli. ⁴⁵ I'i, tsu'a a kuni ta i'i, kabga mnay da ta kahwathwata wa. ⁴⁶ Waya mataba ghuni dza'a mnihta kazlay: Ta6 magamaga ka ta dmaku dər turtuk səla kə'a nda i'i na? Ka si kahwathwata ta mnə yu, kabga wu kwal kuni zlghay na? ⁴⁷ Mndu ya nda nza ka ŋa Lazglafta ná, ta snay ta gwada Lazglafta. Kaghuni, sna a kuni ta gwada Lazglafta wu, kabga nza a kuni ka ŋani wu,» ka Yesu nda həŋ.

I Yesu nda Abraham

⁴⁸ Ka la Yahuda mantsa: «Ta ŋaŋni a ta mnay kazlay: Mnda la Samari kagha, nda ksa ka da halaway kə'a kay rke?» ka həŋ nda tsi. ⁴⁹ Ka Yesu mantsa: «Ksa a yu da halaway wa. Glaku ŋa da ta vlay ŋa Da da, ka mbidata kaghuni ta i'i. ⁵⁰ Zba vlanťa glaku ta ghəŋa da a ta zbə yu wa. Turtuk tsa mndu ta zba tsa glaku ya ŋa da, tsatsi ta tsa guma guli. ⁵¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta snatá skwi ta taghə yu, had' dza'a mtuta dekke wu,» ka'a nda həŋ.

⁵² Ka la Yahuda nda tsi mantsa: «Ndanana grafta ŋni kazlay: Nda ksa ka da halaway kə'a. Mtumta Abraham, rwurwa la anabi guli. «Ka snasna mndu ta skwi ta taghə yu ná, had' dza'a mtuta dekke wu,» ka ka ná, ⁵³ mal kagha ka tsa

† 8:28 Ngha ta Yuhwana 3:14.

da ɲni Abraham ta mtuta ya ra? Ari mal kagha a ka tsa anabiha ta rwuta ya na? Wa i'i ka kagha ta gray na?» ka həŋ. ⁵⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka vla glaku ta vla yu ɲa ghəŋa da katsi ná, bətbət tsa glakwa da ya. Da da ta vlihatá glaku, tsa ta mnə kaghuni kazlay: Má Lazglafta ɲni ya kə'a ⁵⁵ kul snan̄ta kuni ya. I'i nda sna yu ta tsatsi. Ka má sna a yu wu ka yu mazlay katsi ná, má dza'a nzakway yu ka gura nda kaghuni ta tsakalawi ya. Tsaw nda sna i'i ta tsatsi, ta snay yu ta gwadani guli. ⁵⁶ Harharhar ghəŋa Abraham ta ghəŋa vəl ndanayni ta dza'ani nghan̄ta fitika da. Ka nghan̄ta tsi, ka tuta tsi da rfu,» ka Yesu nda həŋ. ⁵⁷ Ka la Yahuda mantsa: «Ta maga a ima gha hutaf mbsak ná, gi nda n̄gha yu ta Abraham ka ka?» ka həŋ nda tsi. ⁵⁸ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, makəd'lu ka Yatá Abraham ná, mamu i'i,» ka'a nda həŋ. ⁵⁹ Na mnatani ta tsaya, ka hlaf̄ta həŋ ta pala ɲa zlərtsay. Ka difaghutá Yesu, ka saghu tsi da daba həga Lazglafta.

9

Mbanafta Yesu ta sana ghulpata mndu

¹ Ta labə Yesu ta tvi, ka nghan̄ta tsi ta sana mndu nda ghulpa daga ta yagatá lu. ² «Maləma da! Wana nda ghulpa na mndu na daga ta yagatá lu. Tsatsi re, dadahani a ta gatá dmaku katək na?» ka duhwalhani dawan̄ta da tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəŋa dmakwani a ghulpata tsi wu, ta ghəŋa dmakwa dadahani a guli wa. Ghulpghulpa ɲa maravata slna Lazglafta nda ma tsatsi. ⁴ Ta ka fitik vəl na ná, magamamaga ta slna mndu ya ta ghunighata. Wana vli dza'a kuzuta ɲa kwal kul lavin̄ta ksəgəltá slna. ⁵ Tata ghəŋa hadik na yu karaku ná, i'i tsuwadaka ghəŋa hadik,» ka Yesu.

⁶ Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka tfatá tsi ta sərđək, ka hwada'atá hadik nda tsi, ka masanafta ta kwapaya irihani. ⁷ Manda kd̄intani ta masanaftá, ka'a nda tsi mantsa: «La mbazint̄a kuma gha ma ima Silwe,» ka'a. Tsa «Silwe» ya ná, manda mnay kazlay: Ghunay kə'a ya. Ka sl̄i'af̄ta tsi ka laghwi mbazint̄a kumani. Mbazint̄ani, tsid̄id̄ irani, ka sl̄i'af̄ta tsi ka laghu dzaghani. ⁸ «Na mndu ta nzata ka gatá skwi da mnduha ya a na mndu na kay ra?» ka sləvdahani si ta gđata ta nghan̄ta ta gatá skwi ya. ⁹ «Tsatsi ya» ka sanlaha. «Tsatsi a wu, sana mndu ya ta gara vgha nda tsatsi,» ka sanlaha guli. Ka tsa mndu ya mantsa: «Aŋ! vada ya,» ka'a. ¹⁰ «Waka ka magay kəl ka ka nghan̄ta vli 6a?» ka həŋ nda tsi. ¹¹ «Sana mndu ya ta hgə lu ka Yesu, ta hwada'atá hadik, ka masadiftá tsi ta kwapaya iriha da. «La mbazint̄a kuma gha ma ima Silwe,» ka'a nda i'i, ka sl̄i'af̄ta yu ka laghwi yu mbazint̄a, kəl yu ka nghan̄ta vli,» ka'a. ¹² «Ga tsa mndu ya ndana?» ka həŋ nda tsi. «Sna a i'i wa,» ka'a nda həŋ.

Dawutá vla la Farisa da tsa mndu si nda ghulpa ya

¹³ Ka klaftá həŋ ta tsa mndu si nda ghulpa ya, ka klaghata da la Farisa. ¹⁴ Tsaw badu Sabat hwada'ata Yesu ta tsa hadik ya, ka masanaftá tsa mndu ya ta kwapaya irihani ka mbanafta ya. ¹⁵ Ka dawgəltá la Farisa da tsi kə'a magaku kəl tsi ka nghan̄ta vli. Ka'a mantsa: «Hadik hwada a tsi, ka masadifta ta kwapaya iriha da. Ka mbazint̄a yu ta kuma da, kəl yu ka nghan̄ta vli,» ka'a nda həŋ. ¹⁶ Ka dgavaptá la Farisa his gamndar. «Mnda Lazglafta a tsa mndu ya wu kabga sna a ta skwi ta mnə zlahā sabat wu,» ka sanlaha. «Waka mnda dmaku dza'a maga mndərga tsahaya ma mazəmzəm na?» ka sanlaha, ka həŋ ta ghəŋani. ¹⁷ Ka həŋ nda tsa mndu ya mantsa: «Wa tsa mndu ta mbaghafta ya ka kagha ta gray na?» ka həŋ ka mahis nda tsi. «Anabi ya,» ka'a nda həŋ.

¹⁸ Ta lanaf a ta la mali ta ghəŋa la Yahuda na mnay kazlay: Si nda ghulpa tsa mndu ya, ka nghanťá tsi ta vli kə'a wa. Ka laghu hən hgaktá dadaha tsa mndu ya. Ka sagha hən. ¹⁹ Manda sagha tan, «zwanja ghuni na mndu na ra? Grafgra kuni kazlay: Nda ghulpa ta yagata kuni kə'a ra? Waka a magaku kəl tsi ka nghanťá vli ndana 6a?» ka hən nda hən. ²⁰ Ka dadahani mantsa: «Nda sna anñi kazlay: Zwanja nñi ya kə'a. Ta yagatá nñi guli ná, nda ghulpa. ²¹ Tsaw sna a anñi kə'a magaku kəl tsi ka nghanťá vli wa. Dawawadawa da tsi, nda gla tsatsi prək ka zlghawani tsatsi ka ghəŋani,» ka hən. ²² Ta zləŋay tsa dadahani ya ta la maliha ta ghəŋa la Yahuda, kəl hən ka mnay mantsa. Tsaw la mali ta ghəŋa la Yahuda ya ná, nda ghada dzrafta tan. Mndu ta mnay kazlay: Yesu ná Kristi ya kə'a ná, dza'a talintala lu ta tsa mndu ya ma həga tagha skwa mu kə'a. ²³ Tsaya kəl dadahani ka mnay kazlay: Nda gla tsatsi, prək tsatsi ka ghəŋani ka zlghawani kə'a ya.

²⁴ Ka hgəlanťá la Farisa ta tsa mndu ya kamahis. Ka hən nda tsi mantsa: «Mna kagha ta kahwathwata ta kəma Lazglafta. Anñi ná, nda sna anñi kazlay: Mnda dmaku tsa mndu ya kə'a,» ka hən. ²⁵ Ka tsa mndu ya mantsa: «Ka mnda dmaku tsi, ka mnda dmaku a tsi wu, sna a i'i wa. Skwi turtuk ya snan i'i ná, si nda ghulpa yu, ndanana nda nghanťá yu ta vli tsidí,» ka'a nda hən. ²⁶ «Waka a magaghata kəl ka ka nghanťá vli ka ka?» ka hən nda tsi. ²⁷ «Ghadaghada yu ta mnaghunata, va a kuni ta snay wu. Nu ta kumə kuni ta mnəglaghunata da tama, ari ta kumay a kaghuni ta nzakway ka duhwalhani guli na?» ka'a nda hən. ²⁸ Ka rarazə hən. Ka hən mantsa: «Ba kagha ta nzakway ka duhwalani wala, anñi ná, duhwalha Musa anñi. ²⁹ Nda sna amu kazlay: Gwadgana gwada Lazglafta ta Musa kə'a. Tsa mndu ya, sna a anñi ka sagha ga tsi wu,» ka hən. ³⁰ Ka tsa mndu ya mantsa: «Wanawa mandərimi kay tama! Sna a kuni ta vli ka ga sagha tsi wu? Wana gunihaguna ta ira i'i tada tsa. ³¹ Skwi ya snan amu ná, zlgħa a Lazglafta ta wa skwi ta dawu mnda dmaku wa. Mndu ya ta vla glaku nani, ta snanató nani, ta zlgħə tsi ta wani. ³² Ka yawu ta sna a lu ta mnay kazlay: Mamu mndu ta gunanató ira mndu yaga lu nda ghulpa kə'a wa. ³³ Ka si nza a tsa mndu ya ka mnda Lazglafta wu ná, má had sana skwi laviŋ tsi ta magata wa,» ka'a nda hən. ³⁴ Ka hən nda tsi mantsa: «Kagha yaga lu ka dmaku dze'dze' guli ná, ka taghəgəltá skwi nənñi,» ka hən, ka ghzlagapta ma həga tagha skwa tan.

Vərdaka ghulpata mndu

³⁵ Manda snanťa Yesu kazlay: Ghzlagap ghzla lu ma həga tagha skwa la Yahuda kə'a, ka lagha tsi slanaghata. Ka'a mantsa: «Zlgħafzlgħa ka ta Zwanja mndu ra?» ka'a nda tsi. ³⁶ Ka tsa mndu ya mantsa: «Waya ní mghama da! Mnihamna ka zlgħafta yu,» ka'a nda tsi. ³⁷ «Vani na ta nghanťá ka, ta gwada nda kagha na, ka Yesu nda tsi. ³⁸ «Zlgħafzlgħa yu mghama da,» kə'a tsəłəta ka ndəfa dzvu nani. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Sasa yu ta na ghəŋa hadik na naganató nzakwa mnduha. Na nghanťa gwal kul nghanťá vli, ta vli. Ta ghulpəta gwal nda nghanťá vli,» ka'a. ⁴⁰ Ka sanlaha ma la Farisa hada mantsa: «Dza'a ghulpghulpa anñi guli ra?» ka hən nda tsi manda snanťa tan ta tsa gwadaha ya. ⁴¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ka má ghulpghulpa kuni katsi ná, má had dmaku ta kaghuni wa. Tsaw «nda nghanťá vli,» ka kuni ndanana ya, tsaya kəl dmakwa ghuni ka gdavata,» ka'a nda hən.

¹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta kwal kul lami nda ta watgha gamaka tuwakha, ka valadata nda ta muhul ná, ghali tsa mndu ya, gənda tsa mndu ya guli. ² Ala ka lami nda ta watgha tsa mndu ya katsi, mnda nga tuwakha tsa mndu ya. ³ Dza'a gunanaguna mnda nga tsa həga ya ta watgha, dza'a nda sna tuwakha ta lwani, ɲa hɣayni ta tuwakhani nda hga taɲ nda hga taɲ. ɲa zligiɲtani ta hɛɲ dziibil. ⁴ Zligiɲtani ta inda tuwakha ta nzakway ka ɲani ya, ɲa dza'ani ta kəma taɲ, ta dza'a hahəɲ mistani. Ta dza'a tuwakhani mistani, kabga nda sna hahəɲ ta lwani. ⁵ La a həɲ mista mndu kul sɲaɲtá həɲ wu, dza'a hwayaghuhwaya həɲ di iɲ nda tsi, kabga tsatsaf a həɲ ta lwani wa.»

⁶ Mantsa ya ka Yesu mnanatá mahdihdi ta həɲ, sew sna a tsa mnduha ta snay ya ta ghəɲa tsa skwi ta mnə tsi ya wa.

Yesu vərda mnda nga tuwak

⁷ Ka Yesu nda həɲ guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, i'i watgha gamaka tuwakha. ⁸ Inda gwal ta sagha ka tiɲlaghutá i'i, ghali tsaha ya, gənda həɲ guli. Ama ka kwalaghutá tuwakha ta sna lwa taɲ. ⁹ I'i watgha gamaka tuwak, ka lamla mndu nda ta i'i, dza'a mbaku. Dza'a lavinlava ta lami ka sabi, ɲa mutsaftani ta skwa zayni. ¹⁰ Mndu ta ghali ná, ghali ɲani ta sagha da ghalay, ɲa dzata, ɲa zadanata. I'i ná, saghasa yu ɲa mutsafta mnduha ta hafu ka haslay, ɲa nzakwa taɲ kul haɗ sana skwi ta pɗugudunustá həɲ. ¹¹ I'i vərda mnda nga tuwak, vərda mnda nga tuwak ná, nda fa vghani ɲa tuwakhani. ¹² Mndu ta nga tuwak ta plə lu nda pla ɲani ná, ɲani a tuwakha wu na, nghayni ta kramtak mtak ta sagha ya ná, hwayaghutani ka zlanavatá tuwakha, ɲa valafta kramtak mtak ta tuwakha, ka kwitanatá həɲ. ¹³ Tsaya skwi ta magə mndu ta maga slna ɲa tsedi, haɗ ɗaɲwani nda tuwakha wa. ¹⁴ I'i ná, vərda mnda nga tuwak yu, nda sna yu ta tuwakha ɗa, hahəɲ guli nda sna hahəɲ ta i'i, ¹⁵ manda va ya sɲaɲ Da ta i'i ya, i'i guli ná, nda sna yu ta Da, nda fa vgha ɗa guli ɲa tuwakha ɗa. ¹⁶ Mamu sanlaha ma tuwakha ɗa guli, kul haɗ ma na gamak na. Dza'a nda sna həɲ ta lwa ɗa, ɲa hlaktá ɗa ta həɲ, ɲa nzata taɲ tuts, turtuk mndu ta nga həɲ. ¹⁷ Dvudva Da ta i'i, kabga fafa yu ta vgha ɗa ɲa mtuta, ɲa mutsəglafɗa ɗa. ¹⁸ Haɗ mndu ta lavinɲtá klaptá hafu ma i'i wu, i'i ka ghəɲa ɗa ta vlata. Lavinlava yu ta vlata, lavinlava yu ta mutsəglafɗa. Tsaya skwi dza'a ka magay ka Da ɗa nda i'i.»

¹⁹ Ka dagəglavaptá la Yahuda kidaghi gamndər ta ghəɲa tsa gwadɗa ya. ²⁰ Ka sanlaha ma həɲ mantsa: «Mamu duhwala halaway ma na mndu na, nda ksa da halaway, ɲaw ta sna kuni ta gwadɗa ta gwadə tsi na?» ka həɲ. ²¹ «Haɗ mndu nda ksa da halaway ta gwadɗa manda tsaya wu, lavinlava duhwala halaway ta gunana ta iri ta mnduha ra?» ka sanlaha guli.

Zlghaf a sanlaha ta Yesu wa

²² Ma fitika mazlam, ka skalə lu ta skala havaktá guna həga Lazglafɗa ma Ursalima. ²³ Mbada Yesu ka wawaku ma rmak ta wa tsa həga Lazglafɗa ta hɣə lu ka rmaka Salumuɲ ya. ²⁴ Ka lagha la Yahuda wanafta ddivis. Ka həɲ nda tsi mantsa: «ɲa kulam yawu dza'a zlaɲnata ka ma dga ghəɲ ta dgə ɲni na? Ka kagha ta nzakway ka Kristi ya kay, mnaɲna ka dardar 6a?» ka həɲ nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Mnaghunamna yu, zlgha a kuni wa. Na slnaha ta magə ya nda hga Da ɗa na ta mnanɲtá i'i, ²⁶ zlgha a kuni wu kabga haɗ kuni mataba tuwakha ɗa wa. ²⁷ Nda sna tuwakha ɗa ta lwa ɗa. I'i nda sna yu ta hahəɲ, ta dza'a həɲ mista ɗa guli. ²⁸ Ta vɲaɲvɲa yu ta hafu ɲa kɗekedzeɲ ta həɲ. Haɗ həɲ dza'a walaɲta zwaduta wu, haɗ mndu dza'a hlaptá həɲ ma dzva ɗa

guli wa. ²⁹ Tsa Da ɗa ta vliha ta hɛɲ ya, malaghumala ta inda sanlaha. Haɗ mndu dza'a laviɲtá hlaṕtá hɛɲ ma dzva Da ɗa wa. ³⁰ Anɲi nda Da ɗa ná, ka skwa turtuk ɲni,» ka'a nda hɛɲ.

³¹ Lagha la Yahuda ka hlɛglaftá pala ɲa zlɛrtsay. ³² Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Wya nda ndɛgha slna ɗinadina si da Da ɗa magaghuna yu, ta ghɛɲa wati ta kuma kuni ta zlɛrtsa i'i na?» ka'a nda hɛɲ. ³³ Ka hɛɲ mantsa: «Ta ghɛɲa magata gha ta skwi ɗina a ta zlɛrtsa ɲni ta kagha wu, ta ghɛɲa vɛl kwarakwara gha. Kagha ta nzakway ka mnda sɛla ná, ta gra ghɛɲa gha ka nda Lazglafta,» ka la Yahuda nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Vinda a ma deftera zlaha ghuni ma vla mnay Lazglafta kazlay: Kaghuni ná, "lazglaftaha" kuni* ka'a kay ra? ³⁵ Nda sna mu kazlay: Haɗ mndu dza'a laviɲtá hɛɗɲta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta wu ka'a. Tsaw lazglaftaha kuni ka Lazglafta tsanaftá hgu ta mnduha ta mnɛ tsi ta gwadani ɲa tan. ³⁶ I'i, Da ta zbaptá i'i, ka ghunighata ta ghɛɲa haɗik, waka kuni dza'a mnay kazlay: Ta kwarakwara ka ka'a kabga mnay ɗa kazlay: Zwanja Lazglafta yu ka'a? ³⁷ Ka slna Da ɗa a ta magɛ yu ta nghɛ kuni wu, ma zlghaf kuni ta i'i. ³⁸ Ala ka si vani tsi ta magɛ yu katsi, ɗɛr má zlghaf a kuni ta i'i wu, zlghafwazlgha a ka tsa slnaha ya, kada grafta kuni, ɲa snanɲa ghuni kazlay: Da ta nzaku ma i'i, i'i ma Da guli ka'a,» ka Yesu nda hɛɲ. ³⁹ Ta ghɛɲa tsaya ka zbɛgɛltá hɛɲ ta ksafat, ka zadanaɲghatá tsi rɛk ta hɛɲ. ⁴⁰ Ka vrɛglaghutá Yesu ta ɓla ghwa Zurɗɛɲ, ma vla tanɲanja magay Yuhwana ta batem ɲa mnduha, ka nzatá tsi hada. ⁴¹ «Haɗ mazamzam ɗɛr turtuk maga Yuhwana wa. Tsaw inda skwi ya mna Yuhwana ta ghɛɲa na mndu na ná, manda va tsaya nzakwani, ka ndɛghata mnduha ta sli'adaghatá da tsi ta mnay.» ⁴² Ma tsa vli ya, nda ndɛgha gwal ta zlghaftá Yesu.

11

Mtakwa Lazar

¹ Mamu sana mndu ma luwa Betani Lazar hgani ksaf ɗanwa. Ma tsa luwa ya ta nzakwa kwaghamani ta nzakway ka i Mari nda Marta. ² Tsa Mari ya tsa ta pghanaftá urdi ta sɛla ta Mgham Yesu ka takaday nda swida ghɛɲani ya. Zwanɲamani tsa Lazar kul ɗughwanaku ya guli. ³ Ka tsghaghatá tsa kwaghamani ya ta lwi ɲa Yesu kazlay: Mghama ɗa, ɗughwana a tsa gra gha ya kay wu ka'a. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Dzata a tsa ɗanwa ya ta Lazar wa. ɲa maranɲá glakwa mbrakwa Lazglafta tsa ɗanwani ya, kada maravata glakwa Zwanja Lazglafta guli,» ka'a manda snanɲani ta tsa gwada ya.

⁵ Tsaw ta ɗvay Yesu ta i Marta nda mukumani nda Lazar. ⁶ Tahula tsa snanɲa Yesu kazlay: ɗughwana a Lazar wu ka'a ya, ka magɛglatá tsi ta fitik his, ma tsa vli hada tsi ya. ⁷ Tahula tsa, «vramavra ta haɗika Zudiya,» ka'a nda duhwalhani. ⁸ «Malɛma ɗa, kɗakwa la Yahuda tsa ta kuma zlɛrtsa ta kagha nda pala ɲa dzata ná, vramavra ta haɗika Zudiya ka ka?» ka duhwalhani nda tsi. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Ghwanɲɗɛ his a nzemndi ma vaghu ra. Ka ta mbada giftik mndu ta mbada ná, haɗ tuthun, ta dzadzay wu, kabga tsuwadak vli ta wa irani giftik. ¹⁰ Ala ka girvidik ta mbada mndu ta mbada katsi, ta dzadzay tuthun, kabga ngha a ta vli girvidik wu,» ka Yesu nda hɛɲ. ¹¹ «Wa a dzadza hani ta gra mu Lazar, ka la yu da sli'anafa,» ka'a nda hɛɲ tahula mnatani ta tsa gwada ya. ¹² «Mghama ɗa! ka si hani ta dzata ya ní, haɗ dza'a mbafta ra?» ka duhwalhani nda tsi. ¹³ Ba va hani ta dzata kahwathwata

* 10:34 Ngha ta Zabura 82:6.

ka hahəŋ sizlay nda ŋa taŋ. Tsaw ta ghəŋa mtatani mna Yesu ta ŋani. ¹⁴ Ka Yesu klinistá ghəŋani ta həŋ mantsa: «Nda mta Lazar tane! ¹⁵ Ta rfu yu ta ghəŋa kwala da kul haď hada. Dina tsaya ka ŋa ghuni, ŋa fafta ghuni ta ghəŋ ta i'i. Mbadma slanaghata ndana tama,» ka'a nda həŋ. ¹⁶ «Mbadma amu guli, ka dza'a mu rwuta kawadaga nda tsi,» ka Tuma ta hgə lu ka mbuhwali nda pďakwa duhwalha.

Yesu hafu

¹⁷ Ta lagha Yesu ná, mafwada fitika Lazar tsa ma hadik manda padamta. ¹⁸ Tsa luwa Betani ya, malaghumala a ka meli hkan nzakwani nda luwa Ursalima wa. ¹⁹ Nda ndəgha la Yahuda ta sli'adaghata da zganťa i Marta nda Mari, ta ghəŋa mtatá zwanjama taŋ. ²⁰ Manda snanťa Marta kazlay: Wa'a Yesu ta sagha kə'a, ka labə tsi da guyay ta tvi, ta nzutá nzakwani Mari mintgha. ²¹ Ka Marta nda Yesu mantsa: «Mghama da! Ka má hadna ka katsi ná, má mta a zwanjama da wa. ²² Tsaw dər nda vanana ná, nda sna yu kazlay: Inda skwi dza'a ka dawanťa da Lazglafta ná, dza'a tsu'aghaf tsu'a Lazglafta ta wani kə'a,» ka Marta nda Yesu. ²³ Ka Yesu mantsa: «Dza'a sli'agapsli'a zwanjama gha ma mtaku,» ka'a nda tsi. ²⁴ «Nda sna yu mantsa kazlay: Dza'a sli'agapsli'a ma mtaku badu kdakwa ghəŋa hadik kə'a,» ka Marta nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda tsi mantsa: «I'i tsa mndu ta sli'aganaptá gwal nda rwa ŋa nzəglata taŋ nda hafu ya. Mndu ta zlglaftá i'i dər mtumta tsi, dza'a nzanza nda hafu. ²⁶ Dər wati ma mndu ka ta ndiri tsi ta zlglaftá i'i haď dza'a mtuta dekdek wa. Zlglaftzlgla ka ta tsa?» ka Yesu nda tsi. ²⁷ Ka Marta nda tsi mantsa: «Anni mghama da, zlglaftzlgla yu kazlay: Kagha ná, Kristi Zwanja Lazglafta ya dza'a saha ta ghəŋa hadik ka,» ka'a nda tsi.

Tawa Yesu ta ghəŋa mta ta Lazar

²⁸ Mnatani ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi mnanatá mukumani Mari makdek makdek kazlay: Wa'a tsa mndu ta taghamatá skwi ya kay hadna ta gvala kagha, ka'a. ²⁹ Na gi snanťa Mari mantsa ya, gi brahwat sli'afta, ka hwaya slanaghatá Yesu. ³⁰ Tsaw ta lamə a Yesu da luwa karaku wu, tata nzaku ma tsa vla guyakwa taŋ nda Marta ya. ³¹ Nghay tsa la Yahuda ta nzaku ma həga ta ləa ŋuduf ŋa Mari ta tsa gi sli'aftani brahwat ka sli'i dzibil ya, ka həŋ mantsa: Ya sli'ani da taw ta kulu tsa, ka həŋ ka sabi mistani. ³² «Mghama da! Ka má hadna ka ná, má mta a zwanjama da wu,» Ka Mari zləmbatá ma ghuva Yesu nghanər tsi manda ɣhadaghatani da tsa vli nda tsi ya. ³³ Nghay Yesu ta Mari ta taw, nda tsa la Yahuda ta labə mistani ya tani, ka lagha tsi ta ŋudufa Yesu ka kəanafta. ³⁴ «Ga padamta kuni na?» ka'a nda həŋ. «Mghama da! Sawi nghanata ɣa,» ka həŋ nda tsi. ³⁵ Ka mbəzə Yesu ta ima taw. ³⁶ «Nghawa kə'a ta dʋay ɣa!» ka la Yahuda ta ghəŋani. ³⁷ «Tsatsi ta mbanaftá ghulpata mndu kay guli ná, laviŋ a ta pyaftá Lazar má ŋa kwal kul mtuta ra,» ka sanlaha mataba taŋ.

Vranamta Yesu ta hafu ma Lazar

³⁸ Ka ləglagha tsi ta ŋudufa Yesu. Ka sli'aftá tsi ka lagha ta kulu. Sana galigha ya fun lu ta klam ta wani. ³⁹ «Taŋwalaghwa ya klam ta wani ya,» ka Yesu. «Mghama da! Nda ghada zi'atani, kabga ma fwada fitikani na manda padamta,» ka Marta, mukumani ma tsa mndu nda mta ya. ⁴⁰ «Mnagha a yu kazlay: Ka zlglaftzlgla ka ná, dza'a nda ngaha ka ta mbrakwa Lazglafta kə'a kay ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴¹ Ka taŋwalaghutá həŋ ta tsa klam ya. Ka ngahadaftá Yesu nda ta luwa, ka'a mantsa: «Da! Ta rfay yu ta kagha, kabga ta zlglaftzlgla

* **12:5** Ngha ta Yuhwana 6:7.

kabga ta dza'a tsatsi nda kla'atá tsa skwi ta tska lu ma zlibi da tsi ya. ⁷ Ama ka Yesu mantsa: «Zlanazla! Ka fata tsi na badu pada i'i. ⁸ Gwal pdu ná, tavata kaghuni hahəŋ. I'i, nzata a yu tavata kaghuni na dekdek wu,» ka'a.

Mal dzatá Lazar, ka gwal dra skwi na Lazglafta

⁹ Snaŋta ndəghata la Yahuda kazlay: Wa'a Yesu ma Betani ka'a, ka sli'adaghatá hən. Tsa sli'adaghatá sli'adagha hən ya ná, ta ghəŋa gwada ta Yesu nda ghəŋani a wu, ta kumay hən ta nghanť tsa Lazar sli'aganap Yesu mataba gwal nda rwa ya guli. ¹⁰ «Dzatá Lazar guli!» ka la mali ta ghəŋa gwal dra skwi na Lazglafta kurata, ¹¹ kabga nda ndəgha la Yahuda ta sli'apta mataba taŋ ka laghwí da zlglaftá Yesu ta ghəŋa gwada ta Lazar.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40

¹² Gamahtsimani, ka snaŋť dəŋga ta sli'adaghatá da tsa vla skalu ya kazlay: Wa'a Yesu ta sagha da Ursalima ka'a. ¹³ Ka 6al hən ta sluhwa zlizlam ka dza'a da guyay ta tvi. Ka hən mantsa: «ŋa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha nda hga Mgham. Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mghama la Isra'ila,» ka hən ka hla wi. ¹⁴ Manda ya nda vinda, ka mutsaftá Yesu ta zwanja kdih, ka laf tsi tida.

¹⁵ «Ma zləŋ kuni ta zləŋ mnduha ma luwa Ursalima, wa'a Mghama ghuni ta sagha

ta zwanja kdih†,» ka'a.

¹⁶ Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, ta sna a duhwalhani ta klatá ghəŋani karaku wa. Tahula kapanafta lu ta Yesu ma glakwani, ka havaktá hən kazlay: Ta ghəŋa tsatsi vindafta lu ta tsa skwi ya ka'a, ka sagha tsa skwi mna lu ma gwada Lazglafta ya magata manda va tsaya guli, ta ghəŋa Yesu. ¹⁷ Ka rusu inda tsa mnduha si kawadaga nda Yesu ya ta skwi nghan hən, ma fitika sli'aganaptani ta Lazar ma kulu, mataba gwal nda rwa ya. ¹⁸ Tsaya kəl mnduha ka sli'adaghatá da guyay kabga snaŋta taŋ ta tsa mazəməzəmə maga tsi ya. ¹⁹ «A had sana skwi dza'a magata mu ya na! Nghawa 6a ta inda mnduha ta dza'a mistani,» ka la Farisa mataba taŋ.

Maganatá slna ta Yesu, ka dza'a mistani

²⁰ Mamu la Grek† mataba tsa gwal ta sli'adaghatá da Ursalima na tsələu da Lazglafta ma tsa fitika skalu ya. ²¹ Ka hən mantsa: «Mghama da! Ta kumay ŋni ta guyata nda Yesu,» ka hən nda Filip ta nzakway ka mnda luwa Betsayda ta hadika Galili. ²² Ka laghu Filip mnanatá Andre, ka sli'afť hən kawadaga ka laghwí mnanatá Yesu. ²³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Nda maga fitik dza'a kəl lu ka kapanaftá Zwanja mndu ma glakwani. ²⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ndlenw manda va tsaya ta nzata hya nimaya ka dədam a tsi da hadik ka rwutani. Ka rwurwa tsi, dza'a yaf ya dagala. ²⁵ Mndu ta dva ghəŋani ná, dza'a zadinžada. Ala, ka malaghumala dvafta tsa mndu ya ta Lazglafta ka skwiha ma ghəŋa hadik katsi, dza'a nzulananzula tsa mndu ya ta hafani na kdekedzer. ²⁶ Kata kumay mndu ta magihatá slna ná, ka sawi tsi mista da, ma tsa vli dza'a nzata i'i ya, hada dza'a nzata tsa mndu ta magihatá slna da ya guli. Ka ta maghamaga mndu ta slna, dza'a nlanafjla Da da ta tsa mndu ya,» ka'a nda hən.

Mnay Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku

† 12:15 Ngha ta Zakari 9:9. ‡ 12:20 Ngha ta Yuhwana 7:35.

²⁷ Ka Yesu mantsa: «Ndanana ná, wana nda tsa nɔdɔfɔfa ɔa. Sna a yu ta skwi ɔa mnay ɔa wa. Da! Klɔpkla ta i'i ma na ghuya ɔanwa na ka yu, tsaw ta ghɔɔa tsa ghuya ɔanwa ya klɔ yu ka saha ta ghɔɔa haɔik ɔa ghuyay kay guli. ²⁸ Da! Maranmara ta glakwa gha,» ka'a. «Ghadaghada yu ta maranɔa glakwa ɔa, dza'a kɔay yu ta maray guli,» ka lwi gwadagata daga ta luwa. ²⁹ «Luwa ya ta nɔzɔlata,» ka ɔamga ta snay. «Duhwalha Lazglafta ya ta gwadganata,» ka sanlaha. ³⁰ Ama ka Yesu mantsa: «Tsa lwi ta gwadagata ya ná, ka ɔa ɔa wa, ka ɔa ghuni gwadagata tsi. ³¹ Ndanana tama, nda maga fitika tsanaghatá guma ta na ghɔɔa haɔik na. Ndanana dza'a wuɔɔɔɔɔɔɔɔ lu ta mghama na ghɔɔa haɔik na. ³² I'i, baɔu kapadifta lu ta na ghɔɔa haɔik ya, dza'a ɔaɔɔɔɔɔɔɔɔ yu ta inda mnduha ɔa i'i,» ka'a. ³³ Tvi kɔ'a dza'a mtaku ta mnɔ tsi ma tsa gwadani ya. ³⁴ «Dza'a nzata ɔa kɔɔɔɔɔɔɔɔ Kristi, ka anɔi taghafta ma ɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ná, waka kagha tama ta mnay kazlay: Dza'a kapanafkapa lu ta Zwanja mndu kɔ'a. Wa tsa Zwanja mndu ya?» ka tsa ɔamga ya. ³⁵ Ka Yesu mantsa: «Ta ɔats nzɔa tsuwadɔk karaku mataba ghuni. Tatake'a tsuwadɔk na ná, Mbadaɔwambada ta mbada ma tsuwadɔk, yaha vli ɔa kuzaghunaghata. Mndu ta mbada ma grum ná, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ³⁶ Zlghafwazlgha ta tsuwadɔk ta ɔa kaghuni tsi na, kada nzakwa kuni ka zwana tsuwadɔk,» ka'a nda hɔɔ. Gwadata Yesu ta tsa gwada ya, ka laghu tsi ka zaghuta ɔi'ɔɔ nda hɔɔ, ka ɔifaghuta.

Kwalaghuta la Yahuda ta zlghaftá Yesu

³⁷ Kulam nda tsa mazɔmzɔmha mamaga tsi ta wa ira tan ya, ka kwalaghutá hɔɔ ta zlghafta. ³⁸ Mantsa ya dza'a kɔl tsi ka nzakway taɔ ta gwada manda ya mna anabi Isaya kazlay:

«Mghama ɔa, wa ta zlghaftá gwada ya gwada ɔni?

Wa maranar Mgham Lazglafta ta mbrakwani*?»

³⁹ Skwi kwal hɔɔ zlghafta ná, wya tsi ka Isaya mnata guli:

⁴⁰ «Lazglafta ta ghulɔɔɔɔɔɔ ira tan,
ka tɔɔɔɔɔɔɔɔ ghɔɔa tan,
ɔa kwala tan nghanɔa nda ira tan,
ɔa kwala tan tsatsafta ɔa mbɔɔɔɔɔɔ hɔɔ ta vgha tvɔ i'i
ɔa mbanafɔa ɔa ta hɔɔ† kɔ'a,» ka Lazglafta.

⁴¹ Ma tsa fitika nghanɔa Isaya ta glakwa Yesu ka mnɔ tsi ta gwada ta ghɔɔɔɔɔɔ† ya, mnata tsi ta tsa gwada ya. ⁴² Ma va tsaya ná, mamu ndɔghata la mali ta ghɔɔa la Yahuda ta zlghaftá Yesu. Ama ka kwalaghutá hɔɔ ta maranɔa ghɔɔa tan, kabga zlɔɔa gwada ɔa la Farisa, ɔa talɔɔɔɔɔɔ lu ta hɔɔ ma hɔga tagha skwa tan. ⁴³ Malaghumala ɔvafta tan ta ghubu ɔa mnduha ka ya ɔa Lazglafta.

Yesu ná, tsuwadɔkya

⁴⁴ Ka Yesu klanɔa lwi mantsa: «Mndu ta zlghaftá i'i, i'i a zlghaf tsi wu, tsa mndu ta ghunigihata ya zlghaf tsi. ⁴⁵ Mndu nda nghanɔa ta i'i, nda nghanɔa ta mndu ta ghunigihata. ⁴⁶ I'i ná, tsuwadɔk yu, ka saha yu ta ghɔɔa haɔik kada kwala mndu ta zlghaftá i'i ɔa nzata ma grum. ⁴⁷ Ka nda sna mndu ta gwada mna yu, ka kwalaghutá tsi ta maga slna nda tsi katsi, i'i a dza'a tsa guma ta ghɔɔɔɔɔɔ wu, kabga sa a yu ta ghɔɔa haɔik ɔa tsa guma wu, sasa yu ɔa mba mnduha ta ghɔɔa haɔik. ⁴⁸ Mndu ta vzɔɔta ka kwalaghutá tsi ta zlghaftá gwada ɔa, dza'a tsanaghatɔa lu ta guma. Tsa gwadaɔa gwada yu ya dza'a tsanaghatá

§ 12:32 Nghanɔa ta Yuhwana 3:14. * 12:38 Nghanɔa ta Isaya 53:1. † 12:40 Nghanɔa ta Isaya 6:9-10.

† 12:41 Nghanɔa ta Isaya 6:1.

guma bađu kďakwa ghəŋa haďik. ⁴⁹ I'i ná, gaghəŋ gaghəŋa ďa a ta gwada yu ta gwada wa. Tsa Da ta ghunigihata ya ta mnihatá gwada ŋa gwada yu da, nda ya ŋa ta taghay da ŋa mnduha. ⁵⁰ Nda sna yu kazlay: Skwi ta mnə tsi ná, ta vlay ta hafu ŋa kďekedzeŋ kə'a. Inda skwiha ta mnə yu ná, manda va skwi mniha Da da ta mna yu,» ka'a.

13

Mbazanata Yesu ta səla duhwalhani

¹ Ta kďavakta fitik lu, gamahtsimani dza'a skala lu ta skala Pak. Nda sna Yesu kazlay: Saghasa fitik dza'a kəl tsi ka zlanatá na ghəŋa haďik na, ka laghu da Da kə'a. Dvudva tsatsi ta gwal ta zlghafta ma na ghəŋa haďik na, haď kďavakta ďvutani ta həŋ wa. ² Ka zə Yesu ta skwa zay nda duhwalhani gahawu. Nziya nza tsi, ghadaghada halaway ta hbutá Zudas zwanja Simuŋ Iskaryut ŋa skwaptá Yesu. ³ Nda sna Yesu ka ghəŋani kazlay: Sa daga da Lazglafta yu, dza'a vru da Lazglafta yu kə'a. Nda sna guli kazlay: Fanamfa Lazglafta ta inda skwi ma dzvani kə'a. ⁴ Ka sli'avatá tsi ma tsa vla za skwi ya, ka sudatá tsi ta lgutani, ka klaftá tsi ta ira gwada ka hbivta misti. ⁵ Ka tamtá tsi ta imi ma glifin, ka mbambazə tsi ta səla duhwalhani. Ka ta takad tsi nda tsa ira gwada hbiv tsi misti ya kay. ⁶ Ka lagha tsi ta Simuŋ Piyer. Ka Simuŋ Piyer mantša: «Mghama ďa! Kaghə ná, ŋa mbaza səla ďa!» ka'a nda tsi. ⁷ «Ta kďa a snanja gha ta na skwi ta magə yu na karaku wu, dza'a nda sna ka dazlay,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Kadzeŋkadzeŋ, haď ka ta walanjá mbaza səla da wu,» ka Piyer nda tsi. «Ka mbazagha a yu ta səla gha wu, haď ima gha ma i'i wu,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Ka'a mantša: «Mghama ďa! Səlahə ďa kwenkweŋ a dza'a ka mbazihata tama wu, nda dzvuha da nda ghəŋa da tani,» ka Simuŋ Piyer nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu mantša: «Ka nda mbazambaza mndu, haď ta zbəgəltá mbaza wa. Ba səlahə kwenkweŋ dza'a mbambazanaghuta tsi, kabga tsuwedaka vghani. Tsuwedaka vghə ghuni, tsaw kaghuni demdem a wu,» ka Yesu nda tsi. ¹¹ Nda sna Yesu ta mndu dza'a skwapta, tsaya kəl tsi ka mnay kazlay: Kaghuni demdem a tsuwedaka wu kə'a ya.

¹² Tahula mbambazanatani ta səlahə tan, ka sudglavatá tsi ta lgutani, ka nzəgladatá ka zəgəltá skwi. Ka'a nda həŋ mantša: «Nda sna kuni ta tsa skwi magə yu ŋa ghuni ya ra? ¹³ «Mndu ta tagha skwi» ŋaŋni ka, «mghama ŋni» ka, ka kuni ta hga i'i. Ta ŋa ghuni tsaya, manda va tsaya yu. ¹⁴ Ka si i'i ta nzakway ka mgham, mndu ta tagha skwi ŋa mndu, mbaza ghuna mbaza yu ta səla ya ní, kaghuni guli ŋa mbazay ghuni mantša ta ŋa sani nda sani. ¹⁵ Maraghunatá tsaya maraghuna yu, ŋa magay kaghuni guli manda tsa magaghuna yu ya. ¹⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haď kwalva ta malaghutá mghamani wu, haď mnda ghunay guli ta malaghutá mndu ta ghunafta wa. ¹⁷ Ka nda sna kuni ta tsaya, dza'a rfu kuni kata magay kuni ta slna nda tsi. ¹⁸ Nda kaghuni demdem a ta gwada yu ta tsa gwada ya wu, nda sna yu ta gwal zabap yu. Tsa gwada nda vinda ma defteri ya ná, ďina ka magatani mantša. «Mndu ta zə ŋni ta skwa zay kawadaga nda tsi ta lidista.*» ¹⁹ Ka yu ta mnaghunata daga ndanana ma kďaku skwi ka slata. Mantša tama ka slasla skwi ya, ŋa zlghafta ghuni kazlay: «I'i ná, i'i ya» kə'a. ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka tsu'afts'u'a mndu ta mndu dza'a ghunafta yu katsi ná, i'i tsu'af tsi. Ka tsu'afts'u'a tsi ta i'i, tsu'afts'u'a guli ta mndu ta ghunigihata,» ka'a.

* 13:18 Ngha ta Zabura 41:10.

*Sli'a Zudas skwaptá Yesu**Mat 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23*

²¹ Tahula kdiŋta Yesu ta mana tsa gwadaha ya, ka ghudzawaftá ɲudufani, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i,» ka'a mnanan̄ta hən̄ baz. ²² Ghurghurghur, ka duhwalhani ka nanagha vgha tan̄. Sew sna a hən̄ ka ta wa ta mna tsi wa. ²³ Tsaw sani turtuk mataba duhwalhani, tsa ta mamə Yesu ya, tavata Yesu nzanavata tsi. ²⁴ «Wa na mndu ta gwadə ka ta ghən̄jani na na? ka ka dawən̄ta da tsi 6a?» ka Simun̄ Piyer nda tsi nda dzvu. ²⁵ Mantsa ya tama, «Waya ní mghama da,» ka tsa duhwal ya fadaghatá ghən̄ da ghuvu Yesu ka daway. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Tsa mndu dza'a ni'agaftá yu ta ndurzla dafa ka vlan̄ta ya ná, vani tsaya,» ka'a nda tsi. Ka ni'agaftá tsi ta ndurzla dafa ka vlan̄tá Zudas zwan̄a Simun̄ Iskaryut. ²⁷ Na gi tsa zlghafta Zudas ta tsa ndurzla dafa ya, gi lama halaway dida tsa. «Maga misimmisim ta skwi ta kumə ka ta magay,» ka Yesu nda tsi. ²⁸ Haď mndu dər ka turtuk mataba tsa gwal ta nzata ka za skwi ya nda sna ka kabgawu kəl tsi ka mnay ɲani mantsa wa. ²⁹ Zlah la skwaktá skwi ɲa za skalu, ka la valan̄tá skwi ta gwal ka pdu a ka Yesu nda tsi, ka sanlaha ta ndanay, kabga da Zudas zliba tska skwa tan̄. ³⁰ Na zlghafta Zudas ta tsa ndurzla dafa ya, ka gi sabə tsi dzibil. Rvidik vli ta tsa luwa ya.

Dvuwadva ta vgha ghuni

³¹ Tahula saghwa Zudas dzibil, ka Yesu mantsa: «Ndana na ɲlanaf̄ta lu ta Zwan̄a mndu. Ka ɲlanaf̄ta lu ta Lazglafta guli nda ma tsatsi. ³² Ka nda ma tsatsi zlagigint̄a Lazglafta ta glakwani ya, dza'a marigin̄mara ma vərda tsatsi ta glakwa zwan̄ guli, dza'a gi magay ndana ndana. ³³ Zwana da, ta 6ats yeya nzda da kawadaga nda kaghuni, dza'a zbay kuni ta i'i. Manda va ya mnana yu ta la Yahuda kazlay: Lavin̄ a kuni ta 6hata ma vli ta dza'a yu wu kə'a ya, manda tsaya ta mnaghunan̄ta yu ta kaghuni guli ndana. ³⁴ Wana lfida zlahu ta vlaghunata yu. Dvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani. Manda va ya d̄vu i'i ta kaghuni ya, d̄vuwadva kaghuni guli ta vgha ghuni sani nda sani. ³⁵ Ka ta d̄vudva kuni ta vgha ghuni sani nda sani katsi, ta tsaya dza'a snan̄ta mnduha kazlay: Duhwalha da kuni kə'a,» ka'a.

*Mnay Yesu ta krughuva Piyer**Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34*

³⁶ Ka Piyer mantsa: «Mghama da! dza'a diga ka na?» ka'a nda tsi. «Lavin̄ a ka ta 6hata da tsa vli ta dza'a yu ya ndanana wu, dazlay ya, dza'a 6ha6ha ka mista da,» ka Yesu nda tsi. ³⁷ Ka Piyer mantsa: «Mghama da! kabgawu dza'a kwal yu lavin̄tá 6hata mista gha ndana na? Dər ɲa dzatá i'i tsi, fafa yu ta vgha da ka ɲa gha,» ka'a nda tsi. ³⁸ Ka Yesu mantsa: «Va kahwathwata, fafa ka ta vgha gha ɲa da ra? Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma kdaku vazak wahata ná, hkən̄ səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu, kə'a nda i'i,» ka'a.

14*Nda ma Yesu tva dza'a da Da*

¹ Ka Yesu nda duhwalhani kay guli mantsa: «Yaha ɲudufa ghuni da tdu, fafwafa ta ghən̄a ghuni ta Lazglafta faf kuni guli ta ghən̄a ghuni ta i'i. ² Nda ndəgha vla nzaku ma həga ga Da da, ka má haď tsi mantsa wu, má mnaghunamna yu. Dza'a nda sli'a yu da payaghunatá vli. ³ Tahula laghwa da ka payaghunatá vli, dza'a vragavra yu, ɲa hlay da ta kaghuni tavata i'i. ɲa

mutsafta kaghuni guli ta nzaku ma vli dza'a nzata i'i, ka'a. ⁴ Wya nda sna kaghuni ta vli ta dza'a yu, nda sna kuni ta tvi guli,» ka'a. ⁵ Ka Tuma mantša: «Mghama dā, sna a ŋni ta vli ta dza'a ka wu, waka aŋni dza'a sŋaŋtá tvi?» ka'a nda tsi. ⁶ Ka Yesu nda tsi mantša: «I'i tvi, i'i kahwathwata, i'i hafu. Haď mndu dza'a laviŋtá lami da hēga ga Da, ka nza a tsi nda tvə i'i wa. ⁷ Ka nda sna kuni ta i'i dza'a nda sna kuni guli ta Da dā. Ndanana ná, nda sna kuni, nda ngha kaghuni guli,» ka'a nda tsi.

⁸ Ka Filip mantša: «Mghama dā! Maraŋnamara ta tsa Da ya, ka zďafta ŋudufa ŋni,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka Yesu nda tsi mantša: «Nda kďa fitika dā kawadaga nda kaghuni Filip ná, ta sna a ka ta i'i ra? Ka nda ngha mndu ta i'i ná, nda ngha ta Da. Waka ka dza'a mŋay kazlay: Maraŋnamara ta Da kə'a na? ¹⁰ Zlghaf a ka kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ra? Nana gwadaha ta mnaghunata yu na ná, ma ghəŋa dā a ta kla'ata yu wa. Tsa Da ta nzaku ma i'i ya ta maga tsa slŋaha ya. ¹¹ Fafwa fa ta ghəŋa ghuni ta skwi ta mnaghunata yu kazlay: I'i ta nzaku ma Da, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ya. Fafwafa ta ghəŋa ghuni dər ta ghəŋa tsa slŋaha yeya tsi. ¹² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlghaftá i'i, dza'a magay tsatsi guli ta slŋa ta magə yu. Dza'a magay ka malaghuta kabga nda slŋa i'i dā Da dā. ¹³ Mantša tama, inda skwi dza'a kuni dawanŋa nda hga dā, dza'a magay yu, kada maraŋta Da ta glakwani nda ma zwaŋ. ¹⁴ Ka dawanŋadawa kuni ta sana skwi nda hga dā, dza'a magay yu,» ka'a.

Dza'a ghunaga ghuna Da ta Sulkum nda ghuḅa

¹⁵ «Ka dʋudʋa kuni ta i'i, dza'a snasna kuni ta zlahuha dā. ¹⁶ I'i, dza'a daway yu da Da ta sana mndu ŋa ghunəghunatanani ŋa nzatani ŋa dekdək kawadaga nda kaghuni ŋa kata kaghuni. ¹⁷ Tsa mndu ya ná, Sulkuma kligiŋtá kahwathwata ya. Laviŋ a mndu ma ghəŋa hadik ta tsu'afta wa. Laviŋ a həŋ ta sŋaŋta guli wa. Kaghuni nda sna kaghuni, kabga ta gďata kawadaga nda kaghuni, dza'a gďavagďa ŋa dekdək ma ŋudufa ghuni. ¹⁸ I'i, zlaghunata a yu manda zwana tawakri wu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni. ¹⁹ Ta ɓats nzďa dā, nghanŋa a mnduha ma ghəŋa hadik ta i'i wa. Kaghuni ya, dza'a nda ngha kuni ta i'i, kabga ta nzakw nda hafu i'i, dza'a nzata nda hafu kaghuni guli. ²⁰ Baďu tsaya dza'a sŋaŋta kuni kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, ta nzaku ma i'i kaghuni, i'i guli ta nzaku ma kaghuni yu kə'a.

²¹ «Ka ŋanaŋa mndu ta zlahuha dā ka snata, tsaya mndu ta dʋutá i'i. Dza'a dʋudʋa Da dā ta tsa mndu ta dʋutá i'i ya. I'i guli dza'a dʋudʋa yu ŋa maranaŋta dā ta nzakwa dā,» ka'a.

²² «Kinawu ka kagha dza'a maravata da aŋni, kul maravata ka da mnduha ta ghəŋa hadik na?» ka Zuda, Zudas Iskaryut ya a wa. ²³ Ka Yesu nda tsi mantša: «Ka dʋudʋa mndu ta i'i, dza'a ŋanaŋa ta gwada dā, dza'a dʋudʋa Da dā ta tsatsi guli. ŋa sagha ŋni nda Da dā tani ŋa nzakwa ŋni ga taŋ. ²⁴ Ka dʋu a mndu ta i'i wu katsi, ŋana a ta gwada dā wu, nana gwada ta mnaghunata yu ta snə kuni na ná, kla a ma ghəŋa dā a yu wu, tsa Da dā ta ghunigihata ya ta mniyata.

²⁵ «Mnaghunamna yu ta tsaya ta wana yu kawadaga nda kaghuni na. ²⁶ Tsa mnda kata mndu dza'a saha ya, Sulkum nda ghuḅa ya dza'a ghunagata Da nda hga dā. Tsatsi dza'a taghaghunaftá inda skwi, ŋa havaghunaktá inda gwada managhuna yu.

²⁷ «Zďaku ya ta zlaghunana yu*. Zďakwa dā ya ta vlaghunata yu. Vla a yu ŋa ghuni manda ya ta vlə mnduha ma ghəŋa hadik wa. Yaha ŋudufa ghuni da

* 14:27 Ngha ta Isaya 9:5.

tdu, yaha kuni da zlej, ²⁸ Nda sna kuni ta gwada mnaghuna yu kay, “nda sli’a yu, dza’a vragaghavra yu da kaghuni.” Ka ta dvay kuni ta i’i katsi ná, dza’a rfay kuni ta rfu ta ghəja má snan̄ta ghuni kazlay: Nda sli’a yu da Da kə’a, kabga mal Da ka i’i. ²⁹ Wana yu ta mnaghunatá tsa skwiha ya ndanana ma kɗaku hən̄ ka slata, kada zlgahfa kuni ta skwi ta mnaghunata yu, slarə tsi. ³⁰ Had gwada ta dagala ta ɲa mnaghunata da wu, kabga wya tsa ghwadaka mghama na ghəja hadik na ya ta sagha. Tsaw laviɲ a ta ɲrap̄tá i’i wa. ³¹ Dina ka snan̄ta mnduha ta ghəja hadik kazlay: Dvudva yu ta Da kə’a. Inda skwiha ta maga yu guli ná, manda va ya mniha Da ta maga yu. Sli’afwasli’a hadna mbadma,» ka’a.

15

Yesu vərda fwa Inabi

¹ «I’i vərda fwa inabi, Da ɗa mnda hvay. ² Inda dzva fu ta dzuslafta ta i’i, kul had ta yaku ná, ta tsinjtsa. Inda dzva fu ta dzuslafta ta i’i ta yaku guli na, ta sladaflada ɲa sgəglavaghata yakwani. ³ Ghadaghada tsa gwada ta mnaghunata yu ya ta sladaftá kaghuni. ⁴ Gɗavawagɗa nda ndi’atá vgha ta i’i manda ndi’atá i’i nda kaghuni ya. Laviɲ a dzva fu ta yafta ka ndi’a a tsi ta dughwan̄ wa. Mantsa kaghuni guli, laviɲ a kuni ta magatá sana skwi ka gɗava a ndi’atá kaghuni ta i’i wa. ⁵ I’i fwa inabi, kaghuni dzvuhani, mndu ta gɗavata ndi’atani ta i’i manda i’i nda tsatsi ya, dza’a yaf ya tsatsi rgədzəɓ. Ka had i’i wu, laviɲ a kuni ta magatá sana skwi wa. ⁶ Ka gɗava a ndi’atá mndu ta i’i ná, dza’a wuɗidiɲ wuda lu manda dzva fu ɲa ghwalutani, ɲa hlaftá tsa dzvuhani ya, ka pghamta ma vu, ɲa drutani. ⁷ Ka gɗavagɗa ndi’atá kaghuni ta i’i, ka gɗavagɗa gwada ɗa guli ma kaghuni katsi, dawawadawa ta inda skwi ta kumə kuni, dza’a mutsay kuni. ⁸ Ka rgədzəɓ ta yafta kuni ta maray kuni kazlay: Duhwalhani an̄ni kə’a, tsaya dza’a maran̄tá glakwa Da ɗa. ⁹ Dvudva i’i ta kaghuni manda va ya dvu Da ɗa ta i’i ya. Gɗavawagɗa ma dvutá mnda ɗa. ¹⁰ Ka ta snasna kuni ta zlahā ɗa, dza’a gɗavagɗa kuni ma dvutá mnda ɗa. Manda tsaya snata i’i ta zlahā Da ɗa, kəl i’i ka gɗavata ma dvutá mndani.

¹¹ «Mnaghunamna yu manda va tsaya kada yifafta rfa ɗa ma kaghuni, ɲa ndəghafta rfa kaghuni guli. ¹² Wya zlahā ɗa ta mnaghunata yu, dvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani manda va ya dvu i’i ta kaghuni ya. ¹³ Had sana dvutá mndu ta malaghuta ta ghəja vlata mndu ta hafani ɲa grahani wa. ¹⁴ Ka ta magay kuni ta skwi ta mnaghunata yu ná, nda nza kuni ka graha ɗa. ¹⁵ Hgəgla a yu ta kaghuni ka kwalvaha wu, kabga sna a kwalva ta skwi ta magə ɗan̄ahəgani wa. Graha ɗa ta hga i’i ta kaghuni, kabga inda skwi taghaf yu da Da ɗa ná, snaghunamsna yu. ¹⁶ Kaghuni a ta zbaptá i’i wu, i’i ta zbaptá kaghuni, ka faghunaghatá slna ɲa magay, ɲa yafta ghuni, ɲa gɗavata tsa yakwa ghuni ya. Mantsa tama, dza’a vlaghunavla Da ɗa ta inda skwi dza’a kuni ɗawan̄ta nda hga ɗa. ¹⁷ Skwi ta mnaghunata yu ná, ka dvuta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka’a.

Kwalaghuta ghəja hadik ta i Yesu nda duhwalhani

¹⁸ Ka Yesu mantsa: «Ka ta husan̄husa kuni ta mnduha ta na ghəja hadik na katsi, tin̄əl i’i ta husan̄tá hən̄ ka kaghuni. ¹⁹ Ka má ɲa na ghəja hadik na ka ghuni katsi, má dza’a dvafɗva mnduha ta na ghəja hadik na ta kaghuni, kabga ɲa tan̄ kuni mazlay. Zabapzaba yu ta kaghuni, ka hligintá kaghuni mataba mnduha ta ghəja hadik. Ta ka ɲa mnduha ta ghəja hadik a kaghuni wu, kəl kuni ka husan̄tá hən̄. ²⁰ Havakwahava ta gwada mnaghuna yu.

“Malaghumala a kwalva ka Maləmani wa.” Ka si ghuydipghuya mnduha ta danwa, dza'a ghuyay hən ɲa kaghuni guli. Ka si snasna hən ta gwada da, dza'a snay hən ta ɲa ghuni guli. ²¹ Ta gwada ta i'i dza'a maga hən ta tsaya ɲa ghuni, kabga sna a hən ta mndu ta ghunighata wa. ²² Ka má sna a yu wu, ka má had' gwada walan yu ta mnanatá hən wu, má had' dmakwa tan wa. Ndanana tama, lavlinj a hən ta mnay kazlay: Had' dmakwa ɲni wu kə'a wa. ²³ Ka ta husanhusa yu ta mndu, ta husanhusa Da da ta tsa mndu ya guli. ²⁴ Ka má maga a yu mataba tan ta slnaha ya kul walanjá sani ma mndu ta magata wu katsi, má had' dmakwa tan wa. Ndanana, nda ngha hən ta slnaha da, ka husanjá yu ta hən nda Da da tani. ²⁵ Tsaw slasla tsaya mantsa ya, ɲa nzakwa tsa gwada nda vinda ma deftera zlahá tan ta mnay kazlay: Ka bətbəť husanjá* yu ta hən kə'a ya, manda va tsaya nzakwani.

²⁶ «Tsa mnda kata kaghuni dza'a saha ya, Sulkum ta klignjá kahwathwata ya dza'a saha daga da Da. Dza'a mnay ta gwada ta i'i. ²⁷ Kaghuni guli, dza'a mnay kuni ta gwada ta i'i, kabga kawadaga kuni nda i'i, daga ka yawu zlafta mu ta nzaku,» ka'a.

16

¹ Ka Yesu mantsa: «Managhuna mana yu ta tsa skwiha ya, kada kwala kuni zlanavatá zlgħay nda ɲudufa ghuni. ² Dza'a talintala lu ta kaghuni ma həga tagħa skwa la Yahuda. Tsaya ya a vani wu, ta sagħasa fitik dza'a kəl mnduha dza'a pslatá kaghuni ka ndanay kazlay: Na skwi maga mu na ná, magamaga mu ta skwi ta zdəganatá Lazglafta kə'a. ³ Mantsa ya dza'a maga hən, kabga sna a hən ta dər Da, dər i' wu,» ka'a.

Dza'a sasa Sulkum nda ghuba

⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka sagħasa tsa fitik ya, dza'a havakhava kuni ta skwiha managhuna yu. Tsaya kəl yu ka managhunatá tsahaya. Ta kawadaga yu nda kaghuni kwal yu ka mnaghunata daga tanjan. ⁵ Ndanana dza'a da mndu ta ghunigha yu. Sew had' ya mataba ghuni ta daway kazlay: Dza'a da wa ka na kə'a wa. ⁶ Ama ma mnaghunanjá da, ka gurdutá ɲudufa ghuni. ⁷ Kahwathwata na skwi ta mnaghunata yu na. Mal ma na lagħwi dza'a lagħu yu na kata ta kaghuni. Ka lagħu a yu wu, sata a tsa mndu dza'a kata kaghuni ya da kaghuni wa. Ka lagħula yu, dza'a ghunəghaghuna ghuna yu. ⁸ Ka sasa tsi, dza'a mnanamna ta mnduha ta ghəja hadik ta krughuva tan ta ghəja skwi ka dmaku nda ya ta ghəja skwi tdukwa, nda ya ta ghəja skwi ka guma. ⁹ Ta nanay mnduha ta ghəja hadik ta ghəja tan ta ghəja skwi ka dmaku, kabga kwala tan kul zlgħaftá i'i. ¹⁰ Ta nanay mnduha ta ghəja hadik ta ghəja tan ta ghəja skwi tdukwa, kabga nda sli'a i'i da Da, nghəglanjá a kuni ta i'i wa. ¹¹ Ta nanay mnduha ta ghəja hadik ta ghəja tan ta ghəja skwi ka guma, kabga nda ghada tsanagħatá guma ta ghwadaka mghama na ghəja hadik na.

¹² «Ta dagala skwi má ɲa managhunata da, tsaw lavinjá a kuni ta ɲafta ndana wa. ¹³ Ka sasa tsa Sulkum ta mnignjá kahwathwata ya, dza'a snaghunamsna ta inda kahwathwata. Gwada ma ghəjaní a dza'a kla'ata tsi ka mnay wa. Inda skwi dza'a snanjá tsi, dza'a tsi mnay, ɲa mnaghunatani ta skwi dza'a slaku ta kəma. ¹⁴ Tsatsi dza'a maranjá glakwa da, kabga skwi da i'i dza'a tsu'afť tsi ɲa mnay ɲa ghuni. ¹⁵ Inda skwa Da da ná, ɲa da ya. Tsaya kəl yu ka mnaghunata kazlay: Skwi da i'i dza'a klafta tsi ɲa mnay ɲa ghuni kə'a ya,» ka'a.

* 15:25 Ngha ta Zabura 35:19, 69:5.

Dza'a mbəḁavafmbəḁa taw ka ghuḁasu

¹⁶ Ka'a guli mantša: «Ta βets nzḁa, nghəḁlanṭa a kuni ta i'i wa. Bats nzḁa guli, dza'a nghəḁlanṭa kuni ta i'i [kabga nda sli'a yu da Da,]» ka'a. ¹⁷ Ka sanlaha ma duhwalhani mataba hahəṇṇ hahəṇṇ mantša: «“Ta βets nzḁa nghəḁlanṭa a kuni ta i'i wu, βats nzḁa guli ná, dza'a nghəḁlanṭa kuni i'i guli. Nda sli'a yu da Da,” ka'a ná, gwada wu tsa gwada ya ta gwadamata tsi na?» ¹⁸ «“Ta βets nzḁa” ka'a ya ní, nu ghəṇṇ tsaya ma gwada tama? Sana a amu ta skwi ta kumə tsi ta mnay wu,» ka həṇṇ. ¹⁹ Daslafta Yesu ta skwi ta kumə həṇṇ ta ḁaway da tsi, ka'a nda həṇṇ mantša: «Ta ḁḁawavustá kuni mataba ghuni ta ghəṇṇa skwi mnə yu kazlay: Ta βets nzḁa nghanṭa a kuni ta i'i wu, βats nzḁa guli, dza'a nghəḁlanṭa kuni ta i'i kə'a ya ra?» ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a taway kuni ta taw, dza'a ṇḁay kuni ta ghəṇṇ, ta rfu mnduha ta ghəṇṇa hadik ta rfu. Dza'a gurḁaku ṇḁuḁa ghuni, ṇa nutá tsa gurḁatá ṇḁuḁa ghuni ya ka rfu. ²¹ Ka saghasa fitika dgakwa marakw ná, ta ghuyay ta ḁanṭwa ta basay. Na gi yatani ta tsa zwanṇ ya, gi zanaptani ta tsa ghuya ḁanṭwani ya. Ta rfay ta rfu katakata, kabga nghanṭani ta mnda sála ta saha ta ghəṇṇa hadik. ²² Mantša ya ta basa kaghuni ndanana guli. Tsaw ta dza'a guyaku amu, ṇa rfay ghuni ta rfu. Had' mndu dza'a laviṇṭá klaghutá tsa rfu ya da kaghuni wa.

²³ «Ka saghasa tsa fitik ya, had' kaghuni dza'a ḁawanṭa skwi nda ḁawa da i'i wa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vlaghunavla Da ta inda skwi. Dza'a kuni ḁawanṭa nda hga ḁa. ²⁴ Kulam gwatna had' sana skwi ta kḁḁawanṭa kuni nda hga ḁa wa. ḁawawadawa dza'a mutsay kuni, kada ndəghafta ṇḁuḁa ghuni da rfu,» ka'a.

Ghuḁasapta Yesu ta ghəṇṇa hadik

²⁵ Ka'a guli mantša: «Ka mahdiḁi mnaghunata yu ta tsa gwada ya. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal yu mnəḁalta mantša ṇa ghuni, ṇa mnaghunanṭa ḁa ta skwi tsidiḁ ta ghəṇṇa Da. ²⁶ Ma tsa fitik ya, kaghuni ka ghəṇṇa ghuni dza'a ḁawa skwi da Da nda hga ḁa, ḁər maga a i'i ta du'a da tsi ṇa ghuni. ²⁷ Vərḁa Da kaghəṇṇani ná, ta ḁvay ta kaghuni kabga ta ḁvay kaghuni ta i'i. Grafgra kaghuni guli kazlay: I'i ná, sa daga da Lazglafta yu kə'a. ²⁸ Sli'af daga da Da i'i ka saha ta ghəṇṇa hadik. Ndanana guli, wana yu ta sli'af ta ghəṇṇa hadik ka vru da Da,» ka'a. ²⁹ Ka duhwalhani mantša: «Had' mahdiḁi ma na tama wa. Wya zlra ka ta kligiṇṭá ghəṇṇa gwada. ³⁰ Ndanana tama, nda sna ṇni kazlay: Nda sna ka ta inda skwi kə'a. Ma kḁaku mndu ka ḁawanṭá skwi da kagha, nda sna kagha ta skwi ta kumə tsi ta ḁaway. Tsaya kəl aṇni ka zlghafta kazlay: Sa daga da Lazglafta kagha kə'a,» ka həṇṇ nda tsi. ³¹ Ka Yesu nda həṇṇ mantša: «Ndanana zlra kaghuni ta zlghafta 6a? ³² Wya fitik ta sagha, nda ghada va saghani katək ṇa wutsata ghuni ta vgha, ta ksə ya ta tvani ta ksə ya ta tvani, ṇa zlidiṇṭa ghuni turtukwa ḁa. Tsaw kahwathwata ná, turtukwa ḁa a yu wu, kabga kawadaga ṇni nda Da. ³³ Managhunamana yu ta inda tsaha ya, kabga ṇa mutsafta ghuni ta zḁaku ma nzakwa guyata vgha ghuni nda i'i. Dza'a ghuyay mnduha ta ghəṇṇa hadik ta ḁanṭwa ṇa ghuni. Ka nzata kuni drusa. I'i, ghuḁasapghuḁasa yu ta mbrakwa na ghəṇṇa hadik na,» ka'a.

17

Nḁəḁay Yesu ta dzvu ta ghəṇṇa duhwalhani

¹ Tahula gwadata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa. Ka'a mantša: «Da, nda maga fitik! Maraṇmara ta glakwa zwanṇa gha ṇa

maran̄ta zwan̄a gha guli ta glakwa gha. ² Vlan̄vla ka ta mbraku ta gh̄n̄a inda mnda s̄ala, n̄a vlan̄tani ta hafu n̄a k̄dekeden̄ ta gwal pgham ka ta h̄n̄ ma dzvani. ³ Hafu n̄a k̄dekeden̄ n̄a, tsaya sn̄an̄ta tan̄ ta kagha. Kagha v̄ard̄a Lazglaf̄ta turtuktuk, nda sn̄an̄ta tan̄ ta mndu ya ghunaga ka ta nzakway ka Yesu Kristi. ⁴ Maran̄mara yu ta glakwa gha ta gh̄n̄a hadik, k̄d̄inj̄k̄da yu ta magat̄a sn̄a ya vliha ka n̄a magay. ⁵ Ndanana tama Da n̄a, n̄lidif̄ n̄la da kagha manda nzat̄a nzakwa da si ta kul zlraft̄a gh̄n̄a hadik ya. ⁶ Sn̄anamsna yu ta hga gha ta gwal h̄lign̄ ka ma gh̄n̄a hadik ka vlihata ya. Si ka n̄a gha h̄n̄, ka hlaf̄t̄a ka ta h̄n̄ ka vlihata. Ka sn̄at̄a h̄n̄ ta gwad̄a gha. ⁷ Ndanana n̄a, nda sn̄a h̄n̄ kazlay: Inda skwi ya vliha ka n̄a, sagha da kagha k̄a'a. ⁸ Mn̄anamna yu ta h̄n̄ ta gwad̄a ya mniha ka, tsu'aftsu'a h̄n̄. Nda sn̄a h̄n̄ dar kazlay: Daga da kagha sagha yu k̄a'a, zlghafzlgha h̄n̄ guli kazlay: Kagha ta ghunighata k̄a'a.

⁹ «Ta gh̄n̄a hah̄n̄ ta maga yu ta du'a, maga a yu ta du'a ta gh̄n̄a p̄akwa mnduha ma gh̄n̄a hadik wa. Ta gh̄n̄a hah̄n̄ ta maga yu ta du'a, kabga n̄a gha h̄n̄. ¹⁰ Inda tsaha ta nzakway ka n̄ad̄a ya n̄a, n̄a gha h̄n̄. Inda tsaha ta nzakway ka n̄a gha ya guli n̄a, n̄a d̄a h̄n̄. Ta maravamara glakwa d̄a ma h̄n̄.

¹¹ «Ta had̄ i'i ma gh̄n̄a hadik wa. Hah̄n̄ n̄a, tata gh̄n̄a hadik h̄n̄. Ta dza'a da kagha i'i. Da d̄a, kagha ta nzakway nda ghūa, n̄an̄a ta h̄n̄ nda mbrakwa gha. Nda mnd̄erga tsa mbraku vliha ka ya, kada nzakwa h̄n̄ ka mndu turtuk manda nzakwa u ka mnda turtuk ya. ¹² Ma tsa nzakwa d̄a kawadaga nda h̄n̄ ma gh̄n̄a hadik ya n̄a, si ta nghay yu ta h̄n̄ nda mbrakwa gha ya vliha ka. N̄an̄a yu ta h̄n̄, had̄ ya ta zad̄avaghuta wu, ba ya ta nzakway nda fa n̄a zwad̄uta, n̄a k̄d̄int̄a skwi ya nda vinda ma defteri yeya ta zad̄apta. ¹³ Ndanana dza'a da kagha yu. Manda tsaya ta mna yu ma na nzakwa d̄a tata gh̄n̄a hadik na, kada nd̄aghaf̄ta rfa d̄a ma h̄n̄. ¹⁴ Mn̄anamna yu ta gwad̄a gha ta h̄n̄. Tsaya k̄el h̄n̄ ka husan̄t̄a mnduha ma gh̄n̄a hadik, manda nzakwa i'i kul had̄ ka n̄a gh̄n̄a hadik ya. ¹⁵ Nd̄āa a yu ta dzvu da kagha n̄a hlapt̄a h̄n̄ ma gh̄n̄a hadik wa. Ama nghay yeya dza'a ka n̄a h̄n̄ da katkata tsa ghwad̄ak ya. ¹⁶ Manda nzakwa i'i kul had̄ ka n̄a gh̄n̄a hadik ya n̄a, manda tsaya nzat̄a nzakwa hah̄n̄, nza a h̄n̄ ka n̄a gh̄n̄a hadik wa. ¹⁷ N̄in̄a ta h̄n̄ ka n̄a gha, nda ma kahwathwata. Gwad̄a gha n̄a, kahwathwata nzakwani. ¹⁸ Manda ya ghunaga kagha ta i'i ta gh̄n̄a hadik ya, i'i guli, ta ghunay yu ta hah̄n̄ ta gh̄n̄a hadik. ¹⁹ I'i faghafa yu ta gh̄n̄a d̄a ka n̄a tan̄, kada nzakwa hah̄n̄ guli ka n̄a gha kahwathwata.

²⁰ «Ta gh̄n̄a na hah̄n̄ na yeya a ta maga yu ta du'a wu, ta magay yu ta du'a guli ta gh̄n̄a gwal dza'a zlghaf̄ta i'i nda ma gwad̄a tan̄, ²¹ kada nzakwa h̄n̄ demdem ka mnda turtuk. Da! Ka nza h̄n̄ ka yakwa u manda guyat̄a u, kagha ma i'i, i'i ma kagha ya. Ka nza h̄n̄ ka mnda turtuk n̄a mn̄ay mnduha ma gh̄n̄a hadik kazlay: Kagha ta ghunighata k̄a'a.

²² «I'i, n̄lanaf̄n̄la yu ta h̄n̄, manda tsa n̄lidift̄a kagha ya, kada nzakwa h̄n̄ ka mndu turtuk, manda nzakwa u ka mndu turtuk, ²³ i'i ma hah̄n̄, kagha ma i'i ya. Manda tsaya dza'a k̄el h̄n̄ ka nzakway kahwathwata ka mndu turtuk, kada sn̄an̄ta mnduha ma gh̄n̄a hadik kazlay: Kagha ta ghunighata, d̄vūd̄va kagha ta h̄n̄ manda ya d̄vū kagha ta i'i guli ya k̄a'a. ²⁴ Da! Ts̄ona mnduha vliha ka na n̄a, ta kumay yu ta nzakwa tan̄ ma vli ya nza i'i, n̄a nghay tan̄ ta glakwa d̄a ya vliha kagha, kabga d̄vūd̄va ka ta i'i daga ta kul zlraft̄a gh̄n̄a hadik. ²⁵ Da d̄a! Tudukwa nzakwa kagha, tsaw sna a mnduha ma gh̄n̄a hadik ta kagha wa. I'i, nda sn̄a yu ta kagha, na hana guli, tsatsaftsatsa h̄n̄ kazlay: Kagha ta ghunighata k̄a'a. ²⁶ Sn̄anamsna yu ta kagha ta h̄n̄, ta dza'a

snəglanamsna yu ta həŋ, kada nzamta tsa dʋu dʋaf ka ta i'i ya ma həŋ, ŋa nzamta i'i ma həŋ guli,» ka'a.

18

Ksafta sludziha ta Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53

¹ Tahula kdɪŋta Yesu ta tsa gwadaha ya, ka sli'af̣tá tsi nda duhwalhani ka laghwi ta 6la lika Sedruŋ. Mamu sana kwambalu mantša vli ya, ka lamə tsi dida kawadaga nda həŋ. ² Nda sna tsa Zudas ta dza'a skwapta ya guli ta tsa vli ya, kabga snusna Yesu ta lagha da tsa vli ya kawadaga nda həŋ. ³ Ka hlanaftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta sludziha, nda gwal ta nŋha həga Lazglafta, ta Zudas. Ka sli'af̣tá həŋ nda huzla vulu nda huzla vulu, nda pelapela nda pelapela, nda pinatá vu nda pinatá vu. Ka lagha həŋ da tsa gam ya. ⁴ Manda ya nda sna Yesu ta skwi dza'a slanaghata, ka sli'af̣tá tsi da gəma həŋ. Ka'a mantša: «Wa ta zbə kuni na?» ka'a nda həŋ. ⁵ Ka həŋ mantša: «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ nda tsi. «I'i nana,» ka'a nda həŋ. Ta sladu tsa Zudas ta dza'a skwapta ya kay tavata həŋ. ⁶ Na tsa mnay Yesu nda həŋ kazlay: I'i nana kə'a ya, dəm turtuk ka həŋ vraghuta nda ga muhul hul, ka zlambutá həŋ siy ta hadik. ⁷ «Wa ta zbə kuni ka kuni ka na?» ka'a dawglan̄ta da həŋ. «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ. ⁸ «Vada nana a ka yu nda kaghuni kay ra! Ka si i'i ta zbə kuni ya ní, zlanawa nanaha na tsa, ka laghwa hahəŋ,» ka Yesu nda həŋ.

⁹ Kəl tsi ka mnay mantša ya ná, ŋa nzakwani manda va tsa gwadā mnə tsi kazlay: Had̄ ya dər turtuk zadānaghu yu mataba gwal ya vliha ka wu kə'a ya, ya. ¹⁰ Mamu kafay da Simuŋ Piyer, ka tsəhagaptá tsi ka tsanamtá sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləmən̄ani nda ga zeghwi. Malkus hga tsa kwalva ya. ¹¹ Ka Yesu mantša: «Vranamvra ta kafaya gha da kupakani. Ra a ka say dā ta leghwa ghuya dāŋwa ya vliha Da dā wu ka ka rki na?» ka'a nda Piyer.

Kladaghata la sludzi ta Yesu da Hana

¹² Lagha tsa tsakatá sludziha ya nda mghamha tan̄ tani, nda la Yahuda ta nŋha həga Lazglafta ya, ka ksaftá Yesu, ka habaghutá həŋ ta dzvuhani. ¹³ Ka klaghatá karaku da Hana ta nzakway ka dzidza Kayifa. Tsa Kayifa ya ta nzakway ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ma tsa vaku ya. ¹⁴ Tsa Kayifa ya tsa ta vlan̄tá hidaku ta la Yahuda kazlay: Dran̄ mtuta mndu turtuk da mnaka mnduha, ka ya da zadānata lu ta inda mndəra mndu * kə'a ya kay.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer

Mat 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57

¹⁵ Ka sli'af̣tá i Piyer nda sna duhwal, ka dza'a ta hula Yesu ta hula Yesu. Tsa sana duhwal ya ná, nda sna tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka lamə tsi mista Yesu da daβi ma huda həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, ¹⁶ ta sladaghutá Piyer ma bli ta watgha. Ka vragaptá va tsa duhwal snan̄ mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, da gwadganatá tsa marakw ta nŋha watgha ya. Ka hgadamtá tsi ta Piyer. ¹⁷ Ka'a nda tsi mantša: «Tekw a kagha mataba duhwalha tsəna mndu na guli wu ri?» ka tsa marakw ka kwalva ta nŋha watgha ya nda Piyer. «Tekw a i'i mataba tan̄ wu,» ka Piyer.

* 18:14 Nŋha ta Yuhwana 11:49.

¹⁸ Ka vanaghatá kwalvaha nda gwal ta ngha hëga Lazglafta ta vu, ka slinë hëj, kabga mntasl vli. Ka lagha Piyer guli da slinganatá hëj.

Daway Hana ta gwada da Yesu

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71

¹⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «I wa duhwalha gha na? Nahgani ta taghë ka ña mnduha na?» ka tsa mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ya, nda Yesu. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Barluwa si ta mna yu ta gwada ña inda mndu ma hëga tagha skwa la Yahuda nda ya ma hëga Lazglafta. Ma vli ta tskavata inda la Yahuda si ta gdata yu ta tagha skwiha. Had sana skwi mna yu kdekkek wa. ²¹ Kabgawu ta kël kagha ka daway da i'i na? Dawa da gwal si ta sna tsa skwi ta mnë yu ña tan ya 6a. Nda sna hahëj dinadina ta skwi mnana yu ta hëj,» ka'a nda tsi. ²² Na tsa mnata Yesu mantsa ya, ka slí'aftá sani mataba tsa gwal ta ngha hëga Lazglafta ya, ka lagha dgharuntá Yesu. «Mantsa ta zlgha ka ta wi ña mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ra?» ka'a nda tsi. ²³ Ka Yesu mantsa: «Ka mamu ghwadaka skwi mna yu ya kay, mnamanmna. Ala ka si tdukwa gwada mna yu, kabgawu ta kël lu ka dza i'i na?» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka ghunaftá Hana nda va tsa habatá dzvuhani ya da tsa Kayifa ta nzakway ka mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ya.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer kay guli

Mat 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62

²⁵ Ma tsa fitik ya, hada Simun Piyer ta slinutá vwani. «Tekw a kagha mataba duhwalha tsëna mndu na guli wu ri?» ka lu nda tsi. «Sigal had i'i mataba tan wu,» ka Piyer ka wadutá vli. ²⁶ «Ngha a yu ta kagha kawadaga nda tsëna mndu na ma gam ra?» ka sani mataba kwalvaha tsa mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ya. Tsatsi ná, la tan ma tsa mndu tsanaghu Piyer ta slëmëjani ya, ya. ²⁷ «Siga yu, i'i a wu!» ka Piyer ka wadutá vli kay guli. Ka gi wahatá vazak.

Daway Pilat ta gwada da Yesu

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5

²⁸ Gasërdëk, ka klaftá hëj ta Yesu ga Kayifa, ka klaghata da hëga dagala ga ñumna la Ruma. Lamë a vërdä hahëj da tsa hëga ya wu, da ñrintá hëj ta vgha tan makëd hëj ka za skala Pak. ²⁹ Tsaya kël Pilat ñumna la Ruma ka sabi dzibil da slanaghatá hëj. Ka'a nda hëj mantsa: «Nu va ghwadaka skwi maga na mndu na ka kuni ka na?» ka'a. ³⁰ Ka hëj mantsa: «Ka má nza a tsi ka mndu ta magatá dmaku wu katsi ná, má klaghak a ñni wu,» ka hëj nda tsi. ³¹ «Klawakla va kaghuni, ka dza'a kuni da tsanaghatá guma manda ya mna zlahä ghuni,» ka Pilat nda hëj ta ghëjani. «Vlarña a lu ta tva dzatá mndu wu,» ka la Yahuda zlghanaftawani.

³² Mantsa ya dza'a magakwa skwiha na ya gwadë Yesu ta ghëjani kë'a dza'a mtaku ya. ³³ Ka vraghatá Pilat da dëba hëga, ka hgadamtá tsi ta Yesu. «Mghama la Yahuda kagha ra?» ka'a dawarja da tsi. ³⁴ Ka Yesu mantsa: «Kagha ta ndanapta ma ghëja gha re, ari sanlaha a ta mnaghatá i'i na?» ka'a nda tsi. ³⁵ «I'i! La Yahuda yu ra? Laghuni, nda maliha ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ta klaktá kagha da i'i, nahgani maga ka ya katëk na?» ka Pilat nda tsi. ³⁶ Ka Yesu mantsa: «Ga mghama dá ná, ña na ghëja hadik na a wa. Ka má ña na ghëja hadik na tsi katsi, má lmalma kwalvaha dá, má ña kwala lu klagaghatá i'i da gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Tsaw ña na ghëja hadik na a ga mghama dá wu,» ka Yesu. ³⁷ «Tsaw va mgham kagha rke?» ka Pilat nda tsi. «Manda va tsa mna ka ya, Mgham yu. Yaya lu ta i'i ña sagha

mnan̄tá kahwathwata ma na ghə̄ŋa hađík na. Inda mndu ta nzakway ka ŋa kahwathwata ná, ta snay ta gwada da,» ka Yesu. ³⁸ «Nahgani kahwathwata na?» ka Pilat nda tsi.

Guma dzatá Yesu

Mat 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25

Tahula tsa, ka səglap tsi dzibil slanaghatá la Yahuda. Ka'a mantsa: «Slanagha a yu ta skwi prək ŋa dzatá tsə̄na mndu na wa. ³⁹ Ya wya ta snusna yu ta gdata ta zlighunistá mndu turtuk ma gamak ma fitika skala Pak ya, ta kumay kuni ta slighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka'a nda hə̄ŋ. ⁴⁰ Ka hə̄ŋ mantsa: «Tsatsi a ŋa zliŋta wa, Barabas katsi,» ka hə̄ŋ hlə̄glaftawi. Tsaw tsa Barabas ya ná, gə̄nda ya.

19

¹ Tahula tsa, klagaghawa tsa Yesu ya ka slə̄vapta kuni nda krupi, ka Pilat.

² Lagha la sludzi ka daftá teki, ka fanamta ma ghə̄ŋ manda zewzewa, ka sudanavatá hə̄ŋ ta lguta má mgham mgham ka dva guli. ³ «Zgutsa ŋa gha mghama la Yahuda,» ka hə̄ŋ gavadaghata tavatani, ka dadgharay.

⁴ «Ndana tama wana yu dza'a klə̄gaghunapta dzibil, kada grafta kuni kazlay: Slanagha a yu ta sana skwi prək ka dzatá na mndu na wu ka'a,» ka Pilat səglap dzibil slanaghatá la Yahuda. ⁵ Ka sabə̄ Yesu nda zewzewa teki ma ghə̄ŋ, nda sudatá lguta má mgham mgham ta vgha. «Wana tsa mndu ya,» ka Pilat nda hə̄ŋ. ⁶ Na gi nghay la mali ta ghə̄ŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal ta nga hə̄ga Lazglafta, «zlə̄ŋaftá! zlə̄ŋaftá!» ka hə̄ŋ hlə̄ftawi. «Klawakla kaghuni ka zlə̄ŋafta kuni, kabga slanagha a yu ta skwi dekdek prək ka dzata wu,» ka Pilat nda hə̄ŋ. ⁷ «Mamu zlahu ŋni. Ka tsa zlahu ya ná, dzata! ka'a, kabga Lazglafta yu kə'a fatá ghə̄ŋani,» ka la Yahuda zlghanaftawi. ⁸ Snan̄ta Pilat ta tsa gwada ya, ka ksə̄glaftá zlə̄ŋ katakata, ⁹ Ka lamə̄ tsi da daḡa hə̄ga. «Sagha ga ka na?» ka'a dawan̄ta da Yesu. Sew zlghanafta a Yesu ta wani wa. ¹⁰ «Zlgha a ka ta wa da wu? sana a ka kazlay: Lavin̄lava yu ta zlighista, lavin̄lava yu ta zlə̄ŋaftá kagha kə'a wu ra?» ka Pilat nda tsi. ¹¹ «Hađ sana skwi laviŋ ka ta ghə̄ŋa i'i, ka ya vlagha Lazglafta a tsi wa. Tsaya kəl dmakwa tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva gha ya, ka malaghutá ŋa gha dmaku,» ka Yesu nda tsi.

¹² Hada tama, ka zbə̄ Pilat ta tvi ŋa zliŋta. «Ka zliŋzla ka ta tsə̄na mndu na ná, gra Sezar a ka wa. Ka mgham a i'i ra, ka mndu guli ná, ghuma mgham Sezar tsa mndu ya,» ka la Yahuda. ¹³ Snan̄ta Pilat ta tsa gwadaha ya, «kladapwakla ta Yesu dzibil,» ka'a. Ka nzaftá tsi ta vla tsa guma ma sana vli ta hgə̄ lu ka Pave. Tsa Pave ya, Gabasla ta hga lu nda gwada Hebru. ¹⁴ Mahtsim skala Pak ka lu, ta ghwanə̄ a fitik ma ghə̄ŋ wu, ka Pilat nda la Yahuda mantsa: «Wyawa mghama ghuni,» ka'a. ¹⁵ «ŋa dzatá! ŋa dzatá! Zlə̄ŋafta ta udzu» ka hə̄ŋ hlə̄ftá wi. «Ka zlə̄ŋaghunafta yu ta mghama ghuni ta udzu?» ka Pilat nda hə̄ŋ. «Hađ sana mghama ŋni ta ghə̄ŋa Sezar wu, ka la mali ta ghə̄ŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta.» ¹⁶ Lagha Pilat ka vlan̄tá hə̄ŋ ta Yesu ŋa zlə̄ŋafta ta udzu.

Dalaf̄ta la sludzi ta Yesu ta udza zlə̄ŋay

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43

Ka tsu'uwaghutá hə̄ŋ ka klaghata. ¹⁷ Ka klə̄ Yesu ta udzu ŋa zlə̄ŋa ghə̄ŋani, ka sabi ma huđa luwa ŋa dza'a da sana vli ta hgə̄ lu ka «vla ghudzifa ghə̄ŋ.» «Gwalgwata» ta hga lu ta tsa vli ya nda gwada Hebru. ¹⁸ Ma tsa vli ya zlə̄ŋafta hə̄ŋ ta Yesu ta udzu. Ka zlan̄anavatá hə̄ŋ ta sanlaha ma mnduha his guli tavata Yesu, ma takataka ka hə̄ŋ zlə̄ŋam̄tá Yesu. ¹⁹ Vindafwa vinda ta skwi ka

fagata kuni ta ghəŋa tsa udzu ya, ka Pilat. «Yesu mnda la Nazaret mghama la Yahuda,» ka lu vindafta. ²⁰ Nda ndəgha la Yahuda ta dzaŋaftá tsa skwi vindaf lu ya, kabga ndusa nda luwa tsa vli zləŋaf lu ta Yesu ya. Nda gwada Hebru, nda gwada Laten, nda gwada Grek vivindafta lu ta tsa skwi ya. ²¹ «Má vinda a ka kazlay: Mghama la Yahuda kə'a wa. "Ti mghama la Yahuda" ka'a, ka ka má vindafta,» ka la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda nda Pilat. ²² «Skwi ghada i'i ta vindafta ná, nda vinda,» ka Pilat zlghanaftawani ta həŋ.

²³ Tahula zləŋafta la sludzi ta Yesu ta udzu, ka hlaftá həŋ ta lguthani, ka daganapta fwaď ta həŋ ta həŋ. Ka klaftá həŋ ta dzampani ya gaf lu mantsa daga ta ghəŋ dikw ta hadik kul had iri tida ya guli. ²⁴ «Ma kwahanap mu ta na dzampa na, vzamavza ta vindima ŋa ngha mndu dza'a zuta,» ka la sludzi mataba hahəŋ hahəŋ. Tsa skwi maga la sludzi ya ná, magamaga həŋ manda skwi nda vinda ma defteri kazlay:

Ka daganaptá həŋ ta lgutha da,

ka vzə həŋ ta vindima ta ghəŋa dzampa* da kə'a ya,
tsaya skwi maga la sludzi.

²⁵ Ndusa nda tsa vli zləŋaf lu ta Yesu ya, ka sladaktá i mani, nda mukumani ma mani, nda Mari markwa Klupas, nda Mari makwata luwa Magdala.

²⁶ Nghay Yesu ta mani, kə'a kə'a ná, wya tsa duhwal ta đvu tsi ya ta sladu tavatani. Ka'a mantsa: «Ma! Wya zwanja gha,» ka'a. ²⁷ «Wya ma gha!» ka'a nda tsa duhwal ya guli. Daga ma tsa fitik ya, ka klaghatá tsa duhwal ya da tanj.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49

²⁸ Tahula tsa, manda snan̄ta Yesu kazlay: Nda kďa inda skwi tama kə'a, «ndala ta kuzlihata†!» ka'a, ŋa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri.

²⁹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wuda ima inabi masmasa. Ka sli'áftá sana sludzi ka klaftá susu, ka tsughumamta ma tsa ima inabi masmasa ya, ka hbuŋta ta wa dafa, ka tsghadafta fun̄ta ta wa wubisima Yesu. ³⁰ «Nda dza ghəŋa inda skwi tama,» ka Yesu tapanar tsi ta tsa ima inabi masmasa ya. Ka dzagatá tsi ta ghəŋ, ka sabə hafu mida.

Sliglatá Yesu

³¹ Baďu luma madagala ŋa gi lamə da Sabat magakwa tsa skwi ya. Va a la mali mataba la Yahuda ta slanaghata Sabat ta tsa mnduha ya ta udzu wa. Tsa Sabat ya ná, sana mghama fitik ya. Ka sli'áftá həŋ ka laghwi da đaway da Pilat ŋa ɓalanaptá səlahə tan̄ ŋa hligintá həŋ ta udzu. ³² Ka lagha la sludzi da ɓalanaptá səlahə tsa mnduha his zlan̄anava lu tavata Yesu ya. ³³ Ta lagha həŋ ta Yesu, kə'a ka həŋ ná, nda ghada mtatani. Ka zlan̄tá həŋ ta ɓalanaptá səlahəni. ³⁴ Ka sliglanavatá sani ma tsa sludziha ya ma ŋwazlió nda gupani, ka gi mbəzagaptá us nda imi. ³⁵ Tsəna mndu ta vinda na skwiha ta maguta na ná, nda n̄gha tsatsi nda irani. Kahwathwata gwadani guli. Nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata ta mnə tsatsi kə'a. Mnay ta mnə tsi ná, kada zlghafta kaghuni guli. ³⁶ Magamaga tsa skwiha ya mantsa, ŋa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri kazlay: Had̄ ghudzifani dza'a ɓalanapta‡ lu dər turtuk

* **19:24** Ngha ta Zabura 22:19. † **19:28** Ngha ta Zabura 22:16, 69:22. ‡ **19:36** Ngha ta Sabi 12:46, Mbsak 9:12, Zabura 34:21.

wu kə'a ya. ³⁷ Ka lu vindafta ma sana vli guli ná, «dza'a nghanavangha həŋ ta tsa mndu sliglanava§ həŋ nda gupa ya» kə'a.

Pađamtá Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56

³⁸ Tahula tsa, mamu sana mnda la Arimate ta hgə lu ka Yusufu, ta nzakway ka duhwala Yesu makdek makdek kabga zləŋa la Yahuda. Ka sli'aftá tsi ka laghwi dawaftá mbla Yesu da Pilatus. Ka zlanantá Pilat ta tvi, ka lagha tsi klaghatá tsa mbla Yesu ya. ³⁹ Ka lagha Nikwademu, tsa mndu si ta lagha da slanaghatá Yesu girvidik ya kay. Ka lagha tsi nda klatá lafatá urdi ka hpuhpu ta hgə lu ka Mir nda Alwes. ⁴⁰ Ka klaftá həŋ ta mbla Yesu, ka masanavatá rdi ka urdi, ka mbsamtá həŋ ma wupay manda ya snu la Yahuda ta magay ta padə həŋ ta mnda tan. ⁴¹ Tsaw ma tsa vli kəl lu ka zləŋafta ya, mamu sana gam. Ma tsa gam ya, mamu kulu ta ka lfif ta kul walaŋta lu ta padamtá mndu mida. ⁴² Ndusa nana, ka həŋ ka padamtá Yesu ma tsa klu ya, kabga tsaya fitik ta kəl la Yahuda ka paya vgha ŋa lami da Sabat.

20

Ta had Yesu ma kulu wa

Mat 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12

¹ Wrək tgha gasərdək bađu dəmas, ta kzau'kzau' a vli, ka lagha Mari makwa ta Magdala ta kulu. Kə'a kə'a ná, tanwalaghutaŋwala lu ta klam ta wa tsa kulu ya. ² Ka sli'aftá tsi nda hwaya ka laghwi slanaghatá i Simuŋ Piyer nda tsa sana duhwal ta đvu Yesu ya. «Klapkla lu ta mbla Mghama mu ma kulu, sna a ŋni ta vli fam lu wu,» kə'a. ³ Ka sli'aftá i Piyer nda tsa sana duhwal ya, ka laghwi ta kulu. ⁴ Ka sli'aftá həŋ his his nda hwaya. Tsaw mal tsa sana duhwal ya ta hwaya ka Piyer, ka tinlaghutá tsi ta ɣhadaghata ta kulu. ⁵ Bhadaghatani má ŋa lamani, lamə a wa. Ka ɣukwatá tsi ka nghə dida. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hadik. ⁶ Ka ɣhadaghatá Simuŋ Piyer nda hul nda hul, ka lamə tsi da tsa kulu ya. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hadik, ⁷ nda tsa patak si wanam lu ta Yesu ma ghəŋ ya. Tsa patak ya ná, ma sana vli tsaya ŋsafa guli kawadaga nda tsa wupay ya a wa. ⁸ Ka lamə tsa duhwal si ta ɣhadaghata tan tan ya kay guli. Ka nghanatá tsatsi guli, ka zlghaftá tsi. ⁹ Tsaw si ta graf a həŋ ta skwi mna defteri kazlay: Dza'a sli'agapsli'a Yesu mataba gwal nda rwa kə'a wa. ¹⁰ Ka vraghutá tsa duhwalha his ya dzagha tan.

Maranta Yesu ta ghəŋani da Mari makwa ta Magdala

Mat 28:9-10, Mak 16:9-11

¹¹ Ka nzaghutá Mari ma bli ta wa tsa kulu ya ka taw. Ta taw tsi ta tsa taw ya ná, ta ɣukwatá tsi ka nghə da tsa kulu ya. ¹² Ka nghanatá tsi ta duhwalha Lazglafta his, ta nzaku ma tsa vla si fatá mbla Yesu ya. Sani nda tvə ghəŋ, sani nda tvə səla. ¹³ «Nya ta taw ka ní makwa na?» ka həŋ nda tsi. «Mghama da ya klagha lu, sna a yu ta vli fam lu wu,» kə'a nda həŋ. ¹⁴ Ta mnə tsi ta tsaya, ka mbədavata tsi. Ka nghanatá tsi ta sana mndu ta sladu hada. Tsatsaf a tsatsi kazlay: Yesu ya kə'a wa. ¹⁵ «Nya ta taw ka ní makwa na? Wa ta zbə ka na?» ka Yesu nda tsi. Na mndu nda na gam na ya ka tsatsi sizlay. «Mghama da, ka si kagha ta klaghata, mnihamna ta vli fam ka, ka dza'a yu da klay» kə'a. ¹⁶ «Mari!» ka Yesu hganja, ka mbədavata tsi. «Rabum» kə'a nda tsi. Manda mnay kazlay: Mnda taghadiftá skwi kə'a ya nda gwada Hebru. ¹⁷ «Ma ŋiha ka,

ta laf a yu da Da da karaku wu, la da mnay ɗa zwanama da kazlay: Ta dza'a da Da da ta nzakway ka Da ghuni yu, da Lazglafta ta nzakway ka Lazglafta ghuni ya yu guli,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Nda nga yu ta Mgham Yesu,» ka Mari makwata Magdala sli'afɗa ka laghwɗi da mnay ɗa duhwalha. Ka rusu tsi ɗa taɗ ta skwi mnana tsi.

Maranta Yesu ta ghɗani da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49

¹⁹ Gahawu baɗu wa tsa dɗamas ya, ka tskavatá tsa duhwalha ya ma hɗa. Ka ɗɗɗɗɗɗɗa hɗɗ ta watgha kabga ta zɗɗɗɗɗ hɗɗ ta la mali mataba la Yahuda. «Ka nza zɗaku kawadaga nda kaghuni,» ka Yesu lami da taba taɗ. ²⁰ Mnatanɗi mantɗa ya, ka marananta tsi ta dzvuhani nda ɗwazliɗani ta hɗɗ. Ka rfu tsa duhwalha ya ta rfu nghanɗɗ hɗɗ ta Mgham Yesu. ²¹ «Ka nza zɗaku kawadaga nda kaghuni. Manda ya ghunaf Da ta i'i ya, mantɗa ya ta ghuna i'i ta kaghuni guli,» ka Yesu nda hɗɗ guli. ²² Tahula mnatanɗi ta tsaya, «tsu'uwawatsu'uwa ta Sulkum nda ghuɗa,» ka'a vusludanaghatá hɗɗ. ²³ «Gwal dza'a planata kuni ta dmakuha taɗ, dza'a planapla lu ta dmakuha taɗ. Gwal dza'a kwalaghuta kuni ta planatá dmakuha taɗ, haɗ lu dza'a planatá dmakuha taɗ guli wa,» ka'a.

Maranta Yesu ta ghɗani da Tuma

²⁴ Tsaw haɗ Tuma ta nzakway ka mbuhwali tekwa mataba tsa duhwalha ya hada ta lagha Yesu wa. ²⁵ «Nda nga ɗni ta Mghama mu Yesu,» ka tsa pɗakwa duhwalha ya nda tsi. «Ka nga a yu ta mivida puta ta dzvuhani, ka ksanɗa da nda ndɗɗɗa da ta vla tsa pusaha ya, ksanɗa yu guli nda dzva da ta ɗwazliɗani wu, haɗ yu ta zlglafta deɗdeɗ wa,» ka Tuma nda hɗɗ.

²⁶ Tghas fitik tahula tsa, ka nzɗɗɗatá duhwalha Yesu ma hɗa, kawadaga Tuma nda hɗɗ baɗu tsa. Ka ɗɗɗɗɗɗɗa hɗɗ ta watgha. Ka lamɗ Yesu da taba taɗ. «Ka nza zɗaku kawadaga nda kaghuni,» ka'a nda hɗɗ. ²⁷ «Wya dzvuha da ksanɗa nda ndɗɗɗa gha, wya ɗwazliɗa da guli, ksanɗa nda dzva gha, ka zlanɗa ka ta dga ghɗɗ, ka zlglafta ka nda ɗuɗuɗ,» ka'a nda Tuma. ²⁸ «Kagha ta nzakway ka Mghama da, kagha ta nzakway ka Lazglafta da guli,» ka Tuma zlghanaftawɗi. ²⁹ «Zlray gha ta zlglaftá tsa ɗa kabga nghanɗa gha ta i'i? Rfu da gwal ta zlglaftá i'i, kul nghanɗa hɗɗ ta i'i,» ka Yesu nda tsi.

Kabgawu ka lu ka vindafɗa na defteri na?

³⁰ Ta traku mazamzɗam magɗɗla Yesu ta kɗma duhwalhani kul vindaku ma na defteri na. ³¹ Nana vinda a lu na ná, vinda a vinda lu ɗa zlglafta ghuni kazlay: Yesu ná, Kristi ya, Zwanɗa Lazglafta ya guli ka'a. Ka zlghafzlgla kuni ta tsatsi, dza'a mutsay kuni ta hafu nda ma tsatsi.

21

Maranta Yesu ta ghɗani da duhwalhani

¹ Tsɗakw fitik tahula tsa, ka marglavatá Yesu da duhwalhani ta wa dɗɗa Tiberyad. Wya ka'a maravata: ² Ta nzaku i Simun Piyer nda Tuma ta hɗa lu ka mbuhwali ya, nda Natanayel mnda luwa la Kana ta haɗika Galili, nda zwana Zebedi, nda sanlaha ma duhwalhani his, ka skwa turtuk. ³ «Dza'a tuma klipa da yu,» ka Simun Piyer nda hɗɗ. «Nda sli'a anɗi mista gha guli,» ka hahɗɗ guli nda tsi. Ka sli'afɗa hɗɗ ka laghwɗi, ka lamɗ hɗɗ da kwambalu. Kurzliɗ hana taɗ ndiri baɗu tsa, ksaf a hɗɗ ta klipi dɗɗ ka turtuk wa. ⁴ Tsadakwa vli gasɗɗɗ, ka lagha Yesu sladata ta wa tsa dɗɗ ya. Tsamafa

duhwalhani kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. ⁵ «Mamu klipi ksaf kuni ri zwani?» ka Yesu nda həŋ. «Haď wu,» ka həŋ nda tsi. ⁶ «Wudadawa kadəŋa ghuni ta slərpa kwambalu nda ga zeghwi ya, dza'a mutsay kuni,» ka'a nda həŋ. Ka wudadatá həŋ. Ka traptá həŋ ta tdagafat kabga ndəghatani nda klipi. ⁷ «Mgham Yesu ya tane, ka tsa duhwal ta đvu Yesu ya,» nda Piyer. Na tsa gi snan̄ta Simuŋ Piyer kazlay: Mgham Yesu ya kə'a ya, ka favatá tsi ta lgutani kabga si sudin̄suda ka tuma klipi, ka vzadatá tsi ta vgha da drəf. ⁸ Ka vragaghutá tsa sanlaha ma tsa duhwalha ya ma kwambalu, nda tda tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi ya. Si di'in̄aghu a həŋ katakata wa. Ka mitir dər̄mæk yeya ri kaki nzakwa tan̄ nda wa sgam. ⁹ Ta sli'agaptá həŋ ma kwambalu, kə'a ka həŋ ná, mamu tsatá vu hada nda klipi tida nda buradi. ¹⁰ «Kligiswakla ta tsa klipiha kasaf kuni ya,» ka Yesu nda həŋ. ¹¹ Ka lamə Simuŋ Piyer da kwambalu, ka tdagaptá tsi dzibil ta tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi 6ər̄zləzla ya. Dər̄mæk nda hutaf mbsak hkən mida gwagwatani. Kulam nda va tsa nzakwani mant̄sa ya ná, ratsanap a ta tsa kadəŋ ya wa. ¹² «Sawa da za skwa zay!» ka Yesu nda həŋ. Haď ya mataba tsa duhwalha ya ta walan̄tá dawan̄ta kazlay: Wa kagha na kə'a wu, kabga nda sna həŋ kazlay: Mgham Yesu ya kə'a. ¹³ Ka lagha Yesu klaftá tsa buradi ya, ka daganafatá həŋ, daganafha ta klipi ta həŋ guli. ¹⁴ Mahkəna maravata Yesu tsaya da duhwalhani manda sli'agaptani nda hafu mataba gwal nda rwa.

I Yesu nda Piyer

¹⁵ Tahula zuta tan̄ ta skwa zay, ka Yesu mant̄sa: «Simuŋ zwan̄a Yuhwana! Đvud̄va ka ta i'i, ka malaghutá ŋa nanaha na ra?» ka'a dawan̄ta da Simuŋ Piyer. «An̄i Mghama da, nda sna kagha kazlay: Ta đvay yu ta kagha kə'a,» ka'a zlghanaftá wani. «Ka n̄gha ka ta zwana tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁶ «Simuŋ zwan̄a Yuhwana! Đvud̄va ka ta i'i?» ka Yesu nda tsi kamahis. «An̄i Mghama da! Nda sna kagha kazlay: Ta đvay yu ta kagha» kə'a, ka Piyer nda tsi. «Ka n̄gha ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁷ «Simuŋ zwan̄a Yuhwana! Ta đvay ka ta i'i?» ka'a nda tsi ka mahkən. Ka kuzlanafatá tsi ta Piyer ta ŋuduf na tsa daway Yesu ka mahkən kazlay: Ta đvay ka ta i'i ra kə'a ya. «Mghama da, nda sna kagha ta inda skwi, nda sna kagha guli kazlay: Ta đvay yu ta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. «Ka n̄gha ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma fitika nzakwa gha ka duhwal, kagha ka ghəŋa gha ta hba banava gha misti, ka dza'a gha da vli ta kumə ka. Ka hwaluhwala ka, dza'a pghapgha ka ta dzvuha gha ŋa ndəghafta sana mndu ta banava gha, ka kla kagha da vli kul kumə ka ta dza'a,» ka'a. ¹⁹ Tsa gwaďaha mnə tsi ya, tvi ka Piyer dza'a mtaku ŋa vla glaku ŋa Lazglafat ya mnə tsi. «Mbada mista da,» ka'a nda tsi tahula tsa.

I Yesu nda sana duhwal ya đvu tsi

²⁰ Kə'a ka Piyer mbədavata ná, ta saghasa tsa duhwal đvu Yesu ya mista tan̄. Tsatsi tsa duhwal ta fadaghatá ghəŋ da ghuva Yesu, ma fitika nzata tan̄ ka za skwa zay, ka daw tsi kazlay: Mghama da! Wa va na mndu dza'a skwaptá kagha na na? kə'a yeya. ²¹ «A ki na duhwal na tama Mghama da, nahgani dza'a slanaghatá tsatsi?» ka Simuŋ Piyer nda Yesu, n̄ghər tsi ta sagha tsa duhwal ya. ²² «Ka nzan̄a kagha hafu ha ka vrakta da, ka yu nda tsi ní, nu ta n̄ghaghata mida na? Sli'a kagha mista da ŋa gha 6a,» ka Yesu nda tsi. ²³ Ka tutá tsa gwaďa ya mataba gwal zlghay nda ŋuduf kazlay: Mtəta a tsa duhwal ya wu kə'a. Mtəta a wa a mna Yesu ŋa Piyer wa. Wya kə'a mnay: «Ka nzan̄a

nda hafu ta vragatá yu, a ka ka yu nda tsi ní, nu ta nghaghata mida na» kə'a skwi mna tsi.

²⁴ Va na duhwal ta mna na gwaɗaha na ta vindafta. Nda sna mu guli kazlay: Kahwathwata gwaɗani kə'a.

Dzatá ghəŋa gwaɗa

²⁵ Nda ndəgha sanlaha ma skwiha magəgla Yesu. Ka má ka vivindaf vivinda lu ta indani ká lu katsi ná, graf a yu kazlay: Má dza'a ŋafŋa ghəŋa haɗik ta tsa defteriha má dza'a vivindafta lu ya kə'a wa.

Slna gwal ghunay

¹ Ari Nərma da Tawfilus,

Ma tanɗaɗa deftera da ná, rusaghaf rusa yu ta inda skwi ya maga Yesu, nda skwi ya si ta tataghə tsi ɗa mnduha daga ma zlaftani, ² ha ka sagha ta fitik kəl lu ka klaghata ta luwa. Ma kdaku tsi ka ɗlaghatá ta luwa na, vlaɗɗa ta zlahuhani nda mbrakwa Sulkum nda ghuɓa ta mnduha ya zabap tsi ka gwal ghunay. ³ Tahula mtutani, ka marə tsi ta vgha ɗa tan nda tvi kavghakavgha. Ta traku skwiha marananɗ tsi ta hən ɗa granafá hən kazlay: Nda hafu yu kə'a. Fwadmbasak fitikani ta mamarananɗa vgha ta hən, ka mna gwada ta ghəɗa ga mghama Lazglafta. ⁴ «Yaha kuni zaghuta di'ɗi nda Ursalima. Ka nzata kuni hada ka kzla skwi ya taghunaf Lazglafta ta imi ta sləmən, manda ya snan kuni ma wa da,» ka'a vlaɗta zlahu ta hən ma sana fitik ta zə hən ta skwa zay. ⁵ «Nda imi si ta maga Yuhwana ta batem. Ma fitik kwitikw, kaghuni ná, dza'a magaghunafmaga lu ta batem nda Sulkum nda ghuɓa,» ka'a nda hən.

⁶ «Mghama da, ma na fitik na dza'a sladanaf ta ka ta gha mghama la Isra'ila ra?» ka tsa gwal ghunay ta tskavata tavatani ya dawaɗa da tsi.

⁷ «Nghaghunanɗ a snanɗa ka ta wati luwa, nda ya ka ta wati fitik tsafta Da ta ga mgham ya ta nghanata wa. ⁸ Kaghuni, dza'a mutsay kuni ta mbraku sarə Sulkum nda ghuɓa ta ghəɗa ghuni. Na nzakwa ghuni ka masləmɗsəka da ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari, nda ya ta kdavakta ghəɗa hadik demdem,» ka Yesu nda hən. ⁹ Tahula mnata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka kapə tsi ta vgha, ka zaghuta ta luwa, ta nghayngay hahən demdem, ka zamta tsi ma ghwayak ta wa ira tan. ¹⁰ Ta tsa fitika pghata tan ta iri ka ngha sli'ani ta luwa ya, gi ka zlagaptá sana mnduha his tavata hən nda sudata lguta ɗusliɗ ta vgha tan. ¹¹ Ka hən nda hən mantsa: «Mnduha la Galili, kabgawu ta kəl kuni ka pgha iri ta luwa na? Tsa Yesu klap lu mataba ghuni, ka klaghata ta luwa ya ná, dza'a vragavra manda va tsa nghay nghə kuni ta sli'ani ta luwa ya,» ka hən.

¹² Ka sli'afá tsa gwal ghunay ya ta ghwa ta hgə lu ka Ghwa Zaytun ya, ka vraghuta da luwa Ursalima. Tsa ghwa ya ná, ndusa nzakwani nda Ursalima. Minti hkənmbsak ta magata lu ta mbaɗa manda sli'afá hada. ¹³ Bħadaghata tan da Ursalima, ka ɗlaghatá hən da sana dzuguvi banagha lu ta ghəɗa sana haga, ma vli sunə hən ta tska vgha. Wya tsa hahən ya: I Piyer, nda Yuhwana, nda Yakubu, nda Andre, nda Filip, nda Tuma, nda Bartelemi, nda Mata, nda Yakubu zwanɗa Alfe, nda Simun mnda zlu'a ghwa, nda Yuda zwanɗa Yakubu, na hən. ¹⁴ Hahən demdem, ta tskey hən ta vgha inda fitik ɗa maga du'a. Kawadaga hən nda sanlaha ma mi'aha, nda i Mari mani ma Yesu, nda zwanamani ma Yesu tani.

¹⁵ Baɗu sana fitik, ma tsa fitik ta tska hən ta vgha ya, ka tskavatá gwal zlgħay nda ɗuɗuf ta magay hən ta dərɗək nda hisambsak. Ka Piyer sli'avata mataba tan mantsa: ¹⁶ «Zwanama da, nda ra ka magakwa skwi ya mna Sulkum nda ghuɓa ma defteri nda ma wa Dawuda ta ghəɗa Zudas, ta nuta ka mnda kla kəma ɗa mnduha ya ta ksafá Yesu ya. ¹⁷ Si tekw tsatsi mataba amu, si mamu slnani mataba va tsa slna ta magə amu ya guli. ¹⁸ Nda tsa tseɗi plana lu ma vəl dzatani ta mndu ya, ka skwata tsi ta vwah. Ka dəɗagatá tsi nda ga ma ghəngħən ka pslutá huɗani pɗah. Mbəlaɓaɓ, ka harani sagħwi ta daɓi. ¹⁹ Ka snanaghatá tsi ta inda mnduha ma Ursalima, kəl hən ka tsanaftá hgu ta tsa

vwah ya nda gwada tan ka “Hakældama,” manda mnay kazlay: Vwaha nasa kə’a ya.

²⁰ Wya skwi ta dzanə lu ma deftera Zabura:

“Dza’a nuna həgani ka kufik,
had mndu dza’a nzamta mida wa.”

Ka’a guli na:

“Sana mndu dza’a klafta slnani* kə’a,” na skwi nda vinda ma defteri.†

²¹⁻²² Tsaya tama, dina ka sganaghatá sana mndu tavata amu, ɲa nzakway ka maslamsəka sli’agapta ya sli’agap Mghama mu Yesu. Tsa mndu ya ná, nda nza ka tsi ka mndu ya si ta gdata ta dza’a mista mu ta inda hadikha ya ranaf mu kawadaga nda Mghama mu Yesu, zlafta ta fitika maganafta Yuhwana ta batem, ha ka sagha ta fitik kəl lu ka kləgadamaghuta ka laghu ta luwa,» ka’a.

²³ Mantsa tama, ka pghatá lu ta mnduha his. Tsa mnduha ya ná, i Yusuflu ta hgə lu ka Barsaba, ta hgay lu guli ka Yustus, nda Matiyas həɲ. ²⁴ Ka ndəbə həɲ ta dzvu, ka həɲ mantsa: «Mghama dá, nda sna kagha ta ɲudufa inda mnduha. Maraɲnamara ta ya zbap kagha mataba na mnduha his na, ²⁵ ɲa maga slna mnda ghunay ta nzakway ka vla Zudas, ta zlanavata ka laghu da ksa tvi ya kumaɲ tsi ya,» ka həɲ. ²⁶ Ka vza həɲ ta vindima. Ka kluta vindima ta Matiyas. Ka gwafta tsi ta vgha kawadaga nda tsa gwal ghunay ghwanpəɲə nden ya.

2

Saha Sulkum nda ghuḅa

¹ Ta sagha fitika Pentekwat ná, nda tska vgha inda gwal ɲa ghunay tets ma vlaka turtuk. ² Gi ka saha skwi ta luwa manda ghudzaga falak ta vyaku dididida ya, ka ndəghamtá vgha ma tsa həga nzamə həɲ ya. ³ Ka zlagaptá skwi manda ghanika vu, ka dagavapta, ka nzanzafta ta ghəɲa tan turtuk turtuk. ⁴ Ka ndaghaftá həɲ demdem nda Sulkum nda ghuḅa. Ka gi gwadə həɲ ta gwada nda sanlaha ma gwadaha manda ya vlan Sulkum ta həɲ ɲa gwaday.

⁵ Tsaw ma Ursalima ma tsa fitik ya ná, ta nzaku gwal ta ndi’amta ma dina la Yahuda ta sli’akta ta inda hadikha ta ghəɲa hadik. ⁶ Snaɲta tan ta ghudzaga tsa skwi ya, ka sli’adaghatá həɲ ɲərbisl, ka ndərmim həɲ katakata, kabga inda tan ta sna skwi ta gwadə gwal zlgəɲ nda ɲuduf nda gwada tan ya ta gwadə həɲ. ⁷ Ka ndərmim həɲ nda ndərmima ka nutá manda rgha. Ka həɲ mantsa: «Inda na mnduha ta gwada na gwada na ná, la Galili a həɲ kay ra? ⁸ Wa kə’a magaku ta kəl inda amu ka snaɲtá skwi ta gwadə həɲ nda vərda ɲa mu ma gwada ba? ⁹ Wana mataba mu ná, mamu gwal ta sli’akta ta hadika Partes, nda ya ta hadika Medi, nda ya ta hadika Elam. Mamu gwal ta sli’akta ta hadika Mezapotami, nda hadika Zudiya, nda Kapadwas, nda Pun, nda hadika Asiya tani. ¹⁰ Mamu gwal ta hadika Frizi, nda Pamfali, nda Masar, nda gwal ta wanaftá Siren, nda Libiya tani. Mamu gwal ta sli’afta daga ta hadika Ruma guli. ¹¹ Mamu gwal ta hadika Kret nda Arabi. Zivra la Yahuda sanlaha. Dina la Yahuda ta nanaftá sanlaha. Nda inda tsa gwadaha mu kavghakavgha ya ta sna mu ta skwi ta mnə həɲ ta ghəɲa glakwa slna Lazglafta ta magata,» ka həɲ. ¹² Ka ndərmim həɲ katakata, snəgla a həɲ ta skwi ɲa magay wa. «Nu mndəra nana ma skwi manda na na?» ka həɲ mataba tan. ¹³ «Nda ghuya həɲ,» ka sanlaha ka ghuḅasa həɲ.

Mna gwada Piyer

* 1:20 Ngha ta Zabura 69:26 nda 109:8. † 1:20 Ngha ta Zabura 69:26, 118:8.

¹⁴ Ka sli'aftá Piyer kawadaga nda tsa gwal ghwanpdaŋ ndenŋ ya, ka klanťá tsi ta lwi. Ka'a nda hən mantša: «Kaghuni la Yáhuda, nda inda kaghuni ta nzakway ma Ursalima! Fawa sləmənŋ ka sna skwi dza'a mnaghunata yu, ka sna kuni dīna ta skwi ta magaku. ¹⁵ Na mnduha na ná, ghuya a hən manda tsa ta grə kuni ya wu, kabga ta ka vzlazlanŋ vli. ¹⁶ Gwada anabi Yuwel ta mnata ya kay nana ta magaku ndanana: Wya ka'a mnata:

¹⁷ “Ma kdavakta fitik ná, wya skwi dza'a magaku, ka Lazglafta: Dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma da ta ghənja inda mnda səla, ŋa nufa zwana zgwana ghuni

nda kwagha ghuni ka anabiha.
Ka mazəmzəm dza'a gwada yu ta gwada

ŋa duhwalha ghuni.
Nda ma suni dza'a gwada yu ta gwada

ŋa la halata mnduha ghuni.
¹⁸ Mantša ya nzakwani,
dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma da

ta ghənja kwalvaha da ka zgwana
nda la ka mi'aha tani.

Ma tsa fitik ya,
dza'a nzakway hən ka la anabi.
¹⁹ Dza'a magay yu ta skwa mandərmimi

ma ghuvanata luwa,
nda ŋizla mazəmzəmha ta hadik.

Dza'a mamu us,
dza'a mamu vu nda dukwakwa dīŋ,
²⁰ tđik dza'a mbədavafta fitik.

Ma kdaku fitik dagala ta nzakway ka fitika
Mgham Yesu ka sagha,
ghəw manda us dza'a mbədavafta tili.

²¹ Mantša tama,
inda mndu ta hga hga Mgham Yesu
nda fatá ghən tida ná,
dza'a mbaku*, » ka'a.
²² «Mnduha la Isra'ila, snawa ta skwi dza'a mnaghunata yu: Yesu mnda la Nazaret na tsa mndu maraghunanŋ Lazglafta ta ga Mghamani, ma magayni ta mandərmimi, nda ŋizla mazəmzəmha kavghakavgha mataba ghuni, manda va ya snanŋ vərda kaghuni ya. ²³ Vlaghunavla lu ta tsa mndu ya ma dzva ghuni. Nda sna Lazglafta manda va tsaya dza'a nzakwa tsi kə'a, ta kuratá tsi. Ka zlənjaftá kuni ta Yesu. Ma zlənjafta ghuni nda ma dzva gwal kul zlənja Lazglafta. ²⁴ Ka sli'aganaptá Lazglafta, ka kliginťa ma ghuya danwa mtaku, kabga had mbrakwa mtaku ŋa ŋanata wa. ²⁵ Wya ka Dawuda mnuta ta ghənani:

“Ta nghanŋ yu ta Mgham inda fitik ta kəma da, ta nzaku nda ga zeghwa da.

²⁶ Tsaya ta ghunanaftá ŋudufa da,
kəl yu ka fa laha rfu.

Dər má nda nza yu ka mndu dza'a mtaku ná,
dza'a mbi'ay yu ta vgha nda fatá ghənŋ,

²⁷ kabga zlanata a ka ta hafa da ma vla gwal nda rwa wu,
zlanťa a ka ta i'i ta nzakway ka ŋərma mnda gha ŋa rwuta ma kulu wu,

²⁸ kagha ta marihatá tva hafu.

* 2:21 Yuwel 3:1-5.

Dza'a ndəghidifndəgha ka nda rfu

ma nzakwa gha tavata i'i†» kə'a, ka'a.

²⁹ Ka Piyer sganaghata mantsa: «Zwanama da, mutsafmutsa yu ta na fitik na ɲa mnaghunata tsidid ta gwaɗa ta dzidza mu Dawuda. Tsatsi ná, mtumta ka paɗamta lu. Ta teke'a kulani dər gitana. ³⁰ Tsatsi ná, anabi ya. Nda sna guli kazlay: Dzrafdzra Lazglafta ta wi nda tsatsi nda waɗanata kazlay:

Dza'a fafa ta sana mndu mataba zivrani ta palaka ga mgham manda nzakwa tsatsi† ya kə'a.

³¹ «Ka tsatsaftá Dawuda ta skwi dza'a magaku. Tsaya kəl tsi ka mna gwaɗa ta ghəɲa sli'agapta Kristi kazlay:

Zlana a lu ma vla nzakwa gwal nda rwa wu,

rwa a slu'uvghani ma kulu wu§ kə'a ya.

³² «Tsa Yesu gwaɗa yu ya ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Nda nza aɲni demdem ka masləmtsəkani. ³³ Ka kapaɲaftá Lazglafta ka nzanata nda ga zeghwani. Ka zlghafta tsi da Da ta tsa Sulkum nda ghuɓa tamaf lu ta imi ta zləmən ya, ka pghaɲnaghatá tsi. Tsaya skwi ta nghə kuni nda ya ta snə kuni ndanana ya. ³⁴ Dawuda ka ghəɲani a ta lafi ta luwa mndani wa. Tsaw wya skwi mna tsi:

«Ka Mgham Lazglafta nda Mghama da ná, sawi nzata nda ga zeghwa da,

³⁵ ha ka nanafta da ta ghumaha gha

ka skwa ta diɲlay səla gha,* » ka'a.

³⁶ «Ka snarɲsna la Isra'ila kahwathwata kazlay, tsa Yesu dalaf kuni ta udzu ya kay ná, tsatsi fa Lazglafta ka Mgham, ka Kristi kə'a guli,» ka'a.

Sgavaghata mnduha Kristi ka dambu' hkən

³⁷ Na snarɲta tsa mnduha ya ta tsa gwaɗaha gwaɗa Piyer ya ná, ka kɓanaftá tsi ta həɲ. «Zwanama, nu ka ɲni dza'a magay tama?» ka həɲ nda i Piyer nda sanlaha ma gwal ghunay. ³⁸ Ka Piyer nda həɲ mantsa: «Mbəɗanaɲwambəɗa ta tva nzakwa ghuni, ka magafta inda kaghuni ta batem ma hga Yesu Kristi, ɲa plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni, ɲa vlaghunatani ta Sulkum nda ghuɓa. ³⁹ Tsa ta ta imi ta sləmən taghunaf Lazglafta ya ná, ɲa kaghuni nda zwana ghuni, nda gwal di'ɲdi'ɲ, nda ndəghata mbsaka gwal dza'a hagakta Mgham Lazglafta tani ya,» ka'a.

⁴⁰ Ndada a sanlaha ma gwaɗaha manarɲ Piyer, ka vla hiɗaku nda mbraku ɲa taɲ wa. «Tsu'afwatsu'a ta mbaku ka sli'apta kuni mataba gwal nda zaɗa,» ka'a nda həɲ.

⁴¹ Nda ndəgha gwal ta zlghaftá tsa gwaɗa Piyer baɗu tsa ya. Ka maganaftá lu ta batem ta həɲ. Tsa mnduha ta sgavaghata ta ghəɲa gwal zlghay nda ɲuɗuf baɗu tsaya ná, ta magay həɲ ta dambu' hkən.

Nzakwa gwal zlghay nda ɲuɗuf

⁴² Inda tsa mnduha ya ná, ta gɗata ta ɲavata ka sna skwi ta taghə gwal ghunay həɲ. Ta ɲavanja həɲ ka guya vgha nda zwanama. Ta ɲavanja həɲ guli ka guya ghəɲ ta ghəɲa skwa zay†, nda ya ma vla maga du'a. ⁴³ Ka zlən inda mnduha ta zlən, kabga nda ndəgha mandərmimi nda mazəmzəmha ta magata Lazglafta nda ma gwal ghunay. ⁴⁴ Inda gwal zlghay nda ɲuɗuf ná, tets ka skwa turtuk guya ta ghəɲa taɲ. Inda skwa taɲ guli ná, ka skwa

† 2:28 Ngha ta Zabura 16:8-11. ‡ 2:30 Ngha ta Zabura 132:11. § 2:31 Ngha ta Zabura 16:10.

* 2:35 Ngha ta Zabura 110:1. † 2:42 Ngha ta Lukwa 22:19.

turtuk ta dguvusta hən̄j ta vgha tan̄j. ⁴⁵ Ta dzawap dzawa hən̄j ta skwiha tan̄j ɲa daguvusta tan̄j ta tsedani, taḁ ta ḁan̄wa dər wa mataba tan̄j. ⁴⁶ Inda fitik hən̄j ta tskavata ma hāga Lazglafta. Ka skwa turtuk ta nzata hən̄j ka za skwa zay ma watgha tan̄j. Nda rfu nda rfu, nda ɲuḁuf turtuk ta za hən̄j. ⁴⁷ Ta zləzl̄vay hən̄j ta Lazglafta, ta mamay inda mnduha ta hən̄j. Inda fitik Mgham Lazglafta ta sganaghata gwal ta mbanaf̄ta tsi ta ghəɲa ghuḁa tan̄j.

3

Mbanaf̄ta sana mndu nda raghwa səlani

¹ Ma sana fitik, ka sli'af̄ta i Piyer nda Yuhwana ka dza'a da hāga Lazglafta da maga du'a ta nzemndi hkən̄ ta fitik hawu. ² Ndusa nda watgha tsa hāga Lazglafta ta hgə lu ka «watgha dīna» ya, mamu sana mndu nda raghwa daga yagata, ta nzaku hada. Inda fitik lu ta tsukwadaghata ka nzanata hada, ɲa gatá skwi da gwal ta lami da tsa hāga Lazglafta ya. ³ Ka nghan̄ta tsi ta i Piyer nda Yuhwana ta lami da tsa hāga ya. Ka gatə tsi ta skwi da hən̄j. ⁴ «Ngha ta an̄ni!» Ka i Piyer nda Yuhwana pghafta iri tida. ⁵ Ka nzatá tsi ka ngha hən̄j, dza'a mutsay yu kasi'i ta skwi da hən̄j, ka'a ma ghəɲani. ⁶ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər tsedi, dər dasu, haḁ da i'i wa. Skwi ta nzakway da i'i ná, tsaya dza'a vlaghata yu. Nda hga Yesu Kristi mnda la Nazaret, sli'af̄sli'a gha, ka mbada ka ta mbada!» ⁷ Ka'a ka ksaf̄ta ta dzva zeghwi, ka sli'anaf̄ta. Gi hadahada, mutsaf̄ta səla tsa mndu ya tsa ta mbraku. ⁸ Gi vḁuk, sli'af̄tani tsa ka sladata. Ka mbadə tsi ta mbada. Ka lamə hən̄j kawadaga da hāga Lazglafta, ka dza'a tsatsi nda vavalaku, nda zləzl̄va Lazglafta. ⁹ Inda mndu ná, nda ngha ta mbad̄ayni ta mbada, ka dza'a nda zləzl̄va Lazglafta. ¹⁰ Tsəmaf̄ta tan̄j kazlay: Tsa mndu ta gḁata ta nzaku ka gatá skwi tawa tsa watgha hāga Lazglafta ta nzakway dīna yeya kə'a, ka hluta zlən̄j ta hən̄j, ka ndərmim hən̄j nda ndərmima ta skwi ta slata nda tsa mndu ya.

Piyer ta mna gwada ma hāga Lazglafta

¹¹ Tsaw tsa mndu mbanaf̄ lu ya ná, lavaghu a tsatsi tavata i Piyer nda Yuhwana wa. Ka gazladaghata inda mnduha wanafta hən̄j ma rmak, ta hgə lu ka «Rmaka Salumuɲ.» Ka ndərmim hən̄j nda ndərmima demdem. ¹² Na nghan̄y Piyer ta tsaya, ka'a nda tsa mnduha ta tskadaghata vgha ya mantsa: «Ari wa la Isra'ila, kabgawu ta kəl kuni ka ndərmima mbatá na mndu na mandana na? Kabgawu ta kəl kuni ka vu'a an̄ni, manda skwi an̄ni ta mbanaf̄ta na mndu na nda mbrakwa ɲni? Ndi'a ta vgha ɲni nda Lazglafta ta mbanaf̄ta na mndu na ra?» ¹³ Tsaya a wa. Lazglafta i Abraham, nda Izak, nda Yakubu, nda dzidziha mu ta maran̄ta glakwa vu'ani Yesu Kristi, ya klaf kaghuni ka ghəɲa ghuni ka mblanaf̄ta gwal dagaladagala yeya ma mnay Pilat kazlay: Zlin̄wa na mndu na kə'a ya. ¹⁴ Kaghuni, vzinj̄va kuni ta mndu ya nda ghuḁa, mndu ya tḁukwa, ka laghu kuni dawaf̄ta zlighunista mndu ya ta pslatá mnduha. ¹⁵ Ka dzatá kuni ta mndu ya nda hafu da tsi. Tahula dzata ghuni, ka sli'aganaf̄ta Lazglafta mataba gwal nda rwa. Ma tsa sli'agaf̄ta sli'agap tsi ya ná, nda nza an̄ni ka masləm̄tsakani. ¹⁶ Ma fatá ghəɲa ɲni ta Yesu, kəl mbrakwa tsa Yesu ya ka sli'anaf̄ta na mndu ta nghə kuni snan̄ kuni ta sladu na. Mantsa, ma fatá ghən̄j ta Yesu kəl na mndu na ka mutsaf̄ta mbaku guzlindil̄in̄, manda ya ta nghə kuni demdem ya.

¹⁷ «Tsaw tama zwanama, tsa skwi magana kaghuni ta Yesu kawadaga nda gwal dagaladagala ya ná, nda kwala ghuni kul snan̄ta magata kuni.

¹⁸ Mantsa ya dzanaghata Lazglafta ta ghəṇa skwi ya mna tsi manda ghalya nda ma wa inda la anabi kazlay: Dza'a ghuyay Kristi ta danwa kə'a. ¹⁹ Mbədanafwa nzakwa ghuni, ka mbədavata kuni tvə Lazglafta, ka plighunista tsi ta dmakwa ghuni. ²⁰ Mantsa ya dza'a kəl Lazglafta ka vlaghunatá fitika hlaptá hafu, ɲa ghunəgaghunatani ta Yesu, ta nzakway ka Kristi zbaghunap tsi daga manda ghalya ya. ²¹ Ndanana karaku, nda ra nzaghuta Yesu Kristi ta luwa ka kzla mbədavafta inda skwi manda ya ghada Lazglafta ta mnata daga manda ghalya nda ma wa la anabi nda ghuṓa. ²² Ka Musa na: "Dza'a ghunəgaghuna ghuna Lazglafta ghuni ta anabi manda i'i, mataba zivra ghuni dza'a sabi tsi, ɲa snay ghuni ta inda skwi dza'a tsi mnaghunata. ²³ Inda mndu dza'a kwal kul sna gwada tsa anabi ya, dza'a ghzlap ghzla lu mataba mnduha Lazglafta, dza'a dzadza lu* guli," ka'a. ²⁴ Kahwathwata ná, mnaɲnamna inda la anabi, zlaftani ta Samuyel, ha ka sabi ta sanlaha ta zlagapta tahula tsatsi, ta gwada ta na fitika amu gitana na. ²⁵ Ka ɲa ghuni taghunafta Lazglafta ta imi ta sləmənɲ nda ma wa la anabi. Ka ɲaghuni dzrafta Lazglafta ta wi nda dzidza mu Abraham kazlay: Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mnduha nda ma zivra gha† kə'a ya. ²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka maraghunanə́t kaghuni ta kwalvani karaku, ma ghunagaghatani da kaghuni ɲa tfaghunaghatawi, ka mbədaghunafta ɲa zlanə́t ghwadaka skwi ta magə kuni," ka Piyer.

4

¹ Tata gwada i Piyer nda mnduha, nda sli'adaghata la mali ta ghəṇa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal ta nɲa həga Lazglafta, nda la Sadukiya. ² Ta kuzlanə́t ta ɲudufa tan tsa skwi ta taghə i Piyer nda Yuhwana ɲa mnduha kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma mtaku, manda tsaya dza'a sli'agapta mnduha guli ma mtaku kə'a ya. ³ Ka hlaptá hən ta i Piyer, ka pghamta ma gamak ɲa hanay hada, kabga nda kuza vli. ⁴ Tsaw mataba tsa gwal ta snanə́t tsa gwada gwal ghunay ya, nda ndəgha hən ta zlghafta. Ta magay mbsaka tan ta dəmbu' hutaf.

⁵ Gamahtsimani, ka ts kavata gwal dagaladagala mataba la Yahuda, nda la galata mndu, nda gwal ta tagha zlahu ɲa mnduha ma luwa Ursalima. ⁶ Mataba tan, hada i Hana, ta nzakway ka mali ta ghəṇa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda Kayifa, nda Yuhwana, nda Alegzandra, nda inda hamata mndəra gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta. ⁷ Ka hlaptá hən ta i Piyer nda Yuhwana ma gamak ka hladaghata ta kəma tan. Ka hən mantsa: «Nda mbrakwa wa, nda hga wa, magata kuni ta tsa skwi ya na?» ka hən dawanə́t. ⁸ Piyer ya tani, nda ndəgha tsatsi nda Sulkum nda ghuṓa. Ka'a nda hən mantsa: «Ari wa gwal dagaladagala ta ghəṇa mnduha, nda la galata mndu! ⁹ Wana gita, ta daway lu da anɲi ta ghəṇa skwi dīna magana ɲni ta mndu si nda raghwa. Ta daway lu da anɲi ka waka ya mndu ya magay kəl tsi ka mbafta. ¹⁰ Mantsa nzakwani, dīna ka snaghunamta, mantsa ya ɲa inda la Isra'ila guli. Na mndu ta sladu ta kəma ghuni na ná, nda mbrakwa hga Yesu Kristi, mnda la Nazaret, ya dza kuni ta udza zlənay, ka sli'aganaptá Lazglafta ma mtaku ya, mbafta tsi. ¹¹ Ta tsa Yesu ta mnə defteri kazlay: Pala ya wudidin kaghuni gwal ba həga ta nzakway ka palaka tughwa həga* kə'a ya.

* 3:23 Nɲa ta Vrafta ta Zlahu 18:15, 18-19. † 3:25 Nɲa ta Zlafta 22:18, 26:4. * 4:11 Nɲa ta Zabura 118:22.

¹² Ma tsatsi ta mutsakwa hafu, kabga haɗ sana mndu ta ghəŋa tsatsi vlaga Lazglafta ta ghəŋa haɗik tender ŋa mba amu wu,» ka'a.

¹³ Ka ndərmim tsa gwal dagaladagala ta ts kavata ya ta tatá us ta ira i Piyer nda Yuhwana. Ka nghə hən guli ná, má si ka gratá mndu hən, dzaŋa a dzaŋa tanj wa. Gwal tani ta dza'a mista Yesu ya ka hahən ta gray. ¹⁴ Ta nghə hən guli ná, wya tsa mndu nda mba ya ta sladu ta kəma tanj, haɗ sana skwi lavinj hən ta mbəɗay wa. ¹⁵ Ka ghunigintá hən dzibil ta i Piyer nda Yuhwana ma tsa həga dzra gwada ya, ka nzatá hahən hahən ka dzra gwada ta ghəŋa tanj. ¹⁶ Ka hən mantsa: «Waka mu dza'a magay nda na mnduha na na? Wana nda sna inda mnduha ma Ursalima kahwathwata kazlay: Hahən ta magatá tsa mazəmzəm ya kə'a, lavinj a amu ta waday guli wa. ¹⁷ Kada kwala na skwi na ta tuta katakata da mnduha ná, dvanaghamadva ta hən, yaha hən walglanɗa gwada ta tsa Yesu ya dər ŋa wa,» ka hən.

¹⁸ Ka hgəgladamtá hən ta i Piyer, ka davanaghata hən. Ka hən mantsa: «Yaha kuni walglanɗa gwadanɗá gwada ta Yesu, dər ka tagha skwi ŋa mnduha nda hgani,» ka hən nda hən. ¹⁹ Ama ka i Piyer nda Yuhwana mantsa: «Mal sna ŋaghuni ka zlanɗa ŋa Lazglafta skwi ta raku re, ari mal sna ŋa Lazglafta a na? Tsawa tsa kaghuni ka ghəŋa ghuni ta gumani. ²⁰ Anjɗi ta ŋni, lavinj a anjɗi ta hafta wi kul haɗ ta gwada ta ghəŋa skwi ya nghan anjɗi nda ira ŋni, nda ya snan anjɗi nda sləmənə ŋni wu,» ka hən. ²¹ Ka dvəglanaghata tsa mnduha ya ta hən ka zlintá hən, haɗ skwi mutsaf hən prək ka hamtá hən ta ghəŋa skwi maga hən wa. ²² Tsa mndu mbanaf lu nda mazəmzəm ya ná, ta malay imani ta fwaɗ mbsak.

Du'a gwal zlgħay nda ŋuduf

²³ Tahula zlintá i Piyer nda Yuhwana, ka sli'aftá hən ka laghu slanaghata graha tanj ma ghuɓa tanj. Ka rusanafɗa hən ta inda skwi mnana la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ta hən. ²⁴ Na snanɗa tsahaya ta tsa skwi ya rusanaf lu ta hən ya, ka gwaftá hən ta wi ka maga du'a da Lazglafta. Ka hən mantsa: «Mghama ɗa, kagha ta zlaganaptá luwa nda haɗik, nda drəf, nda inda skwiha ma hən. ²⁵ Kagha ta gwadagapta nda mbrakwa Sulkum nda ghuɓa, nda ma wa dzidza ŋni Dawuda, vu'a gha kazlay:

“kabgawu ta kəl na mnduha na ka baruvɗa vgha?
Kabgawu ta kəl hən ka ndandanaku ka bətbət?

²⁶ Hbafhba mghamha ta ghəŋa haɗik
ta vgha ŋa vulu.

Guyafguya gwal nda mbra ta wi
ta ghəŋa Mgham Lazglafta nda ya
ta ghəŋa Mgham tfanagha tsi ta wi[†] kə'a ya.

²⁷ Mantsa ya guli ná, guyaf guya i Hiridus nda Pwanəs Pilat ta wi ma na luwa na kawadaga nda sanlaha ma mndəra mnduha, nda la Isra'ila ta ghəŋa kwalva gha ya nda ghuɓa, ta nzakway ka Yesu, mndu ya tfanagha ka ta wi. ²⁸ Skwi ya kumanj ka, ghada ka ta fata nda mbrakwa gha maga hən. ²⁹ Ndanana Mghama ɗa, ngaha ka hən ta lma anjɗi 6a. Vlanɗla ta mbraku ta vu'aha gha ŋa mna gwada gha nda tatá us ta iri. ³⁰ Maranj mbrakwa gha, mbamba ta gwal kul dughwanaku, maga ta mazəmzəmha, nda mandərmimi nda hga Yesu kwalva gha ya nda ghuɓa,» ka hən. ³¹ Manda kɗakwa tanj ta ndəɓatá tsa dzvu ya, ka ghudzawaftá tsa vli ts kava hən ya. Ka ndəghaftá hən

[†] 4:26 Ngaha ta Zabura 2:1-2.

demdem nda Sulkum nda ghuḡa, ka mnə həŋ ta gwada Lazglafta nda tatá us ta iri.

Dəguvta gwal zlgħay nda ɲuduf ta skwa taŋ

³² Inda tsa gwal zlgħay nda ɲuduf ya, ka skwa turtuk ɲudufa taŋ, ka skwa turtuk ndana taŋ guli. Haḡ mndu ya ta mnay kazlay: Ɗa da yeya kə'a wa. Tuts ka skwa turtuk skwa taŋ. ³³ Nda kuzla nda kuzla ta gwada gwal ghunay ta gwada ta sli'agapta Mgham Yesu. Ka tfa Lazglafta ta wi ta ghəŋa taŋ demdem. ³⁴ Mataba taŋ, haḡ ya ta pḡata skwa dzvu wa. Tsaw inda gwal nda vwah da həŋ, nda həga da həŋ mataba taŋ ya ná, ta dzawin dzawa həŋ ka hlaktá tseda skwi ya dzawin həŋ ³⁵ ka vlanťá gwal ghunay. Mbada lu ka dgay ɲa inda mndu taḡta skwi ya ḡvan mndu ɲa maga slnani nda tsi. ³⁶ Manda Yusufu, ta nzakway tekwa ka mnda la Levi, ya ya lu ma luwa Kiprus, tsanaḡ gwal ghunay ta hgani ka Barnabas, manda mnay kazlay, «zwanja ufa vgha» kə'a ya: ³⁷ Ka skwaptá tsatsi ta ɲani vwah, ka hlaktá tsedani ka vlanťá gwal ghunay.

5

I Hananiya nda Safira

¹ Mamu sana mndu guli ta hgə lu ka Hananiya nda markwa taŋ Safira. Ka skwaptá hahəŋ ta vwaha taŋ guli. ² Ka dzraftá həŋ nda markwa taŋ, ka difanaghutá tsa tsedi ya, ka klaktá pḡakwani, ka vlanťá gwal ghunay. ³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ari Hananiya, kabgawu kəl ká ka zlanantá ɲudufa gha ta halaway, ka tsakalanatá wi ta Sulkum nda ghuḡa, ka difanaghutá tseda tsa vwah skwap ka ya na? ⁴ Ta kul skwaptá ka ná, ka ɲa gha a nzakwani ra? Tahula skwapta gha guli, ka ɲa gha a tsedani guli ra? Waka ka kurata magatá skwi mandana na? ɲa mnduha a tsakalanata ka ta wi wu, ɲa Lazglafta,» kə'a. ⁵ Na mnata lu ta tsa gwada ya, ka zləmbatá Hananiya, ka mtuta. Ka hlutá zləŋ ta inda gwal ta snanťá tsa skwi ya. ⁶ Ka sli'aftá duhwalha, ka ḡahamta, ka klaghata paḡamta.

⁷ Tahula luta awa hkən manda paḡamta, ka lamə markwa taŋ, sna a tsatsi ta skwi ta slata wa. ⁸ Ka piyer nda tsi mantsa: «Ari makwana, mniha mna, mandana na tseda tsa vwah skwap kuni ya ra?» kə'a. «Anji, mantsa ya skwapta ɲni,» ka tsa marakw ya. ⁹ Ka Piyer mantsa «Waka kaghuni dzrafta kawadaga ta dzəgha Sulkuma Mgham Lazglafta na? Wya tsa gwal ta paḡamta zə'ala ghuni ya ta watgha, dza'a tsukwaghatá kagha guli,» kə'a. ¹⁰ Gi hadahada, ka zləmbatá tsi ta kəma Piyer ka mtuta. Ta lamə tsa duhwalha ya ná, nda mta. Ka tsukwaghatá həŋ, ka laghwi da paḡamta tavata zə'ala taŋ. ¹¹ Ka ksafťá tsi ka zləŋ ta gwal zlgħay nda ɲuduf, nda hamata sanlaha ta snanťá tsa skwi ya.

Mazəmzməha kavghakavgha

¹² Nda ndəgha mazəmzmə nda mandərmimi maga gwal ghunay mataba mnduha. Snusna gwal zlgħay nda ɲuduf ta tskavata kawadaga ma rmaka həga Lazglafta ta hgə lu ka rmaka Salumun. ¹³ Haḡ sana mndu ta guya vgha nda həŋ wa. Kulam nda va tsa, ta ghubay lu ta həŋ. ¹⁴ Ta sgaku nda sga ndəghata zgwana nda mi'aha ta zlgħa Mgham Yesu ta sgavaghata ta ghəŋa taŋ. ¹⁵ Ta hlakhla lu ta gwal kul dughwanaku, ka pghatá həŋ ta wa tvi ta kativin nda ya ta pəta, ɲa lanaghata dər sulkuma Piyer yeya tsi ta sanlaha ma həŋ ta labə tsi ta tvi. ¹⁶ Nda ndəgha gwal ta gazlakta ma luwaha ta wanaftá

Ursalima ta hlakta gwal kul dughwanaku, nda gwal nda kasa da ghwadaka sulkum, ka mbambafta hən demdem.

Giri ɲa gwal ghunay

¹⁷ Mbada mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tavatani, ta nzakway ka la Sadukiya, ka dra gwal ghunay. ¹⁸ Ka sli'afta hən ka hlafta gwal ghunay, ka pghamtá hən ma gamak. ¹⁹ Girvidik, ka gwanintá duhwala Mgham Lazglafta ta watgha tsa gamak ya ka hligintá gwal ghunay mida. ²⁰ Ka'a nda hən mantsa: «Lawala da həga Lazglafta ka mna kuni ta gwada ta ghəɲa tsa lfida hafu ya ɲa mnduha,» ka'a. ²¹ Ka snatá tsa gwal ghunay ya ta tsa gwada ya ka sli'afta hən bit tgha ka laghwi da həga Lazglafta ka tagha skwi ɲa mnduha hada.

Ka tskavata i mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tavatani, nda la galata mndu mataba la Yahuda, ɲa dzra gwada. Ka ghunaftá hən ta mnduha ɲa dza'a hlagaptá tsa gwal ghunay ya kay, ma gamak. ²² Ta lagha tsa gwal ghunaf lu ya ná, kudatan had hən ma tsa gamak ya wa. Ka vradaghata hən da mnay ɲa tanj. ²³ Ka hən mantsa: «Ta lagha aɲni kay ná, tdetsa nda ha watgha gamak manda va vlani, ta hada tsa gwal ta nghay ya guli ma vla tanj. Buts ka ɲni gunatá tgha ná, kudatan, had mndu mida wu,» ka hən. ²⁴ Na snanja tanj ta tsa gwada ya ná, nda ndarkawa ka i mghama ngha həga Lazglafta nda la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nzata. Snəgla a hən ta skwi ɲa mnay wa. Ka hən mantsa: «Nu ta magaku nda tsa gwal ghunay ya,» ka hən dadawavusta. ²⁵ Tata tsa ndana ya hən, ka sagha sana mndu da mnay ɲa tanj. Ka'a mantsa: «wa'a tsa mnduha si ham kuni ma gamak ya kay ma həga Lazglafta ta tagha skwi ɲa mnduha,» ka'a nda hən.

²⁶ Ka sli'afta tsa mali ta ghəɲa gwal ngha həga Lazglafta ya kawadaga nda sludzhani, ɲa hlakta hən. Ka mbraku mbrakwa a hlakta hən ta hən tama wu, kabga ta zləɲay hən ta zləzlertsata mnduha ta hən. ²⁷ Hlakta tanj ta hən, ka hladağhatá hən ta hən ta kəma tsa gwal dagaladagala ya. Ka mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta mantsa: ²⁸ «Lmaf a ɲni ta kaghuni ka taghəgəltá skwi ɲa mnduha nda hga tsa mndu ya kay ra? Wana ndanana, tiɲtá kuni ta tagha skwa ghuni ma luwa Ursalima. Ta kumay kuni ta vzanjamtá tɔan ma lwi ta gwada ta mtakwa tsa mndu ya,» ka'a nda hən. ²⁹ Ka i Piyer kawadaga nda sanlaha ma gwal ghunay nda tsi mantsa: «Mal sana gwada da Lazglafta ka ya da mnduha. ³⁰ Lazglafta dzidziha mu ta sli'aganaptá Yesu si dza kuni ma zləɲafta ghuni ta udzu ya. ³¹ Tsatsi kapanaf Lazglafta ka Mgham ka fata nda ga zeghwani, ka mnda mba mndu, ɲa vla tvi ɲa mnduha la Isra'ila ɲa mbədanaf ta tanj ta nzakwa tanj, ɲa mutsafta tanj ta platá dmakwa tanj. ³² Aɲni, kawadaga nda Sulkum nda ghuɔa, ya ta vlə Lazglafta ɲa gwal ta sna gwadani ya ná, masləmtsəka tsa skwi ya aɲni,» ka hən.

³³ Ka kuzlanaf tsi ta ɲuduf ta tsa gwal dagaladagala ya. Ta kumay hən má ta zadanatá tsa gwal ghunay ya. ³⁴ Ka sli'avata sana la Farisa mataba tskatá mndu, Gamaliyel hgani, mndu ta tagha zlahu ɲa mnduha ya, ta tsatsi ta fa mnduha ta iri. Ka'a mantsa: «Ka labla na mnduha na dzibil,» ka'a. ³⁵ Ka'a nda tsa tskata mnduha ya tama mantsa: «Mnduha la Isra'ila, daswa ka kuni nda skwi dza'a kuni da magay ɲa na mnduha na. ³⁶ Di'ɲaghu a fitikani manda zlagapta sana mndu ta hgə lu ka Tewdas ta mnay kazlay: Had mndu taɔta i' i wu kə'a. Ta magay mnduha ta fwaɔ dərmək ta laghwi mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi, ka gazlatá tsa gwal si ta dza'a mistani ya. Ta had lu tata gwada tida wa. ³⁷ Tahula tsa, ka zlagaptá sana mndu ta fitika vinda hga mnduha, Zudas

mnda la Galili. Ka waghatá tsi ta ndəghata mnduha mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi guli, ka gazlatá tsa gwal ta laghwí mistani ya. ³⁸ Skwi ya ta mnaghunata yu ndanana tama, ma magan kuni ta sana skwi nda na mnduha na. Ka tsa a nda tsa həŋ ta na skwi na katsi, mamu kɔavaktani. ³⁹ Ala, ka sagha da Lazglafta tsi katsi ná, laviŋta a kuni ta lɔanata wa. Daswa ka kuni nda lmu dza'a kuni lmay nda Lazglafta,» ka'a nda həŋ.

Ka snanatá tsa mnduha ya ta tsa gwadani ya. ⁴⁰ Ka hgəgladamtá həŋ ta tsa gwal ghunay ya da həga, ka dgaptá həŋ. «Yahayaha kuni walglan̄ta gwadantá gwada nda hga Yesu,» ka həŋ nda i Piyer. ⁴¹ Ka sli'aftá tsahaya ka laghwí nda rfu, nda mnay kazlay: Nda ra kuni ka ghuya dan̄wa ta ghəŋa Yesu, ka Lazglafta nda an̄ni, ka həŋ. ⁴² Inda fitik tama, zɔana a həŋ ta tagha skwi ŋa mnduha, nda mna gwadá ta ghəŋa Lfida Gwadá ta ghəŋa Yesu Kristi ma həga Lazglafta nda ya ma həga ga mnduha wa.

6

Zabaptá mnduha ndəfáŋ ŋa katan̄tá gwal ghunay

¹ Ma tsa fitik ya, ta sgaku nda sga gwal ta zlghafta. Ka ŋad la Grek ta ghəŋ ta ghəŋa la Hebru, kabga inda fitika dga skwa zay, ta zazanap zaza lu ta wadgaha tan̄. ² Ka hgaftá tsa gwal ghwan̄pdə his ya ta inda gwal zlghay nda ŋuduf. Ka həŋ mantsa: «Ra a ka zlanata an̄ni ta mna gwada Lazglafta ka laghwí da dga skwa zay wa. ³ Tsaya tama zwanama, mal zabapta ghuni ta mnduha ndəfáŋ mataba ghuni, gwal nda difil ma ghəŋa tan̄, ka zlanantá ŋni ta tsa slna ya ta həŋ. ⁴ An̄ni ya, ka dihavata ŋni ka maga du'a nda mna gwadá Lazglafta,» ka həŋ. ⁵ Ka zdəganatá tsa gwadá ya ta inda mnduha. Ka zabaptá həŋ ta i Atiyen, ta nzakway ka vɔrdá mnda zlghay nda ŋuduf, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuɔa ya guli, nda Filip, nda Prukur, nda Nikamur, nda Timan, nda Permenas, nda Nikwala mnda luwa An̄takiya si ta tsu'aftá dina la Yahuda ya. ⁶ Ka hlaktá həŋ ta həŋ maranantá gwal ghunay. Ka maganaghatá tsaha ya guli ta du'a ta ghəŋa tan̄ nda fanaghatá dzvu ta həŋ.

⁷ Ka sgavaghatá tuta gwadá Lazglafta. Ka sgavaghatá gwal zlghay nda ŋuduf ma luwa Ursalima. Nda ndəgha gwal dra skwi ŋa Lazglafta katakata ta faftá ghəŋa tan̄ ta Yesu guli.

Ksaftá Atiyen

⁸ Ka zdənantá Lazglafta ta hudí ta Atiyen, ka vɔlantá mbraku, ka magə tsi ta mazənzəmha nda skwiha ka mandərmimi mataba mnduha. ⁹ Ka sli'avaftá sana mnduha, ka zlɔrdawi nda Atiyen. Tsa mnduha ya ná, gwal ta nzakway ma həga tagha skwa la Yahuda həŋ. «Gwal hɔap lu ma ga vu'a,» i la Siren, nda la Alegzandri, nda la Silisi, nda la Asiya, həŋ. ¹⁰ Tsaw laviŋ a həŋ ta ŋraptá nda gwadá wu, kabga vɔlan̄vɔ Sulkum nda ghuɔa ta difil ta Atiyen. ¹¹ Ka baraftá həŋ ta sanlaha ma mnduha, ŋa mnay tan̄ kazlay: Nda sna an̄ni ta razayni ta i Musa nda Lazglafta kə'a. ¹² Mantsa ya, ka sli'anaftá həŋ ta ghəŋ ta damga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu. Tahula tsa, ka valaftá həŋ ta Atiyen, ka ksaghatá da vla tska vgha tan̄. ¹³ Ka hlaftá həŋ ta tsakalawi. Ka həŋ mantsa: «Had na mndu na ta zlan̄tá raza həga Lazglafta mu nda ghuɔa, nda zlahu Musa tani wa. ¹⁴ Nda sna ŋni ta mnayni kazlay: Dza'a dzaɔɔɔɔɔɔɔɔɔ tsa Yesu mnda la Nazaret ya ta həga Lazglafta, ka mbədanaftá nzaku ya snu mu mida vlama Musa ya guli kə'a,» ka həŋ. ¹⁵ Ka pghaftá inda tsa gwal ma

tša həga ya ta iri ta Atiyen, ka nghay. Tata nghaynghay hən, ka mbəḁavafta kumani manda ɲa duhwala Lazglafta.

7

Rusay Atiyen ta gwada Lazglafta

¹ Ka mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda tsi mantsa: «Tsaw mantsa na skwi ta gwadə lu ta kagha na rki na?» ka'a nda tsi. ² Ka Atiyen mantsa: «Zwanama da nda dadaha da, marananɲara Lazglafta dagala ta ghəɲani ta dzidza mu Abraham ta tsa fitika nzakwani ta hadika Mezaputami ya, ma kdə tsi ka laghwi da nzata ma luwa Haran. ³ Ka'a nda tsi mantsa: «Zlanɲla ta hadika gha, nda la ghuni tani, ka dza'a ka ta hadik ya dza'a maraghata yu*», ka'a. ⁴ Mantsa ya, ka sli'afat tsi ka zlanɲta hadika Kaldiya ka laghwi da nzata ma luwa Haran. Tahula mtatə dani ka sli'afat tsi ka laghwi da nzata ma na hadik ta nzaku kaghuni mida gitana na. ⁵ Ma tsa fitik ya, had vli vlan Lazglafta ka ɲani dər ka kwitikw wa. Ama ka tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən kazlay: Dza'a vlaghavla yu ta na hadik na, ɲa nzakwani ka ɲa gha, nda ya ɲa zivra gha tani ka'a. Ma tsa fitik ya, ta mutsaf a Abraham ta zwan karaku wa. ⁶ Ka'a nda tsi guli mantsa: «Dza'a laghula zivra gha da nzapta ta sana hadik ma mayəm, ɲa dulay lu ta hən, ka ga vu'a ɲa tan hada ka vaku fwad dərək. ⁷ I'i dza'a ganap ta iri ta tsa gwal ta dula hən ya guli. Tahula tsa, ɲa sli'afat tan ka saghwi da tsəlbu ma ghuvə da ma na vli na†», ka'a. ⁸ Ka dzrafta Lazglafta ta wi nda Abraham. Tsintə fafad, na ɲizla tsa dzratawi ya. Tsaya kəl Abraham ka tsanata fafada zwanani Izak badu matghasa fitik manda yagata. Mantsa ya Isiyaku, ka tsanata tsi ta ɲa Yakubu. Yakubu guli, ka datsanata tsi ta ɲa zwanani ghwanpdə his, ta nzakway ka dzidziha mu ya.

⁹ «Ka drə dzidziha mu ta Yusufu, ka skwaptə hən. Ka klaghatə lu da ga vu'a ma luwa Masar. Nziya nza tsi, kawadaga Lazglafta nda tsi. ¹⁰ Ka klaptə tsi ma danwani, ka vlanɲta difil ɲa gwada nda Fir'awna ta nzakway ka mghama Masar. Ka zdəganatə tsi ta tsa mgham ya. Ka fatə mgham ka ɲumna hadika Masar, ka zwirani ka'a fata guli. ¹¹ Ka slatə maya ta inda hadika Masar nda ya ta hadika Kan'ana. Ghuyan ghuya lu katakata. Ka traptə dzidziha mu ta skwi ɲa zanɲta. ¹² Ka snanɲta Yakubu kazlay, mamu skwa zay ta hadika Masar ka'a. Ka ghunadaptə tsi ta dzidziha mu nda tanɲa sələ tan. ¹³ Ka ləglap hən nda mahisa sələ, ka mnananɲta Yusufu ta ghəɲani ta zwanamani. Ka snanɲta Fir'awna ta mndəra tan guli. ¹⁴ Ka tsghaftə Yusufu ta lwi, ɲa hlagaghutə i dani Yakubu nda la ga tan tani. Ta magay mbsaka tan ta ndəfəɲ mbsak hutaf mida. ¹⁵ Ka laha Yakubu da luwa Masar. Hada mtuta tsi. Mantsa ya dzidziha mu guli. ¹⁶ Ka hlaftə lu ta mbəla tan ka hlakta da luwa Sikem. Ka papadamtə hən hada, ma vli ya skwa Abraham nda tseɲi da zwana Hamur ma luwa Sikem.

¹⁷ «Manda ndusakta tsa fitik ɲa magakwa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta Abraham ya, ka sgavaghatə yavafta mndəra amu ma luwa Masar. ¹⁸ Ka laf sana mgham ta pala ma luwa Masar, sna a tsatsi ta Yusufu wa. ¹⁹ Ka nənəaptə tsi ta mndəra amu. Ka dulu tsi ta dzidziha mu, ɲa vlata tan ta zwana tan tkwe' ɲa rwanatə hən. ²⁰ Ma tsa fitik ya, ka yatə lu ta Musa. Kaka nda dinakwani, zdəganazda ta Lazglafta guli. Ka zatə tsi ta tili hkən ta glaku ma həga ga dani. ²¹ Manda kdakwa dadahani ta klafta ka laghwi difanata, ka slafta makwa Fir'awna tida ka klaftə tsi ka klaghata glanafta ka

* 7:3 Ngha ta Zlrafta 12:1. † 7:7 Ngha ta Zlrafta 15:13-14 nda Sabi 3:12.

zwanjani. ²² Mantša, ka taghanaftá lu ta Musa ta difla la Masar, ka nzaku tsi ka mndu ta laviñtá gwada, nda mbra guli ma slnani. ²³ Ka kumaftá Musa ta dza'a nghanaghatá la tanj la Isra'ila magafər imani ta fwađ mbsak. ²⁴ Ka nghanjá tsi ta sana mnda la Masar ta ghuya đanwa ŋa sana mnda la Isra'ila. Ka lagha tsi katanja. Ka dzatá tsi ta tsa mnda la Masar ya ŋa play. ²⁵ Ba dza'a nda sna zwanama đa kazlay: 'I'i fa Lazglafta ŋa mbanaftá hən kə'a, ka tsatsi si ta ndanay, tsaw sna a hahəŋ wa. ²⁶ Gamahtsimani, ka lagha Musa guyamtá ma lmu ta lmə gwal his mataba la Isra'ila. Si ka kumə tsi ta dzranafá hən. Ka'a nda hən mantša: "Graha đa! La zwanama kuni ná, kabgawu ta kəl kuni ka lmu na?" ka'a. ²⁷ Ka tsa mndu ta zbaftá zwanjamani nda lmu ya slinwidintá Musa mantša: "Wa ta faghamta ka mghama ŋni ŋa tsa guma ta anjani na? ²⁸ Ari ta kumay ka ta dzihata manda tsa dzata gha ta mnda la Masar dahawu ya a kay na?" ka'a nda tsi. ²⁹ Na snanjá Musa ta tsa gwada ya, ka hwayaftá tsi ka laghwi ta hadika Madiyan. Ka yayatá tsi ta zwana zgwana his hada.

³⁰ «Tahula zatani ta vaku fwađ mbsak hada, ka marananjá duhwala Lazglafta ta ghəŋani ma vu ta mubuk ma mtak tavata ghwá Sinay. ³¹ Ka tsutá Musa ka nghanay, nghan tsi ta tsa skwi ya. Ka gavadaghatá tsi ŋa tsəmanavata. Ta gavadaghatá tsi, ka snanjá tsi ta lwa Mgham Lazglafta. Ka'a mantša: ³² "I'i Lazglafta dzidziha gha, ta nzakway ka Lazglafta Abraham, nda Izak, nda Yakubu ya, ka'a. Ka ghudzaku Musa ta ghudzaku da zləŋ, Walglan a ta nghanay wa. ³³ Ka Mgham Lazglafta nda tsi mantša: Hlaphla ta 6a6ah ma səla gha, kabga na vli slada ka na ná, hadik nda ghu6a ya. ³⁴ Nghadap nghan yu ta ghuya đanwa ŋa mnduha đa ta ghuyə lu ma hadika Masar. Snidigha sna ŋađa ghəŋa tanj, kəl yu ka saha da hlaptá hən mida. Ndanana na, sawi ka ghuna yu ta kagha da luwa Masar,†» ka'a nda tsi.

³⁵ «Va tsa Musa si vzinj la Isra'ila kazlay, wa ta famtá kagha ka mgham, ŋa tsa guma ta ghəŋa anjani na? kə'a ya kay, va tsa tsatsi ya ghunaf Lazglafta ŋa nzakay ka mgham, ŋa mbanaftá mnduhani. Nda ma wa duhwala Lazglafta nghan Musa ma vu ta mubuk ya, mnanata Lazglafta ta tsa gwada ya ta Musa. ³⁶ Tsa Musa ya ta hlagaptá zwana la Isra'ila, nda maga mazəməzəm nda skwa ndərmimay ma hadika Masar, nda ya ma drəfa Dva, nda ya ma mtak, ka zdat hən ta vaku fwađ mbsak ta tvi ma mtak. ³⁷ Tsa Musa ya ta mnay nda zwana la Isra'ila guli kazlay: Dza'a ghungaghunaghuna Lazglafta ta sana anabi manda va i'i ta nzakway mataba mndəra ghuni§ ya kə'a. ³⁸ Ma fitika tskavata zwana la Isra'ila ma zivak, tsa Musa ya ta nzakway ma takataka dzidziha mu, nda duhwala Lazglafta ta gwada nda tsi, ta ghwá Sinay ya. Hada tsu'amafta tsi ta gwada hafu ka klamakta. ³⁹ Ka kwalaghutá dzidziha mu ta snanata, ka vzintá hən, ka kuma vru da Masar. ⁴⁰ «Maganjafnaga ta Lazglafta ŋa mbada ta kəma ŋni, kabga sna a ŋni ta skwi ta slanaghatá* nana Musa ta hlaganjapta ma Masar na wu,» ka hən nda Haruna. ⁴¹ Mantša fitik ya, ka tsaftá hən ta skwi manda zwanja sla ka pla ghəŋ ŋani, ka skalu ŋa skwi ya tsaf hahən nda dzva tanj. ⁴² Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta hən, ka zlintá hən ŋa tsəlu ŋa tekwatsaha ta luwa manda ya nda vinda ma deftera la anabi ta mnay kazlay:

Ari la Isra'ila, ŋa đa plihata kuni ta ghəŋ
ma zata ghuni ta vaku fwađ mbsak ma mtak ya ra?

⁴³ ŋa đa a wa. ŋa həga tumpula

† 7:34 Aya 27-34: Ngha ta Sabi 2:14—3:10.
ta Sabi 32:1, 23.

§ 7:37 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 18:15.

* 7:40 Ngha

Mulku, nda fwata tekwatasa Refan hlaf
kuni ka pghata ka Lazglafta ghuni a tsi kay ra.
Tsaya dza'a kəl yu ka hlaftá kaghuni

ka tsughwadaghunaptá hadika Babila†, ka'a.

⁴⁴ «Ma nzakwa dzidziha mu ma mtak ná, mamu si hëga tumpul pgham lu ta huzla ddratawi nda Lazglafta mida, da hən. Manda va ya mnanaf Lazglafta ta Musa ŋa magaftani ya, ka magaftá tsi manda va ya nghan tsi. ⁴⁵ Tahula tsa, ka zlglaftá dzidziha mu guli da dadaha tan. Ka pghaftá Dzesuwa ta hən ka hladamta da tsa hadik ghzlaft Lazglafta ta mnduha mida ta kəma tan ya, kawadaga nda tsa hëga tumpul ya. Ka nzaku tsi ha ka sagha ta fitika Dawuda. ⁴⁶ Tsatsi dzanan Lazglafta ta hudi, ka dawantá da Lazglafta ŋa vlantá tvi, ŋa banaftá hëga nda ghuəa, ta tsatsi Lazglafta Yakubu. ⁴⁷ Nziya nza tsi tama, Salumun ta baftá tsa hëga ya. ⁴⁸ Tsaw haf Lazglafta ta luwa ta nzaku ma hëga baf mnda səla manda va ya mna Anabi kazlay:

⁴⁹ Ta luwa vla nzakwa dá,
vla fa səla dá ya guli ná, hadik ya.
Mndəra wati hëga ya dza'a kuni bidifta na?
Wati vli ya prək ka lama dá dida na?

⁵⁰ I'i a ta magaftá tsa skwiha ya ra kə'a ya†.»

⁵¹ Ka Atiyen guli mantša: «Kaghuni ná, tənəŋa ghəŋa ghuni. Ta hëg Lazglafta ta kaghuni ná, duduzla ka kuni nzata, va a kuni ta sna gwada da Sulkum nda ghuəa manda va tsa nzakwa dzidziha ghuni ya wa. ⁵² Wati ma anabi ya kul ganaptá dzidziha ghuni ta iri na? Ta pslapsla hən ta gwal ya ta mna gwada ta ghəŋa mndu ta nzakway tdukwa. Ta na fitik na guli, ka skwaptá kaghuni ta tsa mndu tdukwa ya ka dzata. ⁵³ Kaghuni ka ghəŋa ghuni ta tsu'aftá zlahu nda ma dzva duhwala Lazglafta, ka kwalaghutá kuni ta snatá tsa zlahu ya guli,» ka'a.

Mtakwa Atiyen

⁵⁴ Na snay tan ta tsa gwada ya, ka sli'avaftá hən manda binzaun ta ghəŋa Atiyen, ka hi'idə hən ta dzvu ka wuslikay. ⁵⁵ Ama ka nghadaftá Atiyen, mndu ya nda ndəgha nda Sulkum nda ghuəa, ta luwa. Ka nghaná tsi ta glakwa Lazglafta nda Yesu ta sladu nda ga zeghwa Lazglafta. ⁵⁶ Ka'a nda hən kay guli mantša: «Wana nda nghan ya ta gunatá luwa. Wa'a Zwanə mndu ta sladu nda ga zeghwa Lazglafta,» ka'a. ⁵⁷ Ka hlaftá hən ta wi katakata, ka dzadzamtá dzvu ma sləmən, ka vavalaftá hən tida. ⁵⁸ Ka tsəhaftá hən ka klaghata tahula luwa, ka zlertsay nda pala ŋa dzata. Ka pghatá la ka masləmtsəka tsa skwi ya ta lguta tan da sana galabay, Sawulu hgani. ⁵⁹ Ta zlertsə hən ta Atiyen nda pala ya, ta magə tsatsi ta du'a da Lazglafta. Ka'a mantša: «Mgham Yesu, tsu'a ta hafa dá,» ka'a. ⁶⁰ Ka tsələbatá tsi, ka gwadata nda lwi dagala. Ka'a mantša: «Mghama dá, ma mbədanaf ka ta hən ta na dmaku na,» ka'a. Tahula mnatani ta tsaya, ka sabə hafu sref mida.

8

¹ Ka zdəganatá tsa dzatá Atiyen ya ta Sawulu.

Zlraftá ghuya danwa ŋa gwal zlghay nda ŋuduf

† 7:43 Nghan ta Amus 5:25-27. ‡ 7:50 Nghan ta Isaya 66:1-2.

Badu tsa fitik ya zlafta ghuya danwa katakata ta slanaghatá gwal zlghay nda nuduf ma luwa Ursalima. Ka gazlaghutá inda gwal zlghay nda nuduf da sana vliha ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari. Gwal ghunay yeya ta pdáta hada. ² Mamu sana mnduha ta zlɔɔa Lazglafta, ka padámtá hɔɔ ta Atiyen, ka tawámtá hɔɔ katakata.

³ Na Sawulu ya tani, kuma zadánatá gwal zlghay nda nuduf nani. Ka dza'a tsi da hɔga da hɔga kasa zgwana nda mi'aha, ka pgha hɔɔ da gamak.

Mnay Filip ta Lfida Gwada ma luwa Samari

⁴ Tsa gwal ta gazlaghuta ya ná, ra luwa nɔ tan ta magay ka mna gwada ta ghɔɔa Lfida Gwada. ⁵ Ka laha Filip da luwa Samari, ka mnɔ tsi ta gwada ta Kristi nɔ mnduha hada. ⁶ Zɔɔaganazda tsa gwada ta mnɔ Filip ya ta hɔɔ. Tets ka skwa turtuk ndɔghata damga ta sna tsa gwada ta mnɔ tsi ya, nda ya ta ngha tsa mazɔmzɔmha ta maga tsi ya guli, ⁷ kabga ta sli'agapsli'a ghwadaka sulkumha nda dza lili ma ndɔghata mnduha. Nda ndɔgha gwal nda raghwa, nda gwal matavaghu sɔla tan ta mbambafata. ⁸ Tsaya tama, ma rfu tsa luwa ya katakata.

⁹ Tsaw mamu sana mndu ta hgu lu ka Simun ma tsa luwa ya. Nda kɔa fitikani ma tsa luwa ya ta ksa slna nda zava. Ta zlɔɔ nda zlɔɔa mnduha ma luwa Samari. Ka mndu dagala klafta tsi ta ghɔɔani. ¹⁰ Nda zwani tani, nda galata mnduha tani demdem, zɔɔaganazda tsa mndu ya ta hɔɔ. «Nana mndu na ná, mbrakwa Lazglafta ya ta hɔɔ lu «ka mbraku dagala yeya,» ka hɔɔ tazlay. ¹¹ Zɔɔaganazda tsa mndu ya ta hɔɔ, kabga nda kɔa fitikani ta maganata slna ta hɔɔ nda tsa zavani ya. ¹² Tahula zlghafta tan ta tsa gwada Filip ta mnay nɔ tan ta ghɔɔa Mgham Lazglafta, nda ya ta ghɔɔa hga Yesu Kristi ya, ka maganaftá lu ta batem ta hɔɔ, nda zgwana tani, nda mi'aha tani. ¹³ Va tsa Simun ya guli, ka zlghaftá tsatsi, ka maganaftá lu ta batem. Ka ndi'anavata tsi ta vgha ta Filip, ka nghɔ tsi ta mandɔrmimiha nda mazɔmzɔmha ta magɔ Filip ya, ka ndɔrmim tsi.

¹⁴ Snaɔta gwal ghunay ta nzakway ma Ursalima kazlay: Zlghafzlgha gwal ma luwa Samari ta gwada Lazglafta kɔ'a, ka ghunadaptá hɔɔ ta i Piyer nda Yuhwana, da hɔɔ. ¹⁵ Lagha tsahaya da hɔɔ, ka magɔ hɔɔ ta du'a ta ghɔɔa tan, kada mutsafta hɔɔ ta Sulkum nda ghuɔa. ¹⁶ Tsaw si ta sa a Sulkum nda ghuɔa ta ghɔɔa ya dar ka turtuk ma hɔɔ wa. Batem kwenkwen yeya maganaf lu ta hɔɔ ma hga Mgham Yesu. ¹⁷ Lagha i Piyer nda Yuhwana ka fanaghatá dzvu ta hɔɔ, ka mutsaftá hɔɔ ta Sulkum nda ghuɔa. ¹⁸ Na nghay Simun ta tsa vla Sulkum nda ghuɔa nɔ mnduha ma fanaghata gwal ghunay ta dzvu ta hɔɔ ya, ka klaftá tsi ta tseɔi ka vlay nɔ tan. ¹⁹ Ka'a mantsa: «Vlihawavla ta tsa mbraku ya ta i'i guli, nɔ mutsafta mndu dza'a fanaghata i'i guli ta dzvu, ta Sulkum nda ghuɔa,» ka'a nda hɔɔ. ²⁰ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ka zada tseɔi gha nda kagha tani, ka si nda tseɔi ta mutsa lu ta skwa mbalay da Lazglafta ka ka ta gray ya. ²¹ Haɔ nɔ gha ma na skwi na wu, haɔ ima gha mida guli wu, kabga slada a nudufa gha dar ta kɔma Lazglafta wa. ²² Vzɔɔvza ta tsa ghwadaka ndana gha ya, ka dawa ka da Mgham ta plighistani ta dmakwa tsa ndanagha ya, ka dza'a magaku tsi. ²³ Ta nghadaptá yu ná, skuksa ghwadaka skwi ta kagha, ma gamaka dmaku ka,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka tsa Simun ya nda hɔɔ mantsa: «Kɔkɔkwakɔk, magawa vɔɔda kaghuni ta du'a ta ghɔɔa da, kada kwala tsa skwiha mna kuni ya da slidighata,» ka'a.

²⁵ Tahula mnan̄ta taŋ ta gwada ta ghəŋa Yesu Kristi nda gwadani tani, ka vraghata hən̄ da luwa Ursalima ka dza'a nda mna gwada ma ndəghata sana luwaha ta hadika Samari.

Filip nda mnda luwa Itiyupi

²⁶ Ka duhwala Lazglafta nda Filip mantsa: «Sli'afslī'a ka dza'a ka nda Sud, ka dza'a ka da tsa vli ta saha ma Ursalima ŋa dza'a da luwa Gaza ya, ya ka mtak tsa vli ya,» ka'a. ²⁷ Ka sli'afstā tsi ka laghwi. Tsaw mamu sana mnda la Itiyupi si ta laghwi da maga du'a da Lazglafta ma luwa Ursalima. Tsa mndu ya ná, ka kuḡitik nzakwani. Mndu dagala ya ma slna, ma dzvani inda gadghəla sana marakw, Kandes hga tsa marakw ya ta nzakway ka Mghama la Itiyupi. ²⁸ Ta vru tsi dzaghani, ka nzamtā tsi ma mwata plisani, ka dza'a nda dzaŋa deftera anabi Isaya. ²⁹ «Gavadaghagava tavata ya mwata plis ya,» ka Sulkum nda Filip. ³⁰ Ka ndadaghatā Filip. Ta snə tsi ná, ta dzaŋa deftera anabi Isaya tsa mnda la Itiyupi ya. Ka'a nda tsi mantsa: «Nda sna ka ta na skwi ta dzaŋ ka na ra?» ka'a. ³¹ Ka tsa mndu ya mantsa: «Waka yu dza'a snan̄ta ka mnidif a mndu na?» ka'a zlgħaftā wani. Ka hgadaftā tsi ta Filip nzanavata.

³² Wya tsa vli ta dzaŋ tsi ya:

«Manda kla tuwak da vla hnay klaghata lu.

Manda nzatā nzakwa zwaŋa tuwak kul had ta gwadafta ta kwitsə lu ta swidani ya

ka'a nzata, pslaf a ta wani wa.

³³ Ma hanaganatani ta ghəŋani, ka tsanaghatā lu ta guma, ka dzata. Had mndu dza'a kulan̄tā mndəra taŋ wu,

kabga zadanazada ta hafani ta ghəŋa hadik*,» ka'a.

³⁴ Ka tsa mnda la Itiyupi ya dawan̄ta da Filip mantsa: «Kdəkkdək, mnihamna ka ta ghəŋa wa ta gwada na anabi na ta na gwada na! Ta ghəŋa ghəŋani re, ari ta ghəŋa sana mnda a na?» ka'a. ³⁵ Ka zlfraftā Filip ta gwada ta ghəŋa tsa vli dzaŋaf tsi ya, ka mnanan̄tā tsi ta Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu.

³⁶ Tata mbada hən̄ ta tvi, ka lagha hən̄ slafta ta imi ma ghwa. Ka tsa mnda la Itiyupi ya nda tsi mantsa: «Ya wana imi na ní, nu dza'a pyafta magadiftā batem na?» ka'a. [³⁷ «Ka zlgħafzlgħa ka nda ŋudufa gha, ta magaku,» ka Filip. «Mantsa nzakwani, zlgħafzlgħa yu nda ŋudufa da kazlay: Yesu Kristi ná, Zwaŋa Lazglafta ya kə'a,» ka tsa mndu ya nda tsi.] ³⁸ Ka sladanatā tsi ta tsa mwata plisani ya. Ka saha hən̄ nda Filip mida ka lamə hən̄ da imi, ka maganaftā Filip ta batem. ³⁹ Manda kdakwa taŋ ta sabi ma tsa imi ya, ka klaghatā Sulkuma Mgham Lazglafta ta filip, gi kudatan̄ nghəgla a tsa mnda la Itiyupi ya wa. Ka kdə tsatsi ta ksa tvani, ka dza'a nda rfu. ⁴⁰ Ka zlagaptā Filip ma luwa Azutu. Ka rə tsi ta luwaha ka dza'a nda mna Lfida Gwada, ka laghwi trezekw da luwa Sezare.

9

Hgaf̄ta Yesu ta Sawulu

¹ Ma tsa fitik ya, zlanava a Sawulu ta ghuyanaptā dan̄wa nda rwanatā duhwalha Mgham Yesu wa. Ka sli'afstā tsi ka lagha slanaghatā la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ² ŋa dawaftā delewer ŋa dza'ani vlan̄tā la maliha ma həga tagha skwa la Yahuda ma luwa Damas. Tsa delewer ya dza'a vlan̄tā tvi, ka slanaghasla tsi ta gwal zlgħay nda ŋuduf hada, ŋa kasaf̄tani ta hən̄ ka hlakta da luwa Ursalima. ³ Tata mbada hən̄ ta tvi, ndusadagha

* **8:33** Aya 32-33: Ngha ta Isaya 53:7-8.

ndusa hən nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadək wanaftá Sawulu. ⁴ Ka zləmbagatá tsi ta hadík, ka snə tsi ta sana lwi ta hğay, ka'a mantša: «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ɲa da na?» ka'a. ⁵ «Wa kagha ní Mghama da?» Ka Sawulu nda tsi. «I'i Yesu ta gə ka tiri ɲa da yeya, ⁶ Sli'afslí'a gha, ka dza'a ka da huda luwa Damas. Hada dza'a mnaghata lu ta skwi ɲa magay gha,» ka'a nda tsi. ⁷ Ndandrakawa, ka tsa gwal ta pgha Sawulu ya nzata. Nda sna hən ta lwi mndani, ama nga a hən ta tsa mndu ta gwada ya wa. ⁸ Ka sli'afsta Sawulu ta hadík. Kə'a ka nga yu ta vli kə'a, nga a ta vli wa. Ka ksafta lu ta dzvu ka klaghata da luwa Damas. ⁹ Ka zata tsi ta fitik hkən, nga a ta vli wu, zan a ta skwi wu, san a ta imi guli wa.

¹⁰ Tsaw ma tsa Damas ya, mamu sana mndu zlghay nda ɲuduf ta hgə lu ka Hananiya. Ka Mgham Yesu nda tsi manda skwi ma suni mantša: «Hananiya!» ka'a. «Wana yu Mghama da,» ka Hananiya. ¹¹ «Sli'afslí'a ka dza'a ka ta tvi, ta tsa tvi ta hgə lu ka tvi nda ga zeghwi ya, ka dawanta ka ta sana mnda la Tarsus, ta hgə lu ka Sawulu, wa'a ma həga ga Yuda ya. ¹² Ya wa'a ta maga du'a ndanana. Ka nghanjá tsi manda skwi ma suni ta sana mndu ta hgə lu ka Hananiya ta lami ka fa dzvu ta ghəɲani, kada nghəglanta tsi ta vli,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka Hananiya mantša: «Mghama da, nda ndəgha mnduha ta mnihatá gwada ta ghəɲa tsa mndu ya, ka rusiftá hən ta inda ghwadaka skwi magana tsi ta mnduha gha ma Ursalima. ¹⁴ Ka sagha tsi da hadna nda mbraku ya mutsaf tsi da maliha ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, ɲa kasa inda gwal ta hğantá hga gha,» ka'a. ¹⁵ Ka Mgham Yesu nda tsi mantša: «La! I'i ta zəptá tsa mndu ya ɲa ghunay da, ɲa mnanantá hga da ta sanlaha ma mnduha, nda ya ɲa mghamha, mantša ya guli ɲa mnduha la Isra'ila. ¹⁶ Dza'a maranəɲmara i'i ka ghəɲa da, ta inda ghuya danwa ya tkwe' dza'a tsi ghuyay ta ghəɲa hga da,» ka'a. ¹⁷ Ka sli'afstá Hananiya tama ka laghwi. Ka lamə tsi da tsa həga ya. Ka fanaghatá tsi ta dzvu ta Sawulu. Ka'a nda tsi mantša: «Sawulu! Zwanama da ka. Tsa Mgham Yesu ta maraghanjá ghəɲani ta tvi ya, ta ghunidikta ɲa nghəglanta gha ta vli, nda ya ɲa ndəghaghafsta nda Sulkum nda ghúba,» ka'a. ¹⁸ Ka gi sli'agata skwiha manda ɲulan manda ɲulan ta ira Sawulu, ka nghəglantá tsi ta vli. Ka sli'afstá tsi, ka maganaftá lu ta batem. ¹⁹ Ka zutá tsi ta skwa zay, ka vravaktá mbrakwani.

Zrafta Sawulu ta mna Lfida Gwada ma luwa Damas

Ka nzdavata tsi tsəbakw fitik kawadaga nda gwal zlghay nda ɲuduf ma Damas. ²⁰ Ka gi sli'afstá tsi ka mnay ma həga tagha skwa la Yahuda, ka'a mantša: «Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya,» ka'a. ²¹ Ka ndərmim inda gwal ta snay nda ndərmima. Ka hən mantša: «Nana mndu na a ta ganaptá iri katakata ta gwal ta hga hga Yesu ma luwa Ursalima kay ra? Sagha da kasa hən ɲa hlanjá la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta a tsi kay ra?» ka hən. ²² Ka gdavata Sawulu ka mnay: «Yesu ná, Kristi ya,» ka'a. Ka kəbanafstá tsi ta la Yahuda ta nzakway ma luwa Damas. Sna a hən ta skwi ɲa zlghanaftawi wa.

²³ Labla fitik mida tama, ka dzraftá la Yahuda ta wi ɲa zba dzatá Sawulu. ²⁴ Ka nzatá hən ta watgha luwa nda rvidik tani, nda fitik tani ka dakwatsay ɲa dzata. Ka slramtá tsa skwi dzraf hən ya da sləmənja Sawulu. ²⁵ Ta sana rvidik tama, ka famtá gwal zlghay nda ɲuduf ta Sawulu ma gwadzegwer ka tsghiginta nda ta ghurum ta muhula luwa.

Nzakwa Sawulu ma luwa Ursalima

²⁶ Bhadaghatani da luwa Ursalima, ka zbə tsi ta guyaftá vgha nda gwal zlghay nda ɲuduf. Ka zləɲə hən nda zləɲa, kabga graf a hən kazlay, vərda mnda

zlgħay nda ɲuɖuf ya kə'a wa. ²⁷ Ama ka klaftá Barnabas, ka pghadaghata slanaghatá gwal ghunay. Ka rusanafá Barnabas ta hən̄ ka Sawulu nghan̄tá Mgham Yesu ma tvi, nda ya ka Mgham Yesu gwad̄ganata. Rusanafha ta hən̄ guli, kinawu ka Sawulu fatá ghən̄jani ka mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma luwa Damas. ²⁸ Daga baɖu tsa ya, ka ksaftá tsi ta nzaku nda hən̄. Ta labla hən̄, ta vrakvra hən̄ ta mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma Ursalima. ²⁹ Ta gwad̄gana gwada ta la Yahuda nda sna ta gwada Grek, ta zlerday ta gwadaha nda hən̄. Na tan̄ tani, zba htsin̄jani ɲa dzata ɲa tan̄. ³⁰ Snan̄ta zwanama, ka pghaghatá hən̄ da luwa Sezare. Hada, ka ghunaghatá hən̄ da luwa Tarsus.

³¹ Ma tsa fitik ya, lefdekw nzata nzakwa guyatá ghən̄a gwal zlgħay nda ɲuɖuf ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Galili, nda ya ta hadika Samari. Ta mbray hən̄ ta vgha ka nzaku nda hanatá ghən̄ mista Mgham Yesu. Ta sgaku nda sga hən̄ nda zdakatahuda Sulkum nda ghuɖa.

Mbanafta Piyer ta Ayniya

³² Piyer ya ná, ra inda vli ka naghanaghatá gwal zlgħay nda ɲuɖuf ɲani. Ma sana fitik, ka laha tsi nghanaghatá gwal zlgħay nda ɲuɖuf ma luwa Lida. ³³ Ka slaftá tsi sana mndu ta hgə lu ka Ayniya ta hani ta ghzlon̄. Ma tghasa vakwani tsa manda raghwatani. ³⁴ Ka Piyer nda tsi mant̄sa: «Ayniya! Yesu Kristi ta mba kagha. Sli'afslí'a ka payanata ka ta ghzlon̄a gha,» ka'a. Ka gi sli'afá Ayniya. ³⁵ Nghan̄ta inda gwal ma luwa Lida, nda gwal ma daɖi ma luwa Sirun̄ ta tsa mndu ya ná, ka zlgħaftá hən̄ ta Mgham Yesu.

Vranamta Piyer ta hafu ma Tabita

³⁶ Mamu sana marakw ma luwa Yafa ta hgə lu ka Tabita mataba gwal zlgħay nda ɲuɖuf. Tsaya «Durkas» nda gwada Grek, manda mnay kazlay: Madva kə'a ya. Dagala ɲerma skwi maga tsi, ta katay ta gwal ka pɖu. ³⁷ Ma tsa fitikha ya, ka ksaftá dan̄wa ka mtutá tsi. Tahula mbazata, ka klaftá lu ka famta ma dzuguvi ta ghən̄a sana həga. ³⁸ Tsaw ndusa tsa luwa Yafa ya nda luwa Lida. Ka snan̄tá tsa gwal zlgħay nda ɲuɖuf ma Yafa ya kazlay, wa'a Piyer ma luwa Lida kə'a. Ka ghunadaptá hən̄ ta mnduha his da tsi. Ka hən̄ nda Piyer mant̄sa: «Kɖakkɖək sawi misimmisim da aɲni,» ka hən̄. ³⁹ Ka sli'afá Piyer ka labə kawadaga nda tsa mnduha ya. Manda ɣhadaghatani, ka kladaftá lu da tsa dzuguvi ta ghən̄a sana həga ya. Ka sli'afá inda mi'a wadgu wamta ka taw, ka maray ɲani ta lgut nda dzampa ya maganaf Tabita ta hən̄ ma nzakwani ta nda iri. ⁴⁰ Ka Piyer nda inda mndu ma həga mant̄sa: «Labwala la dzibil,» ka'a. Ka saghu hən̄. Tahula tsa, ka tsəlbátá Piyer ka maga du'a. Ka mbəɖavatá tsi tvə mbli. Ka'a mant̄sa: «Tabita, Sli'afslí'a!» ka'a. Ka gunan̄tá Tabita ta iri. Nghan̄tani ta Piyer, ka sli'avatá tsi ka nzata nda nza. ⁴¹ Ka ɲanatá Piyer ta dzvu, ka sli'anafta ka sladata. Ka hgadamtá tsi ta gwal zlgħay nda ɲuɖuf, nda tsa la wadguha ya, ka maranan̄tá hən̄ ta nzakwani nda hafu. ⁴² Ka snanaghatá tsi ta inda gwal ma Yafa. Ka zlgħaftá ndəghata mnduha ta Mgham Yesu. ⁴³ Ka nzatá Piyer ka nzɖavata ma Yafa ga sana mnda kəa huta, Simun̄ hgani.

10

Maravata duhwala Lazglafta da Kwarney

¹ Mamu sana mndu ta hgə lu ka Kwarney ma luwa Sezare. Tsatsi mali ta ghən̄a sana ghuɖa la sludza la Ruma ta hgə lu ka «ghuɖa la Italiya.» ² ɲerma

mndu tsa mndu ya nda gwal ga tan tani. Ta zlanay ta Lazglafta, dagala mnduha la Yahuda mbaha tsi. Ta magay ta du'a da Lazglafta inda fitik. ³Ma sana fitik ta nzemndi hkən tama, ka slanaghatá sana mazəmzəm. Ka nghanjá tsi ta duhwala Lazglafta ta lamə da həga ga tan ka hganja. «Kwarney!» ka'a nda tsi. ⁴Ka nghə tsi ta tsa duhwala Lazglafta ya nda zlanə nda zlanə. Ka'a mantsa: «Nya ní Mghama da!» ka'a. «Bhadafbha tsa maga du'a ta maga ka ya, nda tsa mbaha mnduha ta mbah ka ya da Lazglafta, kəl tsi ka havapta ka kagha. ⁵Ghuna nda va nana ta mnduha da luwa Yafa da mnanatá Simun ta hgə lu ka Piyer ya ka sagha tsi. ⁶Ya wa'a ga sana mnda kəa huta Simun hgani tawa drəf hga tan ya,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ⁷Na gi laghwa tsa duhwala Lazglafta ta gwađa nda tsi ya, ka hgaftá tsi ta kwalvahani his nda nərma sludzani turtuk ta ksanatá slna manda ghalya. ⁸Tahula rusanafani ta hən ta inda tsa skwi ta luta ya, ka ghunaghatá tsi ta hən da luwa Yafa.

Mnananja Sulkum nda ghuba ta gwađa ta Piyer

⁹Gamahtsimani ta labə tsa mnduha ya ta tvi, ndusa hən ka lamə da tsa luwa Yafa ya, ka laf Piyer ta dədəmatá ghəja həga da maga du'a. Ta ghwanj a fitik ma ghan nda tsaya wa. ¹⁰Ka kuzlanafá maya ta Piyer, ta kumay ma ta skwi nja zay. Tata də nda da lu ta skwi zay nani. Ka slanaghatá sana mazəmzəm. ¹¹Ka nghə tsi ta gunata luwa, ka saha sana skwi manda gatá gwada habun lu ta wani ta wani, ka saha ta hadik. ¹²Inda nimitak fwaď səla mistani, nda skwiha ta mbaďa nda hudi ta hadik, nda zarakha tani mida. ¹³«Sli'afslí'a gha Piyer ka hana ka, ka za ka,» ka sana lwi gwaďganata. ¹⁴Ka Piyer mantsa: «Va a yu Mghama da wa. Had skwa mbida nda skwi kul raku ka zay ta kəa walanja lami da wa da wu,» ka'a. ¹⁵«Ka nda ra tsa skwi ya ka zay ka Lazglafta ya ná, ma nghə kagha ka skwi kul raku ka zay,» ka tsa lwi ya ka mahis nda tsi. ¹⁶Hkən vranafani mantsa ya, ka vrintá tsi ta tsa skwi ya ta luwa.

¹⁷«Nu mndəra tsaya ma skwi tama,» ka Piyer ta ndana klatá ghəja tsa mazəmzəm ta slanaghata ya, nda bhadaghata tsa gwal ghunaf Kwarney ya ta watgha manda kdakwa tan ta dawanjá vla həga la Simun. ¹⁸«Hadna ta nzakwa Simun ta hgə lu ka Piyer ya ra?» Ka hən gwadata nda lwi kuzlahkuzlah. ¹⁹Tata ndana skwi ta ghəja tsa mazəmzəm ya Piyer kay ná, «Wya mnduha hkən ta psa kagha, ²⁰sli'afslí'a ka laha ka, nja dza'a gha kawadaga nda hən. Yaha ka da dga ghən, kabga i'i ta ghunagaghatá hən,» ka Sulkum nda ghuba nda tsi. ²¹Ka sli'afá Piyer ka saha slanaghatá tsa mnduha ya. «Wana yu, i'i tsa mndu ta psə kuni ya. Nya ta klagaghunaghata na?» ka'a nda hən. ²²«Kwarney ka mali ta ghəja ghuba sludzi, ta nzakway ka nərma mndu, ta zlanə Lazglafta, ta ghubu inda la Yahuda ya ta ghunanakta. Duhwala Lazglafta ta mnanata nja hgadaptá kagha da tan nja sna skwi dza'a ka mnanata,» ka hən nda tsi. ²³Ka hladamá Piyer ta hən, ka hanə hən hada.

Sli'afá Piyer ka laghwi da Kwarney

Gamahtsimani, ka sli'afá tsi ka laghu mista tan. Ka sli'afá sanlaha ma zwanama ma luwa Yafa ka pghaghatá hən. ²⁴Ka bhadaghata hən da luwa Sezare. Gamahtsimani, ta kzlaykzlay Kwarney nda la ga tan tani, nda hduhuda grahani gwal hagaf tsi ya, ta hən. ²⁵Manda bhadaghata Piyer, ka lagha Kwarney da guay, ka zləmbatá tsi ma ghuvani ka ga zgu nani. ²⁶«Sli'afslí'a, mndu i'i guli,» ka Piyer ka sli'anafá. ²⁷Tata dza'a nda ghwa yiva hən nda Kwarney, ka lamə tsi da həga. Ka slanaghatá tsi ta hiбатá mnduha hada. ²⁸Ka'a nda hən mantsa: «Nda sna kuni ná, pyafpya lu ta guay mnda

la Zudiya ta vgha nda la mayəm, 6alavakata lamə da həga ga tanj. Tsaw had mnda səla ya ɲa mnay kazlay: Nda ghuḅa yeya, ghuḅa a yeya ka guya vgha nda tsi wu kə'a wu, ka Lazglafta marihata. ²⁹ Tsaya kwal yu kul dganťa ghəɲ ka sagha hganər ka ta i'i. Ta kumay yu tama ta snanťa ghəɲa skwi kəl kuni ka hgaktá i'i,» ka'a. ³⁰ Ka Kwarney mantša: Ma fwadá fitik na, manda va na luwa, ta maga du'a yu ma həga da ta nzəmndi hkən, ka gĩ sagha sana mndu nda sudatá lguta ɲuslɲ tilil ta vghani ta kəma da. ³¹ Ka'a nda i'i mantša: «Kwarney, snasna Lazglafta ta du'a gha, havaphava guli ka mbaha mnduha ta mbah ka. ³² Ghuna tama ta mnduha da luwa Yafa da hgaghaktá Simun ta hgə lu ka Piyer ta nzaku ga sana mndu, Simun hganɪ, mnda kḅa huta, ta wa drəf hganɪ ya,» ka'a. ³³ «Gi kəl yu ka ghunadaptá mnduha da kagha. Dina na sagha sagha ka na. Ndanana, wana aɲni demdem ta kəma gha ɲa sna skwi ya mnagha Mgham ɲa mnaɲnata,» ka'a.

Piyer ta gwada ga Kwarney

³⁴ Mbada Piyer ka zlaftá gwada. Wya ka'a: «Kahwathwata, ndanana grafta yu kazlay: Had Lazglafta ta gala mndu wu kə'a. ³⁵ Inda mndu dər má ma mndəra la wa tsi ta zləɲa hganɪ, ka maga skwi tɬukwa ná, zdəganazda. ³⁶ Ghunafghuna Lazglafta ta gwadani ɲa zwana la Isra'ila ma mnananťa Lfidá Gwada ta nzaku nda ma Yesu Kristi, ta nzakway ka Mghama inda mnduha, ta həɲ. ³⁷ Nda sna kuni ta skwi ta zlafta ta hadika Galili, ka zlu'utá tsi ta vli ta hadika Zudiya demdem, tahula kdakwa Yuhwana ta mna gwada, nda ya ta maga batem. ³⁸ Nda sna kuni ka Lazglafta pghəganaghatá mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ta Yesu Kristi mnda la Nazaret. Nda sna kuni guli ka Yesu rananťa inda vli ka maga zdaku, ka mbamba gwal ghurgana halaway ta həɲ, kabga kawadaga Lazglafta nda tsi. ³⁹ Aɲi, nda nza aɲni ka masləmtsəka inda skwi maga tsi ta hadika la Yahuda nda Ursalima. Ka dzatá lu nda ma zləɲafta ta udzu. ⁴⁰ Ka sli'aganaptá Lazglafta nda hafu badu mahkən. Ka vlanťa tsi ta tva maranťa ghəɲani. ⁴¹ Na tsa aɲni tinlaghu Lazglafta ta zbapta ɲa nzakway ka masləmtsəkani ya. Na tsa aɲni si ta za skwi, ka sa skwi kawadaga nda tsi ya maranťa tsi ta ghəɲani, tahula sli'agaptani ma taba gwal nda rwa ya. Na inda mnduha demdem a maranťa tsi ta ghəɲani wa. ⁴² Tsatsi ta mnaɲnata, ka mna kuni ɲa mnduha, ka sladanafu kuni kazlay: Tsatsi sladana Lazglafta ka mnda tsa guma ta ghəɲa gwal nda hafu, nda ya ta ghəɲa gwal nda rwa kə'a. ⁴³ Inda la anabi ná, mnamna həɲ ta ghəɲani kazlay: Dər wati ma mndu ta zlghafta dza'a mutsay ta planatá dmakwani, nda ma mbrakwa hganɪ,» ka'a.

Saha Sulkum nda ghuḅa ta ghəɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda

⁴⁴ Tata mna tsa gwadaha ya Piyer, ka saha Sulkum nda ghuḅa ta ghəɲa inda tsa gwal ta sna tsa gwada ya. ⁴⁵ Ka ndərmim inda tsa gwal zlghay nda ɲuduf nda tsa fafada tanj ta labə mista Piyer ya kay, ta vlagata Lazglafta ta Sulkum nda ghuḅa ta ghəɲa inda tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ⁴⁶ Ka snə həɲ ta gwaday tsa mnduha ya ta gwada nda sanlaha ma gwada. Ka zləzlvu həɲ ta glakwa Lazglafta. Ka Piyer mantša: ⁴⁷ «Dza'a pyafpya lu ta maganafu batem nda imi ta na mnduha na, ya wana mutsafmutsa həɲ ta Sulkum nda ghuḅa manda va amu na ra?» ka'a. ⁴⁸ Ka Piyer guli mantša: «Maganafu batem ta həɲ nda hga Mgham Yesu Kristi,» ka'a. Tahula tsa, ka ndəɣanata həɲ ta dzvu ɲa nzdavatanɪ tsəbakw fitik da həɲ.

11

Rusay Piyer ta skwi ta maguta ma Ursalima

¹ Ka snan̄tá gwal ghunay nda zwanama ta nzakway ma hadika Zudiya kazlay: Zlghafzlgħa gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwada Lazglafta guli kə'a. ² Manda vradağhata Piyer da luwa Ursalima, tus gwal zlghay nda ɲuduf nda datsa fafaɗa tan̄, ka za skwa zay kawadaga nda hən̄,» ka hən̄ nda tsi. ⁴ Ka zlrəftá Piyer ta rusay ɲa tan̄ turtuk turtuk ka tsa skwi ya luta. ⁵ Ka'a mantsa: «Ma nzakwa da ma luwa Yafa, ta maga du'a yu tama, ka sladighatá sana mazəmzəm. Ka nghan̄tá yu ta sana skwi dagala manda gatá gwada nzakwani ɲan̄ana lu ta wa kuzibidimani ta wa kuzibidimani ta saha daga ta luwa, ka ndusadivata. ⁶ Ka faftá yu ta iri tida ka vitsay, ka nghan̄tá yu ta skwiha fwaɗ fwaɗ sála mista tan̄, nda nimtak, nda skwiha ta mbada nda huɗi, nda zarakha mida. ⁷ «Sli'afslí'a għa Piyer ka hana ka, ka za ka ta hən̄,» ka sana lwi gwadgihata. ⁸ «Va a yu Mghama da wa, haɗ skwa mbida nda skwi kul raku ta kɗə lami da wa da wu,» ka yu. ⁹ «Ka nda ra, ka Lazglafta ya ná, ma nğə ka ka skwi kul raku,» ka tsa lwi ya gwadglagata ta luwa ka mahis. ¹⁰ Hkən̄ kə'a vrəglanafta manda va tsaya. Ka vrin̄tá lu ta tsa skwi ya ta luwa. ¹¹ Ta va tsa luwa ya, nda ɓhadaghata sana mnduha hkən̄ ghunaf lu ta hən̄ daga ma luwa Sezare, ɲa slidighata ma tsa həga ta nzaku yu ya. ¹² «Ka dza'a ka mista tan̄, yaha ka da dga ghən̄,» ka Sulkum nda ghuɓa nda i'i. Ka pghaftá na mnduha wana hən̄ hadna na ta i'i da luwa Sezare, ka lamə ɲni demdem da həga ga Kwarney. ¹³ Ka rusan̄naftá tsa mndu ya kə'a nghan̄tá duhwala Lazglafta ta sladu ma həga ga tan̄. Ka'a nda tsi mantsa: «Għuna ta mndu da luwa Yafa ɲa hgaktá Simun̄, ta həg lu ka Piyer ya ka sagħa tsi, ¹⁴ ɲa mnaghunatani ta gwadaha ya dza'a klagħaktá mbaku, ɲa kagħa nda həga għa tani demdem,» ka'a. ¹⁵ Ta zlrəy zlrəy yu ta gwada tama ná, ka saha Sulkum nda ghuɓa ta ghəɲa tan̄ manda va ya ta magaku nda amu tan̄tan̄ ya. ¹⁶ Ka havaktá yu ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Yuhwana ná, nda imi maga tsatsi ta batem, kaghuni ya, nda Sulkum nda ghuɓa dza'a magaghunafta lu ta batem kə'a ya. ¹⁷ Ka si Lazglafta ta vlan̄tá tsa Sulkum nda ghuɓa ya ta tsa mnduha ya, manda va ya vlama lu ta amu ma zlghafta mu ta Mgham Yesu Kristi ya ní, wa i'i tama ɲa dzanam̄tá wi ta Lazglafta?» ka'a. ¹⁸ Tahula snan̄ta tan̄ ta tsa gwada ya, ka lbatá hən̄ demdem, ka zləzlvu hən̄ ta Lazglafta «ta vlan̄tá tva mbəɗanaftá nzakwa tan̄ ta gwal kul nzakway ka la Yahuda kada mutsafta hən̄ ta vərda hafu tama,» ka hən̄.

¹⁹ Tsa ghuya ɗan̄wa ta slata ma kɗə fitika dzatá Atiyen sagħa ya, ta wutsanatá gwal zlghay nda ɲuduf. Ka sli'aftá sanlaha ka lagħwi dikw da luwa Finisi, ta lagħu sanlaha da Kiprus, ta lagħu sanlaha da Antakiya. Ka mnə hən̄ ta gwada Lazglafta ɲa la Yahuda ka zlan̄tá mnay ɲa sanlaha ma mnduha. ²⁰ Mbada sanlaha ma gwal zlghay nda ɲuduf ta nzakway ka mnduha la Kiprus nda la Sireɲ, ka sli'afta ka lagħu da luwa Antakiya, tvə la Grek. Ka mnə hən̄ guli ta Lfiɗa Gwada Mgham Yesu ɲa tan̄. ²¹ Kawadaga mbrakwa Mgham Yesu nda hən̄, kəl ndəğħata mnduha ka zlghafta, ka mbəɗagħutá vgha tvə Mgham Yesu. ²² Ka snanaghata tsi ta Igliz ma luwa Ursalima. Ka ghunaftá hən̄ ta Barnabas da luwa Antakiya. ²³ Manda ɓhadagħatani, ka nghan̄tá tsi ta zɗakatahuda Lazglafta, ka rfu tsi ta rfu. Ka vlan̄tá tsi ta mbraku ta hən̄ ɲa gɗavata tan̄ nda fatá ɲudufa tan̄ ta Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw tsa Barnabas ya ná,

nerma mndu ya, mnda zlghay nda nuduf ya ndəghu ndəgha nda Sulkum nda ghuḅa. Ka sgavaghatá ndəghata mnduha ta zlghaftá Mgham Yesu.

²⁵ Ka sli'aftá Barnabas ka laghwí da luwa Tarsus, da zba Sawulu. ²⁶ Manda slaftani tida, ka klagaghatá tsi da luwa Antakiya. Təŋ vakwa tan hada kawadaga ta ksa slna ma Igliz. Ka taghə hən ta skwi ŋa ndəghata mnduha guli. Ma luwa Antakiya zlafta lu ta hga gwal zlghay nda nuduf, ka la krista. ²⁷ Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá la anabi ma luwa Ursalima ka laha da luwa Antakiya. ²⁸ Mamu sani mataba tan ta hgə lu ka Agabus. Ka'a mantsa: «Dza'a slaku maya ta ghəŋa hadik demdem,» ka'a manda ya mnana Sulkum nda ghuḅa. Ka slatá tsi tama ma fitika gay Klawdi ta mgham. ²⁹ Ka gwal zlghay nda nuduf sladanata mantsa: «Inda mndu, ka vla tsi ta skwi ya lavin tsi ta vlay ŋa tsəghay ŋa kata zwanama ta nzaku ma hadika Zudiya,» ka hən. ³⁰ Ka tskaftá hən, ka vlanťá i Barnabas nda Sawulu, ŋa klanťá la galata mnduha ma hadika Zudiya.

12

¹ Ma va tsa fitik ya, ka zlaftá mgham Hiridus ta ghuya danwa ŋa Igliz. ² Ka dzatá tsi nda kafay ta Yakubu, zwanamani ma Yuhwana. ³ Ta nghə tsi ná, zdəganazda tsa skwi ya ta la Yahuda. Ka ksaftá tsi ta Piyer guli ma fitika skala buradi kul had is mida ya. ⁴ Tahula ksaftani, ka tsamtá tsi ma gamak. Ka pghatá tsi ta ghuḅa sludzi fwaḁ fwaḁ ŋa mbaḁay tan ta vgha ta nghay. Tahula kdata ma skala Pak ta ndana tsi ta tsanaghatá guma banluwa. ⁵ Ma tsa ŋatá Piyer ma gamak ya tama, ka ŋavata Igliz ka maga du'a ka ŋanťá da ghəŋani.

Zlinťá Piyer

⁶ Ta tsa rvidik ŋa tsadakwa vlani ya ta ndana Hiridus ta tsanaghatá guma. Ta hani Piyer nda tsatani ma tsuhwalha his ma takataka sludzihi his. Ta nzaku gwal nga watgha guli nda tvə watgha. ⁷ Gi ka zlagaptá duhwala Lazglafta ka tsuwadakanaftá vli ma tsa dzuguvi ya. Ka nduhudanťá tsi ta Piyer ma ŋwazliḁ. «Sli'afslí'a misimmisim,» ka'a nda tsi. Gi stak saha tsa tsuhwalha ya tsa ta dzvani. ⁸ «Hbana ɓanava gha ka sudamta ka ta ɓaḁaha gha,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. Ka magatá tsi mantsa. «Fava lguta gha, sawi mista ḁa,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka saghu Piyer ma gamak mista tsa duhwala Lazglafta ya. Zban ta tsatsi kazlay: Kahwathwata na skwi ta magə duhwala Lazglafta na re ari ki na kə'a wa. Zlah suni na skwi na ta fidaghata, ka tsatsi ta ndanay. ¹⁰ Ka tsughwadagaptá hən ta tanťanja ghuḅa tsa gwal ta nga mnduha ya, tsughwadapha hən ta mahisani. Ka lagha hən tavata sana watgha haf lu nda kufur ta tva lami da huḁa luwa. Ka gunutá tsa watgha ya ka ghəŋani ta wa ira tan. Ka sabə hən, ka ksaftá hən ta tvi, gi ka zlanatá duhwala Lazglafta hada.

¹¹ Ma tsa fitik ya zlafta Piyer ta snanťá skwi ta magaku. «Ndanana, grafta yu dar kazlay: Mgham Yesu ta ghunagatá duhwalani klapťá i'i ma dzva Hiridus nda ya ma inda ghwadaka skwi si ta kumə la Yahuda ta sladighatani,» ka'a.

¹² Na snanťani kazlay: Manda va tsaya nzakwani kə'a, ka sli'aftá tsi ka laghwí da Mari mani ma Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya. Hada, nda hiḁa tskatá vgha mnduha ta maga du'a. ¹³ Ka lagha Piyer dzanťá watgha lamə da haga. Ka gavadaghatá sana marakw ka kwalva, ta hgə lu ka Ruda, da sna lwani. ¹⁴ Ka tsatsaftá tsi ta lwa Piyer, ka rfu tsi ta rfu. Ma ŋa gunatani ta tsa watgha ya ná, ka hwayaghatá tsi da huḁa həga da mnay kazlay: Wa'a Piyer ma bli kə'a. ¹⁵ «Nda ksa ka da skwi ra!» ka hən nda tsi. «Kahwathwata ta mna

yu,» ka'a ta ghənjani. «Ba sulkumani ya,» ka həj. ¹⁶ Mbađa Piyer ka gđavata ta dza watgha. Manda gunata tanj ta watgha ka nghanťa həj ta Piyer. Ka ndərmim həj. ¹⁷ Kđkədkđ, ka Piyer nda dzvu ka ləbanatá həj. Ka rusanafťa tsi ta həj ka Mgham Yesu kliginjta ma gamak. «Ka dza'a kuni da rusanafťa i Yakubu nda sanlaha ma zwanama,» ka'a nda həj guli. Ka gi sabə tsi ka laghwi da sana vli. ¹⁸ Tsadakwa vlani, ka kəutá la sludzi katakata. «Ka wu nuta na Piyer na tama?» ka həj. ¹⁹ «Psawa manda va psay,» ka Hiridus. Lay, ngha a wa. Laghani ka đadawanaptá vli ta tsa gwal si ta nghan ya. Ka vlatá tsi ta tvi, ɲa pslatá həj. Tahula tsa, ka sli'afťa Hiridus ma Zudiya ka laha da luwa Sezare, ɲa nzđavata ka fitik tsəđakw hada.

²⁰ Ka ɓasaftá mgham Hiridus ta ɲuduf katakata ta ghəɲa gwal ma luwa Tir nda Sidun. Ka dzraftá tsahaya ta wi ka skwa turtuk ɲa lagha ta kəmani. Ka sutá həj ta ghəɲa Blastus ta nzakway ka zwira mgham ya. Ka lagha həj đawa dzrafta nda mgham, kabga ma hadika tsa mgham ya ta saba skwi ɲa zay tanj. ²¹ Bađu tsa fitik tsaf həj ya, ka sudavatá Hiridus ta lguta ma mgham mghamani, ka nzafta ta dughurukwani, ka ɲəzlatá tsi banluwa. ²² «Lazglafta ta gwada, mndu a wu,» ka mnduha hlaftá wi. ²³ Gi hadahada, ka dzunťa duhwala Lazglafta ta Hiridus, kabga kwalani kul vlanťa glaku ta Lazglafta. Ka dughwadutá mtarak, ka mtutá tsi.

²⁴ Mbađa gwada Lazglafta ka ta vgha, ka sgaku mbsaka gwal zlghay nda ɲuduf nda sga. ²⁵ Manda kđinjta i Barnabas nda Sawulu ta slna ya ghunaf lu ta həj da Ursalima, ka vraghutá həj. Ka klijntá həj ta Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya, mista tanj.

13

Zabaptá i Barnabas nda Pwal ɲa dza'a mna Lfida Gwada

¹ Ma Igliza luwa Antakiya ná, mamu la anabiha nda gwal ta tagha skwiha ɲa mnduha. Hahəj na i Barnabas, nda Simeyuna ta hgu lu ka mnda ɲra ya, nda Lukiyus mnda la Siren, nda Manahəj ta glafta kawadaga nda Hiridus, ya si ta gi mgham ta hadika Galili ya, nda Sawulu. ² Ma sana fitik, ka tskavatá həj ka maga du'a nda sumay. «Hlapwa i Barnabas nda Sawulu ya mataba ghuni, ɲa maga slna ya hgan yu ta həj,» ka Sulkum nda ghuđa, nda həj. ³ Tahula kđinjta tanj ta tsa suma nda maga du'a ya, ka fanaghatá həj ta dzvu ta həj ka zlijntá həj.

I Barnabas nda Pwal ma luwa Kiprus

⁴ Ka sli'afťa i Barnabas nda Sawulu, ghunafər Sulkum nda ghuđa ta həj, ka laghu həj da luwa Selusi. Hada ɲlafta həj ta kwambalu, ka laghwi ta hadika Kiprus, ta tsavata ma drəf. ⁵ Manda ɓhadaghata tanj da luwa Salamina, ka mnə həj ta gwada Lazglafta ma həga tagha skwa la Yahuda. Kawadaga Yuhwana Markus nda həj ɲa zlghanťa həj. ⁶ Ka tadaptá həj ta tsa hadik ya ka ɓhadaghata da luwa Pafus. Ka slanaghatá həj ta sana đəgha, ta hgu lu ka Baryusuwa, sana mnda la Yahuda ya ta ɲijntá ghənjani ka anabi. ⁷ Tavata ɲumna tsa hadik ta tsavata ma drəf ya ta nzakwa tsi. Tsa ɲumna ya ná, Sergiyus Palus, mndu nda ghunizlak ma ghənjani ya. Ka hgafťa tsi ta i Barnabas nda Sawulu, kabga ta kumay ta snanatá gwada Lazglafta. ⁸ Lagha tsa đəgha ta hgu lu ka Alimas nda gwada Grek ya, ka dzadza wa tanj ka zba mbəđinjta zlghay nda ɲudufa tsa ɲumna ya. ⁹ Mbađa Sawulu, ta hgu lu ka Pwal ya, nda ndəghatani nda Sulkum nda ghuđa, ka vazlaftá iri tida.

¹⁰ «Kuslembembera magakwa gha, dagala nana mnda gha, zwanja halaway ka, ghuma inda skwi tdukwa ka. Yawu dza'a zlanja kagha ta mbadintá tva Lazglafta ta nzakway ka tdukwani na? ¹¹ Kzla tama, wya Mgham dza'a dzughusta, ja ghulpeta gha. Dza'a nzdavanza ka, had ka dza'a nghanjá fitik wu,» ka'a. Gi hadahada tduk vli ta wa ira Alimas manda vli girvidik. Ka tatam tsi ta tatamaku ka zba mndu ja ksay ta dzvu. ¹² Nghanata njumna ta tsa skwi ta maguta ya ná, ka zlghaftá tsi nda njufufani. Lanafila tsa skwi ta tagha lu ta ghajja Mgham Yesu ya katakata.

I Pwal nda Barnabas ma luwa Antakiya

¹³ Ka sli'aftá i Pwal nda grahani ka lami da kwambalu ma luwa Pafus, ka laghwi da Perge ta hadika Pamfali. Ka dgatá Yuhwana Markus ta vgha nda hən, ka vraghuta da luwa Ursalima. ¹⁴ Ka sli'iglaftá hən ma luwa Perge, ka laghwi da luwa Antakiya ta hadika Pisidi. Badu Sabat, ka lamə hən nzata ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁵ Tahula dzadzanafita lu ta vli ma deftera zlahə Musa, nda ya ma deftera anabiha, ka maliha ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya nda hən mantsa: «Zwanama da, ka mamu gwada da kaghuni ja vlanjá mbraku ta mnduha, lavinjlava kuni ta gwada ndana,» ka hən. ¹⁶ Ka sli'aftá Pwal, ka'a nda dzvu nda dzvu mantsa: Snawasna la Isra'ila nda inda gwal ta tsalbu ta kama Lazglafta! ¹⁷ Lazglafta mnduha la Isra'ila ta zbaptá dzidziha mu ja nlanafitá hən, ma fitika nzakwa tan ja hadika Masar. Ka hlijinjá tsi ta hən ma tsa hadik ya nda mbrakwani. ¹⁸ Ta klay ta vaku fwad mbsak maga tsi ta su'a nzaku nda hən ma mtak. ¹⁹ Tahula tsa, ka zadanatá tsi ta mndəra mnduha ndəfənj ta hadika Kan'ana, ka vlanjá tsi ta tsa hadik ya ta hən, ja njatan. ²⁰ Inda tsa nzakwagapta tan ja ná, ta klay ta vaku fwad dərmaək nda hutafmbsak.

«Ka vlanjá tsi ta gwal ja tsanatá guma ta hən, ha ka sagha ta fitika anabi Samuyel. ²¹ Ka dawu hən ja fanamtá mghama tan ja hən. Ka fanamtá Lazglafta ta hən ja Sawulu zwanja Kis, ta sabi ma mndəra la Benzamenj. Fwad mbsak vakwani ta ga mgham ta ghajja tan.

²² «Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta Sawulu, ka mbədanamtá ga mgham ta Dawuda ta ghajja tan. «Slafsla yu ta Dawuda, zwanja Yesay. Zdagihazda, dza'a magay ta inda skwi ya ta kumə yu,» ka'a. ²³ Nda ma zivra Dawuda kləganaghata Lazglafta ta la Isra'ila, ta mnda mba mndu, ta nzakway ka Yesu, manda ya tamaf tsi ta imi ta sləməj ja. ²⁴ Ma kdaku Yesu ka saha, mnanama Yuhwana ta inda la Isra'ila kazlay: Mbədanafwambəda ta nza-kwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem guli kə'a. ²⁵ Ndusakwa fitika kdəyni ta slani, ka'a mantsa: «Dunja wa ya ka kaghuni nda i'i na? Ya tsa mndu ta kzlə kaghuni ya a i'i wa. Wa a tsatsi ta sagha nda hula da, slaghwə a yu dər ka plaptá zu'a 6abəh ma səlani wa,» ka'a.

²⁶ «Zwanama da, kaghuni ta nzakway ka zivra Abraham, nda kaghuni ta zlanja Lazglafta tani, ja amu tsghəgamaghata lu ta na gwada ta mbaku na. ²⁷ Tsaw tama, tsatsaf a mnduha ma Ursalima nda mghamha tani ta Yesu wa. Sna a hən ta tsa gwada la anabi ta dzanə lu inda sabat ya guli wa. Ka dzanaghatá hən ta ghajja skwi mna la anabi, nda ma dzata tan ja Yesu. ²⁸ Dər ma slanagha a hən ta skwi dzata ma mndani wu, dzadza ta na mndu na, ka hən nda Pilat. ²⁹ Tahula kdinjta magatá skwi manda ya nda vinda ta ghajani ma deftera Lazglafta, ka klaghatá hən dzata ta udza zlanja. Ka klagatá hən ka famta ma kulu. ³⁰ Ama ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. ³¹ Nda ndəgha fitikani ta mara vgha ja gwal ta sli'afita ma

Galili kawadaga nda tsi, ka lafi da Ursalima. Tsa mnduha ya ta nzakway ndanana, ka maslæmtækani da mnduha la Isra'ila. ³² Værdæ aŋni, tsa Lfidæ Gwadæ ya ta mnaghunata aŋni. Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta zlæmæŋ ta dzidziha mu ya ná, ³³ magama ta amu, ta nzakway ka zivra taŋ ya Lazglafta, ma sli'aganaptani ta Yesu ma mtaku. Wya skwi nda vinda ma Zabura his: "Zwanja da ka,

gita yata yu ta kagha,"* ka'a.

³⁴ Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Yesu ma mtaku, walglan̄ta a ta mtuta ŋa fægladamtá mblani da kulu ŋa rwutani wa.

"Tsaya kæl Lazglafta ka mnay kazlay:

Dza'a vlaghunavla yu ta tfawi nda ghuḁa,

nda fa ghæŋ tida,

ya tanaf yu ta imi ta slæmæŋ ta Dawuda† kə'a ya."

³⁵ Ka'a ma sana vli guli na:

"Haḁ ka dza'a zlanatá mnda gha

ŋa rwutani ma kulu wu,"‡ ka'a.

³⁶ Ma fitika nzakwa Dawuda nda hafu ná, mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya. Maganamaga ta skwi ta kumæ tsi. Ka mtutá tsi, ka lamtá lu tavata dzidzihani, ka rwuta tsi. ³⁷ Ama tsa mndu sli'aganap Lazglafta nda hafu ya, walaŋ a rwaku ta ksan̄ta tsatsi wa. ³⁸ Mantsa tama zwanama, dina ka snan̄ta ghuni kazlay: Øŋka'a ka tsa Yesu ya kæl lu ka mnaghunan̄ta nda pla dmakwa ghuni kə'a. Traptra zlahæ Musa ta klaptá kaghuni ma tsa dmakwa ghuni ya. ³⁹ Ama inda mndu ta zlghaftá Yesu ná, falau' vghani. ⁴⁰ Daswa ka kuni tama, da slaghunaghatá skwi mnæ la anabi kazlay:

⁴¹ "Kaghuni gwal ta mna mbræs nda Lazglafta,

nghawangha, ndærmima wa ndærmima,

ka zwadutá kuni, kabga dza'a magay yu

ta fitika ghuni ta mandærmimi,

ya dær ma kinawu rusaghunafta lu ná,

grafta a kuni dekdek wu kə'a ya§».

⁴² Manda saba i Pwal nda Barnabas ma hæga tagha skwi, «Kdækwakdæk, ka vrakta kuni baḁu sana Sabat da mnæglan̄natá na gwadæ na,» ka lu nda hæŋ.

⁴³ Tahula gazlata mnduha, ka sli'aftá ndæghata la Yahuda nda gwal ta lami nda la da dina la Yahuda mista i Pwal nda Barnabas. Ka ghu hæŋ ta yiva. Ka vlæ i Pwal nda Barnabas ta mbraku ŋa taŋ. «Dihavawa diha ma zdakatahuda Lazglafta,» ka hæŋ nda hæŋ.

⁴⁴ Sagha tsa sana Sabat ya, ka tskavatá wær mnduha ma tsa luwa ya demdem ŋa sna gwadæ Lazglafta. ⁴⁵ Nghay la Yahuda ta tsa tskata mnduha ya, ka lamæ hæŋ nda draku, ka dzadzæ hæŋ ta wa i Pwal, ka raraza hæŋ.

⁴⁶ Zlæŋan̄æ a i Pwal nda Barnabas ta hæŋ wa. Ka hæŋ mantsa: «Nda ra má ka tin̄laghutá mna gwadæ Lazglafta ŋa kaghuni mazlay, ka kwalaghutá kaghuni. Ra a aŋni ka mutsa hafu ŋa kdækedzen̄ wu ka kuni ya, dza'a mbædaghutá vgha ŋni nda tvæ gwal kul nzakway ka la Yahuda ndana tama. ⁴⁷ Wya skwi mnan̄na Mgham Lazglafta:

"Fafa yu ta kagha ka tsuwadaka gwal kul nzakway ka la Yahuda,

ŋa mnay gha ta gwadæ ta mbaku*

* 13:33 Ngha ta Zabura 2:7. † 13:34 Ngha ta Isaya 55:3. ‡ 13:35 Ngha ta Zabura 16:10. § 13:41

Habakuk 1:5. * 13:47 Ngha ta Isaya 49:6.

ta ghəŋa hadik tender;”» ka’a.

⁴⁸ Snay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa gwada ya ná, ka rfu həŋ ta rfu, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta. Ka zlgħaftá inda gwal thanaf lu ta hafu ŋa kdekeden, ta həŋ.

⁴⁹ Ka tutá gwada Mgham Lazglafta ma tsa luwa ya demdem. ⁵⁰ Ka sli’amtá la Yahuda da gagaftá gwal dagaladagala ta zləŋa Lazglafta, nda gwal dagaladagala ma luwa tani. Ka ganaktá həŋ ta giri ŋa i Pwal nda Barnabas, ŋa ŋawaftá həŋ ma hadika tanj. ⁵¹ Ka tukwanatá i Pwal nda Barnabas ta rgitika sála tanj ta həŋ, ka lagħwa tanj da luwa Ikwaniya. ⁵² Ta ndaghutá ŋudufa gwal zlgħay nda ŋuduf ma luwa Anjakiya da rfu, nda ya nda Sulkum nda ghuḡa tani guli.

14

I Pwal nda Barnabas ma Ikwaniya

¹ Manda ḡhadaghata i Pwal nda Barnabas da luwa Ikwaniya, ka lamə həŋ da həga tagħa skwa la Yahuda, ka mnə həŋ ta gwada Lazglafta. Ma tsa mnay tanj ya, ndada a ndəghatá la Yahuda nda la Grek ta zlgħafta nda ŋuduf wa. ² Ama mbada tsa la Yahuda kul zlgħafta nda ŋuduf ya, ka gagaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ŋa gwaftawi nda həŋ ka zba gwada da zwanama. ³ Kulam nda tsa, ka nzdavátá i Pwal nda Barnabas ma tsa luwa Ikwaniya ya. Ka mnə həŋ ta gwada Lazglafta ka ŋdanḡa nda fatá ghəŋ dar ta Mgham Lazglafta. Vərdá gwada tsa gwada ya, ka Mgham Lazglafta nda həŋ nda ma vlanjani ta mbrakwa maga mazəmxəm, nda mandərmimi ta həŋ. ⁴ Ka dgavaptá mnduha his gamndə ma tsa luwa ya. Gəts ya laha mista la Yahuda, gəts ya laha mista gwal ghunay. ⁵ Ka dzraftá la Yahuda, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda, nda maliha tanj ta wi, ŋa lijtá i Pwal nda Barnabas nda pala ŋa pslatá həŋ. ⁶ Ka snanagħatá tsi ta i Pwal nda Barnabas. Ka lagħu həŋ da didifa vgha ma luwa Listra, nda ya ma luwa Derba ta hadika Ikwaniya, nda ya ma luwaha ta wanafta. ⁷ Ka mnə həŋ ta Lfidá Gwada ma tsa vliha ya guli.

I Pwal nda Barnabas ma Listra

⁸ Ma tsa Listra ya guli, mamu sana mndu nda rwa səlani ta kul walanja mbadanjta mbada daga yagata, ta nzakwani hada. ⁹ Ka fatá tsi ta sləməŋ ka sna tsa gwada ta mnə Pwal ya. Ka faftá Pwal ta iri tida. Ta nghə tsi ná, mamu zlgħay nda ŋuduf da tsi prək ka mbanaf. ¹⁰ Ka Pwal nda tsi mantsa: «Sli’afslí’a ka sladata ka nda sála għa,» ka’a nda tsi nda lwi dagala dagala. Gi vduk ka’a valavata, ka mbada tsi ta mbada. ¹¹ Nghanata tsa tskata mnduha ya ta tsa skwi maga Pwal ya, ka hlaftá həŋ ta wi nda gwada Ikwaniya ta nzakway ka gwada tanj. «Wana sli’agata lazglaftaha manda mnda sála tsakwam tsakwam da slamaghata*,» ka həŋ. ¹² «Zeyus» nana, ka həŋ nda Barnabas. «Hesmes» nana, ka həŋ guli nda Pwal, kabga tsatsi ta gwada. ¹³ Ka ksagagħatá mndu ta pla tsa Zeyus banaf lu ta həgani ta tva lami da tsa luwa ya ta lghəŋha rkanaf tsi ta rka ta watgha tsa həga ya. Ta kumay tsatsi nda tsa tskata mnduha ya tani, ta planatá ghəŋ ta i Barnabas nda Pwal. ¹⁴ Snaŋta tsa gwal ghunay ta nzakway ka i Barnabas nda Pwal ya ta tsa skwi ya, ka kwahinjta həŋ ta lgut ta vgha tanj, ka ndadamta da taba tsa tskata mnduha. Ka həŋ mantsa: ¹⁵ «Nawawanawa zwanama, nahgani na dza’a kuni magay na?

* 14:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 28:6.

Mndu an̄ni manda va kaghuni tane. Lfida Gwada ɲa an̄ni ta kləgaghunaghata, ka zlan̄ta kuni ta skwa wuyayha ka mbəɖakta kuni ta vgha tvə Lazglafta ya nda hafu mida, ya ta magaftá luwa nda hadik, nda inda skwiha mida tani. ¹⁶ Ghalya ná, zliniszla ta tvi ta mnduha ɲa ksa tvi ya ta kumə həɲ. ¹⁷ An̄ mndani, ta kwalaghu a Lazglafta ta maran̄tá ghəɲani nda maga zdaku wa. Ta nzəgaghunanza ta imi daga ta luwa, ta magaku skwi ma vwaha ghuni, ta hasl nda hasla kuni ta skwa zay, ta taku ɲudufa ghuni da rfu,» ka həɲ. ¹⁸ Kulam nda va tsa mnay tan̄ mantsa ɲa tan̄ ya, zlahzlah ka həɲ pyaftá həɲ ta dza'a pla ghəɲ ɲa tan̄.

¹⁹ Ta ma tsa gwada ya həɲ, ka sli'adaghatá la Yahuda ma luwa An̄takiya nda gwal ma luwa Ikwaniya, da baraftá tsa tskata mnduha ya. Ka zləzlertsə lu ta Pwal ma ɲa dzata. Zlah nda mta tama ka lu ka tsəhidin̄ta tahula luwa ta wa mazawa. ²⁰ Ama ka lagha gwal zlghay nda ɲuduf wanaghatá vgha, ka sli'aftá tsi ka lami da huda luwa.

Gamahtsimani, ka sli'aftá tsi kawadaga nda Barnabas ka laghwi da luwa Derba.

Vraghata da An̄takiya ta hadika Siri

²¹ Ka mnə həɲ ta Lfida Gwada ma tsa luwa ya. Ka mutsaftá həɲ ta ndəghata gwal ta zlghafa nda ɲuduf. Tahula tsa, ka vraghatá həɲ da luwa Listra, nda ya da luwa Ikwaniya, nda ya da luwa An̄takiya ta nzakway ta hadika Pisidi ya.

²² Ka vlan̄tá həɲ ta mbraku ta tsa gwal zlghay nda ɲuduf ya, ɲa dihavata tan̄ ma zlghay nda ɲudufa tan̄. «Nda ma ghuya dan̄wa kavghakavgha dza'a lama lu da ga mghama Lazglafta,» ka həɲ, nda həɲ. ²³ Ka paghanamtá həɲ ta gwal ɲa n̄gha mnduha ta həɲ ma inda vla guya ta ghəɲa mnduha Lazglafta. Tahula ndəgata tan̄ ta dzvu kawadaga nda suma, ka fanamtá həɲ ta tsa mnduha ya ma dzvu ta Lazglafta, ya zlghaf həɲ.

²⁴ Ka sli'aftá həɲ ka laghwi nda ta hadika Pisidi, ka ɓhadaghatá həɲ ta hadika Pamfali. ²⁵ Ka mnə həɲ ta gwada Lazglafta ma luwa Perge. Ka sli'aftá həɲ ka laha da luwa Atali. ²⁶ Ka sli'aftá həɲ nda kwambalu hada guli, ka laghwi da luwa An̄takiya ta nzakway ta hadika Siri ya. Ma tsa luwa ya mutsafta həɲ ta zdakatahuda Lazglafta ɲa maganatá slna ya kda həɲ ta magay. ²⁷ Manda ɓhadaghata tan̄, ka tskanatá həɲ ta Igliz, ka rusu həɲ ɲa tan̄ ta inda skwi ya magə Lazglafta nda həɲ, nda ya kə'a guninistá tva zlghay nda ɲuduf ta gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²⁸ Ka hanavatá i Pwal nda Barnabas katakata ma luwa An̄takiya kawadaga nda gwal zlghay nda ɲuduf.

15

Tskata vgha ma Ursalima

¹ Mamu sana mnduha ta sli'afta ta hadika Zudiya, ka lagha da An̄takiya da taghay ɲa zwanama kazlay: «Ka tsa a kuni ta fafada ghuni manda ya mna zlaha Musa wu katsi ná, mbaf a kuni wa» kə'a. ² Zdəgana a tsa tagha skwa tan̄ ya ta i Pwal nda Branabas wa. Ka zlərdə həɲ ta wi nda həɲ ta ghəɲani ka ɲdan̄da. Ka lu tama mantse: Ka la i Pwal nda Barnabas nda sanlaha mataba mu da Ursalima slanaghatá gwal ghunay, nda la galata mndu, ka tsin̄ta həɲ ta gwada ta ghəɲani, ka həɲ. ³ Ka klaftá gwal zlghay nda ɲuduf ta skwi ɲa mbada tan̄. Ka ksaftá həɲ ta tvi nda ma Finisi nda ya nda ma hadika Samari, ka dza'a nda rusay, ka gwal kul nzakway ka la Yahuda zlghaftá Mgham Yesu. Ka rfu inda zwanama ta rfu katakata ta ghəɲani. ⁴ ɓhadaghata tan̄ da Ursalima, ka tsu'aftá Igliz, nda gwal ghunay, nda la galata mndu, ta həɲ. Ka rusu həɲ ɲa

tañ ta skwi magə Lazglafta nda həñ. ⁵ Mbađa sanlaha mataba la Farisa ta zlgħaftá Yesu, ka sli'avafta. «Datsay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta fafađ, ka maga həñ ta skwi ya mna zlahá Musa guli,» ka həñ. ⁶ Ka tskavatá gwal ghunay nda la galata mndu, ɲa nɣa gwada ta ghəñani. ⁷ Ka gwadanagħatá həñ ta gwada katakata ta ghəñani. Ka sli'aftá Piyer, ka'a mantsa: «Zwanama, nda sna kuni manda għalya kazlay: Mataba ghuni zbapta Lazglafta ta i'i ɲa mnanañtá Lfida Gwada ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada snan̄ta həñ ɲa zlgħafta tañ kə'a. ⁸ Ka maran̄tá Lazglafta ya nda sna ta ɲuđufa inda mndu, ka tsu'aftá həñ nda ma vlan̄tani ta Sulkum nda ghuḅa ta həñ manda ya vlama tsi ta amu ya guli. ⁹ Hađ sana skwi dgana Lazglafta ta amu nda hahəñ manda ghuḅin̄tani ta ɲuđufa tañ, ma zlgħafta tañ wa. ¹⁰ Ndanana tama ni, kabgawu ta kəl kuni ka zlurɣa Lazglafta nda fanagħatá gwal zlgħay nda ɲuđuf ta ndagaku ya trap dzidziha mu nda amu tani guli ta kərtay na? ¹¹ Nda ma zđakatahuđa Mghama mu Yesu Kristi fatá ghəñə amu ta mbaku manda va hahəñ guli,» ka'a.

¹² Sew, ka tsa tskatá vgha ya nzata. Ka zlraftá i Barnabas nda Pwal ta rusa mazəmzəmha nda skwa mandərmimi maga Lazglafta nda ma hahəñ mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. ¹³ Kđakwa tañ ta gwada ta gwada, ka zlraftá Yakubu ta gwada, ka'a mantsa: «Zwanama, swidwa! ¹⁴ Rusamaf rusa Simuñ ká Lazglafta zlraftá nɣapta ka gwal kul nzakway ka la Yahuda, ka zabaptá tsi mataba tañ ta gwal ɲa nzata ka ɲani. ¹⁵ Ka guram nda tsaya gwadata la anabi ta gwada tañ, manda ya nda vinda kazlay:

¹⁶ «Tahula tsaya dza'a vragavra yu, ɲa bəglafta đa ta həga Dawuda ta zluta ya. ɲa payafta đa ta tsa ɓadzatani ya, ka sladanafta.*

¹⁷ Mantsa ya dza'a kəl hamata mnduha, ka tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda hagaf yu ɲa nzakway ka ɲa đa ya ka psa i'i,

ka Mgham Lazglafta ta maga tsa skwiha ya

¹⁸ mnata daga manda għalya.”

¹⁹ Ka kđə Yakubu ta mna gwadani. Ma vlan̄ lu ta ghuya đan̄wa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta mbəđaktá vgha da Lazglafta, ka i'i nda ɲa đa. ²⁰ Skwi ɲa vindanaftá həñ na: Zlan̄ta tañ ta wuya skwi, nda hliri, nda za skwi ɓərtá lu nda ɓərtá†, nda za us, kabga ²¹ daga ma nzakwagaptá, mamu mnduha ta mna gwada Musa ma inda luwa. Ta dzadzan̄ay lu guli inda fitika Sabat ma həga tagħa skwa la Yahuda,» ka'a.

Tsgħa ta lwi ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda

²² Mantsa tama, ka ndanatá gwal ghunay nda la galata mndu, nda gwal zlgħay nda ɲuđuf, ta pasaptá mnduha mataba tañ ɲa ghunay da An̄takiya kawadaga nda i Pwal nda Barnabas. Ka psaptá həñ ta i Yuda ta hgu lu ka Barsaba ya, nda Silas. Nda sgit ta həñ his his mataba zwanama. ²³ Wya ka həñ vindanam̄tá delewer ta həñ ma dzvu:

«An̄ni gwal ghunay nda la galata mndu ya ta ga zgu ɲa ghuni zwanama ta nzakway mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda ma luwa la An̄takiya, ta hadika Siri nda ya ta hadika Silisi. ²⁴ Snañnagħa sna gwada ta ghəñə sanlaha ma mndu ta sli'afta da an̄ni, ka lafi da kḅaghunafta kawadaga nda graha ɲni i Barnabas nda Pwal. ²⁵ Ka nzanagħatá ɲni demdem ta ghəñani, ka dgaptá hya

* **15:16** Nɣha ta Amus 9:11-12. † **15:20** Nɣha ta Levitik 18:6-18 nda Levitik 17:10-16.

mida. Ka zabaptá ñni ta mnduha ña ghundaghunafta kawadaga nda graha ñni i Barnabas nda Pwal. ²⁶ Hahəñ gwal ta vlatá hafa tan ña maganatá slna ta Mghama mu Yesu Kristi. ²⁷ I Yuda nda Silas ta ghunədaghuñafta ñni mista tan, ña rusaghunafta tan nda wubisima tan ta va na skwi vindaghunaf ñni na. ²⁸ Skwi ta zdəganatá Sulkum nda ghuəa nda añni tani ná, va a ñni ta faghunaghatá ndəgaku, ka malaghutá ya ta raku tkwe' ka magay wa. Wya skwi ña magay ghuni: ²⁹ Yaha kuni za slu'a skwa wuyay, yaha kuni za us, yaha kuni da za slu'a skwi 6arta lu nda 6arta, yaha kuni hliri†. Ka zlanzla kuni ta maga tsa skwiha ya katsi ná, magamaga kuni ta skwi dina. Ləñləñ ka kuni nzata,» ka həñ.

³⁰ Ka zlanjá i Pwal nda Barnabas nda Yuda nda Silas ta həñ ka laghwi da Añtakiya. Ka tskanatá həñ ta gwal zlgħay nda ñuduf, ka vlanjá həñ ta tsa skwi vindanaf lu ya ta həñ. ³¹ Tahula dzanaf, ka rfu həñ demdem ta rfu nda mbraku ya vlan lu ta həñ. ³² I Yuda nda Silas ta nzakway ka la anabi ya, ka nzdavata həñ ta mna gwada ña tan ña l6a ñuduf ña tan, ka mbra həñ ma zlgħay nda ñuduf. ³³ Tahula nzdavata tan tsə6akw fitik hada, «ka 6hata kuni dughwana tama zwanama!» ka gwal zlgħay nda ñuduf nda həñ, ña vra tan slanaghatá gwal ta ghunaftá həñ. [³⁴ Sli'af a yu wu, ka Silas ka nzaghuta hada.] ³⁵ Ka nzatá i Pwal nda Barnabas ma luwa Añtakiya. Ka taghə həñ ta skwi ña mnduha, ka mnə həñ ta gwada Mgham Lazglafta kawadaga nda sanlaha ma mnduha.

Dga vgha i Pwal nda Barnabas

³⁶ Tsə6akw fitik tahula tsa, «vru u vra da inda vli mana u ta gwada Mgham Lazglafta, ka dza'a u naghanaghatá zwanama, ka kinawu nzakwa tan,» ka Pwal nda Barnabas. ³⁷ Si ta kumay Barnabas ta klinjá Yuhwana ta hgu lu ka Markus ya, mista tan. ³⁸ Lanaf a tsa dza'ani mista tan ya ta Pwal wu, kabga daga ta hadika Pamfali ta tsaghutá tsi ta vgha ka kwalaghutá kda dza'a maga slna kawadaga nda həñ. ³⁹ Ka zlərdanaftá həñ katakata, ka dɡatá həñ ta vgha. Ka klaghatá Barnabas ta Markus mistani, ka ñlaftá həñ ta kwambalu ka laghwi ta hadika Kiprus. ⁴⁰ Ta zba'atá Pwal ta Silas. «Mista gha ka Lazglafta!» ka zwanama nda Pwal, ka sli'af tsi ka laghwi. ⁴¹ Ka rə tsi ta hadika Siri nda hadika Silisi, ka vla mbraku ña Igliz.

16

Pghafta Timute ta i Pwal nda Silas

¹ Ka 6hadaghatá Pwal da luwa Derba, nda ya da luwa Litra guli. Mamu sana mnda Zlgħay nda ñuduf hada, Timute hgani. Makwa la Yahuda ta nuta ka mnda zlgħay nda ñuduf ta yata. Mndəra la Grek dani. ² Ta ghubay tsa zwanama ta nzakway ma luwa Litra nda ya ma luwa Ikwanaya ya ta Timute. ³ Ka kumaftá Pwal ta klay ta səlani, ka klə tsi. Ka tsanatá tsi ta fafad, yaha gwada da la Yahuda ta nzakway ma tsa vli ya, kabga nda sna həñ demdem kazlay: Mndəra la Grek dani kə'a. ⁴ Ma inda luwa ta 6hadaghata həñ, ta mnay həñ ña inda gwal zlgħay nda ñuduf ta skwi ya tsin gwal zlgħay nda ñuduf nda la galata mndu ta ghəñani ma Ursalima. Tsaya skwi ña snata ghuni ka həñ ta mnay ña tan. ⁵ Ka mbrə Igliz ta vgha ma zlgħay nda ñuduf, ka sgaku mbsaka tan inda fitik.

Fanaghata suni ta Pwal ma Truwas

† 15:29 Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

⁶ Ka pyaftá Sulkum nda ghuḁa ta i Pwal nda Silas, ka mna gwada Lazglafta ta hadika Asiya. Ka sli'aftá hən ka laghwi nda ta hadika Frizi nda ya ta hadika Galat. ⁷ Ndu sadaghata tan ta hadika Misiya, ka kumə hən ta dza'a ta hadika Bitani, ama vlan a Sulkuma Yesu ta tvi ta hən wa. ⁸ Ka kdanťá hən ta dza'a nda ta hadika Misiya, ka ḡhadaghatá hən da luwa Truwas. ⁹ Hada, ka nghanťá Pwal ta sana mnda la Mekaduniya ta sladu ta kəmani ma suni, ta mnay nani kazlay: «Sawi da Mekaduniya da kata an̄ni kə'a.» ¹⁰ Tahula fanaghata tsa suni ya ta Pwal, ka gi psə n̄ni ta tva dza'a da Mekaduniya, kabga grafgra n̄ni kazlay: Ta hga an̄ni Lazglafta n̄a kla Lfida Gwada da hada kə'a.

Lzghafta Lidiya ta Yesu ma luwa Filipiya

¹¹ Ka lamə n̄ni da kwambalu ma luwa Truwas, ka ksaftá n̄ni ta tva dza'a da luwa Samutra ta tsavata ma drəf ya. Gamahtsimani, ka laghu n̄ni da luwa Nyapulis. ¹² Ka sli'aftá n̄ni hada ka laghu n̄ni da luwa Filipiya. Tsaya luwa dagala ta tsa hadika Mekaduniya ta nzakway ma dzva la Ruma ya. Tsəbakw fitika n̄ni gerger ma tsa luwa ya. ¹³ Bađu fitika Sabat, ka saghu n̄ni ma huḁa luwa ka laghwi tawa ghwa, dza'a slafsla n̄ni ta vla ndəba dzva la Yahuda hada ka n̄ni sizlay. Ka slaftá n̄ni ta tskata mi'aha. Ka mnə n̄ni ta gwada n̄a tan̄. ¹⁴ Lidiya hga sana marakw mataba tan̄, makwa luwa Tiyyatir ya. Lguta dva ya nda bla nda bla dzvani ta dzawə tsi. Ta zlan̄ay ta Lazglafta guli. Ka fatá tsi ta slamən ka sna gwada n̄ni. Ka gunanantá Lazglafta ta n̄dufani, n̄a tsu'a tsa gwada ta gwadə Pwal ya. ¹⁵ Ka maganafta lu ta batem nduk nda la ga tan̄ tani. «Ka grafgra kuni kazlay: Zlghafzlgha yu ta Mgham Yesu kə'a, sawa da ini» ka'a ka mbladaghatá an̄ni da tan̄.

Nzaku ma gamak ma luwa Filip

¹⁶ Ta dza'a n̄ni da vla maga du'a ma sana fitik, ka gəmatá n̄ni nda sana makwa ka kwalva ksu ghwadaka sulkum ta vlantá mna skwi dza'a magaku ta kəma. Dagala tseḁi ta tsanakta tsi ta dan̄ahəgani, nda tsa ma slayan̄slayan̄ani ya. ¹⁷ Ka gi mbaḁə tsi mista n̄ni nda i Pwal. «Nana mnduha na ná, gwal ksanatá slna ta Lazglafta ta luwa ya, tva mbaku ta mnaghunata hən!» ka'a ta dza'a nda guguday. ¹⁸ Nda za fitikhani ta mna tsa gwada ya tama, ka psanaghatá tsi ta Pwal. «Nda hga Yesu Kristi, sabsa ma na makwa na,» ka'a nda tsa ghwadaka sulkum midá ya. Ka gi sabə tsi midá hadahada. ¹⁹ Nghay la dan̄ahəgani ma tsa makwa ya ta kwala tan̄ kul fəglafťá ghən ta mutsa tseḁi, ka hlaftá hən ta i Pwal nda Silas, ka hlaghatá ta dawadawa ta kəma gwal dagala dagala. ²⁰ Ka hlaghatá hən ta hən da mnda tsa guma la Ruma. Ka hən mantsa: «Gwada n̄a kətsida mnduha klamak nana mnduha la Yahuda na. ²¹ Ka taghamatá nzaku kul nghamata, kul ramata tsu'ay mu, kul ramata ksay mu ta slna nda tsi, na amu ta nzakway ka la Ruma na,» ka hən.

²² Ka pghaftá dənga ta vgha ta hən. Ka susudaghutá gwal guma ta lguta i Pwal nda Silas. «Sləvawa hən nda krupi,» ka hən. ²³ Tahula sləvaptá hən, ka hlaghatá lu ta hən da gamak. «Ka ngha ka ta hən dīna,» ka lu nda mnda ngha gamak. ²⁴ Na mnanata lu ta tsa gwada ya ta mnda ngha gamak, ka hlaghatá tsi ta hən da huḁa həga. Ka tsatsamtá tsi ta səlahā tan̄ ma udzu. ²⁵ Ma takala tama, ka magə i Pwal nda Silas ta du'a, ka falaha nda zləzlva Lazglafta. Ta snaysnay hamata la vu'a. ²⁶ Gi ka ghudzavafťá hadik, ka gigdavafťá tughwa tsa gamak ya. Gi ka gwanutá inda watgha tida, ka pwalutá zida ta inda la vu'a. ²⁷ Ka sli'avatá tsa mndu ta ngha hən ya. Kə'a kə'a ná, nda gwana tsa gamak ya. Ka tsəhagaptá tsi ta budgwani n̄a dzuvťá vghani, ba sli'aghuslia

inda la vu'a kə'a sizlay. ²⁸ «Ma dzuv ka ta vgha gha, wana ɲni demdem hadna,» ka Pwal gugudata. ²⁹ «Pinifwa vu ya,» ka tsa mnda ngha vu'a ya, ka ndadamtá tsi zləmbatá ta kəma i Pwal nda Silas, ta ghudzaku vghani da zləɲ. ³⁰ Tahula tsa ka hligintá tsi ta həɲ. Ka'a nda həɲ mantsa: «Mghamha da, nu dza'a yu magata ka da mbafta yu na?» ka'a. ³¹ Ka Pwal nda Silas mantsa: «Zlghafzlgħa ta Mgham Yesu Kristi, ka mbafta ka, kagħa nda la ga ghuni tani,» ka həɲ. ³² Ka mnanatá həɲ ta gwada Mgham Lazglafta, ɲa tsatsi nda la ga taɲ tani demdem. ³³ Ka hlagħatá tsi ta həɲ ta va tsa rvidik ya ka lagħwi ghūinistá lkuha taɲ. Ka gi maganaftá lu ta batem ta tsa mndu ya nda la ga taɲ tani demdem. ³⁴ Ka klagħatá tsi ta i Pwal nda Silas da taɲ, ka zunustá skwi ta həɲ. Ka rfu tsa mndu ya nda la ga taɲ tani ta rfu, kabga zlghafta taɲ ta Lazglafta.

³⁵ Tsadəkwa vli, ka ghunaftá gwal tsa guma ta mnduha da tsa mnda ngha vu'a ya kazlay: Zlinzla ta həɲ kə'a. ³⁶ Ka mnda ngha vu'a lami mnanatá Pwal mantsa: «Zlinzla ta həɲ, ka gwal tsa guma tsghadiktá lwi, sabwasa, ka dza'a kuni nda zdaku,» ka'a. ³⁷ Ka Pwal nda tsa gwal ghunadagħa lu ya mantsa: «Tsaɲnagħa a lu ta guma wu, ka gi slvaptá lu ta aɲni ta kəma mnduha, ka pghamtá aɲni ma gamak, ta aɲni ta nzakway ka mnduha la Ruma ná, gi ndanana ná, sabwa sa kdekəkdek ka lu nda aɲni ra? Magava a tsaya mantsa wa! Sagħa hahəɲ kaghəɲa taɲ zlinɲista,» ka'a. ³⁸ Ka sli'aftá tsa gwal ghunadagħa lu ya rusanaftá gwal tsa guma. Ka ksaftá zləɲ ta həɲ, sɲaɲar həɲ kazlay: Mnduha la Ruma i Pwal nda Silas kə'a. ³⁹ Ka lagħa həɲ da ndəba dzvu, ka həɲ mantsa: «Ga ghunaga ɲni ta dmaku,» ka həɲ. Ka hligintá həɲ ta həɲ ma gamak. Ka ndəbanatá həɲ ta dzvu ta həɲ ɲa sli'apta taɲ ma tsa luwa ya. ⁴⁰ Saba i Pwal nda Silas ma gamak, ka lagħu həɲ da Lidiya. Tahula nghanagħata taɲ ta zwanama, ka vlanjtá mbraku ta həɲ ka sli'aftá həɲ ka lagħwi.

17

I Pwal nda Silas ma luwa Tesalunik

¹ Ka ksagħatá həɲ ta tvi nda ma luwa Amfipulis ka zlagagħata nda ma luwa Apuliniya, ka ɬhagħata həɲ da luwa Tesalunik. Hada, mamu həga tagħa skwa la Yahuda. ² Hkəɲ Sabata Pwal ta lami ta ghəɲ ta ghəɲ manda ya sɲu tsi. Ka zlərdə tsi nda həɲ ta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta. ³ Ka paslay ɲa taɲ, ka mnay kazlay: Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta daɲwa, dza'a sli'agapsli'a nda hafu mataba gwal nda rwa kə'a. «Tsəna Yesu ta mnə yu ɲa ghuni na ná, tsaya tsa Kristi ya,» ka'a. ⁴ Ka tdagħata tsa gwada ya ta ghunisla ka sanlaha ma la Yahuda ta snay, ka lagħu həɲ mista i Pwal nda Silas. Mantsa ya ndəghata la Grek ta zləɲa Lazglafta, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha dagaladagala guli. ⁵ Ka ndəghanaftá draku ta ɲudufa sanlaha ma la Yahuda, ka hlafat həɲ ta la tanda ma luwa, ka sli'anafat həɲ ta ɲudufa mnduha. Ka sli'adagħata həɲ da Yasuɲ, ka zbə həɲ ta i Pwal nda Silas ɲa hla həɲ ta kəma mnduha, ⁶ slanagħa a həɲ ta həɲ wa. Ka ksagħatá həɲ ta Yasuɲ nda sanlaha ma zwanama ta kəma gwal ta tsa guma ma luwa. Ka həɲ mantsa: «Nana mnduha na ta kətsidanaftá mnduha ta ghəɲa hadik, ka sagħa həɲ da amu ndanana, ⁷ ka tsu'afat Yasuɲ ta həɲ ga taɲ. Had həɲ ta sna zlahu ya ta fata mgham Sezar wa. Mamu sana Mgham ta hɬə lu ka Yesu, ka həɲ ta mnay,» ka həɲ. ⁸ Sɲaɲta mnduha ma tsa luwa ya nda gwal ta tsa guma ta tsa gwada ya, ka sli'avafatá həɲ. ⁹ Ka platá i Yasuɲ nda tsa sanlaha ma zwanama ya ta bika kada zlinjtə gwal ta tsa guma ta həɲ.

I Pwal nda Silas ma luwa Bere

¹⁰ Girvidik tama, ka kdiqintá gwal zlgħay nda ɲuɖuf ta i Pwal nda Silas da luwa Bere. Bħadaghata taɲ da hada, ka lamə həɲ da həga tagħa skwa la Yahuda. ¹¹ Mall la Yahuda ma Bere zɖakwa ghəɲa taɲ ka gwal ma luwa Tesalunik, kabga fafa hahəɲ ta ghəɲa taɲ kahwathwata ka sna gwada Lazglafta. Inda fitik həɲ ta vitsa vindatá skwi ma deftera Lazglafta ɲa nghay ka manda va tsaya tsi re, ka manda va tsaya a wa a tsa skwi ta mnə Pwal ɲa taɲ ya. ¹² Nda ndəgha la Yahuda ta zlgħafta nda ɲuɖufa taɲ. Mantsa ya ndəghata mi'aha dagaladagala mataba la Grek nda zgwana taɲ tani. ¹³ Snaɲta tsa la Yahuda ma luwa Tesalunik ya kazlay: Wa'a Pwal ta mna gwada Lazglafta ma luwa Bere kay guli kə'a, ka sli'adaghata həɲ da tsa luwa ya sli'anafatá ɲuɖufa mnduha. ¹⁴ Ka gi kdiqintá zwanama ta Pwal nda ta wa drəf, ta nzaghuta i Silas nda Timute ma luwa Bere. ¹⁵ Ka klagħatá gwal pghay ta Pwal, tep da luwa Atina. Ma sli'a taɲ ka vru, ka mnanatá Pwal ta həɲ kazlay: Ka sagħa i Silas nda Timute slidighata misimmisim ya kə'a.

Pwal ma luwa Atina

¹⁶ Ma tsa nzakwa Pwal ta kzla i Silas nda Timute ma luwa Atina ya, ka nanaghantá tsi ta skwa wuyayha ma tsa luwa ya, ka kuzlanafatá tsi ta ɲuɖuf katakata. ¹⁷ Mantsa tama, ka ghu tsi ta yiva nda la Yahuda, nda ya nda gwal ta zlaɲa Lazglafta ma həga tagħa skwa la Yahuda. Mantsa ya guli nda inda mndu ta guyatá tsi nda həɲ ta dawadawa vli inda fitik. ¹⁸ Mamu gwal ta tagħa dzana tva mbada gwada ta hğə lu ka la Ipikuri, nda Situyikiya ta mbada gwada nda tsi guli. «Nu ta yə na mndu na katək na?» ka sanlaha. «Gwada ta sana Lazglafta kul haɖ hadna ta gwada tsi.» Ka sanlaha, kabga snay taɲ ta mnay Pwal ta gwada ta Yesu nda sli'agapta ya sli'agap tsi mataba gwal nda rwa. ¹⁹ Ka klagħatá həɲ ta Pwal mista taɲ, ka kladaghata ta kəma gwal dzra gwada ta sana kuɖuɲur ta hğə lu ka Ariyupas. «Dza'a snaɲnamsna ka ta na lfida skwi ta tagħə ka na rki na? ²⁰ Nana gwada ta mnə ka na ná, ka lfidani nzakwani da aɲni. Ta kumay ɲni ta snaɲta klatá ghəɲani,» ka həɲ nda tsi. ²¹ Inda la Atina nda la matbayha ma tsa luwa ya, tsa lfida skwi yeya ta gwagwadu lu, ta snə lu kwenkwen. ²² Ka sladatá Pwal ta kəma tsa gwal dzra gwada ya, ka'a mantsa: «Kaghuni mnduha la Atina, ta nghadaptá yu dər ndigandiga ná, ɲanaɲa kuni ta dina. ²³ Ma fitika ranafatá da ta vliha ma na luwa ghuni na ná, ka slaslanaghata yu ta skwiha ta ndəbu kuni ta dzvu ɲa taɲ. Ka slafatá yu ta gwir vindaf lu ta skwi tida kazlay: ɲa Lazglafta kul snaɲta lu kə'a. Mantsa nzakwani, tsa skwi ta ndəbu kuni ta dzvu ɲani kul snaɲta kuni ya ná, tsaya sagħa yu da mnaghunata. ²⁴ Tsaya Lazglafta ta magafatá haɖik nda inda skwi tida tani. Tsatsi Mgham ta ghəɲa luwa nda haɖik. Haɖ ta walaɲta nzaku ma həga ya baf mndu nda dzvani wa. ²⁵ Psan a ta katu da mnda sɛla ɲa vlanjta skwi wa. Haɖ skwi pda tsatsi guli wa. Tsatsi ta famta hafu ma inda mndu ta kəl mndu ka hafu. Tsatsi guli ta vlata inda hamata skwi. ²⁶ Nda ma mndu turtuk zlagaginta tsi ta inda mnduha, ka pghata həɲ təbsa' ta ghəɲa haɖik demdem. Ka daganatá fitika inda skwi, kwakwaranaha ta inda taɲ ta haɖik ɲa nzakwa taɲ. ²⁷ Mantsa ya kə'a magafatá, kabga ɲa zbay taɲ ta Mgham Lazglafta, ma tatamay taɲ ta zbay. Aɲ mndani, di'ɲagħu a nda amu wa. ²⁸ Əɲka'a ka tsatsi ta kəl mu ka nzaku nda hafu, dər ta kəl mu ka gigdavata, dər ta kəl mu ka nzaku. Mantsa ya mnata gwal fa laha mataba ghuni guli: "Kahwathwata mndəra taɲ amu guli," ka həɲ.

²⁹ Ka si mndəra tan ma Lazglafta amu ya, ra a ka ndanay mu ta granaftá Lazglafta nda tsa skwa wuyayha tsatsaf lu nda dasu, nda ya nda kufur, nda ya nda pala tsana a mnda səla ka ghəjani ta magafta ya wa. ³⁰ Naw lu 6a, ka Lazglafta nda mnduha daga manda ghalya, kabga kwala tan kul snan̄ta. Ndanana tama, ta hga mnduha Lazglafta ma inda vli ka mbədanaf̄ta hən̄ ta nzakwa tan, ³¹ kabga fafa ta fitik ɲa tsanaghata guma nda tvani ta inda ghəja hadik. Zbapzba Lazglafta ta mndu ɲa maga tsaya ka sli'aganaptá tsi mataba gwal nda rwa. Manda tsaya maranan̄ta Lazglafta ta inda mndu kazlay: Tsatsi vərda mnda tsa guma zbap yu,» ka'a.

³² Na tsa snan̄ta tan ta mnay Pwal ta gwada ta sli'agapta mataba gwal nda rwa ya, ka ghubasu sanlaha nda ghubasa ta Pwal. «ɲa snəglanavata ɲni bađu ma sani ta tsa gwada ta mnə ka ya,» ka sanlaha.

³³ Ka sli'af̄ta Pwal mataba tan ka laghwi. ³⁴ Mataba va tsaya ná, mamu sanlaha ta zlghafta, ka laghu hən̄ mistani. Mataba tan, mamu Deniz, ta nzakway tek̄w tsatsi mataba gwal ta dzra gwada ma Ariyupas, nda sana marakw Damaris hgani, nda sanlaha guli kawadaga nda hən̄.

18

Pwal ma luwa la Kwareɲt

¹ Tahula tsa, ka sli'af̄ta Pwal ma luwa Atina, ka laghwi da luwa Kwareɲt. ² Hada, ka guyatá tsi nda sana mnda la Yahuda ta hgu lu ka Akilas, ya lu ta hadika Pun̄. Sli'af̄tani yeya ta hadika Italiya kawadaga nda markwa tan Priskila, kabga ka sli'apsli'a inda la Yahuda ta hadika Ruma ka mgham Klawdi mnata. Ka guyaf̄ta Pwal ta vgha nda hən̄. ³ Ka skwa turtuk slna ta magə hən̄. Həga tumpul ta dafah hən̄. Tsaya kəl Pwal ka gwaftá vgha nda hən̄. ⁴ Inda fitika Sabat Pwal ta zlərdá gwada ma həga tagha skwa la Yahuda, nda la Yahuda nda ya nda la Grek, kabga ta kumay ta tđaktá hən̄ ɲa zlghaftá gwada Lazglafta.

⁵ Manda zlan̄ta i Silas nda Timute ta hadika Mekaduniya, ka lagha slanaghatá Pwal, ka vzatá Pwal ta ghəjani ka mna gwada. Ka paslə tsi ɲa la Yahuda kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a. ⁶ Ka grun̄tá la Yahuda ka rarazay. Mbada Pwal ka tukwanatá rgitika lgutani ta hən̄. Ka'a nda hən̄ mant̄sa: «Ta ghəja ghuni ka skwa ghuni, daga ndana nda sli'a yu tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda,» ka'a. ⁷ Ka sli'af̄ta tsi hada ka lagha da sana mndu, Tirtiyyus Yustus hgani. Ta zləɲay tsa mndu ya ta Lazglafta. Tavata həga tagha skwa la Yahuda həga tan. ⁸ Ka zlghaftá Krispus ta nzakway ka mgham ta ghəja həga tagha skwa la Yahuda ta Mgham Yesu, mant̄sa ya la ga tan guli. Nda ndəgha gwal ma Kwareɲt guli ta snan̄tá gwada Pwal, ka zlghaftá hən̄, ka maganaftá lu ta batem ta hən̄.

⁹ Ta sana rvidik, ka gwaɟganatá Lazglafta ta Pwal nda ma suni. Ka'a mant̄sa: «Yaha zləɲ da ksaf̄ta kagha da haftá ka ta wi Pwal, kɟan̄ gwaɟay. ¹⁰ Kawadaga yu nda kagha, haɟ mndu dza'a walan̄ta faftá dzvu ta kagha ɲa ghuya ɟan̄wa ɲa gha wa. Nda ndəgha mnduha ɟa ta ma na luwa na,» ka'a. ¹¹ Ka zata pwal ta vaku nda tili mku' ma tsa luwa ya, ta taghanaftá mnduha ta gwada Lazglafta.

¹² Ma fitika nzakwa Galiyuna ka ɲumna ta hadika Akaya tama, ka gwaftá la Yahuda ta wi ka grun̄tá Pwal. Ka kladaptá hən̄ da vla tsa guma. ¹³ Ka hən̄ mant̄sa: «Nana mndu na ta bara mnduha ɲa tsəlbu ta kəma Lazglafta, ka zlan̄tá skwi mna zlahu,» ka hən̄. ¹⁴ Ta dza'a dza'a Pwal da gwada mant̄sa, ama

ka gi tsu'áfta Galiyuna ta gwada nda la Yahuda. Ka'a mantsa: «Ka had mndu dza lu wu katsi, had sana dmaku ta bluta wu katsi, had yu ta snaghunata, a la Yahuda wa. ¹⁵ Ka si ta ghəŋa zwana gwadaha, nda ya ta ghəŋa hgu, nda ya ta ghəŋa zlahā ghuni ta zləda kuni ya, dzik nda kaghuni tsa. Va a yu ta tsa guma ta ghəŋa tsa skwiha ya wu,» ka'a. ¹⁶ Ka ghzlaftá tsi ta həŋ ma vla tsa guma. ¹⁷ Ka gwafatá həŋ ta wi ta Sustene, ta nzakway ka mgham ta ghəŋa tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka ksafat, ka dgapta ta wa tsa vla tsa guma ya, gvalan a Galiyuna wa.

Vraghata Pwal da luwa Antakiya

¹⁸ Ka nzdaglavatá Pwal tsəbakw fitik ma Kwareŋt. Tahula tsa, ka sli'áfta tsi kawadaga nda i Priskila nda Akilas, ka zlanatá zwanama, ka lami da kwambalu, ka laghwi ta hadika Siri. Ma kdə tsi ka lami da kwambalu, ka htsatá tsi ta ghəŋani ma luwa Sankre, si wadana tsi ta Lazglafta. ¹⁹ Ka 6hadaghatá həŋ da luwa Afisus, ka zlanatá Pwal ta i Priskila nda Akilas. Ka sli'áfta tsi ka lami da həga tagha skwa la Yahuda, ka ghwa yiva nda la Yahuda hada. ²⁰ Ka ndəbə həŋ ta dzvu da tsi, má ŋa nzdavatanani da həŋ, ama dvaf a Pwal wa. ²¹ «Ta dza'a vragaghavra yu ka ta dvay Lazglafta,» ka'a nda həŋ.

Ka ŋlaftá tsi ta kwambalu ma Afisus ka laghwi. ²² Ka 6hadaghatá tsi da luwa Sezare. Ka sli'áfta tsi hada guli ka laghwi da luwa Ursalima da ganaghatá zgu ta Igliz karaku, ma kdaku tsi ka laghwi da luwa Antakiya. ²³ Tahula nzdavatanani gerger ma luwa Antakiya ta hadika Siri, ka sli'áfta tsi ka laghwi da ranaftá hadika Galat, nda hadika Frizi, ka vla mbraku ŋa inda gwal zlgħay nda ŋuduf.

Apwalus ma luwa Afisus nda ya ma Kwareŋt

²⁴ Mamu sana mnda la Yahuda, Apwalus hgani, ma luwa Alegzandri yata lu. Ka lagha tsi da luwa Afisus. Mnda gwada ya, nda sna ta vindata skwiha ma defteri. ²⁵ Taghaf tagha ta skwi ta tva Mgham Yesu. Ká ka nda warakatani. Ta taghay ta skwi ta ghəŋa Yesu nda tvani ŋa mnduha. An mndani, maga batema Yuhwana yeya snan tsi. ²⁶ Ka mnə tsi ta gwada nda tsafaratá vgha ma həga tagha skwa la Yahuda. Snay i Priskila nda Akilas ta skwi ta mnə tsi, ka hgaghatá həŋ ŋa sganaghata taghanaftá skwi nda tvani ta ghəŋa gwada Lazglafta. ²⁷ Tahula tsa, ka kumaftá Apwalus ta dza'a ta hadika Akaya*. Ka sganaghatá zwanama ta mbraku, ka vindanaftá həŋ ta delewer ta gwal ta tsa hadik ya ŋa tsu'áfta tan nda rfu. Bhadaghatani da hada, ka katanatá tsi nda zdaku ya vlan Lazglafta ta gwal ta ghadatá zlgħafta. ²⁸ Ka gwada tsi ta gwada banluwa nda la Yahuda, ka traptá həŋ ta skwi ŋa nrapta. Ka marananatá tsi ta həŋ ta skwi nda vinda ma defteri kazlay: Yesu ná, Kristi ya ka'a.

19

Pwal ma luwa Afisus

¹ Ma fitika nzakwa Apwalus ma luwa Kwareŋt, ka ranaftá Pwal ta vli ta ghwa ha ta hadika Asiya, ka 6hadaghatá tsi da luwa Afisus ka slaftá tsi ta sanlaha ma gwal zlgħay nda ŋuduf hada. ² Ka'a mantsa: «Mutsafmutsa kuni ta Sulkum nda ghu6a ma zlgħafta ghuni ra?» ka'a dawanjta da həŋ. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Ta sna a ŋni ta skwi ta hgə lu ka Sulkum nda ghu6a wa,» ka həŋ. ³ «Mnderga wati batem magaghunaf lu na?» ka'a nda həŋ. «Mnderga ŋa

* 18:27 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

Yuhwana magan naf lu,» ka həŋ nda tsi. ⁴ Ka Pwal mantsa: «Gwal ta tsu'af ta ka mbədanaf ta nzakwa taŋ, maganaf Yuhwana ta batem ta həŋ. Ka Yuhwana nda həŋ na: Zlgəfwazlgə ta tsa mndu ta sagha nda hula da ta nzakway ka Yesu ya,» ka'a. ⁵ Tahula sənəta taŋ ta tsa gwada ya, ka maganaf ta lu ta batem ta həŋ nda hga Mgham Yesu. ⁶ Ka fanaghatə Pwal ta dzvu ta həŋ, ka saha Sulkum nda ghuə ta ghəŋa taŋ. Ka gwada həŋ ta gwada nda sanlaha ma gwada, ka klə həŋ ta lwa Lazglafta guli. ⁷ Ta magay gwagwa ta tsa mnduha ya ta ghwanpə his.

⁸ Tahula tsa, ka gdatə Pwal ta dza'a da həga tagha skwa la Yahuda. Hkən tilani ta mna gwada ta ga mghama Lazglafta, ka nəvata ŋa tđaktə ghəŋa gwal ta sna skwi ta mnə tsi. ⁹ Ka tənanaftə sanlaha mataba taŋ ta ghəŋ, ka kwalgəhutə həŋ ta zlgəfta, ka ghuəsa həŋ ta tsa tagha skwi ta ghəŋa tva Yesu ya ta kəma tskata mnduha. Tsaya tama, ka sli'af ta Pwal ka zlanəta həŋ, ka hlaghatə gwal zlgəŋ nda ŋuduf, ka laghu həŋ da həga dzaŋa Tiranus, ka taghə tsi ta skwi ŋa taŋ inda fitik hada. ¹⁰ His vakwa taŋ ta taghay. Ma tsaya sənəta inda gwal ta nzakway ta hadika Asiya, daga la Yahuda, nda la Grek tani ta gwada Mgham Lazglafta.

Zwana Seva

¹¹ Ka magə Lazglafta ta mazəmzəm ŋa ndərmimay nda ma Pwal. ¹² Tsaya ta kəl lu ka klaftə lɡut nda salawar ya ta ksənəta vgha Pwal tazlay, ka klanəta gwal kul dughwanaku ŋa ksənəta həŋ, ŋa saghwa tsa danəwa nda ghwadaka sulkum ya tani ma həŋ. ¹³ Mamu sanlaha ma la Yahuda guli ta ra luwa, ŋa ghazliginəta ghwadaka sulkum ma mnduha. Ka dzəghənəta hahəŋ guli ta ghzla ghwadaka sulkum nda həga Mgham Yesu ma gwal nda kasa da halaway. Ka həŋ mantsa: «Nda hga tsa Yesu ta mnə Pwal ya ta mnaghunata ŋni: Sabwasa,» ka həŋ. ¹⁴ Ndəfəŋ zwana sana mndu ta hɡə lu ka Seva ta nzakway tekwa mataba la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta la Zudiya, ta maga mndərga tsa skwi ya mantsa. ¹⁵ Ma sana fitik, ka tsa ghwadaka sulkum ya nda həŋ mantsa: «Wya nda sna yu ta Yesu, nda sna yu ta Pwal guli, wa kaghuni tama?» ka'a nda həŋ. ¹⁶ Ka valaftə tsa mndu ksu halaway ya ta həŋ ka mbranaghatə həŋ demdem. Ka ndandagaptə həŋ ma tsa həga ya nda hwaya ka fərdi'u, nda babalatə vgha. ¹⁷ Ka snanaghatə tsa skwi ya ta inda la Yahuda nda la Grek tani ma luwa Afisus. Ka ksaftə zləŋ ta həŋ demdem, ka vlə həŋ ta glaku ŋa Mgham Yesu. ¹⁸ Ta traku gwal si ta zlgəfta, ka sagha həŋ da mnay nda wa taŋ ta ghwadaka skwi ya mamaga həŋ. ¹⁹ Nda ndəgha gwal si ta mbadaku ta hlaktə defferiha taŋ ka darinəta ta kəma mnduha demdem. Ka mbadaf ta lu ta tseda tsa defferiha ya nā, ta klay ta tsedi ka dambu' hutaf ²⁰ Mantsa ya kəl gwada Mgham Yesu ka ŋluta, ka zuta vli nda mbrakwa Mgham Lazglafta.

Gigdavəfta vli ma Afisus

²¹ Tahula tsa, ka Pwal ndanata mantsa: Ka ranafra yu ta vli ta hadika Mekaduniya, nda vli ta hadika Akaya* katsi, ta dza'a da luwa Ursalima yu.

«Ka 6hadagha6ha yu da hada katsi guli, nda nza tkwe' ka 6hadaghata da da luwa Ruma guli,» ka'a. ²² Ka ghunaghatə tsi ta i Timute nda Irasta, his mataba gwal ta katanəta ta hadika Mekaduniya. Ta nzatə vərda tsatsi ka nzdavata ta hadika Asiya. ²³ Ma tsa fitik ya, ka sli'avaf ta gwada katakata ta ghəŋa Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw mamu sana dəgha ta slru ta hgu lu ka

* **19:21** Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

Dametrijus, ta slara zwana hëga ka kufur, ña wuyay, ta hgu lu ka Deyes Artimis. Kad ka skwi ta planata tsi ta gwal ta maganată slna. ²⁵ Ka tskanată tsi ta tsa mnduhani ya, kawadaga nda sanlaha ta maga mndërğa tsa slnahani ya guli. Ka'a nda hëñ mantsa: «Graha! Nda sna kuni kazlay: Ta na skwi ta tsatsafta mu na nzafta mu kə'a. ²⁶ Nda nğha kuni, nda sna kuni guli ta skwi ta mnə Pwal. Ka'a na: Nza a skwi ta tsatsafta mnduha nda dzva tanj ka Lazglafta wu, ka'a. Ka tdaghatá tsi ta ndəghata mnduha. Ma na luwa Afisus na kwenkwen yeya a wu, nduk ma inda vli ta hadika Asiya tani. ²⁷ Wana na skwi na dza'a dzatá slna mu. Tsaya ya a wu, dza'a zləmbaku gwada ta ghəña hëga skwa wuyay mu dagala ta nzakway ka Deyes Artimis. Vləgəltə a mnduha ta glaku ña Deyes ka tsəlu ma ghuvani manda ya ta magə lu ma inda vli ta hadika Asiya nda ya ta ghəñ hadik demdem ya wu,» ka'a. ²⁸ Snañta tanj ta tsa gwada ya, ka gufaftá ñudufa tanj ka gugud həñ ta gugudaku. «Ya dagala gwada ta Dayes Artimis la Afisus,» ka həñ. ²⁹ Ka sli'avaftá vli kudukuts ma luwa demdem, ka hwaya da vla katskatsu, ka ksədanaghatá həñ ta graha Pwal ta nzakway ka i Gayus nda Aristarkus, tsa hahəñ his ta nzakway ka mnduha la Mekaduniya ya. ³⁰ Si ka kumə Pwal ta dza'a slanaghatá həñ, ama ka pyaftá gwal zlghay nda ñuduf. ³¹ Mamu sanlaha ma gwal ksa slna ñumna ta hadika Asiya ta nzakway ka graha Pwal. «Yaha ka da dza'a da tsa vla katskatsu ya,» ka həñ tsghadanaghatá lwi ta Pwal. ³² Ta tsa luwa ya, nda ghuya ghəña mnduha. Ka nu ña ya laha ta guguday, ka nu ña ya laha ta gugday. Mal gwal mataba tanj kul snañtá skwi ta tskanată həñ. ³³ Ka snanamtá sana mnduha ta tsa gwada ya ta sana mndu ta hgu lu ka Alegzandra ta klə la Yahuda ta kəma. Ka Alegzandra tama mantsa: «Swidwa! Swidwa!» kə'a kapañtá dzvu, ka kuma gwada ña mnanañtá mnduha. ³⁴ Manda snañta tanj kazlay: Mnda la Yahuda na mndu na kə'a, ka hlafatá həñ ta wi ka skwa turtuk ka zatá awa his. Ka həñ mantsa: «Dagala gwada ta Dayes Artimis la Afisus!» ka həñ hlafatá wi.

³⁵ Ka ləbanatá mnda vindi ma tsa luwa ya ta mnduha zlahzlah. Ka'a mantsa: «Ari wa la Afisus, wa ya kul snañta kazlay: Luwa Afisus ta ñanatá tsa hëga Dayes Artimis dagala ya, nda tsa tsatani ta saha ta luwa ya kə'a na? ³⁶ Had mndu dza'a zlərday wa. Ləbanatá ñuduf ka dzatá ghəñ skwi ña magay. ³⁷ Na mnduha hlagagha kuni da hadna na ná, had sana rutsak vzaf həñ ta hëga skwa wuyay, ka razatá Diyesa mu wa. ³⁸ Ka mamu skwi mataba Dematriyus kawadaga nda gwal ksanatá slna nda sana mndu katsi, mamu vla tsa guma, ka kla həñ da gwal tsa guma, ka dza'a həñ dganata hada. ³⁹ Ka mamu sna gwada ta kumə kuni ta mnay katsi guli, dza a dzray mu ta tsaya ma vla dzrəka mu. ⁴⁰ Ta ghəña na skwi ta magaku gita na ná, lavinlava lu ta tsafatá badza ta amu ka gwal zlərdaw, kabga had skwi prək ka tskamata mandana ná, ña mnay mu kazlay: Ta ghəña ya skwi ya tskavata mu kə'a wa,» ka'a. Kdəkwani ta gwada, «gazlawagazla,» ka'a nda mnduha.

20

Sli'a Pwal ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya

¹ Tahula ləbatá tsa sli'avafta sli'avaf lu ya, ka tskanată Pwal ta gwal zlghay nda ñuduf, ka vlanťá mbraku ta həñ. Ka dğatá tsi ta vgha nda həñ, ka laghwi ta hadika Mekaduniya. ² Tahula ranaftani ta tsa hadika ya, ka valanťá tsi ta mbraku katakata ta gwal zlghay nda ñuduf, ka ħhadaghatá tsi ta hadika Gres.

³ Ka zatá tsi ta tili ħkən hada. Ta dza'a dza'a lami da kwambalu ña dza'a ta hadika Siri tama, ka snañtá tsi ta dzray ta dzrə la Yahuda ta wi ta ghəñani

ŋa pghanatá budúkwa. Ka ksəglaghatá tsi ta tvi nda ta hadíka Mekaduniya. ⁴ Ka sli'áftá i Supater zwanja Pirhus mnda luwa Beriya, nda Aristarkus nda Sekundus mnda la Tesalunik, nda Gayus mnda luwa Derba, nda Timute, nda Tisik, nda Trufim mnduha hadíka Asiya, mistani. ⁵ Ka laghu tsahaya ta kəma kzla aŋni ma luwa Truwas. ⁶ Aŋni ya, ka lamə ŋni da kwambalu ma luwa Filipiya, tahula zutá skala buradi kul had'is mida ya. Ta mahutafa fitik, ka lagha ŋni slanaghatá həŋ ma luwa Truwas, ka zatá ŋni ta luma hada.

Kwanaha lagha Pwal da luwa Truwas

⁷ Gahawu badu luma gwasi, ka ts kavatá ŋni ŋa za skwa zaya* Mgham Yesu, ka zlaftá Pwal ta gwada ta kəma gwal zlg hay nda ŋuduf, ka nzdavátá tsi ta gwada ha ka lami da takala, kabga dza'a nda sli'a tsadakwər vli. ⁸ Ma dzuguvu ma haga ta ghəŋa həga ts kavata ŋni. Mamu ndəghata pitirlaha ma tsa dzuguvu ta ghəŋa həga ts kava ŋni ya. ⁹ Tsaw mamu sana zwanj ta hgu lu ka Fewtikus ta nzunja tawa finitir. Ka dziŋtá hani ma tsa nzdavata Pwal ta mna gwada ya. Na tsa ghəbanafta hani ya, ka dədagatá tsi ta tsa mahkəna həga ta ghəŋa həga ya ta hadik. Kə'a ka lu ka sli'ay ná, nda mta. ¹⁰ Ka saha Pwal, ka ndadaghatá tsukwafta. «Ma tɔ ŋudufa ghuni, ta teke'a hafu mida,» ka'a. ¹¹ Ka vradaftá Pwal ka 6la'atá tsi ta buradi ka zay. Ka kdə tsi ta gwada petsuwed'vli. Tahula tsa, ka sli'áftá tsi ka laghwi. ¹² Nda hafu ma tsa galaəay ya ta klaghatá lu dzagha. Ka rfu həŋ ta rfu katakata.

Sli'a Pwal da luwa Truwas nda ya da luwa Mitelen

¹³ Ka sli'áftá ŋni ka laghwi ta kəma ta kəma da ŋlaftá kwambalu ŋa kla aŋni da luwa Asus. Ŋa dza'a ŋni kla Pwal hada, kabga ta dza'a nda səla i'i, ka'a. ¹⁴ Manda laghani slanaghatá ma Asus, ka klamtá ŋni da kwambalu, ka laghu ŋni da luwa Mitelen. ¹⁵ Ka sli'áftá ŋni hada nda kwambalu, ka 6hadaghatá ŋni gamahtsimani mbəŋ nda luwa Kiyus. Gamahtsimani, ka 6hadaghatá ŋni da luwa Samus, gamahtsima tsaya guli, ka 6hadaghatá ŋni da luwa Miletus. ¹⁶ Ka Pwal mnuta na: «Had'yu dza'a sladavata ma luwa Afisus wu, da zutá lu ta fitik ma hadíka Asiya, ka má ta magaku tsi katsi ná, misimmisim ta kuma yu ta 6hadaghatá da Ursalima, ka ma kdə fitika skala Pentakwat† ka sagha a tsi,» ka'a.

Gwada Pwal nda la galata mndu ma Afisus

¹⁷ Ma tsa Miletus ya tama, ka ghunaftá Pwal ta mnduha da Afisus ŋa hgaktá gwal nga Igliz. ¹⁸ Manda 6hadaghatá tanj da slanaghatá, ka Pwal nda həŋ mantša: «Daga badu lagha dā ta hadíka Asiya ná, nda sna kuni ka yu nzata kawadaga nda kaghuni. ¹⁹ Nda lebtekwa ta ghəŋ mataba ghuya danjwa da sanlaha ma la Yahuda ta pghihatá budúkwa, ksanata yu ta slna ta Mgham Yesu. ²⁰ Nda sna kuni guli kazlay: Had' sana skwi prək ka katá kaghuni difaghuna yu wu kə'a. Mnaghunamna yu ta indani, ka taghaghunafta banluwa nda ya dzagha dzagha. ²¹ Ka gvalantá yu ta la Yahuda nda la Grek, ŋa mbədavata tvə Lazglafta ŋa zlg hafta tanj ta Mghama mu Yesu Kristi. ²² Ndanana, nda sli'a yu da Ursalima. Sulkum nda ghuəa ta tinjwa i'i ŋa dza'a. Sna a yu ta skwi dza'a slidighata hada wa. ²³ Skwi ya ta mnidinjta Sulkum nda ghuəa kwenkwen ná, dza'a sladighasla ghuya danjwa, dza'a vzidimvza lu

* **20:7** Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42. † **20:16** Pentakwat: Tsaya fitika skalú dagala ta fitika tska skwi ta vwah da la Yahuda. Ma tsa fitik ya saha Sulkum nda ghuəa ta ghəŋa duhwalha Yesu ta ma hutafmbsaka fitik tahula Pak. Ngha Zlahu 23:16.

da gamak. ²⁴ I'i ná, ndana a yu ta gwada ta hafa da, dər má kinawu dinutani ka ɲa da wa. Dza'a kɔ́anaktá tsa ɲərma slna vliha Mgham Yesu ɲa magay, ta nzakway ka mna Lfida Gwada ta ghəɲa zdakatahuda Lazglafta ya skwi ta zɔ́gihata.

²⁵ «Ndanana ná, nda sna yu kazlay: Nghəglan̄ta a inda na kaghuni raghunaf yu, ka mnaghunatá gwada ta ga mghama Lazglafta ná, ta hɛga kuma da dɛkɛk wa. ²⁶ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata dər gita kazlay: Magaghu-namaga yu ta inda skwi ya lavin̄ yu ta magay nda inda kdavakta mbrakwa da. Ka dza'a zlun̄zla kuni ta skwi ya taghaghunaf yu, ta had' i'i mida wu, ²⁷ kabga mnaghunamna yu ta inda skwi mna Lazglafta, had' ya difanaghu yu wa. ²⁸ Nghawangha ta ghəɲa ghuni, nghawa ta inda bra ya vlaghuna Sulkum nda ghuɓa ɲa nghay guli. Nghawangha ta Igliza Lazglafta ya mutsanak tsi ta ghəɲani nda usa zwan̄jani. ²⁹ Tahula laghwa da ná, nda sna yu kazlay: Dza'a sli'adamsli'a mnduha ta sidi manda mandundiha da taba ghuni, had' hən̄ dza'a zlan̄tá tsa bra ya wu kə'a. ³⁰ Dər mataba kaghuni guli ná, dza'a sli'afsl̄i'a sanlaha da tsakalawi, ɲa baraghata tan̄ ta sanlaha ma duhwalha mista tan̄. ³¹ Ka nzata kuni hzlen̄a. Havapwahava kazlay: Hkən vakwa da ta ɲavata nda ima taw ta iri, nda rvidik tani, nda fitik tani, ta vla hidaku ɲa inda kaghuni kə'a.

³² «Ndana tama, ma dzva Lazglafta nda gwada ta zdakatahudani tani ta famta yu ta kaghuni. Tsa gwada ya dza'a ɲla kaghuni, ɲa zay ghuni ta hɛga kawadaga nda inda gwal nda ghuɓa. ³³ Ma nzakwa da ná, gvalan̄ a yu ta dər tseda mndu, dər dzindara mndu, dər lguta mndu wa. ³⁴ Nda sna vərda kaghuni kazlay: Nda dzva da si ta maga yu ta slna ɲa kata ghəɲa da, nda ya ɲa kata gwal ta dza'a mista da tani kə'a. ³⁵ Inda tsa slnaha magə yu mantsa ya ná, ɲa maraghunata kazlay: Mantsa ya ta maga lu ta slna ɲa katan̄tá gwal ka pdu kə'a. ɲa havaghunakta guli ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Mal mndu ta vlay ta rfu, ka mndu ta zlghay kə'a ya,» kə'a.

³⁶ Ta kdaku Pwal ta mna tsa gwada ya, ka tsəlɓata tsi ka maga du'a nda hahən̄ tani demdem. ³⁷ Rəb hən̄ demdem nda taw, ka lagha tekweise' ta Pwal. ³⁸ Tsa mnayni kazlay: Nghəglan̄ta a kuni ta hɛga kuma da wu kə'a ya na skwi ta ganaftá taw ta hən̄. Ka sli'aftá hən̄ ka pghaghatá Pwal da vla kwambalu.

21

Lagha Pwal da luwa Ursalima

¹ Tahula dgata ɲni ta vgha nda hən̄, ka lamə ɲni da kwambalu. Ka sli'afta ɲni ka laghwi tur da luwa Kus. Gamahtsimani, ka sli'afta ɲni ka laghwi da luwa Rudes. Ka gi sli'afta ɲni hada guli ka laghwi da luwa Patara. ² Hada, ka slafta ɲni ta sana kwambalu ta sli'i da luwa Finisi, ka lamə ɲni dida, ka laghu ɲni. ³ Nghay ɲni ta luwa Kiprus manda a, hadik ya ta tsavata ma drəf, ka zlun̄tá ɲni nda ga zlaɓa ɲni ka laghu ɲni nda tvə hadika Siri. Ka ɓhadaghatá ɲni da luwa Tir ma vla pghay kwambalu ta huzla. ⁴ Hada, ka slanaghatá ɲni ta gwal zlghay nda ɲuduf, ka zata ɲni ta fitik ndəfán̄ da hən̄. «Ma laf ka da luwa Ursalima,» ka hən̄ nda Pwal, manda kdakwa Sulkum nda ghuɓa ta mnanan̄tá hən̄. ⁵ Ma kdavakta tsa mandəfán̄a fitik ya, ka sli'afta ɲni ka sli'i. Ka pghafta hən̄ demdem ta aɲni, nda mi'a tan̄, nda zwana tan̄ tani, ha ka zlun̄tá huda luwa. ɓhadaghatá ɲni ta wa ghwa, ka tsəlɓata ɲni, ka magatá du'a. ⁶ Manda dgata ɲni ta vgha nda hən̄, ka ɲlaftá aɲni ta kwambalu, ta vraghuta hahən̄ dzagha tan̄.

⁷ Ka kdiŋtá ŋni ta mbada ŋni nda kwambalu. Sli'af̄ta ma luwa Tir ka 6hadaghata da luwa Tulemayis. Hada, ka guguvta ŋni ta zgu nda zwanama. Ka zata ŋni ta fitik turtuk kawadaga nda hɔŋ. ⁸ Ka sli'af̄ta ŋni gamahtsimani ka dza'a, ka 6hadaghata ŋni da luwa Sezare. Ka sli'af̄ta ŋni guli ka lagha da Filip ta hgə lu ka mnda mna gwada Lazglafta, ta nzakway ka mndu ya tekwa mataba tsa gwal ndəf̄an ya kay*. Ka lamə ŋni da hɔga ga tanj ka hanay ga tanj. ⁹ Mamu kwaghani fwaɗ ka daghali ka daghali ta klaktá lwa Lazglafta. ¹⁰ Nda za fitika ŋni ŋulum hada tama, ka sli'af̄ta sana anabi ta hgə lu ka Agabus daga ta hadika Zudiya, ¹¹ ka sagha da slanaghata. Ka klaftá tsi ta 6anava Pwal, ka habanata tsi ta səlahani nda dzvuhani. Ka'a mantsa: «Wya skwi mna Sulkum nda ghu6a: Ka ŋa wa nana 6anava na ná, manda va yeya dza'a habafta la Yahuda ta tsa mndu ya ma Ursalima, ŋa klafta tanj ka fanamta gwal kul nzakway ka la Yahuda ma dzva tanj,» ka'a.

¹² Na snan̄ta ŋni ta tsa gwada ya, nda an̄ni tani, nda gwal ma tsa vli ya tani, ka ndəbə ŋni ta dzvu ŋa Pwal ŋa kwalani kul lafi da Ursalima. ¹³ Ka Pwal nda an̄ni mantsa: «Ta ghəŋa wu ta tawa kuni ta taw. Ta kumay kuni ta gidiftá zləŋ ra? I'i ta da ná, ŋa habaftá i'i yeya a wu, dar má ŋa dza ta i'i ma Ursalima ta ghəŋa hga Mgham Yesu tsi, nda fa vgha ɗa,» ka'a. ¹⁴ Na tsa trapta ŋni mida ya ná, nɔvglan̄ a an̄ni guli wa. «Ka maga Mgham Yesu ta skwi ya kuman̄ tsi,» ka an̄ni ta ghəŋani.

¹⁵ Tahula luta tsa fitik ya tama, ka hbaftá ŋni ta vgha, ka ŋlaghatá da luwa Ursalima. ¹⁶ Ka sli'af̄ta sanlaha ma gwal zlḡhay nda ŋuduf ma luwa Sezare guli mista ŋni. Ka pghadaghata hɔŋ ta an̄ni da vli ya dza'a hani ŋni ta hani ga sana mndu ta hgə lu ka Menasun̄, mnda sana luwa ta tsavata ma drəf̄, ta hgə lu ka Kiprus. Nda kɗa fitika tsa mndu ya ma zlḡhay nda ŋuduf.

Nghanaghata Pwal ta Yakubu

¹⁷ Bhadaghata ŋni da Ursalima, ka tsu'af̄ta zwanama ta an̄ni nda rfu. ¹⁸ Ga mahtsimani, ka sli'af̄ta Pwal kawadaga nda an̄ni ka lagha da Yakubu. Ka lagha gwal Igliz tskavata demdem hada. ¹⁹ Tahula ganaghata Pwal ta zgu ta hɔŋ, ka rusu tsi turtuk turtuk ta skwi maga Lazglafta mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma slnani. ²⁰ Snanata tanj ta tsa skwi rusanaf Pwal ta hɔŋ ya, ka zləzlvu hɔŋ ta Lazglafta. Ka hɔŋ nda tsi mantsa: «Zwanama, nda ngha ka ta dambu' a ta la Yahuda ta zlḡhafta ya ki'e, ta ŋavan̄a hɔŋ ka sna zlahu Musa. ²¹ Ka lu nda hɔŋ nda gwada ta kagha ná, ma snə kuni ta zlahu Musa, ma ɗatsə kuni ta fafada zwana ghuni, ma taghə kuni ta nzakwa la Yahuda, ká ka ta taghay ŋa inda la Yahuda ta nzaku ma səla hamata sanlaha ma mnduha, ka lu ta mnay. ²² Waka lu dza'a magay? Ya wya dza'a nda sna hɔŋ kahwathwata kazlay: Hadna ka kə'a, dza'a sli'agaghasli'a hɔŋ. ²³ Ka si mantsa tsi, ka maga ka ta na skwi dza'a ŋni mnaghata na. Mamu sana mnduha fwaɗ mataba mu ta wadana ta wadu ta Lazglafta. ²⁴ Hla ta hɔŋ ka dza'a ka da tsalapta ghəŋa gha kawadaga nda hɔŋ. Ka plata ka ta skwi ma dza'a hahəŋ da play. Tahula tsa, ŋa htsin̄ta tanj ta ghəŋa tanj. Ka magamaga lu mantsa katsi, dza'a nda sna inda mnduha kazlay, tsa skwi ta snə mu ta mnay ta Pwal ya kay ná, tsakala wi ya kə'a. Ma tsaya dza'a kəl lu ka snan̄ta kazlay: Ta snay kagha ta zlahu guli kə'a. ²⁵ ŋa gwal kul haɗ ka la Yahuda ya, tsin̄tsa mu ta ghəŋani ka vindanafta mu ta hɔŋ kazlay: Yaha hɔŋ da za slu'a skwa wuyay, yaha hɔŋ da za us, yaha hɔŋ da za skwi 6erta lu nda 6erta, yaha hɔŋ da maga sli'insli'in̄† kə'a,» ka hɔŋ.

* **21:8** Ngha ta Slna gwal ghunay 6:5. Nda 8:5-40. † **21:25** Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

²⁶ Mantsa tama, ka sli'aftha Pwal kawadaga nda tsa mnduha fwaɗ ya ka tsalapta tsi ta ghəŋani. Gamahtsimani, ka lamə tsi da həga Lazglafta, ɲa mnata fitika dzata ghəŋa tsa tsalatá ghəŋ, nda vlata skwa pla ghəŋ dza'a vlə lu ta həŋ ta həŋ ya.

Ksaftá Pwal ma həga Lazglafta

²⁷ Baɗu kɗavakta tsa mandəfəŋa fitik ya, ka nghanťá la Yahuda ta sagha ta hadika Asiya ta Pwal ma həga Lazglafta. Ka gagaftá həŋ ta dəmgə, ka ksafta həŋ ta Pwal. ²⁸ Ka dzata həŋ ta lawlaw: «Ari mnduha la Isra'ila! Kudidwa! Ya wana tsa mndu ta ra inda vli ka raraza mnduha mu, nda zlahə Musa, nda na həga Lazglafta na tani ya kay. Laghani guli ná, ka hladamťá la Grek da na həga Lazglafta na, ka ɲɲɲťá na vli nda ghuɓa na,» ka həŋ. ²⁹ Tsaw si nghanŋgha həŋ ta sana mndu ta hgə lu ka Trufim, mnda la Afisus kawadaga nda tsi ma luwa. Zlah si kladamkla Pwal ta tsa mndu ya da həga Lazglafta ka həŋ si ta gray.

³⁰ Kɗukuts sli'avafslí'a vli ma luwa, ka gazladaghatá mnduha ma inda vli. Ka ksaftá həŋ ta Pwal ma həga Lazglafta, ka ksiginťa dzibil, ka gi hahuntá tghaha. ³¹ Ta naghay naghay həŋ ta tva dzatá Pwal ta lagha lu da mnay ɲa mghama sludzi kazlay: ya nda ɓadza vli ma luwa Ursalima kə'a. ³² Ka gi hlaftá tsi ta sludziha nda maliha ta ghəŋa la sludziha, ka sli'aftha həŋ ka ndadaghatə slanaghata həŋ. Nghan tan ɲa mghama la sludzi nda la sludzi tani, ka gi zlanťa həŋ ta dza Pwal. ³³ Ka gavadaghatá mghama la sludzi ka ɲanata Pwal, ka tsatsanaftá zidaha his. «Wa va kagha, nahgani maga ka?» ka'a nda tsi. ³⁴ Ka nu ɲa ya ta gwadáy, ka nu ɲa ya ta gwadáy, ka tsa tskata ghəŋa mnduha ya. Trid, trap ta mghama sludzi ta ksaftá ghəŋa gwada, ka'a mantsa: «Klawakla ta na Pwal na da vla nzakwa la sludzi,» ka'a. ³⁵ Nɗusadaghatə Pwal tavata dzatá tva ɲlu da həga, ka gi tsukwaghatá la sludzi, kabga nda ga sida mnduha. ³⁶ «Dzata! Dzata, dzata!» ka tsa ɲəɗdəma ta mnduha ta mbada mistani ya, ka dza'a nda hla wi.

Waday Pwal ta ghəŋani

³⁷ Ta ghwan a lu ka kladamta Pwal da vla nzakwa la sludzi tama wu, «dza'a tsu'ay ka, ka mnaghanťa yu ta gwada da ra?» Ka Pwal nda tsa mghama sludzi ya. «Nda sna ka ta gwada la Grek ra?» ³⁸ Ka gha a na mnda la Masar ta sli'anaftá zləɗawi ka ma tan, ka hlaghatá gəndaha dəmbu' fwaɗ da mtak ya wu ra?» ka'a nda Pwal. ³⁹ Ka Pwal mantsa: «Mnda la Yahuda i'i, ya lu ma luwa Tarsus ta hadika Silisi, zwanja sana luwa ta klu lu ya yu. Kɗəkkɗək, vlihavla ta tvi ka gwadganata yu ta mnduha,» ka'a. ⁴⁰ Ka vlanťá tsa mghama la sludzi ya ta tvi. Ka sladatá Pwal ta tsa dzatá tva dza'a da həga ya. Ma hlə kuni ta wi, ka'a nda dzvu nda mnduha. Sriw, nzanza mnduha. Ka zlaftá Pwal ta gwada nda həŋ nda gwada Hebru.

22

¹ «Zwanama nda dadaha, snawasna ka mnaghunata yu ndanana ta skwi ta magaku, ɲa wadapťá ghəŋa da,» ka'a. ² Na tsa snay tan ta zlaftani ta gwada nda gwada Hebru ya, ka sganaghata həŋ ta nzata sriw. Ka Pwal mantsa: ³ «I'i ná, la Yahuda yu, ya ma luwa Tarsus ta hadika Silisi lu ta i'i, ama ma na luwa na glafta yu. Gamaliyel ta dzanadiftá ta dzanja, ka taghadifta snanťá zlahə dzidziha mu nda tvani manda ya ta raku. Nəvanja i'i guli ka sna ɲa Lazglafta manda va na ta magə kaghuni demdem gita na. ⁴ Ganap ga yu ta iri ta gwal ta ksa na tvi na ha ka pslatá həŋ. Hahabaf hahaba yu ta zgwana nda mi'aha

tani ka pghamtá hən da gamak. ⁵ Masləmtsəka dā na la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu na guli. Da hahən zlgħafta yu ta delewer ŋa klanťá zwanama mu la Yahuda ma luwa Damas, ŋa dza'a dā kasa gwal zlgħay nda ɲuduf ma tsa luwa ya, ŋa hlaktá hən da luwa Ursalima, ŋa tsanaghata guma ta hən.»

Mnay Pwal ta tva zlgħaftani ta Yesu

Slg 9:1-19, 26:12-18

⁶ «Tata mbada yu ta tvi, wur ma ghən fitik, ndusa yu nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadək katakata daga ta luwa ka tsuwadəkanaftá vli ta widifta. ⁷ Ka zləmbadata yu ta hadik. “Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ŋa dā na?” ka sana lwi nda i'i ta snə yu. ⁸ “Wa kagha ní Mghama dā!” ka yu nda tsi. “Ti Yesu mnda la Nazaret, ta gə ka ta iri ŋani ya yu,” ka'a nda i'i. ⁹ Nda ngha gwal kawadaga nda i'i ta tsa tsuwadək ya, ama sna a hahən ta lwa tsa mndu ta gwada nda i'i ya wa. ¹⁰ “Nu skwi ŋa magay dā ní Mghama dā?” ka yu nda tsi. “Sli'afsl'i'a, la da tsa luwa Damas ya, dza'a mnagha mna lu ta inda skwi ŋa magay gha hada,” ka Mgham Yesu nda i'i. ¹¹ Ghulpidghulpa wudəkwa tsa tsuwadək ya kay, nğhəgla a yu ta vli wa. Ka ksə tsa gwal kawadaga nda i'i ya ta i'i ta dzvu, ka ɓhididighata da luwa Damas.

¹² «Hada, mamu sana mndu ta hğə lu ka Hananiya. Ta zlənay ta Lazglafta, ta snay guli ta zlahā Musa. Ta ghubay inda mnduha la Yahuda ma tsa luwa Damas ya. ¹³ Ka sagha tsi slidighata, ka'a nda i'i mantsa: “Zwanama dā Sawulu, nğhəglaŋnğha ta vli,” ka'a. Gi hadahada, gi ka gwanatá iriha dā, ka nghanťá yu ta vli. ¹⁴ Ka Hananiya nda i'i guli mantsa: “Zbuzba Lazglafta dzidziha mu ta kagha daga ghalya ŋa snanťá skwi ta kumə tsi, ŋa nghanťa gha ta tsa tdukwa mndu ya, ŋa snanťa gha ta gwada vərda tsatsi nda wani. ¹⁵ Kagha dza'a nzakway ka masləmtsəkani da inda mnduha ta ghəŋa skwiha ya snanťa ka da tsi. ¹⁶ Ndanana, had' sana skwi ŋa kzləgəltā gha wa. Sli'afsl'i'a, sawi ka magagħafta lu ta batem, ka ghuəata dmakwa gha nda ma hganťa gha ta Mgham Yesu,”» ka'a.

Ya ka lu ghunaťá Pwal da sana mnduha

¹⁷ «Tahula tsa, ka vraghutá yu da Ursalima. Ma sana fitik ta maga du'a yu ma həga Lazglafta, ka maridintá Mgham Yesu ta ghəŋani. ¹⁸ Na tsa nghanťa dā ya, ka'a nda i'i mantsa: “Sli'apsli'a misimmisim ma luwa Ursalima, kabga tsu'afťa a hən ta skwi dza'a ka mnay ta i'i wu,” ka'a. ¹⁹ “Mghama dā, nda sna vərda hahən kazlay: Si ta ray yu ta həga tagħa skwa la Yahuda ka hla gwal ta zlgħafta kagha, ka hla hən da gamak, ka sləva hən nda krupi kə'a. ²⁰ Ta dzatá lu ta Atiyen ta nzakway ka masləmtsəka gha ya ná, hada vərda i'i. Zdigihazda tsa dzata dza hən ya. I'i ta ɲanató lguta tsa gwal ta dzata ya,” ka yu nda tsi. ²¹ “Sli'afsl'i'a, la! Ta ghunə da vli di'ij yu ta kagha da gwal kul nzakway ka la Yahuda,”» ka'a.

Pwal nda mali ta ghəŋa sludza la Ruma

²² Ka fata hən ta sləmən ka sna gwada ta gwadagapta Pwal ha ka mna-gaptani ta tsa gwadaha ya. Na gi snanťa tanťa ta tsa gwadaha ya, «zadintá mndərga nana ma mndu ta ghəŋa hadik, dzawa dza! Ra a ka zlanťa nda hafu wu!» ka hən hlaťá wi. ²³ Ka kwahu hən ta wi ka vaza lguta tanťa nda ta luwa, ka tsadā hadik nda ta luwa. ²⁴ Tsaya kəl mghama sludzi ka mnay kazlay: Klagħawakla ta Pwal da həga, ka dawanapta kuni ta vli nda sləvu, kada snanťa lu ta skwi ta kəl na mnduha na ka hla wi mandana na ta ghəŋani na, ka'a. ²⁵ Manda habaťa lu ŋa sləvay tama, ka Pwal nda mali ta ghəŋa la

sludzi ta sladu hada mantša: «Vlaghunavla lu ta tvi ŋa sləva mnda la Ruma nda krupi ta kul tsanaghata lu ta guma katək ra?» ka'a nda tsi. ²⁶ Snaŋta tsa la mali ta ghəŋa la sludzi ya ta tsa gwada ya, ka sli'af̄ta tsi ka laghwī da mnanata mghama taŋ. «Waka ka dza'a magay? Nana mndu na ná, mnda la Ruma ya,» ka'a nda tsi. ²⁷ Ka gi sli'af̄ta tsa mghama la sludzi ya ka lami slanaghata Pwal. «Mnihamna, mnda la Ruma ka kahwathwata ra?» ka'a nda tsi. «Anji!» ka Pwal nda tsi. ²⁸ «I'i ná, nda tsemi dagala skwata yu ta nzakwa da, kada nzata yu ka mnda la Ruma,» ka tsa mghama la sludzi ya nda tsi. «I'i na, ka mnda la Ruma yata lu ta i'i ɓuzul,» ka Pwal nda tsi.

²⁹ Damkwāl vraghuvra tsa gwal si dza'a sləva Pwal ya nda hul, ŋa sagha nda sa dawanaptá vli. Na tsa snaŋta tsa mghama la sludzi ya kazlay: Mnda la Ruma Pwal ka'a ya, ka ksuta tsa habafta habaf tsi ya ka zləŋ.

Pwal ta kəma gwal guma

³⁰ Gamahtsimani, ka zbə tsa mghama la sludzi ya ta vərdaka skwi kəl la Yahuda ka ksaf̄ta Pwal. Ka palin̄ta tsi ta tsa habafta habaf tsi ta Pwal ya. Ka hagaktá tsi ta la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal ta tsa guma, ŋa tskavata. Ka kladaghata tsi ta Pwal ka sladanata ta kəma taŋ.

23

Pwal ta kəma ŋumna Festus

¹ Ka vazlanamtá Pwal ta iri ta gwal tsa guma. Ka'a mantša: «Zwanama da, haɗ sana skwi dəmanaf yu ta Lazglafta ha gita wa. Haɗ sana skwi guli ŋa tsadivata wu,» ka'a. ² «Dzunwadza ta wubisim,» ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Hananiya ya, nda gwal ndusa nda Pwal. ³ «Dza'a dzay Lazglafta ta kagha ghwadaka vata həga ɓap lu nda ɓa* na. Nza ŋa tsa guma ta ghəŋa i'i manda ya ta mnə zlahu kagha, ama ka zluŋtá ka ta zlahu, ka laghwī da mnay kazlay: Dzunwa dza kə'a,» ka Pwal nda tsi. ⁴ «Waka ka ta raza mali ta ghəŋa gwal dra skwi ta nzakway ka mnda Lazglafta na?» ka tsa gwal ndusa nda tsi ya. ⁵ «Sna a yu kazlay: Mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya kə'a zwanama wu, kabga nda vinda guli kazlay: Haɗu ka dza'a raza mgham ta ghəŋa mnduha gha wu† kə'a,» ka Pwal.

⁶ Tsaw nda sna kazlay: Nana gwal tsa guma na ná, laɓatani nda la Sadukiya, nda la Farisa ya kə'a, kəl tsi ka gwadata nda lwi dagala dagala. Ka'a mantša: «Zwanama da, i'i ná, mnda la Farisa i'i, zwanja mnda la Farisa yu guli. Ta ghəŋa fafta da ta ghəŋa da, nda ya ta ghəŋa sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku, ta kəl lu ka tsa guma ta ghəŋ i'i,» ka Pwal. ⁷ Na tsa mnatani ta tsaya, ka zlaftá zlərdutawi mataba la Farisa nda la Sadukiya. Ka dgavaptá tsa tskata vgha ya his. ⁸ Haɗ gwal nda rwa dza'a walan̄ta sli'agapta wu, haɗ duhwaha Lazglafta wu, haɗ Sulkum guli wu, ka la Sadukiya nda ŋa taŋ. Mamu tsahaya demdem, ka la Farisa nda ŋa taŋ. ⁹ Ka sli'af̄ta inda mnduha nda gugudaku. Ka sli'avata sanlaha mataba gwal ta tagha zlahu ŋa mnduha ta nzakway mataba la Farisa gwadata nda lwi dagala dagala: «Mutsaf a an̄ni ta sana ghwadaka skwi maga na mndu na wa. Ka sana Sulkum tsi, ka sana duhwala Lazglafta tsi, ka kitsi ta gwadganata,» ka həŋ. ¹⁰ Ka sgavaghata zlərduta wi katakata. Dun̄wa həŋ da datsanaptá Pwal na! ka mghama sludzi zlaŋaftá zləŋ kəl tsi ka ghunaf̄ta la sludzi ŋa klaptá Pwal mataba taŋ, ka klaghata da haga la sludzi. ¹¹ Girvidikani, ka Mgham Yesu

* 23:3 Ŋgha ta Mata 23:27. † 23:5 Ŋgha ta Sabi 22:27.

maravata da Pwal mantsa: «Tatá us ta iri! Manda va tsa ga maslámstæk gə ka ta ghəŋa i'i ma luwa Ursalima ya ná, manda va tsaya guli dza'a ga ka ta tsa maslámstæk ya ma luwa Ruma,» ka'a nda tsi.

Dzrawi ta ghəŋa Pwal

¹² Gamahtsimani, ka dzraftá sanlaha ma la Yahuda ta wi ŋa dza'a dzatá Pwal. Ka wadatá hən̄ ka mnay kazlay: Haď mu dza'a zantá skwi nda za, nda santá skwi nda sa, ka ta dza a mu ta Pwal wu, ka hən̄. ¹³ Ta malay gwal ta dzraftá tsa wi ya ta fwaď mbsak. ¹⁴ Ka sli'aftá hən̄ ka laghwi da slanaghatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu. Ka hən̄ mantsa: «Wadawada ŋni kahwathwata ta kəma Lazglafta kazlay: Haď ŋni dza'a walan̄ta zantá skwi nda za, ka ta dza a ŋni ta Pwal wu. ¹⁵ Ndanana tama, gwafwagwa kaghuni ta wi nda gwal ta tsa guma. Ta kumay ŋni ta dagapta hya ma na gwada na kahwathwata, ka kuni dazlay nda mghama sludzi ya ná, ŋa klaghunakta lu ta Pwal ta kəma ghuni. Ta sagha tsi ya, nda paya vgha aŋni ŋa gi dzata,» ka hən̄.

¹⁶ Snaŋta zwaŋa mukumani ma Pwal ta tsa pghanatá buďukwa dza'a pghanata lu ta Pwal ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi mnanatá Pwal ma həga la sludzi. ¹⁷ Ka hgaftá Pwal ta sana mali ma la sludzi. «Kla ta na duhwal na da mghama la sludzi, ya mamu gwada dza'a mnanata tsi,» ka'a nda tsi.

¹⁸ Ka klaftá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta tsa duhwal ya, ka klaghata da tsa mghama la sludzi ya. Ka'a mantsa: «Tsa Pwal tsam lu ma gamak ya ta hgaftá i'i. Kdəkkdək, kla ta na duhwal na da tsi, mamu gwada dza'a tsi mnanata, ka'a nda i'i, kəl yu ka klakta,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka ksaftá tsa mghama sludzi ya ta tsa duhwal ya ta dzvu, ka laghwi ta slərpa vli. «Nu ta kumə ka ta mniyata na?» ka'a nda tsi. ²⁰ Ka'a nda tsi mantsa: «Dzraďdzra sanlaha ma la Yahuda ta sagha da ndəbaghatá dzvu, ŋa kladaghatá Pwal ta kəma gwal ta tsa guma mahtsim. Ta kumay ŋni ta dagapta hya ma tsa gwada ya kahwathwata ka hən̄ dza'azlay nda kagha. Tsaw mantsa ya nzakwani wa. ²¹ Yaha ka da snana ta hən̄. Ya mamu gwal ta malay ta fwaď mbsak dza'a pghatá buďukwa. Wada nda wada hən̄ kazlay: Haď ŋni dza'a walan̄ta zantá skwi nda za, haď ŋni dza'a santá skwi nda sa, ka ta dza a ŋni ta Pwal wu kə'a. Ndanana, nda paya vgha taŋ, ya gwada da kagha kwerŋkwerŋ ta kzlə hən̄,» ka'a nda tsi. ²² Ka tsa mghama sludzi ya mantsa: «Nana gwada mniďiŋ ka na ná, yaha ka walan̄ta mnanan̄ta sana mndu,» ka'a, ka ghuniŋtá tsa duhwal ya.

Ghunaftá Pwal da ŋumna Feliks

²³ Tahula tsa, ka hgaftá mghama la sludzi ta maliha his ta ghəŋa sludziha. Ka'a nda hən̄ mantsa: «Hbawa vgha, dza'a nda sli'a kuni da luwa Sezare ta nzemndi təmbay girvidik, kawadaga nda sludziha his dərmək, nda sludziha ndəfəŋ mbsak ta ŋla plis, nda sludziha his dərmək nda huzla vulu da hən̄. ²⁴ Mutsaf kuni guli ta plis ŋa kla Pwal, ŋa bhadanaghata dughwana da ŋumna ta nzakway ka Feliks,» ka'a. ²⁵ Wya ka tsa mghama sludzi ya vindanaftá delewer guli:

²⁶ «I'i Klawdi Lisiyas, ta ga zgu ŋa mghamani ŋumna ta nzakway ka Feliks. ²⁷ Ya mndu ta ghunədaghapta yu ya ná, la Yahuda ta ksafta ka dza'a dzata. Ka lagha yu nda la sludza da ka zlu'agapta ma dzva taŋ snaŋər yu kazlay: Mnda la Ruma ya kə'a. ²⁸ ŋa zba snaŋtá ghəŋa skwi ya kəl hən̄ ka razay ná, ka kladaghatá yu ta kəma gwal ta tsanatá guma ta hən̄. ²⁹ Ka slanaghatá yu ná, ta razu ta ghəŋ skwi ta ksantá zlahə taŋ hən̄. Ama haď skwi ga tsi prək ka dzata, dər prək ka hbamta ma gamak wa. ³⁰ Ka sagha lu snadimta kazlay: Ta pgha

budúkwa hən̄j ɲani kə'a, kəl yu ka ghunədaghaptá tsa mndu ya ɲa lagha hahən̄j ka ghən̄ja tən̄j da mna dmakuha ya maga tsa mndu ya ta kəma gha. Lən̄jən̄j ká ka nzata mghama dá,» ka'a.

³¹ Ka klaftá tsa la sludzi ya ta Pwal girvidik manda va ya mnanaf lu ta hən̄j, ka klaghata da luwa Antipatris. ³² Gamahtsimani, ka vragaghutá hamata la sludzi da vla nzakwa tən̄j, ka kdə gwal nda plis nda plis ta kla Pwal da luwa Kaysariya. ³³ Bhadaghata tsa la sludziha ta plis ya da luwa Sezare, ka klaftá hən̄j ta tsa delewer ya ka vlan̄tá ɲumna, zlanən̄ja hən̄j guli ta Pwal ma dzvani. ³⁴ Tahula dzanəftá ɲumna ta tsa delewer ya, ka'a mantsa: «Ta wati hadik kagha na?» ka'a dawan̄ta da Pwal. Snaɲtani kazlay: Mnda hadika Silisi ya kə'a, ³⁵ «ɲa sna yu ta gwada gha saghər tsa mnduha ta raza kagha ya,» ka'a nda tsi. Klaghawakla, ka dza'a kuni da nghan̄y ma tsa həga baf Hirusus ya, ka tsa ɲumna ya nda mnduha.

24

Tsanavatá gwada ta Pwal

¹ Tahula luta fitik hutaf, ka ɬhadaghata í mali ta ghən̄ja gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta nzakway ka Hananiya, nda la galata mndu, nda sana mndu ta həga lu ka Tertulus ya, nda vida ma gwada. Ka lagha hən̄j da wlatá Pwal da ɲumna. ² Ka hɔadaghata lu ta Pwal. Ka zlaftá Tertulus ta rusa skwi ya maga Pwal, kəl hən̄j ka wlata. Ka'a mantsa: «Mghama dá, əɲka'a ka kagha kəl ɲni ka nzata nda zdaku. Snaɲta gha ta dzra nzaku kəl mnduha ɲni ka nzakway dughwana. ³ Ta rfay mnduha ɲni dər ndigandiga ta kagha katakata Feliks. ⁴ Mghama dá! Yaha ɲni da gərdaghata. Kdəkkdək, kabga zdakwa gha, faɲna fa ta zləmən̄j ka sna ka ta zwan̄ja gwada ɲni dza'a mnaghata ɲni. ⁵ Nana mndu na ná, ghwadaka mndu ya slanagha ɲni ta hwada ghən̄ja la Yahuda dər ndigandiga ta ghən̄ja hadik. Tsatsi mghama dina la Nazaret* ta nzakway ka gwal ta dza'a mista Yesu ya. ⁶ Ka kumə tsi ta maga sana skwiha dza'a kwal kul vlan̄tá sgít ta həga Lazglafta ɲni, kəl ɲni ka ksaf̄ta. [Ka kumə ɲni ta tsanaghatá guma manda ya ta mnə zlah̄a ɲni. ⁷ Ama ka lagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas da zlu'aghuta ma dzva ɲni nda mbraku, ⁸ ɲa sagha ɲni da kuma gha da wlata, ka Lisiyas nda an̄ni.] Ka dawan̄dawa vərda kagha da tsi, dza'a nda sna ka kazlay: Tsakalawi a na skwi ta mnə ɲni tida na wu kə'a,» ka'a. ⁹ «Manda va tsaya nzakwani,» ka la Yahuda ta ghən̄jani.

Wad̄ay Pwal ta ghən̄jani ta kəma Feliks

¹⁰ Manda mnanata ɲumna nda dzvu ta Pwal kazlay: Gwada ta gwada kə'a. Ka Pwal mantsa: «Nda sna yu kazlay: Gitagita a vakwa kagha ta tsa guma ta ghən̄ja mnduha ɲni wu kə'a. Nda rfu dza'a wada yu ta ghən̄ja dá ta kəma gha. ¹¹ Ka psan̄psa ka katsi ná, malapə a fitik ghwan̄pdə his manda lafa dá da luwa Ursalima da tsəlb̄u ta kəma Lazglafta wa. ¹² Had̄ mndu ta slidighata ta zlərdawi nda mndu, ta hwazlaḡa ghən̄ja mnduha, dər ma həga Lazglafta, dər ma həga tagha skwa la Yahuda, dər ma luwa wa. ¹³ Nana skwi mnə hahən̄j ta i'í ndanana ná, graghaf̄ta a vərda hahən̄j wa. ¹⁴ Skwi ya graf̄ i'í ná, ta maganata slna yu ta Lazglafta dzidz̄iha ɲni nda ta tsa tvi mnə hahən̄j kazlay: Dina ghwadaka tvi ya kə'a ya. Zlghafzlḡha yu ta inda skwi ya nda vinda ma zlah̄a Musa, nda ya ma deftera la anabi. ¹⁵ Faffa i'í guli ta ghən̄j ta Lazglafta manda va ɲa hahən̄j ta mnay kazlay: Dza'a sl̄i'aganapsli'a Lazglafta ta tdukwa

* 24:5 Nghan̄y ta Mata 2:23.

mnduha nda ghwadaka mnduha tani kə'a ya. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ɲavata ka nzaku manda ya ta raku ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma mnduha.

¹⁷ «Nda kda fitika da manda dgata da ta vgha nda Ursalima, kəl yu ka vradaghata, ka kladanaghata nda tsemi ɲa katanɲa mnduha da, nda ya ɲa planatá ghəɲ ta Lazglafta. ¹⁸ Tsaya skwi ta magə yu ta sladighatá sanlaha ma la Yahuda si ta hadika Asiya. Kdakwa da ta tsala ghəɲa da tsa, ta had tskata mnduha hada wu, hwazlaɲanaf a yu ta ghəɲa mnduha guli wa. ¹⁹ Ka má mamu sana skwi gana yu ta hən katsi ná, má vərda la Yahuda ta hadika Asiya ta sagha wlatá i'i da kagha tama. ²⁰ Ka mantsa a tsi wu, ma mnaɲmna nana mnduha na ta dmaku ya ksafhən ta i'i nda tsi ma fitika lagha da ta kəma gwal ta tsa guma. ²¹ Ta kəma gwal ta tsa guma, gwadagwada yu nda mbraku kazlay: Grafgra yu, «dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta gwal nda rwa kə'a. Ta ghəɲa tsaya ta tsa lu ta guma ta ghəɲa da gita,⁵» ka'a.

²² Feliks ná, nda sna tsatsi ta skwiha katakata ta ghəɲa tva Kristi kəl tsi ka dzanamtá wi ta hən. Ka'a mantsa: «Sagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas ya ná, nghay da ta na gwada ghuni na tsa,» ka'a nda hən. ²³ Ka mnanata tsi guli ta mali ta ghəɲa la sludzi kazlay: Hamha ta Pwal ma gamak, yaha ka da hbanata nda hba. Ka ta saghasa grahani da katanɲa katsi, yaha da pya hən, ka'a.

Pwal ta kəma i Feliks nda Drusil

²⁴ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka sagha Feliks kawadaga nda markwa tan Drusil, ta nzakway ka makwa la Yahuda. Ka hgagaptá tsi ta Pwal, ka snə tsi ta gwada ta ghəɲa zlghaftá Yesu Kristi da tsi. ²⁵ Ka zlaftá Pwal ta zwa gwada ta ghəɲa nzaku ya ta zdəganatá Lazglafta, nda gwada ta nghuta mndu ta ghəɲani, nda gwada ta ghəɲa ya ka Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəɲa mnduha. Ka Feliks ksur tsi ka zlən mantsa: «La tama, badu mutsafər yu ta fitik ya guli ná, hgəgəltá da ta kagha tsa,» ka'a. ²⁶ Dza'a mutsay yu kasi'i ta tsemi da Pwal ka ɲumna Filiks sizlay, ta kəl tsi gdata ta hgagaptá Pwal tazlay ka ghwa yiva nda tsi.

²⁷ Səd səd his ka vaku luta ta magay mantsa. Tahula tsa vaku his ya, ka mbəadapta Purkiyus Festus ta Filiks. Kambəl zdəganata tsi ta la Yahuda ka Feliks ná, ka zlanɲa tsi ta Pwal ma gamak.

25

Lagha Pwal ta kəma Festus

¹ Tahula fitik hkən manda klafta Festus ta slna nzanaghatá hadikani, ka sli'afat tsi ma luwa Sezare ka lafi da luwa Ursalima. ² Ka sli'adaghata la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la mali ta ghəɲa la Yahuda slanaghata hada. Ka wlatá hən ta Pwal da tsi. ³ «Kdakkdək, kləganɲagha kla ta Pwal da na luwa Ursalima na,» ka hən ndi'ata ka ɲdərɲa nda tsi. Mataba tsaya ná, nda dzra wa tan ɲa pghata buɲukwa ɲa dzata ma tvi ta lafi tsi. ⁴ Ama ka Festus nda hən mantsa: «Wa a Pwal ma gamak ma luwa Sezare. Vərda i'i guli ná, nzdavata a yu wa, dza'a gi vru yu. ⁵ Ka sli'afsi'a sanlaha mataba la maliha ghuni mista da ka dza'a ɲni da slanaghata hada ma luwa Kaysariya. Ka mamu skwi maga tsi kul dɲaku katsi, ɲa wlata tan,» ka Festus nda hən.

⁶ Ka tghas tsi, ka ghwan a fitik za Festus ma luwa Ursalima, ka laha tsi da luwa Sezare. Gamahtsimani, ka sli'afat tsi, ka lagha da vla tsa guma. «Klagapwakla ta Pwal ya,» ka'a. ⁷ Ka lagha Pwal. Ka sli'adaghatá tsa la maliha la Yahuda ta sli'adata ma Ursalima ya dliwis da wamtá Pwal. Ka mnə hən ta

gwaɖaha ta kuzlaku ta kuzlaku, ka tsatsanavatá Pwal, ama haɖ hya gwaɖa kligiŋ hɛj wa. ⁸ Ka Pwal mantsa: «Haɖ sana dmaku maga yu wu, dɛr tvɛ zlaha la Yahuda, dɛr tvɛ hɛga Lazglafta, dɛr tvɛ mgham Sezar wu,» ka'a wadapɖa ghɛɲani.

⁹ «Ta ɖvay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsatá na guma na ta kɛma tan ra?» Ka Festus nda Pwal ɲa zɖanafta ɲuɖuf ta la maliha ta ghɛɲa la Yahuda.

¹⁰ Ka Pwal mantsa: «Wana yu ma vla tsa guma mgham Sezar. Hadna guli rakwa tsadighatá guma. Haɖ dmaku gana yu ta la Yahuda wu, nda sna vɛrɖa kagha ka ghɛɲa gha. ¹¹ Ka mamu dmaku gɛ yu, magamaga yu ta skwi prɛk ka dzata i'i katsi, ma dza lu ta i'i a ka yu wa. Ama ka haɖ hyahya skwi ma na gwadaha ta mnɛ hɛj ta i'i na wu katsi, laviŋ a mndu ta vlaŋɖá i'i ta hɛj wa. Ta ndɛɓa dzvu yu da kagha, ka la na guma na ta kɛma mghama Ruma,» ka'a. ¹² «Manda tsa zbanɖa gha ta dza'a na guma na ta kɛma mgham ya, dza'a dza'a ka ta kɛma mgham Sezar,» ka Festus nda Pwal tahula gwaduvustani nda gwal ta vlaŋɖá hiɖaku.

Lagha Pwal ta kɛma i Agripa nda Beranis

¹³ Tsɛɓakw fitik tahula tsa, ka lagha mgham Agripa nda Beranis da luwa Sezare da nghanaghata ɲumna Festus. ¹⁴ Ka zata hɛj ta fitik tsɛɓakw hada. Ka rusanafɖa ɲumna Festus ta gwada ta ghɛɲa Pwal ta tsa mgham ya. Ka'a mantsa: «Mamu sana mndu zlidɪŋ Feliks hadna ma gamak. ¹⁵ Ma fitika laha ɖa da luwa Ursalima, ka sli'adaghatá maliha ta ghɛɲa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu mataba la Yahuda slidighata. Ka wlata hɛj. Kɖakɖak, tsarɲa tsa ta guma ta na mndu na, ka hɛj nda i'i. ¹⁶ Ta snu a aɲɲi la Ruma ta gi tsanaghata guma ta mndu mantsa ya wa. Tiŋɛl ta guyanata nda guya lu ta tsa mndu ya nda tsa gwal ta wlata ya, ɲa zlanɖa tvi ɲa wadayni ta ghɛɲani ta kɛma tsa gwal ta wlata ya karaku, ka yu nda hɛj. ¹⁷ Ka saha hɛj da hadna mista ɖa. Gɛrɖava a yu guli wu, ka gi nzata ɲɲi ma vla tsa guma gamahtsimani. Hgagaghawa hga ta tsa mndu ya ka yu, ka hgaktá lu. ¹⁸ Ba va wana na mnduha ta wlata na dza'a mna ghwaɖaka skwi maga tsi, ka yu ná, sew haɖ tɖukwa skwi mna hɛj wa. ¹⁹ Ta ghɛɲa zlerɖa gwada ta dina tan nda gwada ta sana mndu ta hgɛ lu ka Yesu ta mtuta, ama ta nda hafu ka Pwal nda ɲani ta mnay yeya. ²⁰ Trapta ɖa ta tsa ghɛɲa mndɔrga skwi mantsa ya, ka yu nda Pwal mantsa: Ta kumay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsa na guma gha na hada ra? ka yu nda tsi. ²¹ Ama ka dawanta Pwal ta tsanata mgham Sezar ta gumani, kɛl yu ka ɲanata ma gamak ɖasudasu ma kɖɛ yu ka ghunay da mgham Sezar,» ka'a. ²² Ka mgham Agripa nda ɲumna Festus mantsa: «Ta kumay i'i ka ghɛɲa ɖa ta snanafɖa gwada ma wa tsa mndu ya guli,» ka'a. Ka ɲumna Festus mantsa: «Dza'a nda sna ka mahtsim,» ka'a nda tsi.

²³ Gamahtsimani tama, ka lagha i mgham Agripa nda Beranis nda hbatá vgha má mgham mgham ka lamɛ hɛj da hɛga tsa guma kawadaga nda mghamha la sludzi, nda gwal dagaladagala ma tsa luwa ya. «Klagaghawakla ta Pwal,» ka ɲumna Festus. Ka kladaghatá lu. ²⁴ Ka ɲumna Festus mantsa: «Mgham Agripa, nda inda gwal ta tskavata hadna ma na vlɛ na kawadaga nda aɲɲi. Wana na mndu sli'adagha inda la Yahuda da wlata da i'i ma luwa Ursalima, nduk hadna tani ya kay: “Ra a ka zlanɖá na mndu na nda hafu wu,” ka hɛj hlaftá wi. ²⁵ Ama i'i, ngha a yu ta skwi prɛk ka dzata wa. Ka si klawakla ta guma da ta kɛma Sezar ka'a ya, tsaya dza'a kɛl yu ka ghunay. ²⁶ Nziya nza tsi ná, mutsaf a yu ta vɛrɖa gwada ya ɲa vindanaftá mghama Ruma ta ghɛɲani wa. Tsaya kɛl yu ka klagaghata na mndu na ta kɛma ghuni, katkatatani ta kɛma gha mgham Agripa, ɲa dawanapɖá vli, kada snanɖa yu ta

skwi ɲa vınday. ²⁷ Mndu ya tsam lu ma gamak, ka klafta lu ka ghunay kul snanɲá lu ta vərda skwi kəl lu ka ksafɲa ná, tsaɲaku tsaya ta nghadapɲá yu,» ka'a.

26

Wadɲay Pwal ta ghəɲani ta kəma Agripa

¹ «Ŋagha gwada tama Pwal, gwada ta gwada ɲa wadapɲá gha ta ghəɲa gha,» ka mgham Agripa nda tsi. Ka kapaftá Pwal ta dzvu, ka zlaftá tsi ta gwada. Ka'a mantsa: ² «Ta rfu yu katakata gita, a mgham Agripa, nda mutsafta da ta tvi ɲa mnanɲa gwada ta kəma gha ɲa wadapɲá ghəɲa da ma inda skwiha ya tsatsadiva la Yahuda. ³ Kəl tsi ka vlihata rfu katakata ná, nda sna kagha tsidid ta nzakwa la Yahuda nda ghəɲa skwi ya ta zlərdə hən tani. Kdəkkdək, ka ksa ka ta ɲuduf, ɲa fihata gha ta sləmən ka sna na gwada da na.

⁴ «Daga ma ga zwanɲa da, nda sna la Yahuda ta nzakwa da. Nda sna hən ka yu nzakwagapta daga tanɲan mataba la ini nda ya ma Ursalima. ⁵ Nda sna hahən ta i'i daga manda ghalya. Ka ta kumay hən katsi, laviɲlava hahən ta mnay kazlay: Tekw i'i mataba gwal ta fikaghuta si ta ghəɲa dina ɲni ta nzakway ka ɲa la Farisa kə'a. ⁶ Ndanana, wana yu ma guma ta ghəɲa fafta da ta ghəɲa da ta tatá imi ta sləmən ya tanaf Lazglafta ta dzidziha mu. ⁷ Tsa mndəra amu ghwanpda his ya guli ná, nda fa ghəɲa tan ɲa nghanɲa magatá tsa tatá imi ta sləmən ya. Tsaya ta kəl hən ka ɲavata nda fitik tani, nda rvidik tani, ka tsəlbu ta kəma Lazglafta ya. Ta ghəɲa tsa fafta da ta ghəɲa ya tama, ta kəl la Yahuda ka tsatsafta gwada ta i'i, a mgham Agripa. ⁸ Ari la Yahuda, kabgawu ta kəl kaghuni ka nghanɲa manda skwi laviɲ a Lazglafta ta sli'aganapɲá gwal nda rwa wu kə'a na? ⁹ Vərda i'i guli ná, si maganɲmaga yu kahwathwata ta kdavakta inda skwi ɲa zadanatá na hga Yesu mnda la Nazaret na. ¹⁰ Tsaya skwi magə yu ma Ursalima guli. Da la mali ta ghəɲa gwal ta gra skwi ɲa Lazglafta mutsafta yu ta mbraku, kəl yu ka hla ndəghata gwal zlghay nda ɲuduf ka pghay da gamak. Tsaya dina, ka i'i guli ta psu lu ta hən. ¹¹ Ma fitika ray da ta həga tagha skwa la Yahuda tazlay, si ta gay yu tiri ɲa gwal zlghay nda ɲuduf katakata ka mbəl raza hən ta hga Yesu. Tsa gatá sida da ya ná, nda nza ɲa zbiɲta hən nduk ma sana luwaha ta sana hadik slizlay.»

Gwadata zlghafta Pwal ta Yesu

Slg 9:1-19, 22:6-16

¹² «Tsaya tama, kəl yu ka sli'afɲa ma sana fitik ka dza'a da luwa Damas nda tsa mbraku vliha gwal dra skwi ɲa Lazglafta ɲa dza'a kasa gwal zlghay nda ɲuduf ya. ¹³ Ta labla yu ta tvi, wər dək fitik ma ghən tama a mgham Agripa, ka nghanɲa yu ta saha tsuwadək daga ta luwa wamɲá i'i, nda gwal ta dza'a mista da tani. Malaghumala wudəkwa tsa tsuwadək ya katakata ka ɲa fitik. ¹⁴ Ka zləmbutá ɲni demdem ta hadik. Ka snanɲá yu ta sana lwi ta gwadgihata nda gwada Hebru: "Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ɲa da na? Ghuya danɲa ɲa ghəɲa gha na pgha ghən ta pghə ka nda i'i na," ka'a. ¹⁵ «Wa kagha ní mghama da," ka yu nda tsi. Ka Mgham Yesu nda i'i mantsa: "I tsa Yesu ta gə ka ta iri ɲani ya. ¹⁶ Sli'afsl'i'a ka sladata ka. Kəl yu ka maraghanɲa ghəɲa da ná, zbapzba yu ta kagha ɲa magihata slna da, ɲa nzakwa gha ka masləmtsəka da, ɲa mnay gha kinawu ká ka nghanɲá i'i gita, ɲa mnay gha ta skwi dza'a maraghanɲa yu dza'azlay guli. ¹⁷ Da la ghuni nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda ta ghuna yu ta kagha, dza'a katay yu ta kagha guli. ¹⁸ ɲa gwananata gha ta iri ta hən, ɲa sli'agapta tan ma grusl ka lamə

da tsuwadək, ɲa kwala halaway ka gəgalta mgham ta ghəɲa taɲ. Lazglafta ta dza'a ga mgham ta ghəɲa taɲ. Mantsa ya dza'a kəl hən ka mutsafta planata dmakwa taɲ, ɲa mutsafta taɲ ta vla nzaku kawadaga nda gwal ta zlglaftá Lazglafta,» ka'a.

Mnay Pwal ta slnani

¹⁹ «Mantsa ya tama a mgham Agripa, kwalaghu a yu ta sna gwada tsa mndu nghan i'i ta saha daga da Lazglafta ya wa. ²⁰ Katək ná, «mbədanaf wa mbəda ta nzakwa ghuni, ka mbədakta kuni ta vgha da Lazglafta. Magawamaga ta ɲarma slna ɲa maraɲta tsa mbədata nzakwa ghuni ya,» ka yu zlafta mnay karaku ma luwa Damas, nda ya ma luwa Ursalima. Tahula tsa, ka mnanata yu ta inda gwal ta hadika Zudiya, nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²¹ Ta ghəɲa tsaya kəl la Yahuda ka ksafťá i'i ma nzakwa da ma həga Lazglafta má ɲa dzihata. ²² Ama ka katagadiptá Lazglafta. Ha gita, tata kďanťka yu ta nzakw ka maslámťsəkani ta kəma inda mnduha, nda zwan tani, nda glata mndu tani. Had skwi dza'a mnəglata i'i ka malaghuta ya mnə la anabi, nda i Musa ta ghəɲa skwi dza'a magaku, mna hən kazlay: ²³ Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta dənwa, tsatsi ta nzakway ka taɲtaɲa mndu ta dza'a sl'agapta mataba gwal nda rwa ɲa mnanantani ta tsuwadək ta mnduha mu, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.»

Zlglaftzlgla ta Yesu ka Pwal nda Agripa

²⁴ Tata mna tsa gwada ɲa wadapť ghəɲani ya Pwal, ka Festus nda tsi nda lwi dagaladagala mantsa: «Pwal! Halaway ka ra? Tsaghis ka halaway na dzaɲa ta dzaɲa gha na ra?» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka Pwal mantsa: «Mghama da, halaway a i'i wa. Vardaka gwada ɲa ndanay ta gwada yu. ²⁶ Nda ghada snanťa mgham Agripa ta inda tsa skwiha ya. Tsaya ta kəl yu ka gwada na gwada na kul had dzudzukway ta kəmani. Grafgra yu kazlay: Nda sna tsatsi ta inda tsa skwiha ya kə'a, kabga had ya magə lu ma difa ma difa wa. ²⁷ Mgham Agripa, grafgra ka kazlay: Mantsa ya tsa gwada mana la anabi ya kə'a ra? Nda sna yu kazlay: Na, grafgra ka kə'a,» ka Pwal ²⁸ Ka mgham Agripa nda Pwal mantsa: «Va gi ndukuď dza'a nidista ka, ka krista ka kagha ra?» ka'a. ²⁹ Ka Pwal mantsa: «Dər ma ndukuď fitikani, dər ma di'ɲ tsi, manda ya kumanť Lazglafta, kagha nda ghəɲa gha yeya a wu, ɲa inda na kaghuni demdem hadna na nzakwani, ka nuta kuni manda va i'i. Ama má ma tsam lu nda tsa ta kaghuni tani,» ka Pwal.

³⁰ Ka sl'afťa i mgham Agripa nda ɲumna Festus, nda Beranis, nda gwal kawadaga nda hən. ³¹ Tahula saghwa taɲ ma vla tsa guma, ka hən mantsa: «Had sana skwi maga na mndu na prək ka dzata, dər ka tsamťa ma gamak wu,» ka hən. ³² Ka mgham Agripa nda ɲumna Festus guli mantsa: «Ka má zban a na mndu na ta kla na gumani na ta kəma mgham Sezar wu katsi ná, ma dza'a zlinťla lu ta na mndu na,» ka'a.

27

Klaghatá Pwal da luwa Ruma

¹ Ka mnaťá lu kazlay: Dza'a sl'i mu ɲa dza'a ta hadika Italiya kə'a. Ka klaťá lu ta i Pwal, nda sanlaha ma vu'aha, ka fanamťa ma dzvu ta sana mali ta ghəɲa la sludzi ta hgə lu ka Zuliyus. «Tekw tsatsi mataba maliha ta ghəɲa la sludza Agustus.» ² Ka lamə ɲni da kwambala luwa Adramit ta sl'i ka dza'a da sana luwaha nda ma slərpha hadika Asiya. Ta sl'afťá ɲni, kawadaga Aristarkus, sana mnda la Tesalunik ta nzakway ta hadika Mekaduniya nda

aŋni. ³ Gamahtsimani, ka ɓhadaghata ɲni da luwa Siduɲ. Ka maganata Zuliyyus ta zɗaku ta Pwal. Ka slinɗa tsi ɲa dza'a naghanaghatá grahani, ɲa katanɗa hɛɲ. ⁴ Tahula tsa, ka sli'aftá ɲni hada nda kwambalu, ka vru falak ta aŋni. Ka mbɔdaghata ɲni ta vgha nda tahula Kiprus. ⁵ Manda tsughwadapta ɲni ta drɛf ta nzakway ndusa nda hadika Silisi, nda ya nda hadika Pamfali, ka ɓhadaghata ɲni da luwa Mira ta hadika Likiiya. ⁶ Ka mutsaftá tsa mghama sludzi ya ta kwambala luwa Alegzandri ta sli'i ka dza'a nda ta hadika Italiya. Ka pghamta tsi ta aŋni mida. ⁷ Tsɔbakw fitika ɲni ta ndɛru dasuwa. Zlahzlah ka ɲni ɓhadaghata ndusa nda luwa Snida. Kulam nda tsa, ka pyaftá falak ta aŋni hada ta dza'a nda ta tsa, ka mbɔdaghata ɲni ta vgha nda ma sana vli ta tsavata ma drɛf ta hgɛ lu ka Kret ndusa nda luwa Salmune. ⁸ Zlahzlah ka ɲni labɛ hada, ka ɓhadaghata ɲni da sana vli ta hgɛ lu ka Nɛrma vla slada kwambalu ndusa nda luwa Laziya.

⁹ Zuza mu ta fitik katakata kay guli, his nda htsin na mbada na guli, lula fitika suma guli. Tsaya tama kɛl Pwal ka mnay ɲa tan; ¹⁰ Ka'a mantsa: «Zwana amu, ta nghadapta yu ná, his nda htsin na mbada mu na, dagala skwi dza'a zlamaghata. Dza'a ɓadzaku huzlaha mu nda kwambalu tani. Tsahaya yeya a wu, nda htsin mu tani,» ka'a. ¹¹ Ka kwalaghutá tsa mali ta ghɛɲa la sludzi ya ta sna tsa gwada Pwal ya, ka laghwi da sna ɲa dani ma Kwambalu, nda ɲa mndu ta sway. ¹² Tsaw hada ya guli ná, dina a tsa vli ya ka slada kwambalu gufwak wu, kɛl ndɛghata gwal ma kwambalu ka mnay kazlay: Mbadma, ka wayaka skwi ɓhadaghata mu da Finiks ma vla slada kwambalu ma luwa Kret, ka dza'a mu za fwak hada, ka hɛɲ. Tsa Finiks ya ná, zur nda zlaɓa dɔɔakwa fitik nzakwani.

Mghama falak ta drɛf

¹³ Fedfedɛd ka falaka Sud vyavata. «Zlah dza'a mbadaku na mbada mu na, ka mnduha ma kwambalu.» Ka tsukwaftá hɛɲ ta kufur ta kɛl lu ka slada kwambalu ya, ka kladapta hɛɲ vzadata nda tvɛ Kret, luwa ta tsavata ma drɛf ya. ¹⁴ Ta nzɔava a lu kay ná, ka vyagaftá falak nda mbraku nda mbraku nda ga «zeghwa safa fitik,» nda ma tsa luwa Kret ta tsavata ma drɛf ya. ¹⁵ Ka zlagunɗa tsi ta tsa kwambalu ya, ka trapta tsi ta ɲafta, ka nzata aŋni tama ka kzla skwi dza'a magaku ta tinɲu tsa falak ya ta aŋni. ¹⁶ Ka tinɲaghata aŋni nda tahula sana zwanɲa vli ta tsavata ma drɛf ta hgɛ lu ka Kawda. Ka hlapɗa ɲni ta hafu hada. Zlahzlah ka ɲni katsakta sana zwanɲa kwambalu tavata ɲa ɲni. ¹⁷ Tahula tɔakta tan ta tsa zwanɲa kwambalu ya ka famta ma tsa dagala ya, ka habafta hɛɲ nda tɔan ta tsa kwambalu dagala ya, ɲa katay yaha hwanzuɔta. Ka zlagaftá hɛɲ ta traku dza'a trata hɛɲ ta daɓa wutak ndusa nda Libiya. Ka zlinɗa hɛɲ ta wupay ta tinɲa kwambalu. Ma tsaya tama, ka tinɲu falak. ¹⁸ Gamahtsimani, ka klambarɛ tsa falak ya ta aŋni katakata. Ka zlaftá ɲni ta hlapta huzla ma tsa kwambalu ya ka pghay da drɛf. ¹⁹ Baɗu ma hkɛna fitik, ka hlaftá hahɛɲ nda dzva tan ta huzla ksa slna ma kwambalu ka pghaghata da drɛf. ²⁰ Kidaghi fitika ɲni, nghava a fitik wu, nghava a tekwaɗa wa. Fɛrtufɛrta tsa falak ya katakata. Ta haɗ mnay kazlay: Ta dza'a mbaku ɲni kɛ'a ma ghɛɲa ɲni wa.

²¹ Nda kɔa fitika ɲni zan a ɲni ta skwa zay wa. Ka sli'aftá Pwal ma takataka tan, ka'a nda hɛɲ mantsa: «Zwana amu, ka má ta snatá kuni ta gwada dá ta mnay kazlay: Ma sli'af mu ma Kret kɛ'a kay ná, ma grumus a na falak na wa. ²² Skwi ta mnaghunata yu ndanana ná, drawa ɲuɗuf, haɗ ya dza'a zadavaghuta dɛr turtuk mataba ghuni wu, kwambalu yeya dza'a zwaduta.

23 Ta na rvidik gita ná, ghunigiha ghuna Lazglafta ta duhwalhani. Tsa Lazglafta nza yu ka nani, nda ya ta maganata yu ta slna ya. 24 Ka'a nda i'i ná, "ma zløj ka ta zløj Pwal, dza'a laghala ka sladata ta kəma mgham Sezar. Wya guli zdaghanzda Lazglafta ta hudi, dza'a zlanzla ta na gwal kawadaga nda kagha na nda hafu," ka'a. 25 Drama ta nuduf zwanama, nda fa ghəja da ta Lazglafta. Tsa skwi mniha tsi ya, grafra yu kazlay: Dza'a magaku manda va tsaya ka'a. 26 Nziya nza tsi ná, dza'a zləmbatá tavata sana hadik ta tsavata ma drəf mu," ka'a.

27 Ta ma ghwanpəda fwada rvidik, ka va klambar tsa falak ya ta anji ta ghəja drəfa Madeterane. «Zlah ndusa mu nda hadik tama,» ka tsa gwal ta swa kwambalu ya lamər vli da takala. 28 Ka hbafta həj ta skwi ta ndəgaku ta zu'i ka vzadata da tsa drəf ya nja dzəgha latani. Ka grafta həj ka mitir hkənmbsak ndəfəj mida. Zadapta lu dau' guli, ka vzəgladata həj, ka grəglafta həj ka mitir hisambsak tghas mida. 29 Yaha kwambalu da grunťa palaha ka həj zləjəfta zløj, ka vazadatá həj ta skwa sladanatá kwambalu fwad nda ga mahulhulani nja sladanatá tsa kwambalu ya. Ka kzlə həj ta tsadakwa vli nda mndər. 30 Ka zbə tsa gwal swa kwambalu ya ta tva hwayaghuta, ka fagata həj ta tsa zwanə kwambalu ya, manda gwal ta zba dza'a pghadata skwa slada kwambalu nda ta kəma kwambalu, ka həj magay. 31 Ka Pwal nda tsa mali ta ghəja la sludzi, nda tsa la sludzi ya tani mantsa: «Ka nzamə a na mnduha na ma na kwambalu na wu katsi ná, katafta a kuni ta vgha wu,» ka'a. 32 Na tsa snanjta tan mantsa ya ná, ka ratsintá həj ta tsa tənəha tsa zwanə kwambalu ya ka zlidintá ta drəf.

33 Ta ghwan a vli ka tsadakwa tama wu, ka Pwal mantsa: «Kdəkwəkdək, tsuwatsa ta skwa zay, ma ghwanpəda fwada fitika ghuni na ta fa ghəj mazlay, ta dən a kuni ta skwa zay wa. 34 Kdəkwəkdək, tsuwatsa ta skwa zay nja naghunatá ta nuduf. Had ya ma kaghuni dza'a dədavaghuta swidani dər ka turtuk wu,» ka'a. 35 Kdəkwani ta tsa gwada ya, ka klafta tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta ta ghəjani ta kəma tan demdem, ka 6alanaptá tsi*, ka zay. 36 Ka draftá sanlaha ta nuduf, ka zə hahəj guli. 37 His dərmaək nda ndəfəj mbsak mku' mida nni ma tsa kwambalu ya. 38 Manda baghafta tan, ka hlaftá həj ta alkama ka pghaghata da drəf nja htanaghutá ndəgaku ma kwambalu.

Badzuta kwambalu

39 Tsadakwa vli, sew tsatsafa a gwal swa kwambalu ta vli ka ga həj wu, ama ka nghanja həj ta sana maslirnjtsa vli ka wutak. Ka ma da magaku tsi ná, ka həj ka kla tsa kwambalu ya nda ta tsa wutak ya. 40 Ka ratsidintá həj da drəf ta tsa skwiha ta kəl lu ka sladanatá kwambalu ya. Ma va tsaya guli, ka palidintá həj ta zu'a skwa swa kwambalu. Ka sli'anaftá həj ta wupay nda ta kəma kwambalu nda ta tvi nja tinway falak, ka kla həj nda tvə sgam ya. 41 Ka lagha həj grunťa duvruhwa ta wutak. Ka laghu ghəja tsa kwambalu ya tes dida, lavglij a ta gigdavata nja sabə wa. Ka lagha gamtsa'uwakwa drəf 6lidintá tsa kwambalu ya nda tvə mndərani. 42 Ka kumə la sludzi ta pslidintá la vu'a, kabga yaha ya dər turtuk da ndapta mataba tan nda bibiə. 43 Ka pyaftá tsa mali ta ghəja la sludzi ya ta həj ta dza'a magay, kabga va a ta slanaghata skwi ta Pwal wa. Ka'a mnata mantsa: «Inda gwal nda sna ta hlimi ya ná, ka vala həj ta drəf, ka dza'a həj ta 6lu. 44 Sanlaha ya, ka la həj ta kataku, ka ta na sləahwa na kwambalu na a tsi,» ka'a. Mantsa ya magata həj, kəl hahəj ka katagaptá vgha demdem ka labə ta 6la ghwa.

* 27:35 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42.

28

Pwal ma Malta

¹ Tahula katagapta ɲni ta vgha, Malta hga tsa vli ta tsavata ma drəf ya, ka ɲni zlra snan̄ta. ² Mnduha ma tsa luwa ya ná, ɲerma mnduha hən̄, ka tsu'áftá hən̄ ta aɲni. Ka vaɲɲaghata hən̄ ta vu gik, kabga ta nzaku imi, káka nda m̄tasl guli. ³ Ka hlafta Pwal ta nivi ka pghay ta ghəɲa tsa vu ya, tsaw mamu mupuha mida. Snayni ta hurfukwa vu, gi takwatsak lafi ta dzva Pwal. ⁴ Nghay gwal ma tsa luwa ya ta tsa mupuha ya kzəghala ta dzva Pwal, ka hən̄ mataba tan̄ mantsa: «Ta ps̄la m̄ndu ná m̄ndu na kahwathwata. Zlahzlah katagapta tsi ta vgha ma drəf kay guli ná, ta zlighisa a yu wu, ba va ta dzaghata da ka guma Lazglafta nda tsi,» ka hən̄. ⁵ Ka wuslikidintá Pwal ta tsa mupuha ya da vu. Had̄ sana skwi ta ghunan̄ta dekdek wa. ⁶ Kzla ghuyanaftani ta Pwal ka gi zləmbatani ka mtutani a tsi, ɲa lam̄ndu si ta kzlay. Ka nzakw hən̄ ná, had̄ sana skwi magana tsi wa. «Sana Lazglafta na m̄ndu ná,» ka hən̄ mbədḡlavata.

⁷ Ndusa nda tsa vli ya, mamu vla sana mali ta ghəɲa tsa had̄ik ta tsavata ma drəf ya. Publiyus hga tsa m̄ndu ya. Tsatsi ta tsu'áftá aɲni, ka payan̄natá vli dina, ka zatá ɲni ta fitik hkən̄ ga tan̄. ⁸ Tsaw ta hani dani ma Publiyus ta ghzlan̄ ta ɓasa ɲudidar nda klu tani. Ka lagha Pwal da nghanaghata, ka fanaghatá tsi ta dzvu, ka maga du'a da Lazglafta ta ghəɲani, ka mbanaftá tsi. ⁹ Manda mbanafta Pwal ta tsa m̄ndu ya, ka sli'adaghatá gwal kul dughwanaku ta tsa had̄ik ta tsavata ma drəf ya slanaghata, ka mbambanaftá tsi ta hən̄. ¹⁰ Ka va vlə hən̄ ta skwi kavghakavgha ɲa ɲni. Ta sli'i ɲni ka dza'a da kwambalu guli, ka tsakan̄nafta hən̄ ta inda skwi dza'a kata aɲni ma mbada ɲni.

Bhadaghata Pwal da luwa Ruma

¹¹ Tahula tili hkən̄, ka sli'áftá ɲni ka lami da kwambala luwa Alegzandri, ta hgə lu ka «lazglafta la mbuhwali,» ta zagaptá vyani ta tsa had̄ik ta tsavata ma drəf ya. ¹² Bhadaghata ɲni da luwa Sirikuz, ka zata ɲni ta fitik hkən̄ hada. ¹³ Ka sli'áftá ɲni hada ka ɓhadaghata da luwa Regiyu. Gamahtsimani, ka saf falaka Sud, ka ɓhadaghata ɲni da luwa Puzul badu mahis. ¹⁴ Hada, ka slafta ɲni ta zwanama ma zlḡhay nda ɲuduf. Ka hən̄ mantsa: «Kdəkwaɓdək, zawaza ta luma kawadaga nda aɲni,» ka hən̄ nda aɲni. Mantsa ya ka ɲni ɓhadaghata da luwa Ruma. ¹⁵ Ka snan̄ta zwanama ma zlḡhay nda ɲuduf ta nzakway ma luwa Ruma kazlay: Wa'a hən̄ ta sabi kə'a, ka sli'áftá hən̄ ka sagha da guya aɲni ha ta luma Apyus nda ya ma sana vli ta hgə lu ka vla hani hkən̄ ya. Nghay Pwal ta hən̄, ka rfu tsi ta Lazglafta, ka ufəglavaf̄ta vghani. ¹⁶ Bhadaghata ɲni da luwa Ruma, ka zlan̄an̄tá lu ta tvi ta Pwal ɲa dza'ani nzaku ma ɲani dzuguv̄i nda ghəɲani, kawadaga nda sludzi ta nghay.

Mna gwada Pwal ma luwa Ruma

¹⁷ Badu mahkəna fitik, ka hagaftá Pwal ta gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Ka'a nda hən̄ tskavar hən̄ mantsa: «Zwanama da, had̄ sana skwi magana yu ta la amu wa. Dmanaf a yu ta tva nzakwa dzidziha mu wu, ama ka ksaf̄ta lu ta i'i ka vu'a ma luwa Ursalima. Daga hada, ka lamə yu da dzva la Ruma. ¹⁸ Dawadipta tsahaya ta vli, ka kumə hən̄ ta zlidista, kabga had̄ sana skwi ksidiɓ hən̄ nda tsi prək ka dzatá i'i wa. ¹⁹ Tsaw va a aɲni ta zliɲta wu, ka la Yahuda. Ka si mantsa tsi ná, nda nza tkwe' tama ka kla na guma da na ta kəma mgham Sezar, ka yu. Aɲ m̄ndani, ka wla yu ta la'ini a ka yu wa. ²⁰ Tsaya tama kəl yu ka zba nghan̄ta kaghuni ka gwadaɲta mu ta tsa gwada ya. Ta ghəɲa tsa skwi faf la Isra'ila ta ghəɲ tida ya tsamta lu ta i'i ma zida,» ka'a. ²¹ Ka hən̄ nda tsi mantsa: «Had̄ sana delewer vindaf lu ta kagha mutsaf aɲni

da la Zudiya wa. Had' ya dər turtuk mataba zwana amu ta sagha da mnaftá gwada ta kagha dər ka vzaftá rutsak ta kagha wa. ²² Ta kumay an̄ni ta snan̄ta skwi ta ndanu kagha ka ghə̄na gha nda ma wa gha. Skwi ya snan̄ an̄ni ná, nda ndəgha gwal ta pgha rutsak ta na lfida dina ghuni na,» ka hə̄n.

²³ Ka tsaftá hə̄n ta sana fitik tama ɲa gwayavata tan̄. Bađu tsa fitik ya, ka sli'aftá ndəghata hə̄n ka lagha slanaghatá Pwal ma vla nzakwani. Ka zraftá Pwal ta paslay, ka mnay ɲa tan̄ ta gwada ta ga mgham Lazglafta, daga gasərdək, ha tekulemes fitik, ɲa tɔakta ghunislaka tan̄ ta ghə̄na gwada ta Yesu. Ka mnə tsi ta gwada ma deftera zlahā Musa, nda ya ma deftera la anabi, ɲa tan̄. ²⁴ Ka ksafatá fə̄lma sanlaha ta tsa gwada ta mnə tsi ya, ta kwalaghutá sanlaha ta tsu'afatá dəkdek. ²⁵ Ka traptá hə̄n ta dzraftawi ka skwa turtuk, ka gazlə hə̄n. Ka Pwal nda hə̄n mantsa: «A ta ɲa Sulkum nda ghuḁa ta mnay ɲa dzidziha ghuni nda ma wa anabi Isaya kazlay:

²⁶ “La da slanaghatá na mnduha na, ka ka nda hə̄n na:

Dza'a nda sna kuni nda sləmən̄a ghuni, ama tsatsafta a kuni dəkdek wa.

Dza'a nda ngaha kuni nda ira ghuni, ama tsəmafta a kuni dəkdek guli wa.

²⁷ Nana mnduha na ná,

tə̄ntən̄a ghə̄na tan̄.

Də̄rzlɪ̄ndə̄rzlā hə̄n ta sləmən̄a tan̄,

hahafhaha hə̄n ta ira tan̄,

kabga va'a hə̄n ta nghan̄ta nda ira tan̄ wu,

va a hə̄n ta snan̄ta nda sləmən̄a tan̄ guli wu,

da lamə tsi da ɲudufa tan̄,

da mbəɔdaktá hə̄n ta vgha tvə i'i,

da mbanafatá * yu ta hə̄n kə'a ya kay.”

²⁸ Ala wya tsi tama, ghunafghuna Lazglafta ta na Lfida Gwada na da gwal kul nzakway ka la Yahuda. Hahən, dza'a snay hə̄n,» ka'a.

[²⁹ Kɔakwa Pwal ta mnatá tsa gwada ya, ka gazlaghutá la Yahuda nda zlərday mataba tan̄.]

³⁰ Ka zatá Pwal ta vaku rən̄ rən̄ his ma tsa həga ta plə tsi nda pla ya. Ta tsu'ay ta inda mndu ta lagha slanaghata hada guli. ³¹ Pyaf a lu wu, ka mnə tsi ta gwada ta ghə̄na ga mghama Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ta ghə̄na Mgham Yesu Kristi, had' sana skwi ta gurtsan̄ta wa.

---

* 28:27 Ngaha ta Isaya 6:9-10.

Tsgha ta Iwa Pwal ɲa La Ruma

Ga zgwa Pwal

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi ta vindaftá na delewer na. Lazglafta ta hgaftá i'i ɲa nzakwa da ka mnda ghunayni. Tsatsi ta zbaptá i'i ɲa dza'a da mna Lfida Gwadaɲi ɲa mnduha.

² Tsa Lfida Gwada ya ná, nda kda fitika tamafta Lazglafta ta imi ta sləmənɲ ta ghəɲani tvə la anabi ghalya, ka vindaftá hənɲ ta gwada ta ghəɲani ma deftera Lazglafta. ³ Ta ghəɲa zwanjani ya ka mnda səla yaga lu ma zivra mgham Dawuda tsa gwada ya. ⁴ Ma sli'agaptani ma mtaku, ka kligintá Lazglafta ta ghəɲa nzakwani ka zwanjani nda mbrakwani ta tsa Yesu Kristi Mghama mu ya. Ka mutsaftá tsi ta inda mbrakwa Sulkum nda ghuḁa. ⁵ Nda ma Yesu Kristi zɖidintá Lazglafta ta huḁi, ka nidifta ka mnda ghunay ɲa dza'a da mna gwadaɲi ɲa inda mndəra mnduha kavghakavgha, ɲa zlglafta tanɲ ka snata tanɲ. Mantsa dza'a kəl hənɲ ka vɛlantá glaku ta Yesu Kristi. ⁶ Kaghuni guli ná, tekw kuni mataba tsa mnduha ya, kabga hagafhaga Yesu Kristi ta kaghuni ɲa nzakway ka ɲani.

⁷ Inda kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma, ɖvudva Lazglafta ta kaghuni, ka hgaftá tsi ta kaghuni ɲa nzakway ka ɲani. Ka nza zɖakatahuḁa Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəɲa ghuni.

Mamay Pwal ta nghanaghatá gwal zlgħay nda ɲuḁuf ma luwa Ruma

⁸ Karaku ná, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta da nda ma Yesu Kristi ta ghəɲa kaghuni demdem, kabga ta kulay lu ta zlgħay nda ɲuḁufa ghuni ma inda vli ta ghəɲa hadik. ⁹ Nda sna Lazglafta ya ta maganata yu ta slna nda ɲuḁufa da turtuk ma mnay da ta Lfida Gwada ta ghəɲa Zwanjani, ta skwi dza'a yu mnay. Nda sna kazlay: Ma inda fitika ndəḁay da ta dzvu ná, ta kulay yu ta kaghuni kə'a. ¹⁰ Inda fitik yu ta maga du'a da Lazglafta ɲa gi vlihatani ta tvi ka ta kumay tsi ɲa ɓhadaghata da da kaghuni sizlay, ¹¹ kabga ta mamay yu katakata ta nghanjá kaghuni. Ta kumay yu ta dɓuvusta mu ta skwi ya vliha Sulkum ɲa sgaghunaghatá mbraku ta tva Lazglafta. ¹² Skwi ta ndanu yu ná, ta kumay yu ta vluvusta mu ta mbraku, ta vlaghunatá i'i ta mbraku nda ɲa da ma zlgħay nda ɲuḁuf, ta vlihatá kaghuni ta mbraku nda ɲa ghuni ma zlgħay nda ɲuḁuf.

¹³ Zwanama da, ta kumay yu ta snanɲa ghuni kazlay: Nda kda fitika da ta zba ɓhadaghata da kaghuni kə'a, ama kulam gita ta mutsaf a yu ta fitik wa. Ta kumay yu ta ɓhadaghata da ɲa maga slna mataba ghuni, ya dza'a kla kaghuni ta kəma ta kəma manda ya ta magə yu mataba sanlaha ma mnduha ta sana hadikha ya. ¹⁴ Dɓuvta ghəɲa da ka mnanata da ta Lfida Gwada ta inda mnduha, ɲa la Grek, ɲa gwal nda hida nda ya ɲa gwal kul hidaku tani. ɲa gwal nda guna sləmənɲ tanɲ nda ya ɲa gwal kul gunaku sləmənɲ tanɲ tani. ¹⁵ Tsaya tama ta kəl yu ka kuma ɓhadaghata da da kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma guli ɲa mnaghunatá Lfida Gwada.

Mbrakwa Lfida Gwada

¹⁶ Ksa a hula ta i'i ka mna Lfida Gwada ɲa mnduha wa. Tsa Lfida Gwada ya ná, mamu mbrakwa Lazglafta mida ɲa mba inda mndu ta zlgħafta. ɲa zlafta

nda la Yahuda karaku, tahula tsa ɲa kɔ́ay nda la Grek. ¹⁷ Tsa Lfida Gwada ya ta maray kinawu ka Lazglafta ta nanafta mnduha ka gwal tɔ́ukwa tawa irani zlgħafər hən̄j. Had̄ sana tvi wu, ta ghəɲa tsa zlgħay nda ɲuɔ́uf ya kwen̄kwen̄. Nda nza manda ya nda vinda ma deftera kazlay: Mndu ta zlgħafta Lazglafta ná, tsaya mndu tɔ́ukwa tawa ira Lazglafta, tsa mndu ya guli dza'a nzata nda hafu* kə'a.

Gwal dmaku mnduha ta ghəɲa had̄ik demdem

¹⁸ Daga ta luwa ta margamata Lazglafta kazlay: Nda ɓasa ɲuɔ́ufani ta ghəɲa inda dmakuha ta magə mnduha, nda kwala tan̄ kul had̄ ta vla glaku ɲani kə'a. Dza'a tsanagħatsa ta guma ta hən̄j, kabga ghwadaka skwi ya ta magə hən̄j ná, ta hawuha ta kahwathwata. ¹⁹ Skwi má ɲa snan̄ta ta ghəɲa Lazglafta ná, difaghu a wu, dɔ́ɔ́ay ta daɓi nzakwani, kabga maranan̄mara Lazglafta ta hən̄j. ²⁰ Nzakwa Lazglafta kaghəɲani nda mbrakwani ya ɲa kɔ́ekedzen̄ ná, skwi ya kul lavin̄ta lu ta nghan̄ta ya. Ama daga ka yawu zlfrafta ghəɲa had̄ik, lavin̄lava lu ta nghan̄ta nda ta tva skwiha ya maga tsi. Ta had̄ mndu nda psłaftawi da tsi wa. ²¹ An̄ mndani, nda sna mnduha kazlay: Mamu Lazglafta kə'a kulam nda tsa, had̄ hən̄j ta vla glaku ɲani wu, had̄ hən̄j ta rfanaghata guli wa. Katək ná, zwaɔ́uta zwaɔ́u hən̄j ma ndanu. Ka nzamtá hən̄j ma grusl, sna a hən̄j ta skwi tɔ́ukwa wa. ²² Gwal nda hida an̄ni ka hahən̄j ta gray, tsaw ka rgha hən̄j. ²³ Má ɲa tsə́ɓay tan̄ ta tsə́ɓu ka vla glaku ɲa Lazglafta ya ta nzaku nda hafu ɲa kɔ́ekedzen̄ ya ná, ka laghu hən̄j da tsə́ɓu ɲa skwa wuyay tsaf lu manda mndu kul had̄ hafu mida. Sanlaha ma tsa skwa wuyay ya ná, manda tsatá zarak hən̄j, manda nimtak fwad̄ səla mista tan̄ tsatá sanlaha, manda tsatá nahad̄ik sanlaha.

²⁴ Tsaya kəl Lazglafta ka zlin̄ta mnduha ɲa maga skwi ya kuman̄ maya tan̄. Mantsa tama ka magə hən̄j ta skwa hula nda vgha tan̄ mataba tan̄. ²⁵ Ka zlin̄ta hən̄j ta kahwathwata Lazglafta ka laghwí sna tsakalawi. Ka laghwí hən̄j da tsə́ɓu ɲa skwiha ya tsatsaf Lazglafta, ka maga slna ɲa tan̄, ka kwalaghutá tsə́ɓu ɲa Lazglafta ta tsatsaftá inda skwi. Tsatsi ya ran̄ zləzlvay ɲa kɔ́ekedzen̄. Amin.

²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka zlin̄ta hən̄j ɲa maga skwa hula. Zlan̄zla mi'aha ta guya vgha nda zgwana, ka laghwí da guya vgha nda mi'aha manda hahən̄j, skwi ya kul raku magay kadzen̄kadzen̄. ²⁷ Manda tsaya zgwana guli, zlan̄zla hən̄j ta guya vgha nda mi'aha, ka kakə hara'uwa sani nda sani ta hən̄j, ka laghwí hən̄j guya vgha zgun nda zgun, skwi ya kul raku magay kadzen̄kadzen̄. Ka tɔ́anaktá hən̄j ta ghəɲa tan̄ ta guma ya prək nda ghwadaka skwi ya maga hən̄j.

²⁸ Manda va ya kwalaghu hən̄j ta snanatá Lazglafta ya, ka zlin̄ta Lazglafta guli ta hən̄j mista tsa ghwadaka ndana tan̄ ya. Ka magə hən̄j ta skwi kul raku.

²⁹ Ndəghundəgha ghwadaka skwiha kavghakavgha ta magə hən̄j: Ta ɲaslu hən̄j, ta tsagana hən̄j, ta sidi hən̄j, ta draku hən̄j, ta psla mndu hən̄j, ta zlərdawi hən̄j, ta tsaghutá mndu hən̄j, ka matsan̄waslay hən̄j, ta tsa mndara mndu hən̄j, ³⁰ ta vza rutsak hən̄j ta mndu, ghuma Lazglafta hən̄j, ta ghazen̄zen̄ hən̄j, ta gla ghəɲ hən̄j, ta ghərɔ́aku hən̄j. Me' ka hən̄j ta dzatá vgha ɲa maga ghwadaka skwi. Sna a hən̄j ta gwada da dadaha tan̄ wa. ³¹ Had̄ ghəɲ da hən̄j wu, maga a hən̄j ta skwi ta mnata hən̄j wu, dva a hən̄j ta mndu wu, tawa a hən̄j ta hidahida ta mndu wa. ³² Mataba tsa guli ná, ta nda sna hən̄j kazlay: Inda gwal ta nzakwa mndərga tsa nzakuha ya ná, mtaku skwi ta ran̄ta hən̄j kə'a. Magay ta magə hən̄j ta tsa

* 1:17 Ngha ta Habakuk 2:4.

skwiha ya kwenjkenj yeya a wu, ta ghubay hən ta gwal ta maga tsa skwiha ya guli.

2

Guma Lazglafta

¹ Kagha mndu ya ta nzakway ta tha mndu, dər wa ka, had'ka nda pslaftawi badu guma wu, kabga ma tsa tsay ta tsə kagha ta guma ta sanlaha ya ná, ta tsə ta ghəŋa gha ka. Tsa kagha ta tsanaghatá guma ta mndu ya ná, ta magay kagha ta va tsa skwiha ya. ² Nda sna amu kazlay: Ta tvani tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghəŋa gwal ta maga skwiha mantsa ya kə'a. ³ Kagha mndu ya ta tsanaghatá guma ta ghəŋa gwal ta maga skwiha mantsaya, wya ta magaymagay kagha kay guli. Ta grə ka ná, dza'a ndapnda ka ma guma Lazglafta rki na? ⁴ Lazglafta ná, dagala zdaku da tsi, dagala ksa nuduf da tsi, ghudza a nda ghudza ta skwi wa. Ta gagə nda gaga kagha tama rki? Ari sna a wa kagha kazlay: Tsa zdakwa Lazglafta ya ta tɪŋwa kagha ŋa mbədanaftha gha ta nzakwa gha kə'a ka na? ⁵ Ma tsa tənətá ghəŋa gha ya, ka kwalaghutá ka ta mbədanafthá nzakwa gha ya ná, guma basatá nudufa Lazglafta ta tđanakta ka ta ghəŋa gha. Dza'a ksafksa guma ta kagha, badu basaftha Lazglafta ta nuduf ta ghəŋa mnduha, ŋa tsanaghatani ta guma nda tvani ta inda mndu. ⁶ «Ŋa vlanjani ta nisəla inda mndu tafta slani maga* tsi.» ⁷ Ŋa gwal ta gdata ta maga skwiha dīnadīna ŋa mutsa glaku nda sgít, nda hafu ŋa kdekedzenj ya, dza'a vlanjla Lazglafta ta nzaku nda hafu ŋa kdekedzenj ta hən. ⁸ Ŋa gwal ta ga sidi nda Lazglafta, ka kwalaghutá sna kahwathwata ka laghwí da maga ghwadaka skwiha ya ná, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri ta hən. ⁹ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri. Ŋa zlafta ta la Yahuda karaku, ka da sagha ta la Grek. ¹⁰ Ama ŋa gwal ta maga skwiha dīnadīna ya, dza'a vlanjla Lazglafta ta glaku nda sgít nda zdaku ta hən. Ŋa zlafta ta la Yahuda karaku, kada sagha ta la Grek guli. ¹¹ Mantsa ya ná, had' Lazglafta ta gala mndu wa.

¹² Inda gwal ta maga dmaku kul had' zlahu Musa da hən, dza'a rwaku hən dər má had' tsa zlahu ya da hən. Inda gwal ta maga dmaku, mamu tsa zlahu ya da hən guli, nda tsa zlahu ya dza'a tsanaghata lu ta guma ta hən. ¹³ Gwal ta snatá tsa zlahu Musa ya a gwal ta nzakway tdukwa da Lazglafta wu, ama gwal ta nzakway ta ksa slna manda ya kumə tsa zlahu ya gwal ta nzakway tdukwa da Lazglafta. ¹⁴ Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, sna a hən ta zlahu Musa wu, tsaw badu sani, ta magay hən ta skwi manda ya ta kumə tsa zlahu ya. Had' zlahu da hən wu, vərda hahən ta nzakway ka tsa zlahu ya. ¹⁵ Tsaya tama ná, slna tanj ta maranjta kazlay: Tsa skwi ta kumə zlahu ta magay lu ya ná, nda vinda ma nudufa tanj guli manda tsaya ŋa tanj. Ta ndanay hən badu masani kazlay: Skwi dīna maga yu, skwi dīna a maga yu wu kə'a. ¹⁶ Tsaya tama, mandana Lfida Gwada ta mnə yu na, manda tsaya dza'a nzakwa tsi badu dza'a ghunagata Lazglafta ta Yesu Kristi ŋa tsanaghatá guma ta ghəŋa inda skwi nda dīfa ma nudufa mnduha ya.

Kwalaghuta la Yahuda ta snatá zlahu

¹⁷ Kagha ta mnay kazlay: La Yahuda i'i kə'a ta dihaftá vgha ta zlahu Musa, ta gherbaku ta Lazglafta, ¹⁸ nda sna yu ta skwi ta kumə Lazglafta ka ka, nda sna yu ta skwi dīna ma snanjta da ta zlahu Musa ka ka, ¹⁹ nda fa ghəŋa gha

* 2:6 Ngha ta Zabura 62:13, nda Mahdihi 24:12.

kazlay: Præk i'i ka dzugwa gwal nda ghulpa kə'a. Tsuwadaka gwal ma grusl yu ka ka ta ndanay, ²⁰ mnda tagha skwi ŋa gwal kul snanťá skwi yu ka ka, mnda taghanaftá skwi ta zwani yu, kabga taghadif tagha Zlaha Musa ta inda skwi nda kahwathwata tani ka ka. ²¹ Mantša nzakwani, ta tagha skwi yu ŋa sanlaha ka ka, tagha a ka ŋa ghəŋa gha rki? Dina a ghali wu ka kagha ta mnay, tata ghali kagha kay guli. ²² Dina a hliri wu ka kagha ta mnay, tata hliri kagha kay guli. Husihahusa skwa wuyay ka ka, tata ghalay kagha ta skwi ma həga skwa wuyay. ²³ Ta ghər6aku kagha ta nzakwa zlahu Musa mamu da kagha, ta maga a kagha ta tsa skwi ta kumə zlahu ya kay guli wa. Razanaf a ka ta Lazglafta nda tsa ra? ²⁴ Tsaya kəl lu ka vindafta ma deftera Lazglafta kazlay: Ta gwada ta kaghuni ta kəl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka raza Lazglafta kə'a†.

²⁵ Mantša nzakwani, ka ta magay kuni ta skwi ta kumə zlahu katsi, ta tvani tsa tsatá fafadā ghuni ya. Ala ka si nda tsa fafadā gha, ta maga a ka ta skwi ta kumə zlahu wu katsi, nda nza ka manda mndu kul tsaku fafadani. ²⁶ Lagha mndu kul tsaku fafadani ka maga skwi ta kumə zlahu Lazglafta ní, had' Lazglafta dza'a ŋha tsa mndu ya manda mndu nda tsa fafadani ra? ²⁷ Ya wya tsa mndu ya ná, had' lu ta tsa fafad' ma nzakwa mndəra tan wu, ama ta magay ta skwi ta kumə zlahu. Had' tsa mndu ya dza'a tsaghaghatá guma ta kagha mndu ta kwalaghutá maga skwi ta kumə zlahu ya ra? Ta wya kay guli, mamu vindatá zlahu Musa da kagha, nda tsa fafadā gha guli. ²⁸ Vərđa mnda la Yahuda ná, tsa ta ŋhaku tsakwam ya a wa. Vərđa tsatá fafad' guli ná, tsa tsa lu ta ŋhaku mividani ya a wa. ²⁹ Vərđa mnda la Yahuda ná, ma ŋuduf nzakwani. Vərđa tsatá fafad' guli ná, ma ŋuduf. Skwi ta vlata Sulkum ná, zlahu ya vindaf lu nda vinda a wa. Vərđa mnda la Yahuda ná, da Lazglafta ta mutsa tsatsi ta ghubaku, da mndu a wa.

3

Had' mndu ta nzakway tdukwa wa

¹ Ndaw malaghuta la Yahuda ka lamndu? Nu hayhaya tsatá fafad' na? ² Ndadā a nzakwani ta nghadaptá lu ta nghayŋghay wu, kabga tiŋəl ŋa tan vlagata Lazglafta ta gwadani. ³ Ka si kwalaghukwala sanlaha ma həŋ ta zlglafta ná, dza'a pyafpya tsa slna palamapalama tan ya ta nzakwa Lazglafta ka ŋərma ra? ⁴ Pyaf a wu! Dər má ta tsakalawi inda mnduha ná, kahwathwata ŋa Lazglafta ta mnay, manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:
«kagha Lazglafta,
ka gwadagwada ka ta gwada ná, nda sna lu kazlay:
tdukwa tsa gwada gha ya kə'a.
Dər má tsafha lu ta rutsak ta kagha,
fləwəd' dza'a saba ka ma gumani.»*

⁵ Ka si tsa ghwadaka skwi ta magə amu ya dza'a maranťá nzakwa Lazglafta tdukwa katsi ná, nu ka mu dza'a mnay tama? Dza'a mnay mu kazlay: Tdukwa a Lazglafta wu kə'a tsamaghar tsi ta guma rki? Ma tsa vli ya ná, manda va ya gwadā lamndu gwadata yu ta tsa gwada ya. ⁶ Mantša a wu! Ka tdukwa a Lazglafta wu katsi ná, wa ka'a dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha na?

† 2:24 Ŋha ta Izekiyel 36:20, Isaya 52:5. * 3:4 Ŋha ta Zabura 51:6.

⁷ Ka si tsa tsakalawa da ya ta malaghutá kliginjá kahwathwata Lazglafta, ka nzaku tsi ɲa vɛlɛntá glaku katsi, kabgawu dza'a kɛl lu ka tsadighatá guma kazlay: Mnda dmaku ka kɛ'a tama? ⁸ Ka si mantsa ya tsi ní, nu kwal lu kul mnay kazlay: Magama dmaku kada saba skwi dɛna kɛ'a? Nu kul magɛ lu manda ya ta tsanavata sanlaha ta gwada kazlay: Mantsa ya ta mna hɛɲ kɛ'a nda aɲni ya na? Nda ra ka tsanaghata Lazglafta ta guma ta tsa mnduha ya.

Gaga inda mnduha ta dmaku

⁹ Kinawu nzakwani tama! Malaghumala amu la Yahuda ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda rki? Malaghumala a amu wa. Ka yu mnata kay ná, nda la Yahuda tani, nda la Grek tani, hahɛɲ demdem nzanaghanza dmaku ta hɛɲ. ¹⁰ Nda nza manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«had mndu tɔukwa ta wa ira Lazglafta wu, dɛr turtuk had wa.

¹¹ Had mndu nda sna ta skwi wu, had ya ta psa Lazglafta wa.

¹² Inda taɲ mbɛdanambɛda hɛɲ ta hul ta Lazglafta, nda zada hɛɲ demdem. Had ya dɛr turtuk ta maga skwi dɛna wu, dɛr turtuk had wa.

¹³ Wa taɲ ná, manda gunatá kulu nzakwani.

Nda ghanika taɲ ta nana hɛɲ ta mnduha.

Ghwana mupuhwa ma huta ta wa taɲ.

¹⁴ Dagala ksi'i nda ɲaslu ma wa taɲ.

¹⁵ Nda tsɛra sɛla taɲ ɲa dza'a dzata mndu.

¹⁶ Inda tvi labɛ hahɛɲ ná, nda hwanzaɛa inda vli, ta wahu inda mnduha.

¹⁷ Sna a hɛɲ ta tva zɔaku wa.

¹⁸ Had zɛɲa Lazglafta† da hɛɲ dekdek wa.»

¹⁹ Aɲ mndani, nda sna amu ka kazlay: Inda skwi ta gwada zlahu ná, ɲa gwal vla Lazglafta ta tsa zlahu ya ɲa taɲ ta gwada tsi kɛ'a. Tsaya tama ná, had mndu nda psɛftawi ta kɛma Lazglafta wu, kada snanɛta inda mndu kazlay: Gaga hɛɲ ta dmaku ta kɛmani kɛ'a. ²⁰ Tsaya tama, had mndu dza'a nzakway ka mndu tɔukwa ta kɛma Lazglafta ta ghɛɲa vɛl magatani ta skwi ta kumɛ zlahu wa. Zlahu ná, nda nza ɲa snanamtá mnduha kazlay: Gaga kuni ta dmaku kɛ'a.

Zlghay nda ɲuduf ta nanaftá mndu ka mndu tɔukwa

²¹ Ndana tama, marananɲmara Lazglafta ta tvi ta mnduha dza'a kɛl hɛɲ ka nzakway ka tɔukwa mnduha ta kɛmani. Tsa nzaku tɔukwa ya ná, nda ma zlahu a ta nzakwa lu wa. Mnɛmna zlahu Musa nda la anabi guli ta gwada ta ghɛɲani. ²² Tsaya tvi dza'a kɛl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tɔukwa ta kɛmani ya nda nza nda ma zlghafta dɛr wa ta Yesu Kristi. Had ya galap Lazglafta, dɛr la Yahuda dɛr gwal kul nzakway ka la Yahuda wa.

²³ Inda taɲ gaga hɛɲ ta dmaku traptra hɛɲ ma snanɛta sgita Lazglafta. ²⁴ Ka zɛnanɛta Lazglafta ta hudi ta hɛɲ ka mbalay, ka nanaftá hɛɲ ka gwal tɔukwa ta kɛmani nda ma Yesu Kristi ta pligintá hɛɲ ma dmaku. ²⁵ Tsa Yesu Kristi ya vla Lazglafta ɲa mtutani ta ghɛɲa inda mnduha ka planatá dmakwa taɲ nda usani nda ma zlghafta taɲ ta Yesu Kristi ɲa maranɛta kazlay: Tɔukwa tsatsi kɛ'a. Tsa dmaku si ta magɛ mnduha ghalya ya ná, ka nzata Lazglafta manda skwi kul nghanɛta, ²⁶ ksana ksa ta ɲudufani. Manda va tsaya ta mara Lazglafta

† 3:18 Ngha ta Zabura 14:1-3 nda 53:2-4 nda 5:10 nda 140:4 nda 10:7 nda Isaya 59:8 nda Zabura 36 2.

ndana guli kazlay: Tudúkwá tsatsi kə'a. Tsatsi, tdukwa tsatsi. Ta kumay guli ta nanafta ka gwal tdukwa ta gwal ta zlgħaftá Yesu.

²⁷ Ka si mantsa tsi tama ní, ta mamu skwa ghúba ghəŋ nda tsa tama rki? Haď wa. Kabgawu? Kabga zlgħay nda ɲuduf ɲərma skwi, snanatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁸ Nda sna amu kazlay: Nda ma zlgħay nda ɲuduf mutsafta mnduhu ta nzata ka gwal tdukwa ta kəma Lazglafta kə'a, nda ma snatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁹ Lazglafta ná, ɲa la Yahuda nda ghəŋa taŋ ra? Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda a guli ra? Mantsa nzakwani, Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ya guli, ³⁰ kabga turtuktuk Lazglafta. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tdukwa ta gwal nda tsa fafada taŋ nda ma zlgħay nda ɲudufa taŋ. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tdukwa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma zlgħay nda ɲudufa taŋ guli. ³¹ Ma tsa zlgħafta zlgħaf mu ya tama guli ná, hərdiŋhərdá mu ta zlahu ra? Hərdiŋ amu wu, katək ná, ɲlanafta ɲlanaf mu ta zlahu.

4

Grafta nda nzakwa Abraham

¹ Ndana tama, nu dza'a mu mnay taghəŋa Abraham ta nzakway ka dzidza mu? Nahgani mutsaf tsi ma nzakwani? ² Ka si má ma slnani maga tsi mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta katsi ná, ma raŋra ghúbayni ta ghəŋani, ama ta wa ira Lazglafta a tama wa. ³ Waka deftera Lazglafta ta mnay na? Ka lu ta mnay ma deftera Lazglafta na: «Zlgħafzlgħa Abraham ta Lazglafta, tsaya* kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa ta wa irani» kə'a.

⁴ Ka magamaga mndu ta slna ná, ta planapla lu ta nisəlani. Tsa skwi plana lu ya ná, mbəhay a mbəha lu wu, skwi ta raŋta ya. ⁵ Ama ka lagha mndu ka zlgħaftá Lazglafta nda ɲudufani klaf a ta ghəŋani ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta ta ghəŋa tsa slnani ta magə tsi ya wu katsi, dza'a klafkla Lazglafta ta tsa mndu ya ka mndu tdukwa ta wa irani. Mndərga tsa mndu ya guli ná, nda sna kazlay: Mamu tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá gwal dmaku ka gwal tdukwa ta wa irani kə'a. ⁶ Manda va tsaya ka mgham Dawuda guli ta fay ma lahani ta ghəŋa gwal ya klaf Lazglafta ka gwal tdukwa ta wa irani dər má maga a həŋ ta skwi dīna. Tsa mnduha ya ná, mamu rfu da həŋ, ka'a.

⁷ «Rfu da gwal plana Lazglafta ta dmakuha taŋ, ga həŋ.

Rfu da gwal hərdiŋ Lazglafta ta dmakuha taŋ

⁸ Rfu da mndu kul haď Mgham Lazglafta ta mbəda dmakwani†.»

⁹ Tsa rfu mnə mgham Dawuda ya ná, ta ghəŋa gwal nda datsa fafada taŋ re, ari nda gwal kul datsaku fafada taŋ guli a na? Ka mu kay na: «Zlgħafzlgħa Abraham ta Lazglafta kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa ta wa irani, ka mu.» ¹⁰ Yawu mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta na? Daga ta kul tsaku fafadani re, ari tahula tsanatá fafad a na? Daga ta kul tsaku fafadani. ¹¹ Ma fitika nzakwani ta kul tsaku fafadani, ka klaftá Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, kabga vəl zlgħaftani. Tahula tsa ka tsatá tsi ta fafad. Ka nzaku tsa tsatá fafadani ya, ka ɲizla maraŋtá nzakwani tdukwa ta wa ira Lazglafta. Abraham ná, dani ma inda gwal kul tsaku fafadani ya, ama ka zlgħaftá həŋ ta Lazglafta, ka klaftá Lazglafta ta həŋ ka gwal tdukwa ta wa irani, manda ɲa Abraham ya. ¹² Nda nza ka dani ma

* 4:3 Ngha ta Zlrafta 15:6. † 4:8 Ngha ta Zabura 32:1-2.

gwal nda tsa fafaɗa tan guli, ka ksafksa haŋ ta saɗa zlgħay nda ŋuɗufa da mu Abraham ta zlgħaftá Lazglafta daga ta kul tsaku fafaɗani ya.

Tanafta Lazglafta ta imi ta sləmənɗ ta gwal ta zlgħafta

¹³ Tanafta Lazglafta ta imi ta sləmənɗ ta Abraham nda zivrani tani kazlay: Dza'a vlagħavla yu ta ghəŋa haɗik† kə'a. Tanaf a Lazglafta ta imi ta sləmənɗ kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu, ama kabga vəl klafta Lazglafta ka mndu tɗukwa ma zlgħaftani. ¹⁴ Ka si gwal ta maga skwi ta kumə zlahu dza'a mutsa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənɗ ta mndu ya katsi ná, bətbət tsa zlgħafta zlgħaf lu ya, haɗ hayhaya tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləmənɗ ta mndu ya nda tsa tama wa. ¹⁵ Zlahu ná, ta klakkla ta ɓasa ŋuɗufa Lazglafta, ama ka haɗ zlahu wu katsi, haɗ sana skwi ŋa ɓlanapta wa.

¹⁶ Tsaya tama ná, ma zlgħafta nda ŋuɗuf kəl Lazglafta ka vlatá tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləmənɗ ta mndu ya. Ka mbalay vlata tsi guli. Nda nza tsa skwi taf tsi ta imi ta sləmənɗ ya ŋa inda zivra Abraham. Nza a ka ŋa gwal ta sna skwi ta kumə zlahu kwenkwen wu. Nda nza guli ka ŋa inda gwal ta zlgħafta nda ŋuɗuf manda ŋa Abraham ta nzakway ka Da mu demdm ya.

¹⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Fafa yu ta kagha ka dani ma inda mndəra mndu§ kə'a. Nda nza Abraham ka Da mu da Lazglafta ya zlgħaf tsi nda ŋuɗuf. Tsa Lazglafta ya ta vranamtá hafu ma gwal nda rwa. Tsatsi nda mbrakwa hgagaptá skwi kul haɗ ŋa nzakwani mamu. ¹⁸ Fəglaf a lu ta ghəŋ sizlay wu, tsaw mataba tsaya ná, nda fa ghəŋa Abraham, zlgħafzlgħa ta Lazglafta kəl tsi ka nzata ka dani ma inda mndəra mnduha*, manda ya mnana Lazglafta kazlay: Dza'a nda ndəgha zivra għa kə'a ya. ¹⁹ Ta mnanatá Lazglafta ta tsa gwada ya ta Abraham ná, ta ghwanj a imani ka hda dərmaɓ wa. Nda sna guli kazlay: Nda ghada halata i'i kə'a. Guli ná, lula fitika yay markwa tanj ta nzakway ka Sara ta zwanj. ²⁰ Dganj a ta ghəŋ dekdek ta ghəŋa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənɗ wu. Katək ná, zlgħay nda ŋuɗufani ta vlanjtá mbraku, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ²¹ Grafgra guli kazlay: Tsa skwi tidif Lazglafta ta imi ta sləmənɗ ya ná, mamu nda mbraku ŋa magata guli kə'a.

²² Tsaya tama kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tɗukwa† tawa irani. ²³ Ka klafkla Lazglafta ka mndu tɗukwa ta wa irani ka deftera Lazglafta mnata ya ná, ta ghəŋa Abraham ndaghəŋani a nzakwa tsa gwada ya wu, ²⁴ nda nza guli ta ghəŋa amu, ka zlgħafzlgħa mu ta Lazglafta ta sli'aganaptá mghama mu Yesu ma mtaku ya. Dza'a klafkla ta amu guli ka gwal tɗukwa ta wa irani.

²⁵ Lazglafta ta vlatá tsa Yesu ya ma dzva mnduha ŋa dzata ta ghəŋa dmakwa mu. Ka sli'aganaptá tsi guli ma mtaku ŋa nzakwa mu ka gwal tɗukwa ta wa irani.

5

Sləɓaptá ta zugħu nda Lazglafta

¹ Ndana tama, nda nza mu ka gwal tɗukwa ta wa ira Lazglafta ma zlgħafta mu nda ŋuɗuf. Mamu zɗaku mataba mu nda tsi nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ² Nda ma tsa Yesu Kristi ya mutsafta mu ta zɗakatahuda Lazglafta nda ma zlgħafta mu nda ŋuɗuf. Ta tsa zɗakatahudi ya sladafta amu ka rfu, kabga nda fa ghəŋa mu ta gwata Lazglafta nda amu ma glakwani. ³ Ta ghəŋa tsaya guli ná, ta rfu mu nda ghuya ɗanwa ta ghuyə mu, kabga nda sna amu kazlay:

† 4:13 Ngha ta Zlrafta 12:2-3, 17:4-6, 22:15-18. § 4:17 Zlrafta 17:5. * 4:18 Zlrafta 15:5. † 4:22 Ngha ta Zlrafta 15:6.

Ta taghay ghuya danwa ta ksa nuduf ka'a. ⁴ Ksa nuduf ta klaktá ghuḅasaptá ghuya danwa. Tsa ghuḅasaptá ghuya danwa ya guli ta klaktá faftá ghəŋ ta Lazglafta. ⁵ Ka fafta mu ta ghəŋ ta Lazglafta ná, nzata a ka bətbə wu, kabga maramanmara Lazglafta ma nudufa mu ka'a dʋutá amu nda ma Sulkumani ya vlamata tsi.

⁶ Mantsa nzakwani, ta ma fitika nzakwa mu kul haḍ mbrakwa mu ná, ka saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋa gwal dmaku ma fitik ya kuman Lazglafta. ⁷ Nda bla ka fata mndu ta ghəŋani ŋa mtuta ta ghəŋa mndu ta nzakway tdukwa. Ka waya ka skwi ba dza'a laviŋlava ta fata ghəŋani ŋa mtuta ta ghəŋa mndu ta maga skwi ya dina. ⁸ Ka Lazglafta maramanʔá dʋutani ta amu na: Ta ma fitika nzakwa mu ta ma dmaku ta saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋa amu. ⁹ Ma tsa mtuta mtu Yesu Kristi ta ghəŋa amu ya, ka klaftá Lazglafta ta amu ka gwal tdukwa ta wa irani. Mantsa tama ná, nda fa ghəŋa amu kazlay: Dza'a mbamafmba Yesu Kristi ma ɓasa nudufa Lazglafta ka'a. ¹⁰ Ma fitika nzakwa mu ka ghuma Lazglafta ná, ka slərɓaptá tsi ta zughu mataba mu nda tsi nda ma mtuta mtu zwanjani. Mantsa tama guli ná, ya nda slərɓa zughu mataba mu nda tsi ya, nda fa ghəŋa mu guli kazlay: Dza'a mbamafmba nda ma hafa zwanjani ka'a. ¹¹ Tsaya kwenkwen yeya a wu, ta ghərɓaku mu ta Lazglafta nda ma Yesu Kristi ta slərɓaptá zughu ndanana mataba mu nda Lazglafta ya.

Gwaḍa ta ghəŋa i Adamu nda Kristi

¹² Samsa dmaku da ghəŋa haḍik nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Adamu. Ka klaktá dmaku ta mtaku, kəl mtaku ka lanaghatá inda mndu, kabga gaga inda mndu ta dmaku. ¹³ Ma kdaku Lazglafta ka vlanʔá zlahu ta Musa ná, mamu dmaku ma ghəŋa haḍik. Ma fitika nzakwani ta kul haḍ zlahu ná, haḍ lu ta kulaftá dmaku wa. ¹⁴ Kulam nda tsa, daga ta Adamu ka sagha ta Musa ná, ta ga mghamani mtaku ta ghəŋa mndu, nduk ta ghəŋa gwal kul gatá dmaku manda ŋa Adamu.

Adamu ná, ta grə nda tsa mndu dza'a sagha nda sa ya lu. ¹⁵ Nda dga katakata na nzakwa mbalay vla Lazglafta nda nzakwa Adamu. Mantsa nzakwani, ta ghəŋa dmakwa mndu turtuk ta nzakway ka Adamu ná, dagala mnduha ta rwuta. Ama malaghumala tsa mbalaya Lazglafta ta vlata ya. Tsa mbalayani vla tsi nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi ya ná, klanakkla ta zdaku ta ndəghata mnduha katakata guli. ¹⁶ Tsa mbalay vla Lazglafta ya ná, skwi dina ŋani ta magata ka ŋa tsa mndu turtuk ta gatá dmaku ya. Manda gatá tsa mndu turtuk ya ta dmaku ná, ka ksutá guma Lazglafta ta inda mnda səla. Ama tahula vlanʔa Lazglafta ta zdakatahudani ta mnduha dər má dagala dmaku maga həŋ mndani, ka klaftá tsi ta həŋ ka gwal tdukwa ta wa irani. ¹⁷ Nda ma dmaku ga mndu turtuk lanaghata mtaku ta inda mndu. Ama nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi mutsafta mnduha ta zdakatahudi katakata da Lazglafta. Ka mbalay vlanʔa tsi ta tsa zdakatahudani ya ta həŋ, ka klaftá tsi ta həŋ ka gwal tdukwa ta wa irani nda ma Yesu Kristi, ŋa mutsafta tan ta hafu ŋa kdekedzer, ŋa zay tan ta mgham kawadaga nda tsi guli.

¹⁸ Mantsa tama, manda va nzakwa dmakwa mndu turtuk ta klakta kəl guma ka hbutá inda mndu ya, manda va tsaya guli ná, slna tdukwa maga mndu turtuk ta nanafá inda mndu ka gwal tdukwa guli, ka plinʔá tsi ta inda mndu ma guma, ka mutsaftá həŋ ta hafu ŋa kdekedzer. ¹⁹ Manda va nzakwa mndu turtuk ta kwalaghutá snanatá gwaḍa Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nuta ka gwal dmaku ya, manda va tsaya guli ná, mndu turtuk ta snanatá

gwaḁa Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nzakway ka tḁukwa mnduha ta wa ira Lazglafta.

²⁰ Ma sagha zlahu Musa, ka sgavaghata saba dmaku ta ḁaḁi. Ma vli sgavagha dmaku ya ná, malaghumala sgəglavaghata zḁakatahuda Lazglafta guli. ²¹ Manda va nzakwa gay dmaku ta mgham nda ma mtaku ya ná, manda va tsaya ta ga zḁakatahuda Lazglafta ta mgham nda ma nzaku tḁukwa ḁa mutsa hafu ḁa kḁekedzen nda ma Yesu Kristi Mghama mu.

6

Gwal nda ndi'a vgha taḁ nda Yesu ná, mamu hafu da həḁ

¹ Nu ka mu dza'a magay tama ndana? Ka gḁavata mu ma dmaku kada sgavaghata zḁakatahuda Lazglafta re, ari ki? ² Mantsa a dekḁek wa! Mtugudun mta amu ta dmaku, wa ka amu dza'a gḁəglamta ma dmaku na? ³ Sna a kuni kazlay: Ma magamatá batem ná, nda ndi'a mu nda Yesu Kristi, mtumta mu kawadaga nda tsi nda tsa kə'a ra? ⁴ Ma magamatá batem ná, nda gwa mu nda tsi ma mtakwani, paḁampada lu ta amu kawadaga nda tsi. Ka sli'aganaptá mbrakwa glakwa Da ta Yesu Kristi ḁa nzakwa amu guli nda lfiḁa hafu.

⁵ Anḁi, nda ndi'a amu kahwathwata nda tsi ma fitika mtuta mtu mu kawadaga nda tsi. Manda va tsaya guli ná, sli'agapsli'a mu ma mtaku manda va ya sli'agap tsatsi ḁa nzakwa mu nda lfiḁa hafu. ⁶ Dina ka snaḁta mu kazlay: Tsa nzaku si ta nzaku mu ghalya ya ná, zləḁaf zləḁa lu ta udza zləḁay kawadaga nda Kristi kə'a, kabga ḁa zadanatá tsa mbrakwa dmaku ma vgha mu ya. Yaha mu kḁanḁá nzaku ka vu'a dmaku ka lu, kəl lu ka magata manda tsaya. ⁷ Mndu ya ta mtuta ná, falau' vghani da dmaku. ⁸ Ka lagha mu ka mtuta kawadaga nda Kristi katsi ná, nda fa ghəḁa mu guli kazlay: Dza'a nzaku mu nda hafu kawadaga nda tsi kə'a. ⁹ Nda sna amu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi ma mtaku, mtugalta a guli wu kə'a. Ta haḁ mtaku nda mbraku ta ghəḁani wa. ¹⁰ Tsa mtuta mtu tsi ya ná, turtuktuk mtuta tsi ta ghəḁa dmakwa mnduha. Ndanana ná, nda hafu tsatsi. Ka ḁa Lazglafta ta nzakwa tsi ta nzakwani. ¹¹ Manda tsaya kaghuni guli, ḁina ka snaḁta ghuni kazlay: Nda mta kuni, nda dga vgha ghuni nda dmaku kə'a. Ta nzaku kuni nda hafu ḁa Lazglafta, kabga nda ndi'a vgha ghuni nda Yesu Kristi.

¹² Mantsa tama, yaha dmaku gəḁaltá mgham ta ghəḁa na slu'uvgha ghuni ta mtaku na. Yaha kuni snanatá skwi ya ta kumə tsi. ¹³ Ma zlanəḁ kuni ta dmaku ta fawayha ghuni ḁa maga dmaku. Katək ná, vlanḁavla ta ghəḁa ghuni ta Lazglafta, kabga nda nza kuni ka gwal nda hafu ta sli'agapta ma mtaku. Zlanəḁ fawayha ghuni ta Lazglafta, ka maga tsi ta skwiha ya tḁukwa nda həḁ. ¹⁴ Mantsa tama, ta haḁ dmaku nda ga mgham ta ghəḁa kaghuni wu, kabga ta mista zlahu a kuni wu, mista zḁakatahuda Lazglafta kuni.

Vu'a dmaku mu re, vu'a Lazglafta a mu na?

¹⁵ Kinawu nzakwani tama! Ka maga mu ta dmaku kabga kwala mu ta kul haḁ mista zlahu, laghula mu dista zḁakatahuda Lazglafta rki? Mantsa a dekḁek wa! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Ka fafa kuni ta ghəḁa ghuni manda vu'a mndu ka snanatá gwaḁani ná, nda nza kuni ka vu'a tsa mndu ta snu kuni ta gwaḁani ya kə'a ra? Lavinḁa ka ta nzakway ka vu'a dmaku, ḁa klay dmaku ta kagha da mtaku. Lavinḁa ka ta snanatá ḁa Lazglafta, ḁa naghafta Lazglafta ka mndu tḁukwa ta ghəḁa vəl snanata gha ta gwaḁani. ¹⁷ Rfama ta Lazglafta! Ghalya si nda nza kuni ka vu'a dmaku. Ndanana,

snasna kuni nda inda ṇḍufuḡa ghuni ta dughwanḡa skwi ya ta taghu lu ṇa inda mnduha demdem, ka taghaftá kuni. ¹⁸ Manda pligighunista ma dmaku, ka nutá kuni ka vu'a maga skwi tḡukwa. ¹⁹ Manda va ya ta gwaḡa mnda sála ta gwaḡaghunata yu ta na gwaḡa na, kabga paḡḡaf a kuni ta snanṡa wa. Ghalya ná, si zlinṡla kuni ta fawayha ghuni ka vu'a maga ṇḡḡaka skwiha, nda dmakuha ṇa kwal kul sna gwaḡa da Lazglafta. Ndanana tama ná, zlanṡwazla ta fawayha ghuni ka vu'a maga skwi tḡukwa ṇa nzakway ka gwal ta snanata ṇa Lazglafta.

²⁰ Ma nzakwa ghuni ka vu'a dmaku ná, Zḡḡaghuna a maga skwi tḡukwa wa. ²¹ Slḡnawu tsa maga kuni tama? Wya ka skwa hula tsa skwiha ya ndana, kabga mtaku kḡavakta tsa skwiha ya. ²² Ndana tama guli ná, pligighunispla lu ma dmaku ka nutá kuni ka kwalva Lazglafta ka mutsaftá kuni ta nzata nda ghuḡa ma nzakwa ghuni, ṇa mutsay ghuni ta hafu ṇa kḡḡekedzenṡ ma kḡavaktani. ²³ Manda va tsaya ná, ka ta ga dmaku mndu, nisḡlani ná mtaku ya. Ama skwi ka mbalay ta mutsu lu da Lazglafta ná, hafu ṇa kḡḡekedzenṡ ya ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi Mghama mu.

7

Grafta nda nzakwa i marakw nda zḡ'al

¹ Zwanama ḡa, nda sna kaghuni ta zlahu. ṇa kaghuni nda sna ta zlahu ya, ta mna yu ta na gwaḡa na kazlay: Ta ma nzakwa mndu ta ndiri ta ga zlahu ta mgham ta ghḡṇa mndu kḡ'a. ² Ka graghunaf gra yu ḡa! Marakw ga mndu ná, hbaḡhba zlahu ta zḡ'ala tanṡ ka ta ndiri zḡ'ala tanṡ. Ala, ka mtumta zḡ'ala tanṡ katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ta hbafta ta zḡ'ala tanṡ ya. ³ Ka ta ndiri zḡ'ala tanṡ, ka sli'afṡa tsi ka laghwi ḡa sana mndu katsi, hliri ta magḡ tsa marakw ya nda tsa. Ala ka mtumta zḡ'ala tanṡ katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ya, ḡar sli'afṡa tsi ka laghu wuma ta sana mndu ná, hla a ta iri nda tsa wa. ⁴ Manda va tsaya nzakwani nda kaghuni guli zwanama. Ma mtuta Kristi ta udza zlanṡay ná, mtumta kaghuni guli kawadaga nda tsi, nda ḡḡa vgha ghuni nda zlahu. Nda nza kuni ka ṇa sana mndu, ka ṇa tsa mndu ta sli'agapta ma mtaku ya, ṇa magay mu ta skwi ḡina ṇa Lazglafta. ⁵ Ghalya, ma fitika nzakwa mu ta maga skwi ta kumḡ maya mu ná, dmaku tsa skwi ya ka zlahu ta mnay ṇa mu. Na tsa snanṡa mu mantsaya, ka mamaftá mu ta maga tsa skwi lmaf lu ya. Ka ksḡ tsa ghwaḡaka skwiha ya ta slna ma amu, ka kla amu da mtaku. ⁶ Ndanana tama ná, falau' vgha mu da zlahu, mtugudunṡma mu ta tsa zlahu ya si ta hbamata ya. Lavinṡlava mu ta maganata slna ta Lazglafta ma lfida nzaku ta maramanṡa Sulkum. Manda tsa vindaf lu ma zlahu ghalya ya a ta magḡḡelta mu wa.

Nzakwa zlahu nda dmaku

⁷ Nu ṇa mnay tama? Zlahu ná, dmaku ya ra? Dmaku a wa. Ama ka má haḡ ka zlahu wu ná, ma sna a yu ta dmaku wa. Ka má mniha a zlahu kazlay: Ma hara'u ka ta iri ta skwa mndu kḡ'a ná, ma sna a yu kazlay: Dmaku* ya kḡ'a wa. ⁸ Mantsa ya tama, ka mutsaftá dmaku ta gaganafṡa inda hara'uwa skwiha ma i'i nda ma zlahu. Ka má haḡ ka zlahu wu ná, gratá skwi nda mta na dmaku. ⁹ Ghalya, ma kwala ḡa ta kul snanṡa zlahu ná, ta nutatá nzakwa ḡa yu. Manda snanṡa ḡa ta zlahu, ka nzatá dmaku nda hafu, ¹⁰ ta mtutá i'i. Lazglafta ná, vlavla tsatsi ta zlahu ṇa mutsa hafu, ama ka klaghatá tsi ta i'i

* 7:7 Ngha ta Sabi 20:17 nda Vrafta ta Zlahu 5:21.

da dmaku. ¹¹ Mutsafmutsa dmaku ta tvi, ka klaftá tsi ta zlahu ŋa nana i'i ka ga dmaku, ka dzihata.

¹² Tsaw zlahu ná, sagha daga da Lazglafta. Inda gwaɗa ya mna tsi ná, nda ghuɓa, tɗukwa nzakwani, dɪna guli. ¹³ Tsaya tama ní, laviŋlava skwi dɪna ta dzihata ra? Laviŋ a wu, dmaku katək ta dzihata. Tsa dmaku ya ta klaftá tsa ŋerma skwi ya, ka dzihata nda tsi, kabga ŋa snaŋtá kɗavakta nzakwa dmaku. Nda ma zlahu saba dmaku dɗɗay ta daɓi, nda kɗavakta ɓadzatani tani.

Mnda sɛla ná, ŋurɗika dmaku ya

¹⁴ Nda sna amu kazlay: Sagha daga da Lazglafta na zlahu kə'a. Tsaw i'i ná, mnda sɛla yu habu dmaku. ¹⁵ Kahwathwata ná, sna a yu ta skwi ta magə yu wu, haɗ yu ta maga skwi ta kumə yu wu, tsa skwi ta husihata ya katək ta magə yu. ¹⁶ Tsaw ka tsa skwi kul kumə yu ya ta maga yu katsi, tsaya kəl yu ka grafta kazlay: Skwi dɪna zlahu kə'a. ¹⁷ Tsa ghwaɗaka skwi ta magə yu ya ná, i'i a ta gay wa, tsa dmaku ma i'i ya ta gay. ¹⁸ Nda sna yu kazlay: Haɗ skwi dɪna ma i'i, ma na slu'uvgha i'i na wu kə'a, na skwi ta kumə yu ta mnay. Ta kumay yu má ta maga skwi dɪna, triɗ laviŋ a yu wa. ¹⁹ Haɗ yu ta maga skwi dɪna má ta kumə yu wu, skwi kul dɪnaku kul kumə yu, ta magə yu. ²⁰ Ka ta magay yu ta skwi kul kumə yu katsi ná, i'i a ta gay wu, tsa dmaku ma i'i ya ta gay.

²¹ Wya skwi ta tapafɗa yu tazlay ma vgha ɗa: Ka maga yu ta skwi dɪna ka yu ya ná, gi ka ghwaɗaka skwi kə'a ta nuta. ²² Ma hyahya ŋuɗufa ɗa ya ná, zɗigihazɗa zlahu Lazglafta. ²³ Ama ma vgha ɗa, ta tapafɗa yu ta sana ghwaɗaka skwi ta lmu nda vɗɗa skwi dɪna ya ta ndanu yu. Tsa ghwaɗaka skwi ma i'i ya, ta na i'i ka vu'a dmaku. ²⁴ ɗaŋwa ɗa ŋa ɗa gra! Wa dza'a dgihata nda na vgha ta kla i'i da dmaku na na? ²⁵ Ta rfay yu katakata ta Lazglafta ta mbidiɗta nda ma Yesu Kristi.

Tsaya tama ná, ma ghəŋa ɗa ya ná, ta kumay yu ta sna zlahu Lazglafta, ama ma vgha ɗa ya, zlahu dmaku ta laghu yu da snay.

8

Nzakway nda mbrakwa Sulkum nda ghuɓa

¹ Ndanana tama, tsanaghata a Lazglafta ta guma ta gwal nda ndi'a vgha taŋ nda Yesu Kristi wu, ² kabga mbrakwa Sulkum nda ghuɓa ta vlamatá hafu nda ma Yesu Kristi ta ga mgham ta ghəŋa i'i. Mbrakwa tsa Sulkum nda ghuɓa ya ta klaptá i'i ma mbrakwa dmaku nda ŋa mtaku tani. ³ Traptra zlahu Musa ta maga tsa slna ya, kabga hta ta mbrakwa mnda sala ta pyafɗa ka magata. Ama ka magatá Lazglafta ma ghunagatani ta zwanjani turtuktuk ma slu'uvgha manda ŋa gwal dmaku, ŋa klagamapta ma dmaku. Nda tsaya tsanaghata Lazglafta ta guma ta dmaku ta magə mnda sɛla. ⁴ Kada laviŋta mu ta nzaku manda ya ta kumə zlahu kə'a kəl tsi ka magata mantsa ya, ŋa nzay mu ta nzaku manda ya ta kumay Sulkum, manda ya ta kumə slu'uvgha a wa. ⁵ Gwal ta nzaku manda ya ta zɗəganatá slu'uvgha ná, tsa ŋa slu'uvgha ya ta laghu həŋ da snay. Gwal ta nzaku manda ya ta zɗəganatá Sulkum nda ghuɓa ya guli, tsa ŋa Sulkum nda ghuɓa ya ta laghu hahəŋ da snay. ⁶ Ka laghula lu da snanatá ta ŋa skwi ta zɗəganatá slu'uvgha katsi ná, kla ghəŋ da mtaku tsa. Ka laghula lu da sna skwi ta zɗəganatá Sulkum nda ghuɓa katsi guli ná, kla ghəŋ da hafu nda ya da zɗaku tsa guli. ⁷ Gwal ta laghwi da snanatá ŋa skwi ta zɗəganatá slu'uvgha ná, ghuma Lazglafta həŋ, kabga haɗ həŋ ta sna zlahu Lazglafta wu, traptra həŋ ta snata. ⁸ Gwal ta maga skwi ta zɗəganatá slu'uvgha ná, laviŋ a həŋ ta maga skwi ta zɗəganatá Lazglafta wa.

⁹ Ama kaghuni, haď kuni ta maga skwi manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa, manda ya ta zdəganatá Sulkuma Lazglafta ta nzaku ma kaghuni ta nzakwa kuni ta nzaku. Ka haď Sulkuma Kristi ma mndu wu ná, ɲa Kristi a tsa mndu ya wa. ¹⁰ Ka si mamu Kristi ma kaghuni katsi, ta vlaghunavla Sulkumani ta hafu, kabga naghunafna Lazglafta ka gwal tdukwa ta wa irani. Aɲ mndani dza'a mtumta kuni ta ghəɲa vəl magata ghuni ta dmaku. ¹¹ Ka si ta nzaku Sulkuma tsa mndu ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya ta ma kaghuni katsi, va tsa mndu ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku ya, dza'a vranamtá hafu ma tsa slu'uvgha ghuni ta mtuta nda ma tsa Sulkumani ta nzaku ma kaghuni ya.

¹² Ka si mantsa tsi tama zwanama, ka dməɲ tsa nzaku ya ta amu. Dəməɲa nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha a wa. Haď amu ta nzay manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa. ¹³ Ka manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ka kuni nzaku katsi ná, dza'a mtaku kuni. Ala, ka zlanəɲzla kuni ta ghəɲa ghuni ta Sulkum ka dzata tsi ta skwiha ta zdəganatá slu'uvgha ghuni katsi, dza'a nzakway kuni nda hafu. ¹⁴ Inda gwal ta pghə Sulkuma Lazglafta ná, nda nza həɲ ka zwana Lazglafta. ¹⁵ Tsa Sulkum vlaghuna Lazglafta ya ná, haď ta nighunista ka vu'a ɲa zləɲglay ghuni ta zləɲ wa. Tsa Sulkum ya ná, naghunafna ka zwana Lazglafta. Nda ma tsa Sulkum ya ta hga mu ta Lazglafta ka «Aba, Da!» kə'a. ¹⁶ Tsa Sulkuma Lazglafta ya ta mnay ɲa sulkuma vgha mu kazlay: Zwana Lazglafta amu kə'a. ¹⁷ Ka si nda nza mu ka zwanani, dza'a mutsay mu ta skwi ya payamaf tsi. Nda amu tani, nda Yesu Kristi tani, kawadaga mu dza'a mutsa tsa skwi payamaf tsi ya, kabga kawadaga mu ta ghuya dənwa, kawadaga mu guli nda tsi dza'a mutsa tsa glaku ya.

Nəɲma skwi ya faf mu ta ghəɲ tida

¹⁸ Grafgra yu kazlay: Nana ghuya dənwa ta ghuyə mu na ná, haď lu dza'a walanɲta gray nda tsa glaku dza'a maramanɲta Lazglafta ya wu kə'a. ¹⁹ Inda skwi zlagəɲɲ Lazglafta ná, nda mndər ta kzla həɲ ta tsa fitik dza'a maranɲta Lazglafta ta zwanani ya. ²⁰ Tsaw tsa skwiha zlagəɲɲ Lazglafta ya ná, nuna həɲ ka skwa bətbət, nda dɔay tan a nuta həɲ mantsaya guli wu, Lazglafta ta dɔaftá nzata tan mantsa* ya. Tsaw ta nda fa ghəɲani ta skwi dza'a tsi magay dazlay, ²¹ kabga mamu fitik ya dza'a plinɲta tsi ta inda skwi ya zlagigini tsi, ma ga vu'a rwaku. ɲa mutsay tan ta glaku manda ɲa zwana Lazglafta, ɲa nzakwa tan flau' vgha tan. ²² Nda sna amu kulam gwatna, ta ɲizi inda skwiha zlagigini Lazglafta, ta ɓasa vgha həɲ manda marakw ta ɓasa yaku. ²³ Hahəɲ ndaghəɲa tan yeya a wu, nda amu tinlaghu Lazglafta ta vlamatá Sulkumani ya tani, ta ɓasay ɓasay amu guli ma vgha mu, ka kzla fitika vərda nzakwa mu ka zwana Lazglafta, ɲa nzata mu nda vərdaƙa falau'wa ta vgha mu. ²⁴ Ma fatá ghəɲa mu mbamafta Lazglafta. Ka nda ghada nghanɲa skwi ya faflu ta ghəɲ tida ná, fəɲla a lu ta ghəɲ tida wa. Tata fay lu ta ghəɲ ta skwi ya ghada lu ta nghanɲa ra? ²⁵ Ala, ka nda fa ghəɲa mu ta skwi ta kul nghanɲa mu katsi ná, nda ksata ɲuduf ta kzla mu ta tsa skwi ya.

²⁶ Manda tsaya guli ná, ta katay Sulkum nda ghuɓa ta amu guli ma hta ta mbrakwa mu. Sna a amu ta maga du'a manda ya ta raku wu, ama ka ndəbu Sulkum kaghəɲani ta dzvu da Lazglafta da manaka amu nda ɲizi, kul lavinɲa lu ta mnay nda wi. ²⁷ Lazglafta ná, nda sna tsatsi ta kɔavakta skwi ma ɲudufa

* 8:20 Ngha ta Zlrafta 3:17.

mndu. Nda sna ta skwi ta kumə Sulkum ta daway, kabga manda ya ta kumə Lazglafta ta dawa Sulkum da tsi ta skwi ŋa gwal ta nzakway ka ŋani.

²⁸ Nda sna amu guli kazlay: Ŋa dīnakwa taŋ mida ta maga Lazglafta ta inda skwi ŋa gwal ta dʋuta, tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga taŋtaŋ ya. ²⁹ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga taŋtaŋ ya, ghadughada ta nanaftá hən ŋa gara vgha nda zwanjani, ŋa nzakwa tsa zwanjani ya ka zumali mataba ndəghata zwanama. ³⁰ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta ya, tsa hahən ya hagaf tsi guli. Tsa gwal hagaf tsi ya guli, hahən nanaf tsi ka gwal tdukwa ta wa irani. Tsa hahən nanaf tsi ka gwal tdukwa ta wa irani ya, tsa hahən ya vlanj tsi ta glaku ta hən.

Dvudva Lazglafta ta amu

³¹ Ka si mantsa tsi, nu ta ŋa mnay mu ta ghəŋa tsaya tama? Ka si ŋa mu Lazglafta ya ní, wa dza'a dzanťá kəma nda amu na? ³² Lazglafta ná, pyaghu a ta zwanjani wa. Vlagavla ka mtuta tsi da manaka amu demdem. Wa kə'a dza'a kwal kul vlamatá inda skwi kawadaga nda tsatsi tama? ³³ Wa dza'a tsaftá skwi ta gwal zabap Lazglafta na? Had mndu wa. Lazglafta ta hlaftá hən ka gwal tdukwa ta wa irani. ³⁴ Wa ya dza'a lavinjta ksutá hən ma guma na? Yesu Kristi ná, mtumta. Ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta, ta maga du'a da manaka amu.

³⁵ Wa dza'a dgamata nda dʋuta ya dʋu Kristi ta amu na? Ghuya danwa re, skwi ta malaghutá mbrakwa mu re, giri re, maya re, pda lgut re, nzaku ta wa hdak re, budugwa a dza'a dgamata na? ³⁶ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ta ghəŋa gwadá ta kagha ta kəl ŋni ka nzakway ta wa hdak inda fitik.

«Ta kəl lu ka ngha aŋni manda tuwakha ta klə lu ta tumbła† kə'a.»

³⁷ Ma inda tsa skwiha ya ná, fərtapfərtá amu ma zatá ghwa, nda ma mndu ya ta dʋutá amu. ³⁸ Manda va tsaya nzakwani, nda sna yu kazlay: Dər má mtaku tsi, dər má nzata nda hafu tsi, dər má duhwalha Lazglafta tsi, dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta luwa tsi, dər má nzaku ndanana tsi, dər má nzaku ta kəma a tsi, ³⁹ dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta ghəŋa hadik a tsi, dər má skwi kighkigh zaghutani ta ghudzifa luwa tsi, dər ma skwi kighkigh zaghutani da ghuvata hadik tsi, had sana skwi zlaganap Lazglafta nda zlaga dza'a dgamata nda tsa dʋu ya dʋu Lazglafta ta amu, maramanj tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu ya wu kə'a.

9

Lazglafta ta zbaptá la Isra'ila

¹ Kahwathwata na gwadá dza'a yu mnay na, ma hga Yesu Kristi, tsakalawa da a wa. Manda tsaya ka nzakwani ka ndana da guli ta mnihata Sulkum nda ghuḡa. ² Ta kuzliha kuzla ta ŋudufa da katakata, nda ŋra ŋudufa da inda fitik, ³ ta ghəŋa zwanama da ta nzakway ka mndəra ini. Ta dər ma Ksi'afť Lazglafta ta i'i, ka dgihata nda Kristi, ta mbanafť tsi ta hahən, ka yu. ⁴ La Isra'ila hən. Hahən nanaf Lazglafta ka zwanani, hahən marananj tsi ta sgitanj, nda hahən dzrafta tsi ta wi, hahən vlanj tsi ta zlahu, hahən marananj tsi ta tvi ká hən da tsəḡu ta kəmani, hahən tanaf lu ta imi ta sləmən, ⁵ dzidzila taŋ gwal kulanj lu, nda tvi slu'uvgha guli ná, ma mndəra taŋ saba Kristi. Tsatsi ta hemanatá inda skwi demdem. Zləzlvama ŋa dekdek ta Lazglafta. Ka nza tsi mantsa.

† 8:36 Ngha ta Zabura 44:23.

⁶ Vraghu nda wani a tsa gwaḁa Lazglafta ta mnata ya wu, kabga inda gwal ta nzakway yagap lu ma la Isra'ila a ta nzakway ka vərḁa la Isra'ila wa. ⁷ Guli ná, inda gwal ta nzakway yagap lu ma mndəra Abraham a ta nzakway ka vərḁa zivirha Abraham wa. Ka Lazglafta nda Abraham na: «Nda ma Izak* dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ⁸ Ghəṇa tsa gwaḁa ya na: Zivir ya yagap lu nda ma slu'uvgha a gwal ta nzakway ka zwana Lazglafta wa. Ama zwani ya yagap lu nda ta tva dzratawa Lazglafta nda Abraham, zwana zivir. ⁹ Wya tsa gwaḁa ta ta ta imi ta sləməṇ mnə Lazglafta ya: «Ta vraktá yu kdaghalam mandana luwa ná, nda zwan† ta ghuva Sara,» ka'a.

¹⁰ Manda va tsaya luta tsi nda Rabika markwa dzidza mu Izak, ka yanatá tsi ta mbuhwali. ¹¹⁻¹² Ma kdə lu ka yatá tsa zwaniha ya, ka Lazglafta nda Rabika mantsa: «Mali dza'a ndəḁa dzvu da sagəṇ,» ka'a. Ta la a tsa zwaniha ya saha ta hadik, ka snan̄ta tan̄ ta skwi dīna nda ya kul dīnaku nda tsa ta luta tsa gwaḁa ya wa. Nzanza tsa skwi ya mantsa kada nzakwa skwi ta kumə Lazglafta manda ya tha tsi. Tsa zbaḁ lu ya ná, ṇa nzakwani manda ya ta kumə Lazglafta hgafta lu, ta vəl magatani ta slna a wa. ¹³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Zbuzba yu ta Yakubu ka zlan̄tá Isuwa‡,» ka'a

¹⁴ Kinawu ka mu dza'a mnay tama? Tudukwa a Lazglafta nda tsa tama wu rki na? Mantsa ya a dekdek wa. ¹⁵ Ka Lazglafta nda Musa na: «Ta maganamaga yu ta skwi dīna ta mndu ya ta kumə yu ta maganatá skwi dīna. Ta taway yu ta hidahida ta mndu ya ta kumə yu ta tawatá hidahida tida§ guli,» ka'a. ¹⁶ Tsaya tama, ka zbaḁ zba Lazglafta ta mndu ná, ta vəl kumafta maya tsa mndu ya a wu, ta vəl magatani ta slna a guli wa. Lazglafta tani ta dvafta maganatá skwi dīna, ka'a. ¹⁷ Wya ka Lazglafta mnanatá Fir'awna, ka vindaftá lu ma defteri: «Faffa yu ta kagha ka mgham ṇa maravata mbrakwa ḁa ta kagha, nda ya ṇa tintá hga ḁa ta ghəṇa hadik* demdem.» ¹⁸ Mantsa ya tama ná, ta magay Lazglafta ta skwi dīna ṇa mndu ya kuman̄ tsi, ta tan̄ja ta ṇudufa mndu ya kuman̄ tsi guli.

Manda ya kuman̄ tsi ta maga Lazglafta ta slnani

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka ṇa ḁa kazlay: Ka si mantsa ya tsi, kabgawu ta kəl Lazglafta ka mnay, magamaga kuni ta dmaku kə'a nda mnduha tama ḁa? Tsaw waya dza'a laviṇtá kwalaghutá skwi ya kuman̄ Lazglafta na? ²⁰ Kagha mnda səla, wa hga gha ṇa zlərḁa ya kuman̄ Lazglafta na? Ta mnay skwi tsaf lu nda rōisl ṇa mndu ya ta tsafta kazlay: Kabgawu kəl ka ka tsaftá i'i mandana na kə'a ra? ²¹ Tsa mnda tsafta huzla ya a ta laviṇta maga skwi ya kuman̄ tsi nda tsa rōisl ya ra? Nda va tsa rōisla turtuk ya, laviṇlava ta tsatsaftá huzla ya ṇa maga slna nda tsi baḁu gwaḁa, nda ya ṇa maga slnaha baḁu walaya fitikha.

²² Ka manda tsaya kuman̄ta Lazglafta ta maran̄tá ḁasata ṇudufani, nda maran̄tani ta mbrakwani ma su'ayni nda ksata ṇuduf katakata ta ghəṇa gwal nda fa ṇa zwaduta ma ḁasata ṇudufani ya ní, nu ṇa gha mida tama na? ²³ Mantsa ya kuman̄ta Lazglafta ta snan̄ta mnduha ta glakwa sgítani ṇa gwal tawa tsi ta hidahida ta hən̄, tsa gwal ya thanaf tsi ṇa lami da sgítani ya. ²⁴ Ama

* 9:7 Ngha ta Zlrafta 21:12. † 9:9 Ngha ta Zlrafta 18:10-14. ‡ 9:13 Ngha ta Zlrafta 25:23, nda Malatsi 1:2-3. § 9:15 Ngha ta Sabi 33:19. * 9:17 Ngha ta Sabi 9:16.

tsa gwal hagaf tsi ya, mataba la Yahuda yeya a wu, kulam mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.

²⁵ Tsaya skwi ya mna tsi ma deftera Huseya:

«Mnduha da kuni,
ka yu dza'a hga gwal kul haɗ ka mnduha da.
Gwal ɗvu yu kuni,
dza'a hga yu ta gwal si kul ɗvuta yu.

²⁶ Ma vli ya mnana lu ta haɗ,
“mnduha da a kuni wu” ka'a ya, ma tsa vli ya dza'a hga lu ta haɗ ka Zwana
Lazglafta nda hafu†.»

²⁷ Ka Isaya nda ɗani klanɗa lwi nda zwana la Isra'ila guli na: «Ɗar manda wutak ta wa ghwa yatá zwana la Isra'ila ná, mtsel yeya gwal dza'a mba'ata mataba tan. ²⁸ Dza'a sasa Mgham Lazglafta tsanaghatá guma ta ghɗja hadik demdem, haɗ dza'a laghwɗi da gɗɗaku wu‡,» ka'a. ²⁹ Manda ya mna Isaya ghalya guli na:

«Ka má pɗama a Lazglafta ta Mbruta ta zivir wu katsi ná,
má nda nza mu manda luwa Suduma, má nuna mu manda luwa Gwamura§
guli,» ka'a.

La Isra'ila nda tva mbaku ma zlghay nda ɗuɗuf

³⁰ Kinawu tsa tama? Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, zban a hahɗj ta nzakway ka gwal tɗukwa ta wa ira Lazglafta wu, ka mutsaftá haɗj ta nzakway ka gwal tɗukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlghay nda ɗuɗuf. ³¹ La Isra'ila ya guli ná, zbanzba hahɗj ta magatá skwi ta kumə zlahu, ɗa nzakway ka gwal tɗukwa ta wa ira Lazglafta, triɗ traptra haɗj ta magatá tsa skwi kumanj zlahu ya. ³² Kabgawu kəl la Isra'ila ka trapta na? Kabga zban a haɗj nda ma zlghay nda ɗuɗuf wu, nda ma magatá skwi kumanj zlahu dza'a mutsakwa tsi ka hahɗj. Ka dzunɗá tuthun ta haɗj «ta palaka tuthun.» ³³ Manda ya nda vinda ma defteri kazlay:

Wana yu ta fatá palaka tuthun ma luwa Siyuna,
pala ya dza'a zlambanaptá mnduha.
Mndu dza'a zlghafta ná,

haɗ dza'a pghanaghatá hula wu* ka'a ya.

10

Turtuktuk Lazglafta ɗa inda mndu

¹ Zwanama da, skwi ta kumə yu ma ɗuɗufa da ná, ta kumay yu ta mutsafta la Isra'ila ta mbaku. Tsaya skwi ta magə yu ta du'a ta ghɗja tan da Lazglafta.

² Nda sna yu kazlay: Ta zbaj haɗj ta Lazglafta nda ɗuɗufa tan ka'a, ama sna a haɗj ta vɗɗa tvi wa. ³ Sna a haɗj ta tvi ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tɗukwa ta wa irani wa. ɗa tan ɗa tan ma zba tva nzaku tɗukwa ta wa ira Lazglafta ta magə haɗj, ka kwalaghutá haɗj ta tsu'afɗa tsa tvi ta kəl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tɗukwa ta wa irani ya. ⁴ Tsaya tama ná, kɗanakkɗa Kristi ta zlahu. Inda gwal ta zlghafta Yesu Kristi ná, nanaf na Lazglafta ta haɗj ka gwal tɗukwa ta wa irani.

Inda mndu ta zlghafta nda mba

† 9:26 Ngha ta Huseya 2:1-3 nda 2:25. ‡ 9:28 Ngha ta Isaya 10:22-23. § 9:29 Ngha ta Isaya 1:9 nda 19:23-28. * 9:33 Ngha ta Isaya 28:16.

⁵ Ka vərda Musa vindafta ta ghəŋa tva nzaku ka mndu tdukwa nda ma zlahu na: «Inda mndu ta kdanaktá inda skwi manda ya ta kumə zlahu* ná, dza'a mbaku nda mida» ka'a. ⁶ Ama wya ka gwada Lazglafta ta mnay ta ghəŋa tva nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlghay nda nuduf: «Wa dza'a lafi ta luwa da klagatá Kristi na?» ka ka mndu ná, ghadaghada Kristi ta saha! ⁷ Ma mnə ka guli kazlay: «Wa dza'a laha da ghuvata hadik da klagatá Kristi na kə'a guli,» ghadaghada Kristi ta sli'agapta. ⁸ Tsaw wya ka Musa mnata ma deftera Lazglafta ta ghəŋa tva nzakw tdukwa ta wa ira Lazglafta: Tavata kagha gwada Lazglafta, ma wubisima gha nzakwani, nda ya ma nudufa gha† guli. Tsa gwada ya ná, gwada ta zlghay nda nuduf ya ta mnə ŋni ŋa mnduha. ⁹ Ka mnəŋmna ka nda wa gha kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a, zlghafzlgha ka guli ma nudufa gha kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ma mtaku kə'a, dza'a mbaku ka. ¹⁰ Ma zlghafta nda nuduf ta nuta lu ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta. Ma mniginta nda ma wubisim guli ta mutsafta lu ta mbaku. ¹¹ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Inda mndu ta zlghafta ná, ta had hula ta ghəŋani wu†» ka'a. ¹² Tsaya tama ná, ta had dgəvgha mndu kazlay: La Yahuda yeya, la Grek yeya kə'a wa. Inda tan demdem, Mgham turtuk Mghama tan, ta vla zdaku katakata ŋa inda gwal ta hwayanavata. ¹³ Nda vinda guli ma deftera Lazglafta kazlay: Inda mndu ta hwayanavatá Mgham ná, dza'a mbaku§ kə'a.

¹⁴ Ka zlghaf a hən wu, kinawu ka hən dza'a hwayanavata tama, kinawu ka hən dza'a zlghaftá mndu kul snan̄ta hən ta gwada ta ghəŋani? Kinawu ka hən dza'a snan̄tá gwada ta ghəŋani guli ka had mndu ta mnənan̄tá hən? ¹⁵ Kinawu ka gwal ta mnay dza'a mnənan̄ta ka ghunaf a lu ta hən guli? Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Ngha 6a ta wadāhata vgha mndu ta ghəŋa gwal ta klədanaghatá Lfida Gwada* ta hən kə'a. ¹⁶ Tsaw inda tan a ta snatá tsa Lfida Gwada ya wa. Ka Isaya mnata guli na: Mghama da! Wa ta zlghaftá tsa gwada mna ŋni† ya? ka'a. ¹⁷ Mantsa ya ná, ma snan̄tá gwada ta kəl lu ka nuta ka mnda zlghay nda nuduf. Tsa gwada snan̄ lu ya guli ná, gwada Kristi ya.

¹⁸ Tsaw snan̄ a tama rki 6a? ka yu. Mantsa ya a guli wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta guli na:

«Snawasna hga tan ta inda ghəŋa hadik, 6ha6ha lwa tan guli ta slrəŋa luwa†,» ka'a.

¹⁹ Ta sna a la Isra'ila rki? ka yu guli. Ka Musa ghadata mnata guli na: «Dza'a famfa yu ta kaghuni da dra gwal kul nzakway ka la Yahuda, dza'a famfa yu ta kaghuni da 6asa nuduf nda gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snan̄tá sana skwi§ ya,» ka'a.

²⁰ Ka Isaya mnatá sana gwada kul raku ka mnayni guli na:

«Slafsla gwal kul psan̄tá i'i, ta i'i, maravamara yu da gwal kul dawantá i'i guli, ka Lazglafta*,» ka'a.

²¹ Tsaw ka'a mnata ta ghəŋa la Isra'ila guli na:

«Pghapgha yu ta dzva da ŋa tsu'a gwal kwisa ghəŋa tan, sna a hən ta gwada da mndu ya wu†,» ka'a.

* **10:5** Levitik 18:5. † **10:8** Vrafta ta Zlahu 30:12-14. ‡ **10:11** Isaya 28:16. § **10:13** Yuwel 3:5.

* **10:15** Isaya 52:7. † **10:16** Isaya 53:1. ‡ **10:18** Zabura 19:5. § **10:19** Vrafta ta Zlahu 32:21.

* **10:20** Isaya 65:1. † **10:21** Isaya 65:2.

11

¹ Vziṇvza Lazglafta ta mnduhani tama rki na? ka yu guli. Mantsa ya a guli wa. I'i guli ná, la Isra'ila yu, zivra Abraham. Sabə nda ma mndəra la Benzamen yu guli. ² Vziṇ a Lazglafta ta mnduhani ya zbu tsi daga ghalya wa. Havakwahava ta skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta ta ghəṇa Iliya, ma fitika tawayni ta taw da Lazglafta ta ghəṇa la Isra'ila, ka'a na: ³ «Mghama da! Pslapsla həṇ ta la anabi, ka zlazliṇtá həṇ ta gwirha gha. I'i turtukwa da ta pɗata, ta psa i'i həṇ guli ṇa dzata*,» ka'a ya. ⁴ Ama waka Lazglafta zlgħanaftawani? «Ta teke'a mnduha da dambu' ndəfáṇ pghaghu yu, gwal kul walaṇta tsəlbata ta kəma ba'al†,» ka'a. ⁵ Ndanana guli ná, teke'a pɗakwa mnduha hutsekw zabap Lazglafta ma zɗakatahudani. ⁶ Ka si nda ma zɗakatahudi tsi, nda ma magatá slna a tsa tama wa. Ka má mantsa a tsi wu, ma nza a tsa zɗakatahudi ya, ka zɗakatahudi wa.

⁷ Nu klatá ghəṇa tsa gwada ya tama? Tsa ta psa la Isra'ila ya ná, mutsaf a həṇ wu, ama gwal ɗagap Lazglafta ná, mutsafmutsa hahəṇ. Təṇanaftəṇa sanlaha ta ghəṇa taṇ. ⁸ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Niṇna Lazglafta ta həṇ dlufur, ka razliṇtá ira taṇ, ka dərzliṇtá sləməṇa‡ taṇ kulam gitana kə'a. ⁹ Ka mgham Dawuda guli mantsa:

«Ka nza skwa zaya magwalgwalaya taṇ ka dəbla taṇ,
ka kadəṇ ṇa taṇ,
ka tuthun ṇa taṇ nda ya ṇa ghuzla iri ṇa taṇ.

¹⁰ Ka ghulphgħulpa ira taṇ ṇa kwala taṇ nghanṭá vli,
ka gɗavata həṇ nda ṇatá hulš!» ka'a.

¹¹ Ṇa ɗekdek zlambuta həṇ tama rki? ka yu guli. Mantsa ya a wa. Ma tsa zlambuta zlambru həṇ ya kəl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka mutsaftá mbaku, ṇa gagafá həṇ da draku. ¹² Ka si klanakkla tsa zlambakwa taṇ ya ta skwi dina ta ghəṇa haɗik, klanakkla tsa hta ta həṇ ya guli ta skwi dina ta gwal kul nzakway ka la Yahuda katsi, kighkigh dza'a nzakwa tsi baɗu vravakər inda la Isra'ila tama?

Tva mbakwa gwal kul haɗ ka la Yahuda

¹³ Ndanana, nda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwada yu. Lazglafta ta ghunaftá i'i da kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ta ghərɓaku yu ta tsa slna da ya, ¹⁴ ṇa sli'anaftá ṇɗufa zwanama da ṇa draku ka má ta magaku tsi ṇa mbanafá sanlaha mataba taṇ. ¹⁵ Ma tsa wuɗiṇta Lazglafta ta həṇ ya, slərɓapta Lazglafta ta zughu matabani nda hamata mnduha ta ghəṇa haɗik. Ka si mantsa ya tsi, kinawu kə'a dza'a magaku baɗu tsu'uglafta Lazglafta ta həṇ? Sabə ma mtaku ka nzata nda hafu a tsa ra?

¹⁶ Ka taṇtaṇa tsa'atá skwa zay, vlaṇtá Lazglafta lu ná, pɗakwani guli* ná, ṇani ya. Ka ṇa Lazglafta slrəṇa fu ná, ṇani zligimaha tsa fu ya guli. ¹⁷ Ka datsanagħutá lu ta zligimaha fwa zaytuṇ ya ta hvə lu nda hva, ka tsaktá ya ma mtak ndi'af ta tida. Kagha mndu kul nzakway ka la Yahuda ná, manda fwa zaytuṇ ma mtak ka. Kagha tsa ndi'af lu ta dughwanəṇi ta nzakway ka la Yahuda ya. Ndanana tama ná, ima slrəṇa tsa fu ya ta mutsə kagha. ¹⁸ Ka si mantsa tsi tama, ma ghərɓə kagha ta ghərɓaku ta ghəṇa tsa zligimaha ya. Ka ta ghərɓaku ka katsi, ɗina ka snanṭa gha ta kagha a slrəṇani wu, ta tsa slrəṇ ya nzafta kagha kə'a.

* **11:3** 1 Mghamha 19:10, 14. † **11:4** Aya 3-4: Ngha ta 1 Mghamha 19:10, 18. ‡ **11:8** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:3 nda Isaya 6:10. § **11:10** Zabura 69:23-24. * **11:16** Ngha ta Mbsak 15:19-21.

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka kazlay: Datsin̄ nda datsa a lu ta zligimahani, ka ndi'af̄ta i'i ra kə'a? ²⁰ An̄ mndani, manda tsaya nzakwani. Ta ghə̄ja kwala tan̄ kul zlghafta nda n̄d̄uf, datsin̄ta lu ta hahə̄j, ama kagha, ma zlghay nda n̄d̄uf gha nzafta kagha nda ndi'at̄a vgha tida. Ma laghu ka da ghər̄baku, zlə̄ja ta Lazglafta. ²¹ Ka si zlana a Lazglafta ta zligimaha fu ya ta hvə̄ lu nda hva ya wu katsi n̄i, kagha yeya dza'a zlaghata tsi ka zlghaf a ka rki? ²² Hada tama ná, grafgra kazlay: Dagala zdaku da Lazglafta, dagala sidi da tsi guli kə'a. Ta sidi nda gwal ta zlambuta, ama nda kagha ná, mamu zdakwani ka dihavadiha ka ma tsa zdakwani ya. Ka mantsa ya a tsi wu, dza'a tsin̄tsa lu ta kagha guli.

²³ Manda va tsaya hahə̄j guli, ka gđava a hə̄j ma tsa kwala tan̄ kul zlghafta nda n̄d̄uf ya wu ná, mamu Lazglafta nda mbrakwa ndi'iglanaf̄ta hə̄j ta vla tan̄. ²⁴ Ka si kagha, nzakwa fwa zaytun̄ ma mtak ta tsagaghata lu ka ndi'anafta ta fwa zaytun̄ ya ta hvə̄ lu nda hva ka katsi ya n̄i, hahə̄j ta nzakway ka fwa zaytun̄ ta hvə̄ lu nda hva nzakwa tan̄ yeya, dza'a kwal lu kul ndi'iglanaf̄ta ta va tsa dughwan̄jani ya rki?

Dza'a mbaku inda la Isra'ila

²⁵ Zwanama da, va a yu ta nzakwa ghuni kul snan̄ta difat̄a skwa Lazglafta wu, da klaft̄a kuni ta ghə̄ja ghuni ka gwal nda difil ma ghə̄ja tan̄. Gđavagda sanlaha ma la Isra'ila nda tən̄at̄a ghə̄j, ha ka sli'adaghata nekwata gwal kul nzakway ka la Yahuda da Lazglafta. ²⁶ Manda va tsaya ná, dza'a mbanafmba lu ta inda la Isra'ila. Manda ya nda vinda na:

«Dza'a saghasa mnda mba mndu daga ma Siyuna,
 ŋa hlin̄tani ta kwal kul sna gwada ma n̄d̄ufa mndə̄ra la Yakubu.

²⁷ Dza'a klaghukla yu ta dmakwa tan̄,

tsaya dza'a nzakway ka dzratawa da nda hən̄†,» ka'a.

²⁸ Ta ghə̄ja skwi ta nghanata Lfida Gwada, nda nza hə̄j ka ghuma ta gwada ta kaghuni. Ama ta ghə̄ja gwada ta zabatani, đvudva lu ta hə̄j ta gwada ta dzidziha tan̄. ²⁹ Skwi ya vla Lazglafta, nda hgu ya hgaf tsi ná, haf̄ ta mbə̄d̄glanaf̄ta wa. ³⁰ Ghalya ná, manda va tsaya kaghuni guli. Si kwalaghukwala kuni ta sna gwada da Lazglafta. Ndana ná, tawa tawa Lazglafta ta hidahida ta kaghuni nda ma kwalaghuta tan̄ ta snat̄a gwada Lazglafta. ³¹ Manda va tsaya ndana ná, kwalaghukwala hahə̄j ta snat̄a gwada, ka nzaku tsi ka skwi ŋa mutsafta tan̄ ta tawa hidahida nda ma tsa tawa hidahida Lazglafta ta tawata ta kaghuni ya. ³² Hamha Lazglafta ta inda mnduha ma kwal kul sna gwada, kada tawata tsi ta hidahida ta hə̄j demdem.

Di'ij gwada ta Lazglafta

³³ Di'ij gwada ta Lazglafta! La ta difilani nda snan̄t̄a skwani ná, lavin̄ a lu ta slin̄ta wa. Wa dza'a lavin̄t̄a tsislapt̄a skwi ya kura Lazglafta na? Malaghumala skwi ya ta magə̄ tsi ta mbraku. Ka deftera Lazglafta ta mnay na:

³⁴ «Wa ya ta lavin̄ta snan̄t̄a ndana Lazglafta na?

Wati ma mndu ya ta vla hidaku ŋani na‡?

³⁵ Wati ma mndu ya ta vlan̄t̄a skwi ta Lazglafta,

ŋa faftani ta ghə̄j ta vranamta na§?» ka'a.

³⁶ Sagha da tsatsi inda skwi, nda ma tsatsi nzata inda skwi, ka ŋani inda skwi. N̄a Lazglafta glaku ŋa kdekedzen̄. Amin!

12

Lfida hafu ma Kristi

¹ Zwanama da, dagala tawa hidahida Lazglafta ta amu. Tsaya tama ta kæl yu ka ndæa ghunata dzvu. Vlanjwavl ta ghæja ghuni tsuhtsuh ta Lazglafta manda skwa pla ghaj nda hafu mida, nda ghuæa ta zdæganata. Tsaya værdaka tva tsælþay ghuni ta tsælþu nani. ² Ma ksæ kuni ta sada mnduha ma na ghæja hadik na, zlanjwa Lazglafta ka mbædaghunafta tsi ta ndana ghuni ka lfid, kada lavinjta kuni ta tsatsafta skwi ta kumæ Lazglafta, skwi ya ta dinuta, ta zdæganata, ta payuta.

³ Nda ma tsa zdakatahudi zdidinj Lazglafta ka fimta ma slnani ya, ka yu ta mnay nja inda kaghuni na, ma klaf dær wa ta ghæjani ka sana skwi. Manda ya ta raku, ka dær wa ka klafkla tsi ta ghæjani, ka gray nda slna zlghay nda njuduf ya vlanj Lazglafta. ⁴ Inda mndu na, tsuhmbura vgha turtuk nzakwani, tsa vgha ya guli na, nda ndægha fawayha tida. Ka skwa turtuk a slna tsa fawayha ya guli wa. ⁵ Manda tsaya guli na, nana ndæghata amu na na, tsuhmbura vgha turtuk mu ma Kristi. Ka faway ka faway nzakwa inda na amu na guli. ⁶ Zdazda Lazglafta ta hudi ka dagamafta slna nja magay mu manda ya kumanj tsi. Ka kla lwa gwada Lazglafta vlanj Lazglafta ta mndu ya, ka kla tsi ta tsa lwi ya manda ya vlanj Lazglafta ta mbrakwa magay. ⁷ Ka hgaf nja maganata slna ta mndu Lazglafta ta mndu ya, ka ndi'andi'a tsi ka magay. Ka tagha skwi nja mndu vlanj Lazglafta ta mbrakwa magay ta mndu ya, ka tagha tsi nja tanj. ⁸ Ka vla mbraku nja mnduha vlanj Lazglafta ta mbrakwani ta sani ya, ka vla tsi ta tsa mbraku ya nja tanj. Ka muvla vlanj Lazglafta ta mndu ya, ka vla tsi nda kwal kul tha madær mistani. Ka nzaku ka mali ta ghæja sanlaha vlanj Lazglafta ta mndu ya, ka nza tsi kwatskwats ma slnani. Ka tawa hidahida ta mndu vlanj Lazglafta ta sani ya, ka maga tsi nda rfu.

⁹ Hmætæt ka kuni dvuvustá vgha ghuni, ma magæ kuni ta madgwirmadgwir. Ka husaghunahusa inda ghwadaka skwi. Nafwa vgha ta skwi dina. ¹⁰ Manda zwanama ka kuni dvuvustá vgha ghuni mataba ghuni. Navawanja ta tinlaghuta vlantá glaku ta sani ta ghæja ghuni. ¹¹ Kwatskwats ka kuni, ma yadi kuni ta yadi, ufa ka vgha ghuni ka maga slna Mgham Yesu. ¹² Nzawanza nda rfu ma fata ghæja ghuni. Ksawaksa ta njuduf ma ghuya dænwa. Ndi'awandi'a ka maga du'a ma zlanj kuni. ¹³ Dguvuswa dga ta skwa ghuni nda gwal zlghay nda njuduf ta pday. Tsu'awatsu'a ta mathbay.

¹⁴ Dawawa tfawi ta ghæja gwal ta giri nja ghuni. Dawawa tfawi ta ghæja tanj, ma ksi'i kuni ta hæj. ¹⁵ Rfawarfa ta rfu kawadaga nda gwal ta rfu. Tawawatawa ta taw kawadaga nda gwal ta taw guli. ¹⁶ Hmætæt ka kuni nzaku mataba ghuni sani nda sani. Ma zbæ kuni ta gla ghæj. Magawamaga ta skwi ya ta nghæ lu kul had hayhayani. Ma klaf kuni ta ghæja ghuni ka gwal nda sna ta inda skwi.

¹⁷ Ma vranam kuni ta njaslu nda njaslu ta mndu. Zbawa maga skwi dina ta wa ira inda mnduha. ¹⁸ Ka ta magaku tsi nja nzata nda zdaku nda inda mndu na, magawamaga ta kdavakta mbrakwa ghuni. ¹⁹ Zwanama da, ma planam kaghuni ka ghæja ghuni ta njaslu mndu, zlananjwazla ta basá njudufa Lazglafta. Ka lu vindafita ma deftera Lazglafta na: «i'i dza'a planamta mndu, i'i dza'a vranamta*,» ka Mgham Lazglafta mnata. ²⁰ Katæk na, «ka ta kuzlanjkuzla maya ta ghuma gha katsi, vlanjvta ta skwi nja zay, vlanjvta ta imi nja say. Ma tsa maganata gha mantsa ya na, nda nza manda skwi ta hanzanaghatá lanzænja

* 12:19 Vrafta ta Zlahu 32:35.

vu ka ta bđamaniť.» ²¹ Ma zлана ka ta ghəŋa gha ka gay ŋaslu ta mgham ta ghəŋani. Katək ná, maga kagha ta skwi dīna ŋa ŋraptá ŋaslu.

13

Sna gwada da ŋumna

¹ Ka haniŋhana inda mndu ta ghəŋ mista ŋumna, kabga inda mndu ta ga mgham ná, Lazglafta ta vlanťá həŋ, Lazglafta ta fata ŋumna. ² Tsaya tama, mndu ta pgha ghəŋ nda ŋumna ná, təŋanaftəŋa ta ghəŋ ta ghəŋa zlahu ya fa Lazglafta. Mndu ta təŋanaftá ghəŋani guli ná, dza'a klanakkla ta đanwa ta ghəŋani. ³ Had' gwal ta maga skwi dīna ta zləŋa ŋumna wu, gwal ta maga ghwadaka skwi yeya ta zləŋay. Ta kumay ka ta kwal kul zləŋa ŋumna ki'e? Ala maga ta skwi dīna, dza'a rfaghagha rfa. ⁴ Nda nza mnda ŋumna ka mnda maganată slna ta Lazglafta ŋa kata kagha. Ala, ka ghwadaka skwi ta magə ka katsi, zləŋa, kabga ka bətbəť a ta kla tsi ta budgwani wa. Ma tsa nzakwani ka mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya ná, nda nza tsatsi ŋa maranťá basa ŋudufa Lazglafta ŋa planamťá inda gwal ta maga ghwadaka skwi. ⁵ Tsaya tama ná, nda ra ka hanaganatá ghəŋ mistani. Ta ghəŋa zləŋa ghuya đanwa yeya a wu, ta đaslay dər amu ma ghəŋa mu.

⁶ Tsaya ta kəl dər kaghuni ka pla dzumna. Tsa gwal ta ts kay ya guli ná, Lazglafta ta pghatá həŋ ŋa magay tan ta tsa slna ya dīna. ⁷ Vlanwavl a ta inda tsa mnduha ya ta skwi ta ranťa həŋ: Plawa dzumna ŋa gwal ta tska dzumna, plawa dzumna huzla ŋa gwal ta tska dzumna huzla. Zləŋawazləŋa ta gwal ta raku ka zləŋay ghuni, vlanwavl a ta glaku ta gwal ta raku ka vlanťa ghuni ta glaku ta həŋ.

Dva mnda səla

⁸ Ma nzaf d məŋa mndu ta kaghuni. Ba d məŋa đvutá sani nda sani yeya katsi gđavata. Mndu ta đvutá mnduha ná, snasna ta inda zlahu. ⁹ Tsa zlahuha ya na: Yaha da hliri, yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da ghali, yaha ka da hara'utiri, nda inda pđakwa sanlaha ya ná, nda gwagwa həŋ ma tsa gwada ta mnay kazlay: Đvudva ta mnda səla manda va ghəŋa gha* kə'a ya. ¹⁰ Had' đvu ta maga ghwadaka skwi ŋa mndu wa. Đvu ta dzanaghata ghəŋa zlahu.

Nzata hzleŋa ka kzla sagha Kristi

¹¹ Ŋavawaŋa, kabga nda sna kaghuni ta na fitik mida lu gitana na. Fitika sli'afťa ghuni ta hani nana. Kəl yu ka mnay mantša ya na: Mal ndanana ndusavamata mbaku, ka ya ma fitika zlghafta mu. ¹² Nda dga rvıdık, ndusa tsadakwa vli. Slurtıŋmaslurta ta slna grusl, ka pghavata mu ta huzla vulu ta nghanatá tsuwadək. ¹³ Nzamanza ta nzaku ya ta raku manda skwi giftik. Zlunmazla ta mblitá skwi nda ghuyaku. Zlunmazla ta sli'ıŋsli'ıŋ nda hliri. Zlunmazla ta zlərdawi nda draku. ¹⁴ Sudavawa suda ta Mgham Yesu Kristi. Ma laghu kuni hamta ghəŋ ka maga skwi ta zdəganata slu'uvgha.

14

Ma laghu kuni tsa guma ta mndu

¹ Tsu'awatsu'a ta mndu ya nda hta mbrakwani ma zlghay nda ŋuduf, ma vzə kuni ta rutsak ta skwi ya ta ndanu tsi. ² Inda skwi, ta zay yu, ka sani ma ŋani ma zlghay nda ŋuduf. Ama mndu ya nda hta zlghay nda ŋudufani

† **12:20** Ngha ta Mahdihi 25:21-22. * **13:9** Ngha ta Sabi 20:13-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:17-21 nda Zlahu 19:18.

ya guli ná, masu'ata yeya ɲani ta zay. ³ Ma thə mndu ta za inda skwi kazlay: Wa kagha na kə'a nda mndu kul haɗ ta zay. Ma tsə mndu kul zay ta guma ta ghəɲa mndu ta zay guli, kabga tsu'aftsu'a Lazglafta. ⁴ Wa kagha ɲa tsay kagha ta guma ta kwalpa sana mndu? Ka nda slada tsa mndu ya, ka nda zlamba a tsi, nghanatá dajahəgani tsaya. Zlambuta a wu, kabga mamu Mgham Yesu nda mbrakwa hinistá dzvu.

⁵ Mal ya fitik ya ka hamata sana fitikha, ka sani ta ndanay. Ka skwa turtuk hən, ka sani nda ɲani. Dina ka snarɲa dər wa ta graftá skwi ya ta ndanu tsi. ⁶ Ma tsa mndu ta daganaptá ya má, ɲa Mgham Yesu ta maga tsi. Tsa mndu ta za inda skwi ya, ɲa Mgham Yesu ta maga tsi, kabga ta rfanagharfa ta Lazglafta ta ghəɲani. Mndu kul za inda tsa skwiha ya, ɲa Mgham Yesu ta maga tsatsi guli, ta rfay tsatsi guli ta Lazglafta. ⁷ Haɗ mndu mataba amu ta nzaku nda hafu ka ɲa ghəɲani wa, haɗ mndu ta mtaku ka ɲa ghəɲani guli wa. ⁸ Ka ta nzaku mu nda hafu ná, ka ɲa Mgham Yesu ta nzakwa mu. Ka ta mtaku mu, ka ɲa Mgham Yesu ta mtakwa mu. Dər tata nzaku mu nda hafu, dər mtumta mu, ɲa Mgham Yesu mu. ⁹ Kristi ná, mtumta ka vragaptá tsi nda hafu ɲa nzanaghata ta ghəɲa gwal nda rwa nda gwal nda hafu tani. ¹⁰ Kagha tama, kabgawu ta kəl kagha ka tsa guma ta ghəɲa zwanjama gha? Kagha guli! Kabgawu ta kəl kagha ka mnay i wa kagha na, ka'a nda zwanjama gha na? Wya dza'a laghala inda amu demdem ta kəma Lazglafta ɲa tsamaghatani ta guma. ¹¹ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ka i'i Lazglafta hafu ta mnaghunata,
dza'a saghasa inda mndu tsəlbata ta kəma dá.

Inda tan dza'a mnay hən nda wa tan kazlay: I'i Lazglafta * ka'a.»

¹² Mantsa ya tama ná, inda amu dza'a mnay mu nda wa mu ta skwi ya maga mu ɲa Lazglafta.

Dina a zləmbiɲtá zwanjama wa

¹³ Ma tsəglə mu ta guma ta ghəɲa sani nda sani mataba mu. Katək ná, dina ka ndanay dər wa kazlay: Yaha yu da nzakway ka skwa tuthun da zləmbiɲtá yu ta zwanjama dá kə'a. ¹⁴ Ma ndi'atá vgha dá nda Yesu Kristi ná, nda sna yu tsidid kazlay: Haɗ sana skwi kul ghuɓaku wu kə'a. Ama nda nza tsa skwi ya kul ghuɓaku ka ɲa mndu ta klafta ka skwi kul ghuɓaku. ¹⁵ Ala, ka ma skwa zay ta zə ka dəmanafta ka ta ɲuɗufa zwanjama gha katsi, ɗvu a ka nda tsa wa. Ma zləmbiɲ ka ta zwanjama gha nda ma skwa zay ya ta zə ka, kabga mtumta Kristi ta ghəɲa tsatsi guli. ¹⁶ Yaha tsa skwi klaft kagha ka skwi dina da kagha ya da nzakway ka skwi ɲa raza kagha. ¹⁷ Tsaya ná, nza a ga mghama Lazglafta ka gwada ta skwi ɲa zay nda za, nda gwada ta skwi ɲa say nda sa wa. Nda nza ɲa gwada ta nzaku tɗukwa, nda zɗaku, nda ya nda nzaku nda rfu nda ma Sulkum nda ghuɓa. ¹⁸ Ka mantsa ya ka mndu maga slna Yesu Kristi katsi ná, dza'a zɗəganazda ta Lazglafta, dza'a rfay mnduha guli.

¹⁹ Mantsa ya tama ná, ɲavamaɲa ka zba skwi ya dza'a klaktá zɗaku nda ya ɲa ɲla guyatá ghəɲa mu. ²⁰ Ma badziɲ ka ta magatá slna Lazglafta nda gwada ta skwa zay. Kahwathwatani ná, haɗ sana skwi ɲa zay nda za kul ghuɓaku wa. Ala, ka si dza'a zləmbiɲzlamba tsa skwa zay ya ta zwanjama gha katsi, Zlanɲla, ma zə ka. ²¹ Skwi ta raku ná, zlanɲla ta maga skwi ya dza'a zləmbiɲtá zwanjama gha. Dər za slu'i tsi, dər sa ima inabi tsi, ka dər nahgani tsi. ²² Inda skwi ya graf kagha, ɲamɲa gha ma ghəɲa gha, mataba kagha nda Lazglafta gha tsa. Mndu ya ta kuratá maga skwi dina kul dganɲtá ghəɲ ta ghəɲani ná,

* 14:11 Ngha ta Isaya 45:23.

rfu da tsa mndu ya. ²³ Ama mndu ta dga ghəŋ ta ghəŋa skwi ya ta zə tsi ná, ksuxsa guma Lazglafta ta tsa mndu ya, kabga sladaf a ta skwi ya snəŋ tsi wa. Inda skwi ya ta magə lu nda dga ghəŋ ná, dmaku ta magə lu.

15

Ksa sada Kristi

¹ Na amu nda mbra ma zlghay nda ɲuduf na ná, katanɲa kata ta gwal nda hta mbrakwa taŋ. Ma laghu mu da zba skwi ta zdəgamata. ² Magamamaga ta skwi ta zdəganatá mnda səla ɲa katanɲá hən ɲa ɲlakwa taŋ ma zlghay nda ɲuduf. ³ Kristi ná, zbaŋ a tsatsi ta skwi ya ta zdəganata wa. Ama manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Tsa razu ta razu mnduha ta kagha ya ná, ta i'i dədəfta tsi*,» ka'a. ⁴ Tsaw inda skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta manda ghalya ná, vindafvinda lu ɲa gunamatá sləmən, kada nzakwa mu nda fata ghəŋ ta Lazglafta, ma ləa ɲuduf nda ksa ɲuduf ya ta mnamata gwada Lazglafta. ⁵ Ka vlaghunavla Lazglafta ləa ɲuduf ɲa mndu nda ksa ɲuduf ɲa mndu ta nzaku nda dzratawi mataba ghuni nda ma ksay ghuni ta sada Yesu Kristi. ⁶ Mantsa ya, ɲa zləzlvay ghuni nda ɲuduf turtuk, nda lwi turtuk guli, ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi.

Na inda mndu na Lfida Gwada

⁷ Kasuvuswakasa ta vgha tama sani nda sani, ɲa vlanɲá glaku ta Lazglafta, manda ya kasuvə Kristi ta vgha nda kaghuni ya. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, sasa Yesu Kristi maganatá slna ta la Yahuda ɲa marananɲá hən kazlay: Tdukwa Lazglafta ka'a, ɲa dzanaghatá ghəŋa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta dzidziha taŋ. ⁹ Sasa guli ɲa zləzlvay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta Lazglafta ta ghəŋa tawa hidahidani manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: tsaya dza'a kəl yu ka zləzlvə hga gha mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda, ɲa fay da ta laha vla glaku ɲa hga gha† ka'a ya.

¹⁰ Ka gwada Lazglafta mnata guli na:

«Kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda,

gwafwagwa ta rfu kawadaga nda mnduha Lazglafta‡,» ka'a.

¹¹ Ka'a mnata guli na:

«Inda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda,

zləzlvawa Mgham Lazglafta.

Ka zləzlvə inda mndəra mndu ta Lazglafta§,» ka'a.

¹² Ka anabi Isaya nda ɲani guli na:

«Dza'a sabsa zivir ma mndəra Yesay,

ɲa gayni ta Mgham ta ghəŋa la Grek,

ɲa nzakwa la Grek nda fatá ghəŋ tida*,» ka'a.

¹³ Lazglafta ná, Lazglafta ta vla faftá ghəŋ ya. Ka vlaghunavla tsi ta rfu nda zɬaku ma zlghay ghuni nda ɲuduf, kada nzata kuni nda fata ghəŋ nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuəa.

Pwal ná, kwalva Kristi ya

¹⁴ Zwanama da, grafgra i'i kaghəŋa da kazlay: Nda fa vgha ghuni ɲa maga skwi dina, nda sna kuni ta inda skwi ya nda ra ka snanɲa, nda sna kuni ta

* 15:3 Ngha ta Zabura 69:10. † 15:9 Ngha ta 2 Samuyel 22:50 nda Zabura 18:50. ‡ 15:10 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 32:43. § 15:11 Ngha ta Zabura 117:1. * 15:12 Ngha ta Isaya 11:10.

tva vlvutá hidaku kə'a. ¹⁵ An mndani, ma na defteri vindaghunaf yu na ná, dvaghunagha dva yu ma sana vliha taghəŋa sana skwiha ŋa havakta ghuni. Kəl yu ka mnaghunata mantša ya ná, kabga zdíŋzda Lazglafta ta hudi, ¹⁶ ka faftá i'i ka kwalva Yesu Kristi mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka faghutá tsi ta i'i ŋa mna Lfida Gwadani, ŋa nuta gwal kul nzakway ka la Yahuda ka skwi vlanj lu ta zdəganatá Lazglafta. Sulkum nda ghuəa ta nanaftá tsa skwi ya vla lu ya ka skwi ta ranja Lazglafta. ¹⁷ Tsaya tama ná, ta ghubay yu ta ghəŋa da ma Yesu Kristi, ta ghəŋa slna Lazglafta ya maga yu. ¹⁸ Had' yu ta walanťá mna sana skwi, ka ya maga Kristi nda ma i'i a tsi wa. Nda ma i'i hlakta tsi ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ŋa nzakwa tanj ka gwal snanatá gwada ta Lazglafta. Nda nza nda ma gwada da, nda nza nda ma slnaha da. ¹⁹ Nda ya nda ma mazəmzəmha nda mandərmimiha, nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta magata tsi. Zlraf ma luwa Ursalima yu ta tuza tsa Lfida Gwada ta Kristi ya ka laghwí dikw ta hadíka Iliri. ²⁰ Ma vli ya ta kul snanťá mnduha ta gwada ta Kristi yeya kumta maya da ta mna Lfida Gwada kada kwala yu ta magay ta thatá ŋa sana mndu ta magata. ²¹ Mantša ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay:

«Dza'a nghanŋagha gwal ta kul walanťa lu ta mnananťa gwada tida ta hən.

Dza'a snanjsna gwal ta kul walanťa lu ta snanamťá† hən guli kə'a.»

Gwada Pwal ta ghəŋa sli'ani da Ruma

²² Tsaya skwi ta pyaftá i'i ka labə da kaghuni. ²³ Ndanana tama ná, kđŋkđa yu ta slna da ma tsa luwaha ya. Nda kđa fitika dvafta da ta lagha da kaghuni. ²⁴ Ta labə yu ka dza'a ta hadíka Ispay ya ná, dza'a laghala yu da nzđavata da kaghuni, ŋa sli'afťa da hada ka dza'a, ŋa katiyata ghuni. ²⁵ Ndanana karaku ná, nda sli'a yu da luwa Ursalima. Ta klanťá katu ya katanj lu ta mnduha Lazglafta hada yu, ²⁶ kabga gwal zlghay nda ŋuduf ta hadíka Mekaduniya nda ya ta hadíka Akaya ná, kurakura hahən kaghəŋa tanj ta tskaftá skwi ŋa katanťá gwal ka pdu mataba mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima. ²⁷ Hahən kaghəŋa tanj ta kurata katanťá hən. An mndani, ka dmən nzakwani má ta hən kabga katanťkata la Yahuda ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda mutsaftá tfawi ma Sulkuma Lazglafta. Mantša ya guli ná, nda ra ka katanťa gwal kul nzakway ka la Yahuda ta hahən nda skwiha ma ghəŋa hadík ta htaghuta da hən. ²⁸ Dgata da ta vgha nda tsa skwi ya, grafga yu kazlay: Lamla tsa skwi tsghanaf lu ta hən ya da dzva tanj kə'a ya, sli'afťa da tsa ka dza'a ta hadíka Ispay, ŋa lagha da nda da kaghuni. ²⁹ Nda sna yu kazlay: Ma tsa lagha dza'a lagha yu da kaghuni ya ná, dza'a lagha nda tfatawa Kristi katakata yu da kaghuni kə'a.

³⁰ Zwanama da, ma nzakwa ndi'atá vgha mu ma Yesu Kristi nda ya ma dvu ya ta vlamata Sulkum ná, ta ndəba dzvu yu da kaghuni ŋavawa ŋa kawadaga nda i'i ma maga du'a da Lazglafta ŋa katiyata. ³¹ Magawa du'a da Lazglafta kada ndapta yu ma dzva gwal kul snanťá Yesu ta hadíka Zudiya, nda ya ŋa tsu'afťa mnduha ma Ursalima nda rfu ta na katu ta klə yu ŋa tanj na. ³² Mantša ya tama, kata kumay Lazglafta, dza'a 6hadagha6ha yu nda rfu da kaghuni, ŋa mbi'apta da ta vgha da kaghuni. ³³ Ka nza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni demdem. Ka nza tsi mantša ya.

† 15:21 Ngha ta Isaya 52:15.

16

Ga zgwa Pwal

¹ Ta kumay yu ta snaŋta ghuni ta mukuma mu Fabe. Slna Lazglafta ta magə tsi ma luwa Saŋkre. ² Ka 6hadagha6ha tsi da kaghuni, ka tsu'aftha kuni manda ya ta ranŋta mnduha Lazglafta. Ka katanŋta kuni ma skwi ya zbanŋ tsi ta katanŋta ghuni. Tsatsi guli ná, dagala mnduha katana tsi, katihakata ta vərda i'i kaghəŋa da guli.

³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Priskila nda Akilas ta nzakway ka gwal ta ksəŋni ta slna Yesu Kristi kawadaga nda həŋ ya. ⁴ Kərdakərdə htsiŋa tanŋ mista da, ŋa mbadiftá i'i. I'i nda ghəŋa da yeya a ta rfa həŋ wu, nduk nda inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ta nzakway ka Igliz ta rfa həŋ. ⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Igliz ta tska vgha ga tanŋ ka maga du'a ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ipayneta gra da teged teged. Tsatsi tanŋtaŋa mndu ta zlgħaftá Kristi ta hadika Asiya. ⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Mari ta dzata vghani ka maga slna ŋa ghuni ya. ⁷ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Adranikus nda Zuniyas, ta nzakway ka la ini. Si kawadaga ŋni nda həŋ ma gamak. Mal tsa hahəŋ ya snaŋ lu mataba gwal ghunay. Tinəl hahəŋ ta zlgħaftá Kristi ka i'i.

⁸ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ampliyas, gra da tegedteged ma ndi'atá vgha nda Mghama mu. ⁹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Urbenŋ gratá ksa slna mu ma Kristi nda Stasis gra da tegedteged guli. ¹⁰ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Apeles ta maranŋta ndi'atá vghani ta Kristi. Ka ganaghata kuni ta zgu ta gwal ma həga ga Aristabul. ¹¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Hirudiyanŋ la ini, ganagha kuni guli ta zgu ta mnduha Lazglafta ga Narsis. ¹² Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Trifene nda Trifwaz, ta fata ghəŋa tanŋ tərdehw ka maga slna Lazglafta ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Persida magra da teged teged, ta ŋavata tərdehw ka maga slna Lazglafta guli ya. ¹³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Rufus ta nzakway ka mndu snava hgani ma gwada Lazglafta ya. Ganagha kuni guli ta zgu ta mani ta kłaftá i'i manda zwanani ya. ¹⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Asinŋkrita nda Fligwana, nda Hermes, nda Patrubas, nda Hermas, nda pdakwa zwanama kawadaga nda həŋ ya. ¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Faluluka nda Zuliya, nda i Nere nda mukumani, nda Ulimpa, nda inda mnduha Lazglafta kawadaga nda həŋ ya.

¹⁶ Ka gaguvta kuni ta zgu va huđukhuđuk ta həŋ. Ta ga zgu inda Igliz ma Kristi ŋa ghuni guli.

Dasuwa ka kuni, ka Pwal

¹⁷ Zwanama da, wyawa dzvu, daswa ka kuni nda gwal ta kladamtá daga vgha da taba ghuni ya, nda nza həŋ ka tuthun, ta irna həŋ nda tsa tagha skwi taghaf kuni ya, tsaghwa vgha nda həŋ. ¹⁸ Mndərga tsa mnduha ya ná, maganatá slna ta Kristi Mghama mu a ta magə həŋ dekdek wu, ŋa huđa tanŋ ta maga həŋ ta slna. Hlemem ka həŋ ta magaku. Ta gatutawi, ka nana gwal kul snaŋta dgata skwi dina nda ya kul dinaku həŋ. ¹⁹ Kaghuni ná, nda sna inda gwal zlgħay nda ŋuđuf ya ka kuni snatá gwada Mghama mu. Ta rfu yu katakata ta ghəŋa kaghuni nda tsaya. Ta kumay yu ta nzakwa ghuni nda difla maga skwi dina. Ka nzata kuni sudek kul maga ghwadaka skwi. ²⁰ Lazglafta ná, tsatsi ta vla zdaku, dza'a gi hu'anaphu'a ta halaway, ŋa vlaghunatani ta mbraku ta ghəŋani. Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu kawadaga nda kaghuni.

²¹ Ta ga zgu Timute gra ta ksa slna da guli ŋa ghuni. Ta ga zgu la ini, i Lukiyus nda Yasuŋ nda Susipata guli ŋa ghuni.

²² Ta ga zgu i'i Tirtiyus ta vindaftá na defteri na guli ɲa ghuni ma hga Mghama mu.

²³ Ta ga zgu Gayus ta nzaku yu ga tan ya ɲa ghuni. Ta tskə ga tan inda Igliz guli ta vgha. Ta ga zgu Irasta mnda ɲanatá tseda luwa ɲa ghuni. Ta gay zwanama mu Kartus guli ta zgu ɲa ghuni.

[²⁴ Ka nza zɔakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda inda kaghuni dem-dem.]

Ɗa Lazglafta turtukwani glaku

²⁵ Ɗa Lazglafta glaku! Lavinlava ta diaghunata manda va ya ta mnə Lfida Gwada, ya ta mnə yu ta ghəɲa Yesu Kristi ya. Tsa Lfida Gwada ya ná, skwi si nda difa ya daga ghalya, zlagigin lu. ²⁶ Ndanana ná, sabsa ta daɓi nda ma vindi ya vindaf la anabi, manda va ya mna Lazglafta ɲa kdekeden guli, ka snanamta lu ta inda mndəra mndu ɲa snata tan ta gwadani ma zlglafta tan.

²⁷ Ɗa Lazglafta glaku! Da tsatsi turtukwani difil nda ma Yesu Kristi, ɲa kdekeden! Amin.

Taŋtaŋa tsghatá lwa Pwal ŋa 1 La Kwareŋt

Ga zgu

¹ I'i Pwal, hgaf Lazglafta manda ya kumaf tsi ŋa nzakway ka mnda ghunay Yesu Kristi. Kawadaga ŋni nda zwanama mu Sustene, ² ta vindi yu ta na delewer na ŋa mnduha Lazglafta ma luwa Kwareŋt, kaghuni ta nzakway ka ŋa Lazglafta nda zdakatahuda Yesu Kristi, hagafhaga ta kaghuni ŋa nzakwa ghuni ka ŋani. Hagafhaga guli ta inda gwal ta nzakway ma sana vliha kavghakavgha ta maga du'a da Mghama mu Yesu Kristi. Tsatsi ná, Mghama mu ya demdem. ³ Ka nza zdakatahuda i Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. Mista ghuni ka zdakwa taŋ guli.

Vlamavla Lazglafta ta zdakwani nda ma Yesu Kristi

⁴ Ta va rfay yu ta Lazglafta da ta ghəŋa kaghuni ma vəl zdan̄tani ta hudi ma guyaghunaftani nda Yesu Kristi, Zwan̄a Lazglafta. ⁵ Manda va tsaya nzakwani. Ma tsa guyatá vgha ghuni nda tsi ya ná, vlaghunavla ta inda skwiha. Tsaya kəl kuni ka lavintá gwada nda snan̄ta mnigintá vərda skwiha guli. ⁶ Ma mnaghunata ŋni ta gwada Yesu Kristi ná, ka dihavatá tsa gwada ya ma ŋudufa ghuni. ⁷ Tsaya kwal kuni pdatá inda skwiha ta vlə Lazglafta ŋa mnduhani, na tsa kaghuni ta kzla fitika nghəglan̄ta mu ta Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁸ Lazglafta dza'a vla mbraku ŋa ghuni ha ka sagha tsa fitik ya, ŋa kwala lu vzaftá rutsak ta kaghuni badu tsa sagha Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa Lazglafta ta hagaftá kaghuni ka guyaghunafta nda Yesu Kristi ta nzakway ka Mghama mu ya ná, had ta tsakalawi wa.

Daga vgha ma Igliz ma Kwareŋt

¹⁰ Zwanama da! Kdəkwakdək, ta ndəḡay yu ta dzvu ŋa ghuni nda hga Mghama mu Yesu Kristi. Dzarawadzəra ta wí, ma dagə kuni ta vgha ghuni, ka skwa turtuk ka kuni nzaku. ¹¹ Kəl yu ka mnay mantša zwanama da ná, sli'afslí'a gwal ga Kluwe ka sagha da mnihata kazlay: Ta zlərdawi kuni ma vgha ghuni kə'a. ¹² Dagavapdaga kuni mataba ghuni. Wya tsa skwi ta mnə kuni ya: «ŋa Pwal aŋni» ka sanlaha, «ŋa Apwalus aŋni» ka sanlaha, «ŋa Kefas aŋni» ka sanlaha, «ŋa Kristi aŋni,» ka sanlaha guli, na skwi ta mnə kuni. ¹³ Kidaghi gamndər daga ta Kristi na? Pwal ta mtuta ta udza zləŋay ta ghəŋa kaghuni ra? Ari nda hga Pwal a magaghunafta lu ta batem na? ¹⁴ Ta rfay yu ta Lazglafta da kabga had ya maganaf yu ta batem mataba ghuni, ka nza a tsi ka i Krispus nda Gayus wa. ¹⁵ Mantša tama, had ya dza'a mnay kazlay: Nda hga Pwal magidifta lu ta batem kə'a wa. ¹⁶ Aya! Si zanapta da tsa: Maganafmaga yu ta batem ta la ga Stefanus. Ta graftá yu ná, had sana mndu magəglanaf yu ta batem ta ghəŋa tsaha ya wa. ¹⁷ La ka dza'a ka maga batem ŋa mnduha a ka Kristi nda i'i wu, la ka dza'a ka da mna Lfida Gwada ŋa mnduha, ka'a nda i'i. Ka dza'a ka kla'atá difla ghəŋa gha ka mnay a ka'a nda i'i guli wa. Ka má si skwi ma ghəŋa da ka yu kla'ata ka mnay katsi ná, má dza'a nzakway mtatá Kristi ta udza zləŋay ka skwa bətbət.

Yesu Kristi ná, mbraku nda difla Lazglafta ya

¹⁸ An mndani, gwada ta mtatá Kristi ta udza zləŋay ná, nda nza ka tsaḅaku da gwal ta zadaku. Tsaw da amu gwal ta tva mbaku ya, nda sna amu kazlay: Mamu mbrakwa Lazglafta mida kə'a.

¹⁹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Dza'a zadanazada yu ta difla ghəŋa mnda səla, dza'a hərdiŋhərda yu ta mahizla ghəŋa mnda səla,» ka'a.

²⁰ Ka si mantša ka Lazglafta mnata ya ní, ga gwada ta difla mnda səla tama? Ga gwada ta gwal ta mnay kazlay: Nda sna anjani ta zlahu kə'a tama? Ga gwada ta gwal ta zlərdutawi ma na ghəŋa hadik na guli? Had gwada ta həŋ dekdek wa. Niŋna Lazglafta ta difla mnduha ma na ghəŋa hadik ná, ka skwi ka bətbət.

²¹ Nda ŋa tanj ma difil ná, traptra mnduha ma ghəŋa hadik ta tsatsaftá skwi maga Lazglafta nda ŋani ma difil. Ka klaftá Lazglafta ta tsa gwada ta mna mu, niŋ hahəŋ ka gwada tsaḅaku ya, ŋa mbanafá mnduha ta zlghafta. ²² Má maranjamara lu ta skwi ka mazəmzəm, kada grafta ŋni ka la Yahuda nda ŋa tanj. Tsa skwi mnanjna difla ŋni ya ŋa anjani ta snay, ka la Grek nda ŋa tanj. ²³ Anjani, gwada ta zləŋatá Yesu Kristi ta udza zləŋay ŋa anjani ta mnay. Ka zadinł tsa gwada ya ta la Yahuda. Tsaḅaku tsa gwada ya ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda guli ta mnay. ²⁴ Ka gwal hagaf Lazglafta ŋa nzakway ka ŋani, dər má la Yahuda tsi, dər má hamata Grek a tsi ta mnay na: Kristi mbrakwa Lazglafta nda difla Lazglafta ya, ka hahəŋ. ²⁵ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ta nghə mnduha manda tsaḅaku ya ná, malaghumala ta difla mnduha. Ka ka mbegi Lazglafta ká mnduha ta gray ya guli ná, tsa nzakwani ka mbegi ta grə mnduha ya guli ná, malaghumala ta mbrakwa tanj.

²⁶ Zwanama da daslawə nzakwa ghuni na tsa kaghuni hagaf Lazglafta ya, ka mndəra wati ma mnduha kuni? Sira a gwal nda sna ta skwi mataba ghuni ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik wa. Sira a gwal dagaladagala mataba ghuni wa. Sira a gwal ta za mgham mataba ghuni guli wa. ²⁷ Lazglafta ka ghəŋani ta zabafá tsa gwal ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ka rgha ya, ŋa pghanaghatá hula ta tsa gwal nda difla ghəŋa hadik ma ghəŋa tanj ya. Tsatsi ta zabafá gwal ka mbegi ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya ŋa pghanaghatá hula ta gwal nda mbra. ²⁸ Tsatsi ta zabaptá gwal ta nghə lu ka mnduha tsa lu, htuha həŋ katakata ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya, ŋa ŋwisaganatá deghre' ta gwal dagala dagala. ²⁹ Zabapzaba Lazglafta ta mnduha mantša ya, kada kwala mndu ta ghərḅaku ta kəmani. ³⁰ Lazglafta ta ndi'aghunaftá nda Yesu Kristi, ka famatá tsi ta Yesu Kristi ka mnda vlamatá difil. Nda ma Yesu namafta Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, ka fatá amu ka mnduhani, ka varagaptá tsi ta amu ma dmaku. ³¹ Tsaya tama, «ka ta kumay mndu ta ghərḅaku katsi, ka ghərḅa tsi ta ghəŋa skwi kdin Mgham* ta magata,» manda ya nda vinda ma defteri.

2

Mnay Pwal ta gwada ta zləŋatá Kristi ta udza zləŋay

¹ Vərda i'i ná, ma fitika lagha da da kaghuni da mna difatá skwa Lazglafta ta zlagamapta ná, had gwada nda la mnaghuna yu wa, nda sna yu ta skwi a ka yu guli wa. ² Ta sli'afá yu ka lagha da kaghuni ná, had sana skwi ta ndanə yu ma ghəŋa da ŋa mnaghunata ka ta ghəŋa Yesu Kristi, tsa Yesu zləŋaf lu ta udza zləŋay ya tsi wa. ³ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya ná, kulembet nzakwa da, ta zləŋ yu, ta ghudzaku yu. ⁴ Ma tsa fitika mnay da ta gwada Lazglafta ka

* 1:31 Ngha ta Irmiya 9:22-23.

tagha skwi ɲa ghuni ya ná, maraghunanɲa hidaku ka ghuɓaptá kaghuni a si ta magə yu wa. Sulkuma Lazglafta nda mbrakwani ta maraghunata kazlay: Kahwathwata tsa gwada mnə yu ya kə'a. ⁵ Tsaya tama, ta mbrakwa Lazglafta dihafta kaghuni ta zlgħay nda ɲudufa ghuni ta hidakwa mnduha a wa.

Difila Lazglafta

⁶ Ta mnə ɲni ta gwada ɲa gwal nda sifa ma zlgħay nda ɲuduf ná, vərda difil taghə ɲni, hidakwa gwal dagaladagala ma na ghəɲa hadik ta dza'a zwaɗuta na a wa. ⁷ Tsa difil mnə yu ya ná, difla Lazglafta ya ta nzakway ka skwi si nda difa kul nghanɲá mnduha si ghalya ya. Ma kɗaku lu ka zlagəɲɲá ghəɲa hadik ná, fafa Lazglafta ɲa mba amu, ɲa ɲlamafta. ⁸ Had'ya dər turtuk ma gwal dagaladagala ma na ghəɲa hadik na, nda sna ta tsa difil ya wa. Ka má nda sna hən katsi, má zləɲaf a hən ka dzata ta udza zləɲay ta Mghama glaku wa. ⁹ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ya ná, nda nza manda ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Skwi ya ta kul nghanɲá ira mnduha,
nda ya ta kul snanɲá mnduha nda sləmənɲa tanɲ,
nda ya ta kul ndananɲá mnduha ma ghəɲa tanɲ ya,
skwi payaf Lazglafta ɲa gwal ta ɗvuta* kə'a.

¹⁰ ɲa anɲi maranɲanɲa Lazglafta ta tsa skwi ya nda ma Sulkumani. Sulkum ná, nda sna ta inda skwi, nduk nda kɗavakta skwi ma ndana Lazglafta. ¹¹ Mnda səla ná, sulkumani yeya nda sna ta kɗavakta skwi ma tsatsi. Manda tsaya Sulkuma Lazglafta guli ná, tsatsi yeya nda sna ta kɗavakta skwi ta nghanatá Lazglafta. ¹² Amu ná, Sulkuma na ghəɲa hadik na a mutsaf amu wu, Sulkum daga da Lazglafta ɲa amu ta mutsafta. Vlamavla Lazglafta ɲa snanɲa mu ta inda skwiha vlama tsi nda zɗakatahudani. ¹³ Ta mnə anɲi ta tsa skwiha ya ɲa mnduha ná, nda difla mnduha ma ghəɲa hadik a wu, nda difil ya ta taghə Sulkuma Lazglafta ta tagha anɲi. Mantsa ya kəl ɲni ka tsisanaptá inda skwiha ta sagha da Sulkum ɲa gwal nda tsa Sulkum ya.

¹⁴ Mndu ya kul had' Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, tsu'a a ta skwiha ya ta taghə tsa Sulkum ya wa. Manda tsabaku ta sna tsatsi ta tsaha ya, laviɲ a vani ta snanɲa wu kabga nda Sulkuma Lazglafta ta laviɲta lu ta galay. ¹⁵ Mndu nda Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, laviɲlava ta gala inda skwi. Tsatsi ya tama, had' sana mnduha dza'a laviɲta galaptá tsatsi wa. ¹⁶ Manda va ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Waya nda sna ta ndana Mgham na?

Waya ta laviɲta vlanɲá hidaku† na kə'a ya.

Ama anɲi, ndanu manda ɲa Kristi ɲa anɲi ta ndanay.

3

Kwalva Lazglafta anɲi

¹ Ka vərɗani ka lu mnay katsi zwanama ɗa ná, ma tsa fitika nzakwa ɗa da kaghuni ya ná, manda mna gwada ɲa gwal nda Sulkuma Lazglafta ma hən a mna yu ta gwada ɲa ghuni wu, manda mna gwada ɲa mnduha ma ghəɲa hadik mna yu, kabga si ta ka zwani kuni ma zlgħafta ghuni ta Kristi nda ɲuduf. ² U'a ya vlagħuna yu, ɗafa a wu, kabga laviɲ a kuni ta ɲafta wa. Dər ndanana na ná, laviɲ a kuni ta ɲafta wu, ³ kabga manda nzakwa mnduha ma ghəɲa hadik tata nzakwa kuni ta nzaku. Ka si tata draku kuni, tata zləɗɗawi

* 2:9 Ngha ta Isaya 64:3. † 2:16 Ngha ta Isaya 40:13.

kuni mataba ghuni katsi ya ní, nzaku manda ŋa mnduha ma ghəŋa hađík a ta nzaku kuni nda tsa ra? Manda ŋa taŋ tata nzakwa kuni. ⁴ Ka si «ŋa Pwal aŋni,» ka sanlaha, «ŋa Apwalus aŋni,» ka sanlaha ka kuni ta mnay mataba ghuni ya ní, ta manda nzakwa hamata mnduha a kuni nda tsa ra?

⁵ Wa Apwalus, wa Pwal na? gwal ksanatá slna ta Lazglafta ŋni his his, ghunaf tsi ŋa mnaghunatá gwada ŋa zlglafta ghuni ta Kristi. Ta magay dər wati ma aŋni ta slna Mgham Yesu manda ya vlaŋna tsi. ⁶ Sləgafslaga i'i, ka tiŋtá Apwalus ta imi distani. Lazglafta ta dyay ka gəlay. ⁷ Daga mndu ta sləgay tani, daga mndu ta ta imi distani tani, sana skwi a hahəŋ wa. Lazglafta turtukwani ta dyay ka gəlay. ⁸ Ka skwa turtuk mndu ta sləgafta nda mndu ta tatiŋtá imi. Dər wa dza'a mutsay ta nisəlani tađta slna ya maga tsi da Lazglafta. ⁹ Nda gwa aŋni ma slna Lazglafta. Nda nza kaghuni manda vwaha Lazglafta.

Manda həga Lazglafta nzakwa ghuni guli. ¹⁰ Zđidŋzda Lazglafta ta huđi ka thatá yu ta tughwani manda vərda mnda ba həga, ka lagha sani bay ta ghəŋani. Daswa ka mndu dza'a bay ta ghəŋani tama. ¹¹ Ya nda ghada thatá tughwani ya. Tsa dughwaŋani ya ná, Yesu Kristi ya, hađ sana tughwa həga dza'a thəglafta lu wa. ¹² Ta tsa tughwa həga ya ná, ta bə nda dzindar sanlaha, nda kufur ŋa sanlaha, nda pala ŋa sanlaha, nda udzu ŋa sanlaha, nda sləka ŋa sanlaha, nda dzuma ŋa sanlaha. ¹³ Bađu tsay Lazglafta ta guma dza'a saba dər wa ta dađi kabga vu dza'a galay. ¹⁴ Ka drin a vu ta slna tsa mndu ta tughwani ya wu katsi, dza'a mutsay ta nisəlani. ¹⁵ Ka drindra vu ta slna tsa mndu ya, mutsafta a ta nisəla wa. Tsatsi, dza'a mbafmba ŋa nzakwani manda sumbun.

¹⁶ Sna a kuni ka mnay kazlay: Həga Lazglafta ta nzaku Sulkuma Lazglafta mida kuni kə'a ra? ¹⁷ Ka bađzinbađza mndu ta həga Lazglafta ná, dza'a bađzinbađza Lazglafta ta tsatsi guli, kabga nda ghuəa həga Lazglafta. Tsa həga ya ná, kaghuni ya.

¹⁸ Ma nanə mndu ta ghəŋani. Ka mamu difil ma ghəŋa da manda daslakwa ŋa ghəŋa hađík ka mndu, ka niŋna tsi ta ghəŋani ka rgha kada nzata tsi ka vərda mndu nda difla daga da Lazglafta. ¹⁹ Kəl yu ka mna tsaya ná, na difla mnduha ma ghəŋa hađík na ná, ga rgha ya ta kəma Lazglafta. Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda tsa ŋa taŋ ma hiđaku* ya ta ksa Lazglafta ta həŋ, ²⁰ Ka'a guli na: «Nda sna Mgham Lazglafta ta ndana gwal nda hiđa, nda sna kazlay: Hađ hayhayani wu» kə'a†. ²¹ Mantša ya, ma ghubu kuni ta mnduha. Indani demdem ka ŋa ghuni nzakwani. ²² Dər Pwal, dər Apwalus, dər Kefas, dər ghəŋa hađík, dər hafu, dər mtaku, dər skwiha ndanana, dər skwiha dza'a sagha nda sa, ka ŋa ghuni nzakwani. ²³ Kaghuni ya, ka ŋa Kristi kuni, Kristi guli, ŋa Lazglafta ya.

4

Ghunata mnduha Kristi aŋni

¹ Mantša tama, nghawa aŋni ka gwal ksanatá slna ta Kristi. Nghawa aŋni guli ka gwal fanam Lazglafta ta difatá skwani ma dzvu. ² Vərda skwi ya ta psə lu da mndu ya fanam lu ta skwi ma dzvu ná, nzakwani ka ŋərma mndu. ³ Da i'i tađa, dər má ta tsa mndəra da kuni, dər má tsadighaha mnda səla ta guma, hađ gwada da wa. I'i ná, tsa a yu ta guma ta ghəŋa da wa. ⁴ Hađ sana skwi

* **3:19** Ayuba 5:23, 13. † **3:20** Zabura 94:11.

maga yu ta grə yu wa. Nərma mndu yu a ka yu guli wu, Mgham Lazglafta dza'a tsadighatá guma, mndu a wa. ⁵ Tsa tama ná, ma gi tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu ta kul sagha fitikani. Kzlawá, ta hway da wa kuni na! Bađu sagha Mgham ná, dza'a kligiŋkla ta daði ta skwi nda dīfa. Nə kligiŋtani duway ta daði ta skwi ta ndanə mnduha. Bađu tsa tama, dər wa dza'a mutsa rfani da Lazglafta manda ya ta ranja.

⁶ Zwanama da, tsa skwiha garaghunaf yu ta ghəŋa aŋni nda Apwalus ya ná, ka tagha kuni ta skwi mida nzakwani: «Da zwađutá kuni ma tvi ka zluŋtá skwi nda vinda.» Da laghu kuni da ghərǝaku kazlay: Mal tsa ŋa da mndu ya ka ŋa sani kə'a. ⁷ Wa ta mnay ŋa gha kazlay: Mal kagha ka sanlaha kə'a na? Lazglafta a ta vlaghatá inda skwi ra? Ka si Lazglafta ta vlaghata ya ní, kabgawu ta kəl ka ka ghərǝaku manda skwi vlagha nda vla a lu wu ǝa?

⁸ Mantša a nzakwani wu ki! Nya pda kuni na? Wya nda na kuni ka gadghəl katək, ta za mghama ghuni kaghuni, ta ghuya danja ŋni aŋni. Ta kumay yu má ta zay ghuni ta tsa mgham ya katək, má ka gwa mu ta vgha ka skwa turtuk nda kaghuni. ⁹ Ta grə yu ná, nana aŋni gwal ghunay na ná, nda hul faghuta Lazglafta ta aŋni. Manda gwal tsanagha lu ta guma, pgha lu ŋa pslatá hən ya aŋni. Nda nza ŋni ka skwa katskatsu, ŋa nghay mnduha ma ghəŋa hadik nda duhwalha Lazglafta tani. ¹⁰ Nda nza aŋni ka rgha, ta ghəŋa gwada ta Kristi. Kaghuni ya, nda hida aŋni ka kaghuni, kabga nzugwatá kaghuni nda Kristi. Kaghuni yeya nda mbra, mbra a aŋni wa. Kaghuni yeya gwal ka mndu, had mndu ta kulafatá aŋni ka mndu wa. ¹¹ Dər nda wa nana ná, ta dzay dzay maya nda ndala tani ta aŋni. Lgut tdukwa a ta vgha ŋni wu, ta gdata ta dga aŋni lu. Ta tvi ta tvi sala ŋni. ¹² Aŋni ta hərǝfaku ka maga* skwi ŋa fadamta ŋni da wa ŋni. Razanǝafha mndu, má tahula gha ka Lazglafta, ka ŋni. Dər ki lu ta dula aŋni ya ná, mǝrsu' ká ŋni ta su'ay guli. ¹³ Dər kinawu ká mnduha ta raraza aŋni ya ná, slededə ka aŋni ta gwada nda hən. Ka maghdzəka tan ká mnduha ma na ghəŋa hadik na fatá aŋni. Manda nǝdak ká hən ta ngha aŋni.

Zwana da ta d̥vu yu katakata kaghuni

¹⁴ Nə pghaghunaghatá hula a ta vindaghunafta yu ta na skwi na wu, ŋa hurzlaghunaptá sləmənġ ta vindaghunafta yu, kabga zwana ta d̥vu yu kuni.

¹⁵ Dər má dǝmbu' kidaghi mnduha ta tagha skwi ta ghəŋa Yesu Kristi ŋa ghuni, turtuktuk da ghuni. I'i tsa da ghuni ya kabga tinəl i'i ta mnaghunatá Lfida Gwada, ka zlgħaftá kuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Kdǝkwakdǝk! Ksawaksa ta ghəzama da. ¹⁷ Tsaya tama, ghunafghuna yu ta Timute ta nzakway ka zwanə da ya d̥vu yu. Nərma mndu ya ta tva Mgham Yesu. Ta tvi səlani ŋa lagha havglaghunaktá tva nzakwa da ma Yesu Kristi, nda ya ka yu ta taghay ŋa Iglizha ma inda vli.

¹⁸ Saglaghata a Pwal wu ka sanlaha ta gray mataba ghuni, ka ghərǝaku. ¹⁹ Ka ta d̥vay Lazglafta katsi ná, ndusa yu ka labə da kaghuni. Ka mamu sana skwi lavin tsa gwal ta ghərǝaku ya ta magatá tsi, ka gwadiŋta nda wi a tsi ya, dza'a snay yu bađu tsa. ²⁰ Gwada ta ga mghama Lazglafta ná, gwadiŋta nda wi yeya a wu, ta maravamara mbrakwani. ²¹ Ka lagha yu slaghunaghata nda sarak re, ari ka lagha yu slaghunaghata nda zdakwa ghəŋa da, nda ya nda d̥va kaghuni a na? Zba a wa zba ta ya ta kumə kuni mida.

5

Dər nu tsi ka gwal zlgħay nda n̥duf ta magay nda vgha tan

* 4:12 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:3.

¹ Ka lu ta mnay ta snə yu ma luwa ná, mamu hliri mataba ghuni. Dər gwal kul snanťá Lazglafta ná, haď hən ta nzaku manda tsaya wa. Ta hani sana mndu nda markwa dani, ka lu. ² Ma ƚa dzata ghuni ta ghən ka taw, ka ghzlinťá tsa mndu ya mataba ghuni ná, ghərǎaku ƚa ghuni ta ghərǎay ta ghənja tsa. ³ Dər má di'ŋ nzatanzakwa ǎa nda kaghuni ná, kawadaga yu nda kaghuni ma sulkuma vgha ǎa. Nda ghada tsanaghata ǎa ta guma ta mndərga mndu ta magatá skwi manda tsaya, manda skwi hada yu kawadaga nda kaghuni. ⁴ Tsatsa yu ta tsa guma ya nda hga Mghama mu Yesu. Skwi ta mnaghunata yu ná, tskavawatska. Ka tskavatska kuni katsi, ya kawadaga sulkuma vgha ǎa nda kaghuni. Kawadaga mbrakwa Mghama mu Yesu guli nda kaghuni. ⁵ Ka vlanťa kuni ta tsa mndu ya ta halaway, ƚa ǎadziŋťá slu'uvghani, kada mbanafta Lazglafta ta hafani baďu vragata Mghama mu Yesu.

⁶ Ngha a i'i ta skwi ƚa ghərǎay kaghuni ta ghərǎaku wa. Sna a kuni kazlay: Kuseta ta is ná, ta ƚlanafŋla ta inda hwaďatá hupa buradi kə'a ra? ⁷ Klin'wa kla ta tsa dmaku ta nzakway manda is ya mataba ghuni, dza'a kəl kuni ka nzata hezle' manda hwaďatá hupa buradi kul haď is mida. Aŋ mndani, nda sna yu kazlay: Ghuǎghunis ghuǎa Lazglafta hezle' nda ma mta ta Yesu Kristi kə'a. Tsatsi ná, nda nza manda Zwaŋa Tuwak ta hnə lu ƚa za skala Pak* ya. ⁸ Ma zə mu ta tsa skala Pak nda buradi nda is ƚa ghalya mida ya. Tsa is ya ná, maga ghwaďaka skwi ya. Zama za nda buradi kul haď is mida ta nzakway ka vərđani dze'dze' ya. Nda ƚuďuf ya nda ghuǎa, tǎukwa†.

⁹ Ma tsa ǎelewera ǎa vindaghunaf yu ghalya ya ná, mnaghunamna yu kazlay: Yaha kuni ǎa ksa nzaku nda gwal ta hliri kə'a. ¹⁰ Tsa mnay mnə yu ya ná, ta mna ta ghənja gwal ma ghənja haďik, ta hliri, ta tsagana, ta ghali, ta wuya skwi a yu wa. Ka má mantsa tsi katsi ná, má sli'agapsli'a kuni tkwe' ma ghənja haďik. ¹¹ Skwi mnə yu ƚa ghuni ná, ma ksə kuni ta nzaku nda mndu ta mnay kazlay: Krista i'i kə'a ta mataba tsa ná, ta hliri, ta tsagana, ta wuya skwi, ta kuslemberaku, ta ghuyaku, ta ghali. Yaha kuni walanťá tsghə ǎa hliiba turtuk kawadaga nda mndərga tsa mndu ya.

¹²⁻¹³ Nu gwaďa i'i nda gwal kul sagha zlgħaťá Kristi ná, Lazglafta a dza'a tsa guma ta ghənja tsaha ya ra. Gwal mataba kaghuni ƚa ghuni dza'a tsa guma ta ghənja tan. Ka ǎefferi na: «Ghlapwaghlap ta mndu ta maga ghwaďaka skwi mataba ghuni‡,» ka'a.

6

Tsapťa guma mataba gwal zlgħay nda ƚuďuf

¹ Ka sli'afsl'i'a skwi mataba sani nda sani mataba ghuni katsi, waka sani dza'a walanťá dza'a kla tsa gwaďa ya ǎa gwal guma kul snanťá Lazglafta, ka zluŋťá mnduha Lazglafta na? ² Sna a kaghuni kazlay: Mnduha Lazglafta dza'a tsa guma ta ghənja mnduha ghənja haďik kə'a ra? Ka si kaghuni dza'a tsa guma ta ghənja mnduha ghənja haďik ya ní, slaghu a kaghuni ka tsatá guma zwana skwiha ki'a ki'a ra? ³ Sna a kaghuni kazlay: Amu dza'a tsa guma ta ghənja duhwalha Lazglafta kə'a ra? Skwi mataba nzakwa mu yeya dza'a trapta mu tama rki! ⁴ Ka mamu skwiha mantsa ya ta slata mataba ghuni katsi, ka klafta kuni ka klaghata ǎa gwal guma kul haď ghzliwa tan ǎa Igliza Lazglafta ná, ⁵ aya hula! Ka i'i nda kaghuni. Nwaya ki mndu dər turtuk nda

* 5:7 Ngha ta Sabi 13:7, 12:21. † 5:8 Ngha ta Sabi 12:15-20, Vrafta ta zlahu 16:3. ‡ 5:12-13 Vrafta ta zlahu 17:7.

difil ma ghəjani prək ka dzraghunafɛ skwi mataba ghuni na? ⁶ Ra a ka klay ghuni ta gwada mataba kaghuni gwal zlgħay nda ɲɔfuf ha ka klay ghuni da gwal guma kul snanɛta Lazglafta wa.

⁷ Nda nza tsa wluvusta ta wluvusta kuni ta vgha mataba ghuni ya ka badzaku. Ka gagha ga mndu ta gwada, ksay gha ta ɲɔfuf. Ka ghala ghala mndu ta kagha, zlanata gha. ⁸ Nda va tsaya ya nā, tsa kaghuni ya ta ganatā sani. Va tsa kaghuni ya ta ghwalgudunɛta skwa sani, kulam nda va tsa nzakwa ghuni ka zwanama ya. ⁹ Sna a kaghuni kazlay: Had vla gwal ta ga dmaku ma ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? Ma nanə kuni ta ghəja ghuni. Dina ka snanɛta ghuni kazlay: Gwal ta ga sli'insli'in, nda gwal ta wuya skwi, nda gwal ta hliri, nda gwal ta hani zgūn nda zgūn, marakw nda marakw, ¹⁰ Nda gwal ta ghali, nda gwal ta hara'u ta iri nda gwal ghuyaku, nda gwal ta kuslemberaku, nda gwal ta zla'uwa mndu nā, had hən dza'a lami da ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? ¹¹ Manda tsaya si nzatā nzakwa sanlaha mataba ghuni ghalya. Ndana tama, Sulkuma Lazglafta mu ta ghuḡaghunata, ka nzatā kuni hezle', ka naghunafɛ ka ɲərma mndu kabga zlgħafta ghuni ta Mghama mu Yesu Kristi.

Vlanɲa glaku ta Lazglafta nda vgha ghuni

¹² «Had skwi piydif lu ta ghəjani wu,» ka sanlaha mataba ghuni ta ndanay. Tsaw inda skwi a nda ra wu. «Lavinlawa yu ta maga inda skwi guli,» ka sanlaha. Tsaw had i'i dza'a ga vu'a sana skwi wa. ¹³ «Skwa zay nā, ɲa huḡi a ra? Huḡi guli nā, ɲa skwa zay a ra?» ka kuni ta mnay guli. Tsaw nda skwa zay tani, nda huḡi tani, dza'a badzinbadza Lazglafta ta hən his his. Slu'uvgha nā, magaf a Lazglafta ɲa maga sli'insli'in nda tsi wa. Nda nza slu'uvgha ɲa Mgham Yesu, ta nzata Mgham Yesu ka ɲa slu'uvgha. ¹⁴ Ma mtuta Mghama mu Yesu nā, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Tsatsi dza'a sli'agamapta ma mtaku nda mbrakwani guli.

¹⁵ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni nā, fawaya vgha Kristi ya kə'a ra? Dza'a nda ra ka klafta da ta fawaya vgha Kristi ka ndi'anafta nda slu'uvgha karwa rki? Magava a wu! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Mndu ta ndi'afɛta vghani nda karwa nā, ka skwa turtuk vgha tan nda tsi kə'a ra? Tsa mnduha his ya dza'a nzata ka slu'uvgha turtuk*, ka defteri ta ghəjani. ¹⁷ Mndu ta zlananɛta ghəjani ta Mgham Yesu nā, ka skwa turtuk ndana tan nda Mgham Yesu.

¹⁸ Tsaya tama, zlanɲa sli'insli'in. Hamata dmakuha ta magə lu nā, ta ḡla vgha ta maga'ata lu. Mndu ta fatā sli'insli'in ka slnani, ɲa vərda slu'uvghani ta ga tsi ta dmaku. ¹⁹ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni nā, həga Sulkum nda ghuḡa ya kə'a ra? Lazglafta ta vlaghunata ɲa nzaku ma kaghuni, ta ka ɲa ghuni a vgha ghuni tama wa. ²⁰ Vara vara Lazglafta ta kaghuni nda skwi nda bla. Tsaya tama, vlanɲa glaku ta Lazglafta ma skwi ta magə kuni nda slu'uvgha ghuni.

7

Zlgħa wa Pwal ta ghəja gwada ta kluvustā vgha

¹ Ndanana tama, wana yu ta zlgħaghunafɛ wa skwiha ya vindidif kuni: Dina ka nzata mndu kul kla marakw. ² Tsaw tama nā, ɲa wara hliri nā, dina ka klafta mndu ta marakw, ta dza'a marakw guli da zə'al. ³ Ka vla zə'al ta vghani ɲa markwa tan. Ka vla marakw guli ta vghani ɲa zə'ala tan. ⁴ Vgha marakw

* 6:16 Ngha ta Zlrafta 2:24.

ná, ɲani a wu ɲa zə'ala taɲ ya. Vgha zə'al guli ná, ɲani a wu ɲa markwa taɲ ya. ⁵ Ka dzraf nda dzra a kuni ɲa fitik rets kabga ɲa maga du'a wu katsi ná, yaha sani da kwalaghutá vla vghani ɲa sani. Tahula tsaya, ka vrəglanafta kuni ta guya vgha ghuni manda va ya snu kuni, da traptá kuni ta ɲafta ghudzaku ma vgha ghuni, da mutsaftá halaway ta ghurum ɲa ɲraptá kaghuni.

⁶ Hidaku ɲa i'i ta vlaghunata, ka nzata tsi ka tkwe'a ka yu nda kaghuni wa. ⁷ Ka má manda ndana i'i tsi ná, má manda ɲa da ka mnduha nzata, ka i'i. Tsaw dər wa nda ɲani ma zdakatahudi vɲaɲ Lazglafta. Yeya ɲa gha, ka'a nda ya, yeya ɲa gha ka'a nda sani.

⁸ Skwi mnə i'i ná, ta mnay yu ɲa gwal kul haɗ markwa taɲ nda mi'a wadguha ná, dina ka kɗay ghuni ta nzakwa ghuni turtukwa ghuni manda i'i na. ⁹ Ala ka si laviɲ a kuni ta ɲafta wu katsi, kluvwakla ta vgha. Dər kluvtá vgha ka nzata ka su'ay.

¹⁰ Wya zlahu ta mnanata yu ta gwal ta kluvtá vgha taɲ, i'i a ta mnay guli wu, mgham ta mnata kazlay: Yaha marakw da dgata vgha nda zə'ala taɲ kə'a. ¹¹ Ala ka dgadga tsi ta vgha nda zə'ala taɲ ya, nzatani mantsa, yaha tsi kləgəltá sana zə'al. Ka mantsa a tsi wu dzrəgləftani nda zə'ala taɲ. Yaha zə'al da ghziɲtá markwa taɲ guli.

¹² Wya skwi ta mnə i'i ka ghəɲa da ɲa sanlaha, Mgham a ta mnay wa. Ka mamu mnda zlgəhay nda ɲuduf kul zlgəftá markwa taɲ ta Yesu Kristi katsi, tsaw ta kumay tsa marakw ya ta kɗa nzakwani nda tsa zə'ala taɲ ya katsi, yaha tsa mndu ya da ghziɲtá tsa markwa ya. ¹³ Manda va tsaya guli, ka mamu marakw ta zlgəftá Yesu Kristi nda zə'ala taɲ kul zlgəftá Yesu katsi, tsaw ta kumay tsa mndu ya ta kɗa nzakwani nda tsa marakw ya katsi, yaha tsa marakw ya laghu ga taɲ. ¹⁴ Kəl yu ka mnay manda tsaya ná, kabga nda ghuɓa tsa guyatá vgha tsa mndu kul zlgəftá Kristi ya nda markwa taɲ ta zlgəfta ya. Mantsa ya guli, nda ghuɓa tsa guyata vgha marakw kul zlgəftá Kristi nda zə'ala taɲ ta zlgəfta ya. Ka má nza a tsi mantsa ná, má dza'a nzaku zwana taɲ manda zwana gwal kul snəɲtá Lazglafta. Wya kahwathwata guli ná, nda ghuɓa nzakwa taɲ da Lazglafta. ¹⁵ Ka ta haɗ yu nda kagha wu, ka tsa kul zlgəfta Kristi ya ná, dgəghutani ta vghani. Ma tsaya tama, dər zə'al tsi, ka dər marakw a tsi ma zlgəhay nda ɲuduf, flau' nzakwani kabga hgaɲ hga Lazglafta ta kaghuni ɲa nzaku nda zdaku. ¹⁶ Kagha marakw ta zlgəftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta zə'ala ini kə'a ra? Kagha zə'al ta zlgəftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta markwa ini kə'a guli ra?

Mndərga nzaku ta zdəganatá Lazglafta

¹⁷ Ka mantsa a tsi wu ná, ka nza dər wa ta nzaku manda ya vɲaɲ Lazglafta. Ka nza dər wa ta nzaku manda ya hgaɲ Lazglafta guli. Tsaya ta mnə yu ɲa inda Igliz. ¹⁸ Ka nda tsa fafaɗa mndu ta hgafta Lazglafta katsi, ma thəgəl tsi kazlay: Mədər teke'a fafaɗa da kə'a. Ka ta nda fafaɗani mndu ta hgafta Lazglafta guli, ma thə tsi guli kazlay: Ka tsɲtsa yu kə'a. ¹⁹ Dər tsanaghuha lu, haɗ skwi tsanagha tsi wu, dər tsanaghu a lu wu, haɗ skwi tsanagha tsi wu, snata zlahu Lazglafta malani. ²⁰ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta Lazglafta ya ná, nzakwani manda va tsaya. ²¹ Ka si ka vu'a ka ta hgafta Lazglafta ta kagha, ma ndanu ka. Ala ka mamu tva mutsafta gha ta nzaku falau' vgha katsi ya, mutsumutsa katək. ²² Ka dər ka vu'a mndu ta hgafta mgham Lazglafta katsi, nda pla vgha tsa mndu ya da Mgham Lazglafta. Manda tsaya, mndu kul haɗ ka vu'a ta hgafta Lazglafta ná, ka vu'a Kristi tsatsi

guli. ²³ Nda bla varata lu ta kaghuni, ma nin kuni ta ghɛɲa ghuni ka vu'a mnda sɛla. ²⁴ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta lu ya zwanama, nzakwani mantsa ta kɛma Lazglafta.

Gwada ta ghɛɲa gwal ta kul klafta marakw

²⁵ Ta ghɛɲa gwal kul kluvta vgha tan ya, skwi ta ndanu yu dza'a yu mnay, ya snan yu da Mgham Yesu a wa. Dza'a snay kuni ta gwada da kabga mndu ta fa lu ta ghɛɲ tida yu.

²⁶ Ta ghɛɲa na blakwa nzaku na na, wya skwi ta ndanu yu: Dina ka nzakwa mndu mantsa. ²⁷ Ka klafkla ka ta marakw katsi, ma zbɛgɛl ka ta dgatɛ vgha nda tsi. Ka klaf a ka ta marakw wu, ma zbɛ ka ta marakw. ²⁸ Ka klafkla ka ta marakw, ga a ka ta dmaku wa. Ka laghula makwa da mndu guli, ga a ta dmaku wa. Nziya nza tsi na, dza'a ghuyay ta danwa ma slu'uvgha. Ta kumay yu ta klaghunapta ma tsa ghuya danwa ya.

²⁹ Wya skwi ta kumɛ yu ta mnay zwanama: Ta sira a fitik wu, daga ndanana, ka nza gwal nda marakw mista tan, manda gwal kul had'nda marakw. ³⁰ Ka nza gwal ta taw, manda gwal kul had' ta taw. Gwal ta rfu guli, manda gwal kul had' ta rfu. Gwal ta dzawatɛ skwiha guli, manda gwal kul had' skwi da hɛɲ. ³¹ Ka nza gwal ta za mgham ma ghɛɲa hadik, manda gwal kul had' ta za mgham, kabga ndusa na ghɛɲa hadik na ka kdaku.

³² Ta kumay yu ta nzakwa ghuni kul had' ma ndanu. Mndu kul klafta marakw na, ta ghɛɲa tva skwiha ta zdɛganata Lazglafta yeya ta ndanɛ tsi. ³³ Ama mndu ta klafta marakw, ta ndanay ta skwiha ma ghɛɲa hadik ɲa zba tva zdɛganatani ta markwa tan. ³⁴ Tsaya tama, his skwi ta ndanɛ tsi. Mantsa marakw kul had' zɛ'alani nda makwa ta hɛga guli. Ta ghɛɲa tva skwiha ta zdɛganata Mgham Yesu yeya ta ndanɛ hɛɲ. Tva skwiha ta zdɛganatɛ Mgham Yesu yeya ta ndanɛ hɛɲ, kabga fafa hɛɲ ta ɲudufa tan, nda ghɛɲa tan tani, ɲa Lazglafta. Marakw ga zɛ'al na, ta ndanay ta skwiha ma ghɛɲa hadik ɲa zba tva zdɛganatani ta zɛ'ala tan.

³⁵ ɲa kata kaghuni tsa skwi ta mnɛ yu ya, ɲa tsaghunamtɛ matsavada a wa. Ta kumay yu ta magay ghuni ta skwiha ta raku, ka ndi'afɛta kuni ta vgha nda Mgham Yesu kul had' sana ndanu.

³⁶ Ka lagha duhwal nda makumidzani mantsa: Kla a yu ta kagha wu ka'a, tahula tsa, ka ndanuglaptɛ tsi kazlay: Dmaku tsa skwi ya magana yu kɛ'a, tsaw tata tdu ɲudufani tida ta kumay ta klay katsi, ka kla tsi. Maga a ta dmaku wa. ³⁷ Ka lagha duhwal ka kurata kazlay: Kla a yu ta marakw wu kɛ'a, grafgra guli kazlay: Mantsa ya nzakwani kɛ'a ma ɲudufani mndu a ta pyafta wu kɛ'a katsi, dina tsaya. ³⁸ Tsaya tama, ka klafkla mndu ta marakw na, dina tsaya. Ka kla a yu ta marakw wu, ka mndu guli na, mal tsaya dinakwani.

³⁹ Ka ta ndiri zɛ'ala marakw katsi na, yaha walanɛta dza'a mista sana zɛ'al. Ala ka nda mta zɛ'ala tan katsi, lavinlava ta dza'a mista sana zɛ'al ta kumɛ tsi. Nziya nza tsi, mista mnda zlghay nda ɲuduf katsi. ⁴⁰ Ka ma manda ndana i'i tsi, mal ma nzatani mantsa ya dza'a mutsafta tsi ta rfu, ka ya dza'a laghu tsi mista sana zɛ'al. Nda sna yu guli kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta da i'i kɛ'a.

8

Za slu'a skwa wuyay

¹ Skwi ya dza'a yu gwaday ndana, dza'a gwaday yu ta ghɛɲa slu'a skwa wuyay. Manda va ya mnɛ kuni kazlay: Nda sna mu ta inda skwi kɛ'a ya na, manda va tsaya nzakwani. Ama tsa snanɛta skwa mu ya na, ta vlamata gla

ghəñ. Dvuvusta vgha skwi dza'a kla amu ta kəma ta kəma. ² Ka nda sna i'i ta skwi ka mndu ta ndanay katsi ná, ta sna a tsa mndu ya ta skwi manda ya ta raku ka snan̄tani wa. ³ Ka dvudva mndu ta Lazglafta katsi, tsa mndu ya ná, nda sna Lazglafta ta tsatsi.

⁴ Taghəña skwi ta nghanatá za slu'a skwa wuyay, wya tsi: nda sna amu skwi ka bətbət na skwa wuyay ma ghəña hadik kə'a. Turtuktuk Lazglafta guli. ⁵ An̄ mndani, mamu skwiha ta garə mnduha nda Lazglafta. Manda va tsaya ná, nda ndəgha «lazglaftaha» nda ndəgha «mghamha» guli. ⁶ Dər ma mantsa tsi, ɲa amu ná, turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka Da mu, ta zlaganapta inda skwi ma ghəña hadik. ɲani amu guli. Turtuktuk mghama mu guli, tsaya Yesu Kristi zlaganap Lazglafta ta inda skwiha nda ma tsatsi ya, ma tsatsi nzata amu nda hafu guli.

⁷ Dər nda sna amu kazlay: Had hafu ma skwa wuyay wu kə'a ná, sna a sanlaha mantsa ya wa. Ta zə hən̄ ta slu'a skwa wuyay ná, manda va skwi mamu hafu ma tsa skwa wuyay ya ka hən̄ ta ndanay, kabga snusna hən̄ nda skwa wuyay. Ta mutsa a mbrakwa tan̄ ma zlghay nda ɲuduf wu, ɲriɲnisɲra na slu'i zu ɲni na ka hən̄ ta ndanay. ⁸ Skwa zay a dza'a kladamaghata da Lazglafta wa. Dər má ta zay mu, dər má za a mu wu, had skwi tsamagha tsi wu, had skwi htamaghu tsi guli wa.

⁹ An̄ mndani, lavin̄lava kuni ta za inda skwi ta kumə kuni, ama dasuwa ka kuni da nzaku kuni ka skwa tuthun da gwal nda hta mbrakwa tan̄ ma zlghay nda ɲuduf nghər hən̄ ta kaghuni. ¹⁰ Tsa lagha mndu kul mbraku ma zlghay nda ɲuduf ka nghan̄ta kagha nda «sna ta skwi» ya kay, ta nzaku ma həga skwa wuyay ta za slu'a skwa wuyay katsi ní, had tsatsi dza'a mnay: Ka za i'i guli kə'a ra? ¹¹ Tsaya tama, tsa skwi maga kagha ta mnay kazlay: Nda «sna i'i ta skwi» kə'a ya ta zadin̄ta tsa zwan̄ama kul had mbrakwani mtu Kristi ta ghəña tsatsi ya guli. ¹² Ma tsa magay ghuni ta dmaku ka zlabin̄ta zwanama ma ndanu kul had mbrakwa tan̄ ya, maganatá vərda Kristi kaghuni ta tsa dmaku ya. ¹³ Tsaya tama, ka si skwa zay dza'a zləmbin̄ta zwan̄ama da katsi ná, had yu dza'a walglan̄ta za slu'i dekdek wu, kada kwala yu zləmbin̄ta zwan̄ama da.

9

Mnay Pwal ta Lfida Gwada

¹ Lavin̄ a yu ta maga inda skwi wu ra? Ghunata mnda Yesu Kristi a yu wu ra? Ngha a yu ta Mgham Yesu nda ira da wu ra? Pəghatá ghəña slna da ma Mgham Yesu a kaghuni ra? ² Dər má fa a sanlaha ta i'i ka ghunatá mnda Mgham Yesu wu ná, ka ɲa kaghuni ná, nda nza yu kabga i'i ta mnaghunata Lfida Gwada kəl kuni ka nzakway ka gwal zlghay nda ɲuduf.

³ Wya skwi ta kəl yu ka huzla gwada da gwal ta mana i'i: ⁴ Má ra a ka mutsay ɲni ta skwi ɲa zay, nda ya ɲa say ɲni ma slna ta magə ɲni ra? ⁵ Lavin̄ a an̄ni guli má ta klin̄ta mukuma ma zlghay nda ɲuduf ta nzakway ka markwa ɲni manda ɲa sanlaha ma gwal ghunay, nda i zwanamani ma Mgham Yesu, nda Kefas wu ra? ⁶ Ari an̄ni nda Barnabas yeya a ɲa maga slna ka mbalay na? ⁷ Ta kdə snan̄ta kaghuni ta sludzi ta maga slna, tsatsi guli ta zun̄ta ghəñani ra? Mamu mndu ta ɲəbata fu ná, kul za yakwani ra? Ari mamu a mndu ta ngha rini ná, kul sa u'a tsa rini ya na?

⁸ Mnda səla yeya ta ndana tsa skwiha mnə yu ya ra? Dər zlahə Lazglafta guli ná, ta mnay mantsa. ⁹ Wya ka Musa vindafta ma zlahə Lazglafta: «Ma

fanam ka ta budzaŋ ma wi ta sla. Ta dɔgɔ tsi ta hya*, » ka'a. Ta ghəŋa sla yeya ta ndana Lazglafta ta tsaya ra? ¹⁰ Ari ta ghəŋa amu a ta gwada Lazglafta kahwathwata katək na? Mantsa ya nzakwani, ta ghəŋa amu vindafta tsi ta tsa mnay kazlay: Ta hvə mndu ta hva ná, nda fata ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi, ta dɔgɔ mndu ta hya guli ná, nda fa ta ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi kə'a ya. ¹¹ Ka si aŋni ta sləgamtá hulfá Sulkum ma kaghuni ya ní, ra a ka tsu'ay ŋni ta skwa wa dzvu da kaghuni guli ra? ¹² Ka ta zayzay sanlaha ta kaghuni ya ní, mal aŋni a má dza'a zay katək wu ra?

Ta dawaŋ a aŋni ta skwi da kaghuni wa. Ta su'ay aŋni ta inda ghuya danwa ta slanaghata, kabga yaha ŋni nzata ka gwal ta pyaftá sli'a gwada ta ghəŋa Kristi ta kəma ta kəma. ¹³ Sna a kuni kazlay: Gwal ta ksa slna ma həga Lazglafta ná, hada ta za hən ta skwa zaya taŋ kə'a ra? Gwal ta vla skwi ta gwir guli ná, mida ta mutsa hahən ta ŋa taŋ guli kə'a ra? ¹⁴ Ta ghəŋa gwal ta mna Lfida Gwada guli ná, mnamna Mgham Yesu kazlay: Ma tsa mna Lfida Gwada ya dza'a za hahən ta ŋa taŋ guli† kə'a.

¹⁵ I'i ná, dawaŋ a yu ta skwi da kaghuni wa. Ka vlihata kuni a ka yu kəl yu ka vindaghunafta guli wa. Ta dər mtakwa da, ka ya dza'a kləgədədusta lu ta skwa ghərɔakwa da. ¹⁶ Tsa mna Lfida Gwada ta mnə yu ya guli ná, nza a ka skwa ghərɔay da ta ghərɔaku nda tsi wu, kabga tkwe' fidaghata lu ta mnay. Ka mnay a yu wu ná, danwa ŋa da. ¹⁷ Ka má i'i ta kuratá magay katsi ná, ma dza'a play lu ŋa da. Tsaw i'i a ta kurata wu, ta magay yu kabga tkwe' fidaghata lu ta magay. ¹⁸ Nu ta mutsə yu mida tama? Skwi ta mutsə yu mida ná, mnay da ka mbalay ta Lfida Gwada kul dawa nisəla vəl mnay da ta tsa Lfida Gwada yeya.

¹⁹ I'i ta kwara ghəŋa da, tsaw ka nintá yu ta ghəŋa da ka vu'a inda mnduha ŋa katanťá inda mnduha kada mutsanakta yu ta Mgham Yesu ta ndəghata mnduha. ²⁰ Ka mataba la Yahuda yu, manda hahən ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta hən. Ka mataba gwal ta ksa zlaha Musa yu ya, manda hahən ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta hən, dər má nghadigha a gwada ta zlahu. ²¹ Ka mataba gwal kul snantá zlaha Musa yu ya, manda hahən ka yu ta nzaku kada mutsanakta yu ta hən. Va a tsaya ta mnay kazlay: Sna a yu ta zlaha Lazglafta wu kə'a wu, ta snay yu ta zlaha Kristi. ²² Ka mataba gwal nda hta mbrakwa taŋ ma zlgħay nda nɔdɔf yu ya, manda hahən ka yu ta nzaku, kada mbranafta yu ta hən. Mantsa ya fata i'i ta ghəŋa da, ka nzaku tavata dər wati ma mndu tsi ka maga inda kdavakta hidakwa da ŋa mba'atá sanlaha. ²³ Kada dza'a Lfida Gwada ta kəma ta kəma, nda ya ŋa nzakwa i'i tekwa mida guli, ka yu ta kəl yu ka maga tsa skwiha ya.

Dzəgha vgha nda hwaya

²⁴ Sna a kuni kazlay: pda' pghatá vgha mnduha ta hwaya ta daɔi ná, turtuk ya dza'a zata kə'a ra? Hwayawahwaya ta vərda hwaya kada zata kuni. ²⁵ Inda mndu ta tsa hwaya ya ná, ta zlahafzlahu ta vghani ma taghayni, ŋa zatani. Tsa skwi dza'a zata tsi ya ná, dza'a ɔwadzu ɔwadza misimmisim. ŋa amu ya, had ta ɔadzaku dekdek wa. ²⁶ Hwayintahwaya ka bətbət a ta hway yu wa. Dzidinťá dembi ka dakwal a ta dzə yu guli wa. ²⁷ Ta zlahay yu ta ghəŋa da ka ghuya danwa ŋani, kada kwala vərda i'i ta dədaghuta nda hul tahula mnanata i'i ta Lfida Gwada ta sanlaha.

* 9:9 Vrafta ta zlahu. 25:4. † 9:14 Ngha ta Mata 10:10, Lukwa 10:7.

10

Yaha kuni nda skwa wuyay

¹ Zwanama da, ta kumay yu ta havaghunaktá skwi ta slanaghata dzidziha mu ta fitika Musa. Demdem hən̄ nda bukwa ma ghwayak. Demdem hən̄ ta tsughwadaptá drəfa dva*. ² Demdem hən̄ ta magaftá batem ma drəf ma nzakwa taŋ ma ghwayak ma guyatá vgha taŋ nda Musa. ³ Demdem hən̄ ta zutá skwa zay ta saha daga ta luwa. ⁴ Demdem hən̄ ta sutá imi ta sabi ma kutumba. Lazglafta ta vlaŋtá tsa kutumba ya ta hən̄. Tsa kutumba ya ná, Kristi ya ta mbaɗa† kawadaga nda hən̄. ⁵ Tsaw tama ná, mal gwal ta maga skwi kul zdəganatá Lazglafta ndəghatani mataba taŋ kəl hən̄ ka rwuta ma mtak‡.

⁶ Tsa skwiha ta luta ya ná, nda nza ŋa snamamta ŋa kwala amu kul maga ghwadaka skwiha manda tsa maga hahən̄§ ya. ⁷ Ma nza kuni ka gwal ta wuya skwi manda sanlaha mataba taŋ, vindaf lu ta ghəŋa taŋ kazlay: Ka nzatá mnduha ka za skwi ka sa skwi, ka sli'aftha hən̄ ka gatsuwa* kə'a ya. ⁸ Ma hlə kuni tiri manda ya magə sanlaha mataba taŋ, kəl hən̄ ka rwuta dəmbu' hisambsak hkən̄ mida ta fitika turtuk† ya. ⁹ Ma dzəghə mu ta Kristi manda ya dzəghən̄ sanlaha mataba taŋ, kəl nahadikha ka zadanatá hən̄ ya. ¹⁰ Ma rurun̄waku kuni ta rurun̄waku manda ya magə sanlaha mataba taŋ, kəl duhwalha Lazglafta ya ta rwa mndu ka zadanatá hən̄ ya.

¹¹ Magumaga tsa skwiha ya nda hən̄ ŋa snanamta sanlaha. Ka vindaf lu ma defteri ŋa gunaman̄tá sləmən̄ ta amu gwal ta ndusakta nda kdakwa na ghəŋa hadik na. ¹² Tsaya tama, ka nda sladaslada da, ka mndu ná, daswa katsi tama da zlambutá tsi. ¹³ Inda tsa dzəghuha ta grughunusta ya ná, dzəghuha ta ran̄tá mnda səla ya. Lazglafta ná, ŋərna mndu ya. Had dza'a zlan̄tá dzəghə ŋa dzəghaghunata ka malaghutá mbrakwa ghuni, da traptá kuni ta spafta wa.

Ma lə kuni da vla skala vla glaku ŋa skwa wuyay

¹⁴ Zwanama da gwal ta d̄vu yu, ka si mantša tsi, dgaghwa vgha nda skwa wuyay. ¹⁵ Nda sna yu kazlay: Ta mnə ŋa kaghuni nda guna ghəŋa ghuni ya yu kə'a. Ka gala kaghuni ka ghəŋa ghuni ta na skwi ta mnə yu na. ¹⁶ Tsa leghwa tfawi ta sə mu, ka rfa Lazglafta ta ghən̄ani ya ní, nza a ka guyatá amu nda Kristi nda ma usani ra? Tsa buradi ta d̄guvusta‡ mu ya guli ní, nza'a ka guyatá amu nda Kristi nda ma slu'uvghani guli ra? ¹⁷ Turtuktuk buradi mndani, ama nda ndəgha amu ta zay. Tsaya a ta maran̄ta kazlay: Nda guya mu ma slu'uvgha turtuk nda ma d̄guvusta mu ta tsa buradi turtuk ya kə'a ra?

¹⁸ Ngha wa zwana la Isra'ila 6a. Tsa gwal ta za skwi vla lu ŋa pla ghən̄ ta gwir ya ní, guya a hən̄ nda Lazglafta mida ra? ¹⁹ Nu ta kumə yu ta mnay? Ta kumay yu ta mnay sana skwi tsa slu'i plana lu ta ghən̄ ta skwa wuyay ya kə'a ra? Ari sana skwi a na tsa skwa wuyay ya na? Sana skwi a dekdek wa. ²⁰ Skwi kumə yu ta mnay ná, pla ghən̄ ta plə gwal kul snan̄ta Lazglafta ná, ŋa duhwalha halaway ta planata hən̄ ta ghən̄, ŋa Lazglafta a wa. Va a yu ta guyatá vgha ghuni nda duhwalha halaway wa. ²¹ Lavin̄ a kuni ta sa skwi ta leghwa Mgham Yesu, ta saysay kuni ta leghwa duhwalha halaway

* **10:1** Ngha ta Sabi 13:21-22, 14:22-29. † **10:4** Ngha ta Sabi 16:4-35, Vrafta ta Zlahu 8:3, Mbsak 20:8-11. ‡ **10:5** Mbsak 14:16, 23, 29-30. § **10:6** Mbsak 11:4, 34. * **10:7** Sabi 32:6. † **10:8** Mbsak 25:1-9. ‡ **10:16** Ngha ta Lukwa 22:19, nda 1 La Kwareŋt 11:23-26.

wa. Lavinj a kuni ta za skwa Mgham Yesu, ta zayzay kuni guli ta ɲa duhwalha halaway wa. ²² Ta kumay mu ta ganaftá sidi ta Mgham Yesu ra? Ari mal amu a mbratani ka tsatsi na?

Magawa inda skwi ɲa vla glaku ɲa Lazglafta

²³ Lavinjlava mndu ta «maga inda skwi,» ka kuni. Manda tsaya nzakwani, tsaw inda skwi a dɪna wa. Lavinjlava mndu ta «maga inda skwi,» tsaw inda skwi a ta ɲla mndu guli wa. ²⁴ Ma laghu kuni ngha skwi ta dza'a kata kaghuni, nghawa skwi ta dza'a katanjtá sana mndu.

²⁵ Zawaza ta inda skwi ta skwapta lu ta luma, ma dawu kuni ta vli ta ghəɲani, ma lagha sana ndanu ta wa ghəɲa ghuni, ²⁶ kabga ka gwada Lazglafta na: «ɲa Mgham Lazglafta hadik nda inda skwi mida^S demdem,» ka'a.

²⁷ Ka hgaghunahga mndu kul snanjtá Lazglafta ɲa za skwi, ka snata kuni katsi, zawaza ta inda skwi dza'a vlaghunata tsi, ma walaɲ kuni ta dawutá vli ta ghəɲani, ma ndananahga kuni ta sana ndanu ta ghəɲani. ²⁸ Ka «slu'a pla ghəɲ ɲa skwa wuyay ya,» ka ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da zay da famta kuni ta tsa mndu ta mnaghunata ya ma ndanu. ²⁹ Ndana kaghuni a mnə yu wu, ndana tsa sana mndu ya.

I'í ná, lavinjlava yu ta za inda skwiha. «Kabgawu tama ɲa mnay kazlay: Ma zə ka, yaha ka famtá sana mndu ma ndanu kə'a?» ³⁰ Ka si rfanagharfa yu ta Lazglafta ta ghəɲa skwi zu yu ya ní, nu dza'a kəl lu ka mana i'í ta ghəɲa skwa zay rfanahga yu ta Lazglafta ta ghəɲani na?

³¹ Dər nu ta zə kuni, dər nu ta sə kuni, dər nu sana skwi ta magə kuni, magawa indani ɲa vlanjtá glaku ta Lazglafta. ³² Ma nza kuni ka tuthun dər ka ɲa la Yahuda, dər ka ɲa la Grek, dər ka ɲa Igliza Lazglafta. ³³ Magawamaga manda ɲa da ta maga inda skwi ɲa zdəganatá inda mndu ya. Zba a i'í ta maga skwiha dza'a katihatá wu, skwiha ya dza'a katanjtá ndəghata sanlaha ta magə yu, ɲa mutsafta tanj ta mbaku.

11

¹ Ksawaksa ta sadá dá, manda ya ta ksə i'í ta sadá Kristi ya.

Nzakwa zgwana nda mi'aha, ma həga Lazglafta

² Ta rfay yu ta kaghuni nda havapta ta havapta kuni ka i'í ma inda skwi, nda ya ka kuni ta ɲanatá skwiha ta taghaghunafu yu ya. ³ Ndana tama, ta kumay yu ta snanjtá ghuni kazlay: Ghəɲ ta ghəɲa inda zgún ná, Kristi ya. Ghəɲ ta ghəɲa inda marakw ná, zgún ya. Ghəɲ ta ghəɲa Kristi guli ná, Lazglafta ya kə'a. ⁴ Ka ta maga du'a inda zgún da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada snan tsi da Lazglafta a tsi katsi nda bukwatá ghəɲ ná, tsatsa ta ghəɲa Mghamani. ⁵ Ka ta maga du'a inda marakw da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada snan tsi da Lazglafta a tsi katsi kul bukwatá ghəɲ ná, tsatsa ta ghəɲa mghamani. Nda nza manda skwi nda htsa ghəɲani nda tsa. ⁶ Ka si bukwa a yu ta ghəɲ wu ka marakw ya ná, htsintani guli 6a! Ala ka si nda nza tsi ka skwa hula da marakw na gatsatani ta ghəɲani, ka htsintani a tsi ya, bukwatani tama!

⁷ Ma bukw zgún ta ghəɲ, kabga tsatsi ta gara vgha nda Lazglafta nda glakwani tani. Marakw ya ná, maravata glakwa zgún tsatsi, ⁸ kabga zgún ná, tsagap ma marakw a lu wu, marakw ya tsagap lu ma zgún. ⁹ Zlaganap a lu ta zgún ɲa marakw wu, marakw yeya zlaganap lu ɲa zgún. ¹⁰ Tsaya dza'a

kəl marakw ka kla ɲizla mghamani ta ghəŋani, kabga gwaɗa ta duhwalha Lazglafta. ¹¹ Dər má mantsa nzakwani ma guyatá vgha nda Mgham Yesu ná, lava a ma marakw ka haɗ zgun wu, lava a ma zgun guli ka haɗ marakw wa. ¹² Manda va ya tsagap lu ta marakw ma zgun ya, marakw ta ya zgun guli. Da Lazglafta sagha indani*.

¹³ Galawa kaghuni 6a! Nda ra ka ndəbay marakw ta dzvu da Lazglafta kul bukwanatá tsi ta ghəŋani ra? ¹⁴ Daga nzakwagapta ná, nda sna mnduha kazlay: Skwa hula zlanja zgun ta swida ghəŋani zəmbək kə'a. ¹⁵ Marakw ya ná, ka skwa rka nzakwani da tsatsi, kabga vlanjla lu ta swidi zəmbək manda skwi ɲa bukwa ghəŋani ta tsatsi. ¹⁶ Ka mamu mndu dza'a zləɗay katsi, dīna ka snan̄tani kazlay: Snəgla a aɲni, nda Iglizha Lazglafta ta sana tva nzaku ta ghəŋa tsaya wa kə'a.

Guya vgha ɲa zay nda sa usa Mgham Yesu

Mat 26:26-29, Mak 14:22-25, Luk 22:15-20

¹⁷ Wya sana skwi ta magaku da kaghuni kul haɗ yu ta rfa kaghuni. Ta tskavatá kuni má ɲa magay ghuni ta skwi ɲa dza'a ta kəma ta kəma ya ná, vər nda hul ɲa kaghuni. ¹⁸ Karaku ná, ta tskavata kuni, kaghuni gwal zlgəy nda ɲuduf tazlay ná, mamu daga vgha mataba ghuni ka lu ta snə yu. Zlah mantsa ya nzakwani ka yu ta gray. ¹⁹ Dīna va tsa daga vgha ya mantsa mataba ghuni katək, kada grafta lu ta vərda ɲərma mnduha mataba ghuni. ²⁰ Tsa tskavata ta tskavata kuni ya ná, ɲa za skwa zaya Mgham† Yesu a ta tskavata kuni wa. ²¹ Ta tskavata kuni ka za skwa zay ná, dər wa ta ɲavata ka za ɲani, ka kuni ta magay. Ta dzə maya ta sanlaha, nda ghwaya nda ghwaya sanlaha. ²² Ari haɗ wa a həga ghuni, ɲa zay ghuni nda ya ɲa say ghuni ta skwa ghuni na? Ta kumay kuni ta ghuɓasa Igliza Lazglafta ra? Ari hula a ta pghə kuni ɲa gwal kul haɗ skwa taɲ na? Nu dza'a yu mnay ɲa ghuni? Dza'a rfay yu ta kaghuni ka kaghuni ra? Ta ghəŋa tsaya ná, rfa a yu ta kaghuni wa.

²³ Wya skwi tsu'af yu da Mgham Yesu, ka taghaghunafta yu: Ta tsa rvidik kəl lu ka vlatá Mgham Yesu ya ná, ka klaftá tsi ta buradi, ²⁴ ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəŋani, ka ɓlanaptá tsi, ka'a mantsa: «Nanana ná, slu'uvgha ɗa ya ɲa ghuni, ka maga kuni ta na skwi na ɲa havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁵ Mantsa guli kdakwa taɲ ta zutá skwa zay, ka klaftá tsi ta leghwa, ka'a mantsa: «Nana leghwa na ná, lfida slərɓa ta zughu ya zləɗap Lazglafta nda usa ɗa. Inda say dza'a sə kuni dazlay ya ná, ka maga kuni ɲa havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁶ Tsaya tama, inda nzata ghuni ka za na buradi na, ka sa skwi ma na leghwa na ná, mna nzakwa Mgham Yesu ha ka saghani ta mnə kuni nda tsa.

²⁷ Mantsa ya, ta zə mndu ta na buradi ná, ta sə mndu ta skwi ma na leghwa ná, ngha a ka sana skwi wu katsi, gaga ta dmaku, kabga ngha a ta slu'uvgha Mgham Yesu ka sana skwi wa. ²⁸ Ka gala mndu ma ghəŋani ta nzakwani karaku ma kdə tsi ka za na buradi na, nda ya ma kdə tsi ka sa skwi ma na laghwa na. ²⁹ Mndu ta zay, ta say kul snan̄tá guyata vgha taɲ nda Mgham Yesu ná, tɗanaktá ta ghəŋani ta guma Lazglafta, ma tsa zay ta zə tsi nda tsa say ta sə tsi ya. ³⁰ Tsaya kəl ndəghata sanlaha ka nzata kul dughwanaku mataba ghuni, nda raghwa sanlaha, ta rwutá sanlaha. ³¹ Ka si amu kaghəŋa mu ta galaptá nzakwa mu katsi ná, haɗ Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa amu wa. ³² Ala ka tsamagha tsa Lazglafta ta guma ka zlahha amu nda tsi

* **11:12** Ngha ta Zlrafta 1:26-27 nda 2:18-23. † **11:20** Skwa zaya Mgham: Ngha ta aya 23-26 nda 1 La Kwareŋt 10:16.

ya, nda nza ɲa kwalani kul tsamaghatá guma kawadaga nda gwal ma ghəɲa hadik.

³³ Tsaya tama zwanama, ka tsakavatsaka kuni ka za skwi katsi, kazlafwa vgha ghuni karaku. ³⁴ Ka si maya ta kuzlanťa mndu katsi, zutani ta skwa zayni mintghani, da nzaku tsa tska vgha ghuni ya ka kla ghəɲa ghuni da guma Lazglafta. Pďakwa hamata skwiha ya ná, dza'a payafta bađu laba ďa ďa kaghuni yu.

12

Skwi ta vlə Sulkum nda ghu6a

¹ Zwanama ďa, ta ghəɲa mbraku ta vlə Sulkum nda ghu6a ná, va a yu ta nzakwa ghuni kul tsalaku mida wa.

² Nda sna kuni kazlay: Ma fitika nzakwa ghuni ta kul snanťa kuni ta gwada Lazglafta ná, ta tsəlbu ta kəma skwa wuyayha ta nzaku duduguma kuni ta tsəlbu, hahəɲ ta tinťa kaghuni guli. ³ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Had mndu ta mna gwada nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta kazlay: Nda ksi'a Yesu kə'a wa. Ka nda mbrakwa Sulkum nda ghu6a a tsi wu katsi, had mndu dza'a lavinťa mnay kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a guli wa.

⁴ Ta traku mbaku kavghakavgha ta dgə Sulkum, ama va tsa Sulkum turtuk ya ta dğay. ⁵ Ta traku slnaha kavghakavgha ta magə lu, ama ɲa va tsa mgham turtuk ya ta maga lu. ⁶ Ta traku tva magay mnduha ta slnaha kavghakavgha, ama va tsa Lazglafta turtuk ta maga indani ma inda mndu. ⁷ Nda tvi kavghakavgha ta mara Lazglafta ta mbrakwa Sulkumani nda ghu6a ma inda mndani, ɲa katuvťa vgha nda tsi. ⁸ Mbrakwa gwada nda difil vlanť Sulkum ta sani. Midala gwada vlanť va tsa Sulkum ya ta sani. ⁹ Mbrakwa zlgħay nda ɲuďuf vlanť tsa Sulkum ya ta sani. Mbrakwa mbamba mnduha vlanť va tsa Sulkum ya ta sani. ¹⁰ Mbrakwa maga mazəmzəmha vlanť tsi ta sani. Mbrakwa kla lwa Lazglafta vlanť tsi ta sani. Mbrakwa galaptá sulkumha vlanť tsi ta sani. Mbrakwa lavinťa gwada nda sana gwadaha vlanť tsi ta sani. Mbrakwa snanťa tva mbəđigintá tsa gwadaha ya vlanť tsi ta sani. ¹¹ Indani ná, tsa Sulkum turtuk ya ta magay. Tsatsi turtukwani ta dğay ɲa inda mndu manda ya ta kumə tsi.

Gwata kaghuni demdem, vgha Kristi kuni

¹² Nghama tsatá vgha mu ya 6a: Manda nzakwa tsuhmbura vgha mndu nda ndəgha fawayha tida ďar ma kinawu ndəghatani ya, vgha turtuk ya, mantša ya nzakwa Kristi guli. ¹³ Amu demdem, ďar la Yahuda tsi, ďar la Grek a tsi, ďar mndu ka vu'a tsi, ďar mndu kul had ka vu'a a tsi, magamafmaga lu ta batem ɲa nzaku ka slu'uvgha turtuk ma Sulkum turtuk. Ka mutsaftá mu demdem ta va tsa Sulkum turtuk ya, manda skwi sava mu nda sa.

¹⁴ Tsaya tama ná, nza a tsuhmbura vgha ka faway turtuk wu, gwagwatá fawayha ya. ¹⁵ Ka «dzvu a i'i wu, nza a yu ka faway vgha wu,» ka ka səla katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁶ «Iri a i'i wu, nza a yu ka vgha wu,» ka ka sləmənť katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁷ Ka má iri vgha demdem katsi, ma ndaw dza'a snanťa lu ta sləmənť? Ka má sləmənť tsi demdem, ma ndaw dza'a zi'a lu ta skwi? ¹⁸ Tsatsaf tsatsa Lazglafta ta inda fawayha ta vgha, ka fafata ma vlani ma vlani manda ya ta kuma tsi. ¹⁹ Ka má faway turtuk yeya vgha katsi ná, ma mamu vgha ra? ²⁰ Tsaw nda ndəgha fawayha ta vgha ta gwaftá vgha ka vgha turtuk.

²¹ Lavin̄ a iri ta mnaȳ ɲa dzvu kazlay: Haɗ gwaɗa ɗa nda kagha wu kə'a wa. Mna a ghəŋ guli ɲa səlah̄a kazlay: Haɗ gwaɗa ɗa nda kaghuni wu kə'a wa. ²² Katək na: Tsa fawayha má ta nghə lu kul haɗ rga taŋ ya ná, tsahaya ɲərmani. ²³ Tsaha má ta ndanu amu kazlay: Haɗ ghzliwa taŋ wu kə'a ya ná, tsahaya ta vlə mu ta glaku ɲa taŋ. Tsa fawayha kul ɗínaku nghay ya, mal tsaha ya ta laghu mu da payay. ²⁴ Tsaha ɗínadinā nga ya katək na, haɗ lu ta payay wa. Magafmaga Lazglafta ta vgha ka nanaftá tsa fawayha kul haɗ ghzliwa taŋ ya, ka ɲərmani, ²⁵ kada kwala daga vgha kul haɗ ma vgha, ɲa nghapta fawayha ka skwa turtuk ka sani nda sani. ²⁶ Ka ta ghuya ɗan̄wa faway turtuk ná, inda fawayha ta ghuyay kawadaga nda tsi. Ka ta rfu faway turtuk ná, inda fawayha ta rfu kawadaga nda tsi.

²⁷ Kaghuni ná, vgha Kristi kuni, ka fawayhanī nzakwa ghuni turtuk turtuk. ²⁸ Mataba guyatá ghəŋa gwal zlḡhay nda ɲuɗuf ná, taŋ gwal ghunaȳ pgha Lazglafta, ka fiŋtá la anabi kamahis, ka fiŋtá gwal tagha gwadanī ka mahkən. Tahula tsa ka pghatá tsi ta gwal valaŋ lu ta mbrakwa maga mazəmzəm, nda gwal nda mbrakwa mbamba mnduha, nda gwal katá mnduha, nda gwal ta nghapta ka sl̄na mnduha, nda gwal ta gwaɗa sanlaha ma gwaɗa. ²⁹ Ka gwal ghunaȳ həŋ demdem ra? Ka lā anabi həŋ demdem ra? Ka gwal ta tagha gwadanī həŋ demdem ra? Inda taŋ demdem ta maga mazəmzəm ra? ³⁰ Inda taŋ demdem ta mbamba mnduha ra? Inda taŋ demdem ta gwaɗa sanlaha ma gwaɗa ra? Inda taŋ demdem ta mbəɗigintá gwaɗa ra? ³¹ Hmətət ka kuni ɗvuta mbrakuha ya ta vlata lu ta malaghuta.

Wana yu dza'a maraghunata guli ta tvi ya ta hemanata.

13

Dvu ta hemanatá inda skwi

¹ Dər má nda sna yu ta gwaɗa inda gwaɗa sanlaha ma gwaɗa ta gwaɗa mnduha nda duhwalha Lazglafta tani, ka haɗ yu ta ɗvutá mndu wu katsi, nda nza yu manda ghudzaga gwan̄gwan̄, ka manda ghudzaga hutsaŋ a tsi. ² Dər má mutsafmutsa yu ta mbrakwa kla lwa Lazglafta, dər má nda sna yu ta inda skwi nda ɗifatá skwa Lazglafta tani, dər má mamu zlḡhay nda ɲuɗuf da i'i ɲa sl̄i'anaftá ghwāha, ka haɗ yu ta ɗvutá mndu wu katsi, skwi bətbət yu. ³ Dər má hlafha yu ta inda skwa ɗa ka daganafá gwal ka pɗu, dər má vlaha yu ta ghəŋa ɗa ɲa pla ghəŋ, ka haɗ yu ta ɗvutá mndu wu katsi, haɗ sana skwi dza'a katadifta tsaya wa.

⁴ Mamu ksa ɲuɗuf da mndu ta ɗvutá mndu, dagala ɗɗaku da tsi. Haɗ mndu ta ɗvutá mndu ta draku wu, haɗ mndu ta ɗvutá mndu ta ghərbaku wu, haɗ ta gla ghəŋ wa. ⁵ Haɗ ta maga skwa hula wu, haɗ ta tsagana wa. Haɗ ta ɓasa ɲuɗuf wu, haɗ ta zlan̄tá dugun ma ɲuɗufani wa. ⁶ Haɗ ta rfu ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi wu, ta ghəŋa magatá vərda skwi ta rfa tsi ta rfu. ⁷ Naw lu, ka'a nda inda skwi. Ta Lazglafta fatá ghəŋanī ma inda skwi. Nda fa ɲuɗufani ta payakwa inda skwi. Ta su'ay ta inda skwi.

⁸ Haɗ ɗvutá mndu ta kɗaghuta ɗekɗek wa. Dza'a kɗaghukɗa kla lwa Lazglafta, dza'a kɗaghukɗa gwaɗa sanlaha ma gwaɗa, dza'a kɗaghukɗa snan̄tá skwi guli. ⁹ Ki'a nda ki'a skwi snan̄ mu, ki'a nda ki'a lwa Lazglafta mna a mu. ¹⁰ Ama baɗu zlagapta tsa vərɗani ya ná, dza'a kɗaghukɗa tsaha kul kɗaku ya.

¹¹ Ma ga zwan̄a ɗa ná, ka zwanzwani ka yu ta gwaɗa, ka zwanzwani ka yu ta ndanu, ka zwanzwani ka yu ta magaku. Ma glata i'i, ka pghintá yu

ta má zwanzwani. ¹² Ndanana ná, manda nga vli ma dalagar zwætzwæt ya ta nga mu, ta kəma dazlay, mbəŋ ya mbəŋ ya dza'a nghanja mu. Ndanana ná, ki'aki'a snanja yu ta skwi, ta kəma dazlay, dza'a nda sna yu ta inda skwi nekwnekw manda snanja Lazglafta ta i'i ya.

¹³ Ndanana ná, mamu skwiha hkən ta gđavata: Mamu zlghay nda ɲuɖuf, nda faftá ghəŋ, nda ɖvu, ama ya ta hemanatá tsa skwiha ya ná, ɖvu ya.

14

Ŋa dɔgay nda inda mndu, skwi ta vlə Sulkum

¹ Ŋavawaŋa ka zba ɖvutá mndu, mamawa mbraku ya ta vlə Sulkum guli. Katkatani ta ghəŋa kla lwa Lazglafta. ² Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ɲa mnduha a ta mna tsi wu, ɲa Lazglafta. Had mndu nda sna wu, kabga nda mbrakwa Sulkum ta mna tsi ta tsa ɖifatá skwiha Lazglafta ya. ³ Mndu ya ta kla lwa Lazglafta ná, nda mnduha ta gwada tsatsi, ka vlə mbraku ɲa tan, ka ksa ɲuɖuf ɲa tan, ka ɲla hən. ⁴ Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ɲla ghəŋani ta ɲlə tsatsi, ama mndu ta kla lwa Lazglafta, Igliz ɲani ta ɲlay.

⁵ Ta kumay i'i ta gwaday kaghuni demdem ta sanlaha ma gwadaha, ama malaghumala kumay da ta klay ghuni ta lwa Lazglafta. Malaghumala mndu ta kla lwa Lazglafta ka mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha, ka mantša a tsi wu, ba mamu ka mndu ta mbəday dza'a kəl Igliz ka mutsaftá ɲlaku. ⁶ Zwanama da, ka sna a kuni ta skwi snaghunam yu, ka sna a kuni ka lwa Lazglafta klədaghunagha yu, ka sna a kuni ta skwi taghaghunaf yu wu, nu dza'a kataghunafta lagha da da kaghuni, ka mnay da ta gwada nda kaghuni nda sanlaha ma gwadaha, ka sna a kuni ta kliginjta da ta ɖifatá skwa Lazglafta na?

⁷ Ka gragra nzakwani nda hamata skwiha ta kəl lu ka skalu: Manda sinjak nda htimbil. Ka sabə a lwani nda tvani ná, waka lu dza'a snanja kazlay: Mndərga ya skwi ya tsa vyagap lu, ka dzagap lu a tsi kə'a na? ⁸ Ka vya a mndu ta duli ɲa dza'a da vlə vulu nda tvani ná, wa dza'a sli'afra na? ⁹ Manda tsaya kaghuni guli, ka nda sana gwada kul snanjá lu ka kuni gwada katsi, waka lu dza'a snanjá skwi ta mnə kuni na? Walaya gwada tsa gwadin kuni. ¹⁰ Ta traku gwadaha kavghakavgha ma ghəŋa hadik, inda tan ná, mamu klatá ghəŋani. ¹¹ Ama, ka sna a yu ta tsa gwada ta gwada lu ya wu katsi, ka matbay yu ma tsa mndu ta gwada tsa gwada ya, ka matbay tsa mndu ta gwada tsa gwada ya ma i'i guli. ¹² Kaghuni, ya ta mama mutsaftá mbraku ta vlə Sulkum kuni ya, ɲavawaŋa ka zba mutsaftá ya dza'a malaghuta ɲlanafá Igliz.

¹³ Tsaya tama, mndu ya ta gwada nda sana gwada ná, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ɲa mutsanafá mbrakwa mbəɖiginja. ¹⁴ Ka ta magay yu ta du'a nda sanlaha ma gwadaha kul snanjá lu katsi, ta magə ma sulkuma vgha da yu ma ghunislaka da a wa. ¹⁵ Kinawu ka yu dza'a magay tama? Dza'a magay yu ta du'a ma sulkuma vgha da, dza'a ndəbay yu nduk ma ghunislaka da guli. Dza'a fay yu ta laha ma sulkuma da, dza'a fay yu nduk ma sulkuma da guli.

¹⁶ Ka mantša a tsi wu, ka ta rfay ka ta Lazglafta ma sulkuma gha kwenkwen, waka hamata mndu ta snay kul snanjá tsa gwada ya, dza'a mna «amin» ta ghəŋa tsa rfu rfa ka ya, ka sna a tsi ta tsa skwi mna ka ya na? ¹⁷ Anj mndani rfanagharfa kagha ta Lazglafta kahwathwata, ama ɲlanaf a ta tsa mndu ta snay ya wa.

¹⁸ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga mal i'i ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ka kaghuni demdem. ¹⁹ Ama malaghumala dfafta da ta mnata gwada hutaf ma ghunisla ka da mataba Igliz na nlanafat sanlaha, ka ya da mnata yu ta gwada dambu' ghwan nda sanlaha ma gwadaha kul snant lu.

²⁰ Zwanama da, ma nza ndana ghuni manda na zwani. Ka tvə ghwadaka skwi tsi katsi, manda zwani kwitikwkwitikw ka kuni nzata, ama ndana mndarha ka kuni ndanay. ²¹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Nda ma mndara sana mnduha ta gwada sana gwada, nda ya nda ma huta wa la mayəm dza'a gwadganata yu ta na mnduha na,

tsaw kulam nda tsa snanta a hən ta gwada* da wu,» ka Mgham Lazglafta.

²² Mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, njizla guma ya na gwal kul zlglafta, mantsa ya a da gwal zlgay nda nuduf wa. Kla lwa Lazglafta ná, njizla zdaku ya na gwal zlgay nda nuduf, mantsa ya a da gwal kul zlglafta wa.

²³ Ka lagha Iglizha ka tskavata demdem ka mna gwadaha, ta gwada ya ta nani, ta gwada ya ta nani, ka hən nda sanlaha ma gwada katsi, ka sli'afat hamata mnduha, ka gwal kul zlglafta a tsi, ka lami da taba tan, had hən dza'a mnay kazlay: Nda ksa kuni da halaway ka'a ra? ²⁴ Ala ka lagha tan demdem ka kla lwa Lazglafta katsi, ka sli'afat mndu kul zlglafta, ka hamata mndu a tsi ka lami da taba tan, had tsa gwada ya dza'a ksanta na zbayni ta pla dmaku ra? ²⁵ Dza'a sabsa skwi ma nudufani ta dafi na zlambatani zlumbruh ka tsəlu ta kəma Lazglafta na mnayni kazlay: Mataba ghuni Lazglafta kahwathwata ka'a.

Gwada ta ghəna tska vgha ma guyata ghən

²⁶ Zwanama da, nu ta raku na magay tama? Ka ta tska vgha kuni, ta falaha sanlaha, ta tagha skwi na mndu sanlaha, kligintá difata skwa Lazglafta na sanlaha, mna gwada nda sanlaha ma gwadaha na sanlaha, mbədigintá na sanlaha, na nla ku ká indani demdem. ²⁷ Ka mamu mndu ta mna gwadaha nda sanlaha ma gwadaha katsi, ma malaghumala hən ta mndu his ka hkən a tsi ta gwada, mnaha ya ta nani, mnaha ya ta nani ka hən da gwaday, mamu ka mndu na mbəday katsi guli. ²⁸ Ka had mndu na mbəday wu katsi, hafta tsa ya ta wani mataba Igliz, ka gwadayni maghənmaghən nda ya na Lazglafta. ²⁹ Na gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, his nda hkən ka mndu na gwada. Psaptá tsa gwada ya na sanlaha. ³⁰ Ka vlanvla Lazglafta ta sana mndu ta nzaku ta kligintá difatá skwa Lazglafta katsi, nzaghuta tsa mndu tan tan ya tsərid. ³¹ Inda kaghuni, turtukturtuk ná, laviñlava kuni ta kla lwa Lazglafta, na taghafta inda kaghuni ta skwi, na mutsafat inda kaghuni ta mbraku. ³² Tsa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, ma dzva tan tsa mbraku vlan Lazglafta ta hən ya. ³³ Nza a Lazglafta ka Lazglafta hwazlaaku wa, Lazglafta zdaku ya.

Manda va ya ta magə mi'aha ma Igliz nda ghuəa ya, ³⁴ Seftekw ka mi'a ghuni nzata ma tskatá vgha, kabga vlan a lu ta tvi ta hən na gwada wa. Nda hanatá ghən ka hən nzata manda ya ta mnə deftera Lazglafta guli. ³⁵ Ka mamu sana skwi ta kumə hən ta snanta katsi, daway tan da zə'alha tan mintgha tan. Ka skwa hula gwaday marakw ta gwada mataba Igliz†.

³⁶ Da kaghuni saba gwada Lazglafta re, ari na ghuni ndaghəna ghuni a vlaghunata lu katek na? ³⁷ I'i ná, anabi yu, mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i ka ka mndu katsi, dina ka snantani kazlay: Nana skwi vindaghunaf yu na ná,

* **14:21** Ngha ta Isaya 28:11-12. † **14:35** Ngha ta 1 La Kwarentj 11:5.

Mgham Lazglafta ta mnata kə'a. ³⁸ Ka sna a yu ta tsa skwi ya wu, ka mndu katsi, sna a Lazglafta ta tsatsi guli wa.

³⁹ Mantsa ya tama zwanama, ṇavawa ṇa ka zba mbrakwa kla lwa Lazglafta. Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ma pyu kuni. ⁴⁰ Manda ya ta raku ka kuni maga inda skwi, nda tvani katsi guli.

15

Sli'agapta Kristi ma mtaku

¹ Zwanama da, ka havaghunak hava yu ta tsa Lfida Gwada mnaghuna yu, ka tsu'aftá kuni, ka ṇavatá kuni mida ya. ² Tsa Lfida Gwada ya ta mbaghunafta, ka ṇanana kuni manda va ya mnaghuna yu. Ka mantsa a tsi wu, ka bətbət tsa zlghafta zlghaf kuni ya.

³ Tsa ṇerma skwi tinlaghu yu ta taghaghunafta ya, tsaya zlghaf i'i kazlay: Mtumta Kristi ta ghaṇa dmarkwa mu kə'a, manda ya mnə deftera Lazglafta.

⁴ Ka padamtá lu, ka sli'agaptá tsi nda hafu baḍu mahkən, manda ya mnə deftera Lazglafta. ⁵ Ka maranantá tsi ta ghəṇani ta Kefas, tahula tsa ka maranantá tsi ta ghəṇani ta gwal ghwanpdə his. ⁶ Tahula tsa guli, ka maranantá tsi ta ghəṇani ta zwanama ta malaghutá hutaf dərmaək ta fitik turtuk. Ta mal gwal ta ndiri ndanana mataba taṇ, rwavaghu rwa sanlaha. ⁷ Maranəmara guli ta ghəṇani ta Yakubu, maranəḥa ta inda gwal ghunay.

⁸ Tahula maranantani ta ghəṇani ta tsaha ya demdem, ka maridintá tsi ta ghəṇani ta i'i guli, i'i ta nzakway manda ɓazaku ma tsa fitik ya. ⁹ Manda va tsaya ná, i'i sagəṇ gudzekw mataba gwal ghunay. Ra a yu má ka hɓay ka mnda ghunay wu, kabga ganapga yu tiri ta mnduha ta zlghaftá Lazglafta.

¹⁰ Nda zdakatahuda Lazglafta ná, nda nza yu manda va na nzakwa da na. Nza a tsa zdakatahudani ṇa da ya ka skwi bətbət wa. Katək ná, mal i'i ta magatá slna ka hahəṇ demdem. Nziya nza tsi, i'i a ta magata wu, tsa zdakatahuda Lazglafta ma i'i ya ta magata. ¹¹ Tsaya tama, dər má i'i tsi, dər má hahəṇ a tsi ná, tsaya skwi ta mnə ṇni, tsaya skwi zlghaf kaghuni guli.

Dza'a sli'agamap sli'a Kristi ma mtaku

¹² Ka si ta mnay lu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi kə'a ya ní, kabgawu ta kəl sanlaha mataba ghuni ka mnay kazlay: Haḍ sli'agapta ma mtaku wu kə'a na? ¹³ Ka si haḍ sli'agapta ma mtaku ya ná, ba va sli'agap a Kristi guli wa.

¹⁴ Ka si sli'agap a Kristi ya guli wu, ka bətbət na gwada ta mnə ṇni na nda tsa tama, ba ka bətbət zlghay nda ṇuḍufa kaghuni guli. ¹⁵ Ta tsakalawi kuni ta Lazglafta ka lu nda aṇni nda tsa mnay ṇni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Kristi ma mtaku kə'a ya. Ka si haḍ sli'agapta mnduha ma mtaku ya wu, walaṇ a ta sli'agapta nda tsaya wa. ¹⁶ Ka si walaṇta a gwal nda rwa ta sli'agapta wu katsi, ba sli'agap a Kristi nda tsa guli wa. ¹⁷ Ka si sli'agap a Kristi ya wu, ka bətbət tsa sləghafta zlghaf kuni ya. Ta ma dmakwa ghuni kaghuni ha gita. ¹⁸ Ka mantsa ya tsi guli, gwal ta rwuta ma Kristi ná, nda zadə həṇ. ¹⁹ Ka ṇa na nzakwa amu ndanana kwenkwen fata mu ta ghəṇ ma Kristi katsi ná, nda nza mu ka gwal ta ksaku ka hidahida katakata mataba inda mnduha.

²⁰ Na ṇa kahwathwata ná, sli'agapsli'a Kristi mataba gwal nda rwa, tsatsi taṇtaṇa mndu ta sli'agapta. Tsaya ta maranta kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa guli kə'a. ²¹ Manda ya sagha mtaku nda ma mndu turtuk ya, manda tsaya guli ná, nda ma mndu turtuk sagha sli'agapta ma mtaku. ²² Ta mtaṇ inda mndu ta mtaku, kabga sabə ma zivra Adamu həṇ. Manda tsaya guli ná, dza'a vramvra hafu da inda gwal ta ndi'aftá vgha nda Kristi. ²³ Nda

fitikani nda fitikani ta magakwa tsa fitika sli'agapta ya. Kristi tanjanani, na sagha fitika na gwal ta nzakway ka na Kristi badu sagha dza'a sagha tsi. ²⁴ Na zadanata Kristi ta mbrakwa inda ghwadaka sulkumha nda mghamha tan tani, nda na inda gwal dagaladagala ma ghona hadik. Tahula kintani ta zadanata, na vranavatani ta ga mgham ta Lazglafta ta nzakway ka Da. ²⁵ Nda nza tkwe' ka gay Kristi ta mgham ha ka sagha fitik dza'a ka Lazglafta ka nanafta ghumahani ka skwa ta dinlay selani. ²⁶ Ghuma dza'a lu zadanata na dza ghonani na, mtaku ya. ²⁷ Wya ka lu vindafta ma deftera Lazglafta: «Dza'a ninna Lazglafta ta inda skwi ka skwa ta dinlay selani*» Tsa mnay mnə lu kazlay: Dza'a ninna ta «inda skwi» ka skwa ta dinlay selani ka'a ya na, nda tsala. Had tsa mndu ta vlantā mbraku ta ghona inda skwi ya mida wa. ²⁸ Tahula ninna Lazglafta Da ta inda skwi ka skwa ta dinlay selani, hanaganata zwan ta ghon mista tsa mndu ta vlantā tsa mbraku ta ghona inda skwi ya, kada nzakwa Lazglafta Da ta ghona inda skwi nekwnkw, nda mndu tani.

²⁹ Ka mantša a tsi wu, nu ta psə gwal ta magaftā batem da mnaka gwal nda rwa na? Ka si walaŋta a gwal nda rwa ta sli'agapta ya wu katsi, na wa maga haŋ ta batem da mnaka tan na? ³⁰ Ka sli'agapta a mnduha ma mtaku wu katsi nī, na wa ta dza'a anŋi tawa hadak inda fitik? ³¹ Gita re mahtsim a na, mtaku ta kza i'i. Kahwathwata ta mnaghunata yu zwanama, ta gherōaku yu ta kaghuni ta ghona slna maga mghama mu Yesu Kristi. ³² Ka tsa wudawudə yu nda nimitakha ma luwa Afisus ya, ka nghanatā mnda səla tsi kwenkwen katsi nī, nahgani kataf tsi ta i'i na? Ka si had sli'agapta ma mtaku wu katsi, manda va ya ta mnə sanlaha na, «zamaza, samasa, ya wya dza'a rwurwa† mu mahtsim ya,» ka haŋ. ³³ Dasuwa ka kuni, ma nanə kuni ta ghona ghuni, ya «ksa nzaku nda ghwadaka mnduha na, ta badzay ta mndu.» ³⁴ Vraganaghawa vra ta ghona ghuni manda ya ta raku. Ma walaŋ kuni ta maga dmuaku, ya sna a sanlaha mataba ghuni ta Lazglafta wa. Aya hula ka i'i tada!

Kinawu ka gwal nda rwa dza'a sli'agapta?

³⁵ «Ka waya ka skwi dza'a daway sani ma mndu kazlay: Waka gwal ta rwuta dza'a sli'agapta na? Nda wani ma slu'uvgha dza'a sli'agapta haŋ na ka'a?»

³⁶ Rghargha vgha na! Sna a ka kazlay: Had skwi ta sləgadata ka ta dyafta ka ta rwa a tsi wu ka'a ra? ³⁷ Skwi ta sləgadata ka na, kuzunani a wa, hyani ya, dər mā hya tsi dər mā sana hulfa a tsi. ³⁸ Na vlanŋta Lazglafta manda ya ta kumay tsi ta kuzun na dər wati ma skwi sləgada ka. Kuzun ya ta ksanavata ta vlanŋta tsi.

³⁹ Inda skwi ta hafu na, ndaghəŋani ndaghəŋani slu'u vgha tan: Ndagheŋani slu'u vgha mndu, ndaghəŋani slu'u vgha skwiha fwađ fwađ səla mista tan. Ndagheŋani na zarakha, ndaghəŋani na klipihə.

⁴⁰ Ndagheŋani tsatsatā skwiha ta luwa, ndaghəŋani tsatsatā skwiha ta hadik. Ndagheŋani wdakwa skwiha ta luwa, ndaghəŋani wdakwa skwiha ta hadik. ⁴¹ Ndagheŋani wdakwa fitik, ndaghəŋani wdakwa tili. Ndagheŋani wdakwa tekwaŋtsa. Ta dgavadga wdakwa sana tekwaŋtsa nda sani guli.

⁴² Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda gwal dza'a sli'agapta ma mtaku guli. Slu'uvgha lamə lu da hadik na, na rwutani. Slu'uvgha dza'a sli'agapta na rwavata a wa. ⁴³ Ka ghwadaka skwi vzadatu lu da hadik, sli'agaptani ya na, nda glaku tida. Nda raghwa ta vzadatā lu, ta sli'agaptā tsi na, mbrumbra katakata. ⁴⁴ Ka slu'uvgha mnda səla nzakwani ta lamtā lu, ma sli'agaptani

* **15:27** Ngha ta Zabura 110:1. † **15:32** Ngha ta Isaya 22:13.

mbəɖanafmbəɖa Sulkum ta vghani. Ka si mamu slu'uvgha mnda səla ya ná, mamu slu'uvgha ta vlə Sulkum ya guli. ⁴⁵ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Adamu tanɗanɗa mnda səla vuslanam Lazglafta ta hafu». Mahisa Adamu ta nzakway ka Kristi ya ná, ta luwa saha tsatsi, tsatsi ta vlə hafu† ɗa mnduha. ⁴⁶ Tsa ka Sulkum ya a tanɗanɗani wu, tsa ka mnda səla yeya, kada saha tsa ka Sulkum ya. ⁴⁷ Tsa tanɗanɗa mndu tsagap lu ma haɖik ya ná, ɗa haɖik tsa, sa ta luwa tsa ka mahis ya. ⁴⁸ Manda nzakwa tsaya ka haɖik ya ná, ɗa haɖik tsaha ya guli. Manda nzakwa tsaya ka ɗa luwa ya ná, ɗa luwa tsaha ya guli. ⁴⁹ Manda tsa klafta mu ta yakwa tsa ɗa haɖik ya ná, manda va tsaya dza'a klafta mu ta yakwa tsa ta luwa ya guli.

⁵⁰ Zwanama ɗa, nana skwi ta mnə yu na ná, haɗ slu'uvgha nda us dza'a lavintá lami da ga Mgham Lazglafta wa. Haɗ ya ta rwuta dza'a za həga ya kul rwuta guli wa.

⁵¹ Wana yu dza'a maraghunata ɗifatá skwi mariɗiŋ Lazglafta. Demdem a mu dza'a rwuta wu, ama demdem mu dza'a mbəɖavafta. ⁵² Gi hadahada dza'a mbəɖavafta mu manda kulitsa iri vyar lu ta kɗavakta vyatá duli. Vyata lu ta tsa duli ya ná, gi sli'agapta gwal nda rwa tsa nda slu'uvgha ya kul rwavata, ta mbəɖavafta amu guli. ⁵³ Manda va tsaya ná, nda nza tkwe' ka mbəɖapta na slu'uvgha mu ta rwaku na, nda ya kul rwavata, ɗa mbəɖapta na ta mtaku na, nda ya kul mtavata. ⁵⁴ Tahula mbəɖapta lu ta na vgha ta rwaku na nda ya kul rwavata, mbəɖapha lu ta na ta mtaku na nda ya kul mtavata ya, tsaya dzatá ghəŋa skwi nda vinda ma gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Ndunda lu ta mtaku, zaza lu ta ghwa tida kə'a ya.

⁵⁵ «Wura! Ga zatá ghwa gha kay tama mtaku? Wura!

Ga gurma gha kay tama mtaku[§]»

⁵⁶ Dmaku ná, gurma mtaku ya. Fatá zlahu ta vlanɗá mbraku ta dmaku.

⁵⁷ Rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá za ghwa nda ma Mghama mu Yesu Kristi!

⁵⁸ Mantsa tama zwanama ɗa gwal ta ɗvu yu, dihavawa diha, ma gigɗava kuni, lawala ta kəma ta kəma nda slna Mgham Lazglafta, ya haɗ visa ghuni dza'a nzata ka mbalay da Mgham Lazglafta wa.

16

Tskaftá tsemi ɗa zwanama ma Ursalima

¹ Taghəŋa skwi ta nghaghanaghatá tska skwi ɗa vlay ɗa mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima ya, magawamaga kaghuni guli manda va ya mnanaŋ yu ta Igliz ta haɖika Galat. ² Inda ɗamas, ka faghuta inda kaghuni ta tsemi mintgha ghuni taɓta skwi ya ta mutsafta kuni, da laghu lu kzla i'i kada tsKay. ³ Lagha ɗa dazlay ya, ɗa vivindafta ɗa ta ɗelewer ɗa ghunafta ɗa ta mnduha dza'a zabapta kaghuni ɗa kla tsa skwi dza'a tsakafta kuni ya da luwa Ursalima. ⁴ Ala ka nda nza tsi ɗa dza'a vɗɗa i'i katak má, gway tan ta vgha tsa kawadaga nda i'i.

Skwi ta kumə Pwal ta magay

⁵ Dza'a labla yu ta haɖika Mekaduniya, hada dza'a sli'afɗa yu ka labə da nghaghunaghata. ⁶ Kawaka skwi ná, dza'a hanavahana yu da kaghuni, ka dza'a za hada a yu ta fwak, ɗa pghay ghuni ta i'i da inda vli ta dza'a yu. ⁷ Va a yu ta nghadaghata zekw da kaghuni dazlay wa. Ta kumay yu ta hanavata tsəɓakw da kaghuni ta graftá yu, ka nda ɗvay Mgham Lazglafta tsi.

⁸ Ama dza'a nzata hadna yu ma luwa Afisus har ka sagha fitika Pentek-wat*, ⁹ kabga gunihaguna Lazglafta ta watgha buwanŋ ɲa magatá ɲerma slna, aŋ mndani nda ndəgha ghumaha ta lmu nda i'i.

¹⁰ Ka ɓhadaghaɓha Timute da kaghuni katsi, ka tsafaranafta kuni ta vgha yaha nzata nda zləŋ mataba ghuni, kabga ta magay ta slna Mgham Lazglafta manda ɲa da. ¹¹ Yaha dər wa da hərtətata, ka pghafta kuni nda zdaku ka sagha tsi da i'i, kabga ta kzlaykzlay ɲni hadna nda zwanama.

¹² Ya manda zwanama mu Apwalus ya ná, ndəbanandəba yu ta dzvu katakata má ɲa laba taŋ nda zwanama da nghaghunaghata, ama ndanana a kumafta maya tsatsi ta labə wu, dza'a labla ma fitik ya da mutsafta tsi.

Vlatá hidaku nda ga zgu

¹³ Nzawanza hzleŋa, ka dihavata kuni ma zlghay nda ɲuduf, yaha kuni da zləŋ, ka mbra kuni ta vgha. ¹⁴ Ma inda skwi ta magə kuni, ka maga kuni nda dʋutá mndu.

¹⁵ Zwanama da, nda sna kaghuni ta Stefanus nda gwal ga taŋ tani, hahəŋ taŋtaŋa gwal ta zlghaftá Yesu Kristi ta hadika Akaya, ka fata həŋ ta ghəŋa taŋ ɲa maganatá slna ta mnduha Lazglafta. Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: ¹⁶ Snawasna ta gwada da mndərga tsa mnduha ya, nda ya da inda gwal ta maga mndərga tsa ɲani slna ya kə'a.

¹⁷ Ta rfu yu katakata nda sagha i Stefanus nda Fwartunatus nda Akaykus da nghadighata. Nghay da ta həŋ ná, manda skwi kaghuni demdem ya ka yu ta nghay, ¹⁸ kabga ləihaləba həŋ ta ɲudufa da nda ɲa ghuni tani. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, dīna vla glaku ɲa taŋ.

¹⁹ Ta ga zgu Igliz ta hadika Asiya ɲa ghuni. Ta ga zgu i Akilas nda Priskila nda Igliz ma həga ga taŋ tani ɲa ghuni katakata, ma hga Mgham Yesu. ²⁰ Ta ga zgu inda zwanama ɲa ghuni.

Ka gaguvta kuni ta zgu hmətət mataba ghuni sani nda sani.

²¹ I'i Pwal ta vindaghunaftá na ga zgu na nda dzva da.

²² Inda mndu kul dʋa Mgham Yesu ná, ka nza tsi ka mndu nda ksi'a.

Maranata!† (Mghama ɲni ta sagha!)

²³ Ka nza zdakatahuda Mgham Yesu nda kaghuni.

²⁴ Dʋudʋa yu ta kaghuni demdem nda ɲudufa da ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi.

* **16:8** Ngha ta Slna gwal ghunay 2:1.
sagha kə'a ya, nda gwada Grek.

† **16:22** Maranata: Manda mnay kazlay: Mghama ɲni ta

Mahisa tsghatá lwa Pwal ṅa 2 La Kwareṅt

Ga zgu

¹I'i Pwal zbp Lazglafta ṅa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi ta vindaghu-naftá na ḑelewer na. Kawadaga ṅni nda zwanama Timute. Ta ga zgu ṅni ṅa kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Kwareṅt, nda ya ṅa inda gwal zlghey nda ṅuduf ta kuraghuta kwakwara haḑika Akaya tani.

²Ka vlaghunavla Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zḑakatahudani nda zḑakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³Rfamarfa ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Dagala tawa hidahida da tsa Lazglafta ya. Tsa Lazglafta ta gḑata* ta l6a ṅuduf ṅa mu ya.

⁴Tsatsi ta l6a ṅuduf ṅaṅni ma inda ghuya ḑaṅwa ṅni. Nda tsa l6a ṅuduf ta vlaṅnata tsi ya, ta laviṅta aṅni ta l6anata ṅuduf ta sanlaha ta ghuya ḑaṅwa guli.

⁵Manda va tsa ghuyta Kristi ta ḑaṅwa katakata ya ta ghuya aṅni guli. Lazglafta guli ná, ta l6aṅna l6a ta ṅuduf katakata nda ma Kristi. ⁶Ka ta ghuyay aṅni ta ḑaṅwa katsi ná, ṅa l6aghunata ṅuduf, nda ya ṅa mbakwa ghuni nzakwani. Ka si vlaṅnavla Lazglafta ta l6a ṅuduf ta aṅni ná, nda nza ṅa l6aghunata ṅuduf ta kaghuni guli, dza'a kəl kuni ka mutsaftá mbrakwa su'a ghuya ḑaṅwa mndərga va tsa ṅa aṅni ta ghuyay ya ⁷Grafgra aṅni kazlay: Nda diha kuni ta tva Lazglafta ka'a. Nda gwa mu ma ghuya ḑaṅwaha. Ka l6aghuna l6a Lazglafta ta ṅuduf manda ya ta l6aṅnata tsi ta ṅa aṅni ya guli.

⁸Aṅi zwanama, va a aṅni ta kwalaghuni kul snaṅtá ghuya ḑaṅwa ghuyə ṅni katakata ta haḑika Asiya wa. Fərtufərtə tsa ghuya ḑaṅwa ya ka malaghuta mbrakwa ṅni. Graf a aṅni kazlay: Si ta dza'a nzanza ṅni da hafu kə'a wa.†

⁹Manda va tsaya ná, nda fa aṅni ṅa rwiṅta ka aṅni sizlay. Tsaw Lazglafta ta fata mantsa ṅa maraṅta kazlay: Ta mbrakwa ṅni a fafta ṅni ta ghəṅa ṅni wu kə'a. Ta Lazglafta ta sli'aganaptá mndu ma mtaku fafta ṅni ta ghəṅ. ¹⁰Tsatsi ta klaptá aṅni ma mndərga tsa ghwadaka mtaku ya. Tsatsi dza'a klaṅnaptə mida guli. Ta tsatsi fatá ghəṅa ṅni ṅa klaptá aṅni dazlay guli. ¹¹Ka kata kuni ta aṅni nda maga du'a. Ka nda ndəgha gwal ta maga du'a da Lazglafta ta ghəṅa aṅni katsi ná, dza'a nda ndəgha gwal dza'a rfu ta ghəṅani guli tsu'afər Lazglafta ta tsa du'a taṅ ya.

Mbəḑapta Pwal ta vli si dza'a sli'i tsi

¹²Skwi ya ta vlaṅnatá tsafara vgha ná, nzuvusnza ṅni ta nzaku dīna nda inda mnduha ka ṅni ta ḑaslay ma ghəṅa ṅni. Katkatani mataba nzaku ya nzuvus mu nda kaghuni. Nzunza ṅni ta tsa nzaku ya ndə'ets nda hanatá ghəṅ manda ya vlaṅna Lazglafta. Manda ya ta kumə dífla slu'uvgha a nza ṅni ta tsa nzaku ya wu, ama Lazglafta ta katanṅata nda zḑakatahudani. ¹³⁻¹⁴Skwi ta vindaghunafta aṅni ná, skwi ya ṅa dzaṅafta ghuni ṅa snaṅta ghuni ya. Ki'a nda ki'a yeya skwi snaṅ kuni ndanana mndani, ta graftá ṅni ná, dza'a nda sna kuni ta inda skwi dazlay. Skwa tsafarakwa ghuni aṅni, manda ya dza'a

* 1:3 Isaya 40:1 nda Zabura 94:19. † 1:8 Gray nda 1 La Kwareṅt 15:32.

nzaku kaghuni ka skwa tsafarakwa aŋni baɗu vragata dza'a vragata Mgham Yesu.

¹⁵ Grafgra yu mantša ya nzakwani kə'a, kəl yu ka kuma si lagha da kaghuni karaku, ɲa mutsaghunaftá ɗɗaku his sɛla. ¹⁶ Nda da kaghuni má dza'a laba yu ta slí'i yu ka dza'a ta hadika Mekaduniya, má ɲa vragapta da nda da kaghuni guli ta sabə yu†. Má ɲa katihata nda dza'a ta hadika Zudiya, sew labə a yu wa. ¹⁷ Mataba tsaya ná, sna a yu ta skwi ta ndanu yu wu ka kaghuni ra? Ari tsa ndanə ndana yu ya ná, ndana slu'uvgha ya a ka kaghuni ta gray, ɲa mnay da kazlay: Anji, a' mantša a kay guli wu kə'a nda va tsa skwa turtuk ya na? ¹⁸ Manda va tsa nzakwa Lazglafta ka mndu tɗukwa ya ná, manda va tsaya tsa gwada mnaghuna aŋni ya. Nza a tsa gwada mna ghuna aŋni ya ka «anji,» a' «mantša a kay guli wu» kə'a ta va tsa skwa turtuk ya wu, ¹⁹ kabga ma mnaghunata ɲni, i Silas nda Timute nda vərda i'i ta gwada ta Yesu Kristi Zwaŋa Lazglafta ná, mnay kazlay: Anji, a' mantša a kay guli wu kə'a ta va tsa skwa turtuk ya a mnə aŋni wa. Anji, ɲa tsatsi ta mnay inda fitik. ²⁰ Nda ma tsatsi ta mna Lazglafta ta «anji» nda inda skwi tamaf tsi ta imi ta sləmən. Tsaya ta kəl amu ka mnay nda ma Yesu Kristi kazlay: Mantša ya nzakwani kə'a, ɲa vlanɗá glaku ta Lazglafta. ²¹ Tsatsi ta dihanɗata nda kaghuni tani ma Yesu Kristi, tsatsi ta zabaptá amu, ²² ka tahamaftá tsi ta ɲizla ɲa maranɗá kazlay: ɲani amu kə'a. Tsaya ta nzakway ka Sulkum nda ghuɓa famam tsi ma ɲudufa mu ɲa gramafɗa skwiha ɗinaɗina dza'a tsi magay ɲa mu dazlay.

²³ Takma Lazglafta ta mnaghunata yu. Yaha yu da gurdaghunaftá ɲudufa ghuni ka yu kwal yu kul vrəgladapta da luwa Kwareŋt. ²⁴ Kumay ɲni ta faghunaghatá zlabak ta ghəŋa zlgħay nda ɲudufa ghuni a wu, ta maga slna mu ka skwa turtuk, ɲa ɗɗavafta ɲudufa ghuni, kabga nda diha kuni ma zlgħay nda ɲuduf.

2

¹ Skwi kura yu ná, haɗ yu dza'a vrəgladapta da kaghuni, da gurdəglaghunaftá yu ta ɲudufa ghuni wa. ² Ka gurdaghunafgurda yu ta ɲudufa ghuni ya ní, wa dza'a ɗɗidiftá ɲuduf ta i'i tama, tsa kaghuni má dza'a ɲraghunafta yu ta ɲuduf ya a wu ra? ³ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá tsa ɗelewer ya ná, va a yu ta laba ɗa slanaghatá mnduha má dza'a ɗɗidiftá ɲuduf mazlay ná, ɲa ɲeridiftá ɲuduf wa. Grafgra yu kazlay: Ka ta rfu yu ná, dza'a rfu inda kaghuni guli kə'a. ⁴ Ta vində yu ta tsa ɗelewer ya ɲa ghuni ná, nda ghuya ghəŋa da, gurdə gurdə ɲudufa ɗa katakata, ima taw ta ira ɗa. ɲa ɲraghunaftá ɲudufa ghuni a vindaghunafta yu wa. ɗina ka snanɗa ghuni ta ɗva kaghuni ya ɗvaf yu kahwathwata.

Plinista Pwal ta dmakwa mndu ya ta razanafta

⁵ ɲranafta mndu ta ɲuduf ta mnduha ná, i'i a ɲridif tsi wu, kaghuni demdem ya, ɗər má kaghuni demdem a tsi. Tsaw va a yu ta fərtinɗá gwada ta ghəŋani wa. ⁶ Tsa dvanaghata dvanagha ndəghata sanlaha mataba ghuni ta tsa mndu ya ná, prək tsaya. ⁷ Ndanana, pliniswapla ta dmakwani, ka vla kuni ta mbraku ɲani, yaha ɲudufani da ɲruta ka malaghutá mbrakwani. ⁸ Wyawa dzvu maranəŋwamara ta ɗvu kahwathwata. ⁹ ɲa dzəgha kaghuni vindaghunafta yu ta na ɗelewer na guli, kabga ta kumay yu ta snanɗa, ka ta snərsna a kuni ta inda skwi ta mnaghunata yu. ¹⁰ Ka plinispla kuni ta dmakwa mndu ná, i'i guli ná, plinispla yu. ɗəmakwa mndu ya plinis yu, ka si

† 1:16 Ngha ta Slna gwal ghunay 19:21.

mamu dmaku ɲa play ná, plinispla yu kabga kaghuni, nda nga Kristi guli,
¹¹ kada kwala halaway zata ghwa ta amu, kabga nda sna amu dinadina ta hidakwani.

Nzakwa Pwal ma luwa Truwas

¹² Sli'afslí'a yu ka laghwí da luwa Truwas da mna Lfída Gwada ta ghəɲa Yesu Kristi. Manda ɓhadaghata da, kə'a ka yu ná, məd tadípta Mgham Yesu ta tvi dinadina ɲa mna gwada hada. ¹³ Nziya nza tsi, tsə'amma ghəɲa da, kabga slanagha a yu ta zwanjama da Titus hada wu, kəl yu ka mnay ka nzata kuni dughwana kə'a nda hən, ka sli'afsa ka zlanjta gwal ma luwa Truwas ka laghu yu ta hadika Mekaduniya.

Zatá ghwa Yesu Kristi

¹⁴ Rfu da Lazglafta! Tsatsi ta vlanjnatá za ghwa inda fitik ma Kristi. Klafkla ta anɲi ɲa mnanjta Kristi ma inda vli. Nda nza anɲi manda urdi zda vortiktika ta pusata lu. ¹⁵ Manda va tsaya, nda nza anɲi manda urdi zda vortikatani klaf Kristi ka vlanjta Lazglafta. Tsa urdi ya ná, nda nza ka ɲa gwal ta mutsa mbaku, nda gwal ta zadinjta ghəɲa tan tani. ¹⁶ Ka ɲa gwal ta mutsa mbaku ná, zda tsa vortikatani ya, ta vlanjla Lazglafta ta hafu ta hən. Ka ɲa gwal ta zadinjta ghəɲa tan guli ná, zda a tsa vortikatani ya wu, ta klanakla ta mtaku ta hən. Wa ya prək ka magafta tsa slna ya tama? ¹⁷ Anɲi ná, nza a anɲi manda hamata sanlaha ta za huda tan ta gwada Lazglafta wa. Lazglafta ta ghunafta anɲi, kahwathwata ta mnə anɲi ma Kristi ta kəma Lazglafta.

3

Gwal maga slna ma lfída dzratawi

¹ Ta dza'a zlrə nda zlrə ɲni ta ghuba ghəɲa ɲni ra? Delewer lagha maranjta ghəɲa ɲni da kaghuni ta zbə ɲni re, ari mamu a delewer ta zbə ɲni da kaghuni ɲa mara ghəɲa ɲni manda ya ta magə sanlaha na? ² Vərda kaghuni tsa delewer maranjta ghəɲa ɲni ya vindam Kristi ma ɲudufa ɲni, snən lu, ta dzanə inda mnduha. ³ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni tsa delewer vindam Kristi ka tsghafta nda ma dzva ɲni ya. Nda ima vindi a vindafta tsi wu, nda Sulkuma Lazglafta nda hafu mida vindafta tsi. Ta klam* a vindafta tsi guli wu, ma ɲudufa mnda səla vindamta tsi.

⁴ Kəl ɲni ka mnay kazlay: Vindata delewer Kristi kuni kə'a ná, kabga Yesu Kristi ta gramafsa mantse ya nzakwani kə'a ta kəma Lazglafta. ⁵ Nda sna anɲi kazlay: Slaghu a anɲi ka ghəɲa ɲni ka maga tsa slna ya wu kə'a. Lazglafta ta vlanjnatá mbrakwa magay. ⁶ Tsatsi ta vlanjnatá mbrakwa nzaku ka gwal maganata slna ɲa mnay ɲa mnduha ta Lfída dzratawi dzraf tsi. Tsa lfída dzratawi ya ná, sladaf a ta zlahu vindaf lu ghalya ya wa. Ta Sulkum nda ghuəa sladafta tsi. Tsa vindata zlahu ghalya ya ná, ta hla mnduha da mtaku. Sulkum nda ghuəa ya ná, ta hla mnduha da hafu.

⁷ Ghalya, ta klam vindafta lu ta tsa zlahu ya, ka magə Musa ta slna tsa zlahu ta kla mndu da mtaku ya. Kulam nda tsaya ná, ta vlanjla tsa slna ya ta glaku. Lavinj a la Isra'ila ta ngħu† da kumani wu, kabga ta wudaku kumani katakata. Tsaw, ɲa nzəvata a tsa wudakwani ya wa. ⁸ Had slna Sulkum nda ghuəa dza'a malaghutá glaku ka tsaya tama rki? ⁹ Ka si tsa slna zlahu ta hla mnduha da mtaku ya, mamu glakwani ya ní, tsa slna Sulkum ta nanafta

* **3:3** Ngha ta Sabi 24:12. Ngha ta Irmiya 31:33, nda Izekiyl 11:19, 36:26-27. † **3:7** Ngha ta Sabi 34:29-35.

mndu tɔukwa ya guli, malaghumala ɲani glaku piyw! ¹⁰ Tsaya tama ná, da na glaku ta malaghuta piyw ndanana ná, haɗ tsa glaku ghalya ya ta mnaku wa. ¹¹ Ka si tsa dza'a kwal kul nzɔavata ya mamu glakwani ya, malaghumala ɲa na dza'a nzaku ɲa kɛkedzeɲ na tama.

¹² Haɗ sana skwi dza'a ɲni difay ma tsa gwaɗaha ya wu, kabga nda sna aɲni kazlay: Manda tsaya nzakwa tsa skwiha ya kə'a. ¹³ Manda Musa ta bukwanaɲhuta kuma nda lgut yaha la Isra'ila nghanɗa htakwa tsa glaku ya ma kumani ya a aɲni wa. ¹⁴ Tunɗunwa ghəɲa la Isra'ila. Ha gita, laviɲ a həɲ ta snanɗa tsa kahwathwata ya ta dzanə həɲ ta tsa dzratawi ɲa ghalya ya wa. Ta klin a lu ta tsa lgut ya wu kabga laviɲ a lu wu, ba mndu nda ndi'atá vghani nda Kristi kwenɲkwen. ¹⁵ Kulam gita, ta dzanə həɲ ta tsa zlaha Musa ya ná, manda skwi bukwanaɗ tsa lgut ya ta ɲuɗuf ta həɲ ya həɲ. ¹⁶ Ama manda skwi ya nda vinda: «Inda mbəɗaghuta mndu ta vgha tvə Mgham Yesu ya ná, dəɗaghuta tsa lgut† ya.»

¹⁷ Mgham Yesu ná, Sulkum ya. Ma vəl hada Sulkuma Mgham Yesu guli ná, nda pla vgha mnduha. ¹⁸ Amu demdem, bukwa a kuma mu wa. Manda dalagar ya ta wuɗakwa glakwa Mgham Yesu ta amu. Mgham Yesu ta nzakway ka Sulkum ya ta mbəɗanafta ka nanafta manda va tsatsi, ka kla amu ta kəma ta kəma ma tsa glakwani ta malaghuta ya.

4

Ghuyama ɗaɲwa kawadaga nda Kristi

¹ Lazglafta ta faɲnamtá tsa slna ya ma zɔakwani, tsaya ta kwal ɲni kul rwa malandugu. ² Haɗ ta ɲana vgha nda ghwaɗaka skwiha ta magə lu ma difa ma difa, ta pgha hula ɲa mndu wa. Nana a aɲni ta mndu wu, haɗ aɲni ta mbəɗanaftá gwada Lazglafta wa. Katək ná, kahwathwatani ɲa aɲni ta mninɲta banluwa. Mantsa ya dza'a kəl inda mndu ka ɗasla kahwathwata ɲni ma ɲuɗufani ta kəma Lazglafta. ³ Ka nda difa na Lfida Gwada ta mnə ɲni na katsi ná, da gwal ta zaɗinɗa ghəɲa taɲ nzakwa tsi nda difa. ⁴ Sna a həɲ ta na Lfida Gwada ta mnə aɲni na wu, kabga hanafha Lazglafta na ghəɲa haɗik na ta ɲuɗufa taɲ, ɲa kwala taɲ kul nghanɗa tsa tsuwadək ta tsuwadaka həɲ, ta sabi ma Lfida Gwada ta ghəɲa glakwa Yesu Kristi ya. Tsa Yesu Kristi ya ná, ka guram nda Lazglafta. ⁵ Ta mnə aɲni ta tsa Lfida Gwada ya ná, gwada ta ghəɲa aɲni a ta mnə ɲni wa. Gwada ta Kristi ta nzakway ka Mgham ɲa aɲni ta mnay. Aɲni, gwal ksaghunatá slna aɲni, kabga nzakwa ɲni mista Yesu. ⁶ Ka Lazglafta mnata ma fitika zlaganaptani ta ghəɲa haɗik na: «Ka tsuwadaka tsuwadək ta vli ma grusl*,» ka'a. Va tsa Lazglafta ya ta tsuwadakanafá vli ma ɲuɗufa ɲni ɲa tsuwadaka mnduha, ɲa snanɗa taɲ ta glakwa Lazglafta nda ma kuma Yesu Kristi.

⁷ Bəzleghwa tsaf lu nda rɔisl aɲni, ta kla tsa ɲərma skwa gadghəl ya. Kəl tsi ka nzakway mantsa ya ná, Lazglafta ta mbranaghatá maga inda skwi, aɲni a wa. ⁸ Dagala ɗaɲwa ta ghuyanaɲpta lu, kulam nda tsaya, kɗaɲna a wa. Dəgaɲha ɲni ta ghəɲ baɗu masani, ta hla a ghəɲa ɲni tida wa. ⁹ Gaɲnapha lu ta iri, ta zlanɲa a Lazglafta wa. Nɲunusha lu ta ima zgi, ta klap a lu ta hafu ma aɲni wa. ¹⁰ Ta wa hɗak ɲni inda fitik manda va tsa maganatá Yesu ya, kada maravata nzakwa Yesu guli ma vgha ɲni. ¹¹ Ma inda ɲa aɲni ma nzaku ná, ta wa hɗak ɲni ta ghəɲa gwada ta Yesu, kada maravata nzakwa Yesu ma na

† 3:16 Ngha ta Sabi 34:34. * 4:6 Zlrafta 1:3.

ŋaŋni ma slu'uvgha ta mtaku na. ¹² Mantsa ya ná, nzaku ta wa hɗak ŋa aŋni, nzakwa ghuni nda hafu ŋa kaghuni.

¹³ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Zlghafzlgħa yu ta gwada ta ghəŋa Lazglafta kəl yu ka gwaday†.» Aŋni guli na, zlghafzlgħa aŋni ta Lazglafta manda va tsaya, ta kəl aŋni guli ka mna gwadani. ¹⁴ Nda sna aŋni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Mgham Yesu ma mtaku kə'a. Tsatsi guli dza'a sli'aganapta ma mtaku, kabga nda ndi'a vgha ŋni nda Yesu. Ŋa hladamaghatani demdem ta kəmani. ¹⁵ Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, ŋa kata kaghuni nzakwani, ŋa sga sli'adamta mnduha mutsaftá zɗakatahuda Lazglafta. Mantsa tama, dza'a nda ndəgha mnduha ŋa rfa Lazglafta nda ya ŋa zləzlvay guli.

Faftá ghəŋyeya skwi ma ghəŋa mu

¹⁶ Tsaya ta kwal malandugwa ŋni rwavata. Dər má ta htaku nda hta vgha mu ma ki'a ma ki'a mndani ná, ta lfɗaku nda lfɗa vgha mu inda fitik ma Sulkum. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, ki'a yeya na ghuya ɗaŋwa ta ghuyə mu ndanana ka tsa glaku dagala ŋa kɗekedzen ta payamata tsa ghuya ɗaŋwa ya ta tvi ŋa mutsay ya. ¹⁸ Fafta skwi kul nghanťá iri amu ta ghəŋ, ta skwi ya nghan iri a wu. Skwi ya ta nghan iri ná, hať ta gɗavata wu, skwi kul nghanťá iri yeya ta gɗavata ŋa kɗekedzen.

5

¹ Nda sna mu kazlay: Ka zlinzla lu ta na dumbi ta nzaku mu mida na katsi ná, dza'a bamaf ba Lazglafta ta sana həga ta luwa kə'a. Ta ghəŋa vgha mu dza'a vlamata Lazglafta ŋa kɗekedzen ta luwa ya ta gwada yu ta tsa gwada ya. ² Ta na ghəŋa hađik ná, ta ksamata ka mamay katakata na tsa həga mu ta luwa, ka vgha mu dza'a nzakway ka lfɗ ya. Ta gama ta ɗaɗa ghəŋ nda taw nda taw. Ta dər má suđiɗiva Lazglafta 6a, ka mu ta mnay. ³ Ka sudavamasuda lu katsi ná, hať sulkuma vgha mu dza'a nzaku manda skwi ka fərđi'u wa. ⁴ Ka tata nzaku mu ma na dumbi mida mu ta na ghəŋa hađik na katsi ná, tata ɗaɗa ghəŋ mu manda skwi famagħa lu ta skwa ndəgaku. Kumay mu ta dgamata nda na vgha mu ta ghəŋa hađik na a wu, ama ka sudavamata lu nda tsa ta luwa ya, ka bukwamta tsa nda hafu ŋa kɗekedzen ya ta tsa ta mtaku ya. ⁵ Lazglafta kaghəŋani ta payaftá amu ŋa mbəɗamafta mantsa ya. Vlamavla ta Sulkumani guli ŋa gramaftá skwiha dza'a tsi magay ta kəma.

⁶ Tsaya tama, ta kəl mu ka nzata nda fata ghəŋ inda fitik. Aŋ mndani nda sna mu kazlay: Ka ta ma na vgha mu ta na ghəŋa hađik na mu katsi ná, ta di'ɨŋ mu nda həga mu ya da Mgham Yesu kə'a. ⁷ Ta nghan a mu nda iri karaku wa, nzakwa zlghay nda ɗuɗuf ta nzə mu. ⁸ Manda va tsaya ná, nda fa ghəŋa mu dar. Ta kumay mu ta sli'apta ma na slu'uvgha na ka nzata kawadaga nda Mgham Yesu. ⁹ Dər má tata ghəŋa hađik mu, dər má ta luwa a mu ná, zɗəganata mu skwi kumaf maya amu. ¹⁰ Inda amu demdem ná, dza'a lagħala mu ta kəma Kristi ŋa tsamagħatá guma, ŋa zlghay inda mndu ta nisəla slnani ya maga tsi ma nzakwani ta ghəŋa hađik. Ka ɗina slnani maga tsi, dza'a zlghay ta nisəlani, ka ɗina a slnani maga tsi wu dza'a zlghay ta nisəlani guli.

Nda ma Kristi slərbapta Lazglafta ta zughu nda amu

¹¹ Ya wya nda sna amu ta skwi ta hgə lu ka zləŋa Mgham Yesu ya, tsaya ta kəl aŋni ka ɗavata ka kasaťá ghəŋa mnduha. Nda sna Lazglafta ta aŋni dar, ta

† 4:13 Nghan ta Zabura 116:10.

grafta aŋni guli ná, nda sna kaghuni ma ɲuɖufa ghuni ta aŋni. ¹² Ghubargəltá ghəŋa ɲni a ɲa aŋni ta ghubargəltá da kaghuni wa. Maraghunatá tvi dza'a kəl kuni ka ghuba aŋni ɲa aŋni ta maraghunata, ɲa snaŋta ghuni ta hanaftawi ta gwal ghubaku nda skwa wa iri, ka zlanja ya ma ɲuɖuf. ¹³ Rgha həŋ ka kaghuni mantša ta mnə sanlaha ya ra? Dər má mantša tsi, ɲa vla glaku ɲa Lazglafta nzakwani. Ka mantša a tsi katək wu má, ɲa kata kaghuni nzakwani. ¹⁴ Inda skwi ta magə aŋni ná, ta magay aŋni kabga nda sna aŋni ta ɖvu ya ɖvu Kristi ta aŋni. Tsaya ta tinwa aŋni guli ta kəma ta kəma. Grafgra aŋni guli kazlay: Mtumta Kristi ta ghəŋa inda mndu kə'a. Inda mndu guli mtumta kawadaga nda tsatsi. ¹⁵ Mtumta ta ghəŋa inda mndu, kabga yaha gwal ta nda hafu da nzaku gaghəŋgaghəŋa taŋ, ɲa nzay taŋ ta nzaku ya ta zdəganata. Ka ɲa taŋ mtuta tsi, ka sli'aganaptá Lazglafta.

¹⁶ Ndanana tama ná, nghəgla a amu ta mndu manda hamata mnda səla wa. Dər má manda hamata mnda səla si ta ngha mu ta Kristi mndani ná, ndanana tama, nghəgla a amu manda tsaya wa. ¹⁷ Tsaya tama, ka si nda ndi'a vgha mndu nda Kristi katsi, nda nza ka lfida mndu. Lula tva nzaku ya si ta nzaku tsi ghalya, mbəɖavafimbəɖa ka lfidani. ¹⁸ Inda tsahaya ná, Lazglafta ta magata. Ka ghunagatá tsi ta Kristi mtuta ɲa slərbəptá zughu mataba mu nda tsatsi. Ka vlarɲnatá tsi ta slna dza'a mnənatá mnduha ɲa sagha taŋ slərbəptá zughu mataba taŋ nda tsatsi. ¹⁹ Skwi ta mnə aŋni ná, Lazglafta ta magatá slnani nda ma Kristi ɲa slərbəptá zughu matabani nda inda mndu. Nəvgla a ta dmakwa mnduha wa. Kəl tsi ka ghunaftá aŋni ɲa dza'a mnay ɲa mnduha kazlay: Ta kumay yu ta slərbəpta da ta zughu nda həŋ kə'a.

²⁰ Kristi ta ghunaftá aŋni ɲa kla lwa gwadani. Lazglafta kaghəŋani ta haga mnduha nda ma wa ɲni. Ma hga Kristi, ta ndəba dzvu yu ɲni ɲa ghuni, slərbəpwa slərbə ta zughu nda Lazglafta. ²¹ Walan a Yesu Kristi ta gatá dmaku wu, ka nanaftá Lazglafta ka dmaku ta ghəŋa gwadana amu, ɲa nzakwa mu ma ndi'atá vgha mu nda tsi, ka gwal tɖukwa ta wa irani.

6

¹ Ndanana ná, ta ksa slna aŋni nda Lazglafta. Kdəkwəkdək ta ndəba dzvu ɲni ɲa ghuni, ma ganava kuni ta masfa ta zdakatahuda Lazglafta ya zlghaf kuni. ² Ka Lazglafta nda mnduhani na:

«Ma fitikani snaghata yu ta tawa gha.

Ma fitik ɲa mbaghafta, kataghakata yu*,» ka'a.

Wana tsa fitik ya tama ndanana, wana tsa fitika mbaku ya tama guli ndanana.

³ Va a ɲni ta ksafta mndu ta aŋni nda dmaku ma slna ta magə ɲni wu, tsaya ta kəl ɲni ka ɲavata ka maga skwi ɲa kwal kul zləmbinjá mndu. ⁴ Katək ná, ta maray ɲni ta nzakwa ɲni ka gwal maganatá slna ta Lazglafta ma inda skwi ta magə ɲni. Dər ta gay lu ta iri ɲaŋni, dər ta ghuyay lu ta ɗaŋwa ɲaŋni, dər ta gigray lu ta aŋni, ta ksay ɲni ta ɲuɖuf mida. ⁵ Ta dɣay lu ta aŋni, ta pghay lu ta aŋni da gamak, ta sli'anafslí'a lu ta zlərdawi ka gi dza aŋni, ta ghuyay ɲni ta ɗaŋwa ta maga slna, haɖ ɲni ta faftá hani ta iri baɖu ma sani wu, haɖ ɲni ta ɗaŋtá skwa zay guli wa. ⁶ Ta maray ɲni ta nzakwa ɲni ka gwal kul haɖ sana skwi ɲa tsanavata, ka gwal nda sna ta skwa Lazglafta, ka gwal ksa ɲuɖuf, ka gwal maga zdaku, ka gwal nda Sulkum nda ghuɖa ma həŋ, ka gwal ta ɖvutá mndu nda ɲuɖuf turtuk. ⁷ Ka gwal ta mna vərda

* 6:2 Isaya 49:8.

gwaɗa, ka gwal nda mbakwa Lazglafta ma haŋ. Huzla vula ŋni ma zlaɓa nda zeghwɪ ná, tsaya kahwathwata. ⁸ Vlaŋnatá glaku ŋa sanlaha, haɗtətatá aŋni ŋa sanlaha. Zləzləva aŋni ŋa sanlaha, raza aŋni ŋa sanlaha. Ka gwal tsakalawi ta fata mnduha ta aŋni, tsaw kahwathwata ŋa aŋni ta mnay. ⁹ Manda gwal kul snaŋtá lu ta haŋ ka lu ta ŋha aŋni, tsaw va nda sna lu ta aŋni dɪnadɪna. Mbli a yaha ya ra, ka lu ta ŋha aŋni, tsaw ta ndiri aŋni dɪnadɪna. Gaŋnapha lu tiri, klap a lu nda kla ta hafu ma aŋni wa. ¹⁰ Ma skwi má ŋa ɓasay ŋni ta ŋuduf ya ná, rfu ŋa aŋni ta rfay. Ka pɗu haŋ, ka lu nda aŋni, tsaw nda ndəgha mnduha ta nanaftá aŋni ka gadghəl. Mamu skwa taŋ ra, ka lu nda aŋni, tsaw ŋa ŋni inda skwi demdem.

¹¹ Kaghuni gwal ma Kwareŋt, haɗ sana skwi difaghuna aŋni wa, dɪvɒva aŋni ta kaghuni katakata. ¹² Aŋni a ta kwal kul dɪaftá kaghuni wu, kaghuni ta tsukwaghutá vgha ghuni tavata aŋni. ¹³ Manda gwaɗa da ŋa zwanani ya gwaɗa yu ta na gwaɗa na ŋa ghuni, maraŋnawamara ta dɪafta kaghuni ta aŋni ma ŋudufa ghuni guli.

Haɗ skwi ta guyanaftá tsuwadək nda gurusl wa

¹⁴ Ma guyə kuni ta ghəŋ kawadaga nda gwal kul zlglaftá Lazglafta. Nu ta guyanafta mndu tɗukwa nda mndu ta maga ghwadaka skwi na? Nu ta guyanaftá tsuwadək nda grusl na? ¹⁵ Ta ghəŋa wu dza'a dzrafta i Kristi nda Halaway na? Nu ta guyanaftá mnda zlgħay nda ŋuduf nda mndu kul zlgħafta na? ¹⁶ Nu ta guyanaftá həga Lazglafta nda həga skwa wuyay na? Amu ná, həga Lazglafta nda hafu amu, manda ya mna tsi kazlay: Mataba taŋ dza'a nzamta yu ka wawaku kawadaga nda haŋ. Ka Lazglafta taŋ ta dza'a nzata yu, ka mnduha ɗa hahəŋ guli kə'a.

¹⁷ Tsaya kəl Lazglafta ka mnay ŋa mnduhani kazlay: Sli'apwa sli'a mataba taŋ, ka dgaghuta kuni ta vgha nda haŋ, ma ksaŋ kuni ta skwi kul raku, tsaya dza'a kəl yu ka dzrafta nda kaghuni.

¹⁸ Dza'a nzakway yu ka Da ghuni, ŋa nzakwa kaghuni ka zwana ɗa nda kwagha ɗa† guli, ka Mgham Lazglafta nda mbra kə'a ya.

7

¹ Zwanama ɗa, ya mantɓa ya ka lu tamaftá imi ta sləməŋ ya ná, sudapma ghəŋa mu ma skwi dza'a ŋriŋtá vgha mu nda ŋudufa mu. Ka kɗanakta mu ta nzakwa mu hezle' ma zləŋa Lazglafta.

Rfay Pwal ta rfu

² Gunəŋnawa guna ta ŋudufa ghuni. Haɗ ya mataba ghuni magana ŋni ta ghwadaka skwi wu, haɗ ya hlaghu ŋni ta səlani wu, haɗ ya tsaghu ŋni guli wa. ³ Tsaghunaghata guma a ta tsaghunaghata ŋni wa. Manda va tsa mnə ŋni ya ná, dɪvɒva aŋni ta kaghuni. Dər má ŋa mtuta tsi, dər má ŋa nzaku nda hafu a tsi ná, haɗ skwi dza'a dgamata wa. ⁴ Haɗ yu nda mahulhula ndanu ta ghəŋa kaghuni wa. Ta ghəɓaku yu ta kaghuni. Dər má ghuyghuya yu ta ɗaŋwa ná, nda ləa ŋudufa ɗa, ta rfu yu.

⁵ Dər ma fitika ɓhadaghata ŋni da luwa Mekaduniya ná, haɗ vgha mbi'aŋni wa. Ghuya ɗaŋwa haɗ ndiga ndiga yeya ta slaŋnaghata. Gruŋnus gra mnduha, ta zləŋ ŋni ma ŋuduf. ⁶ Mbada Lazglafta ya ta ləa ŋudufa gwal nda kəa

† **6:18** Ngha ta Zlahu 26:12, nda Izekiyei 37:27, Isaya 52:11, Irmiya 31:9 nda Izekiyei 20:34, 2 Samuyel 7:14, Isaya 43:6 nda Huseya 2:1.

ka lɔaŋnatá ɲɔɖufa ɲni ma ɓhadaghata Titus. ⁷ Tsa ɓhakta Titus yeya a ta lɔaŋnatá ɲɔɖufa ɲni wu, mnaŋnamna guli ká kuni lɔanata ɲɔɖufani. Rusaŋnaf rusa ká kuni ta kuma nghəglantá i'i, ká kuni ta haga madər, ká kuni ta lmiha ta lmu kəl yu ka va rfu katakata.

⁸ Nda sna yu kazlay: Nda gurda ɲɔɖufa ghuni ta ghəŋa tsa delewer vindaghunaf yu ya kə'a mndani, haga a yu ta madər ta ghəŋani wa*. Aŋ mndani, haganhaga yu ta madər ma fitik rets, nghadapər yu ta gurdatá ɲɔɖufa ghuni ta ghəŋa tsa delewer ya. ⁹ Ndanana ná, ta rfu yu ta ghəŋa tsa delewer vindaghunaf yu ya. Taghəŋa vəl gurdaghunaftá ɲɔɖuf a ta rfa yu ta rfu wa. Ta rfu yu, kabga tsa gurdatá ɲɔɖufa ghuni ya ta klaghunaktá mbədanafatá ɲɔɖufa ghuni ka paya tva ghuni. Har tsa gurdatá ɲɔɖufa ghuni ya ma ghəŋa Lazglafta. Tsaya tama, had sana dmaku magaghuna ɲni dekdek wa. ¹⁰ Gurdatá ɲɔɖuf manda ya ta kumə Lazglafta ná, ta mbədanafmbəda ta ɲɔɖuf ŋa mbafta, ŋa kwala lu kul haga madər. Gurdatá ɲɔɖuf manda ŋa gwal ma ghəŋa hadik ná, mtaku ta klakta tsi. ¹¹ Nghawangha ta skwi klaghunak tsa gurdatá ɲɔɖuf manda ya ta zdəganatá Lazglafta ya ɓa, nghawangha ká kuni ta ŋavata ka payanata nzaku, ka tsalaptá ghəŋa ghuni mida kə'a ta husaghunata, ká kuni ta zləŋay, ká kuni ta mama nghanjá i'i, ká kuni ta kuma maga skwi ta zdəganatá Lazglafta, ká kuni ta fata ghəŋa ghuni ka zlahu mnda dmaku. Ma maga inda tsa skwiha ya maraŋta kuni kazlay: Ta had kuni ma tsa skwiha ya wu kə'a.

¹² Tsa delewer vindaghunaf yu ya ná, vindaghunaf a yu ta ghəŋa mndu ta gatá dmaku dər ta ghəŋa ya gana lu ta dmaku wa. Kəl yu ka vindaghu-nafta ná, vindaghunafvinda yu, kabga ŋa maraŋta ghuni kahwathwata ta kəma Lazglafta kazlay: Nda fa vgha ghuni ka ŋaŋni kə'a. Tsaya skwi ta ksaŋnamtá ɲɔɖuf. ¹³ Ta ghəŋa tsa skwi ta lɔaŋnatá ɲɔɖuf ya guli ná, ta rfu ɲni katakata nghər ɲni ta rfa Titus, kabga zdanafta kaghuni demdem ta ɲɔɖuf. ¹⁴ Ghubaŋghuba yu ta ghubakwa da ta kaghuni ta kəmani. Ndanana tama ná, sabisa yu ma hula má dza'a ksutá i'i. Gwada ta gdəta aŋni ta mnaghunata ná, kahwathwata nzakwani. Manda va tsaya guli ná, tsa ghubay ghubu ɲni ta kaghuni ta kəma Titus ya guli ná, kahwathwata nzakwani. ¹⁵ Havaptani ka tsa zləŋata zləŋa kuni, ka slavaptá kuni ka tsu'afat nda ya ka kuni fata ghəŋa ghuni ka snanatá gwadani ya ná, ta sganaghasga ta yifatá kaghuni ma ɲɔɖufani. ¹⁶ Ta rfu yu, nda fa ghəŋa da ta kaghuni ma inda skwi.

8

Katanjá gwal zlghay nda ɲɔɖuf ma Ursalima

¹ Zwanama da, ta kumay ɲni ta mnaghunatá skwi maga zdakatahuda Lazglafta mataba Igliz ta hadika Mekaduniya. ² Ma ghuya danja ya ta ghuyə həŋ katakata, ka rfu həŋ ta rfu katakata, kulam nda nzakwa taŋ dgar ka pɖu, ka vlatá həŋ ta skwi dagala ŋa katanjá sanlaha. ³ Ka i'i ta mnaghunata ná, vlavla həŋ ka ghəŋa taŋ ta skwi manda ya klaf mbrakwa taŋ. Ka vlatá həŋ ha ka malaghuta. Ka ghəŋa taŋ sagha həŋ ⁴ da daway da aŋni ka ɲdanjá kazlay: Ta kumay aŋni ta nzakway tekwa mataba gwal ta katanjá gwal zlghay nda ɲɔɖuf ta hadika Yahuda kə'a. ⁵ Tsa skwi vla həŋ ya ná, vlavla həŋ ka malaghutá skwi ya má si ta ndanu aŋni. Tiŋəl ghəŋa taŋ vlaŋ həŋ ta Mgham Yesu karaku, tahula tsa guli ka tsu'afat həŋ ta maga skwi ya ta mnanata ɲni ta

* 7:8 Ngha ta 2 La Kwareŋt 2:3.

həŋ, manda ya ta kumə Lazglafta. ⁶ Tsaya kəl ɲni ka ndəʁanatá dzvu ta Titus ɲa labə da kɔ́ŋtá tska tsa skwi ya da kaghuni kabga tsatsi ta zlafta. ⁷ Ma inda skwi ná, galipi kaghuni ka sanlaha. Galipi kuni ma zlgħay nda ɲuɖuf, ma mna gwaɖa Lazglafta nda tvani, ma sɲantá kahwathwata, ma ɲavata ghuni ka maga slna Lazglafta, ma ɖvutá ya ɖvu kuni ta aɲni. Ya mantsa ya tsi ya tama, magawamaga ta tsa ɲərma slna ya nda ɲuɖuf turtuk.

⁸ Mbla kaghuni a ta mbli yu wu, snaghunamta snaghunam yu ya ka sanlaha ta ɲavata ka vlay. Ma tsaya guli dza'a kəl kaghuni ka maraɲta kazlay: ɖvudva kaghuni kahwathwata guli ta katanťá sanlaha kə'a. ⁹ Nda sna kaghuni ta zɔ́akatahuɖa Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ná, galipi ya, ka ɲintá tsi ta ghəŋani ka pɖu ɲa naghunaftá kaghuni ka gadghəl nda ma tsa pɖani ya.

¹⁰ Wya skwi ta raghunata ta ndanu yu: Kɔ́a ná, tiɲəl kaghuni ta kuraťá katanťá gwal zlgħay nda ɲuɖuf ta haɖika Yahuda, gi ka vlatá kuni. ¹¹ Ndanana guli ná, ɖina ka kɔ́ŋtá ghuni ta tsa zɔ́akwa ghuni ya kura kuni ta vlay daga tanťan ya. Ka vla kuni manda ya klať mbrakwa ghuni. ¹² Ka nda ɲuɖuf turtuk klafta ka ta skwi klať mbrakwa gha ka vlata katsi ná, zɔ́əganazɔ́a ta Lazglafta. Dawa a ta skwi kul haɖ da kagħa wa.

¹³ Nza a kazlay: Ka klagħuta kaghuni ta ndəgaku ta ghəŋa sanlaha, ta ghuyə kaghuni ta ɖaɲwa kə'a wa. Ka guram ka lu, ka i'i. ¹⁴ Ndanana ná, ta mamu skwi ma dzvu da kaghuni, ɖina ka katanťa ghuni ta gwal kul haɖ skwi ma dzvu da həŋ. Baɖu pɖay kaghuni ya guli, ka mamu tsi da hahəŋ ya, ɲa katay tanť ta kaghuni. Mantsa tama, ka guram kuni. ¹⁵ Ka gwaɖa Lazglafta na:

«Fərtu a ɲa mndu ta tskanata dagala wu,
htu a ɲa mndu ta tskanata kwitikw guli wu*,» ka'a.

I Titus nda grahani

¹⁶ Ta rfay ɲni ta Lazglafta ta vlaɲťá ndanu ta Titus, ka fatá tsi ta ghəŋani ɲa katagħunata manda va ɲaɲni. ¹⁷ Tsu'aftsu'a Titus ta ndəʁa dzva ɲni ya ndəʁana ɲni ɲa labə da kaghuni. Makɖaku aɲni ka gwaɖganata ná, fufa tsatsi ta ghəŋani, yifuyifa ma ɲuɖufani, kabga ɖvudva ta katagħunata. ¹⁸ Wya ɲni ta ghunadapťá sana zwaɲama kawadaga nda tsi. Tsa mndu ya ná, ta ghubay inda Igliz, kabga sɲantani ta mnay nda tvani ta Lfida Gwaɖa. ¹⁹ Tsaya yeya a ta kəl ɲni ka ghunay wu, ghunafghuna Igliz guli mista ɲni, ɲa magəgaɲnatá na slna ɲa kata mnduha Lazglafta na. Tsəna slna ná, ta vlay ta glaku ɲa Mghama mu Yesu. Ta maray guli kazlay: Ta kumay ɲni ta katanťá mnduha kə'a.

²⁰ Nana katu dagala ta vlata mnduha na ná, ta kumay ɲni ta ɲanata ɖina ɲa wara hlawa mnduha ta ghəŋa aɲni ta ksa slna nda tsi. ²¹ Skwi ɖina ta kumə aɲni ta magay. Ta wa ira Mgham Yesu yeya a wu, nduk nda ya ta wa ira mnduha tani.

²² Wana ɲni ta ghunaftá sana zwaɲama guli kawadaga nda həŋ. Nda kɔ́a fitika ɲni ta dzəghaɲta ma slnaħa kavghakavgha. Ka nghadapťá ɲni ná nda fa ghəŋani ɲa maga slna. Ndanana manda sɲantani ta ghuba kaghuni ta ghubu lu ná, ka fəglatá tsi ta ghəŋani. ²³ Titus ná, gratá ksa slna ɖa ya. Kawadaga nda tsi ta maga ɲni ta slna kata kaghuni. Yeya zwanamaha his kawadaga nda Titus ya guli, Igliz ta zabapťá həŋ, ka ghunaftá həŋ da kaghuni. Ta vlay slna tanť ta glaku ɲa Kristi. ²⁴ Maranaɲwa mara ta həŋ ká kuni ɖvutá həŋ kahwathwata, ɲa sɲanagħatani ta inda Igliz, dza'a kəl həŋ ka sɲaɲta kazlay: Kahwathwata tsa ghubay ta ghubu ɲni ta kaghuni ya kə'a.

* 8:15 Ngha ta: Sabi 16:18.

9

Ta dɔvay Lazglafta ta mndu ta vla skwi nda rfu

¹ Ta ghəŋa gwada ta katu ŋa gwal zlgħay nda ɲuɖuf ná, ² Dər má vindagħu-naf a yu wu ná, nda sna yu nda fa ghəŋa ghuni kə'a. «Daga kda ta fata gwal zlgħay nda ɲuɖuf ta hadika Akaya* ta vgha tan ka vla tsa katu ya,» ka i'i għubutá għubakwa da ta kaghuni da gwal ta hadika Mekaduniya. Na tsa kulanja da mantsa ta gwada ta kaghuni ya ná, ka sli'anaftá tsi ta wər inda tan, ka vlay. ³ Dər má mantsa tsi, wya yu ta ghunadaptá tsa zwanamaha ya ŋa kataghunata. Ka tskanata kuni ta tsa ŋa ghuni katu ya manda ya mna yu, yaha tsa għubughuba ŋni ta kaghuni ta ghəŋani ya da nzata ka bətbət. ⁴ Ka waya ka skwi ka għadaghata ŋni da kaghuni kawadaga nda la Mekaduniya, ta tska a ŋa ghuni wu katsi, dza'a ksuxsa ta aŋni ka hula, kabga nda ghada mnanata ŋni ta hən kazlay: Nda fa vgha kaghuni kə'a. Mal kaghuni dza'a ɓasa hulani guli. ⁵ Tsaya kal yu ka ndanapta kazlay: dina ka ghunadapta da ta tsa zwanamaha ya ta kəma ta kəma da kaghuni makdaku yu labə kə'a, ŋa kataghunata ka tsakanatá tsa ŋa ghuni katu ghada kuni ta taftá imi ta sləmən ya, ŋa slanaghata da ta tskatani. Tsaya dza'a maranja kazlay: Nda ɲuɖuf turtuk vlata kuni, mblaf nda mbla a lu ta kaghuni wu kə'a.

⁶ Wya skwi ŋa havapta ghuni: Ka sira a pghamta mndu ta hulfa ma vwah wu ná, sira a dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli wa. Ka dagala pghamta mndu ta hulfa ma vwah ná, dagala dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli. ⁷ Tsa katu ya ná, ka vla mndu manda ya ndanap tsi ma ɲuɖufani. Nda mtsiriu' a wu, tkwe' a guli wa. Lazglafta ná, ta dɔvay ta mndu ta vlay nda rfu. ⁸ Mamu Lazglafta nda mbrakwa faghunagħatá gasifa ŋa gdati ghuni ta mutsa inda skwiha ŋa maga ŋa ghuni ma slna, ŋa pdakwani ŋa maga inda ŋərma slnaha guli nda tsi. ⁹ Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay: «Ta vlidin vlay ta skwiha ŋa gwal ka pdu, ta gdavagda zdakwani† kə'a.»

¹⁰ Lazglafta ta vlanjá hulfa ta mndu ŋa sləgay, tsatsi guli ta vlanjá skwi ŋa zay. Tsatsi guli dza'a vlagħunatá inda hulfa ta kumə kuni, ŋa tfaghunagħatani ta wi ta ghəŋani ŋa sgakwa dza'a ghuni ta kəma ta kəma ma maga zdaku. ¹¹ ŋa gdatani ta tfaghunagħatawi ma inda skwi, ŋa nzakwa ghuni ka gwal ta muvla inda fitik. Na rfay ndəghata mnduha ta Lazglafta ta ghəŋa katuha ya ta vlata hən nda ma dzva ŋni. ¹² Tsəna katu ta vlata kuni na ná, katanjá gwal zlgħay nda ɲuɖuf yeya a ta magu tsi wu, ta sli'anafsli'a ta mnduha ŋa va rfay tan ta Lazglafta. ¹³ Tsa slna dza'a kuni magata ya dza'a maranjá nzakwa ghuni, ŋa zləzlvay tan ta Lazglafta ta ghəŋa snata ghuni ta Lfida Gwada Kristi. Dza'a zləzlvay hən guli kabga vəl dɔgay ghuni ta skwa ghuni nda hən, ta vlay kuni guli ŋa sanlaha. ¹⁴ Dza'a magay hən ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa kaghuni, ŋa mamay tan ta kaghuni kabga tsa zdaku ta malagħutá mbraku magaghuna Lazglafta ya. ¹⁵ Rfamarfa ta Lazglafta ta ghəŋa mbəhu ya mbəhama tsi kul mnavata nda wi ya.

10

Katay Pwal ta ghəŋani da gwal ta tsaftá gwada tida

¹ I'i Pwal kaghəŋa da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, nda hanatá ghən nda zdaku manda ŋa Kristi. Ka lu ta mnay ta i'i ná, ka mataba ghuni yu

* 9:2 Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:1. † 9:9 Ngha ta Zabura 112:9.

ya ná, leŋtekwa yu, ka haŋ yu mataba ghuni ya guli ná, ta sidi yu, ka lu.
² Ta ndəbāghunandəbā yu ta dzvu, yaha kuni gidiftá sidi ɓhadaghar yu da kaghuni, kabga dza'a gay yu kahwathwata ta sidi nda tsa gwal ta ngha aŋni kazlay: Slna slu'uvgha ta maga həŋ kə'a ya.

³ Aŋ mndani, mnda sɔla aŋni, tsaw vulu manda ŋa mnda sɔla a ta vulu aŋni wa. ⁴ Huzla ta kəl aŋni ka vulu tsa vulu ya ná, huzla ta kəl mnda sɔla ka vulu a wa. Lazglafta ta vlaŋnatá tsa ŋaŋni huzla nda mbra ta zadánatá vla difa ghumaha Lazglafta ya. Ta zadánazadá ŋni ta ghwadaka ndanu ta ndanu mnduha. ⁵ Ta ŋarapŋara ŋni ta inda ghwadaka ndanuha ta ndanata gwal ta gla həŋ ta pya snaŋtá Lazglafta. Ta gwaday aŋni ta gwada ŋa ksanaktá ndana mnduha ŋa sna gwada Kristi. ⁶ Ka snasna kaghuni katsi ná, nda fa vgha aŋni ŋa dvanaghatá gwal kul snay mataba ghuni.

⁷ Nghawangha ta skwi ta magaku ɓa! I'i ná, ŋa Kristi yu, ka ká mndu, ka vrinjvra tsi ta ndanu katsi ná, dza'a nda ngha kazlay: Ŋa Kristi aŋni guli kə'a.

⁸ Vlihavla Mgham Yesu ta glaku ŋa sladaghunafta, ŋa zlabighunista a wa. Ghubaŋ ghuba yu ta ghubakwa da nda tsaya, haŋ tsaya dza'a ksa i'i ka hula wa. ⁹ Ma ndana da ná, zba gagaghunaftá zləŋ a ta zbu yu nda tsa ɗelewera da ya wa. ¹⁰ Aŋ mndani, ka sanlaha ta mnay na: «Vinday Pwal ta ɗelewer ŋa mu ya ná, tsəna skwi nda bla magay na kə'a ta vinday, nda sidi nda sidi kay guli. Saghani da taba mu kay guli ná, haŋ ta gwada nda mbraku wu, haŋ hayhaya gwada ta gwadata tsi kay guli wu,» ka həŋ. ¹¹ Dina ka snaŋta tsa mndu ta mnay mantasa ya kazlay: Ka nu vindam ŋni ma ɗelewer ŋni ma nzakwa ŋni di'ŋ nda kaghuni ya ná, manda va tsaya dza'a maga ŋni ta slna ŋni laghar ŋni da kaghuni kə'a.

¹² Blubla aŋni ka hahəŋ! Si wa aŋni ŋa gara vgha nda həŋ na! Hahəŋ ka ghəŋa taŋ ta klaftá ghəŋa taŋ ka gara ghəŋa taŋ. La rghaha! ¹³ Ghuba a aŋni ta ghəŋa ŋni ka malaghutá ya ta raku wa. Ma kuraghuta vli graŋnaf Lazglafta ta maga aŋni ta slna ŋni. Kuraghwa tsa vli graŋnaf Lazglafta ya tsa kəl aŋni ka labə da kaghuni ya. ¹⁴ Ma laba ŋni da kaghuni ná, tsughwadaghu a ŋni ta kuraghuta tsa vliha kuraŋna tsi ya wa. Tinəl aŋni ta klədaghunaghatá gwada Kristi. ¹⁵ Haŋ aŋni ta Pak kuraghuta vli vlaŋna lu, ka ghərɓaku ta ghəŋa magatá slna sanlaha wa. Skwi faf aŋni ta ghəŋ tida ná, má ka sgavaghasga zlgəŋ nda ŋudufa ghuni, ka sgavaghata slna ŋni mataba ghuni manda ya kuraŋna* Lazglafta, ¹⁶ ŋa dza'a ŋni mna Lfida Gwada ma sana haɗikha di'ŋ nda kaghuni. Va a ŋni ta dza'a maga slna ma vla ksa slna sanlaha, ŋa ghərɓay ŋni ta ghərɓaku ta ghəŋa slnaha ghada hahəŋ ta magata wa.

¹⁷ «Ka ta kumay mndu ta ghərɓaku katsi ná, ka ghərɓa tsi ta ghərɓakwani ta Mgham Yesu†» ka lu ta mnay. ¹⁸ Mndu ta ghuba ghəŋani a ta rfu lu wa, mndu ta ghubu Lazglafta ya.

11

I Pwal nda ghwadaka gwal ghunay

¹ Ka ksa kuni ta ŋuduf nda i'i, wana yu dza'a gwada ka rghargha. Manda va tsaya ná, ka ksa kuni ta ŋuduf. ² Ta draku yu ta ghəŋa kaghuni manda ŋa Lazglafta. Kristi zə'ala dzugwa ghuni, ka yu ka vlaghunata. Ta kumay yu tama ta nzata ghuni nda ghuba, ŋa vlata da ta kaghuni manda ya ta vlə lu ta makwata patsapatsa ŋa zə'al dzugwani ya. ³ Skwi ta zləŋ yu kwenkwer ná,

* 10:15 Ngha ta Ruma 15:17-21. † 10:17 Ngha ta Irmia 9:23, 1 La Kwareŋt. 1:31.

duŋwa lu da baraghatá kaghuni, da tsaghutá kuni ta tsa vərda ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya, da nzaku tsi manda ŋa Hawa lagha nahadik da baraftha nda hidakwani ya na, ka yu. ⁴ Zlənə da guli ná, kabga dər wati ma mndu ta lagha tagha skwi ta ghəŋa Yesu tskəm nda tsa ŋəŋni taghaghunaf ŋni ya ná, gi ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada ta ghəŋa Sulkum tskəm nda ya zlghaf kuni, ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada tskəm nda Lfida Gwada ya zlghaf kuni guli, ta tsu'ay kuni.

⁵ Ka mghama gwal ghunay ta ngaha kaghuni ta tsa mnduha ya, ama grafgra i'i kazlay: Walaŋ a həŋ ta malaghutá i'i wu kə'a. ⁶ Aŋ mndani, pərdaf a yu ta snantá gwada wu, ama nda sna yu ta skwi ta gwadə yu. Ma inda skwi magə ŋni ná, maraghunamara ŋni dər nda ta tva wati ma skwi tsi.

⁷ Ma fitika mnay da ta Lfida Gwada Lazglafta ŋa ghuni ná, ka mbalay si ta mnaghunata yu. Ka vraganata yu ta ghəŋ, kabga ŋa ŋlaghunafta. Nda nza tsa ka dmaku ra? ⁸ Ma tsa fitika magay da ta slna ŋa ghuni ya ná, sanlaha ma Igliz si ta ngahpta ka i'i. Na taŋ ma skwi tskəgudunus yu ta həŋ ka maga slna ŋa ghuni. ⁹ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya, ta pdatá yu ta skwi ná, had yu ta daway da kaghuni wa. Zwanama ta sabi ta hadika Mekaduniya ta klidikta skwi ta pdatá yu. Ma tsa fitik ya, faghunagha a yu ta ndəgaku wa. Manda va tsaya guli dza'a kdaŋta yu ta kwal kul dawutá vli da kaghuni. ¹⁰ Ta ghubakwa da yu nda tsaya, had mndu ta inda hadika Akaya* dza'a pyaftá i'i wa. Na skwi ta mnə yu na ná, kahwathwata da ta mna yu ma hga Kristi ta nzakway ma i'i. ¹¹ Kabgawu kəl yu ka mnay mantsa na? Kwala da kul dvutá kaghuni ra? Nda sna Lazglafta kazlay: Dvudva yu ta kaghuni kə'a.

¹² Manda va na kwala da kul tsu'aftá skwi da kaghuni na ná, manda va tsaya dza'a kdaŋta yu, kabga yaha tsa ghwadaka gwal ghunay ya da mutsaftá ghurum ŋa ghərəaku kazlay: Manda va ŋəŋni ta maga tsi ta slna kə'a. ¹³ Vərda gwal ghunay a tsa mnduha ya wa. Slna nana mndu ta magə həŋ. Manda gwal ghunay Kristi ka həŋ ta klaftá ghəŋa taŋ. ¹⁴ Skwa ndərmimay a tsaya wa! Halaway ka ghəŋani guli ná, ta klafkla ta ghəŋani ka niŋta manda duhwala Lazglafta ta wudaku. ¹⁵ Skwa ndərmimay a klafta tsa gwal ta maganatá slna ya ta ghəŋa taŋ ka niŋta manda gwal ta tagha vərda skwi ŋa mnduha wa. Ma kdavaktani ná, dza'a mutsay həŋ ta nisəla taŋ ka gragra nda slna taŋ ya maga həŋ.

Ghuya daŋwa Pwal

¹⁶ Ka yu ta vrəŋliŋtá mnay ná, ma fa kuni ta i'i manda rgha. Ka si fafa kuni ta i'i manda tsaya, ka nza yu ka tsa rgha ya, ŋa laviŋta i'i ta ghərəŋta ghərəaku da guli. ¹⁷ Na gwada dza'a yu mnay na ná, dza'a gwadə manda ya ta zdəganatá Mgham Yesu a yu wu, manda va ŋa mndu ka rgha dza'a gwada yu. Grafgra yu ta skwi dza'a ghərəə yu ta ghərəaku tida guli. ¹⁸ Tsəhala nda ndəgha mnduha ta ghərəaku manda ŋa slu'uvgha ya ní, i'i guli ná, dza'a ghərəay yu mantsa ya. ¹⁹ Nda hida kaghuni kahwata, ta ksanatá ŋuduf ka tsu'aftá la ka rgha nda rfu. ²⁰ Ta rfu kuni nda fata mndu ta kaghuni ka vu'a taŋ. Ta rfu kuni nda zata mndu ta kaghuni. Ta rfu kuni nda ksamta taŋ ta kaghuni ma dzva taŋ. Ta rfu kuni nda nzaghunaghata taŋ. Ta rfu kuni nda dzuəghunata taŋ. Ta ksay kuni ta ŋuduf ta ghəŋa indani. ²¹ Ta ksə ka hula mnay ta aŋni, traptra aŋni ta magay manda tsaya. Ndanana ná, dza'a gwada yu ta gwada manda na rgha.

* **11:10** Akaya: Ngaha ta 2 La Kwareŋt 1:1.

Ka si ta għarḡaku sanlaha ya ná, dza'a għarḡay i'i guli ta għarḡaku. ²² Ka la Hebru hahəŋ, mantsa ya i'i guli. Ka la Isra'ila hahəŋ, mantsa ya i'i guli. Ka zivra Abraham hahəŋ, mantsa ya i'i guli. ²³ Ka gwal ksanatá slna ta Kristi hahəŋ, wana yu dza'a gwada manda mndu nda ksa da halaway: Malaghumala yu ta hahəŋ dekdék. Ma vél hərfaku tsi, ndada a hərfuta yu wa. Ma lamə da gamak tsi, ndada a lama yu wa. Ma mutsaftá dzu tsi, malghumala ŋa da ka ŋa tan. Lagha ta wa hdak tsi, mbədava a ŋa da wa. ²⁴ Hutaf səla da ta mutsaftá sləvu† fwadimbsak had turtuk wu, da la Yahuda. ²⁵ Hkən səla lu ta dgaptá i'i, turtuk səla lu ta zləzlərtsatá i'i, hkən dədaghata da drəf nda kwambalu. Vagha vagha yu turtuk nda hani tani ta mghama drəf. ²⁶ Ma wawakwa da nda səla tazlay ná, dagala ghuya danwa su'u yu ma zalaha, dagala ghuya danwa su'u yu da la gənda, dagala ghuya danwa su'u yu da la ini, dagala ghuya danwa su'u yu da gwal kul snanťá Lazglafta. Dagala ghuya danwa su'u yu ma luwaha nda ya tahula luwaha. Dagala ghuya danwa su'u yu, ta drəf. Dagala ghuya danwa su'u yu da zwanamaha ka ghwadak. ²⁷ Tazlay ná, ta hərfuhərfa yu, ta duda vgha da ta maga slna, had yu ta faftá hani ta iri badu ma sani wu, badu ma sani ta dzay maya nda ndala ta i'i, had yu ta mutsaftá skwa zay badu ma sani wu, ta dzay mtasl ta i'i, ta pdəpdə yu ta lgut ŋa fafta ta vgha. ²⁸ Zlanja lu ta hamatani, mala skwi ma ghəŋa da ná, ta ndanay yu ta inda Igliz inda fitik. ²⁹ Htuta mbrakwa mndu ya ná, manda skwi i'i ya kaghəŋa da. Zləmbamtá mndu ma dmaku, ndada a kə'a ta dra i'i ta wa ŋuduf wa.

³⁰ Ka skwi ŋa għarḡay da tsi katsi ná, hta ta mbrakwa da skwi ŋa għarḡay da. ³¹ Nda sna Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu ta zləzlvu lu ŋa kdekedenj ya kazlay: Tsakala a yu ta wi wu kə'a. ³² Ma fitika nzakwa da ma luwa Damas ná, mbadaka ŋumna ya ta ksa slna mista mgham dagala ta hgu lu ka Aritas, ka pghatá mnduha ta watgha luwa Damas ŋa dakwatsa i'i. ³³ Ama, ka habaťtá lu ta təan ja tughuba ka famta i'i mida, ka fagihata nda ta sana ghurum ta muhula luwa. Mantsa ya ndapta‡ yu ma dzvani.

12

Ta rfu Pwal nda ghuyayni ta danwa ta ghəŋa Kristi

¹ Nda nza tkwe' ka għarḡay da ta għarḡaku dər ra a tsi. Ndanana tama, dza'a gwada yu ta ghəŋa skwi maridŋ Mgham ka snadimta. ² Mamu sana mnda zlghay nda ŋuduf klagha Lazglafta ta mahkəna luwa. Ta magay na ta ghwanpdə fwada vakwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama, sna a yu wa. Ka va maranan nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ³ Manda va tsaya ná, klaghakla Lazglafta ta tsa mndu ya da luwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama sna a yu wu, ka va maranan nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ⁴ Ma tsa lafani da hada ya, ka snanťá tsi ta gwadaha ya kul lavinťá lu ta rusay. Vlan a lu ta tvi ta mnda səla ŋa vrinťa mnay guli wa. ⁵ Tsa mndu ya ŋa da má dza'a ghubay. I'i tadá, htatá i'i ŋa da ta dza'a ghubay kwenkwen. ⁶ Ka má ta kumay yu ta ghuba ghəŋa da ná, ma nza a yu ka rgha wu, kahwathwata má dza'a yu mnay. Ta warə nda wara yu ta ghuba ghəŋa da kabga yaha lu da klaťtá i'i ka malaghuta ka skwi ya ta nghanťa lu ta i'i ta magay, ka skwi ta snanťa lu ta sabi ma wa da a tsi.

† 11:24 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 25:3. ‡ 11:33 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23-25.

⁷ Kada kwala yu ta għarḅaku ta għəŋa tsa skwa ndərmimay katakata mariha Lazglafta ya ná, ka fađimta lu ta mbraz ma vgħa ta nzakway manda duhwala halaway ghunaf lu ŋa dzadzudusta, ŋa pyafta i'i ka għarḅaku. ⁸ Hkən sēla da ta maga du'a má ŋa klinṭa Lazglafta ta tsa daŋwa ya. ⁹ «Vlagħavla yu ta zdakatahuda da, prək ka nda tsa, ma hta ta ŋa għa ma mbraku ta maravata ŋa da ma mbraku,» ka'a nda i'i. Mantsa tama, mal għarḅay da ta għarḅaku ta għəŋa hta ta mbrakwa da kada bukwamta mbrakwa Kristi ta i'i. ¹⁰ Tsaya tama ta kəl yu ka rfu nda hta ta mbrakwa da, nda raraza i'i ta rarazə lu, nda giri ta gə lu ŋa da, nda ghuya daŋwa ta ghuyə lu ŋa da, nda skwiha ya ta dza i'i ma vgħa ta gwada ta Kristi. Ma tsa hta ta i'i ya ta mutsafta yu ta mbraku.

Ndana Pwal ta għəŋa gwal zlgħay nda ŋuduf ma Kwareŋt

¹¹ Manda mndu nda ksa da halaway gwadata yu ta tsa gwada ya. Kaghuni ta mblafta i'i guli. Kaghuni a ma dza'a għuba i'i ra? Had' skwi hta i'i ka tsa gwal ghunay ghuni dagaladagala ma kaghuni ya, dər má had' hayhaya da wa. ¹² Nizla ta marantá nzakwa da ka mnda ghunay ná, nda ŋha kuni ta ksa ŋuduf ksə yu, nda ŋha kuni ta mandərmimi nda mazəməndə nda ndəghata sanlaha ma skwi ma fitika nzakwa da da kaghuni. ¹³ Nahgani laghu yu maganata sanlaha ma Igliz, kul magaghunata yu ta kaghuni na? Aya! Mamu skwi kul magaghunata yu, dawar a yu ta katihata ghuni wa. Plihawapla ta dmakwa da ta għəŋa tsaya.

¹⁴ Nda fa vgħa da ŋa labə da kaghuni ŋa mahkəna sēla. Ka labla yu, skwa ghuni a ta psə yu wa, vərda kaghuni ta psə yu. Tazlay ná, zwani a ta tskanata skwi ta dadaha wu, dadaha ta tskanata zwani. ¹⁵ I'i ná, nda rfu dza'a vlagħunata yu ta inda skwa da nda għəŋa da tani ŋa kata kaghuni. Dza'a htaŋaghuta nda hta kaghuni ta dvuta i'i kabga dvuta da ta kaghuni ra?

¹⁶ Nda sna kaghuni kazlay: Dawa a yu ta katihata ghuni wu ka'a. Ama ka sanlaha mataba ghuni ta mnay ná, hiđuhida Pwal, nənəpənənəba ta amu, ka həŋ. ¹⁷ Kinawu nənəapta yu ta kaghuni tama? Ari mamu ya mataba tsa mnduha ghunadap yu da kaghuni ya, ta gatafta skwa ghuni ka kladikta na? ¹⁸ Ndəḅana ndəḅa yu ta dzvu ta Titus ka labə da kaghuni, ka ghunaf ta yu ta sana zwanama guli mistani*. Ma tsa laba Titus da kaghuni ya ná, mamu skwa ghuni gatugadughunus tsi ra? Ta tva turtuk a mbada ŋni ta mbada nda Titus ra?

¹⁹ Ka waya ka skwi nda kda fitika ghuni ta ndanay kazlay: Ta zba wadapta għəŋa ŋni da kaghuni ŋni ka'a. Mantsa a wu! Ta kəma Lazglafta ta gwada ŋni ta gwada manda ya ta kumə Kristi. Graha da ya ta dvu yu, inda tsa skwiha ta magə ŋni ya ná, ŋa ŋla kaghuni ta kəma ta kəma, ta maga ŋni. ²⁰ Skwi ta zləŋ yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ná, duŋwa yu da kwal kul slafta ta kaghuni mantsa ta kumə yu ya, ta slafta kaghuni ta i'i mantsa kul kumə kaghuni ya ná, ka yu. Ta zləŋay yu ta slanaghata da mataba ghuni ta zlərda wi, nda draku, nda gufwatá ŋuduf, nda dvutá għəŋ, nda tsanavatá gwada ta mndu, nda tsa mndəra mndu, nda gla għəŋ, nda hwazlaḅaku. ²¹ Sana skwi ta zləŋə yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ya guli ná, duŋwa yu da nzata ma hula ta kaghuni, ta kəma Lazglafta da ná, ka yu. Zləŋə da ná, da slanaghata yu ta gwal ta maga dmaku manda va ya snu həŋ ta kwalaghutá paya tva tar ta għəŋa hliri ta hlə həŋ, nda maga sl'i'insli'ij ta magə həŋ, nda sanlaha ma mndərga tsa ghwadaka skwiha ya.

* **12:18** Ŋha ta 2 La Kwareŋt 8:22.

13

Kɔavakta vlata Pwal ta hiɔaku

¹ Mahkəna sɔla ɔa na ta dza'a labə yu da kaghuni na. Ka labla yu, dza'a tsanaghatsa mu ta guma ta gwal ta magata ghwadaka skwi. «Kada laba skwi nda tvani, mamu ka maslɔmtsəkhə his ka hkən* a tsi,» manda ya nda vinda. ² Ma mahisa sɔla ɔa ta labə da kaghuni, zlahanaghazlaha yu ta gwal ta magatɔ dmaku nda pɔakwa inda sanlaha. Ndanana, dər mɔ di'ɪŋ yu nda kaghuni nɔ, ta vrafvra yu ta va tsa gwada ɔa mnə yu ma tsa fitik ya kazlay: Ka vradapvra yu da kaghuni, had'ya dza'a zlanɔta yu dər turtuk wa. ³ Tsəhala ta kuma graftɔ skwi kuni kazlay: Ta gwada Kristi nda ma wa ɔa kuni ya, dza'a nda sna kuni. Hətu a mbrakwa Kristi mataba ghuni wa, ta maranmara ta mbrakwani mataba ghuni. ⁴ Aŋ mndani, ma fitika zlanɔftɔ Kristi ta udza zlanɔy, htu hta mbrakwani, ama ka nzatɔ tsi nda hafu nda mbrakwa Lazglafta. Aŋni guli, nda hta mbrakwa aŋni ma guyata vgha ŋni nda tsatsi. Ama dza'a maraghunan mara ŋni kazlay: Nda hafu ŋni kawadaga nda tsatsi ma mbrakwa Lazglafta kə'a.

⁵ Ndanawandana kaghuni ka ghəŋa ghuni ta ghəŋa ghuni, ŋa grafta ghuni ka ma zlghay nda ŋuduf kuni tsi, ka kitsi. Ndanawandana kaghuni ɔa ka ghəŋa ghuni, tsatsaf a kuni kazlay: Mamu Yesu Kristi ma kaghuni kə'a ra? Ba tsatsaf a kuni tɔukwa kasi'i wa. ⁶ Aŋni tani, tsatsaftsatsa aŋni, ta graftɔ ŋni guli nɔ, dza'a nda sna kaghuni. ⁷ Ta maga du'a ŋni da Lazglafta yaha kuni magəgəltɔ ghwadaka skwi. Va a ŋni ta mnay kazlay, kɔdanakkɔa aŋni ta inda skwi kə'a wa. Skwi dɪna kwenkwen maga kuni, ka aŋni nda kaghuni dər mɔ nda hta aŋni kɔ mnduha ta nghay. ⁸ Had' sana skwi lavɪŋ aŋni ta maganavatɔ kahwathwata wu, sɪna tsa kahwathwata ya ŋa aŋni ta magay. ⁹ Ka nda mbra kaghuni ta tva Lazglafta dər nda hta mbrakwa aŋni, ta rfu aŋni. Du'a aŋni da Lazglafta nɔ, mɔ tsidɪd kɔ kuni nzatɔ, ŋa aŋni. ¹⁰ Skwi kəl yu ka vindaghunaftɔ na delewər na, ta di'ɪŋ yu nda kaghuni na na, kabga va a yu ta dava kaghuni ɔhadaghar yu da kaghuni wa. Vlihavla Mgham ta mbraku ŋa ŋla kaghuni ta kəma ta kəma, ŋa ɔadzighunista a wa.

¹¹ Zwanama ɔa, dughwana ka kuni nzata, ka nzata kuni nda rfu, zbawazba ta nzata tsidɪd, brusuvuswa vgha ghuni, nda dzratawi ka kuni nzata, nza-wanza nda zɔaku mataba ghuni. Mantsa ya nɔ, dza'a nzanza Lazglafta ya ta dɔvutɔ mnduha, ta vla zɔaku ŋa mnduha nda kaghuni.

¹² Gaguvuswa zgu nda brusa vgha.

Ta ga zgu inda gwal zlghay nda ŋuduf ŋa ghuni.

¹³ Ka nza zɔakatahuda Mgham Yesu Kristi, nda dɔvutɔ mnda Lazglafta, nda guyata vgha ma Sulkum nda ghuɔa nda kaghuni demdem.

* 13:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15, Mata 18:16, 1 Timute 5:19, Hebru 10:28.

Tsgħa ta lwa Pwal ɲa La Galat

Ga zgu

¹ Nana ɗelewer na ná, i'i Pwal ta nzakway ka mnda ghunay ta vindaghu-nafta. Daga da mnduha a sagħa tsa nzakwa ɗa ka mnda ghunay ya wu, sana mndu a guli ta kladiktá lwani wa. I Yesu Kristi nda Lazglafta Da ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya, ta ghunaftá i'i. ² Ta ga zgu inda zwanama ta nzaku kawadaga nda i'i hadna, ɲa inda kaghuni gwal zlgħay nda ɲuɗuf ta haɗika Galat*. ³ Ka nza ɗɗakatahuɗi nda ɗɗakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. ⁴ Vɗɗa Yesu kaghəɲani ta vlatá ghəɲani ɲa mbamafta ma dmakwa mu. Ka hlagamaptá ma na ghwaɗaka nzaku ta na zamana ná, manda ya kumaɲ Da mu Lazglafta. ⁵ ɲa Lazglafta glaku ɲa kɗekedzeɲ. Amin.

Turtuktuk Lfida Gwada

⁶ Ta ndərmim nda ndərmima yu, ka kuni gi mbəɗanată hul ta Lazglafta ya ta hgəɲtá kaghuni ma ɗɗakatahuɗa Yesu Kristi, ka lagħwi da sna sana gwada. ⁷ Ka kahwathwatani ka lu gwaday na, haɗ sana Lfida Gwada wa. Kəl yu ka mna tsaya ná, mamu sanlaha ma mnduha ta mbada ghəɲ ghuni, ta kuma mbəɗanaftá Lfida Gwada† Kristi. ⁸ Ka i'i nda kaghuni wa! Ka lagħa sana mndu, ɗər va na aɲni na tsi, ɗər duhwala Lazglafta ta luwa tsi, ka mna sana gwada tsəɲm nda ya mnaghuna aɲni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a. ⁹ Mnunna yu má mndani, wana yu ta vrəglintá mnəglaghunata ndanana. Ka mnaghunamna sana mndu ta sana gwada tsəɲm nda ya snaɲ kuni da aɲni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a.

¹⁰ Vani tama ná, ka ɗɗəganata yu ta mnduha ka yu ta kəl yu ka mnay manda nana re, ari ka ɗɗəganata yu ta Lazglafta a na? ɗɗəganata ɗa ta mnduha ta psə yu ra? Ka ɗɗəganata ɗa ta mnduha ta psə yu katsi ná, nza a yu ka mnda ksanată slna ta Kristi nda tsa wa.

Zbapzba Lazglafta ta Pwal ka mnda ghunay

¹¹ Zwanama ɗa, ta snaghunamsna yu kazlay: Nana Lfida Gwada ta mnaghunata yu na ná, sabi da mnda sála a wu kə'a. ¹² Manda va tsaya ná, snaɲ da mndu a yu wu, mndu a guli ta tagħaɗifta wa. Yesu Kristi ka ghəɲani ta guniɗɲta.

¹³ Nda sna kaghuni ta nzakwa ɗa ghalya ma nzakwa ɗa ma dina la Yahuda. Ma tsa fitik ya ná, si ta gay yu tiri ɲa Igliza Lazglafta, si ta kumay yu ta ɗaɗanată həɲ. ¹⁴ Mataba kamtaghuha ɗa ná, mal i'i si ta ɲavata ka ksa dina la Yahuda. Hamha yu ta ghəɲa ɗa ka ksa dina ɗɗidzɪha† ɗa.

¹⁵ Kulam nda tsa, zbuzba Lazglafta ta i'i daga ma nzakwa ɗa ma huɗa ma ɗa. Ka ɗɗiɗɲtá tsi ta huɗi ka hgəftá i'i, ɲa ksa slnani. ¹⁶ Ka sniɗimtá tsi ta zwanani ɲa ɗa'a ɗa mna gwada ta ghəɲani ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma tsa fitika sniɗimtani ya, gi sli'af a yu ka lagħwi ɗawanɲtá hiɗaku da mndu\$

* **1:2** Ngha ta Slna gwal ghunay 16:6. † **1:7** Ngha ta 2:3-5, aya 12-14. ‡ **1:14** Slna gwal ghunay 8:3, 22:3-5, 26:9-11. § **1:16** Ngha ta Slna gwal ghunay 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18. Aya 15: gray nda Isaya 49:1, Irmia 1:5.

wa. ¹⁷ Sli'af a yu guli ka lafi da luwa Ursalima da guyaftá vgha nda gwal ta tinlaghutá nzakway ka gwal ghunay, ka i'i wa. Ka sli'af ta yu ka laghwi ta hadíka Arabiya. Tahula tsa, ka vragaptá yu ka laghwi da luwa Damas. ¹⁸ Tahula vaku hkən tama, ka sli'af ta yu ka lafi da Ursalima ŋa snanťá Kefas, ka magatá yu ta fitik ghwanpďə hutaf* ga tan. ¹⁹ Had sanlaha ma gwal ghunay guyaf yu ta vgha nda hən wu, ta ghəŋa Yakubu zwanamani ma Mgham† Yesu yeya guyaf ŋni ta vgha nda tsi. ²⁰ Nana skwi ta vindi yu ŋa ghuni ná, tsakalawi a wu, kahwathwata ya, ta kəma Lazglafta ta gwada yu.

²¹ Manda sli'af ta da ma luwa Ursalima, ka laghu yu ta hadíka Siri nda ya ta hadíka Silisi. ²² Ma tsa fitik ya, had ya nda sna ta i'i mataba Igliz ta hadíka Zudiya wa. ²³ Gwada ta mnə lu ta ghəŋa da yeya snan hən kazlay: Tsa mndu si ta giri ŋa amu ghalya ya kay ta mbədavaf ta ndana, ka mna gwada ta ghəŋa tsa Lfida Gwada si ta kumə tsi ta zadana ta ya, ka hən. ²⁴ Manda snan ta tan kazlay: Nda mbəda nzakwa da kə'a, ka zləzlvu hən ta Lazglafta ta ghəŋa da.

2

Pwal ma Ursalima

¹ Vaku ghwanpďə fwaď tahula tsa, ka vrəgladaftá yu da luwa Ursalima kawadaga nda Barnabas, ka kladanaftá Titus ta səla da*. ² Kəl yu ka vrəgladafta ná, Lazglafta ta gunidintá tvi kazlay: La kə'a. Manda lafa da, ka nzata yu kawadaga nda gwal ta nghə lu ka la mali ta ghəŋa gwal zlghay nda ŋuduf. Ka mnanantá yu ta hən ta gwada ta ghəŋa Lfida Gwada ya ta mnə yu ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada kwala tsafaratá vgha da, nda ŋavata ya ta ŋavata yu ma tsa slna ya nzata ka bətbə. ³ Titus gratá wawakwa da ná, mnda la Grek ya. Had mndu ta walanťá mnanata kazlay: Ba tsaghatá fafaď kə'a nda tsi wa. ⁴ Sabisa gwada ta tsa fafaď kabga mamu sanlaha ma zwanama† ka ghwadak ta kďikadamta nzamta mataba ŋni, ŋa badza tsa fala'uwata vgha ŋni ma Yesu Kristi ya. Ta kumay hən ta niŋništa ka vu'a zlahu Musa. ⁵ Walaŋ a ŋni ta zlanantá tvi dər ka ki'a ta hən wu, kada ŋaghunata ŋni ta kahwathwata Lfida Gwada.

⁶ Ama tsa gwal ta nghə lu ka la mali ta ghəŋa gwal zlghay nda ŋuduf ya ná, had sana skwi sganagha hən ta ghəŋa tsa skwi ta taghu yu ya wa. Da i'i tada, dər má wa hən, kaskwa turtuk hən da i'i, kabga had Lazglafta ta gala mndu‡ wa. ⁷ Nziya nza tsi ná, grafga hahən kazlay: Vlihavla Lazglafta ta slna dza'a mna Lfida Gwada ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda, manda va ya mnana tsi ta Piyer ŋa dza'a da mnay ŋa la Yahuda ya kə'a. ⁸ Tsa Lazglafta ta ksa slna ma Piyer ta ghunaf ta da la Yahuda ya ná, va tsa Lazglafta ya ta ksa slna ma i'i, ta ghunaf ta i'i guli da gwal kul nzakway ka la Yahuda. ⁹ Grafta i Yakubu nda Kefas nda Yuhwana ta nzakway ka gugudi mataba Igliz ta tsa zdakatahudi zdidin Lazglafta ya, ka zgwanatá hən nda Barnabas ŋa marantá guyatá wa tan nda aŋni. ŋa dza'a aŋni tvə la Grek, ta dza'a hahən tvə la Yahuda. ¹⁰ Ka havapta kuni ka gwal ka pďu, ka hən yeya skwi mnanə hən. Ka magə§ yu guli ta tsa slna ya.

Dvanaghata Pwal ta Kefas

* **1:18** Ngha ta Slna gwal ghunay 9:26-30, nda Yuhwana 1:42. † **1:19** Ngha ta Slna gwal ghunay 2:9, nda 15:13. * **2:1** Slna gwal ghunay 11:30, 15:2. † **2:4** Ngha ta Slna gwal ghunay 1:7. Gray nda 1:6. ‡ **2:6** Gray nda Vrafta ta Zlahu 10:17. § **2:10** Slna gwal ghunay 11:29-30.

¹¹ Manda lagha Kefas da luwa Anṭakiya*, ka dvanaghatá yu ta kəma mnduha ta ghəŋa bədzaku ya maga tsi. ¹² Skwi ta magay ná, ta tanṭan, ta zay Piyer ta skwi kawadaga nda gwal zlgħay nda ɲuɖuf ka gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma sana fitik tama, ka ghunadaptá Yakubu ta sana mnduha da anɲi. Manda ɬadaghata tsa mnduha ya, ka tsagħutá Piyer ta vgha, kabga zləŋa gwada da la Yahuda. ¹³ Ka tsagħutá sanlaha ma la Yahuda ta nzakway ka gwal zlgħay nda ɲuɖuf ta vgha guli manda tsa ɲa Piyer ya. Ka dədamtá Barnabas guli da tsa ghwadaka ndana tan ya. ¹⁴ Nghay da ná, haɖ tsa magakwa tan ya ta gra vgha nda Lfida Gwada wu, kəl yu ka dvanaghatá Kefas ta kəma mnduha kazlay: Ka si kagha ta nzakway ka la Yahuda, manda ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda ka ka ta nzaku, nzakwa a ka manda ɲa la Yahuda wu, kabgawu ta kəl ka ka mbla gwal kul nzakway ka la Yahuda ɲa nzaku manda ɲa la Yahuda na? ka yu.

Nda mba dər wa ta zlgħafta

¹⁵ Anɲi ná, la Yahuda ɓuzul ɲni. Nza a anɲi ka gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snanṭá Lazglafta wa. ¹⁶ Dər má mantsa tsi, nda sna amu kazlay: Mndu ya ta nzakway tɖukwa ta wa ira Lazglafta ná, tsaya mndu ta zlgħaftá Yesu Kristi, mndu ta maga skwi ta kumə zlahu Musa a wu kə'a. Tsaya tama kəl anɲi ka zlgħaftá Yesu Kristi ɲa nzakwa ɲni ka gwal tɖukwa ta wa ira Lazglafta†. Taghəŋa vəl magay ɲni ta skwi ta kumə zlahu Musa a wu, kabga haɖ mndu dza'a nzata ka mndu tɖukwa ta wa ira Lazglafta ma magayni ta skwi ta kumə zlahu Musa wa. ¹⁷ Anɲi ta nzakway ka la Yahuda, ta zbay ɲni ta nzakway ka gwal tɖukwa ta ira Lazglafta nda ma zlgħafta ɲni ta Kristi. Tsa slanɲagha lu ka gwal dmaku ní, nu ká lu dza'a mnay? Dza'a maray tsaya kazlay: Ta vla mbraku ɲa dmaku Kristi nda tsa kə'a ra? Dər nekw, haɖ tsaya mantsa wa. ¹⁸ Wya tsi, ka mbəɖglavambəda yu ka vrafta ta zlahuha ya si zlanava yu ghalya katsi ná, ksuxsa yu ta ghəŋa da nda tsa. ¹⁹ Zlahu ta dzatá i'i, kəl yu ka zlanṭá zlahu ɲa nzakwa da nda hafu da Lazglafta. Ma zləŋaftá Kristi ta udza zləŋay ná, kawadaga mtuta yu nda tsi. ²⁰ I'i, kata hafay yu ta hafu katsi, i'i a ta hafay wa. Tsa Kristi ta nzakway ma i'i yeya. Ka ta nzaku yu nda hafu ma slu'uvgha da ndanana guli katsi, ta nzaku yu nda hafu ma zlgħay nda ɲuɖuf ma Zwanja Lazglafta ta ɖvutá i'i ka vlatá tsi ta ghəŋani ta gwada ta i'i. ²¹ Va a yu ta vzinṭá zɖakatahuda Lazglafta wa. Ala ka laviɲlava lu ta nzakway ka mndu tɖukwa tawa ira Lazglafta nda ma maga skwi ta kumə zlahu Musa ya katsi, haɖ hayhaya mtuta mtu Kristi nda tsa tama wa.

3

Ka maga skwi ta kumə zlahu tsi, ka zlgħafta nda ɲuɖuf a tsi

¹ Aya la Galat ksu skwi! Nya sughunus lu na? Ya wya maraghunamara yu tsidid ta Yesu Kristi ta mtuta ta udza zləŋay. ² Ndanana ná, turtuk skwi ta dawaɲta yu da kaghuni: Nda ma magata ghuni ta skwi ta kumə zlahu Musa mutsafta kuni ta Sulkum nda ghuḅa re, ari ma snanṭa ghuni, ka zlgħaftá kuni ta Lfida Gwada ta mnə lu a na? ³ Nu ta ksutá kaghuni! Wya tinəl nda Sulkum nda ghuḅa zlrafta kuni, ndanana tama ná, ta kumay kuni ta kɖinṭa nda slna slu'uvgha rki? ⁴ Tsaw inda tsa skwiha ta slagħunaghata ya ná, ka bətbət nzakwa tsi ra? Graf a yu kazlay: Ka bətbət nzakwani kə'a wa. ⁵ Tsa

* 2:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 11:19-26. † 2:16 Ngha ta Ruma 1:17, Zabura 143:2, Ruma 3:20, 22.

Lazglafta ta vlaghunatá Sulkum ta maga mazəmzəmha mataba ghuni ya ná, vəl magata ghuni ta skwi ta kumə zlahə Musa kəl tsi ka magaghunata re, ari vəl snajta ghuni ka zlghaftá kuni ta Lfida Gwada a na?

Abraham ná, mndu ta zlghafta nda ɲuɖufya

⁶ Havakwahava ta nzakwa Abraham 6a! Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay: Ta Lazglafta fafta Abraham ta ghəɲ kəl tsi ka nzakw ka mndu tɖukwa ta kəma Lazglafta kə'a. ⁷ Nda tsaya tama na, ɖina ka snajta ghuni kazlay: Tsa gwal ta zlghaftá Lazglafta kahwathwata ya ta nzakway ka zwana Abraham kə'a. ⁸ Ka gwada Lazglafta ghada ta mnata ná, Lazglafta dza'a nanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ka gwal tɖukwa ta wa irani ma zlghafta taɲ nda ɲuɖuf, kə'a. Ka Lazglafta ghada ta mnanatá Abraham guli na: «Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mndu nda ma kagha*,» kə'a. ⁹ Mantsa tama, tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta gwal ta zlghaftá Lazglafta manda Abraham ta zlghafta ya.

¹⁰ Inda gwal ta faftá ghəɲa taɲ ta maga skwi mna zlahu ná, nda ksi'a həɲ. Mantsa ya ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda ksi'a inda mndu kul kɖanaftá inda skwiha ya nda vinda ma deftera zlahu kə'a. ¹¹ Nda tsala kazlay: Had' mndu dza'a nzata ka mndu tɖukwa ta wa ira Lazglafta kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahə wu kə'a. Mantsa ya guli ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Mndu ta nzakway ka mndu tɖukwa ma zlghay nda ɲuɖufani, dza'a nzata nda hafu kə'a. ¹² Had' skwi ta guyanaftá zlahu nda zlghay nda ɲuɖuf wa. Ka zlahu katək na: «Inda mndu ta ksata inda tsa zlahuha ya ná, nda tsi dza'a nzata tsi nda hafu†» kə'a.

¹³ Kristi ta varagamapta ma tsa ksi'a zlahu ya, kabga niɲna lu ka ksi'atá mndu ɲa da manaka amu. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: «Inda mndu zləɲaf lu ta udzu‡ ná, nda ksi'a,» kə'a. ¹⁴ Mantsa ya maguta tsi, kada mutsafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa tfawi tfanava lu ta Abraham ya nda ma Yesu Kristi. Tsaya tama dza'a kəl amu ka mutsafta nda ma zlghay nda ɲuɖuf ta Sulkum tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ya.

Ta ta imi ta sləməɲ nda zlahu

¹⁵ Zwanama ɖa, ka graghunaf gra yu nda va skwi ta magaku da mnduha 6a: Ka lagha mnduha his ka dzraftawi ka thaftá dzvu taɲ tida katsi ná, had' wa sana mndu ka ɖadziɲta dər ka sganaghata ta ghəɲa tsa dzratawa taɲ ya guli wa. ¹⁶ Manda va tsaya nzakwani da Lazglafta guli. ɲa Abraham nda zivrani tanafta Lazglafta ta imi ta sləməɲ. Vindaf a lu kazlay: ɲa Abraham nda zivirhani§ kə'a manda skwi nda ndəgha həɲ wa. «Nda zivrani ka lu,» tsaya ta nzakway turtuk, ka Kristi. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, dzrafdzra Lazglafta ta wi nda Abraham. Ka zatá lu ta vaku fwaɖ dərɲək nda hkən mbsak. Tahula* tsa kada sabi gwada ta zlahu. Tsaya tama na, laviɲ a tsa zlahu ya ta ɖadziɲtá tsa dzratawi dzraf Lazglafta nda Abraham ya wa. Laviɲ a ta ɖadziɲtá tsa imi tanaf Lazglafta ta sləməɲ ya guli wa. ¹⁸ Ka si dza'a vlay Lazglafta ta za həga ɲa mndu, kabga vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu katsi ná, mutsuglavata a ma ta ta imi ta sləməɲ ɲa mndu wa. Tsaw tama ná, ma tsa tanafta tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta Abraham ya mutsafta tsi ta tfa wi.

* **3:8** Ngha ta Zlrafta 15:6, Ruma 4:3, aya 7: Ruma 4:16, aya 8: Zlrafta 12:3. † **3:12** Ngha ta Vrafta ta zlahu 27:26, Habakuk 2:4, gray nda Ruma 1:17, aya 12: ngha ta Zlahu 18:5, Ruma 10:5. ‡ **3:13** Ngha ta vrafta ta Zlahu 21:23. § **3:16** Ngha ta Zlrafta 12:7. * **3:17** Ngha ta Sabi 12:40.

¹⁹ Ka si mantsa tsi tama, kabgawu kəl Lazglafta ka vlatá zlahu? Vlan̄navla, kabga ɲa snan̄ta ɲni ta skwiha ya kul zdəganata. ɲa fitik kwitikw vlan̄nata tsi ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl tsa zivir dza'a sabi ma Abraham, tanaf tsi ta imi ta sləmən̄ ya ka sagha. Duhwalha Lazglafta ta klaktá tsa zlahuha ya nda ma sana mndu ta nzakway mataba† mnduha nda Lazglafta. ²⁰ Mataba mnduha his ta nzakwa mndu matabu tazlay, ama haď mndu ta nzakway matabu ma fitika tanaf ta Lazglafta ta imi ta sləmən̄‡ ta Abraham wa.

Nu ta magə lu nda zlahu

²¹ Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta sləmən̄ ya ná, zdəgana a ta zlahu nda tsa tama rki na? Mantsa ya a dekdek wa! Ka si má mamu zlahu ta laviɲta vlan̄tá hafu ta mnduha katsi ná, ma laviɲlava ta nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta guli. ²² Má ɲa nzakwani mantsaya na: «ksamksa dmaku ta inda mnduha ma dzvani,» ka lu vindaf ta ma gwada Lazglafta. Nda nza mantsa ya, kada vлата Lazglafta ta tsa ta ta imi ta sləmən̄ taf tsi ta sləmən̄ ya ɲa gwal ta zlghaftá Yesu Kristi. Ta ghəɲa vəl zlghafta tan̄ kwen̄kwen̄ dza'a kəl tsi ka vlan̄tá hən̄.

²³ Ta kul sagha gwada ta zlghay nda ɲuduf ná, nda nza zlahuha manda gwal ta nga aɲni tsam tsi. Zlahu ta nga aɲni ha ka sagha fitika gunan̄ɲan̄ta Lazglafta ta tva gwadata zlghay nda ɲuduf. ²⁴ Mantsa ya ná, zlahu ta nzakway ta nga aɲni ha ka sagha Kristi, kada nzakwa ɲni ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlghay nda ɲuduf. ²⁵ Ndanana manda sagha gwada ta zlghay nda ɲuduf, ta haď walglan̄ta ɲni ta nzata mista zlahu wa.

²⁶ Kaghuni demdem, nda nza kuni ka zwana Lazglafta ma zlghafta ghuni ta Yesu Kristi. ²⁷ Kaghuni demdem, magaghunafmaga lu ta batem ma ndi'atá vgha ghuni nda Kristi, kada klaftá kuni ta sadani. ²⁸ Ma tsaya tama, ta haď skwi ta dganatá la Yahuda nda la Grek wu, haď skwi ta dganatá vu'a nda mndu kul nzakway ka vu'a wu, haď skwi ta dganatá zgūn nda marakw wa. Kaghuni demdem, kaskwa turtuk kuni ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi. ²⁹ Kaghuni, ka si nda ndi'a vgha ghuni nda Kristi, nda nza kuni ka zivra Abraham nda tsa, mutsafmutsa kuni ta za həga ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən̄§.

4

Vu'a a wu, Zwan̄a Lazglafta ya

¹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay: Ka ta ka zwan̄ mndu dza'a za tsa həga ya, haď skwi ta dganata nda vu'a dər má ɲani inda skwi wa. ² Ma tsa nzakwani ta ka zwan̄ ya ná, ta snanasna ta ɲa gwal ta nghapta ka tsatsi, nda ɲa gwal ta nghapta ka tsa huzlahani ya tani, ha ka lagha ta tsa fitik tsaf dani ya. ³ Manda va tsaya nzakwani da amu guli. Ma fitika nzakwa amu ka zwani ta kul sagha gwada ta Kristi ná, ta ga vu'a skwiha ta ga mgham ma na ghəɲa haďik* na amu. ⁴ Ama magatá tsa fitik ya, ka ghunagata Lazglafta ta zwan̄ani. Marakw ta yagata ma saghani, ka nziɲtá tsi mista zlahu Musa, ⁵ kada varagapta tsi ta gwal ta ga vu'a mista tsa zlahu ya, kada nuta ɲni ka zwana Lazglafta.

⁶ ɲa maran̄ta kazlay: Zwan̄ani kuni kə'a, ka ghunagatá Lazglafta ta Sulkuma zwan̄ani da ɲudufa mu. Tsa Sulkum ya ta mnay kazlay: Aba! Da†!

† 3:19 Ngha ta Slna gwal ghunay 7:53. ‡ 3:20 Gray nda Vrafta ta Zlahu 6:4. § 3:29 Gray nda Ruma 4:13. * 4:3 Ngha ta 4:9, Kwalasuha 2:8, 20. † 4:6 Ngha ta Markus 14:36, Ruma 8:15, gray nda aya 5-7 Ruma 8:15-17.

kə'a. ⁷ Tsaya tama ná, nza a ka ka vu'a wu, zwanjani ka. Ka nda nza ka ka zwanjani, nda nza ka ka mnda za həga ma zɔ́akatahuda Lazglafta.

Dasuwa ka la Galat da nzaglaku həŋ ka vu'a

⁸ Ghalya ma fitika kwala ghuni kul snan̄tá Lazglafta, vu'a skwa wuyay kul nzakway ka vərda[†] Lazglafta si ta gə kuni. ⁹ Ndanana tama, manda snan̄ta ghuni ta Lazglafta, ta snan̄tá Lazglafta ta kaghuni ná, waka kuni ta vrəglaghuta mista sana skwiha kul haɗ mbrakwa[§] taŋ, kul haɗ rəga taŋ, kul haɗ hayhaya ta na? ¹⁰ Ta fafa kuni ta ghəŋa ghuni ka wara sana vaghuha, nda sana tiliha, nda sana fitikha, nda sana vakuha^{*}! ¹¹ Ta vlihatá zləŋ skwi ta magə kuni. Manda skwi ka bətbət tsa slna da magaghuna yu ya, ka yu.

¹² Zwanama da, wyawa dzvu, nzawanza manda i'i, manda ya nza i'i manda kaghuni ya. Haɗ dmaku giha kuni wa. ¹³ Nda sna kaghuni, ma zlafta da ta mnaghunata Lfida Gwada ná, ma ɗan̄wa yu. ¹⁴ An̄ mndani, tsa ɗan̄wa da ya ná, ghwadaka ɗan̄wa ya. Nduk nda tsa, mbida a kuni ta i'i wu, vziɗ a kuni wa. Katək ná, manda tsu'a duhwala Lazglafta tsu'afta kuni ta i'i, manda tsu'a Yesu Kristi ka kuni tsu'aftá i'i. ¹⁵ Ga tsa rfu si ta rfu kuni ghalya ya? Nu ta magay ndanana kul haɗ kuni ta rfu? Grafra yu kazlay: Ma tsa fitik ya, ka má si ta magaku tsi ná, má tsatsakwaslap tsakwasla kuni ta ira ghuni ka vlihata kə'a. ¹⁶ Nda nza yu ka ghuma ghuni ndana, kabga vəl mnaghunata da ta kahwathwata rki?

¹⁷ Tsa mnduha ya ná, ta n̄avan̄a həŋ ka n̄aghunata, ama nda tvani a wa. Ta kumay həŋ ta dgaghunata nda i'i, kabga n̄a n̄avata ghuni mista taŋ. ¹⁸ Dina n̄avata, ka nda tvani tsi. Inda fitik katsi tama guli, ma kzlə lu ta nzakwa da mataba ghuni kada magay.

¹⁹ Zwana da, ta ɓasəgəltá vgha yu ta ghəŋa kaghuni manda marakw ta ɓasa yaku, ha ka nghavata Kristi dar ma kaghuni. ²⁰ Ndanana ná, ta kumay yu ta nzavaghunata kada snan̄ta yu ta skwi n̄a mnaghunata, kabga kóidifkəa kuni katakata.

Nzakwa i Hadzara nda Sara

²¹ Na kaghuni ta kuma nzaku mista zlahu ná, mnihawa mna, sna a kuni ta skwi ta mnə tsa deftera zlahu ya rki na? ²² Ká lu vindafta ta ghəŋa Abraham na: Mutsafmutsa ta zwani his, pal nda marakw ka vu'a, pal nda marakw kul haɗ ka vu'a. ²³ Tsa zwan̄a tsa marakw ka vu'a ya ná, nda ndana slu'uvgha tsaya. Tsa zwan̄ ya tsa marakw kul haɗ ka vu'a ya guli ná, manda ya tanaf Lazglafta[†] ta imi ta sləmən̄ tsaya. ²⁴ Ma tsa skwi ta luta ya ná, mamu klatá ghəŋa skwiha his mida, kabga tsa mi'aha his ya ná, dzratawi his ya. Tan̄tan̄a dzratawi ná, ta ghwá Sinay. Ka vu'a ta ya tsatsi ta zwani. Tsaya ta nzakway ka Hadzara. ²⁵ Tsa Hadzara ya ta nzakway ka ghwá Sinay ta haɗika Arabiya. Nda luwa Ursalima[‡] gitana ta gra lu, kabga tsatsi nda zwanani tani vu'a həŋ. ²⁶ Ursalima ya ta luwa ná, nza a ka vu'a wu, tsaya ta nzakway ka mamu ta amu. ²⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Rfa ta rfu, kagha dzəghəŋ ta kul yanaghutá zwan̄! Rfa ta rfu, ka hayaya ka ta hayayə, kagha ta kul walan̄ta ɓasa yaku ya, kabga mal ndəghata zwana marakw vziŋ zə'ala[§] taŋ, ka n̄a marakw ya ta nzaku nda zə'ala taŋ kə'a ya.

[†] **4:8** Ngha ta 1 La Kwareŋt 8:4-6. [§] **4:9** Ngha ta 4:3. ^{*} **4:10** Ruma 14:5, Kwalasuha 2:16-23.

[‡] **4:23** Zlafta 16:15, 21:2. Aya 23: Zlafta 17:16, Ruma 9:7-9. [‡] **4:25** Gray nda Mata 23:37, Lukwa 13:34. [§] **4:27** Isaya 54:1.

²⁸ Zwanama da, kaghuni zwana ta ta imi ta slēməŋ manda nzakwa Izak ya. ²⁹ Ma tsa fitik ya, tsa zwan ya lu ma ndana slu'uvgha ya si ta giri ŋa tsa zwan ya lu manda ya kumaf Sulkum ya. Ta manda tsaya nzakwani kulam gita. ³⁰ Tsaw ká lu vindafta ma deftera Lazglafta na: Ghzlinghzla ta tsa marakw ka vu'a ya nda zwanjani tani, kabga haɗ zwanja marakw ka vu'a dza'a za həga nda zwanja marakw kul nzakway ka vu'a* wu kə'a. ³¹ Mantsa tama zwanama, nza a amu ka zwana marakw ka vu'a wu, zwana marakw kul nzakway ka vu'a amu.

5

Plimispla Kristi

¹ Plimispla Kristi, ŋa kwala mu nzəglaku ka vu'a mista zlahu Musa. Mantsa tama, dihavawadiha, yaha lu nglighunista ka vu'a. ² Ka i'i Pwal ta mnaghunata ná, ka tsan̄natá fafad ta kumə ŋni ka kuni katsi ná, haɗ sana skwi ghzlaghuna Kristi nda tsaya tama wa. ³ Ka yu tata mnəgəltə ŋa inda mndu ta kuma tsanata lu ná, nda fa vghani ŋa maga inda skwi ta kumə zlahu guli nda tsa. ⁴ Inda tsa kaghuni ta zba nzaku tɗukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlahu ya, tsaghu tsa kuni ta vgha nda Kristi, bəghapbəgha kuni ma zɗakatahuda Lazglafta. ⁵ Aŋni ná, nda fa ghəŋa aŋni kazlay: Namafna Lazglafta ka mndu tɗukwa ta wa irani, kabga vəl zlglafta mu ta Kristi nda ŋuduf kə'a. Tsaya skwi ta kzlə amu nda ma mbrakwa Sulkum. ⁶ Ka nda ndi'a mndu nda Yesu Kristi katsi, dər nda tsa fafadani, dər tsa a tsi wu, haɗ ghzliwani wa. Zlglafta nda ŋuduf, ka mara tsa zlgħay ya nda ma ɗvutá sanlaha vərɗa skwi.

⁷ Ya si ta dza'a ta kəma ta kəma kuni ní, wa ta pyaftá kaghuni ka snatá ŋa kahwathwata na? ⁸ Tsa nana kaghuni nanaf lu ya ná, da Lazglafta ta hgaftá kaghuni a sagha tsi wa. ⁹ «Ksita ta is ta ŋlanafá hupu* demdem.» ¹⁰ Nda sna yu kazlay: Haɗ fitik dza'a dganata kaghuni ta ŋa ghuni ndanu nda ŋa da wu kə'a, kabga nda guya mu ma Kristi. Nda sna yu guli kazlay: Tsa mndu ta kladamtá hwazlaɓaku da taba ghuni ya, dər má kinawu nzakwa tsa mndu ya, dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma kə'a.

¹¹ Zwanama da, i'i, ka si tata gɗata ta mnay kazlay: ɗina tsatá fafad kə'a yu katsi ya ní, kabgawu ta kəl mnduha ka giri ŋa da tama? Haɗ tsa mtuta mtu Kristi ta udza zləŋay ya dza'a nzakway ka tuthun wa. ¹² Inda tsa gwal ta hwazlaɓa kaghuni ya ná, ka hərɗiŋhərɗa hən ta vgha tan, ka nzakwa hən daghəra'!

¹³ Zwanama da, hgaghunahga Lazglafta ŋa kwala ghuni nzakway ka vu'a zlahu. Ala ka si mantsa tsi, ma klaf kuni ta tsa plata vgha ghuni ya ka skwi ŋa dza'a ghuni maga skwi ta kumə slu'uvgha. Katək ná, ɗvuvuswadva ta vgha ghuni, ka katuvusta kuni ta vgha ghuni mataba ghuni. ¹⁴ Inda zlahu ná, ma gwada turtuk gwamta tsi ta vgha, ta mnə lu kazlay: ɗvudva ta mnda səla manda va ya ta ɗvuta ka ta ghəŋa gha'kə'a ya. ¹⁵ Ama ka si ta hihi'ɗiduvtá vgha, ka kwahuvustá vgha kuni mataba ghuni manda ŋa nimtak katsi ná, ɗaswa ká kuni da zaɗanata kuni ta ghəŋa ghuni.

Zlanawa Sulkum ka pgha tsi ta kaghuni ma nzakwa ghuni

¹⁶ Skwi ta mnaghunata yu ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta kumə Sulkum. Ka mantsa ka kuni nzaku, haɗ kuni dza'a walglan̄ta laghu maga

* **4:30** Aya 29: gray nda Zlrafta 21:9, aya 30: Ngha ta Zlrafta 21:10.

* **5:9** Gray nda 1 La Kwareŋt

5:6. † **5:14** Zlahu 19:18.

skwi ta kumə slu'uvgha wu, ¹⁷ kagba va a slu'uvgha ta skwi ta kumə Sulkum ta magay wu, va a Sulkum ta skwi ta kumə slu'uvgha ta magay guli wa. Ta zlərdawi həŋ ma vgha tanj. Tsaya kwal kuni kul lavintá maga skwi ya ta kumə[†] kuni ta magay. ¹⁸ Ka Sulkum ta pgha kaghuni katsi, ta haď kuni mista zlahu Musa wa.

¹⁹ Ma difa a skwiha zdəgana magay ta slu'uvgha wu, wya həŋ: Maga sli'insli'ij, hliri, maga skwa hula, ²⁰ wuya skwi, maga mndu nda ghwani, nzaku ka ghuma, zlərdawi, draku, 6asa ŋuďuf, 6va ghəŋ, daga vgha, kwal kul guya ghəŋ, ²¹ hara'utiri, ghuyaku, nda hambala vgha ŋa ghuyaku ka maga sli'insli'ij, nda pďakwa sanlaha ma skwiha manda tsaha ya. Ka yu ta mnəglaghunata manda va a ghada yu ta mnuta ná, haď mndərga gwal ta maga tsa skwiha ya dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa.

²² Ama, wya skwiha ta yaganapta Sulkum nda ghu6a: Ɖvutá mndu, nzata nda rfu, nzata nda zďaku, nzata nda ksa ŋuďuf, nzaku ka ŋərma mndu, maga skwi dina, nzaku tďukwa, ²³ nzaku le6tekwa, wara ghəŋ. Haď zlahu nda gwaďa ta ghəŋa tsaha ya wa. ²⁴ Gwal ta nzakway ka ŋa Yesu Kristi ná, dzadza hahəŋ ta udza zləŋay ta skwiha ta kumə slu'uvgha, nda ghwaďaka skwiha kavghakavgha ta mamə həŋ. ²⁵ Ka si Sulkum ta vlamata hafu katsi, zlanama Sulkum ka pgha tsi ta amu guli. ²⁶ Ma glə mu ta ghəŋ! Ma zbə mu ta gwaďa da mndu, ma drə mu ta draku guli.

6

Skwi sləgaf mndu, tsaya dza'a tsi tsokay ta vwah

¹ Zwanama 6a, ka nda ngha kuni ta mndu ta maga skwi kul 6inaku katsi, kaghuni ta pghu Sulkum ya, vranakwavra ta vərďa tvi, ama 6asuwa ka kuni magay. Ɖasuwa ka vərďa kagha guli da ksutá tsi ta kagha. ² Katuvuswa vgha ma kərta ndəgaku sani nda sani. Ma magay ghuni mantša ya, dza'a nzakwa kuni ka gwal snatá zlahu Kristi. ³ Ka haď mndu ta6ta i'i wu, ka mndu tsaw ta slaf a ka sana skwi kay guli wu ná, nana ghəŋani ta nanə tsi. ⁴ Kinawu nzakwa ŋa 6a ma slna ná, ká inda mndu ngha slnani. Tsaya dza'a kəl tsa mndu ya ka rfa ghəŋani, nda sanlaha a dza'a laghwa tsi gray wa. ⁵ ŋa ghəŋani ta maga mndu ta inda skwi.

⁶ Ka kla a kla mndu ta taghanata lu ta gwaďa Lazglafta, ta skwi mataba inda skwihani, ka vlay ŋa mndu ta taghanata.

⁷ Yaha kuni nanətá ghəŋa ghuni. Haď Lazglafta ta zlanťa mndu ta nən6ay wa. Ka nu sləga^{*} mndu ya ná, tsaya dza'a tsi tsokay guli. ⁸ Ka ŋa slu'uvgha sləga mndu katsi, ŋa slu'uvgha dza'a tsəkə tsi, ŋa zadamtani mida. Ala ka ŋa Sulkum sləga mndu, ŋa Sulkum dza'a tsi tsokay, ta nzakway ka hafu ŋa kďekedzen. ⁹ Ma zlanj mu ta maga skwi dina, ma rwu mu ta vgha, kabga dza'a tsokay mu saghar fitikani. ¹⁰ Mantša tama, ta tseke'luwa ná, magama maga ta skwi 6inadina ŋa inda mndu. Katkatatani ŋa zwanama mu ma zlgəhay nda ŋuďuf.

Ga zgu

¹¹ Nghawa ndandaghula'atá na vindi na 6a! Nda dzva 6a vindafta yu. ¹² Tsa mnduha ta kuma mbłaftá kaghuni ka tsa fafaď ya ná, ta kumay həŋ ta ghubay mnduha ta həŋ. Skwi kəl həŋ ka magay mantša ya ná, wara ghuyay tanj ta 6aŋya ta gwaďa ta udza zləŋay Kristi ya. ¹³ Vərďa tsa gwal nda 6atsa fafada tanj ya ná, haď həŋ ta maga skwi ta kumə zlahu wa. Ta kumay həŋ ta 6atsata

† 5:17 Gray nda Ruma 7:14-23.

* 6:7 Ngha ta Ayuba 4:8, Mahdihdi 22:8, Huseya 8:7.

ghuni ta fafaɗ, ɲa ghubay taŋ ta ghubakwa taŋ ta ghəŋa ɗatsatá fafaɗa ghuni.

¹⁴I'i taɗa, ta ghəŋa mtuta mtu Mgham Yesu Kristi ta udza zləŋay yeya ta ghubə yu ta ghubakwa ɗa. Ma tsa mtutani ta udza zləŋay ya, mtuta skwi ta kumə slu'uvgha ma i'i, ta mtugudunɗa i'i guli ta skwi ta kumə slu'uvgha. ¹⁵Tsatá fafaɗ ná, sana skwi a wu, kwal kul tsatá guli ná, sana skwi a wa. Nzata mndu nda hafu vlama Lazglafta, na mali ma skwi. ¹⁶Ka nza zɗakwa Lazglafta nda tawa hidahidani ta ghəŋa inda gwal ta snatá na skwi ta taghə yu na. Mantsa ya guli ta ghəŋa gwal ta nzakway ka vərɗa Isra'ila Lazglafta.

¹⁷Ta hula tsa tama, yaha mndu walglanɗa didiptá vgha, kabga mivid ya ta vgha ɗa ta maray kazlay: Ɗa Yesu Kristi yu kə'a.

¹⁸Zwanama ɗa, ka nza zɗakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni! Amin.

Tsgha ta Iwa Pwal ɲa La Afisus

Ga zgu

¹ I'i Pwal, zɓap Lazglafta ɲa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi, ta vinda na delewer na ɲa kaghuni gwal ma luwa Afisus ta nzakway ka ɲa Lazglafta, ɲa kaghuni ta zlgħaftá Yesu Kristi ka nzaku kuni ka ɲani ya, ta vindaghunafta yu.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zɗakatahudani nda zɗakwani tani.

Vlamavla Lazglafta ta zɗakwani ma Yesu Kristi

³ Zlɛzlvama Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ta tfamaghatawi ma vlamatani ta inda skwi dīnadīna daga ta luwa ɲa katanťá sulkuma mu. Nda ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi magamata tsi. ⁴ Ma kɗaku Lazglafta zlaganaptá ghəɲa hađik, zabapzaba ta amu ɲa nzaku ka mnduhani, ka guyamafta nda Yesu, kada nzakwa mu hezle' ɲa nzakwa mu kul hađ ghwaɗaka skwi ta amu. ⁵ Dvuɗva ta amu daga manda ghalya, ka psaptá tsi ta amu ka nimista ka zwanani nda ma Yesu Kristi. Manda tsaya dvuta tsi ma zɗakwani. ⁶ Manda tsaya magata tsi ɲa zlɛzlvay mu ta glakwa zɗakatahudani. Katakata vlamata tsi ta zɗakatahudani ya nda ma slna Zwanjan dvu tsi.

⁷ Nda usani varata tsi ta amu, amu gwal nda ndi'a nda tsi, ka plimistá* tsi ta dmakuha mu. Mantša ya maramanťa Lazglafta ta glakwa zɗakatahudani.

⁸ Ka ndəghamaftá tsi nda tsa zɗakatahudani ya, ka vlamatá inda dīfil nda mahizl ya ta ramata. ⁹ Ka maramanťa tsi ta skwi ɲa magay ya nda dīfa daga manda ghalya si kul snanťá mnduha. Tsa skwi kumaf tsi ta magay ya ná, nda nza nda ma slna Yesu Kristi. ¹⁰ Wya tsa skwi ya: Ka nda maga fitik, dza'a tskanatska ta inda skwiha nda ya ta luwa tani, nda ya ta hađik tani, ɲa nzanaghata Yesu Kristi ka mgham ta ghəɲa tan demdem.

¹¹ Zabapzaba Lazglafta ta amu ɲa nzakway ka mnduhani ma guyamaftani nda Kristi. Magamaga manda tsaya, kabga tamafta ta imi ta sləmən† daga manda ghalya. Ka mnaftá tsi ta magakwa inda skwi manda ya kumanťi, ¹² kada zlɛzlvama mnduha ta glakwani ma anñi ta faftá ghəɲa ɲni ta Yesu Kristi daga tanťanťan ya.

¹³ Mantša ya kaghuni guli nda ndi'a kuni nda tsi ma snanťa ghuni ta vɛrɗa gwada ya kal Lazglafta ka mbaghunafta, ma vlata ghuni ta ghəɲa ghuni ɲa Yesu Kristi. Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, ka vlaghunatá Lazglafta ta Sulkum nda ghuɓa ya tamaf tsi ta imi ta sləmən ya. Tsa Sulkum ya ná, ɲizla nzakwa mu ka mnduha Lazglafta ya. ¹⁴ ɲa dasudasu vlamata tsi ta tsa Sulkum ya, ɲa maranťa ká Lazglafta dza'a vlamatá inda pɗakwa skwiha dīnadīna dazlay, manda ya mna tsi. Ma tsa fitik dza'a mbamafta Lazglafta ɲa dekdek ya dza'a tsu'a mu. Zlɛzlvama glakwa Lazglafta.

Ndɔɓa dzva Pwal ta ghəɲa gwal zlgħay nda ɲuɗuf ma Afisus

* **1:7** Gra nda vli ma Kwalasuha 1:14. † **1:11** Ngha ta Yesuwa 13:19.

¹⁵ Tsaya ta kəl yu ka rfa Lazglafta ta ghəŋa kaghuni. Manda snan̄ta dā kazlay: Zlgħafzlgħa kuni ta Yesu Kristi, d̄vud̄va kuni ta mnduha Lazglafta guli kə'a, ¹⁶ had̄ yu ta zlanatā maga du'a ta ghəŋa kaghuni wu, ta rfanagħarfa yu ta Lazglafta. ¹⁷ Tsatsi nā, Da dagala ya. Nani ta maganata Mghama mu Yesu Kristi ta sl̄na. Da tsi ta ndəba yu ta dzvu ka vlagħunata tsi ta d̄fil dza'a kəl kuni ka lavintā snan̄tā vərda tsatsi. ¹⁸ Ta ndəbay yu ta dzvu da tsi guli ka tsalaghunapta tsi ta ndana ghuni d̄ina, kada snan̄ta kuni ta tsa n̄orma skwi kəl tsi ka hgaghunata kazlay: Dza'a mutsay kuni kə'a ya. Ta ndəbay yu ta dzvu guli dza'a kəl kuni ka snan̄tā glakwa tsa skwa za həga faghuna tsi nda inda gwal ta nzakway ka n̄ani ya tani. ¹⁹ Ta kumay yu ta snan̄ta ghuni kazlay: Malaghumala mbrakwani ta inda skwi, nda ya kə'a ta kata amu gwal ta zlgħafta kə'a. Katakata tsa mbrakwani ya. ²⁰ Nda tsa mbrakwani ya sl̄i'aganapta tsi ta Kristi ma mtaku ka nzanata nda ga zeghwani ta luwa[†] n̄a vlan̄tā glaku. ²¹ Hada ta ga Kristi ta mgham ta ghəŋa inda sulkumha dagaladagala, kabga malaghumala ta mbrakwa tan̄. Malaghumala mbrakwani ta inda mbraku ya vlan̄ lu ta mndu n̄a ga mgham[§]. Ta ghəŋa gwal vlan̄ lu ta ga mgham ndanana yeya a wu, nda gwal dza'a gay ta kəma tani. ²² Ka vlan̄tā^{*} Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi. Ma tsa nzakwani ka mali ta ghəŋa inda skwiha ya, ka fata tsi guli n̄a nzaku ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz. ²³ Kristi nā, ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya, ta nzakway ka vghani. Ma tsa guyatā vgha mnduhani ya nzamta Kristi. Ma tsatsi nzatā nzakwa Lazglafta ka mara vgha nda ma tsatsi guli.

2

Sl̄i'agamapsli'a Lazglafta ma mtaku kawadaga nda Yesu Kristi

¹ Ghalya si nda rwa kaghuni ta wa ira Lazglafta, kabga ghwadaka skwiha si ta magə kuni. ² Si ta gd̄ata ta ksa sad̄a mnduha ma na ghəŋa had̄ik na kuni. Gwada halaway ta ga mgham ta ghəŋa ghwadaka sulkumha, ta nzaku ma ghuvan̄ata luwa si sna kuni. Kulam ndana tsa ghwadaka sulkum ya ta gd̄ata ta ksa sl̄na ma n̄udufa mnduha ta kwalaghuta sna gwada Lazglafta. ³ Amu demdem guli, manda tsa nzakwa hahəŋ ya si amu ghalya. Ghwadaka skwiha ta kumə n̄udufa mu, nda ghwadaka ndanuha ta ndanu mu, si ta magə mu. Ma tsa nzatā nzakwa mu manda tsaya nā, ma dza'a d̄ədamd̄əda amu guli da 6asa n̄udufa Lazglafta, ka guram nda va n̄a tsa mnduha ta maga ghwadaka skwiha ya.

⁴ Tsaw Lazglafta nā, dagala tawa hidahidani, d̄vud̄va ta amu. ⁵ Kulam nda va tsa rwatā amu, kabga vəl magata mu ta ghwadaka skwiha ya nā, ka d̄vaf̄tā tsi ta amu ka vramamta nda hafu kawadaga nda Kristi. Z̄dakatahud̄a Lazglafta kəl kuni ka mbafta. ⁶ Ma tsa ndi'atā amu nda Kristi ya, ka sl̄i'agamaptā Lazglafta mataba gwal nda rwa kawadaga nda Yesu Kristi ka pghatā amu ta luwa, ka nzamata ka ga mgham kawadaga nda Yesu Kristi. ⁷ Mant̄sa ya maraman̄ta tsi ta z̄dakatahud̄ani nda ma Yesu Kristi, n̄a nghan̄ta mnduha dza'a yayə lu ta kəma ta nzakwa glakwa tsa z̄dakatahud̄ani ta malaghutā inda skwi ya. ⁸ Z̄dakatahud̄ani tani kəl Lazglafta ka mbaghunaf̄ta nda ma zlgħafta ghuni ta Kristi. Mbaghunaf̄ a ta ghəŋa vəl magata ghuni ta skwiha d̄inad̄ina wu, ka mbalay mbaghunaf̄ta tsi. ⁹ Mbaghunaf̄ a Lazglafta ta ghəŋa vəl magata ghuni ta sana sl̄na wu, da ghər̄bə mndu ta ghər̄baku.

[†] **1:20** Ngha ta Zabura 110:1. [§] **1:21** Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindin̄ lu mistani n̄a n̄anata. ^{*} **1:22** Ngha ta Zabura 8:7.

¹⁰ Magatá slna Lazglafta na amu na. Vlamavla ta hafu ka lfid ma ndi'atá amu nda Yesu Kristi na gdata mu ta maga slnaha dinadina. Nda ghada payafta Lazglafta manda tsaya, na magay mu.

Ka mndu turtuk lu ma Kristi

¹¹ Ka yu ta mnaghunata wa, mndëra la Yahuda a kaghuni wa. Havakwahava 6a ta nzakwa ghuni ghalya ta kul zlghaftá kuni ta Kristi. Gwal kul tsaku fafada tanj ka hən ta hga kaghuni. Kəl hən ka hga kaghuni manda tsaya na: Mnduha Lazglafta anji ka hahən, kabga datsatá fafada tanj. Tsaw tsa tsatá fafada tanj ya ná, skwi ta nghanantá slu'uvgha ya datsa mnduha nda dzva tanj.

¹² Havakwahava kazlay: Ma tsa fitik ya ná, sna a kuni ta Kristi wu kə'a. Nza a kuni tekw mataba mnduha ta hadika Isra'ila wa. Tekw a kaghuni mataba gwal dzraf Lazglafta ta wi nda hən ka tanaftá imi ta sləmən ta hən ya wa. Ma nzakwa ghuni ma na ghəja hadik na ná, had skwi faf kuni ta ghən tida wu, sna a kuni ta Lazglafta guli wa. ¹³ Ghalya, si di'in kuni nda Lazglafta. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Yesu Kristi ma pghintani ta usani ta gwada ta kaghuni ma mtutani. Tsaya ta ndusaghunakta nda Lazglafta. ¹⁴ Manda bata dzugur si nzatá nzakwa ghuma mataba mu, ka sagha tsi psliŋta, ka namafta ka mndëra mndu turtuk. Əŋka'a ka tsatsi ta famta zdaku mataba mu. ¹⁵ Ka hliŋtá tsi ta inda tsa zlahuha ta mnə la Yahuda ya nda ma mtutani, kabga na guyanaftá mndëra la Yahuda nda sanlaha ma mndëra mndu na nzakwa tanj ka sana lfidá mndëra mndu turtuk. Ma tsa magatani mantša ya famta tsi ta zdaku mataba tanj. ¹⁶ Ma tsa mtutani ta udza zləjay ya guyanafta tsi ta tsa mndëra mnduha his ya ka mndëra mndu turtuk, ka slarəptá zughu mataba tanj nda Lazglafta. Ma tsa mtutani ya kwala sani kul husantá sani nda sani mataba tanj. ¹⁷ Sasa Kristi ta ghəja hadik da mna lfidá Gwada ta ghəja zdaku na kaghuni gwal si di'in nda Lazglafta, nda ya na anji gwal si ta ndusanavatá* Lazglafta ya. ¹⁸ Əŋka'a ka Kristi kəl amu demdem, kaghuni nda anji tani, ka lavinja ndusanavatá Lazglafta ta nzakway ka Da, nda ma tsa Sulkum nda ghuəa turtuk ya.

¹⁹ Tsaya tama ná, nza a kuni ka mayəm wu, nza a kuni ka matbay guli tama wa. Nda nza kuni ndanana tama ka mnda luwa kawadaga nda sanlaha ma mnduha Lazglafta. Nda nza kuni ka mnda huda həga. ²⁰ Nda nza kuni manda palaha ta bə lu ta həga nda tsi. Gwal ghunay nda la anabi na tughwa tsa həga ya. Yesu Kristi tsa pala dihaf tsa həga ya ta vgha tida ya. ²¹ Əŋka'a ka tsatsi kəl tsa həga ya ka sladata, ka ŋlaku, ka nuta ka həga nda ghuəa ka na Lazglafta ya. ²² Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, guyaghunafguya nda sanlaha ma gwal zlghay nda ŋuduf guli, kada nuta mu ka tsa həga ta nzaku Lazglafta nda ma Sulkum ya.

3

Mnay Pwal ta difatá skwa Lazglafta

¹ Tsaya kəl i'i Pwal hbam lu ma gamak ka maga du'a ta ghəja kaghuni. Hbamhba lu ta i'i ta ghəja vəl maganata da ta slna ta Yesu Kristi na kata kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ² Nda sna kuni kahwathwata kazlay: Zdazda Lazglafta ta hudi ka vlihatá slna na magay da na ghuni kə'a. ³ Tsatsi ta gunidintá ghunislaka da, kəl yu ka snantá difata skwani manda ya vindaghunaf yu ned ya kay. ⁴ Ka dzanafdzanə kuni katsi ná, dza'a nda sna kuni kazlay: Nda sna yu ta difatá skwa Lazglafta ta nzakway ka Kristi

* 2:17 Gray nda Isaya 57:19.

kə'a. ⁵ Tsa difatá skwani ya ná, maranan̄ a Lazglafta ta mnduha ghalya wa. Ndanana tama, ka marigin̄tá tsi nda ma Sulkum nda ghu6a, ka maranan̄tá tsi ta mnduhani zabap tsi na nzakway ka gwal ghunay nda la anabi. ⁶ Wya tsa skwa Lazglafta ta difanata ya: Dza'a zay gwal kul had ka mndəra la Yahuda ta zlglafta ta za mgham ta vəl Lazglafta kawadaga nda mndəra la Yahuda gwal ta zlglafta. Nda kaghuni tani, nda vərda la Yahuda tani, nda na kuni ka mndəra mndu turtuk. Tsa imi tanaf Lazglafta ta sləmən̄ ta gwal ta ndi'aftá vgha nda Yesu Kristi ya ná, dza'a vlamavla, ka Lfida Gwada ta mnay.

⁷ Zdidin̄zda Lazglafta ta hudi ka nidifta ka Kwalvani na mna tsa Lfida Gwada ya na mnduha nda ma mbrakwani ya vliha tsi. ⁸ Mal i'i hta tani mataba mnduha* Lazglafta mndani, kulam nda va tsa, ka zdan̄tá tsi ta hudi ka vlihatá tsa slna mnanan̄tá gwal kul nzakway ka la Yahuda ya, ta tsa zdaku ta mutsu lu da Kristi ya. Tsa zdaku ya ná, dagala katakata, laviṇ a mnduha ta kdan̄aktá snan̄ta wa. ⁹ Ka zdidin̄tá Lazglafta ta hudi guli na tsislanapta da ta inda mndu, ká Lazglafta fata daga manda ghalya ta tsa difatá skwi dza'a tsi magay ya. Zlaganapzaga Lazglafta ta inda skwiha. Si nda difa da Lazglafta ta wa ira mnduha daga ghalya†. Ndana tama, ka kligin̄tá tsi ta dafi. ¹⁰ Ndanana ka zlaganap̄tá Lazglafta nda ma mnduhani na nghan̄ta gwal dagaladagala nda gwal nda mbra nda mbra‡ ta luwa ta guyatá vgha mnduhani, na snan̄ta tan̄ ta nzakwa difla Lazglafta kavghakavgha. ¹¹ Nda kda fitika fata Lazglafta daga ta kul magaftá tsi ta ghəṇa hadik. Ndanana ka magatá tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu. ¹² Nda ma zlglafta mu ta Yesu Kristi ka ndi'aftá vgha nda tsi, kəl mu ka ndusanavata Lazglafta kul had̄ zlan̄. ¹³ Tsaya tama ta kəl yu ka ndə6a dzvu na ghuni, ma rwaghuna tsi ta vgha, kabga snan̄ta ghuni ta ghuya dan̄wa da ta ghəṇa vəl mnaghunata da ta Lfida Gwada. Ka ufa tsa ghuya dan̄wa da ta ghəṇa ghuni ya, ta vgha na ghuni.

Dva mnda Kristi

¹⁴ Ta ghəṇa tsaya ta kəl yu ka tsə6ata ka maga du'a ta ghəṇa kaghuni da Lazglafta ta nzakway ka Da. ¹⁵ Tsatsi vərda ka Da ta tsaftá hgu ta mndəra gwal ta hadik nda gwal ta luwa tani. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ndə6a dzvu da tsi ka ksa tsi ta slna nda tsa mbrakwani dagala ya ma ṇudufa ghuni, ka vlaghunata tsi ta mbraku kahwathwata nda ma Sulkumani. ¹⁷ Ta daway yu da tsi guli ta gdavata Kristi ma ṇudufa ghuni ma zlglafta ya zlghaf kuni. Ta ndə6ay yu ta dzvu da tsi guli, ka ṇavata kuni ka dvuvustá vgha ghuni sani nda sani. Ka ta dvuvusdva kuni ta vgha ghuni kahwathwata katsi ná, dza'a nzakway kuni manda dihatá fu laghu slən̄hani da ghuvata hadik. Dza'a nzakway kuni guli manda dihata həga thaf lu ta mndərani ta vəl tən̄təṇa. ¹⁸ Ma tsaya dza'a kəl kaghuni nda inda sanlaha ma mnduha Lazglafta ka snan̄tá kdavakta dvu ya dvu Kristi ta amu. Had̄ vərvera kdavakta dvuta ta dvuta tsi ta amu wa. ¹⁹ An̄ mndani, had̄ mndu ta laviṇtá snan̄tá vərvera dvuta dvu Kristi ta amu mndani wu, dər má mant̄sa tsi, ta daway yu da Lazglafta na laviṇta ghuni ta snan̄ta, kada ksaf̄ta nzakwa ghuni ta sada Lazglafta.

²⁰ Lazglafta ta laviṇtá maga inda skwi demdem. Nda tsa mbrakwani ta maga slna ma amu ya, ta laviṇta tsi ta maga inda skwiha ka malaghutá skwiha ya ta dawu mu nda skwiha ta ndanu mu tani. ²¹ Zləzlvama Lazglafta

* **3:8** Gray nda 1 La Kwareṇ̄t 15:9. † **3:9** Gray nda Ruma 16:25. 26. ‡ **3:10** Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindin̄ lu mistani na ṇanata.

ta ghəŋa nərma skwiha maga tsi nda ma mnduha ta zlghafta, nda ya nda ma Yesu Kristi. Zləzlvama zləzlvə ŋa kdekedenj! Mantsa ya katsi.

4

Nzaku turtuk ma Kristi

¹ Ta ghəŋa tsaya tama ta kəl i'i tsam lu ma gamak ta ghəŋa vəl maganata da ta slna ta Mgham Yesu Kristi, ka ndəba dzvu da kaghuni kazlay: Nzawanza ta nzaku tdukwa manda ya ta ranjta mnduha Lazglafta, kabga hgaghunahga Lazglafta ŋa nzaku ka ŋani kə'a ya. ² Ma inda skwi ta magə kuni, nda hana ka ghəŋa ghuni, leḡtekwa ka nzakwa ghuni, ta ksay ka kuni ta ŋuduf. Su'uwawa ta skwi ta magaghunata sanlaha, ka dvuta kuni ta həŋ. ³ Sulkum nda ghuḡa ta guyaghunata, ŋavawəŋa ka nzakwa kuni ta nzaku nda zdaku, kada nzakwa kuni ka gwal nda guya ghəŋa tan. ⁴ Gwal zlghay nda ŋuduf ná, manda slu'uvgha* Kristi turtuktuk ya nzakwani. Turtuktuk Sulkum nda ghuḡa guli, turtuktuk skwi ya faf kuni ta ghəŋ tida hga ghuna Lazglafta ŋa zlghay. ⁵ Turtuktuk Mghama mu, turtuktuk tva zlghay nda ŋudufa mu, nda hga mndu turtuktuk magamafta lu ta batem. ⁶ Turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka dani ma inda mndu, ta ga mgham ta ghəŋa inda mndu, ta ksa slna nda inda mndu, ta nzaku ma inda mndu.

⁷ Inda amu dagamaf daga Kristi ta zḡakatahudani prək nda amu ŋa maga slnani, kabga mantsa ya kumafta tsi ta dagamafta. ⁸ Wya ka deftera Lazglafta mnata:

«Tahula ghuḡasaptani ta ghumahani, ka ŋlaghatá tsi ta luwa, ka hlinjta tsi ta kasatá vu'ahani,» ka'a.

Ka daganafatá tsi ta slna kavghakavgha† ta mnduha ta ghəŋa hadik.

⁹ «Ka ŋlaghatá tsi ta luwa,» ka defteri ya ní, nu klatá ghəŋa tsa gwada ya na? Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga tinjə ta na ghəŋa hadik na saha tsi karaku. ¹⁰ Tsa mndu ta saha ta ghəŋa hadik ya ná, va tsa mndu ya tsa ta ŋlaghatá ta luwa ka zaghuta trezekw, ŋa gayni ta mgham ta ghəŋa inda skwi nda Sulkumani.

¹¹ Tsatsi ta daganafatá slnaha kavghakavgha ta mnduha. Ka gwal ghunay sanlaha, ka la anabi sanlaha, Ka gwal mna Lfida Gwada sanlaha, Ka gwal nḡha gwal zlghay nda ŋuduf ka tagha skwiha‡ ŋa tan sanlaha. ¹² Manda tsaya kə'a daganata ŋa katay tan ta mnduha Lazglafta ŋa maganata slnani, kada mutsafta mnduha Lazglafta ta nzakway ka slu'uvgha Kristi ta ŋlaku ta kəma ta kəma. ¹³ Manda tsaya dza'a nzagwafta mu demdem ta vḡha ŋa nzaku ka mndu turtuk nda ma fafta mu ta ghəŋ ta Zwanja Lazglafta, ŋa snanjta mu, ŋa nzakwa mu ka gwal nda ndəha manda Kristi kul had sana skwi tida ya. ¹⁴ Nda tsaya tama ná, nzata a mu manda zwani wa. Nanglafta a gwal tsakalawi ta amu nda tsa ghwadaka skwa tan ta taghə həŋ ya ŋa zadimista ma tvi, manda kwambalu ta klambaraku ta ghəŋa drəf wa. ¹⁵ Nzata a mantsa ya wu, kahwathwata skwi ta nghanatá Lazglafta dza'a mnuvusta mu ma dvuvusta mu ta vḡha mu, ŋa glakwa mu ma inda skwi ma ndi'atá amu nda Kristi ta nzakway ka ghəŋ ta ghəŋa gwal zlghay nda ŋuduf ya. ¹⁶ Manda mala ta nzagwanatá vḡha mndu ya ná, manda tsaya nzagwanata Kristi ta mnduhani. Ka ta ksa slna inda fawayha ta vḡha mndu manda ya ta raku katsi, dina ta glakwa tsa mndu ya ta glaku. Manda tsaya nzakwa gwal zlghay nda ŋuduf guli. Ka ta dvuvusdva mnduha Lazglafta ta vḡha tan, ta magay dər

* **4:4** Slu'uvgha turtuk: Gray nda sura 2:16, Ruma 12:5, 1 La Kwareŋj 12:12. † **4:8** Nḡha ta Zabura

68:19. ‡ **4:11** Gray nda 1 La Kwareŋj 12:28.

wa ta slnani ya vlarj lu katsi, dza'a glaku hən̄j ta kəma ta kəma nda mbrakwa Kristi.

Nzawanza ta nzaku ka lfiḏma Kristi

¹⁷ Wya skwi ta mnaghunata yu. Ka ṇḏanḏa ta mnaghunata yu guli ma hga Mgham. Yaha kuni nzakugəltá nzaku manda gwal kul snan̄tá Lazglafta, ta ndana skwi dza'a kwal kul katan̄tá hən̄j ya. ¹⁸ Nda dərzla sləmən̄ja tan̄j, haḏ lfiḏa hafu ta vlə Lazglafta ya da hən̄j wu, kabga tən̄tən̄ja ghən̄ja tan̄j, sna a hən̄j ta Lazglafta wa. ¹⁹ Ksa a hula ta hən̄j dər kinawu magata hən̄j ta ghwadaka skwi wa. Skwi ta kumə slu'uvgha ta magay fa hahən̄j ta ghən̄ja tan̄j ṇa magay. Sli'insli'īn̄ yeya ṇa tan̄j ta magay, zla a hən̄j guli wa.

²⁰ Kaghuni, manda zlghafta ghuni ta Kristi ná, manda tsaya a taghaghunaf lu ta tva nzaku wa. ²¹ Grafgra yu kazlay: Nda sna kuni ta gwadani ka zlghaftá kuni kə'a. Ma ndi'af̄ta ghuni ta vgha nda tsi, taghaghunaf tagha lu ta kahwathwata ma Yesu. ²² Skwi taghaghunaf lu ná, zlan̄ja ghuni ta tsa tva nzaku si ta nzakw kuni ghalya ya. Tsa tva nzaku si ta nzaku kuni ghalya ya si ta ɓadza kaghuni, kabga si ta hara'away kuni ta inda ghwadaka skwi ta nana kaghuni. ²³ Zlan̄an̄ja tvi ta Lazglafta ka mbəḏanaftá tsi ta ṇuḏufa ghuni, ka ndana kuni ta vərda ndanu. ²⁴ Vlaghunavla Lazglafta ta lfiḏa nzaku ta gara vgha nda ṇaniṢ. Favawa fa tama ta tsa lfiḏa nzaku ta zḏəganata ya. Tuḏukwa tsa tva nzaku ta zḏəganata ya, nda ghuḓa nzakwani guli manda ya ta taghə kahwathwata Lazglafta.

²⁵ Mantsa tama, yaha kuni tsakalgəltawi, mnuvuswa kahwathwata mataba ghuni*, kabga nda guya mu demdem ma slu'uvgha turtuk. ²⁶ Ka gafga kuni ta sidi, dasuwa ká kuni da magata kuni ta ghwadaka skwi†. Ma dəḏaghunagha fitik nda ɓasatá ṇuḏuf, ²⁷ da mutsaftá halaway ta tvi ṇa klamtá kaghuni da ga dmaku. ²⁸ Ka si ta ghali mndu katsi, yaha tsi da ghalgəltá ghali, ka maga tsi ta slna nda dzvani ṇa kata ghən̄jani, nda ya ṇa mutsaftani ta skwi ṇa katan̄tá la ka p̄fu. ²⁹ Yaha ṇaslu da sabi ma wa ghuni. Gwada vla mbraku ma zlghay nda ṇuḏuf ṇa sanlaha katsi sabi ma wa ghuni. Gwada ksay sləmən̄j ka kuni gwaday, ṇa katan̄tá sanlaha. ³⁰ Yaha kuni ṇranaftá ṇuḏuf ta Sulkum‡ nda ghuḓa ya vlaghuna Lazglafta. Tsa Sulkum nda ghuḓa ya ná, ṇizla nzakwa ghuni ka ṇa Lazglafta ya. Ta nzata tavata kaghuni tsa Sulkum ya ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl Lazglafta ka varatá kaghuni dekdek ya. ³¹ Hlin̄ja dgun ma ṇuḏufa ghuni, zlan̄ja ɓasa ṇuḏuf, zlan̄ja sidi, ma zlərdə kuni ta wi nda mndu, ma razə kuni ta mndu, yaha kuni da maga dər mndəra wati ma ghwadaka skwi. ³² Nərma skwi ká kuni magay mataba ghuni, nzawanza nda tawa hidahida, pluvuswa dmakuha ghuni, manda va ya plaghuna Lazglafta ta dmakuha ghuni nda ma KristiṢ ya.

5

Nzaku ma tsuwadək

¹ Ndana tama, zwana Lazglafta ya ḏvu tsi katakata kuni, ksawaksa ta sadani*. ² Ma slnaha ghuni ta magə kuni inda fitik, maran̄jamara ta ḏvu ṇa

§ 4:24 Gray nda Zlrafta 1:26. 27. * 4:25 Ngha ta Zakari 8:16. † 4:26 Ta gra vgha nda Zabura 4:5 ka ta nghay lu ta gwada Grek ṇa ghalya. ‡ 4:30 Gray nda Isaya 63:10. § 4:32 Gray nda Mata 6:12, 14. Ka plaghunatá tsi, ma sanlaha ná, ka plamatá hən̄j. * 5:1 Gray nda Levitik 19:2, Mata 5:48.

sanlaha. Mantsa ya dvuta Kristi ta amu ma mtutani ɲa mbamafta. Tsa skwi maga tsi ya ná, zdəganazda ta Lazglafta† manda skwa pla ghəɲ ta vlaɲta lu.

3 Ya nda nza kuni ka ɲa Lazglafta ya, yaha kuni walaɲta hliri, yaha kuni maga skwa hula, yaha kuni tsagana, yaha mndu da razaghunafta ta ghəɲa tsa skwiha ya. 4 Ra a guli ka saba skwa hula, nda tsaʔaku, nda 6la vgha ma wa ghuni wa. Skwi ta raku ka sabi ma wa ghuni ná, rfay ghuni ta Lazglafta ta ghəɲa inda skwiha magaghuna tsi. 5 Wya skwi ɲa snaɲta ghuni: Had gwal ta hliri, nda gwal ta maga skwa hula, nda gwal ta tsagana, dza'a mutsafta skwa za mgham ma luwa ga mghama i Lazglafta nda Kristi wa. Tsa gwal malaghumala dvafta taɲ ta tsagana ka Lazglafta ya ná, ka guram nda wuya skwi tsaya.

6 Yaha mnduha da nanaghatá kaghuni nda tsakalawa taɲ. Ta ghəɲa tsa ghwadaka skwiha ya ta 6asa Lazglafta ta ɲuduf dza'a kəl tsi ka tsanaghatá guma ta gwal ta maga tsa ghwadaka skwiha ya. 7 Ma guyə kuni ta vgha nda tsa gwal ta maga mndərga tsa ghwadaka skwiha ya. 8 Si ma grusl nzatá nzakwa ghuni ghalya. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Mgham Yesu, ma tsuwadək‡ nzatá nzakwa ghuni, nzawanza tama ta nzakwa ghuni manda gwal ta nzaku ma tsuwadək. 9 Kəl yu ka mnay mantsa ya ná, ta sli'agapta ma tsuwadək§ na skwiha dīnadīna, nda skwiha tɖukwatɖukwa, nda kahwathwata. 10 ɲavawaɲa ka tsəmapta skwi ta zdəganatá Mgham, ka maga kuni. 11 Ma fam kuni ta ghəɲa ghuni da ghwadaka skwiha ta magə gwal ma grusl*, had hayhayani wa. «Na skwi ta magə kuni na ná,» dīna a wu, ka kuni mnananta həɲ baɲluwa katək. 12 Ta ksaku ka hula dər gwaday ma wi ta tsa skwi ta magə həɲ ma difa madifa ya. 13 Ka kligiɲkla lu ta ghəɲa tsa skwiha ya ta da6i katsi ná, dza'a nzakway tsuwadaka. 14 Ka nda ghada saba skwi ta da6i katsi ná, gi tsuwadək nzakwani. Tsaya ta kəl lu ka mnay kazlay: «Kagha mndu ta hani, sli'afslī'a ta hani.

Sli'afslī'a mataba gwal nda rwa, ka tsuwadəkaghafta Kristi» kə'a ya.

15 Mantsa tama, ɖasuwa ka kuni nda nzaku ta nzaku kuni. Ma nzaku kuni manda la rgħa, nzawanza manda gwal nda mahizl ma ghəɲa taɲ. 16 Inda fitika mutsafta ghuni ta maga skwi dīna ya ná, gi magawamaga, kabga ndada a ghwadaka skwiha ta magə mnduha ta na fitik na wa. 17 Tsaya tama ná, ma nza kuni manda la rgħa, ɲavawaɲa ka sna skwi ta mnaghunata Mgham ɲa magay ghuni.

18 Ma ghuyaf kuni nda ima inabi, ya ta 6adzay ta nzakwa mndu, Sulkum nda ghu6a katsi mbutá kaghuni. 19 Wadahanafta vgha sani nda sani mataba ghuni, nda inda mndəra lahaha ya ta vlaghunata Sulkum. Zləzlvawa Lazglafta ma hyahya ɲudufa† ghuni nda lahaha. 20 Rfawarfa ta Lazglafta ta nzakway ka Da inda fitik ta ghəɲa inda skwi ta maga ghunata tsi nda ma Yesu Kristi.

Nzakwa i zə'al nda marakw

21 Hanaganawa hana ta ghəɲa ghuni mista sani nda sani, kabga ta zləɲay kaghuni ta Kristi.

† 5:2 Gray nda Sabi 29:18. Ta dvafta amu: Ta dvafta kaghuni, ka sanlaha. ‡ 5:8 Gray nda Isaya 60:1. 3. § 5:9 Tsuwadək: Sulkum, ka sanlaha (gray nda Galat. 5:22). * 5:11 Gray nda Ruma. 13:12. † 5:19 Gray nda Zabura 33:1. 3.

²² Kaghuni mi'aha, ka hanaganahana dər wati ma marakw ta ghəŋ mista zə'ala tanj. Manda tsaya dza'a maranta kuni ta hanatá ghəŋa ghuni mista Mgham Yesu. ²³ Zə'al ná, ghəŋa markwa tanj ya, manda nzakwa Kristi ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya. Kristi ta mba tsa gwal zlgħay nda ɲuɖuf ta nzakway ka slu'uvghani ya guli. ²⁴ Mantsa ya guli, inda mi'aha, ka hanaganahana dər wati ta ghəŋani mista zə'ala tanj ma inda skwi, manda ya ta hanaganata Igliz ta ghəŋ mista Kristi ya.

²⁵ Kaghuni zə'alha, ka ɖvuta dər wati ma zgūn ta markwa tanj manda ya ta ɖvu Kristi ta Igliz, ka mtutá tsi kabgani ya. ²⁶ Mtumta ta ghəŋani, ka ghubintá tsi nda imi[†] nda ma gwadani kada nzakwa tsi hezle'. ²⁷ Ta kumay ta fatá Igliz ka makwatarka ta wa irani. Va a ta nzatani nda rdak wu, va a ta razu tida wu, va a ta dər wati ma bədzaku tida wa. Ta kumay ta nzakwani dina kul had sana skwi tida. ²⁸ Manda tsaya guli, ka ɖvuta zə'al ta markwa tanj, manda va ya ta ɖvuta tsi ta slu'uvghani. Mndu ta ɖva markwa tanj ná, ghəŋani ta ɖvu tsi. ²⁹ Had mndu ta husanta slu'uvghani wu, ta zuŋ za ta skwa zay, kelkelkel kə'a ta nghay, manda ya ta zə Kristi ta skwi ŋa Igliz, ka nghay kelkelkel ya, ³⁰ kabga inda amu slu'uvghani mu. ³¹ «Tsaya ta kəl zgūn ka zlanťa dani nda mani, ka laghwī ndi'aftá vgha nda markwa tanj, ka nzakwa tanj ka slu'uvgha turtuktukſ,» ka defteri mnata. ³² Tsa gwada ya ná, nda la skwi mida. Ka i'i ta mnaghunata ná, ta ghəŋa i Kristi nda Igliz ta mna tsi ta tsa gwada ya. ³³ Tsaw nghaghunagha ngha tsa gwada ya ta kaghuni guli. Inda mndu ka ɖvuta tsi ta markwa tanj manda ya ta ɖvuta tsi ta ghəŋani. Inda marakw guli, ka sna tsi ta gwada da zə'ala tanj.

6

Nzakwa zwani nda dadaha tanj

¹ Kaghuni zwani, snawasna ta gwada da dadaha ghuni, kabga tsaya skwi ta zdaganatá Mghama mu, tsaya skwi tɖukwa guli. ² «Sna ta gwada da i da gha nda ma gha,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta. Tsaya tanťanta zlahu fanava Lazglafta nda tatá imi ta sləməŋ tavatani. ³ Wya tsa tatá imi ta sləməŋ ya: Ka ta snay ka ta gwada da dadaha gha, «dza'a zdá nzakwa gha, dza'a slraku hafa gha ta ghəŋa hadik*,» ka'a.

⁴ Kaghuni dadaha, ma ganaf kuni ta ɓasa ɲuɖuf ta zwana ghuni. Galawagala ta hən, taghawatagha ta skwiha ŋa tanj, zlahawazlaha ta hən manda ya ta kumə Mghama mu.

Nzakwa kwalvaha nda danahəga tanj

⁵ Kaghuni la kwalva, snawasna ta gwada da danahəga ghuni ma na ghəŋa hadik na. Zləŋawa zləŋa ta hən, ka vla kuni ta glaku ŋa tanj nda ɲuɖufa ghuni turtuk, manda skwi ŋa Kristi ta maga kuni. ⁶ Ta wa ira tanj kwenkwenj yeya a dza'a maga kuni manda gwal ta zba rfanaghata mnduha ta hən wa. Magawamaga ta inda slna ghuni nda ɲuɖuf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta, kabga kwalva Kristi kaghuni. ⁷ Maganawamaga ta slna ta hən nda zdakwa ɲuɖufa ghuni manda skwi ta magə kuni ŋa Kristi, ŋa mnduha yeya a wa. ⁸ Dər má ka Kwalva ka, dər má ka kwalva a ka wu, ka magamaga ka ta slna dina, dza'a mutsay ka ta nisəla gha da Mgham.

⁹ Kaghuni danahəgaha guli, manda tsaya ka kaghuni magay ŋa kwalvaha ghuni. Ma ɲruhə kuni ta hən. Dina ka snanta ghuni kazlay: Nda kaghuni tani

[†] 5:26 Nda imi: Tsaya ima batem (Gray nda Titus 3:5).   § 5:31 Zlrafta 2:24.   * 6:3 Aya 2:3. Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16.

nda hahəŋ tani, danjahəga turtuk ta nzakway ta luwa danjahəga ghuni kə'a. Had tsatsi ta gala mndu† wa.

Huzla vulu ya ta vɫ Lazglafta

¹⁰ Wya kdavakta gwada da ta mnaghunata yu: Mbrawa vgha ma guyatá vgha ghuni nda Kristi, nda tsa mbrakwani dagala ya. ¹¹ Vlaghunavla Lazglafta ta inda huzla vulu ŋa vulu nda halaway. Hlawahla demdem, ŋa dihavata ghuni ta lagha halaway da dzəgha kaghuni. ¹² Ta vulu nda mnda sɛla a amu ta vulu wa. Ta vulu nda ghwadaka sulkumha nda mghamha tanj ta ga mgham ta maga ghwadaka skwi ta na ghəŋa hadik na amu, nda ya nda ghwadaka sulkumha nda mbra nda mbra ma ghuvanata luwa mu guli. ¹³ Tsaya tama, hlawahla ta inda tsa huzla vulu ta vlaghunata Lazglafta ya, da hwayaftá kuni saghar ghuya danjwa, ŋa dihavata ghuni ka ndandá ka ghzlafta, ta darra kaghuni.

¹⁴ Hbafwa vgha! Ka nza kahwathwata da kaghuni manda hbatá huɖi nda ɓanava. Magawa tɖukwa skwi, kabga maga skwi tɖukwa ná, manda suɖa ta gudum ŋa kata vgha ya nzakwani. ¹⁵ Dza'a da mna Lfida Gwada ta vɫa zdaku ná, nda nza manda suɖatá ɓaɓah ma sɛla ŋa dza'a da vulu. ¹⁶ Ma inda skwi demdem ta magə kuni ná, fafwa ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi. Zlgħay nda ŋuɖufa ghuni ná, nda nza manda zalam ŋa huzla hava ka vu ghandand ta pghu halaway ta kaghuni. ¹⁷ Grafwa gra kazlay: Mbaghunaf mba Lazglafta kə'a, tsaya dza'a nzakway manda takazak ta famta kuni ma ghəŋ ŋa kata ghəŋa ghuni ya. Njanawanja ta gwada Lazglafta, tsaya ta nzakway manda budugwa faghunam Sulkum nda ghuɓa‡ ma dzvu. ¹⁸ Ma inda tsa skwiha ta magə kuni ya, magawamaga ta du'a da Lazglafta, dawawadawa ta kataghunatani inda fitik manda ya dza'a pghə Sulkum nda ghuɓa ta kaghuni. Nzawanza ndiri, yaha kuni walanja zlanja maga du'a. Magawa du'a inda fitik ta ghəŋa mnduha Lazglafta. ¹⁹ Magawa du'a ta ghəŋa i'i guli, ka saba gwada tɖukwa ma wa da ta gunaftá yu ta wi ka mna gwada Kristi, kada nzata yu wadāh ŋa tsislanaptá mnduha ta skwi nda dīfa ma Lfida Gwada. ²⁰ Yesu Kristi ta zbaptá i'i ŋa ghunayni da mna Lfida Gwada. Ta ghəŋa tsaya kəl lu ka tsamtá i'i ma gamak ndanana. Magawa du'a da Lazglafta ta ghəŋa i'i ka nzata yu wahwah ka mna gwadani manda ya ta raku.

Ga zgu

²¹ Ta kumay yu guli ta snanja kaghuni ta nzakwa da nda skwi ta magə yu tani. Dza'a mnaghunamna Tisik§ ta inda skwi ta ghəŋa da. Tsatsi ná, zwanama mu ma zlgħay nda ŋuɖuf ya ta dvu mu ta maganatani ta slna ta Mghama mu ya. ²² Wya yu ta ghunadapta da kaghuni ŋa mnaghunanja nzakwa ŋni, ŋa ksaghunamtá ŋuɖuf.

²³ Inda kaghuni zwanama, ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdaku, nda tva dɖuvustá vgha sani nda sani, ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda zlgħay ya zlgħaf kuni ta Kristi. ²⁴ Ka vɫanɪvɫa Lazglafta ta zɖakatahudani ta inda gwal ta dɖutá Mghama mu Yesu Kristi nda dvu ya kul had ta kdaku.

† **6:9** Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17. ‡ **6:17** Vliha ŋa gra aya 14 ka labə ta 17: Aya 14: ŋa gray nda Isaya 11:5, 59:17. Aya 15: ŋa gray nda Isaya 52:7. Aya 16: Ghwadak tsaya nzakw ka mnda maga ghwadaka skwi, (Mata 6:13, Yuhwana 17:15). Aya 17: Gray nda Isaya 59:17, 49:2. § **6:21** Tisik: gha ta slna gwal ghunay 20:4.

Tsgha ta lwa Pwal ɲa La Filipiya

Ga zgu

¹ I'i Pwal kawadaga nda Timute, kwalva Yesu Kristi ɲni. Ta ga zgu ɲni ɲa ghuni inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi, ma luwa Filipiya. Nda gwal ta ngha kaghuni, nda gwal ta ksaghunatá slna tani.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani nda zdakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Inda fitika ndananɲa da ta kaghuni ya ná, ta rfanagharfa yu ta Da da Lazglafta. ⁴ Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta ta ghɛɲa kaghuni ya ná, wadah ɲudufa da. ⁵ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga daga ma fitika zlafta* ghuni ta nzaku ka gwal ta zlghaftá Yesu Kristi nda ɲuduf, ha ka sagha ta gita, nda guya kuni kawadaga nda i'i ma slna mna gwada Lazglafta. ⁶ Grafgra yu kazlay: Zlrafzla Lazglafta ta maga ɲerma slna ma ɲudufa ghuni kə'a. Dza'a kdanɲda ta magay ɲa kɛɲtani baɲu vragata Yesu Kristi†. ⁷ Tsa ndanu ta ndanu yu ta ghɛɲa ghuni ya ná, tɲukwa nzakwani, grafgra yu, kabga laghula kuni da ɲudufa da. Kaghuni demdem kawadaga kuni nda i'i. Nda guya mu ma zdakatahuda Lazglafta, ma na nzakwa da ma gamak ná, nda ya ma ɲavata ta ɲavata yu ka mniginɲtá gwada Lazglafta kahwathwata ka dihavata ka zlɛɲɲatá Lfida Gwada. ⁸ Nda sna Lazglafta kazlay: Ta ɲvudva yu ta kaghuni katakata kə'a. ɲvudva yu ta kaghuni ma kɲavakta hyahya ɲudufa da ma Yesu Kristi.

⁹ Wya skwi ta magə yu ta du'a da Lazglafta ta ghɛɲa ghuni: Ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda ɲvutá sani nda sani. Tsaya dza'a kəl kuni ka snanɲtá skwi ɲina, ɲa snanɲta ghuni ta dganatá ɲerma skwi nda skwi kul ɲinaku, ¹⁰ ɲa snanɲta ghuni ta zbaptá skwi ɲina ɲa magay ghuni ta slna nda tsi. Kada nzakwa kuni ka gwal tɲukwa kul haɲ rutsak ta kaghuni ha baɲu vragata Kristi. ¹¹ ɲa nzakwa ghuni ka gwal maga skwi tɲukwa nda mbrakwa Yesu Kristi. Na nghanɲta mnduha ta tsa ɲerma skwi ta magə kuni ya, ɲa zlɛzlɛyay tanɲ ta Lazglafta, ɲa vlay tanɲ ta glaku ɲani guli.

Takwa Lfida gwada ma luwaha

¹² Zwanama da, wya skwi ta kumə yu ta snanɲta ghuni: Nana ghuya ɲanɲa ta slidighata hadna na ná, hlana a ta mna gwada Lazglafta wa. Katək ná, ta kəma ta kəma ta kla tsi. ¹³ Skwi kəl yu ka mnay mantsa na: Inda gwal ta ngha hɛga ɲumna la Ruma, nda inda hamata sanlaha ma mnduha ná, nda sna hən kazlay: Nda tsa yu ma gamak kə'a ta ghɛɲa magay da ta slna ɲa Kristi‡. ¹⁴ Sana skwi guli ná, nana nzakwa tsatá i'i ma gamak na ná, zəghər gwal sganagha tsi ta mbrakwa faftá ghənɲ ta Mgham Yesu na hən mataba gwal zlghay nda ɲuduf. Nda ta us tira tanɲ ka dza'a ta kəma ta kəma ma mna gwada Lazglafta ɲa mnduha.

¹⁵ Aɲ mndani! Ka draku ta mna sanlaha ta gwada ta Kristi. Sanlaha ya, nda ɲuduf turtuk ta mna hahən. ¹⁶ Tsa hahən ya, ta mnay hən kabga ɲvudva hən

* **1:5** Ngha ta Slna gwal ghunay 16:13-15. † **1:6** Gray nda 1:10, 1 La Kwareɲt 1:8. ‡ **1:13** Gray nda Slna gwal ghunay 28:30, Afisus 3:1, 4:1.

ta i'i. Nda sna hahəŋ kazlay: Lazglafta ta ghunaktá i'i da hadna ŋa dihavata da ka zlərdatá Lfida Gwada ŋa mnduha kə'a. ¹⁷ Tsa gwal draku ya ná, ta mnay hahəŋ ta gwada ta Kristi, kabga ta kumay hahəŋ ta malaghuta ka i'i. Nda ŋudufa tan a ta mna hən ta tsa gwada ya wa. Ta kumay hən ta sgidighatá ghuya danwa ma na gamak na.

¹⁸ Kuzliha a tsaya ta i'i wa! Dər makləwmakləw ta mna hən, mnamna hən ta gwada Kristi, ta rfu yu ta ghəŋani tada. Manda va tsaya, ta kəma ta kəma ta dza'a i'i nda rfay. ¹⁹ Nda sna i'i kazlay: Dza'a mbaku yu ma tsa ghuya danwaha ya, kabga du'a ghuni. Ta katay Sulkum nda ghuḅa ma Yesu Kristi ya ta i'i guli kə'a. ²⁰ Skwi ya ma ŋudufa da faf i'i ta ghəŋa da tida ná, had yu dza'a walaŋta magatá skwi dza'a pghidaghatá hula wa. Má vlihata skwi ta mbrakwa su'ay yeya katsi. Skwi kumaf maya da ndanana, dər má yawu tsi, ka dər ta ndiri yu, ka dər mtaku a ta slidighata, ka zləzlvá mnduha ta Yesu Kristi nda ma nzakwa da, ŋa da. ²¹ Ŋa i'i tada, ka tata hafu yu ná, Yesu Kristi na ŋərma skwa da. Ala ka nda mta yu ya guli, ndela da tsa. ²² Ka tata nzaku yu nda hafu katsi, dza'a magay yu ta slna ŋa katanjá mnduha. Ka mantša tsi katsi tama ná, sna a yu ta skwi ŋa psa'ata da wa. ²³ Ta tada i'i tsa skwiha ya his his. Mtuta da má si ta zdighata ŋa dza'a da nghanjá Yesu Kristi, si má mal tsaya yu. ²⁴ Ŋa kataghunata guli ya, dina nzata da nda hafu. ²⁵ Mantša ya nzakwani grafgra yu. Ta dza'a nzanza yu nda hafu, ŋa nzata da kawadaga nda inda kaghuni, ŋa kataghunata ma dza'a ta kəma ta kəma nda rfu ta tva Lazglafta ma zlghay ghuni nda ŋuduf. ²⁶ Mantša, dza'a sgavaghasga ghubaray ghuni ta Yesu Kristi, kabga nghanjá ghuni ta i'i, vrəgladaghar yu da kaghuni dza'azlay.

Ŋavata ka ŋa Lfida gwada

²⁷ Skwi ná, nzawanza ta nzaku ya ta raku ŋa nghanjá mnduha kazlay: Gwal ta maga skwi manda ya ta mnə gwada Kristi kuni kə'a. Skwi ta kumə yu ta snanja ná, ta nzaku ka kuni manda ya ta raku. Dər má labla yu da kaghuni, dər má labə a yu da kaghuni wu, nda guya ka ghəŋa ghuni. Ta ŋavanja ka kuni nda ŋuduf turtuk ka dza'a ta kəma ta kəma nda mna gwada Lazglafta. ²⁸ Yaha kuni zləŋa ghumaha ghuni. Ka zləŋaf a kuni ta hən wu katsi, tsaya dza'a kəl hən ka snanja kazlay: Dza'a tsanaghatša Lazglafta ta guma ta hən kə'a, ta mbaghunaftá tsi ta kaghuni. Da Lazglafta tsaya. ²⁹ Zdaghunanzda Lazglafta ta hudi nda ma Yesu Kristi kəl kuni ka zlghafta. Zlghafta ghuni kwenkwen yeya a wu, ta ghuyay kuni ta danwa ka ŋani guli. ³⁰ Nda nghanja kuni ta wdawdəš yu. Ndanana, nda sna kuni kazlay: Tata wdaywday yu kə'a, ka lamə kaghuni guli dida.

2

Nzaku nda dzratawi

¹ Tsa ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya a ta vlaghunatá dra ŋuduf ra? Tsa đvudvaf tsi ta kaghuni ya a ta mbra kaghuni ra? Nda sulkum nda ghuḅa a guyatá vgha ghuni ra? Ta đvuvustá vgha a kuni sani nda sani mataba ghuni ra? Ta tawa hidahida a kuni sani nda sani mataba ghuni guli ra? ² Ka si mantša tsi, kada zdidifta kuni ta ŋudufa da ná, nzawanza nda dzratawi. Ka đva kuni ta sani nda sani. Ka skwa turtuk ka ŋudufa ghuni, ka ndana turtuk ka ndana ghuni guli. ³ Ma dagə kuni ta vgha ka gla ghəŋ, leḅtekwə ka kuni nzata. Ka mali ta ghəŋa kaghuni ka kuni nghanja mnduha. ⁴ Inda kaghuni, ma

laghu kuni nghutá ghəŋa ghuni, nghapwa ngha ka sanlaha. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka zdidiftá ɲudufa da.

Nzakwa Yesu ka kwalva

- ⁵ Magawamaga ta skwi ya nda ra, ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi.
⁶ Kulam nda nzakwa tsatsi ka mnda turtuk nda Lazglafta, zban̄a ta nzaku ka guram nda Lazglafta* wa.
⁷ Ka zlan̄tá tsi ta tsa vli ya ka ɲiɲtá ghəŋani ka kwalva†, ka nzaku tsi manda mndu. Ma tsa nzakwani manda mndu ya,
⁸ ka hanaganatá tsi ta ghəŋani, ka snatá tsi ta ɲa Lazglafta, ka mtutá tsi. Tsa mtakwani ya ná, ta udza zləŋay mtakwa tsi.
⁹ Tsaya kəl Lazglafta ka kapanafta ka vlan̄tá glaku, ka vlan̄tá hgu ya ta malaghutá hga inda skwi demdem. ¹⁰ Na hgan̄tá hga Yesu ya, inda gwal ta luwa, nda gwal ta hadik, nda gwal ma hadik, ta tsələu ta kəmani.
¹¹ Inda mndu dza'a mnay nda wani kazlay: Yesu Kristi Mgham‡ kə'a, ɲa zləzlvay tan̄ ta Lazglafta ta nzakway ka Da.

Nzakway ka tsuwadək ma ghəŋa hadik

¹² Zwanama da gwal ta d̄vu yu nda ɲudufa da, ya wya nda sna kuni ka Yesu hanaganatá ghəŋani mista Lazglafta ya, hanaganawahana kaghuni guli ta ghəŋa ghuni mistani. Ma fitika nzakwa mu kawadaga ná, si ta snay kuni ta gwadani. Magawamaga manda va tsaya daga ndanana dər had̄ yu kawadaga nda kaghuni. Kawadaga nda zləŋa Lazglafta, magawamaga kaghuni guli ta slna nda tsa mbaku vlaghuna lu ya. ¹³ Lazglafta kaghəŋani ta maga slnani ma kaghuni, dza'a kəl kuni ka d̄vaftá skwi ya ta zdəganata ɲa magay ghuni ta slna nda tsi guli.

¹⁴ Ma inda skwi ta magə kuni ya, ma rurun̄waku kuni ta rurun̄waku, ma zlərdə kuni ta wi. ¹⁵ Kada nzakwa kuni ka vərda zwana Lazglafta kul had̄ maslvinza ta kaghuni mataba mnduha nda ɓadza ta maga ɓədzaku ta na ghəŋa hadik§ na. Nzawanza ta wdaku mataba tan̄ manda gumbəzla, ¹⁶ ka vlan̄ta kuni ta gwada hafu ta hən̄. Ka magamaga kuni mantsa, dza'a rfu yu bađu vragata Yesu Kristi, kabga nzata a tsa slna ɲava yu ta magata ya ka bətbət wa.

¹⁷ Tsa zlghay zlghaf kuni ta Yesu ya ná, nda nza manda planatá ghəŋ ta Lazglafta*. Ka waya ka skwi dza'a dzadza hən̄ ta i'i, dza'a nzakway usa da ka skwi dza'a tɗanaghata yu ta ghəŋa ɲa ghuni. Ka mantsa tsi katsi, dza'a mamu yu nda rfu, dza'a rfay yu ta rfu kawadaga nda kaghuni. ¹⁸ Kaghuni guli ka nzata kuni nda rfu. Ka rfa kuni ta rfu kawadaga nda i'i.

I Timute nda Ipafrudita

¹⁹ Nda mbrakwa Mghama mu Yesu, nda fa ghəŋa da ta ghunadaptá Timute da kaghuni dazlay ɲa vlaghunatá mbraku, ɲa vragaptani da rusidiftá tva nzakwa ghuni, ɲa vlihatá mbraku ta i'i guli. ²⁰ Tsatsi yeya nda ndanu manda ɲa da mana vəl na, Ndada a ta ndana tsi ta kaghuni wa. ²¹ Inda hamata sanlaha ná, skwi ta zdəganatá ghəŋa tan̄ yeya ta ndanu hən̄, had̄ hən̄ ta ndana skwi ta zdəganatá Yesu Kristi wa. ²² Kaghuni, nda sna kuni kazlay: Nərma

* **2:6** Gray nda Zlrafta 3:5. † **2:7** Gray nda Isaya 52:13-53, Mata 20:28. ‡ **2:11** Aya 10-11: Ta gray ta vgha nda Isaya 45:23. § **2:15** Ta gra vgha nda Vrafta ta zlahu 32:5, ka ta nghay lu ta gwada Grek ɲa ghalya. * **2:17** Gray nda Timute 4:6.

mndu Timute kə'a, ksagapksa ɲni ta slna mna gwada Lazglafta kawadaga nda tsi. Katihakata ma slna manda zwanj ta kata dani ma slna. ²³ Tama ná, kdiɲta tanj ta dgiɲtá gwada ta i'i ya, dza'a gi għunadapghuna yu da kaghuni. ²⁴ I'i guli nda fa ghəɲa da ta Mghama mu, dza'a gi labla yu da kaghuni dazlay.

²⁵ Dina ka għunadaghunapta da ta zwanjama da Ipafrudita†, gra ta ksa slna da ta wudə ɲni ta slna kawadaga nda tsi. Tsatsi mndu ya si għunagap kuni nda skwi ɲa katihata. ²⁶ Si ta ndanay ta labə da nghaghunaghata manda snarjani kazlay: Snaghunaghasna si kwalani kul dughwanaku kə'a. Nda sli'a ghəɲani ɲa labə. ²⁷ Kahwathwata, si nda ksa da tsa danjwa ya, wər ghatalakw ta psaghutá hadik ta ghəɲani, əɲka'a ka Lazglafta ta tawatá hidahida tida. Tsatsi nda ghəɲani yeya a tawa tsi ta hidahida tida wu, nda i'i tani. Yaha ɲuduf dzaghata kə'a nda i'i kəl tsi ka mbanafata. ²⁸ Zdigihazda tsa għunadaghunapta da ya, na nghanja kaghuni nda ira ghuni, ɲa rfay ghuni ta rfu, wutsan ndana i'i dza'azlay guli. ²⁹ Ka ɬhadapɬha tsi ya, ka zlghafta kuni dina, ka rfa kuni ta rfu, kabga zwanama kuni ta tva Mghama mu Yesu. Vlanjwa glaku ta mndərga tsaha ya ma mndu. ³⁰ Pərdə ka mtuta ta ghəɲa slna Kristi, fafa ta ghəɲani ɲa kata i'i da manaka kaghuni.

3

Fafta Pwal ta ghəɲani ta Yesu

¹ Kdavakta gwada da zwanama ná, rfawarfa ta rfu kabga ndi'atá vgha ghuni nda Mgham Yesu. Va tsa gwada si vindaghunaf yu ya tata vrafta yu tida, hərfava a yu ma vəl vindgəltə wu, dina tsaya ɲa haghunamta ma ghəɲ ɲa kata kaghuni. ² Mantsa tama, dasuwa ka kuni nda gwal ta maga ghwadaka slna, tsa la kriha* ta ndana datsiɲtá fafad ya. ³ Katək ná, amu vərda gwal ta tsa fafad, ta maga du'a da Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuəba, ta ghərəbaku ta Yesu Kristi. Had amu ta walanja faftá ghəɲa mu ta skwi ta maga'ata mnda sala wa.

⁴ Ka si ɲərma skwi, skwi ta maga'ata mnda sala katsi ná, ma dihafdiha i'i guli ta vgha da tida. Ka si mamu mndu ta mnay kazlay: Ta skwi ta maga'ata mnda sala ta fafta yu ta ghəɲa da kə'a katsi ná, má mal i'i tama. ⁵ Kəl yu ka mnay mantsa na: Buzula la Hebru i'i, zivra la Isra'ila, mndəra la Benzamenj. Ta má tghasa fitik manda yu ta lu ta i'i tsihata lu ta fafadə da. Tvə zlahla la Yahuda guli ná, tekw i'i mataba la Farisa. ⁶ His his dzvu ɲanata yu ta tva nzakwa la Yahuda ha ka ghuyay da ta danjwa ɲa gwal zlghay nda ɲuduf. Had zlahla la Yahuda zlanaghu yu dər turtuk wa. Had sana skwi dza'a tsadivata lu wa. ⁷ Mamu ndela da mida ka yu sizlay, tsaw nda nza tsa skwiha ya ka skwi bətbət, kada ɲatsafta yu ta Kristi katək. ⁸ Mantsa ya nzakwani, ka skwi bətbət inda tsa skwiha ya da i'i, kabga nda sna yu ta Yesu Kristi Mghama da. Malaghumala tsatsi ta ghəɲa inda skwi, kəl yu ka pghinjtá inda hamata skwi. Manda ɲədak ta ngha yu ta tsa skwiha ya, kada ndi'afata yu ta vgha nda Yesu Kristi, ⁹ ɲa nzakwa da dekdek ka ɲani. Waljanja a i'i ta mnay kazlay: Tudukwa mndu yu kə'a ta kəma Lazglafta, kabga snata da ta zlahla la Yahuda wa. Skwi ta nidifta ka mndu tdukwa ta kəmani ná, vəl zlghafta da ta Yesu Kristi ya. Lazglafta ta nidifta ka mndu tdukwa, kabga zlghafta da. ¹⁰ Skwi turtuk ta kumə i'i ná, snanjta da ta Kristi nda mbrakwani ya kəl tsi ka sli'agapta ma mtaku. Ta kumay i'i guli ta ghuzlanja da ta iri manda ɲani, ɲa nuta da

† 2:25 Ngha ta 4:18. * 3:2 Ngha ta Mata 7:6. † 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 8:3, 22:4, 26:9-11.

manda tsatsi ma fitika mtakwani ya, ¹¹ ña laviñta i'i guli ta sli'agapta ma mtaku manda ñani.

Hwaya ña kðanakta

¹² Mna a i'i kazlay: Nda ghada kðanakta ða kə'a wa. Mna a i'i kazlay: Slafsla i'i kə'a guli wa. Ta ghəña ñavata ka dza'a ta kəma ta kəma kada kðanakta yu ta ksamta da dzva ða yeya ña ða ta magay, kabga nda na yu ka ña Yesu Kristi. ¹³ Mantsa ya nzakwani zwanama, mna a i'i kazlay: Ksamksa yu ta tsa skwiha ya ma dzva ða kə'a wa. Kðavakta skwi ta magə i'i ná, zanaptá skwiha ta luta, ka ñavata ka dza'a ta kəma ta kəma ña ksaktá tsa skwi ta kəma ya ña ða. ¹⁴ Ñavata ka dza'a ta kəma ta kəma ña kðanakta, ña mutsa nisəla vəl hgafta hgaf Lazglafta ta amu, ña ða. Tsa nisəla ya ná, nzata ða ta luwa kawadaga nda tsi nda ma Yesu Kristi ya.

¹⁵ Mantsa ya skwi ña ndanay amu gwal nda ndəha ta tva Lazglafta. Ka had kuni ta nzaku manda tsaya wu, dza'a tsalaghunapsala Lazglafta. ¹⁶ Mali ma skwi na kðanta mu ta ksa na tvi ksaf mu na nzakwani.

¹⁷ Kaghuni demdem zwanama ða, ksawaksa ta sada ða, fafwa ira ghuni ta gwal ðina mbada tanj manda ya ta nghə kuni ta mbada anñi ya. ¹⁸ Nda ndəgha gwal ta nzakway ka ghuma mtatá Kristi ta udza zləñay, ka yu si ta gdata ta mnay ña ghuni. Tata kðanəka yu ta mnay guli ña ghuni ta nda va nana nda taw nda taw. ¹⁹ Kðavaktani ná, dza'a zwađu zwađu hən, kabga fafa hən ta huda tanj ka Lazglafta tanj. Dər skwa hula† ta magə hən ná, rfa tanj ña tanj. Ta ghəña skwa ghəña hadik yeya ña tanj ta ndanay. ²⁰ Amu ná, ta luwa vla nzakwa mu. Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu dza'a saha ta luwa da slamaghatá ña amu ña kzláy. ²¹ Sahani dza'azlay ná, ña mbəðanaftani ta na vgha mu kul had hayhayani na, ka ñlanafta manda ñani, nda mbraku ya kəl tsi ka nzanaghatá nda skwi, dza'a maga tsi.

4

Vla hidaku

¹ Zwanama ða gwal dvu yu nda ñudufa ða, mamaya ghuni ta ksihata, ta kumay yu ta nghəglantá kaghuni. Ta kaghuni ta ghərba yu ta ghərbaaku, ta kaghuni ta rka yu ta rka. Ka si mantsa tsi tama zwanama, nzafwanza ta Mgham manda va ya taghaghunaf yu.

² I Ivudi nda Sintiika, wyawa dzvu, nzawanza nda dzratá ghən, kabga nda guya kuni ta Mgham turtuk. ³ Ka yu ta mnaghatá kagha guli gra ta ksa slna ða ná, wya dzvu, katanəkata ta tsa mi'aha ya. Nda tsa mi'aha ya, nda Kliman, nda hamata gwal ta ksa slna kawadaga nda i'i, dagala slna maga hən kawadaga nda i'i, ghuyghuya ñni ta ðanwa nda hən ta mna gwada Lazglafta ña mnduha. Hahən ná, vindafvinda Lazglafta ta hga tanj ma defteri ta vindi tsi ta hga gwal ta mutsa hafu*.

⁴ Rfawa ta rfu ma nzatá nzakwa ghuni ma Mgham Yesu. Rfawa ta rfu ka yu ta vrəgliñtá mnaghunata.

⁵ Nda zdaku ka kuni nzata nda inda mnda səla, ndusa Mgham Yesu ka saha. ⁶ Yaha kuni ndana sana skwi†. Ka mamu skwi ta ndanə kuni ya, dawawadawa da Lazglafta nda maga du'a, nda rfanaghata guli. ⁷ Ka mantsa ya ka kuni magay katsi, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta zdaku, zdaku ya ta

† 3:19 Huda tanj: (gray nda Ruma 16:18, Kwalasuha 2:16, 20-21.) Pəghanaghatá hula ta hən: Nghanaghatá tsa fafad (gray nda Galat 6:13, 15). * 4:3 Gray nda Suna Yuhwana 3:5. † 4:6 Gray nda Mata 6:25-34.

malaghutá mbrakwa mnda sála, ɲa ksaghunamtani ta ɲudufa ghuni nda ndana ghuni guli ma Yesu Kristi.

⁸ Zwanama da, wya kdavakta gwada da: Skwi ɲa ɲanata ghuni ná, ɲanawa ɲa ta inda kahwathwata, nda inda skwi dīna ta ghubu lu, nda inda skwi tdukwa, nda inda skwi nda tsala, nda inda skwi ta raku ka mamay, nda inda skwi ta raku, nda inda skwi ta dīnuta, nda inda skwi ta raku ka zɛzɛlvay. Tsaha ya skwiha ɲa ɲanata ghuni ma ghəɲa ghuni. ⁹ Magawamaga ta skwiha taghaghunaf yu, nda skwiha mutsaf kuni ta sɲanta da i'i, nda skwiha ya nghan kuni ta i'i ta magay guli. Tsaha ya skwi ɲa magay ghuni, dza'a nzanza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni.

Rfanaghatá la Filip ta ghəɲa skwi vla həɲ

¹⁰ Yaw, ta rfu yu katakata da Mgham Yesu kabga ta nghapngha kuni ka i'i. Kahwathwata ta ndanay kuni ta i'i, fitika ghuni kul haɗ ya kəl tsi ka zagaptá fitik. ¹¹ Htaghuta skwi da i'i a kəl yu ka mnay mantsa guli wa. Dər má kinawu nzakwa da, mamu skwi da i'i, haɗ skwi da i'i katək wu, taghaftagha yu ta tva nzaku nda rfu. ¹² Ka haɗ skwi ya ná, nda sna yu ka yu ta zay. Baɗu mutsatani ya guli, nda sna yu ka yu ta zay. Dər nda bagha yu dər nda maya yu, dər mamu skwi, dər haɗ tsi katək wu, taghaf tagha yu, nda sna yu ka yu ta nzaku mida. ¹³ Lavinlawa yu ta ɲaftá tsa skwiha ya nda mbrakwa Yesu Kristi ta vlihata. ¹⁴ Dər má mantsa ya nzakwani mndani, dīna na skwi maga kuni, ka katihata ma ghuya dajwa da na.

¹⁵ Nda sna kaghuni ka ghəɲa ghuni la Filipiya kazlay: Ma fitika zlafta da ta mna gwada Lazglafta ma haɗika Mekaduniya ná, haɗ sana Igliz vluvus† ɲni ta skwi nda həɲ wu kə'a. Kaghuni yeya ta katihata ta sli'aftá yu ma Mekaduniya. ¹⁶ Ma fitika nzakwa da ma Tesalunik guli, si ta taghay kuni ta skwi§ ɲa da. ¹⁷ Gatá skwa ghuni a ta gatə yu wu, ta rfu yu katək kabga nda sna yu ta dza'a tfaghunaghatfa Lazglafta ta wi ta ghəɲa skwi vla kuni kə'a. ¹⁸ Zlg hafzlg ha yu ta tsa zdakatahuda ghuni tsghaf kuni ta Ipafrudita ya. Haɗ skwi ta pədəgəltə yu wu, hwaslu hwasla katakata. Tsa skwi vla kuni ya ná, manda skwi dranaflu ta Lazglafta ta zdəganata* katakata ya nzakwani. ¹⁹ Ma inda skwi htaghu kuni ya ná, Lazglafta da dza'a hɗaghunamta, dza'a magay nda glakwa gadghəlani ma Yesu Kristi. ²⁰ ɲa Lazglafta glaku ɲa kdekedzen. Amin!

Ga zgu

²¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi. Ta ga zgu gwal kawadaga nda i'i guli ɲa ghuni. ²² Ta ga zgu pɗakwa mnduha Lazglafta ɲa ghuni, katkatatani gwal ma həga ga Sezar† la Ruma.

²³ Ka tfaghunaghatfa Mgham Yesu Kristi ta wi.

† **4:15** Mekaduniya: Ngha ta 2 La Kwareɲt 1:16. § **4:16** Aya 15-16: Ngha ta Slna gwal ghunay 17:1, 2 La Kwareɲt 11:9. * **4:18** Gray nda Sabi 29:18, Afisus 5:2. † **4:22** Gray nda 1:13.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Kwalus

Gazgu

¹ I'i Pwal, ta nzakway ka ghunata mnda Yesu Kristi nda dɔvafta Lazglafta, kawadaga ŋni nda Timute zwanama mu ta vinday ŋa ghuni.

² Mnduha Lazglafta ma luwa Kwalus, ta nzakway ka nɛrma zwanama ŋni ma Kristi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da mu ta zdakatahudi nda zdaku.

Rfanaghata Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi, ta magə yu ta du'a da tsi ta ghəŋa kaghuni inda fitik. ⁴ Snaŋnagha sna ya ká kuni zlglafta Yesu Kristi, nda ya ká kuni ta dɔvutá inda mnduha Lazglafta. ⁵ Kəl kuni ka maga tsaha ya ná, nda fa ghəŋa ghuni ta nɛrma skwi payaghunaf Lazglafta ta luwa. Tsaya zdakwa gwada ya mna ghuna lu daga tanɛŋ, ta nzakway ka Lfida Gwada kahwathwata snaŋ kuni, ka faftá kuni ta ghəŋ tida*.

⁶ Manda va ya ɓhadagha tsa Lfida Gwada ya da kaghuni ya ná, mantša ya tata tsi ta ghəŋa haɗik demdem. Ndaɗa a tfawi ta klakta tsi wa. Mantša ya nzakwani guli da kaghuni daga baɗu tsu'afɛ ghuni ka snaŋtá kuni ta zdakatahuda Lazglafta kahwathwata. ⁷ Ipafras ta nzakway ka nɛrma gra ta ksa slna ŋni, ta taghaghunaftá tsaya. Tsatsi ná, nɛrma mnda ksanatá slna ta Kristi† ya tavata kaghuni. ⁸ Tsatsi ta mnaŋnaŋtá gwada ta dɔvu faghunama Sulkuma Lazglafta ya.

⁹ Tsaya tama, manda kdakwa ŋni ta snaŋtá gwada ta kaghuni, zlana a ŋni ta maga du'a ta ghəŋa kaghuni, ŋa ndəghaghunaftani nda hidaku, nda difil ya ta vlə Sulkum wa. Tsaya dza'a kəl kuni ka snaŋta ta skwi ya ta kumə tsatsi, ¹⁰ ŋa nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Mgham Yesu, ka maga skwi ya ta zdəganata, ŋa gɗata ghuni ta maga skwi dɛnadina, ŋa sgakwa snaŋta ghuni ta Lazglafta. ¹¹ Dza'a mbray Lazglafta ta kaghuni nda mbrakwani dagala dər ma wati ma skwi, ŋa lavɛŋta ghuni ta sladata his his səla ka su'a inda skwi nda rfu. ¹² Rfawarfa ta Dada. Tsatsi ta vlaghunatá mbrakwa mutsa skwiha dɛnadina ya payanaf tsi ta mnduhani ma ga mghama tsuwadək. ¹³ Tsatsi ta hlaptá amu ma dzva mbrakwa grusl‡, ka hladamamta da ga mghama zwanŋa ya dɔvu tsi. ¹⁴ Ma ndi'atá vgha mu nda tsa Zwan ya mutsafta mu ta fala'uwatá vgha, kabga mutsafmutsa mu ta platá dmakwa muŦ.

¹⁵ Tsa Kristi ta maramaŋtá Lazglafta kul nghanɛtá lu ya, tsatsi tanɛŋa yaku ta ghəŋa inda skwi zlaganap* lu. ¹⁶ Ma tsatsi zlaganapta Lazglafta ta inda skwi ta luwa nda ya ta haɗik, skwiha nghanɛ lu nda ya kul nghanɛtá lu, gwal nda mbra nda mbra nda gwal ga mgham†, nda gwal dagala dagala. Inda tsahaya ná, nda tsatsi tsafɛ lu, ŋani tsafɛ lu guli. ¹⁷ Ma kdə inda skwi demdem ná, mamu Kristi. Nda nza inda skwi demdem, nda ma tsatsi. ¹⁸ Tsatsi ghəŋ ta ghəŋa Igliz. Tsatsi zlaftani, ta nzakway ka tanɛŋa sli'agapta

* **1:5** Gray nda 1 La Kwareŋt 13:13. † **1:7** Ipafras: Gray nda 4:12. ŋa ghuni: ŋa amu, ka sanlaha.

‡ **1:13** Mbrakwa grusl: Gray nda Lukwa 22:53. § **1:14** Gray nda Ifesus 1:7. * **1:15** Gray nda Mahdihdi 8:32-36, Yuhwana 1:1-3. † **1:16** Gray nda Galat 4:3.

ma mtaku, ɲa nzakwani ka tanɲanani ma inda skwi demdem, ¹⁹ kabga kurakura Lazglafta ta nzamta dar ma tsatsi. ²⁰ Tsatsi ta kuratá slərǝbaptá zughu nda inda skwi nda usa zwanani. Ka famtá tsi ta zdaku matabani nda inda skwiha ta hadik, nda ya ta luwa nda ma pghuta usa zwanani ta udzu.

²¹ Kaghuni ghalya ná, ka mayəm, nda ghuma Lazglafta si nzakwa ghuni, ta tva ndana ghuni, nda ghwadaka slna ta magə kuni. ²² Ndana, slərǝpslərǝba Lazglafta ta zughu nda kaghuni, nda ma mtakwa zwanani ya ta ghuyaptá ɗanɲa ma slu'uvgha. Mantša ya magata tsi ɲa ghuǝaghunata hezle', ɲa hladaɣhunaghata ta kəma Lazglafta, kul haɗ sana rutsak, nda ghwadaka skwi ta kaghuni. ²³ Gɗavawagɗa ma zlghay nda ɲuɗuf, dihavawadiha ma giɗɗava kuni. Ma dgaghu kuni ta vgha nda Lfida Gwada. Tida fatá ghəɲa mu, ka lu mnamata. Tsa Lfida Gwada ya ná, ɲa inda mndu ta ghəɲa hadik ta mna lu. Nana i'i Pwal na ná, mna tsa Lfida Gwada ya slna ɗa.

Ghuya ɗanɲa Pwal ta ghəɲa slna Lazglafta

²⁴ Ndanana, ta rfu yu nda ghuya ɗanɲa ta ghuyə yu ta ghəɲa kaghuni. Ghuya ɗanɲa Kristi ma slu'uvghani ta nzakway ta ghəɲa Igliz ya ta kɗanɲa yu ta ghuyay ma slu'uvgha ɗa. ²⁵ Na Igliz ta ksanata yu ta slna, manda ya fidigha Lazglafta ɲa magaghunata. Fidighafa ta tsa slna ya, ɲa mnaghunata vɗɗa gwada Lazglafta. ²⁶ Tsa gwada ya ná, difatá gwada ya ta difaghuta daga manda ghalya ya. Ndanana tama, ka zlaganaptá Lazglafta ta mnduhani. ²⁷ Ta kumay ta sɲanɲa tanɲ ta glakwa tsa gadghəlani nda difa ta wudaku, ya payana tsi ɲa inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. Tsa difatá skwi ya ná, Kristi ya ma ɲuɗufa ghuni. Nda ma tsatsi fafta kuni ta ghəɲa nzata kawadaga nda tsi ma glakwa Lazglafta. ²⁸ Tsa Kristi ya ta mnə ɲni ta gwada ta ghəɲani, ka vla hidaku ɲa inda mndu, nda tagha skwi nda difil ya laviɲ lu ya, ɲa nuta inda mndu ka mndəra mnduha ma Kristi. ²⁹ Tsaya ta kəl yu ka wuda maga slna nda mbrakwa Kristi, ya ta maga slna nda mbraku ma i'i ya.

2

¹ Ta kumay yu ta snaghunamta kazlay: Nda bla na slna ta magə yu ɲa ghuni, nda ya ɲa gwal ma luwa Lawdikiya*, nda sanlaha ta kul pghaftá ira tanɲ ta i'i na kə'a. ² Ta kumay yu ta nzata tanɲ nda hbatá ɲuɗuf, ka nzəvuvusta hən ta vgha ma ɗvu, ka ndəghafta hən nda vɗɗa hidaku ɲa sɲanɲa difatá skwa Lazglafta, ta nzakway ka sɲanɲa Kristi ya. ³ Inda gadghəla difil nda ghunizlak ná, ma Yesu Kristi difaghuta hən. ⁴ Kəl yu ka mna tsaya ná, yaha mndu da nanaghunaf ta gwadaha ka bətbət. ⁵ Dar má di'ɲ yu ma slu'uvgha nda kaghuni má mndani, kawadaga yu nda kaghuni ma ndana ɗa. Zɗa ɲuɗufa ɗa ka nda sna yu ta dza'a inda skwi nda tvani da kaghuni, nda diha zlghay nda ɲuɗufa ghuni ta Kristi kə'a.

Kristi turtukwani ta vla hafu

⁶ Zlghafzlgha kuni ta Yesu Kristi ka nzakw tsi ka Mghama ghuni. Ndi'anavawandi'a tavatani ndi'ets. ⁷ Dihavawadiha tida manda dihatá fu ta hadik nda slərənɣani ya. Mbranafwa zlghay nda ɲuɗuf manda va ya taghaghunaf lu. Ka rfa kuni ta Lazglafta kahwathwata.

⁸ Daswa ka kuni, da nanaghata mnduha ta kaghuni nda ndana ghəɲa hadik, ka nda baru ta sabi ma ndana ghəɲa mnduha ta sladafta ta mbrakwa ghəɲa hadik†, kul haɗ Kristi ya a tsi. ⁹ Inda glakwa Lazglafta ná, nzamə ma

* 2:1 Ngha ta 4:13. † 2:8 Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindiɲ lu mistani ɲa ɲanata.

Kristi. ¹⁰ Nda ndi'a vgha kaghuni guli dardar nda Kristi, tsatsi ta nzakway ka Mghama mbraku ta ghəŋa inda mbrakuha nda gwal ta nzananaghata mnduha ya.

¹¹ Ma tsatsi mutsafta kaghuni ta tsatá fafaď. Nda dzva mnda səla a tsata lu wu, Kristi kaghəŋani ta tsata. Nda nza tsa tsatá fafaď ya, manda klinġa dmaku ta ga mgham ta ghəŋa ghuni ya. ¹² Ma magaghunaftá batem fadata lu ta kaghuni kawadaga nda Kristi da kulu, ka sli'agaptá kuni kawadaga nda tsi guli nda ma zlgħafta ghuni ta mbrakwa Lazglafta ta sli'aganaptá Kristi ma mtakuŋya. ¹³ Kaghuni, si nda rwa kuni ta kəma Lazglafta, kabga dmakwa ghuni, nda kwala fafaďa ghuni kul tsaku guli. Ka vraghunamtá Lazglafta nda hafu kawadaga nda tsi, ka plamatá inda dmakwa mu. ¹⁴ Ka hərdiŋtá tsi ta batá dməŋ ya ta hbutá amu, ta ragħwa amu ya. Ka hərdiŋtá tsi ma zləŋafta ta udza zləŋay. ¹⁵ Mantsa ya hləgadanaghuta Lazglafta ta mbraku ta ghwadaka sulkum ta nzanaghata mnduha nda ga mgham ta ghəŋa taŋ. Ka pghanaghata tsi ta hula ta həŋ ta kəma inda mnduha, ma hlaftá həŋ ka vu'a zatá ghwa zwanġani ta udza zləŋay.

¹⁶ Tsaya tama, yaha mndu da kəba kaghuni ta ghəŋa skwi ŋa zay nda za, nda ya ŋa say nda sa, ka ta ghəŋa sanlaha ma fitika skalu a tsi, nda ya ta ghəŋa ngħakwa tili, nda ya ta ghəŋa fitika SabatŌ. ¹⁷ Inda tsahaya ná, nda nza ka sulkuma skwi dza'a sagħa nda sa. Vərdani tama ná, Kristi ya. ¹⁸ Yaha kuni zlanəŋtá ghəŋa ghuni ta sanlaha ma mnduha, tsa gwal ta tsəlóu ta kəma duħwalha Lazglafta ta mna gwadá ta ghəŋa mazəməŋha ngħaŋ həŋ manda skwi ma suni ya, da ŋrəptá həŋ ta kaghuni. Tsa mnduha ya ná, ndana mnda səla ma ghəŋa taŋ, ¹⁹ ndi'a a vgha taŋ nda Kristi ta nzakway ka ghəŋ ya wa. Əŋka'a ka Kristi ta kəl vgha ka bagħaku. Tsatsi ta gwayanaftá vla nzugu nda malaha tani ta kəl tsi ka glaku manda ya ta kumə Lazglafta ya.

Mtuta ŋa nzakw kawadaga nda Kristi

²⁰ Wya mtumta kuni kawadaga nda Kristi, ta haď mbrakwa na ghəŋa hadik* na ta ga mgham ta ghəŋa kaghuni wa. Kabgawu tama ta kəl kuni ka gďata ta magaku manda ŋa gwal ma ghəŋa hadik na? Kabgawu ta kəl kuni ka sna na zlahuha taŋ ta mnay kazlay: ²¹ «Ma kapan ka ta yeya, ma tapana ka ta yeya, ma ksaŋ ka ta yeya,» kə'a ya na. ²² Haď sana skwi ta magata tsa zlahuha ya ksaŋər lu wa. Mnda səla tani ta tsa'ata fatá tsa zlahuha ya ka tagħay mantsa ya. ²³ Ka nda ghada klafta mndu ta tsa zlahuha ya ka sana skwi ná, ta dzadza ta vghani ka tsəlóu ŋa tsa mbrakuha ta nzanaghata ya, ka va magayni ta tsa slnaha ya, ka va zlahafta vghani. Kulam nda tsa, haď dza'a katanġa ŋa dzatá ghudzaku ma vghani wa.

3

¹ Kawadaga nda Kristi sli'agapta kuni ma mtaku. Zabawazaba tama ta skwiha ya ta luwa, ma vli ya nza Kristi nda ga zəghwa Lazglafta* ya. ² Ta luwa ká fatá ghəŋa ghuni, ma nza tsi ta hadik, ³ kabga mtumta kuni, nda nzula hafa ghuni kawadaga nda Kristi da Lazglafta. ⁴ Vərdá hafa ghuni ná, Kristi ya. Baďu da zlagapər tsi, dza'a zlagaku kaghuni guli kawadaga nda tsi. Tekw kaghuni ma glakwani dza'azlay.

Halata hafu nda lfidani

† 2:12 Gray nda Ruma 6:4. § 2:16 Gray nda Ruma 14:1-6. * 2:20 Ngħa ta Galat 4:3 nda skwi ya vindin lu mistani ŋa ŋanata. * 3:1 Ngħa ta Zabura 110:1.

⁵ Zadanawa zafa ta ɲa ghəɲa haɖik ma kaghuni ta nzakway ka: Sli'ɲsli'ɲ, ghurduɓaku, hliri, hara'utiri, tsagana, ka guram tsa tsagana ya nda wuya skwi. ⁶ Ta ghəɲa tsa skwiha ya dza'a kəl ɓasa ɲudufa Lazglafta ka lanaghatá gwal ta kwalaghuta snanata gwadani. ⁷ Mantsa ya si nzakwa kaghuni guli si ghalya ma fitika nzakwa ghuni ta ma dmaku.

⁸ Ndanana tama, zlanɲawza ta inda tsahaya: Daga dugun, ɓasa ɲuduf, sidi, yaha razu nda ɲruhu tani sabi ma wa ghuni. ⁹ Ma tsanava kuni ta gwaɗa ta mndu, kabga sabisa kaghuni sudek ma halata nzaku, sudɲsuda kuni ta ghwadaka nzaku. ¹⁰ Sudava suda kuni ta lfida nzaku, ka nuta kuni ka lfida mndu, ta naku ka lfida ka lfida vgha ghuni ka gra vgha nda mndu ta tsafat†. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka snanɲa Lazglafta dardar. ¹¹ Ndanana tama, ta haɗ mɲay kazlay: La Grek yehaya, la Yahuda yehaya, gwal nda tsa fafada tan yehaya, gwal kul tsaku fafada tan yehaya, gwal ma mtak yehaya, gwal kul gunaku ghəɲa tan yehaya, la vu'a yeya, gwal falau' vgha tan yehaya ya kə'a wa. Mamu Kristi ta nzakway ka hɗatani ma inda tan.

¹² Mantsa ya tama, Lazglafta ta psapta kaghuni ɲa nzakwa ghuni ka mnduhani, ta dɲay ta kaghuni. Kaghuni guli, nzawanza nda tawa hidahida ta mndu, nda zdaku, nda hanata ghəɲ, nda nzakw leɓtekw, nda ksanata ɲuduf. ¹³ Katuvuswa vgha, pluvuswa dmaku ka mamu skwi gana sani ta sani. Manda va ya plighunis‡ Kristi ta dmakuha ghuni ya ná, pluvuswa dmakwa ghuni guli. ¹⁴ Ya ta malapta katək ná, dɲuvusta ghuni ta vgha ghuni. Tsa dɲuvustá vgha ya ta nzakway ka tɓan ta ɲərɓlaghunata. ¹⁵ Ka pgha zdakwa Kristi ta ɲudufa ghuni. Guyaghuna guya Lazglafta ka vgha turtuk ɲa nzakwa ghuni ma tsa zdaku ya. Rfawarfa. ¹⁶ Ka nzamnza gwaɗa Kristi mataba ghuni gerger. Mnuvuswa mna ta gwaɗa mataba ghuni, vlvuswava ta hidaku sani ɲa sani nda kɗavakta hidaku. Fawa laha ɲa Lazglafta ma hyahya ɲudufa ghuni nda rfu, ka zlɓlva kuni, ka ghuba kuni nda inda laha ta vlaghunata Sulkum§. ¹⁷ Dər nahgani ta magə kuni, dər nahgani ta mnə kuni, magawamaga ma hga Mghama mu Yesu, ka rfa kuni ta Lazglafta Da mu nda ma tsatsi.

Gwata vgha ma lfida hafu

¹⁸ Mi'aha, hanaganawa hana ta ghəɲa ghuni mista zə'alha ghuni manda ya ta raku ka magay ta kəma Mgham Yesu.

¹⁹ Zgwana, dɲuwadva ta mi'a ghuni. Ma ɲruhə kuni ta hən.

²⁰ Zwani, snawa gwaɗa da dadaha ghuni ma inda skwi demdem. Tsaya skwi ta zdəganatá Mgham Yesu.

²¹ Dadaha, ma ganaf kuni ta ɓasa ɲuduf ta zwana ghuni, da kulistá ghəɲa tan.

²² Kwalvaha, snawa gwaɗa ma inda skwi da danahəga ghuni ta na ghəɲa haɖik na. Ta wa ira tan yeya a dza'a maga kuni ta skwi dina manda skwi ɲa zdəganata ghuni ta hən wa. Magawamaga ɲa tan nda vərɗa ɲudufa ghuni, kabga zlənɲafta ghuni ta Mgham Yesu. ²³ Inda skwi ta magə kuni ná, magawamaga nda vərɗa ɲudufa ghuni manda skwi ta magə kuni ɲa Mgham Yesu, nza a ka ɲa mnduha wa. ²⁴ Dina ka snanɲa ghuni kazlay: Dza'a plaghunapla Mgham Yesu nda skwi ya payana tsi ta mnduhani* kə'a. Vərɗa danahəga ná, Kristi ya. Tsatsi mndu ta maganata kuni ta slna. ²⁵ Mndu ta

† 3:10 Gray nda Zlrafta 1:26. ‡ 3:13 Gray nda Mata 6:12, 14. § 3:16 Gray nda Ifisuha 5:19-20.

* 3:24 Gray nda Galat 4:1-2.

maga ghwadaka skwi ná, va tsa ghwadakani ya nani dza'a mutsay, kabga had Lazglafta ta gala mndu nda gala† wa.

4

¹ Kaghuni danahagaha, nanawana ta kwalvaha ghuni ta tdukwani nda rakwani. Dina ka snanta ghuni guli kazlay: Mamu danahaga kaghuni guli ta luwa ka'a.

Vla hidaku

² Gedawa gda ta maga du'a, mantsa ya dza'a ka kuni ka nzata hzlenja nda rfanaghatá Lazglafta. ³ Magawa du'a guli ta ghəja aŋni, kada gunananta Lazglafta ta watgha na mnananta gwadani ta mnduha, mnananha nni ta difata skwa Kristi guli ta həj. Tsa vəl magay da ta difata skwa Kristi ya ka lu ka hbatá i'i. ⁴ Magawa du'a ta ghəja da na lavinta da ta mnananta gwada ta ghəjani dardar manda ya ta raku.

⁵ Nzawanza nda difil tavata gwal kul zlglafta Kristi. Dər yawu mutsafta kuni ta katsafta maga nərma skwi ya, ma zlidiŋ kuni ta tsa fitik ya. ⁶ Ma gwada ta gwadə kuni, gwada tdukwa katsi sabi ma wubisima ghuni, hmətət ka tsi nzata. Nda tvani ka kuni zlghawu na mndu.

Ga zgu

⁷ Tisik* ta nzakway ka zwanama, hamha ta ghəjani ma slna Kristi. Kawadaga nni nda tsi ta ksa slna Mgham Yesu. Dza'a mnaghunamna ta gwada ta ghəja da. ⁸ Ta ghunadapghuna yu padak da kaghuni na snanta ghuni ta nzakwa nni, na vlaghunatani ta mbraku guli. ⁹ Kawadaga həj ta labə da kaghuni nda Unesima†, ta nzakway ka zwanama mu. Tsatsi guli, nərma mndu ya, zwanə ghuni ya guli. Dza'a mnaghunamna həj ta skwi ta magaku hadna.

¹⁰ Ta ga zgu Aristarkus† na ghuni hbam lu kawadaga nda i'i. Ta ga zgu Markus ta nzakway ka zbughuma Barnabas ya na ghuni guli. Ka bhadagha bha tsi da kaghuni, ka tsu'afra kuni. Nda ghada snanta ghuni ta gwada ta ghəjani. ¹¹ Ta ga zgu Yustus, ta hgə lu ka Yestus ya na ghuni guli. Tsa hahəj yeya la Yahuda ta ksa slna g mgham Lazglafta kawadaga nda i'i hadna. Nda a ksidiŋta həj ta nufuf wa.

¹² Ta ga zgu Ipafras^S ta nzakway ka mnda ghuni ya, na ghuni guli. Kwalva Yesu Kristi ya. Had ta zlanťa maga du'a da Lazglafta ta ghəja kaghuni wa. Ta magay ta du'a na dihavata ghuni, na sifaghunafta ta tva Lazglafta. ¹³ Nda ngaha yu ka ghəja da ka'a ta va n'avata ka ksa slna ta ghəja kaghuni, nda ya ta ghəja gwal ma luwa Lawdikiya, nda luwa Hiyerapulis. ¹⁴ Ta ga zgu Lukwa* vərda mnda mu ta nzakway ka duhtura nni ya guli na ghuni. Mantsa ya Demaska guli.

¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama ta nzakway ma luwa Lawdikiya, nda Nimfa, nda Igliz ta guyavata ga tan ya. ¹⁶ Manda kdinta ghuni ta dzanafra na delewer na ná, ka tsghanafra kuni ta Igliz ma luwa Lawdikiya na dzanafra hahəj guli. Na dzanafra kaghuni guli ta ya dza'a tsghəghunafra gwal ma luwa Lawdikiya. ¹⁷ Mnanawamna ta Artipus† «ka n'avata tsi ma slna ya vlan

† 3:25 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17. * 4:7 Ngaha ta Slna gwal ghunay 20:4 Afisus 6:21-22. † 4:9 Ngaha ta Filimun 10-15. ‡ 4:10 Aristarkus: Ngaha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2. Markus: Ngaha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39. Barnabas: Ngaha ta Slna gwal ghunay 9:27, 11:22, 30, nda pdkwani. § 4:12 Ipafras: Ngaha ta 1:7. * 4:14 Lukwa: Ngaha ta 2 Timute 4:11, Filimun 24. Demaska: Ngaha ta 2 Timute 4:10, Filimun 24. † 4:17 Artipus: Ngaha ta Filimun 2.

Mgham Yesu Kristi, ɲa kɗanaftani.»

¹⁸ Nda dzva ɗa vindaghunafta yu kazlay: Ta ga zgu i'i Pwal ɲa ghuni kə'a. Havapwahava ta hbatá i'i ma gamak. Ka nza zɗakatahudi nda kaghuni!

Taɲtaɲa tsghatá lwa Pwal ɲa 1 La Tesalunik

¹ I'i Pwal ta vindaghunafta, kawadaga ɲni nda i Silas nda Timute, ɲa kaghuni Igliz, mnduha Lazglafta Da nda Mgham Yesu Kristi ma luwa Tesalunik. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudi, nda zdakwani.

Zlghay nda ɲudufa la Tesalunik

² Ta gdagda ɲni ta rfa Lazglafta ta ghɛɲa kaghuni demdem. Ta kulay ɲni ta kaghuni ma du'a ɲni. ³ Ta gdagda ɲni guli ta havakta ta kɛma Lazglafta Da ɲni ta slna zlghay nda ɲudufa ghuni, nda yifatá slna ta magə kuni, kabga dɔafta ya dɔaf kuni nda dihata fatá ghɛɲa ghuni ta Mgham Yesu Kristi. ⁴ Zwanama da, nda sna mu kazlay: Dvudɔa Lazglafta ta kaghuni ka zbaftá tsi ta kaghuni ɲa nzakway ka ɲani kə'a. ⁵ Ma mnaghunata ɲni ta Lfida Gwada ná, gwada nda wubisim kwenkwen yeya a mnaghuna ɲni wu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuɔa guli mnaghunata ɲni. Nda sna aɲni kazlay: Vɔrda gwada tsa gwada ta gwadə ɲni ya kə'a. Nda sna kaghuni ka aɲni nzakwagaptá nzaku da kaghuni ɲa kata kaghuni. ⁶ Kaghuni, ksafksa kaghuni ta sada ɲni, nda ɲa Mgham Yesu. Dər má ta ghuya dɔɲwa kuni katakata, tsu'aftsu'a kuni ta gwadani nda rfu ma mbrakwa Sulkum nda ghuɔa*. ⁷ Mantsa ya maranaɲta kuni ta ɲɛrmata nzakwa ghuni ta mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya. ⁸ Əɲka'a ka kaghuni kəl ndəghatá mnduha ka snanɲta gwada Mgham Yesu ma inda vli. Ta hadika Mekaduniya nda Akaya yeya a kuraghuta tsi wu, snanaghasna ta mnduha dər ndigandiga ká kuni zlghaftá Lazglafta. Had gwada ɲa mnəgelta ɲni ɲa taɲ ta ghɛɲa ghuni wa. ⁹ Nda wa taɲ ta rusa mnduha ɲa ɲni, ká kuni tsu'aftá aɲni ma lagha ɲni da kaghuni, nda ya ká kuni zlanɲta skwa wuyay ka mbədavata tsəlɔu ta kɛma vɔrda Lazglafta ya ta vla hafu, ¹⁰ ɲa kzla zwanani Yesu, ta saha ta luwa. Tsa zwanani sli'aganap Lazglafta ma mtaku, ta klaptá amu ma guma Lazglafta ta sagha ya.

2

Slna Pwal ma luwa Tesalunik

¹ Zwanama da, nda sna kaghuni kazlay: Nza a tsa lagha lagha ɲni da kaghuni ya ka bətbət wu kə'a. ² Nda sna kaghuni guli ka ɲni ghuyə ta dɔɲwa ma luwa Filipiya, nda ya ká hɛɲ razanɲata. Ama ka taftá ɲni ta us tiri nda mbrakwa Lazglafta ka mnaghunatá Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta mataba ndəghata ghuya dɔɲwa. ³ Gwada ya mnə ɲni ná, had tsakalawi mida wu, had nənɔa kaghuni mida wu, had bara kaghuni mida guli wa. ⁴ Katək ná, manda va ya klaf Lazglafta ta aɲni kazlay: Nda ra kuni ka mna Lfida Gwada kə'a ka vlaɲnata ya, manda va tsaya ta mna aɲni. Mna a aɲni ɲa zdanaftá ɲuduf ta mnduha wu, ɲa zdanaftá ɲuduf ta Lazglafta ta mna aɲni. Nda sna tsatsi ta skwi ma ɲudufa mu. ⁵ Nda sna kaghuni kazlay: Ta walaɲ a aɲni ta hihinɲatá hihinaku da mndu wu kə'a. Had gwada ɲa hahatá mndu gwada ɲni wa. Nda sna Lazglafta kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a. ⁶ Nəvaɲ a aɲni ta rfaɲnaghata mnduha, dər kaghuni, dər sanlaha ma mnduha wa. ⁷ Dər má dza'a maray ɲni ta glakwa nzakwa ɲni ka ghunata mnda Kristi mndani ná,

* 1:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-9.

maran̄j a an̄ni wa. Katək ná, leḡtekw hanaganata ṽni ta gh̄n̄ja ṽni manda ya ta ngh̄a marakw* ta zwanani ya. ⁸ Ma tsa fatá gh̄n̄ja ṽni ṽaghuni ya ná, mnaghunatá Lfida Gwada ta sabi da Lazglafta kwen̄kwen̄ yeya a mnaghuna ṽni wa. Kumankuma ṽni ta vlaghunata nda hafa ṽni tani, kabga laml̄a kuni da ṽudufa ṽni kahwathwata. ⁹ Zwanama da, ta havakhava kuni ta datá vgha ṽni ka maga sl̄na da kaghuni. Si ta ksay ṽni ta sl̄na nda rvidik tani, nda fitik tani, kada kwala ṽni da ghuyanap̄tá dan̄wa ta d̄er wati mataba ghuni, nda skwi ṽa zay ṽni ta mn̄a ṽni ta Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta ṽa ghuni.

¹⁰ Nda sna kaghuni kazlay: Nda nza kaghuni ka masl̄mts̄eka ṽni k̄a'a. Mantsa ya nzakwani da Lazglafta guli. Ka ṽorma mnduha nzata ṽni da kaghuni, ka mnduha Lazglafta, ka gwal td̄ukwa nzakwa ṽni, had̄ sana skwi ṽa tsan̄navata wa. ¹¹ Nda sna kaghuni guli kazlay: Manda nzatá nzakwa i da nda zwanani ya nzata ṽni nda inda kaghuni, ¹² ka v̄la hidaku nda mbraku ṽa ghuni. Vlaghunavla ṽni ta hidaku, ṽa nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kum̄a Lazglafta ya ta hgaftá kaghuni ṽa lama ghuni da ga Mghamani nda glakwani ya.

¹³ Ta ḡdaḡda ṽni ta rfa Lazglafta guli, kabga ma fitika mnaghunata ṽni ta gwada Lazglafta ná, tsu'aftsu'a kuni, ka zlghafta manda va gwada gwadagap Lazglafta, manda ya gwadagap mnduha a wa. Manda va tsaya nzakwani kahwathwata, sagha da Lazglafta tsa gwada ya, ka ks̄a tsi ta sl̄na ma kaghuni ta zlghafta ya. ¹⁴ Zwanama da, nuna kaghuni manda Igliza Lazglafta ta nzakway ma Yesu Kristi ta hadika Zudiya† ya. Ghuȳa ghuya kaghuni ta dan̄wa da gwal ta hadika ghuni, manda ya ghuyanap̄ la Yahuda ta hah̄n̄j ya. ¹⁵ Tsa la Yahuda ya ta pslatá la anabi, ka dzatá h̄n̄j ta Mgham Yesu, ka limistá h̄n̄j ka giri‡ ṽa mu guli. Zd̄agana a tsa skwi ta maḡa h̄n̄j ya ta Lazglafta wu, nda nza h̄n̄j ka ghuma inda mnduha. ¹⁶ Ta kumay h̄n̄j ta pyaftá an̄ni ta mna gwada Lazglafta ṽa gwal kul nzakway ka la Yahuda, yaha h̄n̄j da mbafta. Ndanana, h̄danamh̄da h̄n̄j ta dmakwa tan̄j, ka kd̄avakta tsi nda basafta Lazglafta ta ṽuduf ta gh̄n̄ja tan̄j§.

¹⁷ An̄ni zwana ma, tahula dgata mu ta vgha labla fitik mida, kuma mu yeya kul guyafta. Nziya nza tsi ná, kawadaga mu ma ṽuduf. Ta ksan̄naksa mamaya ghuni katakata. Ta kumay ṽni ta nghaghunaghata. ¹⁸ Mantsa ya ná, kumafkuma ṽni ta vradaghata da kaghuni. Nda k̄da fitika i'i Pwal ka gh̄n̄ja da ta fatá fitikani, ama ka pyaftá halaway ta an̄ni. ¹⁹ Ta wa fatá gh̄n̄ja ṽni, nda haratá gh̄n̄ja ṽni, nda gh̄r̄b̄a zewazewa glaku dza'a ṽni mutsay badu fitik dza'a sagha Mgham Yesu Kristi ya katək na? Ta kaghuni ya a katək tsa wa? ²⁰ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni glakwa ṽni, kaghuni haratá gh̄n̄ja ṽni.

3

¹ Sana skwi guli ná, ma trapta ṽni ta kzlay, mal nzaghu mu hadna ma luwa Atina*, ka ṽni ² ka ghunadapta da kaghuni ta Timute ta nzakway ka zwan̄jama ṽni, ta ksa sl̄na Lazglafta ya guli. Kawadaga ṽni nda tsi ta mna Lfida Gwada ta gh̄n̄ja Yesu Kristi. Ghunadap ghuna ṽni da kaghuni ṽa sgaghunaghata

* **2:7** Mamu dz̄aghu ma leḡtekwaku: Nzan̄a ṽni leḡtekw. Ka nzatá ṽni manda zwani kwitikw kwitikw, ka sanlaha ta mnay. † **2:14** Ngha ta Sl̄na gwal ghunay 17:5-6. ‡ **2:15** Ngha ta Sl̄na gwal ghunay 9:23, 29, 13:45, 50, 14:2, 5, 19, 17:5, 13, 18:12. § **2:16** Ta gh̄n̄ja aya 15-16 ná, grawa gra nda Ruma 11, ma v̄la mnay Pwal ta gwada ta gh̄n̄ja kd̄anaktani kahwathwata ta mna gwada ta mbaku, ṽa la Yahuda.

* **3:1** Ngha ta Sl̄na gwal ghunay 17:15-16.

mbraku, ɲa dihavata ghuni ma zlgʰay nda ɲuɖuf, ³ kada kwala ɲuɖufa dər wa da tɖu ma na ghuya ɖaɲwa ndanana, kabga nda sna kaghuni kazlay: Favamafa Lazglafta ta tsaya kə'a. ⁴ Ma fitika nzakwa ɲni da kaghuni ná, ghadaghada ɲni ta mnaghunata kazlay: Dza'a mamu ghuya ɖaɲwa katakata kə'a. Tsaya tama ta slaku manda va ya snaɲ kuni. ⁵ Ma trapta ɖa ta hbanatá ɲuɖufa ɖa, kəl yu ka ghunadaptá Timute da kaghuni, ɲa snaɲtá nzakwa zlgʰay nda ɲuɖufa ghuni. Ta zləɲay yu ta baraghata halaway ta kaghuni, da nzatá tsa slna maga ɲni ya ka bətbət.

⁶ Ndanana tama, sli'afslí'a Timute da kaghuni† ka vragaghuta da aɲni, ka rusanɲaftá tsi ta gwada ta zlgʰay nda ɲuɖufa ghuni, nda ya ká kuni ta ɖvutá mndu. Ka mnaɲɲaftá tsi guli ya ká kuni ta famtá aɲni ma du'a ghuni dardar, nda ya ka kuni ta kuma nghəlanɲtá aɲni, manda ya ta kumə aɲni ta nghanɲtá kaghuni ya guli. ⁷ Tsaya tama zwanama, ləaɲnalba zlgʰay nda ɲuɖufa ghuni ta ɲuɖuf, ma tsa ghuyata ɖaɲwa ɲni ɓasu ɲni ya. ⁸ Ndanana tama ná, ta hafu ɲni, kabga dihatá vgha ghuni ma ndi'atá vgha ghuni ta Mgham Yesu. ⁹ Ndaw dza'a rfa ɲni ta Lazglafta ɲni ta ghəɲa kaghuni ma na zɖaɲɲafta zɖaɲɲaf kuni ta ɲuɖuf ta kəmani na? ¹⁰ Nda rvidikani tani, nda fitikani tani ɲni ta ndi'ata ka maga du'a da tsi, ɲa vlaɲɲnatani ta tvi, ɲa lagha ɲni da nghaghunaghata, nda ya ɲa kɖighunistá skwi ya ta pɖaghuta ma zlgʰay nda ɲuɖufa ghuni.

¹¹ Má ka ɓhadaɲnaghaɓha Lazglafta tsatsi ka ghəɲani ta nzakway ka Da mu, nda Mghama mu Yesu, da kaghuni. ¹² Kaghuni ya guli, má ka sgaghunagha sga Mgham Yesu ta tsa ɖvu mataba ghuni ya, nda ya ta magə kuni ɲa inda sanlaha ma mnduha ya guli, ka nzakwa tsi manda va ya ta ɖvu aɲni ta kaghuni ya. ¹³ Má ka sladanafslada Lazglafta ta ɲuɖufa ghuni ɲa nzakwa ghuni nda ghuɓa kul haɖ gwada ta ghəɲa ghuni ta kəma Lazglafta Da mu, baɖu sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda inda duhwalhani ya.

4

Nzaku ta zɖəganatá Lazglafta

¹ Zwanama ɖa, nu skwi ta pɖaku ɲa mnay, ya nda ghada taghaghunaf ta ɲni ka kuni da magay ɲa zɖəganatá Lazglafta. Ya manda va tsaya ta nzakwa kuni ta tsa nzaku ná. Ta ndəba ghuna ndəba ɲni ta dzvu katakata, ta vlaghunavla ɲni ta hidaku manda va tsaya. Ma hga Mghama mu Yesu Kristi, ka kɖaɲta kuni ta dza'a ta kəma ta kəma. ² Nda sna kuni ta nzaku ya taghaghunaf ɲni nda ma mbrakwa Mghama mu Yesu. ³ Skwi ya kumə Lazglafta ná, nzata ghuni hezle' a ta kəmani kul haɖ hliri. ⁴ Snaɲta dər wa ta nzaku nda markwa taɲ, ka vlaɲtá glaku manda ya ta kumə Lazglafta, ⁵ ɲa ghudzaku tida manda ɲa gwal kul snaɲta Lazglafta ya a guli wa. ⁶ Ma tsa skwiha ya tama ná, ma tsaghu sani ta sani ka nənɓapta, kabga dza'a ghuzlanap ghuzla Lazglafta tiri ta gwal ta maga mndərga tsaya, manda ya ghada ɲni ta mnuta ya. ⁷ Hgaf a Lazglafta ta amu ɲa maga sli'insli'ɲ wa. Hgaf ɲa nzata mu hezle' a ta amu. ⁸ Tsaya tama, ka va a yu ta tsa gwada ya wu ka mndu katsi, mndu a vzɲɲ tsi wu, Lazglafta ta vlaghunatá Sulkumani nda ghuɓa ya vzɲɲ tsi.

⁹ Ta ghəɲa ɖvuvusta ghuni ta ghəɲa ghuni ná, ta dza'a vindaghunaf ta nda vinda a lu wu, kabga ghadaghada Lazglafta ka ghəɲani ta taghaghunaf ta.

¹⁰ Tsaya skwi ta magə kuni ɲa inda* mnduha Lazglafta ta haɖika Mekaduniya

† 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:5. * 4:10 Ngha ta 2 La Kwareɲt 1:16.

demdem. Ta ndə6a dzva yu da kaghuni zwanama, ka kďanƣa kuni ta magay ta kəma ta kəma. ¹¹ Nəwawəŋa ka nzata kuni nda zďaku, ma tsatsafaku kuni ta tsatsafaku, magawamaga ta slna nda dzva ghuni ƣa kata ghəŋa ghuni, manda ya ghada ƣni ta mnaghunata ya. ¹² Ka mantsa ka kuni magay katsi, dza'a vlay gwal ta kul zlghafta ta glaku ƣa ghuni, had' kuni dza'a slaslamaku guli wa.

Gwada ta sagha Mgham Yesu

¹³ Zwanama da, ta kumay yu ta snanƣa ghuni ta skwi ta ghəŋa gwal nda rwa, da nzatá kuni sasu'anaka manda gwal ta kul faftá ghəŋa tanƣ ta Yesu. ¹⁴ Tsəhala grafgra amu kazlay: Mtumta Yesu ka sli'agaptá tsi kə'a ya, mantsa ya guli ná, grafma gra guli kazlay: Dza'a sli'aganapsli'a nda ma Yesu ta inda gwal ta rwuta kawadaga nda Yesu ma zlghay nda ƣuduf guli kə'a.

¹⁵ Na gwada dza'a ƣni mnay ndanana ná, gwada ya mna Mgham Yesu ya. Badu tsa fitik dza'a vragata tsi ya ná, tinlaghuta a amu ta ndiri ya ta gwal nda rwa wa. ¹⁶ Badu tsaya, dza'a ghudzaga ghudzaga lwa Lazglafta, ƣa kapanƣa mali ta ghəŋa duhwalhani ta lwi, ka vyatá dula Lazglafta, ƣa saha Mghama mu Yesu ka ghəŋani ta luwa, ƣa sli'agapta gwal nda rwa ma Kristi karaku tanƣtanƣ, ¹⁷ ƣa hla amu ta ndiri ya kawadaga nda hən ma ghwayak, ƣa dza'a guyaku nda Mgham Yesu ma ghuvanata luwa. Mantsa ya tama, ƣa nzakwa mu ƣa dekdek kawadaga nda Mgham† Lazglafta. ¹⁸ Tsaya tama ləuvuswa ƣuduf nda tsa gwadaha ya.

5

Sna a lu ta fitik dza'a vragata Yesu wa

¹ Zwanama da, pahəgla a kuni ta vindaghunafta ka ta wati fitik, nda ya ka ta wati luwa dza'a magakwa tsa skwiha ya wa. ² Nda sna kaghuni ka ghəŋa ghuni kazlay: Manda ghali ta sagha girvidik* ya dza'a sagha fitika Mgham Yesu kə'a. ³ Ma fitika mnay mnduha kazlay: Zďa nzaku, ta had' hwazla6aku† wu kə'a ya, gi ma tsaya dza'a slakwa 6adzaku, manda va ya ta sagha fitika dgakwa marakw nda hudi dluk ya. Had' hən dza'a ndapta mida wa. ⁴ Kaghuni zwanama da, ma grum a nzatá nzakwa kaghuni, ƣa sagha tsa fitik ya ksaghunaghata manda ghali wa. ⁵ Kaghuni demdem ná, zwana tsuwadaka fitik kaghuni. Nza a amu manda gwal ma grum girvidik ya wa. ⁶ Ka si mantsa tsi katsi, ma ksu hani ta amu manda ƣa sanlaha ya. Katək ná, nzamanza hzlerja ndiri ka zlaha vgha mu. ⁷ Gwal ta hani ná, girvidik ta hana hən ta hani, girvidik ta ghuyakwa hən ta ghuyaku guli. ⁸ Amu ya, gifik ta mbada amu ta mbada. Zlaha ma vgha mu. Klafma zlghay nda ƣuduf nda dvu ka nzakwa hən manda sudatá lguta kufur ƣa wara nda tsi. Fafma ghəŋa mu ta mbaku manda fatá takazak‡ ma ghəŋ. ⁹ Pəgha a Lazglafta ta amu ƣa ghuzlamap tiri wa. Hgafhga ta amu ƣa mbamaftha nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ghəŋa amu mtuta Yesu, ƣa nzakwa mu kawadaga nda tsi. Dər má ta nda iri mu, dər má nda rwa mu, kawadaga nzatá nzakwa mu nda tsi. ¹¹ Tsaya tama, mbruvuswambra ta vgha ghuni, katuvuswa kata ta vgha ghuni manda ya ta magə kuni ndanana ya.

Dzatá ghəŋa gwada Pwal

† 4:17 Aya 15-17: Gray nda 1 La Kwareŋt 15:51-52. * 5:2 Gray nda Mata 24:43, Lukwa 12:39, 2 Piyer 3:10. † 5:3 Gray nda Irmija 6:14, 8:11. ‡ 5:8 Gray nda Isaya 59:17, Afisus 6:11-17.

¹² Zwanama ɗa, ta ndəɓa dzvu yu da kaghuni, vlawa glaku ŋa gwal ta ksa slna Lazglafta mataba ghuni, gwal zbap Lazglafta ka fata ta ghəŋa kaghuni ŋa taghaghunaftá tvani ya. ¹³ Vlawa glaku ŋa taŋ dar ka dvuta kuni ta haŋ katakata ta ghəŋa slna taŋ. Nzuvuswanza nda zdaku mataba ghuni, nda ya nda sanlaha guli.

¹⁴ Zwanama ɗa, ta ndəɓa dzvu yu da kaghuni, dvawadva ta gwal ta yaɗi, tsafarawa gwal huleɓhuleɓa, vlawa mbraku ŋa gwal htu mbrakwa taŋ, ka ksa kuni ta ŋuduf nda inda mndu. ¹⁵ Daswa ka kuni, da vranamtá mndu ta ŋaslu ta mndu nda ŋaslu. Navawaŋa katək, ka maga skwi ya dīna mataba ghuni, nda ya ŋa hamata sanlaha tani.

¹⁶ Nda rfu ka kuni nzakwa ghuni. ¹⁷ Ma zlanap kuni ta maga du'a. ¹⁸ Rfanaghawa Lazglafta dər ta ghəŋa wati ma skwi tsi, kabga tsaya skwi ŋa magay ghuni ta zdəganatá Lazglafta, na tsa kaghuni gwal nda ndi'a nda Yesu Kristi ya.

¹⁹ Ma su'ufiŋ kuni ta Sulkum nda ghuɓa, ²⁰ Ma mnə kuni ta mtsiriu' nda gwada la anabi. ²¹ Ama kwatsadapwa inda skwi demdem, ka zbapta kuni ta ya dīna, ²² ka tsaghuta kuni ta vgha nda inda ɓədzaku.

²³ Ka ghuɓaghunaghuɓa Lazglafta ya ta vlatá zdaku kaghəŋani, ka naghunaftá tsi ka ŋani dardar. Ka ŋgha tsatsi ta kaghuni tsuhtsuh, nda sulkuma ghuni tani, nda hafa ghuni tani, nda slu'uvgha ghuni tani. Tsaya dza'a kwal rutsak kul nzafta ta kaghuni ma fitika sagha Mghama mu Yesu Kristi. ²⁴ Dza'a magay tsa Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, kabga ta magay ta inda skwi ya mna tsi.

²⁵ Zwanama ɗa, ndəɓawa dzvu ta ghəŋa aŋni.

²⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama nda dvaftá vgha hmətət.

²⁷ Ta ndəɓa ghunatá dzvu yu ma hga Mgham Yesu. Ka dzananafta kuni ta na delewer na ta inda zwanama.

²⁸ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ña la 2 La Tesalunik

Ga zgu

¹ I'i Pwal, kawadaga nda i Silas nda Timute, ta vinda na delewer na ña kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Tesalunik, kaghuni ta nzakway ka ña Da mu Lazglafta, nda Mghama mu Yesu Kristi ya. ² Ka nza zdakatahudi nda zdakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi ta ghəña kaghuni.

Dza'a sasa Yesu da tsa guma

³ Zwanama da, had'ñni ta zlanja rfanaghatá Lazglafta ta ghəña kaghuni wa. Nda nza tsaya tdúkwa, kabga ta dza'a ta kəma ta kəma zlgħay nda ñudufa ghuni, nda dñu ta dza'a ta kəma ta kəma ta magə inda kaghuni ña sanlaha ya. ⁴ Tsaya ta kəl ñni ka ghubakwa ñni ta ghəña kaghuni da sanlaha ma Igliza Lazglafta. Kaghuni ná, ñanəña kuni ta zlgħay nda ñuduf, ka su'a ghuya danwa nda giri ta gə lu ña ghuni.

⁵ Tsa ghuya danwa ya ta maray kazlay: Tudúkwa guma Lazglafta kə'a, ña klaftani ta kaghuni ka gwal nda ra ña da ga mghama Lazglafta, ya ta ghuyə kuni ta danwa ta ghəñani ya. ⁶ Skwi tdúkwa dza'a magata Lazglafta, na tsa ghuyanaptá danwa dza'a ghuyanapta tsi ta tsa gwal ta ghuyaghunaptá danwa ya guli. ⁷ Ma zlagapta dza'a zlagapta Mgham Yesu Kristi ná, dza'a vlaghunavla ta mbi'a vgha ta kaghuni ta ghuytá danwa ya, nda anñi tani. Ta luwa dza'a saha tsi kawadaga nda duhwalha Lazglafta gwal nda mbra ya. ⁸ Ma takataka vu ta zlgħaku dza'a saha hən ña ghuzlanaptá iri ta gwal kul snantá Lazglafta*, ta kwalaghutá snatá Lfida Gwada Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa ghuzla iri dza'a ghuzlanapta lu ta hən ya ná, tsaya zadanatá hən dza'a zadanata lu di'ñ nda wa ira Mgham Yesu, nda glakwa mbrakwani† tani. ¹⁰ Ma sahani dza'a magakwa tsaya, ña zlzlvay inda gwal ta zlgħafta, ña ndərmimay inda tan nda ndərmima. Tekw kaghuni mataba tan, kabga zlgħafzlgħa kaghuni guli ta gwada ya mnaghuna ñni.

¹¹ Tsaya ta kəl ñni ka gdāta ta maga du'a da Lazglafta ta ghəña ghuni, kada nzata kuni ka guram nda skwi ya hgaf tsi ta kaghuni, ka zlgħaftá kuni ya. Ka katá tsi ta kaghuni nda mbrakwani, ña magay ghuni ta skwi dīnadīna, nda ya ña yifanaftani ta zlgħay nda ñudufa ghuni. ¹² Mantsa ya tama, dza'a mutsay hga Mghama mu Yesu Kristi ta glaku nda ma kaghuni, ña vlaghunatani guli ta glaku. Nda nza tsaya ka zdakatahuda Lazglafta mu nda Mghama mu Yesu Kristi.

2

Skwi dza'a magaku ta saha Yesu

¹ Zwanama da*, ta kumay ñni ta mnaghunatá gwada ta fitika sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi, nda gwada ta fitika tskavata dza'a tskavata mu ta kəmani ya. Wya skwi ta ndəbu ñni ta dzvu da kaghuni: ² Ka mamu mndu ta mnaghunata kazlay: Saghaha fitika sagha Mgham Yesu kə'a, yaha kuni da zlan ka ghuya ghəña ghuni. Dər má la anabi tsi, dər má snan nda sna a

* 1:8 Grawa nda Isaya 66:15.

† 1:9 Gray nda Isaya 2:10, 19, 21.

* 2:1 Gray nda 1 Tesalunik

kuni ta gwaday, dər i'i a ta vindaghunafta ká lu má mnaghunata. ³Yahayaha mndu da nanaftá kaghuni dər nda wati ma tsakalawi. Gi 6anajan a dza'a sagha tsa fitik ya wa. Makəd tsaya ná, nda ndəgha gwal dza'a gaftá sidi nda Lazglafta, ɲa saba tsa ghwadaka mndu ya daday ta da6i. Tsatsi mndu ta nzakway ka ghuma. ⁴Dza'a sli'avafslia ta ghəɲa inda skwi nda ghu6a, nda ya ta ghəɲa inda skwi ta tsəl6u lu ta tsəl6u ta kəmani. ɲa nzmantani ma həga Lazglafta, ɲa mnayni kazlay: I'i Lazglafta† kə'a. ⁵Mnaghunamna yu ta inda tsa skwiha ya ma fitika nzakwa da da kaghuni. Zaghunapza ra? ⁶Ndanana ná, nda sna kuni ta skwi ta ɲaghutá tsa ghwadak ya. Ka saghasa tsa fitikani ya ná, dza'a zlagapzлага. ⁷Aɲ mndani, nda ghada ta magakumagaku slnahani. Ma tsanajta tsa mndu ta ɲaghuta ya ta tvi dza'azlay ná, kdekdek a dza'a maga tsi ta slnani wa. ⁸Dza'a sabsa ta da6i. Ma sagha dza'a sagha† Mghama mu Yesu ma glakwani, ɲa zadənatani nda hafu dza'a vuslagapta tsi ma wani. ⁹Nda mbrakwa halaway dza'a saba tsa ghwadaka mndu ya, ɲa magayni ta inda mazənzəmhə, nda inda skwi ya ta ndrakawu lu nda ndrakawa, nda inda mandərmimi ɲa nana§ mnduha. ¹⁰Dza'a magay ta inda ghwadaka skwiha ɲa nanaghatá gwal ta zadə ghəɲa tan, kabga kwalaghuta tan ta tsu'af, dvaf a həɲ ta kahwathwata má dza'a mbanafá həɲ ya wa. ¹¹Tsaya kəl Lazglafta ka ghunagatá mbrakwa zadaku ta ghəɲa tan ɲa zlglafta tan ta tsakalawi, ¹²kada tsanaghata Lazglafta ta guma ta inda tsa gwal ta kwalaghuta zlglaftá kahwathwata, zdəgana maga ghwadaka skwi ta həɲ ya.

Nzaku ka mnda zlgħay nda ɲuduf nda diha

¹³Aɲni, nda ra ka rfay ɲni ta Lazglafta ta ghəɲa kaghuni zwanama. Dvudva Mgham Yesu ta kaghuni kabga Lazglafta ta zbaptá kaghuni daga ta tanjan, ɲa mbaghunafta nda ma slna Sulkum, ka faghutá kaghuni nda ghu6a, ma zlglafta ghuni nda ɲudufa ghuni ta tsa kahwathwata ya. ¹⁴ɲa tsaya kəl tsi ka hgaftá kaghuni nda ma Lfida Gwada ya mnaghuna ɲni, ɲa mutsafta ghuni guli ta glakwa hga Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁵Tsaya tama zwanama da ná, dihavawa diha, ka ɲanata kuni ta inda tsa skwiha taghaghunaf ɲni ya, dər ya mnaghuna lu nda mna, dər ya vindaghunafta lu nda vinda a tsi.

¹⁶Ta maga du'a yu da Mghama mu Yesu Kristi tsatsi ka ghəɲani, nda ya da Da mu Lazglafta ya ta dvutá amu, ya ta zdəntá hudi ka ləamatá ɲuduf ɲa kdekeden, nda skwi faf mu ta ghəɲ tida. ¹⁷Ka ləaghunatá tsi ta ɲuduf, ka vlaghunatá tsi ta mbrakwa gdata ta maga skwi dīnadīna ma slna nda ya ma gwada.

3

Magawa du'a ta ghəɲa aɲni

¹Skwi ya ta pɔaku tama zwanama da, magawa du'a ta ghəɲa aɲni, kada dza'a gwada Mgham Yesu ta kəma ta kəma misimmisim, nda ya ɲa ghubaray mnduha manda ya ta magaku da kaghuni ya. ²Magawa du'a guli ta ghəɲa aɲni ɲa katanjanani da mnduha ta sidi, kabga inda mndu a ta tsu'a na gwada ta mnə ɲni na wa.

³Mgham Yesu ná, vərda mndu ya, dza'a mbraghunafmbra, ɲa nghayni ta kaghuni da halaway*. ⁴Wya skwi graf ɲni ta ghəɲa kaghuni ma ndi'atá vgha

† 2:4 Gray nda Daniyel 11:36, Izekiyel 28:2. ‡ 2:8 Gray nda Isaya 11:4. § 2:9 Gray nda Mata 24:24. * 3:3 Gray nda Mata 6:13, Yuhwana 17:15.

ηni nda Mgham Yesu: Ta ηnanηa kuni ta hidaku ya ta vlaghunata ηni, nda gdata ta gdata kuni ta magay nda ya dza'a kuni magay manda tsaya.

⁵ Ka maraghunamara Mgham Yesu ta tvi ηa dvuta ghuni ta Lazglafta, nda ya ηa hbay ghuni ta ηuduf manda ηa Kristi.

Maga slna manda va ηa Pwal

⁶ Zwanama da, ma hga Mghama mu Yesu Kristi ta mna ηni ta na gwada na ηa ghuni, tsaghwa vgha tavata mnda zlghay nda ηuduf ta yadi, kul had ta maga skwi taghaghunaf ηni. ⁷ Kaghuni, nda sna kaghuni ta skwi ηa magay, ηa ksay ghuni ta sada ηni. Ma nzakwa ηni da kaghuni na, nza a ηni ka gwal ta yadi wa. ⁸ Zan a ηni ta skwa zaya mndu ka mbalay wa. Anηi ka ghηa ηni ta slavapta nda rvidik tani, nda fitik tani ka maga slna ηa zay ηni, kabga va a ηni ta ghuyaghunaptá dānwa† ta ghηa skwa zay ηni wa. ⁹ Nza a vā magay ηni mantse ya kazlay, ra a ka mutsay ηni ta skwi da kaghuni wu kē'a wa. Nda nza tsa slna magē ηni ya ηa tagha skwi ηa ghuni. ¹⁰ Ma tsa fitika nzakwa ηni da kaghuni ya na, wya ka ηni si ta mnaghunata: «Ka va a mndu ta maga slna ya wu na, ma vlan kuni ta skwa zay guli,» ka ηni.

¹¹ Tsa nzakwani ya, snanaghasna kazlay mamu sanlaha ta yadi mataba ghuni, kul had ta maga slna kē'a. Ta ghηa valu da kiwa ghatalakw yeya skwi ta magē hēη. ¹² Skwi ta mnē ηni ηa tsa mnduha ya, nda hga Mgham Yesu Kristi na: Magawamaga ta slna nda tvani, ka mutsa kaghuni ka ghηa ghuni ta skwi ηa zay ghuni, ka ηni.

¹³ Kaghuni ya zwanama na, ma hērfaku kuni ta maga skwi dina. ¹⁴ Ka had yu ta sna tsa gwada vindaf lu ya wu, ka mndu katsi, mnananwa mnduha demdem, ka dgaghuta kuni ta vgha nda tsi, ηa ksafatani ka hula. ¹⁵ Nziya nza tsi, yaha kuni da klaftā hēη ka ghuma ghuni. Zlahawazlaha nda tvani, kabga zwanama ghuni ya.

¹⁶ Ka vlaghunavla Mgham Yesu tsatsi ka ghēanani ta vla zdaku ya, ta zdaku dār ta wati luwa tsi. Ka nza Mgham Yesu kawadaga nda kaghuni demdem.

¹⁷ I'i Pwal ta vindaghunafta nda dzva da, ta ga zgu yu ηa ghuni. Tsaya thatā dzva da ta inda delewerha ta vindafta yu. Mantse ya ta vinda yu.

¹⁸ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni demdem!

---

† 3:8 Gray nda Slna gwal ghunay 20:34, 1 Tesalunik 2:9.

Tan̄tan̄a tsghatá lwa Pwal ̄a 1 Timute

Ga zgu

¹ I'i Pwal, ghunatá mnda Yesu Kristi, manda ya mnaf Lazglafta mnda mba amu nda Yesu Kristi ya faf mu ta ghə̄n tida ta vinda na delewer na.

² ̄a kagha Timute*, vərda zwan̄a d̄a ma zlghay nda ̄uduf ta vinda yu. Ka vlaghavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zdakwani.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta taghanatá ghwadaka skwi ta mndu

³ Manda ya si ta mnə yu ̄a gha ma sli'a d̄a da luwa Mekaduniya ya kay, ka nzata ka ma luwa Afisus, kabga mamu gwal ta tagha tsakalawi ̄a mnduha. Ka dvanaghata ka ta hən̄ ̄a zlan̄ta tan̄. ⁴ Ka mnanata ka ta hən̄, yaha hən̄ da laghwí da hamtá ghən̄ ma gwada ta prukutunzum, nda mbəda mndəra mndu kul had̄ lu dza'a kdanakta. Ta klaktá hwazlaḡaku, ka zlan̄tá ̄laku ta kəma ta kəma ma slna Lazglafta ma zlghay nda ̄uduf tsaha ya. ⁵ Klatá ghə̄n̄a tsa gwada ta mnaghata yu ya ná, tsaya sli'anaftá d̄vu ya ta sabi ma ̄uduf ya nda ghuḡa, nda vərda ndanu kul had̄ sana dga ghən̄, nda vərda zlghay nda ̄uduf. ⁶ Tsughwadaghu tsughwada sanlaha ta tvi, ka laghwí zadamta ma tsa hwazlaḡakuha dza'a kwal katanaftá hən̄ ya. ⁷ Ta kumay hən̄ ta nzakway ka gwal ta taghanaftá zlah̄a Lazglafta ta mnduha, ama sna a vərda hahən̄ ta skwi ta mnə hən̄ wa. Sna a hən̄ ta vərda skwi ya sladaf hən̄ tida guli wa.

⁸ Nda sna amu kazlay: Dina zlahu kə'a, ka nda tvani ksa mndu ta slna nda tsi. ⁹ Nda sna amu guli kazlay: Fa a lu ta zlahu ka ̄a gwal tdukwa wu kə'a, ama fafa lu ta zlahu ̄a gwal kul sna gwada da mndu, nda gwal ta maga mbrəs, nda gwal ta sidi, nda gwal dmaku, nda gwal kul zlan̄a Lazglafta, nda gwal kul snan̄tá dzahay', nda gwal ta pslatá dadaha tan̄, nda gwal ta pslatá mndu, ¹⁰ nda gwal ta hliri, nda gwal ta hahanaku zgun nda zgun, nda gwal ta dzawaptá mndu ka vu'a, nda gwal tsakalawi, nda gwal ta wada a ta wadu ka bə̄tbət, nda ya ̄a gwal ta maga sanlaha ma ghwadaka skwiha, ka zlan̄tá vərda tagha skwi. ¹¹ Tsa vərda tagha skwi ya ná, ta slanaghata ma Lfida Gwada fadim lu ̄a mnay ta ghə̄n̄a glakwa Lazglafta lu.

Rfanaghatá Kristi

¹² Ta rfay yu ta Yesu Kristi Mghama mu, ta vlihatá mbraku prək maga slna d̄a. Ta rfay yu ta ghə̄n̄a vəl klaf̄tani ta i'i ka mndu nda ra ̄a faftá ghən̄ tida, ̄a maganatá slna. ¹³ An̄ mndani, nda nza yu ka mndu si ta pgha rutsak tida ghalya, ka mnda giri ̄ani, ta balanata, ama ka tawatá Lazglafta ta hidahida ta i'i, kabga ma kwala d̄a kul snan̄ta si ta maga† yu ta tsa skwiha ya. Si had̄ zlghay nda ̄uduf da i'i wa. ¹⁴ Ka zdid̄n̄tá Mghama mu ta hudi katakata, ka vlihatá zlghay nda ̄uduf, nda d̄vu ya ta mutsu lu ma guyatá vgha nda Yesu Kristi. ¹⁵ Wya tsa vərda gwada nda ra ka tsu'afta inda mndu ya: Sasa Yesu Kristi ta ghə̄n̄a had̄ik ̄a mbanaftá gwal dmaku. I'i mali mataba tan̄. ¹⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka tawatá hidahida ta i'i. Kumanjuma Yesu Kristi ta maravata ma i'i ta nzakway ka mali mataba gwal dmaku ya, ta glakwa ksa ̄udufani.

* 1:2 Ngha ta slna gwal ghunay 16:1. † 1:13 Ngha ta slna gwal ghunay 8:3, 9:4-5.

Nda nza ka gray ɲa gwal dza'a zlgħaftá tsatsi, ɲa nzakwa taɲ nda rfu ɲa kdekeden. ¹⁷ Ka nza sgít nda glaku ɲa dekdek ɲa Mgham kul haď ta mtavata, kul haď ta nghavata, tsatsi turtuktuk Lazglafta ɲa kdekeden. Amin!

¹⁸ Timute zwaɲa ɗa, na gwada ta mnaghata yu ná, manda va ya mna la anabi ta gwada ta ghəɲa gha ghalya ya, ɲa nzakwa na gwada na ɲa vlagħatá mbraku, kada laviɲta ka ta vulaftá vɔɗaka vulu. ¹⁹ Nanaɲa ta zlgħay nda ɲuďufa gha nda fatá ndana gha kul haď sana dga ghəɲ. Vziɲvza sanlaha ta tsa fata ndanu kul haď dga ghəɲ ya, ka dzatá zlgħay nda ɲuďufa taɲ. ²⁰ Mataba tsa mnduha ya na i Himene nda Alegzandra. Vlanvla yu ta haɲ ta halaway†, kada kwala haɲ razəgəltá Lazglafta.

2

Na wa rakwa tsəlbay mu ta tsəlbə na?

¹ Skwi ya vli yu ta mbraku taɲtaɲ ta ghəɲani karaku ná, tsaya ɗawa skwiha ɗa Lazglafta nda maga du'a, nda taw ma ghuvani, nda rfanaghata ta ghəɲa inda mnduha. ² Dina ka maga du'a ta ghəɲa mghamha nda inda gwal ta ɲanatá ga mgham, kada mutsafta mu ta nzaku lebtekw, ma zɗaku, ma zləɲa Lazglafta nda tvani, ɲa nzay mu ta nzaku manda ya ta raku ɗər ta wati ma tvi tsi. ³ Tsaya skwi ɗina ta zɗəganatá Lazglafta mnda mba amu. ⁴ Ta kumay tsatsi ta mbafta* inda mndu, ka mutsafta taɲ ta sɲaɲtá kahwathwata. ⁵ Na nzakwani ná, turtuktuk Lazglafta. Turtuktuk mndu ta guyanafatá mndu nda Lazglafta guli. Tsa mndu ya ná, Yesu Kristi ya ⁶ ta vlatá ghəɲani ɲa varatá inda mnduha demdem†. Tsaya skwi ya maga tsi ma fitik ya fa Lazglafta. ⁷ ɲa tsaya kəl lu ka fatá i'i ka mnda mnay, ka mnda ghunay† guli. Nda nza yu ka mnda taghanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda§ ta gwada ta zlgħay nda ɲuďuf, nda kahwathwata. Tsakalawa ɗa a wu, kahwathwata ta mnə yu.

Imi'aha nda zgwana

⁸ Ta kumay yu tama ta magay zgwana ma inda vli ta du'a nda kapatá dzvu ya nda ghuɓa hezle' nda ta luwa, nda gatá sidi a wu, nda zləɗawi a guli wa.

⁹ ɲa mi'aha ya guli ná, ka nzakwa hahəɲ nda hba vgha manda ya ta raku. Ma laghu haɲ da rka nda ɗatá ghəɲ ya nda bla. Ma laghu haɲ da rka nda dasu, ɗər nda mizidikw, ɗər nda lgut ya nda bla dzvani* a tsi. ¹⁰ Ka rka haɲ ta rka nda ɲərnata slnaha taɲ, manda ya ta raɲta mi'aha ta maraɲtá zləɲay taɲ ta Lazglafta. ¹¹ Ma fitika tagha skwi ya guli, seftekwa ka marakw nzata, nda hanatá ghəɲ. ¹² Vlan a yu ta tvi ta marakw ɲa taghanaftá skwi, ɗər ɲa ga mgham ta ghəɲa zgun wa. Seftekwa katsi nzata. ¹³ Adamu na taɲtaɲa mndu zlaganap Lazglafta, kada magaftá tsi ta Hawa. ¹⁴ Adamu a nanaf halaway guli wa, marakw ya nanaf tsi, ka kwalaghutá marakw ta snatá gwada Lazglafta†. ¹⁵ ɗər má mantša tsi, dza'a mbanafmba Lazglafta ta marakw nda ma yayni ta zwani, ka gɗavagɗa tsi ta ɲavata ma zlgħay nda ɲuďufani, nda ɗvutá mndu, nda nzaku nda ghuɓa.

† **1:20** Gray nda 1 La Kwareɲt 5:5, 2 Timute 2:17, 2 Timute 4:14. * **2:4** Gray nda Izeikiyel 18:23.

† **2:6** Gray nda Mata 20:28. ‡ **2:7** Gray nda 2 Timute 1:11. § **2:7** Gwal kul sɲaɲtá Lazglafta Da mu ta Luwa. * **2:9** Gray nda 1 Piyer 3:3. † **2:14** Aya 13-14: Ngha ta Zlrafta 2:7, 21-22, 3:1-6.

3

Gwal nḡha Igliz

¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada ṇa faftá ḡḡṇ tida ya. Ka dṽafḡṽa mndu ta slna nzakw ka mali ta ḡḡṇa Igliz katsi ná, ṇarma skwi ya dṽaṇ tsi. ² Dina ka nzakwa mali ta ḡḡṇa Igliz, ka mndu kul haḡ rutsak tida, turtuk ka markwani, zlahafzlaha katsi ta ḡḡṇani, ta ndanay katsi ta ndanu tḡukwa, dṽa ka nzakwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga taṇ, nda sna katsi ta taghanaftá skwi ta mndu, ³ ma nza tsi ka mndu ta sa ima inabi, ma nza tsi ka mndu ta sidi, ama leḡtekw ka nzakwani. Ma nza tsi ka mndu ta ḡḡṇenṇen, ma nza tsi ka mndu dṽutá ta tsedi. ⁴ Nda sna katsi ta ṇanató ḡḡṇani, nda sna katsi ta zlaha zwanani ṇa nzakwa taṇ ka zwani ta sna gwada nda hanata ḡḡṇ guli. ⁵ Ka si sna a mndu ta ṇanató ḡḡṇani wu katsi, wa kə'a dza'a laviṇtá nḡḡaftá Igliza Lazglafta na? ⁶ Ma nza tsa mndu ya ka lfida mndu ma zlḡḡay nda ṇuḡuf, da ḡḡ tsi ta ḡḡṇ, da zləmbamtó tsi ma mndərga tsa guma tsanagha lu ta halaway ya. ⁷ Dina ka nzakwani ka mndu ya ta ḡḡḡu dər gwal kul snanťá Lazglafta, kada nzakwa tsi ka mndu kul haḡ lu ta gagay nda gaga, da zləmbamtó tsi da dəḡla halaway*.

Gwal ksa slna ma səla mnduha

⁸ Gwal ta ksa slna ma səla mnduha ya guli, dṽa ka nzakwa taṇ. Yaha ḡḡ ḡḡḡa wirak his ma vu, yaha ḡḡ nzakway ka gwal ta sasaku, ka gwal ta zba tsedi nda ta ḡḡwadaka tvi. ⁹ Dina ka nzakway taṇ ka gwal ta ṇanató kahwathwata ya marigṇ lu ma zlḡḡay nda ṇuḡuf nda fata ndanu kul haḡ sana dḡa ḡḡṇ. ¹⁰ Dina ka dzəḡḡanťá ḡḡṇ karaku. Tahula tsa, ka haḡ sana skwi ṇa mnafta ta ḡḡṇ wu katsi, laviṇlava ḡḡṇ ta nzakway ka gwal dza'a ksa slna ma səla mnduha. ¹¹ Mantsa ya mi'aha ta ksa slna ma səla mnduha guli. Dina ka nzakwa taṇ. Haḡ wu ka ḡḡṇ ta kuslemberaku, zlahafzlaha ka ḡḡṇ ta ḡḡṇa taṇ, ka ṇərmani ka ḡḡṇ nzakway ma inda skwi. ¹² Mndu ta ksa slna ma səla mnduha ná, turtuk ka markwani, pərdafpərdá katsi ta zlaha zwanani nda gwal ga taṇ tani. ¹³ Ka nda tvani ta ksa gwal ta ksa slna ma səla mnduha ta slna katsi ná, ta vḡṇvḡ lu ta ḡḡḡu ta ḡḡṇ ma inda vli. Laviṇlava ḡḡṇ ta gwada taṇ kul haḡ zḡṇ ma fatá ḡḡṇa taṇ ma zlḡḡay nda ṇuḡuf ma Yesu Kristi.

Hya skwi ta vlamata zlḡḡay nda ṇuḡuf

¹⁴ Ta vindi yu ta na ḡelewer na ṇa ḡḡ ná, nda fa ṇuḡufa ḡa ta labə da nḡḡḡḡḡḡḡḡḡ. ¹⁵ Ala, ka ḡərdḡḡərdá yu katsi, dza'a nda sna ka káka dza'a nzaku ma ḡəḡa Lazglafta ta nzakway ka Igliz, haḡḡ ḡḡḡḡ ta dihanató kahwathwata. ¹⁶ Manda va tsaya ná, dagala nzakwa skwi ya nda dṽa payaf Lazglafta, ta nzakway ka Kristi ya zlḡḡaf mu. Marigṇ mara Lazglafta ka mnda səla. Tudukwa nzakwani, ka Sulkum nda ḡḡuḡa† maranťa. Nda nḡḡa duhwalha Lazglafta, ka mnə lu ta gwada tida, ṇa inda gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka zlḡḡaftá mnduha ma inda vli ta ḡḡṇa haḡik. Ka kḡḡḡatá Lazglafta ta luwa da vḡḡ ḡḡḡḡḡ.

* 3:7 Aya 2-7: Gray nda Titus 1:6-9. † 3:16 Gray nda Ruma 1:4.

4

Tagha skwa gwal tsakalawi

¹ Tsalĩtsala Sulkum nda ghuḁa kazlay: Ma kḁavakta fitik ná, dza'a zlanava-zla sanlaha ta zlg̃hay nda ṇḁufu tañ, ka laghwi da sna ṇa sulkumha ta nana mndu, nda tagha skwi ya ta klagapta ghwaḁaka sulkumha kə'a. ² ṇa nanaghata gwal ta maga madgwirmadgwir, ta mna tsakalawi, ta həñ. Vli ma ndana tsa mnduha ya ná, manda datá kufur ghandand ma vu ya nzakwani. ³ Dza'a lmay həñ ta kla marakw, dza'a lmay həñ ta zay lu ta sanlaha ma skwa zay. Wya Lazglafta ta zlagigintá tsa skwiha ya ṇa zay gwal zlg̃hay nda ṇḁuf, gwal nda sna ta kahwathwata. Ta zə həñ ya, ṇa rfay tañ ta Lazglafta ta ghəñani. ⁴ Manda va tsaya, inda skwi zlagigiñ Lazglafta ná, dina* nzakwani. Ka ta rfanagharfa lu ta Lazglafta ta ghəña skwi ta zə lu, haḁ sana skwi ṇa wudanaghuta wu, ⁵ kabga ghuḁiñ ghuḁa Lazglafta nda gwaḁani nda ya nda ma maga du'a guli.

Nzakway ka vərda mnda maganatá slna ta Yesu Kristi

⁶ Ka taghanaftagha ka ta inda tsa skwiha ya ta zwanama katsi, dza'a nzakway ka ka ṇerma kwalva Yesu Kristi. Dza'a marañmara ka kazlay: Nda bagha ka nda gwaḁa zlg̃hay nda ṇḁuf, nda ya nda vərḁaka tagha skwi ya taghaf ka kə'a. ⁷ Zluñzla ta gwaḁa prukutunzumha ta gwaḁa halata mi'aha. ṇavaña kagha, ka nza ka ta nzaku ma ndi'ata vg̃ha gha nda Lazglafta. ⁸ Skwi dina zavzava ṇa hwaya us ma vg̃ha, ama sira a katu mida wa. Ndi'atá vg̃ha nda Lazglafta katak na vərḁa skwi ta kata mndu ma inda skwi, kabga da tsatsi na ta ta imi ta sləməñ ta ghəñ nzaku ya ndanana, nda nzaku ya ta kəma. ⁹ Nana gwaḁa na ná, vərḁa gwaḁa ya, nda ra ka tsu'afta inda mndu kul haḁ sana dzudzukway. ¹⁰ Taghəña tsaya ta kəl mu ka dzatá vg̃ha ka ṇavata ka maga slna, kabga nda fa ghəña mu ta Lazglafta ya nda hafu mida. Tsatsi ta nzakway ka mnda mba inda mndu, katkatatani gwal zlg̃hay nda ṇḁuf. ¹¹ Tsaya skwi dza'a ka sladanata, ka taghay.

Nzanza ka mndu ṇa ksa sadani

¹² Yaha mndu da hərtətatá nzakwa gha ta ka zwañ. Katək ná, nzanza ka ṇa gwal zlg̃hay nda ṇḁuf, ka mndu ṇa kla sadani ma tva gwaḁa, ma tva nzaku, nda ya ma tva nzaku nda ghuḁa. ¹³ Ma kḁaku yu ka labə ya, ka gḁata ka ta dzananaftá gwaḁa† Lazglafta ta mnduha, ka vla ka ta mbraku ṇa tañ, ka tagha ka ta skwi ṇa tañ. ¹⁴ Yaha ka da ganavatá masfa ta skwi ya vlag̃ha Sulkum ma kagha, ya vlag̃ha lu ma fitika mnata la anabi, ka faghaghata la galata mndu ta dzvu ya. ¹⁵ ṇaf̃ṇa ta vg̃ha ta tsa skwiha ya, ka maga ka nda kḁavakta ṇḁufu gha, ṇa nghaña inda mnduha káka ta dza'a ta kəma ta kəma. ¹⁶ Dasuwa ka ka nda nzakwa gha, dasuwa ka ka nda skwi ta taghə ka guli. Ndi'amndi'a mida. Ma tsa magay gha mantsa ya, dza'a mbanaf̃ta ka ta ghəña gha, nda gwal ta fata sləməñ ka snay tani.

5

Vla ta hidaku ṇa inda gwal zlg̃hay nda ṇḁuf

¹ Ma davə ka ta glata mndu. Nda dasuwa ká ka gwaḁa nda tsi, manda skwi nda da gha*. Manda mna gwaḁa ṇa zwañama gha ka ka gwaḁa nda zwana

* 4:4 Gray nda Zlrafta 1:31. † 4:13 Ngha ta Lukwa 4:16-21. * 5:1 Gray nda Levitik 19:32.

duhwalha. ² Galata mi'aha ya guli ná, manda mamaha gha, káka nga hən. Nga ta daghala mi'aha manda kwagha ma gha kul hađ ndanañtá sana skwi nda hən.

Mi'a wadgu

³ Vla ta glaku ɲa vərɗaka mi'aha ka wadgu, ka matuɲulum. ⁴ Ka si mamu zwana tsa wadgu ya, ka zighihani a tsi katsi, tiɲəl hahən dza'a zlafta katanťá gwal ga taɲ, ɲa planamtá dzva taɲ. Tsaya skwi ta zdəganatá Lazglafta. ⁵ Tsa vərɗa wadgu ta nzakway ka matuɲulum kul hađ mndu ɲa katanťa ya ná, ta Lazglafta fafta tsatsi ta ghəɲani. Hađ ta zlanťá maga du'a, ka tawa ghəɲ da Lazglafta nda fitik tani, nda rvidik tani, ɲa ɗawa katu da tsi wa. ⁶ Ama wadgu ya ta nzaku ta daghayakwani ná, nda mta tsaya ɗər má ta ndiri tsi. ⁷ Tsaya skwi dza'a ka havanaktá hən, kada nzakwa hən kul hađ rutsak ta hən. ⁸ Ka hađ mndu ta nghapta ka la taɲ, katkatatani la ma həga ga taɲ wu katsi, ɓliɲɓla tsa mndu ya ta zlghay nda ɲuɗuf, mal tsatsi badzatani ka mndu kul zlghaftá Yesu.

⁹ Marakw ya mtu zə'ala taɲ ná, ta magay ka imani ta mku' mbsak, kada mbədamta lu mataba mi'a wadgu. Tsa si turtuktuk yeya ka zə'al snaɲ tsi guli. ¹⁰ Ta ghubay ka lu ma ɲərma slnahani ta magə tsi. Va galanafgala katsi ɗina ta zwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga taɲ, ta mbazay katsi ta sala gwal zlghay nda ɲuɗuf, ta katay katsi ta gwal ta sa duni, fafa katsi ta ghəɲani ka maga inda ɲərma slna. ¹¹ Yaha ka mbədamťá mi'a wadgu ta ka daghali ma tsa mbsak ya, kabga baɗu sli'avafta ɗva zgun ma vgha taɲ, ka dganatá hən nda Kristi ná, zbay taɲ ta dza'agəlta da zə'al. ¹² Dza'a ksay guma ta hən kabga ɓlanapɓla hən ta skwi ya si kura hən taɲtaɲ. ¹³ Taghəɲa tsa guli, hađ sana skwi ta magə tsi ta ghəɲa sli'ani da ra watgha həga ga mndu wa. Dza'a ra watgha həga ga mndu yeya a guli wu, dagala va yawa taɲ. Gwada kul nghanatá hən ná, tsaghuzlaram ka hən dida. ¹⁴ Tsaya tama, ta kumay yu ta sli'a mi'a wadgu ta ka daghali ya da zə'alha taɲ, ka yaya hən ta zwani, ka nga hən ta həga taɲ, kada kwala ghumaha mu ta mna gwada kul raku ta amu. ¹⁵ Mamu sanlaha ta gi ghadata mbədaghutá vgha, ka zluñťá vərɗa tvi, ka laghwi mista halaway. ¹⁶ Ka mamu sana marakw ta zlghaftá Yesu, nda mi'a wadgu ma mndəra taɲ katsi, ka kata tsi ta hən, yaha tsi zlanantá Igliz, kada lavinťa Igliz ta katanťá vərɗa wadguha ya ta dunluɲwaku.

Gwal nga Igliz

¹⁷ La galata mndu ta ksa slna ɗina mataba Igliz ná, ɗina ka vla glaku dagala ɲa taɲ. Katkatatani gwal ta mna gwada, nda gwal ta tagha skwi ɲa mnduha. ¹⁸ Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: «Hađ kuni dza'a hbunustá budzanť ta wi ta sla ta ɗga hya wu,» ka'a. Mantsa ya ka'a guli na: «Raɲra vlanťá nisəlaniť ta mndu ta ksa slna,» ka'a. ¹⁹ Ma gi tsu'af ka ta gwada ta mnafta lu ta sani ma glata mndu ta ksa slna mataba Igliz. Ba mamu ka masləmtsək ta ɓ his ka hkən a tsi ta snanaghata. ²⁰ Gwal ta ga dmaku ya, dvanaghadv ta hən ta kəma inda mnduha, kada ganafta tsi ta zləɲ ta sanlaha.

²¹ Ta ndəɓa dzvu yu ɲa gha ta kəma Lazglafta, nda Yesu Kristi, nda ya ta kəma duhwalhani zabap Lazglafta. Snasna ta tsa gwada ya, yaha ka da laghwi da ɗva ghəɲ. Yaha ka da gala mndu nda gala. ²² Yaha ka da gi hwaya fanaghatá dzvu ta ghəɲa mndu ɲa vlanťá slna mataba Igliza Lazglafta. Yaha

† 5:18 Nga ta Vrafta ta zlahu 25:4 nda 1 La Kwareɲť 9:9, Mata 10:10, Lukwa 10:7.

ka da hba huta mista mndu ta gatá dmaku. Ngha ta ghəŋa gha, yaha ka faftá rutsak ta vgha gha.

²³ Yaha ka gdata ta sa imi kwenkwen, ama ka sa ka ki'a ta ima inabi, ŋa ghzla skwi ma huda gha, nda ya ŋa ghzla tsa gdata ta gdata ka kul dughwanaku ya.

²⁴ Sanlaha ma mnduha ná, ta daŋi dmakwa tan, dər ta la a lu tsanaghatá guma ta hən. Ama tahula tsanaghatá guma ta hən ta nghavata ŋa sanlaha.

²⁵ Manda va tsaya guli, ta nghaku ŋərma slna ta daŋi, dər má sabə a tsi ta daŋi gi hadahada wu, difaghuta a wa.

6

La vu'aha

¹ Inda gwal ta ga vu'a, ka vla hən ta glaku ŋa danahəgaha tan, kada kwala mnduha ta raza Lazglafta, nda skwiha ya ta taghə mu. ² Ka gwal zlghay nda ŋuduf na danahəgaha tan katsi, yaha hən da kwal kul sna gwada da hən, kabga nzakwa tan ka zwanama ma zlghay nda ŋuduf. Ka ŋavanja hən katək ka maganatá slna tan nda tvani, kabga tsa danahəgaha tan ta maganata hən ta slna ya ná, gwal zlghay nda ŋuduf ta dvu Lazglafta hən.

Ma tse di ta saba inda ghwadaka skwi

Tsaya skwiha ŋa taghay gha ŋa mnduha. Ka vla ka ta mbraku ŋa tan. ³ Ka lagha mndu ka tagha sana skwi tskəm, ka zluntá vərđaka gwada Mghama mu Yesu Kristi, nda skwi ya ta taghə mu ta ranťá zlghay nda ŋudufa amu katsi, ⁴ tsa mndu ya ná, gla ghən ta glə tsi, haď sana skwi snan tsi wa. Dughwana a ma ndanani wa, zlərdutawi nda mbada gwada yeya snan tsi. Ma tsaya ta saba drakuha, nda zlərdutawi, nda razuha, nda ghwadaka uwa'uwalakuha ⁵ nda zlərdutawi kul kdavakta mataba gwal kul haď ghunislak ma ghənja tan. Snəgla a hən ta kahwathwata wa. Dina ná, skwi ŋa mutsa gadghəl ya ka hahən ta ndanay.

⁶ Manda va tsaya nzakwani, dina ná, mghama gadghəl ya, ka ta rfu mndu nda kuraghuta skwi ya da tsi. ⁷ An mndani, haď sana skwi ya klaganam mu da ghənja haďik wa. Manda va tsaya guli ná, haď sana skwi ya dza'a klinťa mu guli wa. ⁸ Tsaya tama, ka mamu mu nda skwi ŋa zay, nda skwi ŋa suďay ta vgha ya ná, prək mu nda tsa. ⁹ Ama gwal ta zba nzaku ka gadghəl ná, ta dədamdəda hən da skwi ta dzəgha mndu. ŋa dədamta tan da dəbla ghwadaka mnduha ta badza mndu, nda ya ta zadənatá mndu ŋa dekdek. ¹⁰ Dvutá tse di ná, ta klakkla ta slrənja inda ghwadaka skwi. Ma tsa dvuta tan ta tse di ya, ka zlanavatá hən ta zlghay nda ŋudufa tan, ka garaď tsi ta hən katakata.

Vərđaka vula zlghay nda ŋuduf

¹¹ Ama kagha mnda Lazglafta, wara ta tsa skwiha ya. Ka zba ka ta tva nzaku tđukwa, nda tva ndi'anavatá vgha ta Lazglafta, nda tva zlghay nda ŋuduf, nda tva dvutá mndu, nda tva ksa ŋuduf, nda tva nzaku leťtekwə guli. ¹² Lma ta vərđa lma zlghay nda ŋuduf. Zak za ta hafu ŋa kdekedzen, kabga hgafhga Lazglafta ta kagha ta ghənani ma mnanťa gha ta ŋərmeta zlghay nda ŋudufa gha ta kəma ndəghata masləmtsəkha. ¹³ Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta ta vla hafu ŋa inda skwi, nda ya ta kəma Yesu Kristi ta mnigintá vərđa gwada ta kəma Pwanəs Pilat* ná, ¹⁴ ka ŋanata ka ta na gwada ta mnaghata yu na. Ka nzata ka kul haď sana skwi ta kagha, kul haď rutsak, ha ka sagha fitik dza'a kəl Mghama mu Yesu Kristi ka maravata. ¹⁵ Dza'a

* 6:13 Ngha ta Yuhwana 18:36-37, 19:11.

maravamara bađu fitik ya tsaf Lazglafta. Da tsa Lazglafta ya inda mbraku. Tsatsi Lazglafta turtuktuk. Tsatsi dzuḡaya zdaku. Tsatsi ta ga Mgham ta ghəṇa mghamha†. Tsatsi mgham ta malaptá mghamha. ¹⁶ Tsatsi turtukwani kul haď ta mtavata, ta nzaku ma tsuwaďak kul laviṇtá mndu ta ḡhanavata. Haď mndu ta kďa nghanja wa. Haď mndu dza'a laviṇtá nghanja‡ guli wa. Nani glaku, nda mbraku, ṇa kďekedzen. Amin!

Vlaṇtá hidaku ta gwal ka gadghəl

¹⁷ Mnanamna ta gwal ka gadghəl ma na ghəṇa haďik na, yaha həṇ da ghərḡaku, yaha həṇ da laghwi da faftá ghəṇa taṇ ta gadghəla§ taṇ ya dza'a kwal kul nzdavata. Ta Lazglafta ya ta vlamatá inda skwi ka haslay ṇa nzakwa mu nda rfu ka həṇ faftá ghəṇa taṇ. ¹⁸ Mnanamna ta həṇ ka maga həṇ ta zdaku. Ka sganaghata həṇ ta maga skwiha dīnadīna. Mnanamna ta həṇ ka muvla həṇ ta muvla, ka vla həṇ ta skwi ṇa katanjta sanlaha nda tsi. ¹⁹ Ka mantsa ya ka həṇ magay, dza'a tskanatska həṇ ma ṇərma vli ta skwiha taṇ, ṇa slafta taṇ tida bađu mahtsim*, kada mutsafta həṇ ta vərda hafu.

Dzatá ghəṇa gwada

²⁰ Timute dā, dasuwa ka ka ṇanatá skwi ya fagham Lazglafta ma dzvu. Ma fam ka ta wa gha da gwadaha ka bətbət kul gra vgha nda zlghay nda ṇuďuf, nda tagha skwi ya ta mnə lu kazlay: Snaṇtá skwi kə'a ya, tsaw tsakalawi ya. ²¹ Ma famtá ghəṇ ka tagha tsa skwiha ya, kəl sanlaha ka Pak zlghay nda ṇuďuf. Ka nza zdakatahuda Lazglafta nda kaghuni!

† 6:15 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17, Zabura 136:3.
Yuhwana 1:18. § 6:17 Gray nda Lukwa 12:20.

‡ 6:16 Gray nda Zabura 104:2, Sabi 33:20,
* 6:19 Gray nda Mata 6:20.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ña 2 Timute

Ga zgu

¹ I'i Pwal ta vindaftá na defteri na. Nda nza yu ka mnda ghunay Yesu Kristi, manda ya kumaf Lazglafta. Nda fa yu ña mna gwada ña mnduha ta ghəña gwada ta hafu, ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta gwal ta ndi'áftá vgha nda Yesu Kristi.

² Ña kagha Timute* zwanja da, ya ta dñu yu ta vindaghafta yu. Ka vlaghavla Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu ta zdakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zdakwani tani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta ghəña kagha. Nani ta maganata yu ta slna nda ñudufa da turtuk, manda ya si ta maganata† dzidziha da. Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta nda fitik tani nda rvidik tani ya ná, ta havay yu ta kagha.

⁴ Havakta da ta fitika mbəzay gha ta ima taw ná, ta mamay yu katakata ta nghəglantá kagha, kada ndaghafta ñudufa da nda rfu. ⁵ Ta havay yu, ya káka zlglafta kahwathwata nda ñudufa gha ta Yesu Kristi. Tsa zlgħay nda ñuduf ya ná, tinəl midza gha Luwis ta zlgħafta, ka finťá ma gha Unis. Grafgra yu kazlay: Zlgħafzlgħa kagha guli kə'a. ⁶ Tsaya ta kəl yu ka havglaghakta, yaha ka da wudinťá skwi ya vlagha Lazglafta, ma fitika faghaghata da ta dzvu ya. ⁷ Sulkum ya vlama Lazglafta ná, ña zbukwa vgha a wa. Katək ná, ta mbrə nda mbra ta amu. Ta vlamavla ta dñu nda ksanatá ghəj.

⁸ Yaha ka da hula mna gwada ta Mghama mu. Yaha ka da hula mna gwada ta i'i tsam lu ma gamak ta gwada ta tsatsi ya guli. Katək ná, zlgħafzlgħa ta ghuya danja kawadaga nda i'i ta ghəña Lfida Gwada, nda fata ghəj ta mbraku ya ta vlə Lazglafta. ⁹ Tsatsi ta mbamaf. Ka hgaftá tsi ta amu ña nzakwa mu ka mnduhani. Nza a kabga vəl magata mu ta skwi dīna wu, ama mantsa ya kurata tsi nda zdakatahudani. Tsa zdakatahudani ya, vlamavla lu nda ma Yesu Kristi ma kdaku lu ka fatá ghəña hadik. ¹⁰ Ka maravatá tsi ndana tama nda ma zlagapta Yesu Kristi, mnda mba amu. Tsatsi ta klinťá mbrakwa mtaku, ka maramata nda ma Lfida Gwada ta tva nzaku nda hafu ña kdekeden.

¹¹ Ña mna tsa Lfida Gwada ya ña gwal kul nzakway ka la Yahuda fata Lazglafta ta i'i ka mnda ghunay, ka taghay‡ da ña tanj. ¹² Ta ghəña tsaya ta kəl yu ka ghuya na danja na. Ama ksa a hulani ta i'i wu, kabga nda sna yu ta mndu ya faf yu ta ghəj tida. Grafgra yu guli kazlay: Mamu tsatsi nda mbraku, ña ñanată tsa Lfida Gwada fadim tsi ma dzvu ya ha ka sagha fitika tsa guma kə'a.

¹³ Ka nza kahwathwata gwada ya snəj ka da i'i ka skwi ña klay gha ta sadani. Ka nzamta ka ma zlgħay nda ñuduf, nda ya ma dñu ya vlama Yesu Kristi. ¹⁴ Nanəja ta nərma tagha skwi ya fagham lu ma dzvu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuəa, ya ta nzaku ma amu ya.

¹⁵ Nda sna ka kazlay: Zlidiavla inda gwal ta hadika Asiya kə'a. Tekw i Fizel nda Hermuzena mataba tanj. ¹⁶ Ka marananjara Lazglafta ta tawa

* 1:2 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1. † 1:3 Ngha ta Filipiya 3:4-5. ‡ 1:11 Gray nda 1 Timute 2:7.

hidahidani ta ghəŋa həga ga Unesifura, kabga si ta gɗagɗa ta ksidimta ɲufuf. Ksaɗa na tsatá i'i ma gamak na ka hula wa. ¹⁷ Katək ná, ma ɓhagaghatani da luwa Ruma, ka zbə tsi ta i'i ka ɲɗanɗa, ka slaftá tsi ta i'i. ¹⁸ Má ka vɗanɗa Mgham Yesu Kristi ta mutsaftani ta tawa hidahida Lazglafta baɗu fitika tsa guma. Mal kagha guli nda sna ta katu ya katiha tsi ma nzakwa da ma luwa Afisus.

2

Nzanza ka vɗɗaka sludza Yesu Kristi

¹ Kagha tama zwanɗa da, mbra ta vgha ma zɗakatahuɗi vlama lu ma Yesu Kristi. ² Skwi ya snan ka da i'i ta kəma ndəghata masləmtsəkha ya, taghanaftagha ta ɲərma mnduha ta laviŋtá taghanaftá sanlaha guli.

³ Su'a ta ghuya ɗanwa ta slagghata ta ghəŋa gwada ta Yesu Kristi, manda ya ta su'u vɗɗa sludzi. ⁴ Ka ta ga sludzi mndu katsi, haɗ ta laghwi da famtá ghəŋani manda ya ta magə hamata mnduha, ka ta kumay tsi ta zɗanaftá ɲufufa malani wa. ⁵ Manda tsaya mndu ta hwaya guli. Ka hwaya a tsi ta tsa hwaya ya nda tvani* wu katsi ná, mutsafta a ta nisəlani wa. ⁶ Mndu ta ɲavata ka hva guli ná, tiŋəl tsatsi ta za yakwani. ⁷ Ndana ta skwi ta mnaghata yu. Ka ta ndanay ka katsi, dza'a vlaghavla Lazglafta ta tva snatá inda skwi.

⁸ Havakhava ta Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka zivra Dawuda, tsatsi ta sli'agapta nda hafu mataba gwal nda rwa, manda ya ta tagha na Lfiɗa Gwada ya ta mnə yu na. ⁹ Taghəŋa tsa Lfiɗa Gwada ya ta ghuya yu ta ɗanwa ha ka tsamtá i'i ma gamak manda mndu ta magatá ghwaɗaka skwi. Ama ɗər má mantsa tsi, hɓam a lu ta gwada Lazglafta wa. ¹⁰ Tsaya ta kəl yu ka su'a inda skwi, ɲa mutsafta gwal zabap Lazglafta ta ɗakwa tan, kada mutsafta hahəŋ guli ta mbaku ta nzakway ma Yesu Kristi, ɲa nzakwa tan ma glaku kul haɗ kɗavaktani ya. ¹¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada nda ra ya. Ka mtumta mu kawadaga nda tsi, dza'a nzakway mu nda hafu kawadaga nda tsi guli.

¹² Ka ta su'ay mu ta ghuya ɗanwa kawadaga nda tsi, dza'a gay mu ta Mgham kawadaga nda tsi guli.

Ka sna a ɲni ta kagha wu ka mu nda tsi, sna a yu ta kaghuni guli wu, ka'a dza'azlay nda amu.

¹³ Ka ɗər nza a mu ka ɲərma mndu tawa irani wu, tsatsi tani, ta nzakwani tsatsi† ka ɲərma mndu, kabga laviŋ a tsatsi ta mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu ka'a nda ghəŋani wa.

Mna ta vɗɗaka gwada Lazglafta

¹⁴ Havanakhava ta tsa skwiha ta mnaghata yu ya ta sanlaha. Mnanamna ta hən ta kəma Lazglafta, ka zlanɗa hən ta zləɗawi ta ghəŋa gwadaha. Haɗ sana skwi ta katanɗa tsa zləɗawi ya ta mndu wu, ta ghəŋa zadinɗa gwal ta snay yeya katək ta zadinɗa tsi. ¹⁵ Kagha, ɲavanɗa ka nzakwa ka ta kəma Lazglafta ka mndu nda ndaha, ka mnda maga slna kul haɗ hula ta ksafta ma slnani, ta mna vɗɗa gwada nda tvani. ¹⁶ Ma fə ka ta wa gha da gwadaha ka bətbət kul ksa vgha nda zlgħay nda ɲufuf, kabga gwal ta famtá ghəŋa tan da mndərga tsa gwadaha ya ná, ta sgaku nda sga di'ɲaghuta tan nda Lazglafta. ¹⁷ Gwada

* 2:5 Gray nda 1 La Kwareŋt 9:24-27. † 2:13 Aya 11-13: Gray nda Ruma 6:8, Mata 10:33 nda Lukwa 12:9, Mbsak 23:19.

ma wa taŋ guli ná, manda tsakwa gurdza nzakwani. Tekw i Himene† nda Fileta mataba tsa mnduha ya. ¹⁸ Zlunzla hən ta tva kahwathwata. «Nda ghada luta sli'agapta ma mtaku,» ka hən ta mnay. Mantsa ya ka hən ta zlbmbintá sanlaha ma zlghay nda nɔdɔfa taŋ. ¹⁹ Tsaw tsa dihatá dughwanja skwi thaŋ Lazglafta ya ná, gigidavaf a wa. Wya ka lu vindafta ta tsa dughwan ya: «Nda sna Mgham Lazglafta ta gwal ta nzakway ka ŋaniš.» Ka lu guli na: «Inda mndu ta mnay kazlay: Na Mgham Lazglafta yu kə'a ná, ka mbədanambəda tsi ta hul ta maga ghwadaka skwi,» ka'a.

²⁰ Huzla tsatsaf lu nda dasu nda ya nda ghuva tili yeya a ta slanaghata lu ma həga dagala wa. Fidatá fu sanlaha, tsatsaf nda rəislu ta sanlaha. Na maga slna baɔu gwada dagala sanlaha, na maga slna nda hamata fitik sanlaha guli.

²¹ Ka Zlanzla mndu ta maga tsa ghwadaka skwiha mnə yu ya katsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka guram nda huzla ta kəl lu ka ksa slna nda tsi baɔu gwada dagala, ya faghu lu nda paya na maga inda slna dɪnadina.

Nzanza ka vərda mnda ksa slna Mgham Yesu

²² Tsaghutsa ta vgha nda ghwadaka ndanu ya ta kumə duhwal ta magay. Zba ta tva maga skwi tɔukwa, nda tva zlghay nda nɔdɔf, nda tva dɔv, nda tva zdaku kawadaga nda gwal nda ghuɔa nɔdɔfa taŋ, ta hga hga Mgham Lazglafta. ²³ Ma fam kagha ta wa gha da zlərdutawiha ka bətbət, kul haɔ hayhayani, kabga ta sabsa zlərdawi mida. ²⁴ Vani ná, haɔ mndu ta ksa slna Mgham Lazglafta ta zlərdawi wa. Katək ná, ta mamay ká inda mnduha ta tsa mndu ya, lavɪŋlava katsi ta taghanafá skwi ta mnduha. Ta ksay katsi ta nɔdɔf ma skwi ta mnə mnduha tida. ²⁵ Nda hanatá ghən katsi gwada nda gwal ta mbadanafá gwadani. Ka waya ka skwi dza'a vlanvla Lazglafta ta tvi ta hən na mbədanafá taŋ ta nzakwa taŋ, na snanɔa taŋ ta kahwathwata. ²⁶ Na vrakta ghənja taŋ, na ndapta taŋ ma dəɓla halaway ya si ta ksaghutá hən na snanatá skwi ta kumə tsi.

3

Kɔdavakta fitik

¹ Wya skwi na snanɔa gha: Ma kɔdavakta fitik ná, dza'a mamu ghuya danwa, ² kabga dza'a nzakway mnduha ka gwal ta dvutá ghənja taŋ, ka gwal ta dvutá tseɔi, ka gwal ta ghərbaku, ta gla ghən, ka gwal ta kwarakwara ta ghənja Lazglafta, ka gwal kul haɔ nzi'ɪna taŋ ta dadaha taŋ, ka gwal kul haɔ ta rfa mndu, ka gwal kul haɔ ta zləŋa Lazglafta. ³ Dza'a nzakway hən ka gwal tənɔtənja ghənja taŋ, ka gwal kul haɔ ta tawa hidahida ta mndu, ka gwal ta tsanavatá gwada ta mndu, ka gwal kul zlahavata, ka gwal ta sidi, ka gwal ka ghuma skwi dɪna. ⁴ Dza'a nzakway hən ka gwal ta dzawaptá mndu, ka gwal ta valafá ta mndu, ka gwal ta ghərbuta ma vəl gla ghən. Mal skwi ta zdəganatá hən dɔv hən ka Lazglafta. ⁵ Manda va gwal ta tsəɓu na Lazglafta ka hən ta nghə lu, ama va a hən ta snanɔa mbrakwa Lazglafta wa. Ma guyə ka ta vgha nda mndərga tsa mnduha ya guli. ⁶ Mamu sanlaha mataba taŋ ta ra watgha, ka dza'a da həga da həga ga mndu da gataftá mi'aha kul haɔ mbrakwa taŋ, hbu dmaku ta hən, ta zawataku hara'utiri kavghakavgha ma ghənja taŋ. ⁷ Inda fitik hən ta tagha skwi mndani, ama trid, lavɪŋ a hən ta snanɔa kahwathwata wa. ⁸ Manda va pghay pghə i Zanes nda Yambres ta ghən ghərŋaghərŋa nda Musa ghalya ya ná, manda va tsaya ta pgha sanlaha

† 2:17 Himene: Ngha ta 1 Timute 1:20. § 2:19 Gray nda Mbsak. 16:5.

Skwi nḡhadap Pwal kaghəṇani

⁹ Ka ṇavata ka ka sabi slidighata misimmisim. ¹⁰ Wana zlidivazla na Demaska*, kabga laghula dʋutá skwa ghəṇa hadík, ka sli'aftá tsi ka laghwi da luwa Tesalunik. Laghula na Kresen ta hadíka Galat, ta laghu Titus ta hadíka Dalmatiya guli. ¹¹ Lukwa turtukwani yeya tavatá i'i. Ta sabə ka ya, ka klaganapta ka nda Markus, dza'a katay ta i'i katakata ma slna† da. ¹² Ghunaghaghuna yu ta Tisik da luwa Afisus†. ¹³ Ta sabə ka ya, ka laba ka nda ma luwa Truwas, ka klagidipta ka ta lguta ghzla mtasla da ga Karpus ya. Ka klaganapta ka nda defteriha, katkatatani, tsa ka huta§ ya.

¹⁴ Dagala ghwadaka skwi magiha Alegzandra ta nzakway ka dəgha. Mgham Lazglafta dza'a planamtá skwi maga* tsi. ¹⁵ Kagha guli, dasuwa káka nda tsi, kabga nzanza ghəṇaghəṇa nda skwi ya ta mnə mu.

¹⁶ Badú tanṭaṇa lagha da da guma da mbəda gwada ta ghəṇa da ná, had sana mndu ta katihata wu, zlidivazla həṇ demdem. Ma tsunus Lazglafta ta gumani ta həṇ. ¹⁷ Tsaw nzanza Mgham Lazglafta kawadaga nda i'i, ka vlihatá tsi ta mbraku, kəl yu ka kdanaktá mna gwadani, ka snantá inda gwal kul nzakway ka la Yahuda. Katigipkata Lazglafta guli ma wa rveri. ¹⁸ Nda sna yu guli ná, dza'a katigipkata Lazglafta ma inda ghwadaka skwi. Dza'a katay ta i'i ṇa lafa da ta luwa da vla ga mghamani. Ṇani glaku ṇa kdekeden. Amin!

Ga zgu

¹⁹ Ka ganaghata ka ta zgu ta i Priskila, nda Akilas, nda gwal ga Unesifura† tani guli. ²⁰ Ta ma luwa Kwareṇt na Irasta. Ma luwa Miletus zlanata yu ta Trufim kul dughwanaku†. ²¹ Ka ṇavata ka, ka sabi misimmisim ma kdaku fitika mazlam.

Ta ga zgu i Yubulus, nda Pudeṇsa nda Linusa, nda Klawdiya, nda inda zwanama, ṇa gha.

²² Ka nza Mgham Lazglafta nda kagha.

Ka nza zdakatahuda Lazglafta guli nda kaghuni demdem!

---

* **4:10** Demaska: Ngha ta Kwalasuha 4:14, Filimuj 24. Tit, ngha ta 2 La Kwareṇt 8:23, Galat 2:3, Tit 1:4. † **4:11** Lukwa: Ngha ta Kwalasuha 4:14, Filimuj 24. Markus: Ngha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, Kwalasuha 4:10 Filimuj 24. ‡ **4:12** Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, Afisus 6:21. 22, Kwalasuha 4:7. 8. § **4:13** Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:6. Delewera: Huta rini, katkatatani ṇa tuwak, ka ṇa gu a tsi ta payafta lu ṇa vindi tida. * **4:14** Alegzandra: Ngha ta 1 Timute 1:20. Mgham, skwi ya maga tsi: Grafgra nda Zabura 62:13, Mahdihdi 24:12, Ruma 2:6. † **4:19** I Priskila nda Akila: Ngha ta Slna gwal ghunay 18:2. Unesifura: Ngha ta 1:16-17. ‡ **4:20** Irasta: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:22, Ruma 16:23. Trufim: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, 21:29.

Tsgha ta lwa Pwal ña Titus

Ga zgu

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Lazglafta, ghunatá mnda Yesu Kristi, ña katanjá mnduha dagap Lazglafta ña nzakway ka ñani, ña snanamtá hən̄j ta vərɖaka tagha skwi ta maramatá tva nzaku ta zɖəganatá Lazglafta ya. ² Ña nzakwa tan̄j nda fatá ghən̄j ta mutsa hafu ña kɖekedzen̄j, kabga ghadaghada Lazglafta kul haɖ ta tsakalawi ta tamaftá imi ta sləmən̄j, ma kɖaku tsi ka tsaftá ghən̄ja haɖik. ³ Ka kligintá Lazglafta ta gwadani ña mnduha ma fitik ya kuman̄j tsi nda ma mna gwadani. Tsatsi Lazglafta mnda mba mndu ta ghunaftá i'i ña magay.

⁴ Ña kagha Titus*, vərɖa zwan̄ja ɖa ma zlghay nda ñuɖuf ta vinda yu. Ka nza zɖakatahudi nda zɖakwa Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi mnda mba amu kawadaga nda kagha.

Mndərga nzaku ta ranjá mnda mali mataba guyata ghən̄j

⁵ Zlaghazla yu ma luwa Kret ña payanata gha ta skwiha ta paɖaku. Ka zabapta ka ta gwal n̄gha Igliz ma inda luwa manda ya taghaghaf yu. ⁶ Tsa gwal dza'a zabapta ka ya ná, gwal kul haɖ gwada ta ghən̄ja tan̄j katsi, gwal turtuk turtuk markwa tan̄j, zlghafzlg̃ha ka zwana tan̄j ta Yesu, ksu a sli'ij ta hən̄j wu, haɖ hən̄j ta mbrəs wu, katsi. ⁷ Mndu kul haɖ gwada ta ghən̄jani katsi, kabga sl̄na Lazglafta ta magə tsi. Má ma nza tsi ka mndu tsu'aslan̄slan̄ja, ka mndu ta gufwaku ñuɖufani, ka mndu ta ghuyaku, ka mnda ghazen̄jen̄j, ma nza tsi ka mndu ta nənɖaptá mndu ma tseɖi. ⁸ Ta tsu'ay katsi ta mndu ga tan̄j, ta ɖvay katsi ta maga skwi ɖina, mndu nda hanata ghən̄j katsi, tɖukwa mndu katsi, mndu nda ghuɖa katsi, mndu ta n̄gha ghən̄jani katsi. ⁹ Mndu ta laviŋta ñanatá gwada Lazglafta taɖta skwi manda va ya taghanaf̃lu katsi. Tsaya dza'a kəl tsi ka pərɖafta katanjá sanlaha nda taghanaf̃ta skwi tɖukwa manda va ya ta raku ta hən̄j, ña marananjá krughuva tan̄j ta gwal ta mbəɖanaftá† gwada.

¹⁰ Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndagha gwal kul haɖ ta sna gwada da mndu, ta tsaɖaku, ta babara mnduha. Wya mal mataba gwal nda tsatsa fafaɖa tan̄j na tsa gwal ta maga tsa skwiha ya. ¹¹ Ka hanafta lu ta wi ta hən̄j, kabga ta baɖza nzaku ma həga ga mndu hən̄j nda tagha skwiha kul raku ña mndu, ña mutsa skwi ta tvi kul ɖinaku. ¹² Ka sana slayan̄j mataba la Kret ta mnay na: «Tsakalawi sl̄na la Kret, la tsuday hən̄j, la yaɖi, la mahahau' hən̄j,» ka'a. ¹³ Ta ña tsa mndu ya tsa gwada ya. Mantsa tama, ɖvanaghadv̄a ta hən̄j ka nɖanɖa, ka ksa hən̄j ta tva Lazglafta ɖina. ¹⁴ ɖəvanagha ɖva ta hən̄j ka zlan̄ja hən̄j ta sna tsa garaku ta garə la Yahuda, nda tsa zlahuha mnduha ta mbəɖanatá hul ta kahwathwata ya. ¹⁵ Nda ghuɖa inda skwi demdem ña gwal nda ghuɖa. Haɖ skwi nda ghuɖa da gwal kul ghuɖaku kul zlghaftá gwada Lazglafta wu, ɖina a ndana tan̄j wu, ɖina a ghunislaka tan̄j wa. ¹⁶ Nda sna ñni ta Lazglafta ka hən̄j ta mnay, nda ta tva skwi ta magə hən̄j ya ná, sna a hən̄j ta Lazglafta wu, nda nza hən̄j ka skwa mbid̄ay ka gwal mbrəs, laviŋ a hən̄j ta magatá skwi ɖina ɖər ka ki'a wa.

* **1:4** Tit: N̄gha ta 2 La Kwareŋt 8:23, Galat 2:3, 2 Timute 4:10. † **1:9** Aya 6-9: Gray nda Timute 3:2-7.

2

Tva nzakwa mnda zlgħay nda ɲuɖuf

¹ Wya skwi dza'a kagha magay: Nɲanɲa ka tagha ka ɲa mnduha ta hyahya skwi ta ghəɲa dina. ² Ka mna ka ɲa la galata mndu, ka nzata həɲ nda hanatá ghəɲ ka gwal nda ra vla glaku ɲa tan, ka gwal nda vərda ghunislak da həɲ, nda zlgħay nda ɲuɖuf tɖukwa, nda vərda ɖvu, ka nzata həɲ ka gwal ksa ɲuɖuf guli. ³ Mantsa ka ka da mnanatá la galata mi'aha guli, ɲa magay tan ta ɲərma skwi manda ya ta zdəganatá Lazglafta. Yaha həɲ da tsa mndəra mndu, yaha həɲ da ghuyaku, ka tagha həɲ ta skwi dɪnadɪna ɲa sanlaha. ⁴ Mantsa ya tama dza'a kəl həɲ ka taghanaftá daghala mi'aha ta ɖva zə'alha tan nda zwana tan, ⁵ nda tva ndanu tɖukwa, ta həɲ. Ka nzakwa həɲ ka gwal nda ghuɖa. Ka ɲanata həɲ ta həga tan dɪna. Ka nzakwa həɲ ka ɲərma mi'aha. Ka sna həɲ ta gwada da zə'alha tan. Mantsa ya ka həɲ da magay kada kwala lu ta vza rutsak ta gwada Lazglafta.

⁶ Ka mnanata ka ta zwana duhwalha guli, ka hananata həɲ ta həɲ ⁷ ma inda skwi. Kagha guli, ka maga ka ta skwi dɪna ɲa nghay tan ta kagha, ɲa ksay tan ta sada gha. Nda ɲuɖuf turtuk káka tagha skwi ta taghə ka ɲa tan. Yaha ka da tsaɓaku. ⁸ Hyahya gwada káka mnay, ɲa ksutani ta gwal mbaɖanaftá gwada ka hula kada kwala həɲ mutsaftá vzaftá rutsak ta amu.

⁹ Ka mnanata ka ta la vu'aha guli, ka sna həɲ ta gwada da danəhəga tan ma inda skwi. Ka maganata həɲ ta skwi dza'a zdanaftá ɲuɖuf ta həɲ. Yaha həɲ da mbaɖawi nda həɲ guli. ¹⁰ Yaha həɲ da kasantá skwiha tan. Nərma skwi ka həɲ da magay katək, kada grafta danəhəga tan kazlay: Tɖukwa mnduha həɲ kə'a. Mantsa dza'a kəl mnduha ka ghuba tsa skwiha ta taghə mu ta ghəɲa Lazglafta mnda mba amu ya.

Mbanafɖa Lazglafta ta mnduha ma dmakwa tan

¹¹ Dina ka magay mnduha Lazglafta ta tsa skwiha mnə yu ya, kabga maranɲara Lazglafta ta zdakatahudani ta nzakway ka dzuɖaya mbaku ɲa inda mnduha demdem, ɲa mutsay tan ta mbaku. ¹² Tsa zdakatahudi vlama Lazglafta ya, ta taghamatá kwal kul mbəɖglanatá hul, ɲa kwal kul maməgəltá skwa ghəɲa hadik, ɲa nzay mu ta nzakwa mu ma na ghəɲa hadik na nda hanatá ghəɲ, nda maga skwi tɖukwa, nda sna gwada Lazglafta, ¹³ ma na nzakwa mu ta kzla ɲərma fitik faf mu ta ghəɲ tida dza'a maravata glakwa Lazglafta dagala, ta nzakway ka Yesu Kristi mnda mba amu ya, ¹⁴ ta vlatá ghəɲani ka mtuta ma vla mu ɲa varagamapta ma dmakwa mu, ɲa nzakwa mu ka gwal nda ghuɖa ta kəmani, kada nuta mu ka mnduhani ta mama maga ɲərma* slnaha inda fitik.

¹⁵ Mantsa ya káka da taghanaftá həɲ. Ka vlanɲa ka ta mbraku ta həɲ. Ka dvanaghata ka ta gwal kul sna gwada nda inda mbraku ya vlagha Lazglafta. Yaha mnduha da hərtəta ta kagha.

3

Nzaku ta ranɲá mnda zlgħay nda ɲuɖuf

¹ Havanakhava ta gwal zlgħay nda ɲuɖuf, ka hanaganata həɲ ta ghəɲ mista mghamha* nda ya da la ɲumna ka maga həɲ ta skwi ta mnanata lu ta həɲ. ² Mnanamna ta həɲ, yaha həɲ da mna ghwadaka skwi ta mndu, nda zdaku

* **2:14** Gray nda Zabura 130:8, Izeikiyel 37:23, Sabi 19:5, Vrafta ta zlahu 14:2, 1 Piyer 2:9 Ifesuha 2:10.

* **3:1** Gray nda Ruma 13:1, 1 Piyer 2:13.

ka hən nzaku nda mndu. Ka gwal dzra nzaku ka hən, le6tekwa ka hən nzata nda inda mndu, ³ kabga si ka rgha dər amu ghalya, haď mu si ta sna gwada da mndu wa. Si nda zada mu, ka nzaku mu ka vu'a maga ghwadaka skwi nda hara'u ta iri. Ta nzaku nda sisi kawadaga nda ghudzaku mu ta nzaku, prək mā ka mbida amu. Ta husanghusa amu ta mnduha, ta husamahusa mnduha guli. ⁴ Ama, manda maranġa Lazglafta mnda mba amu ta zdakwani nda dva mndani katakata, ⁵ ka mbamaftā tsi. Vəl magata mu ta skwiha tdukwa a wu, hidahida tawa tsi ta amu, ka ghu6imistā mbrakwa Sulkum nda ghu6a,† kəl mu ka mutsaftā lfida yaku. ⁶ Tsa Sulkum nda ghu6a ghunaga Lazglafta nda ma Yesu Kristi ya ta ndəghanaftā ɲudufa mu. ⁷ Mantsa ya kə'a zdanġahudi ka namafta ka ɲərma mnduha ɲa mutsay mu ta hafu ɲa kdekedzen ya faf mu ta ghən tida. ⁸ Vərda skwi na gwada ta mnə yu na.

Ka gdāta ka ta mna tsa gwada ya ka ɲdanġa ɲa mnduha, kada maga gwal zlghay nda ɲuduf ta ɲərma skwiha inda fitik. Tsa ya vərda skwi ta kata mnduha. ⁹ Tsaghutsa ta vgha nda zlərdutawi ka bətbət ta ghənja gwada ta mbəda mndəra mndu‡ nda ya nda gwada ta ghənja zlahā Musa. Haď hayhaya tsa skwiha ya wu, kata a ta mndu wa. ¹⁰ Ka mamu mndu ta kladamtā daga vgha da taba gwal zlghay nda ɲuduf katsi, ka dvanaghata ka karaku. Ka ta zlan a tsi tahula dvəglanaghata gha ka mahis§ wu, ka zlinġa ka ta tvani. ¹¹ Mndərga tsa mndu ta daga mndu mantsa ya ná, nda sna kazlay: Nda zada yu ma tvi kə'a. Ta kəma ta dza'a tsi nda maga dmaku, nda má dzvudzvani ksuvuta tsi ta ɲani.

Hidaku vlanġ lu ta Titus

¹² Ka ghunadapghuna yu ta Artimas ka Tisik a tsi katsi, ka saba ka misimmisim slidighata ma Nikwapwalis, kabga hada dza'a za yu ta fwaka da, ka yu ndanapta. ¹³ Ma fitik dza'a sli'afġa i Zenas mnda tsa guma nda Apwalus ma Kret ka sli'i ya, ka katanġa ka ta hən, da htugudunġtā skwi ta hən ma tvi. ¹⁴ Dina ka taghanaftā gwal zlghay nda ɲuduf manda amu ta ɲavata ka maga skwiha dīnadīna, ɲa katanġa tanġ ta gwal htaghu skwi da hən, kabga dza'a mutsay hən ta nisəla tanġ.

Ga zgu ɲa kđinġa

¹⁵ Ta ga zgu inda gwal kawadaga nda i'i ɲa gha, ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha u ma zlghay nda ɲuduf.

Ka nza zdakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

† 3:5 Gray nda Yuhwana 3:5. ‡ 3:9 Ngha ta 1 Timote 1:4. § 3:10 Gray nda Mata 18:15-17.

Tsgha ta Iwa Pwal ɲa Filimunj

Ga zgu

¹ I'i Pwal Tsam lu ma gamak ta ghəɲa vəl maganata da ta slna ta Yesu Kristi*, kawadaga nda zwanjama mu Timute ɲni ta vindaghafta, a gra Filimunj ta nzakway ta gwa ghəɲ nda aɲni ma mndərga na slna na.

² Ta ga zgu ɲni ɲa mukuma mu Apiya nda Artipus† ya ta wda slna Lazglafta manda aɲni guli. Ta ga zgu ɲni guli ɲa pɔakwa sanlaha ma Igliz ta tska vgha ma həga ga ghuni ka maga du'a. ³ Ka nza zɔakatahuda Lazglafta Da nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəɲa ghuni. Ka vlaghunata hən ta zɔaku.

Rfay Pwal ta Lazglafta ta ghəɲa Filimunj

⁴ Inda fitika magay da ta du'a, ta kulay yu ta hga gha, ka rfa Lazglafta ta ghəɲa kagha, ⁵ kabga snidighasna na zlghay ya zlghaf ka ta Mghama mu Yesu Kristi, nda dɔvuta ya dɔvu ka kahwathwata ta gwal zlghay nda ɲuduf. ⁶ Ta maga du'a yu da Lazglafta ka maravata pghatá ghəɲa na zlghay nda ɲuduf nda gwa u mida na, nda ma slna u. Mantsa, ka zlagapta ɲərma skwi ta kumə ɲni ta magata gha ɲa Kristi bɔɔɲay ta daɓi. ⁷ Zwanjama da, mndərga tsa dɔvu ta dɔvu ka ta gwal zlghay nda ɲuduf ya ná, vlihavla ta rfu, ta ufiha ta vgha guli, kabga dɔvudɔa ka ta gwal zlghay nda ɲuduf, ka mbanafɔta hən.

Ndəba dzva Pwal da Filimunj ɲa tsu'afɔta Unesima

⁸ Aɲ mndani, má si slaghusla yu ma nzakwa da ka ghunatá mnda Kristi, má ɲa mnaghatá tva skwi ma ɲa magay gha dɔna. ⁹ Ama dzvu ta ndəbu yu da kagha nda ma dɔvu. I'i Pwal ya, glata mndu yu guli, wana ndanana tsamtsa lu ta i'i ma gamak, kabga maganata da ta slna ta Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ndəba dzvu yu da kagha ta ghəɲa zwanja da Unesima ya mutsaf yu ma Kristi, ma na nzakwa da ma gamak na. ¹¹ Wya si haɔ hayhayani da kagha ghalya wa. Ndana tama, dza'a katay ta kagha nda i'i tani.

¹² Wya yu ta ghunədaghapɔta, ya hara da ya. ¹³ Si má ta kumay yu ta ɲaghuta tavata i'i hadna ma na nzakwa da tsam lu ma gamak ta ghəɲa Lfida Gwada, má ɲa magihatá slna ma vla gha, ya má da dawu yu ta magihata gha. ¹⁴ Tsaw tama ná, lavinɲ a yu ta magay ga ghəɲ ga ghəɲa da kul snanatá yu da kagha wu, ba má da kagha katsi sabi da nzakw tsa zɔakwa gha ya ka mbala kagha.

¹⁵ Ba kada vrəglavafɔta nzakwa ghuni ɲa kɔkedzen ká skwi nda Unesima kəl tsi ka dgata vgha nda kagha ɲa fitik kwitikw. ¹⁶ Ndanana ná, ta ka vu'a a nzakwani wu, mal tsatsi ka vu'a, nda nza ka zwanjama mu tegedteged. Dɔvudɔa i'i, kagha yeya dza'a kwal kul dɔafɔta rki. Mnda səla ya, zwanjama gha ya guli ma Kristi.

¹⁷ Ka si klafkla ka ta i'i ka gra gha katsi ná, ka zlghafta ka manda skwi vərda i'i ta zlghə ka. ¹⁸ Ka si mamu dmaku mataba ghuni, nda ya ka mamu skwa gha da tsi, da i'i dawa ka. ¹⁹ I'i Pwal, ta vindafta nda dzva da yu, dza'a play yu, dməɲa da kagha ma zlgha nda ɲuduf a skwi ta kumə yu ta mnay guli wa. ²⁰ Mantsa zwanjama da, ta ndəbá dzvu yu da kagha ma hga Mghama mu, ka ləihata ka ta ɲudufa da ma guyaɔta vgha u ma Kristi.

* 1:1 Ngha ta ayaha 13, 22 nda 23. † 1:2 Ngha ta Ruma. 16:5.

²¹ Ta vindi yu ta na delewer na ná, nda sna yu kazlay: Dza'a magihamaga ka ta skwi ta dawu yu da kagha, nda sna yu guli dza'a magamaga ka ka malaghutá ya mna yu ká'a.

²² Mantsa, ta daway yu ta payidifta gha ta dzuguvi guli. Ta grafta yu ná, dza'a tsu'aftsu'a Lazglafita ta du'a ghuni na vlihatani ta tvi na bhadaghata da da kaghuni.

Ga zgu na dza ghəna gwada

²³ Ta ga zgu Ipafras[†] na gha, ya tsam lu ma gamak kawadaga nda i'i ta ghəna maganatani ta slna ta Yesu Kristi. ²⁴ Ta ga zgu i Markus nda Aristarkus nda Demaska nda Lukwa, gwal ta ksə ɲni ta slna[§] kawadaga da hən, na gha guli.

²⁵ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda kaghuni.

[†] **1:23** Ipafras: Ngha ta Kwalasuha 1:7, 4:12. **§ 1:24** Markus: Ngha ta 2 Timute 4:11, Aristarkus: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2, Kwalasuha 4:10. Demas: Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:10. Lukwa Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:11.

Tsgha ta lwi ŋa La Hebru

Gwadgamata Lazglafta nda ma Zwanjani

¹ Manda ghalya ná, nda kda fitika Lazglafta ta gwadganatá dzidziha mu nda ta tvi kavghakavgha nda ma wa la anabi. ² Ama ndanana, nda ma Zwanjani ta gwađa Lazglafta ta gwađa nda amu. Ma fitika zlagiginja Lazglafta ta ghəŋa hadik* ná, nda tsa Zwanjani ya zlagigin tsi. Tsa Zwanjani ya guli fanagha tsi ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi. ³ Tsa Zwanjani ya ta mara glakwa Lazglafta. Manda va nzakwa Lazglafta ya ná, manda va tsaya nzakwa tsatsi guli. Nda ma mbrakwa gwadani ŋanata tsi ta inda skwi ta ghəŋa hadik. Tahula kdiŋtani ta magatá slna ghuŋiŋtá dmakwa mnduha, ka nzatá tsi ta luwa nda ga zeghwa Lazglafta† ya ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi.

Mal Yesu ka inda duhwalha Lazglafta

⁴ Mantsa ya kəl tsa Zwanjani ka malaghutá duhwalha Lazglafta, manda va hgu ya vlarj tsi ka malaghutá ŋa tan ya. ⁵ Had' duhwala Lazglafta ya ta kda walaŋta Lazglafta ta mnanata kazlay:

«Kagha ná, Zwanja da ka, nda nza yu ka Da gha daga gita» kə'a wa.
Had' ya guli ta kda walaŋta tsi ta mnanata kazlay: Dza'a nzakway yu ka Da gha,

dza'a nzakway kagha ka Zwanja da† kə'a guli wa.

⁶ Sana skwi guli, ma fitika dza'a Lazglafta ghunagatá kda kwa Zwanjani da ghəŋa hadik, ka'a mantsa:

«Ka tsələa inda duhwalha Lazglafta ta tsələu ŋani,» ka'a.

⁷ Ama wya ka'a mnata ta ghəŋa duhwalani:

«Gwal ksihatá slna hahəŋ, ŋa nanaftá həŋ manda falak,
ŋa nzakwa tan manda ghanika vu,»§ ka'a.

⁸ Na Zwanjani ya, wya ka Lazglafta mnata ta ghəŋani:

«Dughurukwa ga mghama gha Lazglafta ná,
nda nza ŋa kdekedzen. Dafa ga mghama gha ná,
nda nza ŋa ga mgham ta ghəŋa mnduha nda tvi tdukwa.

⁹ Skwiha tdukwatdukwa ta zdagaghatá kagha,
dva a kagha ta ghwadaka skwiha wa.

Tsaya kəl Da gha Lazglafta ka pghaghaghatá rda zdaghaftá ŋuduf,
ka dvtutá tsi ta kagha ka malaghutá graha* gha,» ka'a.

¹⁰ Ka'a guli:

«Kagha ná, Mgham ka.

Ma zlaftani, kagha ta magaftá ghəŋa hadik.

Luwa guli ná, magatá slna dzva gha ya.

¹¹ Inda tsa skwi ya ná, dza'a hərdú hərda həŋ.

Ama kagha ná, nda nza kagha ŋa kdekedzen.

Tsa hadik ya nda luwa tani ná,

dza'a haluhala həŋ manda halakwa lgut.

* 1:2 Ngaha ta Yuh. 1:3. † 1:3 Ngaha ta Zab 110:1. ‡ 1:5 Ngaha ta Zab 2:7 nda 2 Sam. 7:14. § 1:7 Aya. 6:7. Vrafta ta zlahu 32:43 nda Zab 104:4. * 1:9 Aya. 8:9. Ngaha ta Zab 45:7-8.

¹² Manda ya ta mbsafta lu ta lgut ya, manda tsaya dza'a mbsafta ka ta hən. Dza'a mbədavafmbəda hən, manda ya ta mbədavafta lgut. Ama kagha, manda va tsa nzakwa gha ya ná, manda va tsaya ka, haď kđavakta† nzakwa gha wa.»

¹³ Ta walaŋ a Lazglafta ta mnanatá ya dər turtuk mataba duhwalhani kazlay: «Sawi nzata nda ga zeghwa da, dza'a pghapgha yu ta ghumaha gha ŋa nzakwa taŋ ka skwata pgha səlahat† gha» kə'a wa.

¹⁴ Duhwalha Lazglafta ná, sulkumha ta maganatá slna ta Lazglafta, ta ghwanu lu ta hən ŋa katanťta gwal ta nzakway ŋa mutsa mbaku ya.

2

Mbaku ta fərtuta katakata

¹ Tsaya tama ná, nda ra ka sganaghata mu ta maga đasuwa nda skwi ya snaŋ mu, kada kwala mu ta zwaďuta ma tvi. ² Tsa gwada si ta mnə duhwalha Lazglafta * ghalya ya ná, nda mbra nzakwani. Inda gwal ta kwal kul klaftá tsa gwada ya ka gwada, ka kwalaghutá snata ná, mutsafmutsa hən ta guma ya ta ranťta hən. ³ Ka si mantsa ya tsi, waka amu dza'a ndapta ma tsa guma ya, ka si kwalaghukwala mu ta tsa glakwa glakwa mbaku ya tama? Wya tinəl Mgham Yesu ta mna tsa gwada ta mbaku ya tama, ka sgamaghatá gwal ta snaťta tsa gwada ya guli kazlay: Kahwathwata tsa gwada ya kə'a. ⁴ Ka ŋlanaghatá Lazglafta kaghəŋani guli ta tsa gwada taŋ ya, nda ma maga ŋizlaha, nda ma skwiha ka mandərmimi,† nda mazəməməha kavghakavgha. Dəganafha Sulkum nda ghuba ta slna ta mnduha ŋa maga skwiha kavghakavgha manda ya kumaŋ tsi guli.

Mndu ya ta hla mnduha da mbaku

⁵ Mantsa ya ná, duhwalhani a vlaŋ Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa zamana ta sagha ta mnə mu ya wa. ⁶ Katək ná, wya ka sana mndu vindafta ma deftera Lazglafta:

«Sanawu mndu ka ka ní Lazglafta kəl ka ka havapta ka tsatsi. Sanawu mnda səla kəl ka ka nghapta ka tsatsi na?

⁷ Aŋ mndani, vraganavgha ka gudzekw ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta.

Tahula tsa, ka fanaghatá ka ta glaku nda sgit.

⁸ Ka vlaťta ka ta ga mgham† ta ghəŋa inda skwi demdem,» ka'a.

Ka vlaťta Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi, ka lu ya ná, haď sana skwi kul haď tsi ta ga mgham ta ghəŋani nda tsaya wa. Aŋ mndani, ta nga a mu karaku kazlay: Ta gay mndu ta mgham ta ghəŋa inda skwi kə'a wa.

⁹ Tsa mndu vragana lu ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta ta nzakway ka Yesu ya nghan amu. Ka vlaťta Lazglafta ta glaku, nda sgit ta ghəŋa vəl mtutani, ka ghuyťta đanwa. Mantsa ya tama, ma zďakatahuda Lazglafta ná, ka ŋa inda mndu đanťta tsi ta mtaku.

¹⁰ Inda skwi ná, Lazglafta ta magafta. Ka ŋani nzakwani guli. Mantsa, ka đvaťta Lazglafta ta payafta Yesu nda ma ghuya đanwa ya ghuyə tsi,

† **1:12** Aya. 10:12. Zab 102:26-28. ‡ **1:13** Ngha ta Zab 110:1. * **2:2** Duhwala Lazglafta si ta kla lwa Lazglafta ghalya slna gwal ghunay 7:53. † **2:4** Ngha ta Markus 16:17-18, 20, 5:12. ‡ **2:8** Aya. 6:8. Ngha ta Zabura 8:5-7.

kada mutsafta ndəghata mnduha ta nzaku ka zwanani, ɲa hlayni ta həŋ da glakwani. Yesu tsa mndu dza'a hla həŋ da mbaku ya.

¹¹ Tsa mndu ta ghuḁa mndu ya nda tsa gwal ghuḁiŋ lu ya tani ná, ma da turtuk həŋ. Tsaya tsa kwal hula ksanťá Yesu ka hga həŋ ka zwanamani ya. Ka'a nda Lazglafta mantsa:

¹² «Dza'a mnanmna yu ta hga gha da zwanama da.

Dza'a zləzlvay yu ta hga gha mataba tskata mnduha,§» ka'a.

¹³ Ka'a guli mantsa:

«I'i ná, nda fa ghəŋa da dar ka ɲa Lazglafta,» ka'a.

Ka'a guli na:

«Wana yu kawadaga nda zwaniha ya vliha* Lazglafta,» ka'a.

¹⁴ Tsa zwaniha mnə tsi ya ná, mnda sɛla həŋ demdem. Ka nutá Yesu ka ghəŋani guli ka mnda sɛla manda va hahəŋ, kada laviŋta tsi ta mtuta, ɲa nanatá halaway ta ɲanatá mbrakwa mtaku ya, ka mbegi. ¹⁵ Mantsa ya magata Yesu, ɲa zlu'agaptá həŋ ta gdata ta nzaku ma zləŋa mtaku ya ta niŋťá həŋ ka vu'ani ya. ¹⁶ Mantsa ya nzakwani, duhwalha Lazglafta a sa tsi da katanťa wa. Zivra Abraham† ya sa tsi da katanťa. ¹⁷ Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka nutani ka gra vgha nda zwanamani, kada nzakwa tsi ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta. Tsatsi ná, dagala tawa hidahida da tsi, ɲərma ya ma slna Lazglafta, ɲa platá dmakwa mnduha.‡ ¹⁸ Ndanana tama, laviŋlava ta katanťá gwal ta dzəghu halaway, kabga dzghanjdzgha lu ta tsatsi ka ghəŋani, ka ghuyanaptá danjwa.

3

Yesu mali ta ghəŋa Musa

¹ Mantsa tama zwanama, kaghuni gwal hgan Lazglafta ɲa nzakw ka ɲani, fafwa ndana ghuni ta Yesu ghunatá mnda Lazglafta, ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ya. Tsatsi tsa zlghaf mu ta mnə mu banjuwa ya. ² Yesu ná, Lazglafta ta zbafťa ɲa maga tsa slna ya. «Ka nzaku tsi ka ɲərma mndu ma tsa slna ya, ma nzakwani da Lazglafta manda va ɲa Musa, ma magayni ta slnani ɲa inda gwal ma həga Lazglafta* ya.» ³ Mal mndu ta ba həga ta vlanťa lu ta sgít ɲani, ka vərda tsa həga ya. Mantsa ya ná, dīna ka vlanťá glaku ta Yesu ka malaghutá ɲa Musa. ⁴ Inda həga ná, mndu ta bafta. Mndu ta baftá inda skwi guli ná, Lazglafta ya. ⁵ Musa ná, ɲərma mndu ya ma slna si ta magə tsi ma inda həga Lazglafta. Slənani ná, mnananťá mnduha ta skwiha má dza'a mnə Lazglafta ya. ⁶ Kristi ná, zwan ta nzanaghata ta ghəŋa həga ya. Amu tsa həgani ya, ka gdanagda mu ta ɲanatá zlghay nda ɲudufa mu, ka ghərḁay mu ta ghərḁaku ma fatá ghəŋa mu.

Mbi'a vgha fana Lazglafta ta mnduhani

⁷ Tsaya tama kəl Sulkum nda ghuḁa ka mnay kazlay:

«Gita, ka nda sna kuni ta lwani,

⁸ yaha kuni tənjanafťá ghəŋa ghuni manda ɲa dzidziha ghuni, ta sli'anafťá gwada ma fitika dzəghanťa tanťa ta Lazglafta ma mtak ya.

⁹ Ka Lazglafta ná, kulam nda nghanťa tanťa ta ɲərma skwi magə yu ɲa tanťa ma vaku fwaď mbsak ná,

§ 2:12 Ngha ta Zabura 22:23. * 2:13 Ngha ta Isaya 8:17, 18. † 2:16 Ngha ta Isaya 41:8-9. ‡ 2:17

Ngha ta Livitik. 4:20, 26, 35 nda 16:6, 10, 11. * 3:2 Ngha ta Mbsak 12:7 nda skwi ya vindiŋ lu mistani ɲa ɲanata.

ka dzəghihatá hən.

¹⁰ Tsaya tama kəl yu ka gaftá sidi nda hən.

Ka yu mantša:

“Ta dza’a ta kəma ta kəma hən nda ghwadaka ndanu, sna a hən ta skwi ta kumə yu da hən wa.”

¹¹ Ma tsa gatá sida da ya ná, wadawada yu,

had hən dza’a walanťá lami da tsa vla mbi’a† vgha payanaf yu ta hən ya wa,» ka’a.

¹² Dasuwa ka kuni zwanama da, yaha ya dər turtuk mataba ghuni da nzata nda ghwadaka nɔdɔf ka zlanavatá Lazglafta ta vla hafu ya. ¹³ Ta hɔay Lazglafta ta kaghuni «gita» guli. Mbruvuswa vgha ghuni inda fitik, kada kwala dmaku nanaghatá kaghuni, da tənanaftá ya dər turtuk ma kaghuni ta ghən. ¹⁴ Amu ná, graha Yesu Kristi mu ka nanaŋa mu his his dzvu ta kahwathwata fatá ghən ya mutsaf mu daga tanťan ya.

¹⁵ Wya ka lu mnata daga ghalya:

«Gita, ka nda sna kuni ta lwani,

yaha kuni tənanaftá ghəŋa ghuni, manda ŋa dzidzíha ghuni ta sli’anaftá gwada nda tsi† ya.»

¹⁶ I wa tsa mnduha ta snanťá lwa Lazglafta ka sli’anaftá hən ta gwada nda tsi ya na? Tsa gwal ta sabə ta hadika Masar hlagap Musa ta hən ya a ra? ¹⁷ Ta ghəŋa i wa ta ga Lazglafta ta sidi ma tsa vaku fwad mbsak ya guli na? Ta ghəŋa tsa gwal ta gatá dmaku ka rwutá hən ma mtak ya a ra? ¹⁸ Na i wa wadata tsi kazlay: Had hən dza’a walanťa lami da tsa vla mbi’a vgha payanaf tsi ta hən ya wu kə’a ya na? Ŋa tsa gwal ta sli’anaftá§ gwada ya a ra? ¹⁹ Nda ngha mu ná, traptra ta hən ta lami da tsa vla mbi’a vgha payanaf lu ta hən ya, kabga kwalaghuta tanť ta zlghafta.

4

¹ Tshala tamafta Lazglafta ta imi ta sləmən kazlay: Dza’a lavinjlava kuni ta lami da vla mbi’a vgha ya payaghunaf yu kə’a ya, dasuwa ka kuni tama, da pɔfaghutá sani dər turtuk mataba ghuni ka kwal lami. ² Guli ná, mnamamna lu ta Lfida Gwada manda va ya mnana lu ta dzidzíha mu ghalya. Ama katanť a tsa gwada mnana lu ta hən ya dekdek wa. Manda snanťa tanť ta tsa gwada ya, ka kwalaghutá hən ta zlghafta nda nɔdɔfa tanť. ³ Amu gwal ta zlghaftá tsa gwada ya dza’a lami da tsa vla mbi’a vgha ya. Ka Lazglafta mnata na:

«Wadawada yu ma gatá sida da:

Dza’a nghay yu ka waka hən dza’a lami da tsa vla mbi’a vgha* si payanaf yu ta hən ya,» ka’a.

An mndani, kɔŋkɔda ta magatá slna daga ma zlrafta ghəŋa hadik. ⁴ Ka lu mnata ma sana vli ma deftera Lazglafta ta ghəŋa mandəfəŋa fitik na: «Badu mandəfəŋa fitik mbi’apta Lazglafta ta vghani ma inda slnani†,» ka’a. ⁵ Ka’a guli manda va ya ghada tsi ta mnata na: «Had hən dza’a walanťá lami da tsa vla mbi’a vgha† ya si payanaf yu ta hən ya wu,» ka’a. ⁶ Tsa gwal ta snanťa tanťan ta tsa Lfida Gwada ya ná, lamə a hən wu, kabga kwalaghuta tanť ta snanatá gwada Lazglafta. Tsaw nda ghada fata Lazglafta kazlay: Dza’a lamla

† 3:11 Aya 7-11, Zabura 95:7-1. ‡ 3:15 Zabura 95:7-8, manda ya mnaf gwada Grek ŋa ghalya mnafta lu. § 3:18 Aya 16-18: Ngha ta Mbsak 14:1-35. Aya 18: Zabura 95:11. *

* 4:3 Ngha ta Zabura 95:11.

† 4:4 Zlrafta 2:2. ‡ 4:5 Zabura 95:11.

sanlaha kə'a guli. ⁷ Tsaya tama kəl tsi ka tsəglaftá sana fitik ta nzakway ka «gita». Di'ij fitik tahula tsa, ka mnigintá tsi ta tsa gwađa ya nda ma wa Dawuda, ta slanaghata lu ta vindatani:

Gita, ka snanjsna kuni ta lwani,

yaha kuni da tənanaftá ghəŋa^s ghuni kə'a ya.

⁸ Ka si má va ɓhadanam ɓha Dzesuwa ta həŋ da tsa vla mbi'a vgha* ya ná, má mnəgla a Lazglafta ta gwada ta tsa sana fitik ya wa. ⁹ Tsaya tama ná, ta mamu tsa mbi'a vgha ya ɲa mnduha Lazglafta manda va tsa fitika mbi'a vgha bađu mandafəŋ ya. ¹⁰ Mndu ya ta lami da vla mbi'a vgha ya payaf Lazglafta ya ná, ta mbi'a vgha tsatsi guli ma ɲani ma slna manda mbi'apta mbi'ap Lazglafta ma ɲani ya guli. ¹¹ Tsaya tama ná, ɲavamaɲa ka lama mu da tsa vla mbi'a vgha ya. Dasuwa ka mu da kwalaghutá mu ta snanatá gwada Lazglafta, manda tsa ɲa dzidziha mu ya.

¹² Gwada Lazglafta ná, nda hafu mida, mbrumbra katakata guli. Zuza ka malaghutá wa limay his his. Lavinlava ta zlagadamta da ɲuɗuf, nda vla nzugu tani dikw da ɗuɗzi. Nda sna ta dgaptá skwi ta daslu mndu, nda skwi ta ndanu tsi tani. ¹³ Haɗ sana skwi ta ɗifaghuta ta wa ira Lazglafta wa. Nzidiɗ həŋ demdem ta wa irani. Nda ngha irani ta inda skwi demdem. Dza'a mnay mu ta inda skwi ta kəmani.

Yesu mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta

¹⁴ Tsəhala mamu mu nda mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta hemanata, ta nzakway ka Yesu Zwanja Lazglafta, ta ɓhadafta ta luwa da Lazglafta ya, sladafnaslada dar ta zlghay nda ɲuɗufa mu. ¹⁵ Mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ya nda hta mbrakwani ka su'a skwi kawadaga nda amu ma hta ta mbrakwa mu a ɲa amu wa. Katək ná, dzghanjdzgha lu ta mala mu ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta manda va amu, ama ga a tsatsi ta dmaku wa. ¹⁶ Ka si mantša tsi tama, gavanamavagava nda fatá ghəŋ ta Lazglafta, tsatsi ta vla zɗakatahudi, ɲa tawatani ta hiɗahiɗa ta amu, ɲa vlamatani ta zɗakatahufani ɲa katamata ma fitik ya nda ra.

5

¹ Inda mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ná, mataba mnduha zabapta lu. Slna tan ná, ɲa maganatá slna ta Lazglafta da manaka tan ya, ɲa vla skwi nda pla ghəŋ ɲa Lazglafta ta ghəŋa dmakwa mnduha. ² Tsa la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ya ná, nda sna hahəŋ ká həŋ dza'a maga skwi ɗina ɲa gwal kul snantá maga skwi ɗina, ta maga dmaku, kabga wanafwa skwiha ta hta mbraku ta tsatsi guli. ³ Tsaya tama dza'a kəl tsatsi ka pla ghəŋ ɲa Lazglafta, ta ghəŋa dmakuhani*, ta ghəŋa dmakuha mnduha yeya a wa. ⁴ Haɗ mndu ta klaftá tsa glaku ɲa nzaku ka mali ta ghəŋa gwal maga slna Lazglafta ya ka fanaghatá ghəŋani wa. Lazglafta ta hganja manda ya hgan tsi ta Haruna.

⁵ Manda va tsaya Kristi guli, tsatsi a ta fanaghatá ghəŋani ta nzaku ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta wu, ama Lazglafta ta nzakway ka Da ta mnay ɲani kazlay:

Kagha ná, Zwanja ɗa ka,
nda nza yu ka Da gha gita kə'a.

§ 4:7 Zabura 95:7-8, manda ɲa gwada Grek ɲa ghalya mnaf ta lu.

31:7, Dzesuwa 22:4. * 5:3 Ngha ta Levitik 9:7.

* 4:8 Ngha ta Vrafta ta zlahu

⁶ Ka'a ta mnay ma sana vli guli na:

«Kagha mali ŋa kdekedenj ta ghəŋa gwal ta ksa slna Lazglafta, manda ŋa Melkisedek† ya,» ka'a.

⁷ Ma fitika nzakwa Yesu ma ghəŋa hadik ná, ka magə tsi ta du'a ka taw ka ŋdanđa da Lazglafta ta lavintá mbanaf ta mtaku‡. Ka snanată Lazglafta ta ghəŋa vəl hananatani ta ghəŋani. ⁸ Kulam nda nzakwani ka Zwanja Lazglafta ná, ka sutá tsi ta duni, kəl tsi ka snanța kazlay: Snatá gwada ná, skwi nda bla ya kə'a. ⁹ Manda kdinta Lazglafta ta dzanaghatá ghəŋa skwi ya kumanj tsi nda ma tsatsi, ka nzaku tsi ka mndu ya ta mba inda gwal ta snanată gwadani, ŋa nzakwa tanj nda hafu ŋa kdekedenj. ¹⁰ Ka fatá Lazglafta ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta manda ŋa Melkisedek.

Dasuwa ka kuni da zlanťa kuni ta zlghay nda ŋuduf

¹¹ Mamu skwi dagala ŋa mnay ta ghəŋani, tsaw nda bla tsislay ŋa ghuni, kabga la a da sləmənja ghuni wa. ¹² Nda kda fitik má prək ka nzakwa ghuni ka gwal taghanatá skwi ta sanlaha, kabga nda kda fitika ghuni ta tagha skwi, ama ta sna a kuni wa. Ŋa sləglavapta nda sla vgha ka taghəgelta ŋa ghuni ta va tsa skwiha ma gwada Lazglafta taghu kuni daga tanťan ya. Ta sna a kuni karaku ta za skwa zay ta zə la galata mndu wu, manda zwanj ta ghuva tata sa u'a ya kuni. ¹³ Mndu tata zba sa u'a ná, ta ka zwanj ta ghuva tsaya ma mndu. Ta sna a tsa mndu ya ta skwi tdukwa§ wa. ¹⁴ Ŋa galata mndu na skwa zay tanťənja ta gdata hən ta zay, ka slavaptá hən ka tagha dganatá skwi dīna, nda ya kul dīnaku, ŋa magay tanj ta skwi dīna.

6

¹ Mantša ya tama, zluŋmazla ta hamata zwana tagha skwi ya ta taghə mu ta ghəŋa Kristi, mbađma ta ghəŋa tagha skwa gwal nda ndəha. Ma laghu mu vrəglaf ta ghəŋa dughwanja skwi ta nzakway ka: Gwada ta ghəŋa pla dmaku, ŋa zlanťa mnduha ta maga slnaha ya ta kla hən da Zadaku, nda gwada ta zlghaftá Lazglafta nda ŋuduf, ² nda gwada ta batemha, nda gwada ta fa dzvu ta ghəŋa mndu, nda gwada ta sli'agapta ma mtaku, nda gwada ta tsatá ghəŋa guma ŋa dekdek ya. ³ Zluŋmazla ta tsahaya, mbađma ta kəma ta kəma. Wy a skwi ŋa magay mu nda kumay Lazglafta.

⁴ Skwi ŋa snanťa mu na: Nda bla ma mnduha ya si tsuwađakanaf tsuwađaka Lazglafta, gwal ya ta tapanatá skwi ya vla Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá Sulkum nda ghuđa ma ŋudufa tanj, ⁵ gwal ya si ta danťa zdakwa gwada Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá mbraku ya ta nzakway ka ŋa zamana ta sagha, ⁶ ta zləmbuta ka vrəglamta da nzakwani ghalya ná, nda bla ka vrəglakta tanj da pləgəltá dmakwa tanj. Zlənəglafzlənja hən ta Zwanja Lazglafta ta udza zlənay, ka razay* banluwa.

⁷ Lagha imi ka gdata ta nzaku ta vwah, ka magaf ta skwi tida ŋa katanťa gwal ya ta hvay ná, nda tfawa tsa hadik ya da Lazglafta nda tsa. ⁸ Ka laghani, teki nda hiwir yeya ka tsa vwah ya dyanaf ta ná, kataf a tsa ta mndu tama wu, dza'a ksi'afksi'a Lazglafta, dza'a drinđra† lu.

⁹ Zwanama da, aŋ mndani dər má mantša mnata ŋni ná, da sna aŋni kazlay: Ta ŋərma tvi ta nzakway ka tva mbaku ya kaghuni kə'a. ¹⁰ Lazglafta

† 5:6 Aya 5-6: Zabura 2:7. Zabura 110:4. ‡ 5:7 Ngha ta Mata 26:36-46, Markus 14:32-42, Lukwa 22:39-46. § 5:13 Aya 12-13: Gray nda 1 La Kwareŋj 3:2. * 6:6 Aya 4-6 gray nda 10:26. † 6:8 Gray nda Zlrafta 3:17-18.

ná, tdukwa tsatsi, haď dza'a zanaptá slna ghuni ya maga kuni, ɲa katanťá zwanama ghuni gwal zlgħay nda ɲuďuf, ya ta gďata kuni ta kata həɲ ndanana guli ya wa. ¹¹ Ndanana ná, ta kumay ɲni ta ɲavata inda kaghuni nda fata ghəɲ ta skwi ya faf kuni ta ghəɲ tida ha ka kďavaktani. ¹² Ma ksu yaďi ta kaghuni. Ksawaksa ta sada gwal ta ɲavata ma zlgħay nda ɲuďuf, gwal ta faftá ghəɲa tanťa Lazglafta ka mutsaftá həɲ ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta mndu.

Kahwathwata tanafta Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta Abraham

¹³ Ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta Abraham ná, ka wadanatá tsi nda vərďa htsiɲani, kabga haď sana mndu ta malagħutá tsatsi ɲa wadanatani nda tsi wa. ¹⁴ Ka'a nda Abraham mantsa: «Dza'a tfağghatfa yu ta wi. Kahwathwata dza'a yanaf ya yu ta zivra[†] għa tusak,» ka'a. ¹⁵ Mantsa ya, ka ɲavatá Abraham, ka mutsaftá tsi ta tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ya. ¹⁶ Ta waďu mndu ta waďu ná, nda skwi ta malagħutá htsiɲa vərďa tsatsi ta wada tsi. Tsa waďu ya guli dza'a hlanatá inda tsa skwi ta zlərdə lu ta ghəɲani ya. ¹⁷ Nda tsaya ná, kumanĵkuma Lazglafta ta tsalanaptá tsa gwal dza'a tsu'a tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləməɲ ta mndu ya kazlay: Haď yu dza'a mbəďanaftá skwi mna yu wu kə'a, kəl tsi ka sganaghata nda waďu. ¹⁸ Mantsa ya ná, his skwiha ya dza'a kwal lu kul lavinťá mbəďanafta. Skwiha ya tanaf tsi ta imi ta sləməɲ ta mndu nda waďu ya wada tsi nda tsi. Haď dza'a walanťá tsakalatawi§ mida wa. Mantsa ya guli ná, ta vlamavla ta mbraku ta amu gwal ta hwayamta da ghuva Lazglafta, ɲa ɲavata mu nda fatá ghəɲ ta skwi ya tamaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ya. ¹⁹ Tsa skwi faf mu ta ghəɲ tida ya ná, nda nza manda skwa sladanatá kwambalu ma nzakwa mu. Kahwathwata dihatani haď skwi ta gigďanťa wa. Zlaganapzlaga ta zlala ka ɬhadamta* da vla nzakwa Lazglafta. ²⁰ Da hada tinlagħuta Yesu ta lami ka amu, ɲa nzaku ɲa kďekedzerɲ ka mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta manda ɲa Melkisedek ya.

7

Melkisedek Mgham ta ghəɲa ksa slna Lazglafta

¹ Tsa Melkisedek ya ná, si mghama luwa Salem ya. Mali ta ghəɲa gwal ksa slna Lazglafta ta nzakway ta luwa ya guli. Ka sli'aftá tsi ka lagħwi da guya Abraham ta vrakta ta kwarafta sana mghamha nda vulu. Ka tƒanagħatá tsi ta wi. ² ɲa tsa Melkisedek ya hlanaf ta Abraham ta Zaka inda skwi zagagħa tsi ma vla tsa vulu ya. Klatá ghəɲa tsa Melkisedek ya ná, «mgham tdukwa ya.» Guli na: Mghama luwa Salem ya. Tsa mghama luwa Salem ya guli ná, «mghama zdaku» ya. ³ Tsatsi ná, haď dani wu, haď mani wu, haď dzidzani wa. Haď vəl mna kazlay: Baďu yeya yata lu, baďu yeya mtuta tsi kə'a guli wa. Manda Zwanja Lazglafta nzakwani. Nda nza ɲa kďekedzerɲ ka mnda ksa slna Lazglafta.

⁴ Tsa Melkisedek ya ná, mndu dagala ya, ka klaftá Abraham ta nzakway ka dzidzi ya ta zaka ma inda skwi zagagħa tsi, ka vlanťa. ⁵ Skwi ɲa snanťa ná, mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta ná, zlaħa Musa ta mnanatá hahəɲ, ɲa dza'a tanťa da dawa zaka da inda la Isra'ila. Zwanama tanťa tsa gwal ta dawu həɲ da həɲ ya. An mndani, zivra Abraham hahəɲ guli.

† 6:14 Zlrafta 22:16-17. § 6:18 Gray nda Mbsak 23:2. * 6:19 Gray nda Livitik 16:2.

⁶ Melkisedek ná, tekw a tsatsi mataba mndəra la Levi wu, ama ka klaftá Abraham ta zaka ma skwi zagagha tsi, ka vlan̄ta. Ta ghə̄ja tsa guli ná, ka tfanaghatá Melkisedek ta wi ta mndu ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən̄j. ⁷ Had sana zlərdəy wu ná, tsa mndu ka mali ya ta tfanaghatawi ta tsa mndu ka sağən̄ ya. ⁸ Mndəra la Levi ta zlḡha zaka ma skwi mutsaf lu ya ná, ta mtay hən̄j ta mtaku. Ama tsəna Melkisedek ta zlḡhafta zaka da Abraham na ná, mndu ta nzaku nda hafu ɲa kdekedzen̄j ya, manda ya nda vinda ma defteri. ⁹ ɲa tsintá ghən̄jani, tsa Levi ta tsu'a zaka da sanlaha ya ná, klafta tsatsi guli ta zaka ka vlan̄tá Melkisedek nda ma dzidza tan̄j Abraham. ¹⁰ An̄ mndani, ta ya a Abraham ta Levi, ta lagha Melkisedek da guyaku nda Abraham wu, ama mamu tsatsi ma vgha dzidzani.

¹¹ ɲa mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta, vlan̄ta Lazglafta ta zlahu ta la Isra'ila*. Ama tsa slna tan̄j ya ná, slagħwa a ɲa dzanaghatá ghə̄ja skwi ya kuman̄j Lazglafta, ta vlan̄tá tsi ta zlahu ta hən̄j wa. Ka má si slagħusla tsi katsi ná, má zbəgla a lu ta sana mali ta ghə̄ja gwal ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek ya wu, má gi kla'atá mndu mataba mndəra la Levi manda Haruna má dza'a nzakwa tsi. ¹² Ka si mbədapmbəda Lazglafta ta mndərga mali ta ghə̄ja gwal ta ksa slnani mantsa katsi ná, nda nza tkwe' ka mbədaftá zlahu guli. ¹³ Tsəna mghama mu ta gwadə lu ta na gwadə na ta ghən̄jani na ná, Yesu ya. Mataba mndəra sana mndu ta kul walan̄ta ksa slna Lazglafta ta gwir tsatsi. ¹⁴ Nda sna lu guli ta tsatsi kazlay: Sabi ma mndəra la Yuda† kə'a. Nziya ya nza tsi ná, gwadən̄j a Musa ta gwadə ta ghə̄ja tsa mndəra tan̄j ya ma fitika gwadəyini ta gwadə ta ghə̄ja gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta wa.

Sana mali ta gara vgha nda Melkisedek

¹⁵ Skwi ta kdəglin̄tá tsalin̄ta ná, zlagapzłaga sana mnda ksa slna Lazglafta. Manda va Melkisedek tsatsi guli. ¹⁶ Nza a tsa mndu ya ka mndu ta ksa slna Lazglafta manda ya ta mnata zlahu ta fata mndu wa. Tsatsi ná, nzan̄za tsatsi nda mbrakwa hafu ya kul kdəvaktá. ¹⁷ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Nda nza ka ɲa kdekedzen̄j ka mnda ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek‡ ya» ka'a.

¹⁸ Mantsa ya ná, nda hərdə zlahu ɲa ghalya, kabga nda hta mbrakwani, had hayhayani wa. ¹⁹ Złaha Musa ná, laviñ a ta nanaftá mndu ka mndu tdúkwa ta wa ıra Lazglafta wa. Ama ndanana ná, mutsafmutsa mu ta fata ghə̄j ta malaghuta. Tsaya dza'a ɬhadamaghata da Lazglafta.

²⁰ Ta ghə̄ja tsa guli ná, ma fitika dza'a Lazglafta fata Yesu ka mali ta ghə̄ja gwal ksa slnani ná, ka wadatá tsi ta wadu. Ama ma fitika pghatani ta la Levi, wada a ta wadu wa. ²¹ Yesu ná, nda wadu fata Lazglafta ka mnda ksa slnani, ma fitika mnatani kazlay: I'i Lazglafta na:

«Wadawadə yu, had yu dza'a vrəglafta tida wu:

“Nda nza ka ka mnda ksa slna ɲa kdekedzen̄j§” » kə'a.

²² Ma tsa wadu wadə Lazglafta ya ná, grafgra amu ma Yesu kazlay: Mamu mu nda slərəbatá zughu ya ta malaghuta kə'a.

* **7:11** Vla skwi ɲa Lazglafta, la Isra'ila, mnana nda mna lu ta la Isra'ila ta zlahu ta ghə̄ja vla skwi ɲa Lazglafta, ka mbədatani ma sana vli. † **7:14** Ngha ta Mata 1:1-2, Lukwa 3:33. ‡ **7:17** Zabura 110:4. § **7:21** Zabura 110:4.

²³ Guli ná, tsa sanlaha ma gwal ksa slna Lazglafta ya ná, nda tska hahəŋ, kabga ta mtay hahəŋ ta mtaku haď həŋ ta gďavata wa. ²⁴ Yesu ná, ƚa kďekedzen ƚzatá ƚzakwa tsatsi. Slna tsa ƚzakwani ka mnda dra skwi ƚa Lazglafta ya guli, haď dza'a tsavapta wa. ²⁵ Tsaya guli kəl tsi ka slaghuta ka mnda mbanafta ƚa kďekedzen ta inda gwal dza'a 6haku da Lazglafta nda ma tsatsi. Yesu ná, ƚa kďekedzen ƚzatá ƚzakwani ka maga du'a da Lazglafta ta ghəŋa taŋ.

²⁶ Tsaya tama ná, nda nza Yesu ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ya pahan mu. Tsatsi ná, nda ghu6a ƚzatá ƚzakwani, haď rutsak tida wa. Haď dmaku tida guli wa. Nza a tsatsi manda gwal dmaku wa. Klagha kla lu ta luwa. ²⁷ Nza a tsatsi manda hamata sanlaha ma la mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta wa. Zba a tsatsi ta pla ghəŋ inda fitik ƚa ghəŋani, nda ya ƚa hamata mnduha guli wa. Turtuktuk plata tsatsi ta ghəŋ ma vlatani ta ghəŋani. ²⁸ La mali ta ghəŋa slna Lazglafta ya ta zbapta zlahu Musa ná, gwal nda hta ƚzakwa taŋ ya. Ma fitika wadata Lazglafta ta tsa wadu wada tsi ya, mbəďapta tsa gwada ya ta zlahu Musa. Ka fatá tsi ta zwanani ƚa kďekedzen ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta, ƚa dzanaghatá ghəŋa skwi kuman tsi.

8

Yesu mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta

¹ Wya mala dughwanja skwi ta mnə ƚni: Mamu mu nda mali ta ghəŋa gwal dra skwi ƚa Lazglafta. Tsatsi ná, ta luwa ta ƚzakwa tsatsi nda ga zeghwa dughurukwa Lazglafta*. ² Ta ksa slna tsatsi ma varda həga tumpul ya magaf Mgham Lazglafta ta luwa ma vla ƚzakwa Lazglafta, ya magaf dzva mndu a wa.

³ Inda mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ná, fafa lu ƚa vla skwi ta vlata lu, nda skwa pla ghəŋ tani. Nda ra ka mutsafta ƚa amu ma mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta guli ta skwi ƚa vlayni. ⁴ Ka má si ta haďik na Kristi katsi ná, ma haď fitik dza'a ƚzata tsi ka mnda dra skwi ƚa Lazglafta wu, kabga nda ghada kluta gwal ta dra skwi ƚa Lazglafta ta vli manda ya mnaf zlahu. ⁵ Tsa slna ta magə tsa gwal ta maga slna Lazglafta ya ná, fwata skwi ta magaku ta luwa ya, sulkuma skwi ta magaku ta luwa ya guli. Ma fitika dza'a Musa ba həga tumpul ná, wya ka Lazglafta nda tsi: «Dasuwa káka, manda va tsa ƚzakwani maragha yu ta ghwá† ya ná, manda va tsaya káka da bafta,» ka'a. ⁶ Kahwathwata ná, slna dagala vlaŋ lu ta Yesu. Tsatsi ta ƚzamta ma takataka slərbata zughu dīna ta malaghuta, thaď lu ta tatá imi ta sləməŋ dīna ta malaghuta ya guli.

⁷ Ka si ma haď rutsak ta tsa taŋtaŋa dzratawi ya wu katsi, ma zbəgla a lu ta mahisani wa. ⁸ Manda tsaya ná, mamu rutsak kəl Lazglafta ka mnay ƚa taŋ. Ka'a mantsa:

«Dza'a saghasa fitik,
dza'a dzrəglafdzra yu ta wi ka lfidani mataba 6a nda la Isra'ila,
nda ya nda la Yuda,

⁹ ƚzata a manda tsa dzratawi dzraf yu
nda dzidziha taŋ ma tsa fitika hlagafta 6a ta həŋ
nda dzva 6a ma haďika Masar ya wa.

Hahəŋ ka ghəŋa taŋ ta 6adziŋtá tsa si dzratawa 6a nda həŋ ya, ka zliŋtá i'i ta həŋ guli,

* 8:1 Ngha ta Zabura 110:1. † 8:5 Ngha ta Sabi 25:40.

¹⁰ Mantsa tama, wya tsa dzratawi dza'a dzrafta yu nda la Isra'ila tahula tsa fitik ya.

Dza'a taghanaftagha yu ta zlahuha da ta hən, ɲa hanamta da ta hən ma ndana tan,

thanamha yu ta hən ma ɲudufa tan. Dza'a nzanza yu ka Lazglafta tan, ɲa nzakwa hahən ka mnduha da guli.

¹¹ Haɗ mndu dər turtuk dza'a taghəglanaftá mndəra tan, dər zwanjani kazlay: Snaɲsna ta Lazglafta kə'a wa.

Inda tan dza'a nda sna hən ta i'i, nda zwani tani, nda glata mndu tani.

¹² Dza'a planapla yu ta krughuva tan, havglakta a yu dekdək ta dmakuha tan wu,» ka'a.

¹³ Ma tsa mna gwada ta dzratawi ka lfid ya, niɲna Lazglafta ka halatani ta tsa tanjanani ya. Tsa ɲa ghalya ta halaku ya, ta ghwanj a ka hluta wa.

9

Tsəlbə ɲa Lazglafta ta haɗik, nda ya ta luwa

¹ Ma tsa tanjana dzratawi ya, mamu tvi ya ta raku ɲa magay ka lu dza'a tsəlbə ɲa Lazglafta. Mamu həga guli ya banaf lu ta Lazglafta ta haɗik, ² nda tumpul bafta lu ta tsa həga ya. Tanjana huɗa tsa həga ya ná, vli nda ghuɓa ta hga lu. Mida famta lu ta pitirla, nda tabəl, nda buradi ɲa Lazglafta. ³ Tahula mahisa zlala, mamu sana huɗi ta hgu lu ka vli nda ghuɓa katakata. ⁴ Mida famta lu ta skwi ya tsaf lu ka dasu ta kəl lu ka dra urdi, nda blukuma dzratawi maganava lu ta dasu. Ma tsa blukum ya guli mamu si ga dasu ndəgham lu ta mana mida, nda dafa Haruna si ta dzuslafta dzuslu ya, nda klamha his nda vinda ta gwada dzratawi tida. ⁵ Ka tsatsaftá lu ta Kerubuha his ta mara glakwa Lazglafta ta nzəganaghatá tsa blukum ya ka pghəganaghatá zləmbak ta vli ya ta vlə lu ta us ɲa Lazglafta ɲa pla dmaku. Ama haɗ lu dza'a pasla gwada* ta tsaya ndana wa.

⁶ Mantsa ya gwagwatá nzakwa tsa həga ɲa gɗata gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta lami da maga slna tan ma tanjana huɗani ya. ⁷ Ama ma tsa mahisa huɗi ya, mali ta ghəɲa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta turtukwani ta lami dida, turtuk ma vaku, ɲa kladanamtani nda usa rini, ɲa vlanjá Lazglafta ɲa plinistá krughuvani†, nda ya ɲa plinistá ɲa hamata mnduha guli. ⁸ Mantsa ya kumanja Sulkum nda ghuɓa ta mnamanja kazlay: Haɗ tvi ɲa lami da tsa huɗi nda ghuɓa katakata ya, ka ta gɗavagɗa tsa tanjana huɗi ya wa. ⁹ Tsaya skwa gray nda skwi ta magaku gitana. Ta maray kazlay: Vla skwi ta vlə lu, nda pla ghən ta plə lu ɲa Lazglafta ná, slaghu a ɲa dzanaghatá ghəɲa ghuɓatá dmakwa gwal ta tsəlbə ɲani wu kə'a. ¹⁰ Gwada ta skwa zay, nda skwa say, nda tva ghuɓaku kavghakavgha kwenkwen ta taghamafta tsahaya. Tsa skwiha fafa lu laviɲ mnduha ta magay ya ná, nda nza tsahaya ɲa kzla mbədanafta Lazglafta ta inda skwi.

¹¹ Ndanana ná, saghasa Kristi ta nzakway ka mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta famatá vərda skwiha ya ta tsu'u mu. Ka lami tsi nda ma həga tumpul dagala ta ɗinuta katakata, ya kul baftá mnda səla. Ta ghəɲa na haɗik na a bafta Lazglafta guli wa. ¹² Ma tsa lami lamə Yesu turtuktuk da tsa huɗi nda ghuɓa katakata ya ná, lamə a nda klatá usa duguzumha nda zwanja lghən

* 9:5 Ayaha ta gara vgha nda aya 2-5: Aya 2: Sabi 26:1-30, 25:31-40, 25:23-30. Aya 3: Sabi 26:31-33. Aya 4: sabi 30:1-6, 25:10-16, 16:33, Mbsak 17:16-26, Sabi 25:16, Vrafta ta zlahu 10:3-5. Aya 5: Sabi 25:17-22.

† 9:7 Aya 6: Mbsak 18:2-6. Aya 7: Ngha ta Livitik 16:2-34.

wa. Vərda ɲani ma us vla tsi, ka mbamafta ɲa dekdək ma dmakuha mu. ¹³ Ghalya, ta pslapsla lu ta duguzumha, nda lghəɲha ka wutsika usani ta gwal ta gatá krughuvi manda ya ta mnə zlahu ya. Ta ksafksa lu ta vlək guli ka drata nda dra†, ɲa faďaftá hutidifani ka dzay ta mnduha guli. Tsaya dza'a kəl tsa krughuva tan ya ka saha ta həɲ manda ya ta mnə zlahu. ¹⁴ Ka si mantsa ya tsi, malaghumala usa Kristi pyu ka tsahaya. Ga a Kristi ta dmaku wu, ama ka klaftá tsi ta ghəɲani ka vlanťá Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuəa. Na kdekedzen tsa Sulkum ya. Tsa usa Kristi ya ta ghuəɲntá ɲuďufa mu, ɲa zlanťa mu ta maga ghwadaka skwiha ya ta kla mndu da mtaku, ka magay mu ta slna Lazglafta ya ta vla hafu.

¹⁵ Tsaya kəl Kristi ka sladamta matakataka i Lazglafta nda mnduha, ɲa dzrəgləftawi ka lfíd nda həɲ, ɲa zlghay gwal hagaf Lazglafta ta tsa ɲərma skwi tanaf tsi ta imi ta sləməɲ ta həɲ ɲa vlanťá həɲ, ɲa nzakwani ka ɲa tan ɲa dekdək ya. Əɲka'a ka mtakwa Kristi ta varagaptá mnduha ma ghwadaka skwiha ya ta magə həɲ ma dzratawi ya ɲa ghalya.

¹⁶ Ka fafa mndu ta sləkadani ná, ba graftá mtatá tsa mndu ta fatá sləkadani ya kada dga tsa skwani fa tsi ka sləkadani ya. ¹⁷ Ka ta ndiri mndu ta fatá sləkadani, haď lu ta ksanťá tsa skwani fa tsi ka sləkadani ya wa, ba tahula mtutani kasi'i. ¹⁸ Mntasa ya guli, dər tsa tanťanə dzratawi ya ná, nda us magafta lu. ¹⁹ Tahula mnanafta Musa ta inda zlahu ta mnduha demdem, manda ya mnaf zlahu, ɲa klaftani ta usa zwana lghəɲ nda ɲa duguzumha ka gaəanafta nda imi. Bəlahə ta sluhwa fwa izwap nda swida tuwaka dva hbun lu ta wa udzu, ka tsughumamta ma tsa us ya, ka wutsikay ta tsa deftera zlahu ya, nda ya ta inda mnduha. ²⁰ «Nana na usa dzratawa Lazglafta nda kaghuni ka ɲanata kuni ta tsa dzratawiš ya,» ka'a ta mnay ta wutsik tsi ta həɲ. ²¹ Wutsikafha guli ta tsa həga tumpul ya, nda inda huzlaha mida ta kəl lu ka ksa slna ka tsəlu bu ta kəma Lazglafta ya. ²² Manda ya mna zlahu ná, wər nda us ta ghuəɲnta lu ta inda skwi. Ka pghu* a us ná, haď platá dmaku wa.

Platá ghəɲ pla Kristi ta ghuəa dmaku

²³ Nda ra ka ghuəɲnta mantsa ya ta tsəna skwiha ta ghəɲa haďik na, kabga fwata vərda tsa skwiha ta luwa ya həɲ. Tsaha ta nzakway ka vərđakani ta luwa ya guli ná, nda ra ɲa tan nda pla ghəɲ ya ta malaptá tsa tanťanəni ya. ²⁴ Lamə a Kristi da tsa vli nda ghuəa katakata ma həga tumpul magaf mnda səla ya wa. Fwata tsa vərđani ta nzakway ta luwa ya tsaya. Tsatsi ná, ta luwa laghwa tsatsi. Ndanana, ta nzaku ta kəma Lazglafta ta gwada ma vla mu. ²⁵ Inda vaku tsa mali ta ghəɲa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta dza'a da tsa vli nda ghuəa katakata ma həga tumpul ya nda tatá usa rini. Ama Kristi ná, lamə a tsatsi ɲa gďata ta vlatá ghəɲani wa. ²⁶ Ka má mantsa tsi ná, má mbəďava a fitika ghuyayni ta đanťwa daga ka yawu zlagapta ghəɲa haďik wa. Turtuktuk səla zlagapta tsatsi ma na kďavakta fitik na. Ka vlanťá tsi ta ghəɲani ta Lazglafta ɲa hərďɲntá dmakwa mu dekdək. ²⁷ Inda mnda səla ná, thanaftha lu ta mtutani turtuktuk səla, tahula tsa ɲa tsanaghata Lazglafta ta guma. ²⁸ Manda tsaya Kristi guli, turtuktuk səla mtuta tsi, ɲa vlanťá ghəɲani ta Lazglafta, ɲa hərďɲntá dmakwa ndəghata mnduha†, ɲa

† **9:13** Ngha ta Levitik 16:14-16, Mbsak 19:9, 17-19. § **9:20** Sabi 24:8. ɲa ayaha 19-20, ngha ta 24:3-8. * **9:22** Aya 21: Ngha ta Livitik 8:15. Aya 22: Ngha ta Livitik 17:11. † **9:28** Gray nda Isaya 53:12.

vrəglagatani kamahis. Tsa vrəglagata dza'a vrəglagata tsi ya, ɲa hərdgəltá dmaku a wa, ama ɲa mbanəftá gwal ta fata vgha ka kzlay.

10

¹ Zlaha Musa ná, vərđaka nzidida tsa skwi ta sagha ya a wu, fuwatani ya. Laviɲ a dekdek ta payaftá gwal ta gavanavatá Lazglafta ɲa nzakwa taɲ manda ya ta kumay tsi wa. Waka tsa pla ghəɲ ta gdata lu ta magay inda fitik, vaku nda vaku ya dza'a ghu6iɲta həɲ ta wa ira Lazglafta na? ² Ka si má ta ghu6ay tsi katsi, magata taɲ turtuktuk ya ná, má ndanəgla a həɲ ta dmakuha taɲ wu, má zlanzla lu ta pləgəltá ghəɲ. ³ Tsaw mantsa ya a wa. Katək ná, tsa pla ghəɲ ta plə həɲ ya, ta havanaktá həɲ ta dmakuha taɲ vaku nda vaku, haď ta ghu6iɲtá həɲ, ⁴ kabga haď usa lghəɲha, nda duguzumha ta hərdiɲtá dmaku wa.

⁵ Tsaya kəl Kristi ka mnay ɲa Lazglafta ma fitika dza'ani saha ta ghəɲa haďik, ka'a mantsa:

«Va a ka ta plaghata ghəɲ nda rini wu, va a ka ta vlaghatá sana skwi ɲa plaghata ghəɲ guli wa.

Ama ka vlihatá ka ta slu'uvgha ɲa vlaghata.

⁶ Zdəgagha a skwi nda səla ta drə lu nda dra ta gwir, nda skwi ya ta vlaghata lu nda vla ɲa pla ghəɲ ta ghəɲa dmaku wa.

⁷ Ka yu mantsa: «Wana yu Lazglafta, sasa yu ta ghəɲa haďik da maga skwi ya ta kumə ka,

manda ya nda vinda ta ghəɲa da ma deftera zlahu*,» ka'a.

⁸ Ka Kristi mnuta karaku na: «Nda pla ghəɲ nda skwi nda səla tani, nda skwiha ta klafta lu ka vlaghata nda vla tani, nda skwiha nda səla ta drə lu nda dra ta gwir tani, nda skwi nda səla ta klafta lu ɲa pla ghəɲ ta ghəɲa dmaku tani, va a ka ta həɲ wu, zdəgagha a həɲ guli wu,» ka'a. Ta wya maga manda va ya mna zlahu lu ta tsa pla ghəɲ ya kay guli. ⁹ Ka'a guli mantsa: «Wana yu, saghasa yu ɲa maga skwi ya ta kumə ka,» ka'a. Ka hlanatá tsi ta tsa taɲtaɲa pla ghəɲ ta plə lu ya, ka mbədafta nda mahisani. ¹⁰ Magamaga Yesu Kristi ta skwi ta kumə Lazglafta. Ka vlanťá tsi ta ghəɲani ɲa pla ghəɲ turtuktuk səla. Mantsa ya kəl mu ka nzakway nda ghu6a ta wa ira Lazglafta.

¹¹ Inda gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta turtuk turtuk, ta sladu ta sladu ta nzata həɲ ka maga slna taɲ inda fitik, ta gdata ta vla va tsa skwi turtuk ɲa hərdiɲta dmaku ya, ama laviɲ a ta hərdiɲta wa. ¹² Ama Yesu Kristi ná, turtuktuk vlata tsatsi ta ghəɲani ɲa pla ghəɲ ɲa hərdiɲta dekdek ta dmakwa mnduha. Tahula tsa, ka nzatá tsi nda ga zeghwa Lazglafta. ¹³ Ndanana, hada nzata tsi ka kzla pghanata Lazglafta ta ghumahani ka skwa ta diɲlay səlani. ¹⁴ Ma tsa vlatani ta ghəɲani turtuktuk ya, ka nanəftá tsi ka gwal tduka ɲa dekdek ta wa ira Lazglafta, ta gwal ta ghu6iɲta tsi ta dmakwa taɲ. ¹⁵ Ta tsalamaptsala Sulkum nda ghu6a guli kazlay: Prək tsa pla ghəɲ turtuktuk ya kə'a. Ka'a karaku na:

¹⁶ «Wya tsa dzratawi dza'a yu dzrafta nda həɲ ma tsa fitik ya, ka Mgham Lazglafta.

Dza'a famfa yu ta zlahuha da da ɲuďufa taɲ, dza'a thanamtha yu ta həɲ ma ghunislaka taɲ,» ka'a.

¹⁷ Ka'a guli mantsa: «Haď yu dza'a havglakta dekdek ta dmakuha taɲ, nda krughuvha taɲ wu,» ka'a. ¹⁸ Ka plinispla Lazglafta ta dmakwa mnduha ná, pahəgla a mnduha ta skwi ɲa vlanťá Lazglafta ɲa hərdiɲtá dmakuha wa.

* 10:7 Aya 5-7: Zabura 40:7-9, manda ya ta mnə Grek ɲa ghalya.

Gavanamava gava ta Lazglafta

¹⁹ Mantsa tama zwanama dá, nda pla vgha mu ta lami da tsa vli nda ghuḁa katakata ya nda ma usa Yesu. ²⁰ Tanaptá Yesu ta zlala, ka tamaptá lfida tvi ṇa lami nda tida ṇa mutsa hafu. Tsa zlala kuhwanap lu ya ná, vərḁa ka vgha Yesu dza lu yeya. ²¹ Tsaya tama ná, mamu mu nda mali ta ghəṇa gwal dra skwi ṇa Lazglafta ta hemanata, ta nzanaghatá həga Lazglafta. ²² Ma tsa nzakwani mantsa ya tama, gavanamava gava ta Lazglafta nda ṇuduf turtuk, nda fata ghəṇ dar, nda ghuḁata ṇuduf kul haḁ dmaku mida, nda mbazatambaza nda imi tsələṇa. ²³ Sladafmaslada ta fatá ghəṇa mu ka gḁata mu ta va mnay kazlay: Tsa mndu ta tamaftá imi ta sləmən ya ná, ṇərma mndu ya kə'a. ²⁴ Nghapma nga ka sani nda sani, ṇa vlamatá mbrakwa ḁvuvustá vgha nda maga skwi dina. ²⁵ Ma tsanap mu ta tska vgha mu manda ya ta snuta sanlaha ta tsanapta ya. Katək ná, vluvusma mbraku sani nda sani. Sganaghamasga, kabga nda sna mu kazlay: Ndusa fitika vragata Mgham Yesu kə'a.

²⁶ Tahula snanṭa mu ta vərḁa tvi, ka gḁata mu ta gəgəltá dmaku ka palama katsi, grafmagra kazlay: Ta haḁ sana skwi dza'a vlata lu ṇa pla ghəṇ ṇa hardiṇtá dmaku wu kə'a. ²⁷ Ta ghəṇa kzlay ma zlən dza'a kzlə lu ta guma Lazglafta. Tsa guma ya ná, nda bla katakata, ka vu ghandand nzakwani dza'a dra ghumahani. ²⁸ Dər wati ma mndu ta kwalaghuta snatá zlahā Musa, ka mamu masləmtsəḁha his ka hkən a tsi ta grafta katsi, ta dzadza lu ta tsa mndu ya, haḁ tawa hidahida tida wa. ²⁹ Ka si mantsa ya nzakwani nda zlahā Musa ya ní, kighkigh dza'a nzakwa tsi nda mndu ta zlridiṇtá Zwanṇa Lazglafta, ka razanaftá Sulkum ya ta vlamatá zdakatahuḁi ya tama? haḁ hayhayani wu, ka'a nda us ya kəl Lazglafta ka dzraftawi nda tsi, ka ghuḁiṇṭa nda tsi ya. ³⁰ Nda sna amu ta tsa mndu ta mnay kazlay: I'i dza'a vranamtá mndu ta skwi ya maga tsi, i'i dza'a planamta kə'a ya. Ka'a guli na: «Dza'a tsanaghatṣa Mgham Lazglafta ta guma ta mnduhani,» ka'a. ³¹ Skwa zlənṇay gwada ta dəḁamta mndu da dzva Lazglafta ya ta vla hafu.

³² Havakwahava ta nzakwa ghuni ghalya ma tanṭanṇa snanṭa ghuni ta gwada Lazglafta. Ma tsa fitik ya ná, susa kuni ta duni, ka su'uwaftá kuni ta indani. ³³ Ta kəma inda mnduha rarazata lu, ka ganaptá iri ta sanlaha mataba ghuni tazlay. Ma sana fitik guli, ta gway kuni ta vgha nda sanlaha ta ghuya mndərga tsa ḁanṇa ya. ³⁴ Ksuksa ka hidahida ta kaghuni, na gwal ya hlaf lu ka pghamta ma gamak ta gwada ta Yesu. Hlугudughunusha lu ta huzla ghuni, ta rfu nda rfa kuni, ndanən a kuni wu, kabga nda sna kuni mamu skwi da kaghuni ta malaghutá inda skwi kə'a. Tsa skwi ya guli ná, ṇa kdekedzer, nzakwani. ³⁵ Mantsa tama, ṇavawa ṇa ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda fata ghəṇa ghuni ta Lazglafta. Ka ṇavanṇa kuni, dza'a mutsay kuni ta nisələ ghuni dagala. ³⁶ Skwi ya ta raghunata ná, nzata ghuni nda su'ay, ka maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta, ṇa vlaghunatani ta skwi ya taghunaf tsi ta imi ta sləmən. ³⁷ Ka lu vindafṭa ma deftera Lazglafta na:

«Ta bəts nzdá guli ná,
dza'a saghasa tsa mndu dza'a sagha ya, gərdəta a wa.

³⁸ Mndu ya tḁukwa ta wa ira ḁa ná,
dza'a nzakway nda hafu nda ma zlgḁay nda ṇudufani.
Ama ka vraghuvra tsi nda hul zdəgləghihata a tsa mndu ya wa,» ka'a.

³⁹ Amu ná, nza a amu tekw mataba gwal ta vru nda hul ṇa zadṇtá ghəṇa tanṇ ya wa. Ama nda nza amu tekw mataba gwal ta zlgḁafta ta dza'a mutsa mbaku ya.

11

Zlghay nda ɲɔɖuf

¹ Zlghay nda ɲɔɖuf ná, graftá skwi ya faf lu ta ghəɲ tida ya. Fatá vgha kazlay: Mamu tsa skwi ya kahwathwata kə'a ya, dər ta ngha a iri. ² Ta ghəɲa zlghay nda ɲɔɖufa taɲ, kəl Lazglafta ka ghubanaghatá mnduha ghalya.

³ Nda ma zlghay nda ɲɔɖuf snarɲa mu kazlay: Nda gwaɖani magafta Lazglafta ta inda skwiha kə'a. Inda skwi ya ta nghanɲa lu nda iri ná, sabə ma skwi ya kul nghanɲa* iri həɲ.

⁴ Nda ma zlghay nda ɲɔɖufani klafta Abel ta skwa pla ghəɲ ta malaghutá dɪnaku ka ɲa Kayinu, ka vɲarɲá Lazglafta. Tsa zlghay nda ɲɔɖufani ya kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tɖukwa, kabga tsu'aftsu'a ta tsa skwi vɲarɲ tsi ya. Nda mta† Abel má mndani, ama kabga zlghay nda ɲɔɖufani ná, tata gwaɖa tsatsi.

⁵ Nda ma zlghay nda ɲɔɖuf kəl Lazglafta ka klaghatá Inuk ta luwa, ɖarɲ a ta mtaku wa. Ngha a lu guli wu, kabga klaghakla Lazglafta da tsatsi. Ka lu vindafɲa ma deftera Lazglafta na: Zɖaganazɖa Inuk ta Lazglafta‡ ma kɖaku tsi ka klaghata ta luwa. ⁶ Ka haɖ zlghay nda ɲɔɖuf wu ná, haɖ fitik zɖagana mndu ta Lazglafta wa. Mndu ta gavadaghata da Lazglafta ná, dɪna ka graftani kazlay: Mamu Lazglafta, ta magay ta skwi dɪna guli ɲa gwal ta zbay kə'a.

⁷ Nda ma zlghay nda ɲɔɖuf snata Nuhu ta gwaɖa ya mnana Lazglafta ta ghəɲa skwi dza'a magaku ta kul nghanɲa iri karaku. Ka tsafɲa tsi ta kwambalu dagala manda ya mnanaf Lazglafta. Ka lamə tsi dida nda gwal ga taɲ tani, ka mbafɲa həɲ. Ma tsa magatani mantsa ya tsanaghata tsi ta guma ta ghəɲa haɖik. Ka klaftá Lazglafta ka mndu tɖukwa§ kabga zlghay nda ɲɔɖufani.

⁸ Nda ma zlghay nda ɲɔɖuf snata Abraham ta hgu hgaf Lazglafta, ka sli'afɲa tsi ka laghwi ta haɖik ya dza'a vɲarɲa Lazglafta ɲa ɲani. Ta sli'afɲa tsi, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ⁹ Nda ma zlghay nda ɲɔɖuf, ka lagha tsi nzata ka matbay ma tsa haɖik dza'a lu vɲarɲa, tanaf Lazglafta* ta imi ta sləməɲ ya. Ka nzaku tsi ta nzaku ma həga tumpul, mantsa ya i Izak nda Yakubu guli ta nzakway ka gwal nda gwa həɲ ma tsa tatá imi ta sləməɲ ya. ¹⁰ Ka nzatá Abraham ka kzla tsa luwa dihana Lazglafta ta tughwani† ya. Lazglafta ka ghəɲani ta garafta, tsatsi mnda bafta guli.

¹¹ Nda ma zlghay nda ɲɔɖuf mutsafta Abraham‡ ta zwanɲ ma halatani katakata. Markwa taɲ Sara guli tsutsa ka dzəghəɲ. Ka fatá tsi ta ghəɲani kazlay: Dza'a magay Lazglafta ta skwi manda ya mna tsi kə'a. ¹² Mantsa ya, ma mndu turtuk ya nda hala, ta ghwanɲ a ka mtaku wu, yata lu ta zivra mndu nda ndəgha manda tekwaɲta ta luwa, nda ya manda wutak ghwa§.

¹³ Ma zlghay nda ɲɔɖuf rwuta həɲ demdem, ta kul mutsaftá həɲ ta magatá tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta həɲ ya. Ama grafgra həɲ kazlay: Dza'a magaku tsa skwi ya kə'a, harharhar ghəɲa taɲ ta ghəɲani. Ka graftá həɲ kahwathwata kazlay: Matbay ɲni ta wawutá wawaku* ta na ghəɲa haɖik

* 11:3 Ngha ta Zlrafta 1, Zabura 33:6, 9. † 11:4 Zlrafta 4:3-10. ‡ 11:5 Zlrafta 5:24. § 11:7 Zlrafta 6:13-22. * 11:9 Aya 8-9: Ngha ta Zlrafta 12:1-5, 23:4, 35:12, 27. † 11:10 Ngha ta 11:16, 12:22. ‡ 11:11 Ngha ta Zlrafta 18:11-14, 21:2. § 11:12 Ngha ta Zlrafta 22:17. * 11:13 Ngha ta Zlrafta 23:4, 1 Krunik 29:15, Zabura 39:13.

na kə'a. ¹⁴ Tsa gwal ta mnay mantša ya ná, maran[†] mara hən ban[†] luwa kazlay: Ta kza vla tan hən kə'a. ¹⁵ Ndanəgla a hən dekdek ta tsa vli sabə hən ya wa. Ka má ta ndanay hən kasi, má si vraghuvra hən. ¹⁶ Kahwathwata ná, vli ta malaghutá tsaya ŋa tan ta pahan[†]ta, vli ya ta nzakway ta luwa. Tsaya kəl tsi ka zdəganatá Lazglafta, na hgay ta hə hən ka Lazglafta tan. Ka payanaftá tsi ta luwa tan ta hən.

¹⁷ Nda ma zlghay nda ŋuduf kumafta Abraham ta vlatá zwanjani Izak ŋa pla ghən ma dzəghan[†]ta ya dzəghan Lazglafta. Ka kumaftá tsi ta vlatá tsa kdakwakdakwa zwanjani turtuktuk ya, dər má si tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən[†] ta ghən[†] tsa zwan ya. ¹⁸ Ka Lazglafta si mnanata na: «Nda ma Izak ya taghaf yu ta imi ta sləmən[†] ya dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ¹⁹ Ka fata Abraham ta ndanani kazlay: Lavin[†]lava Lazglafta ta vraganaptá mndu ma mtaku nda hafu kə'a. Tsaya tama ná, ka nzaku Izak manda mndu vraganap lu ma mtaku kahwathwata.

²⁰ Nda ma zlghay nda ŋuduf tfanaghata Izak ta wi ta i Yakubu nda Isuwa, ta ghən[†]ta nzaku ya ká hən dza'a nzakway ta kəma.

²¹ Nda ma zlghay nda ŋuduf tfanaghata Yakubu ta wi ta zwana Yusufu ma ndusakwani ka mtaku. Ta tfa tsi ta tsa wi ya ŋa tan, ka dzuḅuntá tsi ta vgha ta wa dafani ka tsəlḅu ta kəma Lazglafta[†].

²² Nda ma zlghay nda ŋuduf mnanata Yusufu ta zwana la Isra'ila ma ndusakwani ka mtaku kazlay: Dza'a sli'apsli'a hən ma hadika Masar kə'a. Ka mnanatá tsi ta hən guli ta skwi ka hən dza'a magay nda ghudzifani[§].

²³ Nda ma zlghay nda ŋuduf dīfanata dadahani ta Musa ka tili hkən manda yata. Dinadina tsa zwan ya ta wa ira tan. Zlənaf a hən ta ḅlanapta tan ta zlaha mghama Masar wa.

²⁴ Nda ma zlghay nda ŋuduf kwalaghuta «Musa ma glatani ta hgay ka zwanjani makwa Fir'awna.* ²⁵ Ta dran ghuyay da ta dan[†]wa kawadaga nda mnduha Lazglafta, ka rfay da ta rfu ma gay da ta dmaku ŋa fitik kwitikw. ²⁶ Mal ghuydipta mnduha ta dan[†]wa manda ya dza'a ghuyanapta lu ta Kristi ya, ka inda skwa gadghəl ta hadika Masar,» ka'a, kabga nda fa ŋudufani ta skwi ya dza'a vlan[†]ta Lazglafta ta kəma.

²⁷ Nda ma zlghay nda ŋuduf sli'afta Musa ka zlanatá hadika Masar, kul zlən[†]ta gatá sida mgham. Ka dihavatá tsi manda skwi nda ngha ta Lazglafta ya kul lavin[†]tá lu ta nghan[†]ta nda iri ya.

²⁸ Nda ma zlghay nda ŋuduf tahananatá tsi ta skala Pak. Tahafwa taha ta us ta watgha, ka'a nda la Isra'ila, kada kwala duhwala Lazglafta ya dza'a ghunakta lu da rwa zumala la Masar da rwin[†]tá ŋa ghuni guli, ka'a.

²⁹ Nda ma zlghay nda ŋuduf tsughwadapta zwana la Isra'ila ta drafa dva manda skwi ta ghwalata vli. Ama ka tsughwadapta an[†]ni manda ŋa tan ya ka la Masar ná, ka nu'am[†]tá hən mida.

³⁰ Nda ma zlghay nda ŋuduf zlin[†]ta la Isra'ila ta muhula luwa Yeriku manda magata tan ta fitik ndəfā[†] ta wawanafta.

[†] **11:18** Ngha ta Zlrafta 22:1-14, Aya 18: Ngha ta Zlrafta 21:12. [†] **11:21** Aya 20: Ngha ta Zlrafta 27:27-29, 39-40, aya 21: Ngha ta Zlrafta 48:1-20, 47:31. [§] **11:22** Ngha ta Zlrafta 50:24-25, Sabi 13:19.

* **11:24** Aya 23: Ngha ta Sabi 2:2, 1:22. Aya 24: Ngha ta Sabi 2:10-12. [†] **11:29** Aya 27: Ngha ta Sabi 2:15, aya 28: Ngha ta Sabi 12:21-30. Aya 29: Ngha ta Sabi 14:21-31.

³¹ Nda ma zlg hay nda ɲɔɖuf tsu'af[†]ta Rahab, sana marakw ta hla iri ta mnduha la Isra'ila ta labə da vitsa luwa taɲ. Ma lagha la Isra'ila da rwanatá gwal pgha ghəɲ nda Lazglafta, ka zlanatá hən ta tsatsi nda hafu.

³² Nu dza'a mnəgalta yu ka malaghutá tsa tama? Nda hta fitik ka mnəgalta da ta gwada ta ghəɲa i: Zideyun, nda Barak, nda Samsun, nda Yafte, nda Dawuda, nda Samuyel, nda la anabiha[§]. ³³ Hahən ná, nda ma zlg hay nda ɲɔɖuf zazakta hən ta hadikha nda vulu. Ka magatá hən ta skwi tdukwa, ka mutsaftá hən ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta hən. Ka hahanaftá hən ta wi ta rverihə. ³⁴ Ka nintá hən ta zlg hakwa vu ləmtək. Ma sli'a mnduha pslata hən nda kafay, ka ndaptá hən mida. Had mbraku ma hən wu, ama ka nuta hən ka gwal nda mbra. Ma fitika vulu, ka nuta hən ka bigwala, ka ɲawaftá hən ta sludza hadikha kavghakavgha. ³⁵ Ka nghəlanjá mi'aha ta mnduha taɲ si ta rwuta ta vragapta^{*} nda hafu.

Ama sanlaha ya ná, kwihiɲ nda kwikwiha lu ta hən ka tatadaptá hən, ka kwalgahutá hən ta zlanatá hən ɲa mutsa sli'agapta ma mtaku nda hafu ya ta malaghuta. ³⁶ ɲa sanlaha ya guli ná, gaga nda gaga lu ta hən, ka sləvaptá hən. Tsatsaf nda tsatsa lu nda zida ta sanlaha ka pghamta ma gamak. ³⁷ Nda pala zlazlertsata lu ta sanlaha ka pslatá hən, datsanap nda datsa lu ta sanlaha, tsasla nda kafay lu ta sanlaha, ka pslatá hən. Hwayapta ka ra vli ɲa sanlaha, ka nutá hən ka pdu ka kla huta ta tuwak nda ɲa gu ta vgha. Ka ghuyanaptá lu ta dənwa, ka ganaptá lu ta iri[†] ta hən. ³⁸ Hwahwayaku ka ra vli kurandazl ma mtak, nda ya ma ghurum ma hadik ɲa sanlaha. Ra a ghəɲa hadik ka ɲa tsa mnduha ya wa.

³⁹ Inda taɲ zdəganazda hən ta Lazglafta, kabga zlg hay nda ɲɔɖufa taɲ. Tsaw ta mutsaf a hən ta tsa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta hən ya wa. ⁴⁰ Payafpaya Lazglafta ta skwi ta malaptá dɪnuta ɲa mu. Ma ndanani ná, va a ta dzanaghatá ghəɲa slnani nda hahən nda ghəɲa taɲ kul had amu hada wa.

12

Mbra vgha ma ghuya dənwa

¹ Tsaya tama, mantsa ya ndəghata tsa masləmtsəkha ta wamafta ya. Pghinmapgha ta inda skwi ta ndəgamata ta gərda amu, nda dmakuha ta kasa amu, ka hwaya mu dɪna ta vərɖaka hwaya ya mnama Lazglafta ɲa hwayay. ² Ka fafta mu ta iri ta Yesu ya ta tahamatá zlg hay nda ɲɔɖuf, tsatsi guli dza'a ɓhadamaghata da vla dzatá ghəɲani. Tsatsi ta tsu'af[†]ta mtutani ta udza zləɲay. Ksa a ka hula nda mndərga tsa mtaku ya wu, kabga nda fa ghəɲani ta rfu ya payana Lazglafta. Ndana tama, nda ga zeghwa Lazglafta^{*} ta nzakwa tsi.

³ Ndanawandana ta ghəɲa ya ka Yesu su'af[†]ta mndərga husanɲa ya husan tsi ta ghwadaka mnduha, kada kwala kuni ta rwa malandugu. ⁴ Ma vulu ya ta vulu kuni nda dmaku ná, ta vula a kuni karaku ta ya dza'a kladaghunaghata ta wa hɖak wa. ⁵ Zanapza kuni ta gwada Lazglafta ta vla mbraku ɲa zwanani ra?

[†] **11:31** Aya 30: Ngha ta Yusuwa 6:12-21, aya 31: Ngha ta Yusuwa 6:22-25, 2:1-21. [§] **11:32** Ngha ta Guma 6-7, 4-5, 11-12, 1 Samuyel 16:1-1 Mghamha 2:11, 1 Samuyel 1:1—25:1. ^{*} **11:35** Aya 33: Ngha ta Daniyel 6, aya 34: Ngha ta Daniyel 3:1-30, aya 35: Ngha ta 1 Mghamha 17:17-24, 2 Mghamha 4:18-37.

[†] **11:37** Aya 36: Ngha ta 1 Mghamha 22:26-27, 2 Krunik 18:25-26, Irmiya 20:2 37:15, 38:6, aya 37: Ngha ta 2 Krunik 24:21. ^{*} **12:2** Ngha ta Zabura 110:1.

«Zwan̄a dā! Ka ta zlahay Mgham Lazglafta ta kagha katsi, fafa ta ghəŋ, ma klā ka ta ghəŋ tida ka dvagħaghadvā tsi.

⁶ Mndu ta zlahu tsi ta d̄vu Mgham Lazglafta.

Mndu ya klaf tsi ka zwan̄ani† ta dzə tsi guli.»

⁷ Su'uwasu'a ta ghuya dāŋwaha ya ta kəl Lazglafta ka zlahā kaghuni nda tsi. Tsa ghuya dāŋwa ya ta maran̄ta kazlay: Klaf ka zwanani Lazglafta ta kaghuni kə'a. Mamu zwan̄ kul haď dani ta zlahay ra? ⁸ Ka si zlahā a tsi ta kaghuni ka zwanani ya wu katsi ná, vərđā zwanani a kuni wu, masagwa kuni nda tsa.

⁹ Skwi guli ná, mamu mu nda dadaha mu ma na ghəŋa haďik na ta zlahā amu, ta snay mu ta gwada da həŋ. Dani ma Sulkumha yeya tama dza'a kwal mu sna gwada da tsi ŋa mutsa hafu rki na? ¹⁰ Ta zlahay dadaha mu ta amu ŋa fitik kwitikw, manda ya ta gradapta həŋ kazlay: Ma dza'a dīna mantša kə'a. Ama Lazglafta ná, ŋa kata amu ta zlahā tsi ta amu, ŋa mutsay mu ta mayaka mu ma tsa nzakwani nda ghuḁa ya. ¹¹ Ma tsa fitik ta zlahu lu ta amu ya ná, nda nza ka skwi kul zdəgamata, rfa a mu ta rfu ta ghəŋani wa. Ama tahula tsa, ŋa yiganaptani ta zdaku, nda nzaku tdukwa ta tsa gwal zlahaf lu ya.

Dvu nda zlahu

¹² Ka si mantša tsi, dayapwadaya ta dzvuha ghuni ta hərfuta ya. Sifanafwa sifa ta karama ghuni ta laḁuta ya guli. ¹³ Mbəḁawambaḁa ta mbəḁa ta tvi ya nda slada‡, kada kwala səla ya nda wərđā ta kdīŋta, katək ná, ka mbafta tsi.

¹⁴ Zbwazba ta nzata nda zdaku nda inda mndu. Ka nzata kuni nda ghuḁa ta wa ira Lazglafta. Ka haď tsi mantša wu ná, haď ya dər turtuk ma kaghuni dza'a nghan̄tā kuma Lazglafta wa. ¹⁵ Dasuwa ka kuni yaha mndu dər turtuk da mbəḁanata hul ta zdakatahuda Lazglafta. Yaha ya dər ka turtuk da nzakway manda slrəŋ dāḁdaha da d̄yamta ka ḁadza ndəghata mnduha§.

¹⁶ Dasuwa ka kuni, yaha gwal ta hliri nzakway mataba ghuni. Yaha mndu dər turtuk mataba ghuni da vzīntā skwi ta nzakway ka ŋa Lazglafta, manda Isuwa ta skwaptā ma malmalani nda skwa zay kwen̄kwen̄ ya. ¹⁷ Tahula tsa, manda ya snay kuni, ka lagha tsi da zlgha tfawani da dani, ka kwalagħuta dani. Traptra ta ksanaktā ghəŋa dani, kulam nda psayni ta tsa tfawi ya nda ima taw* ta iri.

¹⁸ Gavadagha ta vata ghwā Sinay lavīŋ lu ta ksantā nda dzvu ya a kuni wa. Dər tavata vu ta zlghaku gigiga, dər tavata grusl tđik, dər tavata mghama falak, ¹⁹ dər tavata ghudzaga duli, dər tavata kuzlahatā lwi ya kəl gwal ta snay ka mnay kazlay: Ma gwad̄gəlgana† ka kə'a ya a kuni wa. ²⁰ Ndəḁandəḁa həŋ ta dzvu, kabga lavīŋ a həŋ ta ŋaftā tsa skwi mnana lu ta həŋ kazlay: Inda mndu dza'a ksantā tsa ghwā ya, dər má nīmtak tsi, dza'a zlərtsazlertsā lu nda pala kə'a ya. ²¹ Ka ganaftā tsa skwi nghan̄ həŋ ya ta zləŋ ta həŋ, ka mnə Musa kazlay: Ta ghudzaku vgha dā da zləŋ‡ katakata kə'a.

²² Ama kaghuni, gavadagha ta vata ghwā Siyuna, nda ya tavata luwa Lazglafta ya ta vla hafu tsaya ta nzakway ka Ursalima ta luwa, nda tskata vgha duhwalha Lazglafta ka rfu kul lavīntā lu ta mbəḁaftā həŋ ya kuni. ²³ Gavadagha tavata guyatā vgha mnduha Lazglafta ta nzakway ka zumaliha vindam lu ta hga tan̄ ma defferi ta luwa kuni. Gavadagha tavata mnda tsa

† 12:6 Ngha ta Mahdihi 3:11-12. ‡ 12:13 Aya 12-13: Ngha ta Isaya 35:3 nda Mahdihi 4:26.

§ 12:15 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:17. * 12:17 Aya 16-17: Ngha ta Zlrafta 25:29-34, 27:30-40.

† 12:19 Aya 18-19: Ngha ta Sabi 19:16-22. ‡ 12:21 Aya 20: Ngha ta Sabi 19:12-13, aya 21: Gray nda Vrafta ta Zlahu 9:19.

guma ta ghəŋa inda mnduha demdem ta nzakway ka Lazglafta kuni, nda ya tavata sulkuma mnduha tdukwa, gwal ta kdanakta ya kuni. ²⁴ Gavadagha tavata Yesu ta nzamta mataba mnduha nda Lazglafta ŋa dzraftawi ka lfid'ya kuni. Gavadagha tavata usa Yesu ya kəl tsi ka wutsikatá mnduha nda tsi ya kuni. Malaghumala gwada ta gwadə tsa us ya, ka ŋa Abel[§] ta mnata.

²⁵ Dasuwa ka kuni! Yaha kuni da kwalaghutá snantá lwa Lazglafta ya ta gwada nda kaghuni! Ghalya, tsa gwal ta kwalaghutá snatá gwada tsa mndu ta mnay ŋa tanj ta ghəŋa hadik* ya ná, ndap a hən ma guma wa. Amu yeya dza'a ndapta ka mbədanambəda mu ta hul ta Lazglafta ta gwada nda amu daga ta luwa rki tama? ²⁶ Ma tsa fitik ya, ka ghudzanaftá lwa Lazglafta ta hadik. Ndanana, ka tamaftá tsi ta imi ta sləmən kazlay: Ta turtuktuk ta dza'a ghudzanafta yu guli ŋa kwanahani. Hadik nda ghəŋani a dza'a yu ghudzanafta wu, nda luwa[†] tani kə'a. ²⁷ Tsa gwada ya mnə tsi kazlay: Ta turtuktuk kə'a ya ná, ta maray ŋa mu kazlay: Inda skwi ya zlaganap lu nda tsa ná, dza'a ghudzanafghudza lu ŋa hlutani, kada gdavata tsa kul had ta ghudzavata ya.

²⁸ Ya mantsa tsi ya, rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá ga mgham ya kul had ta ghudzavata. Maranmamara ta tsa rfay mu ya nda ma maganatá slna ya ta zdəganata nda hanintá ghəŋ, nda ya nda zləŋay. ²⁹ Lazglafta mu ná, vu ta zadanatá[‡] skwi ya.

13

Vəda gwal nda guya ghəŋa tanj

¹ Gd'avawagda nda dvuvustá sani nda sani manda la zwanama. ² Yaha kuni zanaptá tsu'af ta dina ta matbay. Ma tsa magay mantsa ya kəl sanlaha ka tsu'af duhwalha Lazglafta kul snantá* hən. ³ Havapwahava ka gwal ma gamak, manda skwi kawadaga kuni nda hən. Havapwa hava ka gwal ta gə lu ta iri ŋa tanj, kabga mnda səla kaghuni guli manda va hahən.

⁴ Inda kaghuni demdem, vlanjwavla ta sgit ta kluvta vgha, yaha marakw dər zə'al da hliri, kabga dza'a tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa gwal ta maga sli'in[§]sl'iŋ, nda gwal ta hliri tani.

⁵ Yaha tsemi da tđaghatá kaghuni. Rfawarfa ta rfu ta ghəŋa kuraghuta ya da kaghuni, kabga ka Lazglafta na: «Had'yu dza'a zlaghata wu, had'yu dza'a walanatá[†] vzighista wu,» ka'a. ⁶ Tsaya ta kəl dər wati ma amu ka mnay nda fata ghəŋ kazlay: ta katay Mgham Lazglafta ta i'i, had' sana skwi ta zləŋə yu wu, nu dza'a magihata mndu[‡] na kə'a ya.

⁷ Havakwa maliha ghuni, gwal ta mnaghunatá gwada Lazglafta. Havakwahava ká hən nzakwagapta, nda ya ká hən mtaku[§]. Ka kla kuni ta sada zlghay nda nđufu ta tanj. ⁸ Va tsa Yesu Kristi ya ta nzakway dahawu, tsa tsatsi ya ta nzakway gita, tsatsi dza'a nzakway ŋa kdekeden guli. ⁹ Dasuwa ka kuni, yaha sana ghwadaka tagha skwiha kavghakavgha da sagha da ghəŋa ghuni. Zđakatahuda Lazglafta na skwi ta mbranaftá nđufu mndu. Tagha

§ 12:24 Ngha ta Zlrafta 4:10. * 12:25 Gray nda Sabi 20:22. † 12:26 Ngha ta Hagay 2:6. ‡ 12:29 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 4:24. * 13:2 Ngha ta Zlrafta 18:1-8, 19:1-3. † 13:5 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 31:6, 8, Yusuwa 1:5. ‡ 13:6 Ngha ta Zabura 118:6. § 13:7 Gray nda 10:32-33.

skwi kavghakavgha ta ghəŋa za skwa zay a wa. Gwal ta ksa tva mndərga tsa tagha skwi ya ná, haď ta kata* həŋ wa.

¹⁰ Tsa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, haď wa tan ka za skwi ta ŋa mu ma gwir† wa. ¹¹ Tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, usa rini ŋani ta kladamta da tsa vli nda ghuba katakata ya, ŋa pla dmaku. Ama slu a tsa rini ya, ta drijta tahula luwa‡ lu. ¹² Tsaya kəl Yesu ka mtuta guli tahula luwa§, ŋa ghubijntá dmakwa mnduha nda ma ŋani ma us. ¹³ Sli'afmasli'a amu tama ka dza'a mu da guyay tahula luwa, ka su'a amu guli ta mndərga tsa giri ganap lu ya, ¹⁴ kabga ta na ghəŋa hadik na a luwa amu ŋa kdekedzen wa. Ama luwa dza'a nzakway* ŋa kdekedzen ŋa amu ta pahay. ¹⁵ Gďamagďa ta zləzlva Lazglafta ka nzakwa tsi manda skwa pla ghəŋ nda ma Yesu Kristi. Zləzlva ma hgani nda gwada ma wa mu. ¹⁶ Yaha kuni zlanatá maga zdaku, nda katanťá mndu, kabga mndərga tsa skwiha ta vlata həŋ ya ta zdəganatá Lazglafta.

¹⁷ Snawasna ta gwada da maliha ghuni, ka sna kuni ta skwi ta mnaghunata həŋ. Hahəŋ ta nghapta ka hafa ghuni, kabga dza'a zlghay həŋ ta wani da Lazglafta. Snawasna ta gwada da həŋ, ya dza'a kəl həŋ ka maga slna tan nda rfu, nda ŋada ghəŋ a wa. Ka nda ŋada ghəŋ tsi ná, kataghunaťá a tsa wa.

¹⁸ Magawa du'a ta ghəŋa aŋni. Grafgra ŋni kazlay: Haď sana ɓədzaku ya maga ŋni wu kə'a ma ndana ŋni. Ta kumay ŋni ta gďata ŋni ta maga skwi dínadina inda fitik. ¹⁹ Kdəkwakdək, ta ndəɓa dzvu yu da kaghuni, magawa du'a ta ghəŋa da, ka mutsidifta Lazglafta ta vradapta da misimmisim da kaghuni.

Maga du'a

²⁰ Lazglafta ya ta vla zdaku ta vraganaptá Mgham mu Yesu mataba gwal nda rwa, ka nzakw tsi ka mndu dagala ta ngha tuwakha. Nda ma usani vla tsi ŋa pla ghəŋ, mutsafta lu ta dzraftawi ŋa kdekedzen. ²¹ Ka vlaghunavla Lazglafta ta mbrakwa maga inda skwi dīna, ŋa magay ghuni ta skwi ya ta kumə tsi. Ka maga tsi ma amu ta skwi ya ta zdəganata nda ma Yesu Kristi ta nzakway ŋani glaku ŋa kdekedzen ya. Amin!

Kdijta nda ga zgu

²² Zwanama da, vindaghunaf vinda yu ta na ɗelewer na ŋa vlaghunatá mbraku. Ki'a nda ki'a yeya vindaghunaťa yu. Kdəkwakdək ka ŋanata kuni ta tsəna gwadaha na ma ŋudufa ghuni. ²³ Ta snaghunamsna yu kazlay: Zliginjla lu ta zwanama mu Timute† ma gamak kə'a. Ka ɓhagagha ɓha tsi misimmisim, dza'a labla yu da kaghuni kawadaga nda tsi.

²⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta maliha ghuni demdem, nda inda mnduha Lazglafta tani. Ta ga zgu zwanama ma luwa Italiya ŋa ghuni.

²⁵ Ka nza zdakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

* **13:9** Ngha ta Ruma 14:2-23, 1 La Kwarent 8:8, La Kwalus 2:16-22, 1 Timute 4:3. † **13:10** Gray nda 9:11-14, 13:11-12. ‡ **13:11** Zlahu 16:27. § **13:12** Ngha ta Yuhwana 19:17, 20. * **13:14** Gray nda 11:10, 16. † **13:23** Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1.

Tsgħa ta lwa Yakubu

Ga zgu

¹ I'i Yakubu ta nzakway ka kwalva i Lazglafta nda Mgham Yesu Kristi, ta ga zgu yu ɲa ghuni mndəra mnduha Ghwanpɔdɛ his ta wutsa ta vgha ta ghəɲa haɖik*.

Mbra vgha ma ghuya ɖaɲwa

² Zwanama ɖa, ka slagħunagħasla dər mndərga wati ma ghuya ɖaɲwa tsi katsi, nghawa ngha manda skwa rfu. ³ Dina ka sɲaɲta ghuni kazlay: Skwi ta dzəghaɲtá zlgħay nda ɲuɖufa ghuni ná, ta klagħunak kla ta ksa ɲuɖuf kə'a. ⁴ Ama ɖina ka maravata tsa ksa ɲuɖufa ghuni ya kahwathwata, kada nzakwa kuni ka gwal kul haɖ sana skwi ta ghəɲa ghuni, ka gwal nda dede'a, ka gwal kul haɖ sana skwi ta htapta ma həɲ dekdək. ⁵ Ka mamu sana mndu mataba ghuni pɖugudunus ɖifil katsi, ka ɖawa tsi da Lazglafta, dza'a vlayvla†. Ta muvla Lazglafta nda inda mndu, ta vlay nda zɖaku. ⁶ Ama ka ɖawa tsi nda zlgħay nda ɲuɖuf, yaha tsi dɔaɲtá ghəɲ dər ka ki'a ta ghəɲani. Ka ta dga ghəɲ mndu ná, nda nza ka guram nda gamtsa'uwakwa drəf ta vyə falak dər ndiga ndiga ya nzakwani. ⁷ Yaha mndərga tsa mndu ya da ndanay kazlay: Dza'a mutsay yu ta sana skwi da Mgham Lazglafta kə'a, ⁸ kabga mndərga tsa mndu ya ná, his ɲuɖufani, slada a ghəɲani ma vlaka turtuk ma inda skwi ta magə tsi wa.

Pɖu nda Gadghəl

⁹ Ka rfa zwanama ya ta nzakway ka pɖu ta rfu, kabga nda nza ka mndu nda kapa da Lazglafta. ¹⁰ Ka rfa mndu ka gadghəl guli ta rfu, nda vraganata Lazglafta, kabga dza'a lula manda gəgdakwa vzlizla. ¹¹ Safa fitik ghəɖandaɲ dzafta ta kuzun ná, ɲa ghwalutani, ɲa rkuta vzlizlahani, ɲa luta† ɖinakwa rkatakani. Manda tsaya dza'a luta mnda gadghəl ma slnahani ta magə tsi.

Tiɲwa a Lazglafta ta mndu da ghwadaka skwi wa

¹² Rfu da mndu ta ksa ɲuɖuf ka su'a skwi ta dzghaɲta, kabga tahula dzghaɲta, dza'a mutsay ta zewzewa hafu ya tanaf Mgham Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta inda gwal ta ɖvuta. ¹³ Ka dzghaɲdzgha skwi ta mndu, yaha da mɲay kazlay: Lazglafta ta dzəgha i'i kə'a. Haɖ ghwadaka skwi ta dzəgha Lazglafta wa, dzəgha a tsatsi guli ta mndu wa. ¹⁴ Ka dzghaɲdzgha skwi ta dər wati ma mndu ná, ghudzaku ma vghani ta barafta, ka tɖamta tsi. ¹⁵ Ka zlananzla lu ta ghəɲ ta tsa ghudzaku ya katsi, ɲa zlgħaftani ta huɖi, ɲa yatani ta dmaku. Tahula ndəhafta dmaku, ɲa klaktani ta mtaku guli. ¹⁶ Zwanama ɖa, gwal ta ɖvu yu, ma nanə kuni ta ghəɲa ghuni. ¹⁷ Inda skwi ya ta ɖinuta, nda inda mbəhu ya kul haɖ sana skwi ta ghəɲani ná, ta luwa ta saha tsi, da Lazglafta ta nzakway ka Dani ma tsuwadakha. Haɖ tsatsi ta mbəɖavafta wa, haɖ sana skwi ta zawataku ka grum da tsatsi wa. ¹⁸ Tsatsi ka ghəɲani ta ɖvutá vlamata hafu nda ma gwadani ta nzakway ka kahwathwata, kada nzakwa mu ka taɲtaɲani mataba skwiha ya zlaganap tsi.

* **1:1** Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3, Slɲa gwal ghunay 15:13, Galat 1:19. † **1:5** Ngha ta Mahdihi 2:3-6. ‡ **1:11** Aya 10-11: Ngha ta Isaya 40:6-7.

Ksa slna nda gwada Lazglafta snan̄ər lu

¹⁹ Zwanama da gwal ya d̄vu yu, wya skwi ɲa snan̄ta ghuni: Dina nzakwa inda mndu ka mndu ta gi slru gwada da slēmən̄ani. Ka mndu kul haɗ gwada ta nzun̄ta ta wi a wu, ka mndu ta gi ɓasa ɲuduf^s a wu, ²⁰ kabga haɗ mndu ta ɓasa ɲuduf ta maga skwi ya d̄ina ta zd̄əganatá Lazglafta wa. ²¹ Tsaya tama, pghin̄wapgha ta inda skwiha ya ta ɲɲintá mndu, nda inda ghwadaka skwiha. Tsu'awatsu'a nda hanata ghən̄ ta gwada ya ɲəɓam Lazglafta ma kaghuni ta lavin̄tá mbanaf̄ta hafa ghuni.

²² Nzawanza ka gwal ta ksa slna nda tsa gwada ya. Yaha kuni da nzakway ka gwal ta snamtá snaysnay, da nanatá kuni ta ghən̄a ghuni. ²³ Ka lagha mndu ka snan̄tá gwada kul ksa slna nda tsi ná, ka guram tsa mndu ya nda mndu ya ta ngha tsata vghani ma dalagar. ²⁴ Tahula nghan̄tani ta tsatá vghani ka laghu tsi, ɲa gi zanaptani ta tsa nzakwa tsatani ya. ²⁵ Ama mndu ya ta faftá irani ta zlahuha Lazglafta, zlahuha ya ta vlamata fala'uwatá vgha, ka ndi'af̄ta vgha tɗukwa tida, kul haɗ ta zanaptá gwada tahula snan̄tani, ta ksay ta slna nda tsi ná, dza'a nzakway tsa mndu ya nda rfu ma inda skwihani ta magə tsi.

²⁶ Ka mnda dina yu ka mndu ta gray, tsaw sna a ta ksanaghutá ghanikani wu katsi, nana ghən̄ani ta nanə tsi, bətbət tsa dinani ya. ²⁷ Wya vərda dina ya ta nghə Lazglafta ka dina nda ghuɓa kul haɗ rutsak tida: Nghapta ka zwana tawakri nda wadguha ma ɗan̄waha* tan̄, nda nghan̄ mndu ta ghən̄ani ma ghwadaka skwiha ta ghən̄a haɗik da ɲɲintá tsi ta ghən̄ani.

2

Gala mndu nda gala ná, ɓlin̄tá zlahu ya

¹ Zwanama ɗa, yaha kuni da gala mndu nda gala* ma nzakwa ghuni ma zlghay nda ɲuduf, ma glakwa Mgham Yesu Kristi. ² Grafta: Mbadaka mndu ka gadghəl ka lami da taba guyata ghən̄a ghuni, nda fata halagara dasu, nda sudatá lgut nda bla ta vgha. Ta lamə sana mndu guli ka p̄du nda sudatá gərzan̄ani ta vgha guli. ³ Ka lagha ghuni ka laghwi da nghan̄ta ka tsa mndu nda sudatá lgut nda bla ya, ka kuni nda tsi mant̄sa: «Nzanza kagha ma ya vli d̄ina ya,» ka kuni. Ka kuni nda tsa p̄du ya guli mant̄sa: «Slada slada kagha nda slada hada,» ka «nzanza hada ta haɗik» a ka kuni nda tsi. ⁴ Ka si mant̄sa tsi, daganap a kuni ta vgha ma vgha ghuni nda tsa ra? Nza a kuni ka gwal tsa guma nda ghwadaka ndanu nda tsa guli ra?

⁵ Zwanama ɗa gwal d̄vu yu, fawafa ta slēmən̄. Lazglafta a ta zabaptá gwal ka p̄du ta wa ira gwal ma ghən̄a haɗik, ɲa nzaku ka Gadghəl ma zlghay nda ɲuduf, ɲa mutsay tan̄ ta ga mgham ya tanaf tsi ta imi ta slēmən̄, ta gwal ta d̄vuta ra? ⁶ Ama kaghuni, ka hərtətatá kuni ta gwal ka p̄du. Tsaw sna a kaghuni kazlay: Tsa gwal ka gadghəl ya ta giri ɲa ghuni, ta tsəha kaghuni da vla guma kə'a katək ra? ⁷ Hahən̄ a tsa gwal ta mbərsu'a tsa ɲərma hgu mutsaf kuni ya guli ra?

⁸ Ka snasna kuni ta zlahu Lazglafta, manda ya nda vinda kazlay: Dvudva ta mnda səla manda va ghən̄a gha† kə'a ya ná, magamaga kuni ta skwi d̄ina. ⁹ Ama ka ta gala mndu kuni katsi ná, dmaku tsa ta gə kuni, ksafksa zlahu ta kaghuni, kabga sna a kuni ta ɲani wa. ¹⁰ Dər wati ma mndu ta snatá inda zlahu, ka ɓlanaptá tsi ta ya turtuk ná, ɓlanapɓla ta indani demdem nda tsa.

§ 1:19 Ngha ta Ekleziyast 7:9. * 1:27 Ngha ta Isaya 1:17. * 2:1 Ngha ta Ayuba 34:19. † 2:8 Ngha ta Zlahu 19:18.

¹¹ Va tsa mndu ta mnay kazlay: Yaha ka da hliri kə'a ya ná, va tsatsi guli ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu[†] kə'a. Ala, tsa lagha gha ka kwal kul hlatiri, ka laghwa ka dzatá mndu katsi ná, nda nza ka ka mnda ɓlanaptá zlahu. ¹² Tsaya kəl yu ka mnay ɲa ghuni kazlay: Gwadawagwada ta gwada, ka ndana kuni ta ndanu, manda vərda mnduha dza'a tsanaghata lu ta guma ta həɲ nda ma zlahu ya ta vlamatá fala'uwata vgha kə'a ya. ¹³ Baɗu fitika tsa guma ná, haɗ Lazglafta dza'a tawa hidahida ta mndu ya kul haɗ ta tawa hidahida ta sanlaha wa. Ama tawa hidahida ta ga mgham ta ghəɲa guma.

Zlghay nda ɲuɗuf kul haɗ slnani ná, nda mta

¹⁴ Zwanama da, nu katanaf mnay mndu kazlay: Mamu yu nda zlghay nda ɲuɗuf kə'a, ka haɗ tsi ta maga slnani na? Dza'a mbanafmba tsa zlghay nda ɲuɗufani ya nda tsa ra? ¹⁵ Ka waya ka skwi, mamu sana zwanama, ka sana mukuma a tsi, ka fərɗi'u, haɗ sana skwi ɲa zaɲta taɲ inda fitik guli wu katsi. ¹⁶ Ka sani mataba ghuni nda həɲ mantsa: «Lawala nda vghata zɗaku, ka vlaghunavla Lazglafta ta skwi ɲa bukwa ghuni, nda skwi ɲa zay ghuni,» ka'a, mataba tsa, ta vɓaɲ a kaghuni ta skwi ɲa katanɗa həɲ ya kay wu, nu kataf tsaya na? ¹⁷ Manda va tsaya nzakwa zlghay nda ɲuɗuf guli. Ka haɗ slnani ta maravata wu katsi, nda mta ma vghani.

Haɗ zlghay nda ɲuɗuf, ka haɗ slnani wa

¹⁸ Ama ka waya ka skwi dza'a mnay sana mndu kazlay: Zlghay nda ɲuɗuf ɲa kagha ta ɲanata, maga slna ɲa i'i kə'a. Ala, «mariha mara kagha ta zlghay nda ɲuɗuf kul haɗ slnani, ta maraghatá i'i ta zlghay nda ɲuɗuf nda ma slnaha da.» ¹⁹ Zlghafzlgha kagha kazlay: Turtuktuk Lazglafta kə'a, mantsa nzakwani, ta ɲa gha tsa. Ama dīna ka snarɗa kagha guli kazlay: Zlghafzlgha ghwadaka sulkumha guli manda va tsaya kə'a, ta ghudzaku həɲ da zɓəɓ. ²⁰ Rghargha vgha na. Ta kumay ka kulam gita ta mnaghanta kazlay: Zlghay nda ɲuɗuf kul haɗ slnani ná, haɗ hayhayani wu kə'a ra? ²¹ Ma fitika vlata dzidza mu Abraham ta zwanani Izak ta gwir* ná, ka mndu tɗukwa a hga lu nda ma tsa slnani ya ra? ²² Hada ná, nda nga ka ká zlghay nda ɲuɗufani ta dza'a kawadaga nda slnani. Slna ta hɗanaghatá ghəɲa zlghay nda ɲuɗuf. ²³ Mantsa ya dzatá ghəɲa skwi ya vindam lu ma defteri kazlay: Zlghafzlgha Abraham ta Lazglafta, kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tɗukwa[†]. Tsaya kəl lu ka hga Abraham ka gra[‡] Lazglafta kə'a. ²⁴ Nda nga kuni tama ká mndu nzakway ka mndu tɗukwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, nda ma zlghay nda ɲuɗuf kwenɲkwen yeya a wa.

²⁵ Manda va tsaya[§] nzakwa sana marakw ta hliri, Rahab hgani. Ka marakw tɗukwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, ma tsu'aftani ta gwal vitsa tsa luwa ya, ka kataftá tsi ta həɲ, ka kɗiɲɲá həɲ nda ta sana tvi*. ²⁶ Tsaya tama, ka haɗ hafu ma slu'uvgha ná, nda mta nzakwani, manda va tsaya zlghay nda ɲuɗuf guli, ka haɗ slnani wu ná, nda mta nzakwani guli.

3

Ghwadaka skwi ghanik

[†] **2:11** Ngha ta Sabi 20:14, nda Vrafta ta Zlahu 5:18, Sabi 20:13, nda Vrafta ta Zlahu 5:17. **§ 2:19**

Ngha ta 1 Timute. 4:1 nda Mata 8:29, Markus 1:24, 5:7, Lukwa 4:34. * **2:21** Ngha ta Zlrafta 22:9.

[‡] **2:23** Ngha ta Zlrafta 15:6 [‡] **2:23** Ngha ta Zlrafta 15:6, Isaya 41:8, 2 Krunik 20:7. **§ 2:25** Ngha

ta Yusuwa 2:1-21 * **2:25** Ngha ta Yusuwa 2:1-21.

¹ Zwanama ɗa, yaha kuni da pghamtá vgha ɓeska' ɗa nzaku ka gwal tagha skwi, kabga mal ta ghɛɗa amu dza'a tsanaghata lu ta guma katakata. ² Inda amu ná, dagala krughuvi kavghakavgha ta gə mu. Ka haɗ mndu ta guvtá krughuvi ma gwaɗa wu ná, ɗərma mndu tsaya ta laviɗta nghaftá vghani demdem. ³ Ka fanamfa mu ta tsuhwal ma wi ta plisha ɗa snamata taɗ ta gwada mu katsi ná, laviɗlava mu ta kla inda vghani demdem ɗər ndiga tsi. ⁴ Nghawangha guli ɓa ta kwambalu dagala. Mghama falak yeya ta tiɗway. Nda zwanja suwak kwitikw ta kla mndu ta sway da inda vli ta kumə tsi. ⁵ Manda va tsaya guli ná, sana skwi ki'a katakata na ghanik, mataba fawayha ta mndu. Nduk nda tsa ná, ta ghərɓaku nda skwiha dagala dagala.

Nghawangha guli ta vu ndez kwitikw, laviɗlava ta dɗiɗtá mghama zivak nekwnekw. ⁶ Ghanik guli ná, manda vu nzakwani. Ma tsa ghanik ta nzakway ma amu ya, nzamta inda ghwaɗaka skwi. Mataba fawayha mu nzamta ghanik, ka pgha ɓɗdzaku ta vgha demdem. Ta ghanika mu nzafta duda vu, mbaɗaka ghanik tama ka pgha vu ta nzakwa mu daga yagatá amu ha ka mta ta amu. ⁷ Nda mndɛrga skwiha: Ɗər nimtak tsi, ɗər zarak tsi, ɗər nahadik tsi, ɗər klipi tsi, mndu ta zlahafta. ⁸ Ama ghanik ná, haɗ mndu ta laviɗtá zlahafta wa. Sana ghwaɗaka skwi ya kul laviɗtá lu ta zlahafta. Dagala gruma ta dza mndu mida. ⁹ Nda tsi ta zləzlv mu ta Mghama mu ta nzakway ka Da mu, nda tsi guli ta ksi'a amu ta mnduha magaf lu ta gara vgha* nda Lazglafta. ¹⁰ Ma va tsa wubisim ya ta sli'agapta tfawi nda ksi'i tani. Zwanama ɗa, ra a ka nzakwani mantsa wa. ¹¹ Ta mbəzagapmbəza imi zɗa nda imi ɗaɗɗaha ma va tsa dzuɓay turtuk ya ra? ¹² Zwanama ɗa, Haɗ fwa ghuraf dza'a walaɗtá yafta yakwa Zaytuɗ wa. Haɗ fwa inabi dza'a walaɗta yaftá yakwa ghuraf guli wa. Manda va tsaya guli ná, haɗ imi zɗa ta sabi ma imi nəmna ma guli wa.

Da Lazglafta ta mutsafta lu ta ɗifil

¹³ Wati ma mndu ya nda ɗifil ma ghɛɗani nda sna ta skwi na? Ka mara tsi ta slnahani nda ma nzaku ɗina, nda hanata ghɛɗa ya ta mutsu lu ma ɗifil. ¹⁴ Ama ka ndughundughwa ɗuɗufa ghuni nda draku, nda ya nda ɗva ghɛɗ katsi, ma ghərɓə kuni ta ghərɓaku ka bətbət, ma tsakalana kuni ta wi ta kahwathwata. ¹⁵ Mndɛrga tsa ɗifil ya ná, ta saha ta luwa a wa. Ɗa ghɛɗa haɗik tsaya, ɗa slu'uvgha ya, ɗa halaway ya guli. ¹⁶ Ma vli ta gə draku nda ɗvuta ghɛɗ ta mgham ná, mamu hwazlaɓaku nda inda mndɛrga ghwaɗaka slnaha tani. ¹⁷ Tanɗaɗ karaku, ɗifil ya ta saha ta luwa ná, nda ghuɓa. Tahula tsa, ta klakkla ta zɗaku nzaku, leɓtekwa, ta dzra ghɛɗ, dagala hiɗahiɗa da tsi, slna ɗinaɗina ta sabi da tsi, haɗ ta gala mndu wu, haɗ maɗgwirmaɗgwir da tsi wa. ¹⁸ Gwal ta ɗva zɗaku ná, zɗaku ɗa taɗ ta sləgay, yakwani ya ta mutsu haɗ ná, tsaya nzaku ɗukwa.

4

Ghwaɗaka ndanu ta klataɗ zləɗa wi

¹ Nu ta klaktá lmu nda zləɗawi mataba ghuni na? Vəl hara'uwa skwiha kavghakavgha, ta za vgha ma vgha ghuni ya. ² Ta hara'way kuni ta skwi, sew mutsaf a kuni wu, ka pslə kuni ta mndu. Ta mamay kuni ta skwi, triɗ mutsaf a kuni wu, ka zləɗə kuni ta wi, ka lmə kuni ta lmu. Haɗ kuni ta mutsaftá skwi ta kumə kuni wu, kabga ɗawa a kuni da Lazglafta wa. ³ Ta

* 3:9 Ngha ta Zlafta 1:26-27.

daway kuni mndani, haf kuni ta mutsafta wu, kabga nda tvani a ta dawa kuni wu, na maga skwi ta dɔɔgaghunata ta dawa kuni. ⁴ Fkɔrwaha na! Sna a kuni kazlay: 'Dvutá ghəja hadik ná, ga ghuma nda Lazglafta ya kə'a ra? Mndu ya ta kuma ksa gra nda ghəja hadik ná, ta kumay ta nzakway ka ghuma Lazglafta. ⁵ Ta grə kuni ná, ka bətbət skwi mna defteri ta mnay kazlay: 'Dvudva Lazglafta katakata ta tsa sulkum fam tsi ma amu ya kə'a ya ra? ⁶ Ta vlay katək ta zɔakatahudi ya ta fərtuta kəl defteri ka mnay kazlay: Ta pgha ghəj Lazglafta nda gwal ta gla ghəj, ama ta vlay ta zɔakatahudi* na gwal ta hanaganatá† ghəja tar kə'a ya. ⁷ Hanaganawahana ta ghəja ghuni na Lazglafta, ka pgha kuni ta ghəj nda halaway na hwayaghutani di'ij nda kaghuni. ⁸ Gavanavawagava ta Lazglafta, dza'a gavaghunavagava‡ tsatsi guli. Mbaziŋwa dzva ghuni, kaghuni gwal ta nzakway ka gwal dmaku. Ghuŋiŋwa ŋudufa ghuni, kaghuni gwal nda ghwaɔaka ndanu. ⁹ Tapafwatapa ma vgha ghuni ta tulekatá kaghuni. Tawawatawa ta taw, mbəzawambəza ta ima taw. Ka nuna ghuɔasu ta ghuɔasu kuni ka taw. Ka nuna rfu ta rfu kuni, ka ɔasa ŋuduf. ¹⁰ Hanaganawa ghəja ghuni ta kəma Mgham, dza'a kapaghunaf kapa.

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

¹¹ Ma vazu kuni ta rutsak ta sani nda sani. Mndu ya ta vza rutsak ta zwanjama, ka ta tsanaghatá guma a tsi ná, ta vza rutsak tsa mndu ya ta zlahu. Ta tsanaghatá guma guli ta zlahu nda tsa. Ala, ka ta tsanaghatəsa ka ta guma ta zlahu katsi ná, nza a kagha ka mnda sna zlahu nda tsa wa, ama mnda tsa guma kagha nda tsa. ¹² Lazglafta turtukwani ta vlatá zlahu, tsatsi guli ta tsa guma. Tsatsi ta laviŋtá mbanaf, tsatsi guli ta laviŋtá zadanata. Ama wa kagha tama, ta tsanaghatá guma ta zwanjama gha?

Na ghuni a mahtsim wa

¹³ Ndanana tama, fawafa ta sləmən, kaghuni gwal ta mnay kazlay: Gita ka mahtsim a tsi dza'a dza'a mu da luwa manda ya, na zata mu ta vaku, na tsakalay mu ta tsakala, na mutsakta mu ta tseɔi kə'a ya. ¹⁴ Tsaw sna a kaghuni ta skwi dza'a magaku mahtsim§ wa. Sna a kuni ta nzakwa hafa ghuni guli wa. Manda nzakwa kusay ta zlagapta sel, ɔats nɔɔdani na gi zwaɔutani ya nzakwa ghuni. ¹⁵ Skwi má da mnə kuni katək ná, «ka ta dvaɔɔva Lazglafta ta kladamapta nda hafu katsi ná, dza'a magay ŋni ta skwi manda ya, nda skwi manda ya,» ka kuni má dza'azlay. ¹⁶ Ama ndanana ná, ta ghəɔaku kuni ma ndana ghuni, ka gla ghəj. Ghwaɔaka skwi na mndərga tsa gəla ghəj ya. ¹⁷ Mantsa tama, mndu ya nda sna ta maga skwi dina má na magayni, ka kwalaghutá tsi ta magay ná, gaga ta dmaku.

5

¹ Ndana tama, fawafa ta sləmən kaghuni gwal gadghəl. Tawawa tawa ta taw, ka waha kuni ta wahu, ta ghəja ghuya ɔanwa ya dza'a dɔɔgaghunaghata. ² Rwurwa skwa gadghəla ghuni ghunzəɔək, zuza zahar ta lgutha ghuni. ³ Hpaɔuhpada hzay* ta dasuha ghuni nda tseɔiha ghuni. Tsa hzayha tar ya dza'a mna gwada ta kaghuni, na dughwaɔuta tar ta vgha ghuni, manda ya ta dghwaɔu vu ta skwi. Ta sagha kɔakwa ghəja hadik ya

* 4:6 Ngha ta Mahdihdi 3:34. † 4:6 Ngha ta mahdihdi 3:34 mnə lu ma gwada Grek ghalya. ‡ 4:8 Gray nda Zakari 1:3, Malatsi 3:7. § 4:14 Aya 13-14: Ngha ta Mahdihdi 27:1. * 5:3 Aya 2-3: Ngha ta Mata 6:19.

ná, ta tskanata kaghuni ta skwa gadghəl. ⁴ Wya plana a kuni ta nisəla gwal ta ksaghunatá slna ma vwah† wa. Nranafnra kuni ta nɔdufa tan. Ta wahu hən. Ka snanaghatá tsa waha tan ya ta Lazglafta Mgham ya ta mbruta. ⁵ Zuza kuni ta mghama ghuni ma ghəŋa hadik, magamaga kuni ta skwiha ya kumaŋ maya ghuni. Nu'af nu'a kuni ta vgha ghuni, ka kzla fitika hnay. ⁶ Tsanagha tsa kuni ta guma ta gwal kul had' dmakwa tan, pslapsla kuni ta tdukwa mnduha kul pghanťa ghəŋ nda kaghuni.

Ksatá nɔduf, wya Mgham Yesu ta saha

⁷ Mantša tama zwanama da, nzawanza nda ksa nɔduf ha ka sagha fitika sagha Mgham. Nghawangha 6a ta mnda hva, ya ka'a ta nzata ka kzla nərma skwi ya ta sabi ma hadik. Nda ksa nɔduf ta nzata tsi ka kzlay ha ka mutsaftani ta tanťanə ima sləgu nda kwanaha ima fwak†. ⁸ Kaghuni guli ná, nzawanza nda ksatá nɔduf ka mbra kuni ta vgha, kabga ndusa fitika saha Mgham.

⁹ Zwanama da, ma nɔdə kuni ta ghəŋ ta ghəŋa sani nda sani kada kwala lu tsaghunaghatá guma. Ya wya mnda tsa guma ta wa tgha. ¹⁰ Zwanama da, klawakla ta sadá satá duni nda ksa nɔdufa la anabi, gwal si ta mna gwada nda hga Mgham. ¹¹ Nda tfawi ta ghəŋa ghuni ka anji ta mnay nda gwal ta ghuya danwa nda ksa nɔduf. Sninśna kuni ta mna gwada ta ksatá nɔdufa Ayuba, nda nghan kuni ta kdavakta skwi ya vlan Mgham Lazglafta. Lazglafta ná, dagala tawa hidahida nda zdaku\$ da tsi.

¹² Zwanama da, sana skwi guli ná, ma wađu kuni ta wađu, dər nda luwa, dər nda hadik, dər nda wati ma skwa wađu tsi. Ama ka «anji» tsi, ka nza tsi ka anji. Ka «mantša a tsi wu,» ka nza tsi ka mantša a wu, kada kwala kuni dədamta ma guma Lazglafta*.

Ndəba dzvu ta ghəŋa danwa

¹³ Mamu sana mndu mataba ghuni ta sa duni ra? Ka ndəba tsi ta dzvu da Lazglafta. Mamu sana mndu mataba ghuni ta rfu ra? Ka fa tsi ta laha.

¹⁴ Mamu sana mndu mataba ghuni kul dughwanaku ra? Ka hga tsi ta gwal ta nghan Igliz. Ka maga hən ta du'a da Lazglafta ta ghəŋani, nda pghanaghatá rdī nda hga Mgham†. ¹⁵ Ka nda nɔduf turtuk magata lu ta tsa du'a ya katsi ná, dza'a mbanafmba ta tsa mndu kul dughwanaku ya. Dza'a mbanafmba Mgham ma tsa danwani ya. Ka si mamu dmakuha maga tsi, dza'a plinispla Lazglafta. ¹⁶ Mantša ya tama, mnuvuswa dmakwa ghuni mataba ghuni, ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa sani nda sani, kada mbaghunafta Lazglafta ma inda danwaha ghuni. Maga du'a mndu tdukwa ná, ta ksay ta slna nda mbraku kahwathwata. ¹⁷ Iliya ná, mndu ya manda va amu. Ka ndi'ata tsi ka maga du'a da Lazglafta, nja kwala imi kul sagha. Ka kwalaghutá imi ta sagha ta ghəŋa hadik ka vaku hkən nda tili mku'. ¹⁸ Tahula tsa guli, ka magəglata tsi ta du'a da Lazglafta, ka zligiŋťa luwa ta imi, ka zlrəglafťa skwiha ta dayaku† ta hadik.

Vranakwa gwal ta zwađuta ma kahwathwata

¹⁹ Zwanama da, ka mamu sani mataba ghuni ta di'inaghuta nda kahwathwata Lazglafta, ka vranaktá sani ma mndu katsi, ²⁰ Dina ka snanťani kazlay:

† **5:4** Gray nda Zlahu 19:13, Vrafta ta Zlahu 24:14-15. † **5:7** Vrafta ta Zlahu 11:14, Yuwel 2:23.

\$ **5:11** Ngha ta Ayuba 1:20-22, 2:10, 42:10-17. Nda Zabura 103:8. * **5:12** Ngha ta Mata 5:34-37.

† **5:14** Ngha ta Markus 6:13. † **5:18** Aya 17-18: Ngha ta 1 Mghamha 17:1, 18:1, 18:42-45.

Mndu ya ta vranaktá mnda dmaku ma tvi ya si zwađu tsi ná, mbanafm̃ba ta hafa tsa mnda dmaku ya ma mtaku. Ma tsa sl̃na maga tsi ya guli ná, dza'a pl̃ñpla Lazglafta ta ndaghata dmakuha§.

---

§ 5:20 Ngha ta Mahdihdi 10:12, 1 Piyer 4:8.

Tan̄ja tsghatá lwa 1 Piyer

Gazgu

¹ I'i Piyer ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer na ɲa zabatá mnduha Lazglafta ta wutsatá vgha ta nzaku ka matbay ta hadika Punj nda Galat, nda Kapadus, nda Asiya, nda ya ta hadika Bitani*. ² Lazglafta ta nzakway ka Da ta zabaptá kaghuni manda va ya ghada tsi ta payafta. Ka faghutá tsi ta kaghuni ka ɲani nda ma Sulkumani nda ghuḅa, ɲa nzakwa ghuni ka gwal ta snanatá gwada Yesu Kristi, ɲa wutsikaghunaftá usani ka ghuḅighunista nda tsi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudani nda zdakwani tani katakata.

Faftá ghəj ta mbaku

³ Zləzlvama Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Ma glakwa Zdakwani, ka yəglatá tsi ta amu ka vlamata hafu ka lfid ma sli'aganaptani ta Yesu Kristi mataba gwal nda rwa. Mantsaya tama, mamu mu nda fata ghəj ta nzaku nda hafu ka lfid, ⁴ ka kzla skwi ya kul ɓadzavata, kul ksə rdak, kul kdavakta, fana Lazglafta ta zwanani ta luwa. ⁵ Kaghuni, ka zlghafzlgha kuni katsi, ta nga kaghuni Lazglafta nda mbrakwani ɲa mbaghunafta. Tsa mbaku ya ná, ma kdavakta fitik dza'a snan̄ja kuni.

⁶ Tsaya tama kəl kuni ka nzata nda rfu. An̄ mndani, ndanana nda ɲra ɲudufa ghuni ɲa fitik kwitikw da skwiha kavghakavgha ta dzəghaghunata. ⁷ Tsa skwiha ta dzəgha kaghuni ya ná, nda nza ɲa maran̄tá nzakwa zlghay nda ɲudufa ghuni. Ta ɓadzaku na dasu mndani, ama ta famfa lu ma vu ɲa nghay ka vərđani tsi, ka ki tsi. Mantsaya nzakwani guli nda zlghay nda ɲudufa ghuni ta malapta ka dasu ya. Mantsaya tama, ɲa klaghunaktá tsa zlghay nda ɲudufa ghuni ya ta zləzlvu, nda glaku, nda sgit, baḁu tsa fitik dza'a zlagapta Yesu Kristi ya. ⁸ An̄ mndani, ta nga† a kuni ta Yesu nda ira ghuni wa, ama ḁvuḁa kuni, zlghafzlgha kuni guli dər ta nga a kuni. Tsaya ta kəl kuni ka rfu katakata kul mnavata nda wi, ⁹ kabga mutsafta ghuni ta mbaku ta nzakway ka klatá ghəja zlghay nda ɲudufa ghuni ya.

¹⁰ Ghalya, zban̄zba la anabi dīna ta tvi ya ká Lazglafta dza'a mbanaf̄tá mnduha, ka mnutá hən̄ ta gwada ta ghəja tsa zdakatahudi payaghunaf̄ Lazglafta ya. ¹¹ Ka mnə Sulkuma Kristi, ta nzakway ma ɲudufa tan̄ ta gwada ta ghuya dan̄ja ya dza'a ghuyta Kristi, ma kdaku tsi mutsa glaku. Ka ɲavatá tsa anabiha ya ka psa snan̄ja, ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya, nda ya ka kinawu kə'a dza'a magaku ya‡. ¹² Ka snanam̄tá Lazglafta ta tsa la anabi ya kazlay: Ka ɲa tan̄ a tsa gwada ya wu, ka ɲaghuni nzakwani kə'a. Ndanana, mnaghunamna gwal ta mna Lfida Gwada ta tsa skwiha ya. Nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ghunagata Lazglafta snaghunam̄tá hən̄ ta tsa gwada ya. Tsa gwada ya guli ná, kuman̄kuma duhwalha Lazglafta ta snan̄ja.

Nzaku ya ta ran̄tá gwal zlghay nda ɲuduf

* 1:1 Gray nda Yakubu 1:1. † 1:8 Gray nda Yuhwana 20:29. ‡ 1:11 Ngha ta Zabura 22, Isaya 53, Lukwa 24:25-26.

¹³ Tsaya tama, payavawapaya ɲa ksa slna, nzawanza nda fata ghəɲ hzlenja. Fafwa fa ta ndana ghuni ta zdakatahudi ya dza'a vlaghunata lu badu zlagapta Yesu Kristi. ¹⁴ Ya nda nza kuni ka zwana Lazglafta ta snanatá gwadani ya, ma zlanar kuni ta vgha ghuni ta ghwadaka skwiha, ya si ta zdəgagahunata ghalya ma nzakwa ghuni ta kul snantá Lfida Gwada. ¹⁵ Tsa Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, nda ghuḁa tsatsi. Nzawanza kaghuni guli nda ghuḁa manda va tsatsi. ¹⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Nzawanza nda ghuḁa, kabga nda ghuḁa Š i'i,» ka'a.

¹⁷ Ka ta hgay kuni ma du'a ghuni ka «Da» ta Lazglafta, ya ta tsa guma ta ghəɲa inda mndu tafta slnani maga tsi kul gala mndu nda gala ya, nzawanza nda zlanay ma na nzakwa ghuni tata na ghəɲa hadik na. ¹⁸ Nda sna kuni kazlay, varagap ma nzaku ka rgha, zlaghunan dzidza ghuni lu ta kaghuni kə'a. Nda dasu nda ya nda dzindar ta badzaku ya a varata lu ta kaghuni wu, ¹⁹ ama nda usa Kristi* ta bluta varata lu ta kaghuni. Manda zwanja tuwak kul had maslivinza, kul had rdak tida ya, na tsa Kristi ya. ²⁰ Lazglafta ta thanafta mantsaya daga ma kdaku lu zlaganaptá ghəɲa hadik, ka marigintá tsi ma na kdavakta fitik na, ɲa kata kaghuni. ²¹ Nda ma tsatsi zlglafta kuni ta Lazglafta ya ta sli'aganapta ma mtaku mataba gwal nda rwa, ka vlanjá glaku. Tsaya kəl kuni ka zlglafta, ka faftá ghəɲa ghuni ta Lazglafta.

²² Nda nza kuni ka gwal nda ghuḁa, ma snanata ghuni ta gwada Lazglafta, ɲa dvuta ghuni ta zwanama ghuni nda ɲudufa ghuni. Gdawagda tama ta dvuvustá vgha ghuni kahwathwata nda ɲuduf turtuk. ²³ Mantsa ya tama ná, nda sna kuni kazlay: Nda ya yakwa mahisa ghuni nda mbrakwa gwada Lazglafta ya ta vla hafu ta nzaku ɲa kdekedzen kə'a. Lazglafta ya kul had ta mtavata ta vlaghunatá tsa hafu ya, ya ta mtaku a wa. ²⁴ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Inda mnda səla ná, manda kuzun nzakwani.
Sgitani guli ná, manda vzlizla kuzun nzakwani guli.

²⁵ Ama gwada Lazglafta ná, ɲa kdekedzen† nzakwani,» ka'a.
Tsa gwada ya ná, tsaya Lfida Gwada ya mnaghuna lu.

2

¹ Hlinwahla ta inda ghwadaka skwiha ma ɲudufa ghuni, ma kuslember kuni ta kuslemberaku, ma pghə kuni ta wirak his ma vu, ma hara'u kuni ta hara'uwaku, ma tsanava kuni ta skwi ta mndu guli. ² Manda zwanja vzi'uwa ta mama u'a da mani ya, mantsaya ka kaghuni guli mama vərda gwada Lazglafta ɲa glay ghuni ta glaku nda tsi, ɲa mutsay ghuni ta mbaku ɲa dekdek. ³ «Lawa ta kəma ta kəma, kabga tapanatapa kuni ta zdakwa* Mgham Yesu Kristi.»

⁴ Gavanavawagava ta Mgham Yesu Kristi. Tsatsi tsa pala ta vla hafu wufidin mnduha ya. Tsatsi zbap Lazglafta ta hemanata inda skwi ta wa irani. ⁵ Kaghuni guli, nzawanza ka pala nda hafu mida, ya ta kəl lu ka ba həga mndərga ɲa Sulkum, ɲa nzakwa ghuni ka guyata ghəɲa gwal nda ghuḁa ta vla skwi manda ya ta kumə Sulkum. Tsaya skwi ta zdananatá Lazglafta nda ma Yesu Kristi. ⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Wana zbapzba yu ta vərda palaka tughwa ba həga,
ka fata ma luwa Siyuna. Mndu ya ta faftá ghəɲani tida ná,

Š 1:16 Livitik 19:2. * 1:19 Ngha ta Kwalasuha 1:20. † 1:25 Aya 24-25: Isaya 40:6-8, mnaf lu manda ya nda Grek ɲa ghalya. * 2:3 Ngha ta Zabura 34:9.

had sana skwi dza'a pghanaghatá hula dekdék wu,» ka'a.

⁷ Ka ña kaghuni gwal ta zlgħafta ya ná, dagala sgítani, ama mantsaya a da gwal kul zlgħafta wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Va tsa pala wudidin gwal ba hēga ya, ta nuta ka vėrdaka pala tughwa hēga.»

⁸ Ka lu vindafta guli na:

«Tsa pala ya ná, ta dza mndu ka tuthun.

Tsa pala ya ta zmbanaptá† mnduha,» ka'a.

Ta dzay ta hēj ka tuthun, kabga kwalaghuta tanj ta snanatá gwada Lazglafta. Manda tsaya thanafta Lazglafta ta hēj daga manda ghalya.

⁹ Ama kaghuni ya, nda nza kaghuni ka mndəra mndu zabap Lazglafta, ka guyata ghəja gwal ta vla skwi ña Lazglafta, ka gwal faghu Lazglafta ka ñani. Tsatsi ta hagtá kaghuni ka hlagaghunapta ma grusl, ka pghaghunamta ma tsuwadak ta ndərmim lu nda ndərmima, ña mna skwi maga tsi ta malaghutá mbraku‡. ¹⁰ Ghalya ná, si nza a kuni ka mnduha Lazglafta wu, ama ndanana, nda nza kuni ka ñani. Ghalya mutsaf a kuni ta tawa hidahida Lazglafta wu, ama ndanana, mutsafmutsa§ kuni.

Nzawanza ta nzaku ka mnduha Lazglafta

¹¹ Zwanama da gwal ta dvu yu nda ndufu da, dina ka snantá ghuni kazlay, manda matbay nzakwa ghuni, gdavata a kuni ma na ghəja hadik na wu ka'a. Tsaya ta kəl yu ka vla mbraku ña ghuni, ka wara kuni ta skwi ya ta hara'uwu kaghuni. Ya hafa ghuni ta zbə tsa skwiha ya. ¹² Dina ka kuni nzaku mataba gwal kul snantá Lazglafta. Na nzakwani dər má ta vaza rutsak hēj ta kaghuni, ña nğhay tanj ta nərma slna ya ta magə kuni, ña zləzlway tanj ta Lazglafta badu dza'a sagha tsi da guyaku nda hēj.

¹³ Ma tsa nzakwa ghuni ka ña Yesu Kristi ya, hanaganawahana ta ghəja ghuni mista inda gwal ta ga mğham ta ghəja mnduha. Haniñwa ghəj mista mğham dagala, ta ga mğham ta ghəja inda skwi. ¹⁴ Haniñwa ghəja ghuni mista ñumna ya fa lu ña tsanaghatá guma ta gwal ta maga ghwadaka skwi, nda ya ña ghuba gwal maga skwi dina*. ¹⁵ Kumanjuma Lazglafta ta magay ghuni ta skwi dina, ña hanafá wi ta gwal kul snantá skwi, ta gutá rgha tanj.

¹⁶ Nzawanza ka gwal fala'u vgha tanj. Nziya nza tsi ná, ma nza tsa fala'uwata vgha ghuni ya, ka skwi ña bukwanatá ghwadaka skwi. Ama nzawanza ta nzaku ya ta marantá nzakwa ghuni ka gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta. ¹⁷ Vlawavla ta glaku ña inda mndu, dvuwadva ta zwanama ghuni ma zlgħay nda nduf, zlgħawazlənə ta Lazglafta, vlawavla ta glaku ña Mğham dagala.

Klawu sada Kristi

¹⁸ Kaghuni la kwalva, hanaganawa ghəja ghuni mista danəhəga ghuni, ka zlənə kuni ta hēj kahwathwata. Mista gwal zda ghəja tanj nda gwal lebtekwu yeya a wu, ama nduk nda ya mista gwal təntənə nzakwa tanj tani. ¹⁹ Ka lagha mndu ka su'a ghuya danwa, ta ghəja kumayni ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta, dər má si ra a ghuyayni ta tsa danwa ya wu katsi ná, skwi dina ya. ²⁰ Ka lagha ghuni ka gatá gwada, ka ghuyə lu ta danwa ña ghuni ta ghəjani, ka su'afá kuni katsi, mamu mndu dza'a ghuba kaghuni ra? Ama ka lagha ghuni ka magatá skwi dina, ka ghuyə lu ta danwa ña ghuni ta ghəjani,

† **2:8** Aya 6: Ngha ta Isaya 28:16. Aya 7: Ngha ta Zabura 118:22. Aya 8: Ngha ta Isaya 8:14. ‡ **2:9**

Ngha ta Sabi 19:5-6, Isaya 43:20, Sabi 19:5, Vrafta ta Zlalu 4:20, 7:6, Isaya 43:21, 9:1. § **2:10** Huseya

1:6, 9, 2:1, 23, 25. * **2:14** Aya 13-14: Ngha ta Ruma 13:1-7.

ka su'aftá kuni katsi, skwi dīna tsaya da Lazglafta. ²¹ Ka ŋa tsaya hgafta lu ta kaghuni, kabga ghuyghuya Yesu Kristi ta dāŋwa guli ta ghəŋa kaghuni. Tvi ya taghunap tsi ŋa ksay ghuni guli ta səlani. ²² Tsatsi ná, walaŋ a ta gatá dmaku wu, haď sana tsakalawi ta sabi ma wani† wa. ²³ Ma fitika razay mnduha, vranam a ta həŋ nda razu wa. Ma fitika ghuyay lu ta dāŋwa ŋani, tha a kazlay: Nya', kabgawu na kə'a wa. Ka zlanəŋtá tsi ta ghəŋani ta Lazglafta ya ta tsa guma nda tvani ya. ²⁴ Tsatsi ka ghəŋani ta klaftá dmakwa mu ta vghani ma zləŋafta lu ta udza zləŋay. Ŋa nzakwa mu ka gwal nda rwa tvə dmaku, ŋa nzay mu ta nzakwa tdukwa. Nda ma tsa balanata ya mbaghunafta lu. ²⁵ Ghalya si nda nza kuni manda tuwakha nda zadá‡, ama ndanana tama, vrakvra kuni da mnda nŋha tuwak ta nŋhapta ka hafa ghuni guli.

3

Nzakwa i marakw nda zə'al

¹ Kaghuni guli mi'aha, haniŋwahana ta ghəŋ mista zə'alha* ghuni. Ka ta magay kuni mantsa, dər má sna a sanlaha ta gwada wu, ŋa nŋhay taŋ ta ŋərma nzakwa mi'a taŋ, ŋa mbədanafata taŋ ta nzakwa taŋ, dər má pslaf a kuni ta wi. ² Dza'a nŋhaŋnŋha həŋ ta ŋərmata nzakwa ghuni, nda ya ká kuni ta sna gwada da həŋ. ³ Yaha rka ghuni da nzakway ka skwa nŋhay wa iri, manda: 'Datá ghəŋ ya nda bla, nda ya nda mizidikwa dasu, nda ya nda lgut nda bla nda bla† dzvani. ⁴ Ka nza rkatarka ghuni ka skwi nda dīfa ma ŋudufa ghuni, ka nzakwa tsi ka rka ya kul haď ta baďzavata, manda: Nzaku lebtekwa, tšekwa. Tsahaya skwi dagala sgitani da Lazglafta. ⁵ Ghalya, mantsaya si ta rka mi'aha ta fafta ghəŋ ta Lazglafta ta rka, ma haniŋta taŋ ta ghəŋa taŋ mista zə'alha taŋ. ⁶ Mantsaya si ta maga Sara, ta sna gwada da Abraham. «Mghama da†!» ka'a si ta hŋay guli. Kaghuni guli ná, kwaghani kuni, ka ta magay kuni ta skwi dīna, ka ksu a zləŋ ta kaghuni.

⁷ Kaghuni zə'alha guli, dīna ka kuni nzaku nda mi'a ghuni, ka famta kuni ta dīfil ma ghəŋ, ya gwal nda hta mbrakwa taŋ hahəŋ. Ka vla kuni ta sgit§ ŋa taŋ, kabga tsa hafu ya ta vlə Lazglafta ka zďakatahudani ya ná, nda hahəŋ tani, nda kaghuni tani mida. Ka mantsaya ka kuni magay na: Ta snay Lazglafta ta du'a ghuni.

Ghuya dāŋwa ta ghəŋa maga skwi dīna

⁸ Ŋa kdiŋta ná, guyawa guya ta ndana ghuni kaskwa turtuk, tawavuswa hidahida, dīvuvuswa vgha ghuni ka zwanama nda kwaghama, magawa zdaku nzawanza nda hanatá ghəŋ. ⁹ Ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, ma vranam ka nda ghwadaka skwi. Ka razaghaf raza mndu, ma vranam ka nda razu, «katək na tfanaghatfa ta wi*,» kabga ŋa tsaya hgafta Lazglafta ta kaghuni, ŋa tfaqhunaghatani ta wi ta kaghuni guli. ¹⁰ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ka ta kumay mndu ta zďakwa nzakwani,
ka ta kumay mndu ta rfayni ta rfu ma nzakwani,
ksanatani ta ghanikani, zlaŋtani ta tsakalawi.

¹¹ Zlaŋtani ta maga ghwadaka skwi, ka maga skwi dīna.
Zbayni ta zdaku ka ŋavata mistani.

† 2:22 Nŋha ta Isaya 53:9. ‡ 2:25 Aya 24-25: Ta gray lu nda Isaya 53:4-6. * 3:1 Nŋha ta Afisus 5:22, Kwalasuha 3:18. † 3:3 Nŋha ta 1 Timute. 2:9. ‡ 3:6 Nŋha ta Zlafta 18:12. § 3:7 Nŋha ta Afisus 5:25, Kwalasuha 3:19. * 3:9 Nŋha ta Mata 5:44.

¹² Nda fa ira Lazglafta ta gwal ta maga skwi tdukwa.

Nda fa sləmənani ka sna du'a tan.

Ama gwal ta maga ghwadaka skwi ná,

ta mbədanambəda Lazglafta ta hul ta həŋ†,» ka'a.

¹³ Ka navaŋa kuni ka maga skwi dina ná, wati ma mndu ya dza'a maga ghwadaka skwi ŋa ghuni na? ¹⁴ An mndani dər má ta ghuyay kuni ta danwa ta ghəŋa vəl magay ghuni ta skwi tdukwa ná, dza'a rfay kuni ta rfu. Ma zləŋ kuni ta gwal ta kuma magaghunata ghwadaka skwi. Ma tdu tsi ta ndufa ghuni. ¹⁵ Fafwafa ta ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi turtukwani, ka ga tsi ta mgham† ma ndufa ghuni. Fata kaghuni ta ghəŋa ghuni ŋa ghuni ŋa zlgħawi da inda gwal ta dawaghunata ka kabgawu kəl kaghuni ka faftá ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Ta zlgħə kuni ta tsa wi ya, zlgħawazlgħa nda hanatá ghəŋ, nda ya nda vla glaku ŋa tan guli. Gədata kaghuni ta maga tsa skwi dina ya ŋaghuni, kada ksuta tsi ka hula ta həŋ, dər klafkla həŋ ta kaghuni ka ghwadaka mnduha, ka raraza nərmatá nzakwa ghuni ta tva Kristi. ¹⁷ Ta dran ghuya danwa ta ghəŋa maga skwi dina, ka si mantsaya kumanja Lazglafta, ka ghuyay ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi. ¹⁸ Mantsaya luta tsi guli nda Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka tdukwa mndu, ka mtutá tsi turtuktuk ta ghəŋa ghwadaka mnduha, ŋa 6hadamaghata da Lazglafta. Ma nzakwani ma slu'uvgha dzata lu, ka nzaku tsi nda hafu ma Sulkum Š. ¹⁹ Nda mbra tsa Sulkum ya. Ka laha tsi da mna gwada Lazglafta ŋa sulkumha tsam lu ma gamak. ²⁰ Tsa sulkumha ya ná, hahəŋ gwal ta kwalaghutá snanatá gwada Lazglafta ghalya. An mndani, nzəfəhənzəda Lazglafta ka ksanatá ndufani ma fitika tsay Nuhu ta kwambalu. Ka mba'atá mbsaka mnduha hutsekw ma tsa imi* ya nda ma tsa kwambalu ya. Tghas yeya həŋ kwenkwen. ²¹ Tsa imi ya ná, gray nda batem ta mba kaghuni gitana ya. Rdak ta vgha a ta ghu6u na batem wa. Magaftá batem ná, vlanja mu ta ghəŋa mu ta Lazglafta nda vərda ndufa mu ya. Ndana guli, ta mbay batem ta kaghuni nda ma sli'agapta Yesu Kristi ma mtaku. ²² Vraghuvra Yesu Kristi ta luwa, ta nzaku nda ga zəghwa Lazglafta, ta ga mgham ta ghəŋa duhwalha Lazglafta, nda inda sanlaha ma skwiha nda mbra nda mbra.

4

Maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta

¹ Nda sna mu kazlay: Ghuyghuya Kristi ta danwa ma slu'uvgha kə'a. Kaghuni guli, nzawanza nda fata vgha ŋa ghuyay manda ŋani. Mndu ta ghuytá danwa ma slu'uvgha ná, had ta gəgəltá dmaku wa. ² Ma na pdakwa fitik ŋa zay ghuni nda hafu ta na ghəŋa hadik na ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta, manda ya ta hara'u slu'uvgha ya a wa. ³ Ma nzakwagapta ghuni manda ghalya ná, mburapmbura kuni ma maga skwi ta zdəganatá gwal kul snantá Lazglafta. Ma magay ghuni ta sli'insli'ŋ, nda hara'u ta iri, nda ghuyaku, nda zdakwa skwi katakata, nda sasaku, nda manzakdawaya skwa wuyayha. ⁴ Ndanana tama, ta ndərmim nda ndərmima gwal kul snantá Lazglafta ta kwalaghuta ghuni ta gugəltá ghəŋ nda həŋ ma tsa nzakwa sli'insli'ŋ ya, ka razu həŋ ta kaghuni. ⁵ Ama hahəŋ nda wa tan dza'a mnanjá slna tan ta kəma Lazglafta ya nda fa vghani ŋa

† **3:12** Aya 10-12: Ngha ta Zabura 34:13-17. † **3:15** Ngha ta Mata 5:10, aya 14-15: ngha ta Isaya 8:12-13. Š **3:18** Ngha ta Ruma 1:4. * **3:20** Ngha ta Zlrafta 6:1—7:24.

tsanaghatá guma ta gwal nda hafu nda gwal nda rwa tani. ⁶ Tsaya kəl lu ka mnanatá Lfida Gwada ta dər gwal nda rwa, ɲa nzakwa taɲ nda hafu manda ya ta kumə Lazglafta nda ma Sulkum dər má tsanaghatša Lazglafta ta guma ta həɲ ma ghəɲa haɖik, manda va ɲa hamata mnda səla.

Nzaku ma guyatá ghəɲ

⁷ Nɗusakndusa kɗavakta fitika inda skwi. Nzawanza hɗlenɲa nda difil ma ghəɲ, ɲa ɲavata ghuni ma maga du'a. ⁸ Mali ma inda skwi ná, tsaya gɗavata ghuni nda ɗvuvustá vgha nda ɲuɗuf turtuk sani nda sani, kabga ta tinɲay ɗvu ta mndu ɲa plinistá ndəghata dɲakwa* mnduha. ⁹ Ma rurunɲaku kuni ta rurunɲaku ta tsu'a matbay ta lagha da kaghuni. ¹⁰ Inda kaghuni, magawamaga ta slna nda tvani ɲa sanlaha nda skwi ya vlaghuna Lazglafta. Mantsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda gwal ta ksa slna nda ɗɗakatahuɗi kavghakavgha ya ta vlə Lazglafta. ¹¹ Ka vlaɲvla Lazglafta ta mbrakwa gwada ta mndu katsi, ka mna tsi ta skwi mnana Lazglafta. Mndu ya vlaɲ Lazglafta ta mbrakwa maganatá† slna ta mndu guli, ka maga tsi nda mbraku ya vlaɲ Lazglafta. Magawamaga mantsaya ɲa ɗlɗlvay mnduha ta Lazglafta ma inda skwi, kabga Yesu Kristi. ɲani glaku, nda mbraku, ɲa kɗekedɗen. Amin!

Ghuya ɗaɲwa nzaku ka mnda Kristi

¹² Zwanama ɗa gwal ta ɗvu yu, yaha kuni da ndərmima ghuya ɗaɲwaha ya ta fwaghunata da nzaku tsi ka skwa maɗukwa da kaghuni. ¹³ Rfawarfa ta rfu katək, nda nzakwa ghuni kawadaga nda Kristi ma ghuya ɗaɲwa, kada ndəghafta ɲuɗufa ghuni nda rfu baɗu dza'a maraɲta tsi ta glakwani ɲa inda mndu. ¹⁴ Ka ta razay mnduha ta kaghuni, ta ghəɲa nzakwa ghuni ka ɲa Kristi katsi, rfawarfa ta rfu kabga ta nzaku Sulkum ya dagala ta nzakway ka Sulkuma Lazglafta ta ghəɲa kaghuni. ¹⁵ Ka ta ghuyay sani mataba ghuni ta ɗaɲwa katsi, ma nza tsi, kabga vəl dzatani ta mndu, kabga ghalatani ta ghali, kabga vəl magatani ta ghwadaka skwi, kabga vəl valamtani da skwi kul nghanata. ¹⁶ Ala, ka lagha mndu ka ghuya ɗaɲwa, kabga vəl nzakwani ka krista katsi, yaha tsaya da ksay ka skwa hula. Katək na, ka rfa tsi ta Lazglafta ta ghəɲa vəl favatani ta tsa hgu ya.

¹⁷ Saghasa fitik ɲa ɗlraftá Lazglafta ta tsa guma. Tinəl ta ghəɲa həgani dza'a ɗlrafta tsi ta tsay. Ala, ka si nda amu ka lu ɗlrafta katsi, kinawu dza'a kɗavakta tsi ta ghəɲa gwal kul snatá Lfida Gwada Lazglafta na? ¹⁸ Ka lu vindafata ma deftera Lazglafta na:

«Ka nda ɗaɲwa mbafta mndu tɗukwa katsi,

kinawu dza'a kɗavakta ɲa ghwadaka mnduha, nda gwal ta ga dmaku‡ na?»
ka'a.

¹⁹ Tsaya tama, gwal ta ghuya ɗaɲwa manda ya ta kumə Lazglafta ya, ka gɗata həɲ ta maga skwi ɗina. Ka fanamta həɲ ta ghəɲa taɲ ma dzvu ta Lazglafta ya ta magaftá həɲ, kul haɗ ta mbəɗanaftá skwi mna tsi ya.

5

¹ Ndanana tama, wya ka yu ta mnanatá la galata mndu ta nga Igliz mataba ghuni. I'i guli ná, glata mndu yu manda va hahəɲ. Maslamtsəka ghuya ta ɗaɲwa ghuyə Kristi yu, dza'a mutsay i'i guli ta mayaka ɗa ma glakwa

* **4:8** Ngha ta Mahdihdi 10:12, Yakubu 5:20. † **4:11** Ngha ta Slna gwal ghunay 6:2-4, Ruma 12:7.

‡ **4:18** Ngha ta Mahdihdi 11:31, Irmija 25:29.

Kristi ya dza'a marañta Lazglafta. ² Wyawa dzvu, ka nga kuni ta bra ya faghunam* Lazglafta ma dzvu. Nghawangha nda ñuduf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta. Ma nza tsi ka mbala kaghuni nda mbala. Ma magə kuni kabga ña mutsa tsemi, ama magawamaga kabga dñu. ³ Ma zbə kuni ta ga má mghammgham ta ghəñja gwal pghaghunam Lazglafta ma dzvu. Nzawanza ka gwal ña ksay tanj ta sada ghuni. ⁴ Ka mantsaya ka kuni magay, badu zlagagaghata mghama gwal ta nga rini ná, ña mutsay ghuni ta zewzewa nda sgít tida, kul badzavata ya.

⁵ Kaghuni guli duhwalha, hanaganawa ghəñ mista la galata mndu ta nga Igliz. Kaghuni demdem nzawanza nda hanatá ghəñ ma gwaya vgha ghuni, kabga «zdəgana a gwal ta gla ghəñ ta Lazglafta wu, ama ta zdənanj zda ta huđi ta gwal ta hanaganatá† ghəñ.» ⁶ Hanaganawa ghəñ mista mbrakwa Lazglafta, kada kapaghunafta tsi ma fitik ya kuman† tsi. ⁷ Pəghanamwa pgha ma dzvu ta inda dāñwa ghuni, kabga tsatsi ta nghapta ka kaghuni§.

⁸ Nzawanza hzlenja nda difil, kabga ta pgha buđukwa ghuma ghuni halaway manda rveri ta hurgu ta zba skwi ña dughwadutani. ⁹ Dihavawa diha ma zlgħay nda ñuduf, ma zlananj kuni ta tvi. Nda sna kuni kazlay: Mndərga va tsa dāñwa ya ná, slanaghasla ta inda zwanama ghuni ta ghəñja hadik demdem kə'a. ¹⁰ Tahula ghuyta ghuni ta dāñwa ma fitik kwitikw ya, dza'a vlaghunavla Lazglafta ya ta gdata ta vla zdakatahuđi, ta hgaftá kaghuni ma Yesu Kristi, ña lami da glakwani ya ña kdekedzen, ña payafta tsatsi kaghəñani ta kaghuni, ña dihaghunatani, ña mbraghunaftani, ña kwala skwi kul gigidantá kaghuni. ¹¹ Nani mbraku ña kdekedzen. Amin!

Ga zgu

¹² Silverj ta katihata kəl yu ka vindaghunaftá na zwanja delewer na. Nda sna yu kazlay: Nərma mndu ya kə'a* ta tva Lazglafta. Nə vlaghunatá mbraku kəl yu ka vindaghunafta. Nda ya ña graghunaftá kahwathwata zdakatahuda Lazglafta. Dihavawa diha nda mbraku ta tsa zdakatahuda Lazglafta ya.

¹³ Ta ga zgu Igliz ma Babila ña ghuni, gwal dagap Lazglafta manda va kaghuni guli. Ta ga zgu zwanja† da Markus guli ña ghuni. ¹⁴ Guvuswa ga ta zgu sani nda sani nda brusa vgha hmətət.

Ka nza zdakatahuda Lazglafta nda kaghuni demdem, kaghuni gwal ma Kristi ya.

---

* **5:2** Nğa ta Yuhwana 21:15-17, Slna gwal ghunay 20:28. † **5:5** Nğa ta Mahdihi 3:34. ‡ **5:6** Nğa ta Mata 23:12, Lukwa 14:11, 18:14. § **5:7** Nğa ta Zabura 55:23. * **5:12** Silas: Nğa ta Slna gwal ghunay 15:22, 40. † **5:13** Babila: Nğa ta Suna Yuhwana 17:5, Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39, Kwalasuha 4:10, Filipiya. 24. Zwanja da: Ma sulkum (nğa ta 1 Timute. 1:2.).

Mahisa tsghatá lwa 2 Piyer

Ga zgu

¹ I'i Simuŋ Piyer ta nzakway ka kwalva nda ya ka ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer ná, ŋa gwal ta mutsaftá zlgħay nda ŋuɖuf ka guram nda va ŋaŋni, nda ma zdakwa Lazglafta nda Yesu Kristi. ² Ka sgaghunagha sga Lazglafta ta zdakatahudi nda zdaku ma snanťá i Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu.

Nzaku ya ta ranťá mnda zlgħay nda ŋuɖuf

³ Yesu Kristi ta snamamťá Lazglafta ya ta hgaftá amu ŋa dguvusta mu ta glakwani nda zdakwani. Mantsa tama, ka vlamatá tsi nda ma mbrakwani ta inda skwi ya ta ramata, ŋa nzay mu ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta. ⁴ Nda ma tsa skwiha ya vlamata tsi ta tsa skwiha ta dínuta katakata, ya tamaf tsi ta imi ta sləmən daga manda ghalya ŋa vlamata ya. Ma mutsafta ghuni ta tsa skwiha ya, lavinťa kuni ta ndapta ma ghwadaka skwiha ya ta hara'uwá iri ta ghəŋa hadik, ka ksay ghuni ta sada Lazglafta. ⁵ Mantsaya tama, ŋavawa ŋa ka sganaghata kuni ta ghəŋa zlgħay nda ŋuɖufa ghuni ta nzaku dína. Ta ghəŋa nzaku dína, ka sganaghata kuni ta snanťá skwi. ⁶ Ta ghəŋa snanťá skwi, ka sganaghata kuni ta ksanatá ghəŋ. Ta ghəŋa ksanatá ghəŋ, ka sganaghata kuni ta ŋavata. Ta ghəŋa ŋavata, ka sganaghata kuni ta nzaku ta zdəganatá Lazglafta. ⁷ Ta ghəŋa nzaku ta zdəganatá Lazglafta, ka sganaghata kuni ta nzaku hmətət manda la zwanama. Ta ghəŋa nzaku hmətət manda la zwanama, dvtutá mndu. ⁸ Ka mamu kuni nda mndərga tsa nzaku ya, ta gdavagda kuni ta maga slna nda tsi katsi, had kuni dza'a nzata nda zbukwatá vgha wa. Dza'a dza'a kuni ta kəma takma nda snanťá Mghama mu Yesu Kristi. ⁹ Mndu kul had nda mndərga tsa nzaku ya ná, manda ghulpata mndu ta lulumaku ya nzakwani. Zanapza ta tsa mbanaf Lazglafta ma dmakuhani maga tsi ghalya ya.

¹⁰ Tsaya tama zwanama da, ŋavawaŋa ka nzafta kuni ta tsa hgu hgaf Lazglafta ta kaghuni, ka dagaptá kaghuni ya. Ka mantsaya ka kuni magay had kuni dza'a dədamta da ghwadaka skwi wa. ¹¹ Mantsaya, nda fa ghəŋa ghuni ta gunaghunata Lazglafta ta watgha lami da ga mgham ŋa kdekedzenť ta nzakway ka ŋa Yesu Kristi Mghama mu, ta mba amu ya guli.

¹² Tsaya ta kəl yu ka gdavata ta hava tsa skwiha ya ŋa ghuni, dər má nda ghada snanťa ghuni, ta ŋavaŋa kuni ma tsa kahwathwata taghaghunaf lu ya. ¹³ Ka tata hafu yu katsi ná, nda nza ka skwi dína na havay da ta tsa skwiha ya ŋaghuni, kada nzata kuni nda fatá ghəŋ hźlerə. ¹⁴ Nda sna yu kazlay: Ta ghwan a kdavakta hafa da ma na ghəŋa hadik na wu kə'a, manda ya snidim Mghama da Yesu Kristi. ¹⁵ Ama dza'a magay yu ta kdavakta mbrakwa da, ŋa nzakwani dər má nda mta yu, ŋa lavinťa ghuni ta hava tsa skwiha ya.

Gwal ta nghanťá glakwa Kristi

¹⁶ Ma fitika mnaghunata ŋni ta saha dza'a saha Yesu Kristi ma mbrakwani ná, prukutunzum ya gi ta tsa'ata mnduha ma ghəŋa tan a mnaghuna ŋni wu, ama skwi ghada aŋni ta nghanťá mbrakwani nda ira ŋni ya mnaghuna ŋni.

¹⁷ Ma fitika mutsaftani ta sgit, nda glaku da Lazglafta ta nzakway ka Da ná,

hada anjii. Nda sna anjii nda slēmāna njii ta mnō Lazglafta ya ta hemanatā inda skwi kazlay: Nana na zwanja dā ya dūu yu ta zdāgihata katakata kə'a. ¹⁸ Vərda anjii ka ghēja njii ta snanjā saha tsa lwi ya daga ta luwa, ma fitika nzakwa njii kawadaga nda tsi ta ghwā nda ghuḡa*.

¹⁹ Ta ghēja tsaya guli ná, nda fa ghēja njii ta gwadā ya klak la anabi. Dina má ka njanata ghuni dasuwa ta tsa gwadāha tan ya, kabga nda nza manda pitirila, ya ta tsuwadakaku ma grum. Dina ka gdata ghuni ta snay, ha ka tsadata vli, ka safa gumbəzla nja nghanja ghuni ta tsalatā inda skwi ma nḡdufa ghuni. ²⁰ Karaku ná, wya skwi nja snanjta ghuni: Tsa gwadāha hlak la anabi ghalya, ka vindamta ma deftera Lazglafta ya ná, tsa a ma ghēja tan a hən̄ wa. ²¹ Tsa gwadāha hlak la anabi ya ná, haf̄ ya walan̄ mnda sēla ta tsa'ata ma ghējani wa. Sulkum nda ghuḡa ta vlan̄tā mbraku ta hən̄, nja mna skwi ya mnanaf Lazglafta ta hən̄.

2

Ghwadaka anabiha

¹ Ghalya, zlagapzлага ghwadaka anabiha mataba mnduha Lazglafta, mantsaya guli dza'a zlagapta ghwadaka gwal tagha skwi mataba ghuni. Dza'a kladamkla hən̄ ta ghwadaka tagha skwi nja zadinjā mnduha, nja vzinjta tan ta Yesu Kristi ta nzakway ka mnda tagha skwi ta mbanafā hən̄ ya. Mantsaya gi dza'a tḡakta hən̄ ta zadaku ta ghēja tan. ² Nda ndōgha gwal dza'a ksa sēla tan ma tsa ghwadaka nzaku ya, nja razay mnduha ta vərda tva Lazglafta kabga hahən̄. ³ Ta tadaku ira tsa ghwadaka mnduha ya ta skwa mndu, nja tsakalay tan ta wi nja gatugadughunustā skwa ghuni. Tsaw nda ghada tsatā guma ta ghēja tan daga manda ghalya, ta kzlaykzlay zadaku ta hən̄.

⁴ Dər tsa duhwalha Lazglafta ta ga ta dmaku ghalya ya ná, zlana a Lazglafta ta hən̄ mantsa wa. Ama ka pghaghatā tsi ta hən̄ da dūda vu, ka tsamtā hən̄ nda zida ma grum, ka kzla fitika guma. ⁵ Tsa mnduha ghalya ta gatā dmaku ya guli ná, zlana a Lazglafta ta hən̄ mantsaya guli wa. Ka zadanatā tsi ta tsa gwal ta maga ghwadaka skwi ya nda ima mabudbud. Ta ghēja Nuhu si ta mnay nja mnduha kazlay: Magawa skwi tḡukwa kə'a yeya mbanaf tsi, nda sanlaha ma mnduha* ndəfān̄ guli. ⁶ Mantsaya tsanaghata tsi ta guma ta luwa Suduma nda Gwamura guli, ka zadanatā tsi ta hən̄ nda vu, ka nin̄tā hən̄ ka hutidif. Mantsaya marananta tsi ta gwal ta maga ghwadaka skwi kə'a dza'a slanaghatā hən̄†. ⁷ Ludu ná, tḡukwa mndu ya. Ta kuzlan̄kuzla tsa maga sli'insli'inj ta magə gwal ma luwa Suduma ya ta nḡḡufani katakata‡. ⁸ Mataba tan ta nzakwa tsa tḡukwa mndu ya. Inda fitik ta nghay, ta snay, ta inda tsa sli'insli'inj ta magə hən̄ ta hla sēla mndu ya. Ta gurdā nḡḡufani, kabga tḡukwa mndu tsatsi. ⁹ Tsaya tama ná, nda sna Mgham Lazglafta kə'a ta hliginjā tḡukwa mnduha ma skwi ta zdəghanjā hən̄. Nda sna guli kə'a ta pghaghutā gwal ta maga ghwadaka skwi nja ganaptā iri ta hən̄ badu fitika tsa guma. ¹⁰ Katkatatani ná, ta ghēja gwal ta maga ghwadaka skwi kuman̄ slu'uvgha tan, nda gwal ta hertətatā ga mghama Lazglafta, dza'a tsi giri nja tan.

* 1:18 Aya 17-18: Ngha ta Mata 17:1-5, Markus 9:2-7, Lukwa 9:28-35.
6:1—7:24. † 2:6 Ngha ta Zlrafta 19:24. ‡ 2:7 Ngha ta Zlrafta 19:1-16.

* 2:5 Ngha ta Zlrafta

Tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya ná, had hula ta wa ira tan wa. Ta gla ghəŋ hən. Vla a hən ta glaku ɲa duhwala Lazglafta ta luwa wa. Ta razu nda raza hən. ¹¹ Dər duhwalha Lazglafta ya ta malaghutá tsa gwal ta tagha ghwadaka skwi nda mbraku ya má, had hən ta ghuḅasa hən, ka raza hən ta kəma Lazglafta wa. ¹² Tsa mnduha ya ná, had ghəŋ da hən wa. Manda nimitak ta yaku ɲa kasuta, ka psliŋtá hən ya, ka hən ta magaku. Dər skwi kul snantá hən tsi ná, razay tan ɲa tan. Manda va tsaya ná, dza'a zadanazada lu ta hən manda nimitakha. ¹³ Nda ghuya dənwa dza'a vranamta Lazglafta ta hən. Manda ya ghuyanap hahən ta dənwa ta sanlaha ya. Ka skwa zdanaftá vgha ta hən ka hən klaftá sasaku, nda maga sli'insli'ɲ dər nda fitik ma ghən tsi. Ka skwa hula nzamta tan mataba ghuni, ta kuzlaku ta ɲuduf guli. Ta zay hən ta say hən kawadaga nda kaghuni, ama mbədata tan ta hul ná, skwi ta kumə maya^S tan ta magə hən. ¹⁴ Ta tadaku ira tan ta mi'aha, hərfava a hən ma vəl maga dmaku wa. Bla a ta barafta hən ta gwal nda hta mbrakwa tan ka pghamtá hən da dmaku wa. Yukyukyuk ka ira tan ta tadaku ta skwiha. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, nda ghada ksuta guma Lazglafta ta hən. ¹⁵ Zluŋzla hən ta vədaka tvi, ka zwaduta, ka ksaghatá tvi manda ɲa Balama zwanja Baswara zdugudun tsemi ka magatá tsi ta ghwadaka skwi ya. ¹⁶ Ka dvanaghatá lu ta ghəŋa kwalaghutani ta snatá gwada, ha ka gwadganatá kdih kul had ta gwada ya nda gwada manda va ɲa mndu. Ka hanafá tsi ta tvi ta tsa anabi* ya yaha da gəgəltá tsa rghani ya.

¹⁷ Ka guram nda ghwa swi'ap imi mida tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya, ka guram nda ghwayak ta turinɲa falak ya hən guli. Payanapaya Lazglafta ta vli ta hən ma grusl tdiik katakata. ¹⁸ Ta ghərbaku hən ka yawu bətbət, ka bara gwal tsaghuta tan yeya ta vgha nda gwal ta gdata ta nzaku ma dmaku. ¹⁹ «Falau' vgha ghuni dza'azlay,» ka hən ta mnay ɲa tan. Hahən ya kay tatan, nda ghada nzatá hən ka vu'a bədzaku ta kla hən da zadaku. Nda sna kuni ná, ka nu tsa skwi ta hbutá tsa mndu ya ná, vu'a tsa skwi ya tsa mndu ya. ²⁰ Ka lagha tsa gwal ta zlu'agaptá vgha ma ghwadaka skwi ta badza mndu ma ghəŋa hadik ya, manda snanɲa tan ta Mghama mu Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu ya guli, ka vrəglamta da maga tsa ghwadaka skwi ya katsi, dza'a malaghumala badzatá hən ka nzakwa tan tanɲan. ²¹ Ta dər má kwala tan kul snantá tsa tvi tdukwa ya, ka ya ghada hən ta snantá tsa tvi ya dīnadina, tahula tsa, ka zlanavata tan ta zlahuha Lazglafta ya mnana lu ta hən. ²² Tsa skwi ta slanaghatá hən ya, maranmara kazlay: Kahwathwata tsa gwada mahdihdi ta mnata ya kə'a. Ka'a na: «Ta vradaghavra kri da ni'iglaftá vnihatá vnihani†.» «Tahula mbazanatá mbaza ta ghuvazu ná, ɲa vrəglamtani da dzazlak guli,» ka'a ya.

3

Faftá ghəŋ ta vragata Mgham Yesu

¹ Graha da ya ta dvu yu, mahisa delewera da nana vindaghunaf yu na. Ma tsəna delewera da his vindaghunaf yu na ná, vraftá ya ta vrafta yu ta skwiha ya ghada kuni ta snanɲa, ɲa ndanay ghuni ta ndanu nda tvani ta ghəŋa tan. ² Ta kumay yu ta ndanay ghuni ta skwiha ya mna la anabi nda ghəḅa ghalya. Nda zlahu Mgham Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu, taghaghunaf gwal ghunay, ghunədaghunagha lu ya. ³ Skwi ɲa snanɲa ghuni

Š 2:13 Ngha ta Yuda aya 12. * 2:16 Aya 15-16: Ngha ta Mbsak 22:4-35. † 2:22 Ngha ta Mahdihdi 26:11.

karaku ná, dína ka snan̄ta ghuni kazlay: Ma ndusakta kɔ́avakta fitik ná, dza'a sli'agapsli'a inda gwal ta maga skwi manda ya kuman ghə́ŋa tan̄, dza'a ghuḅasay hən̄ ta kaghuni kə'a. ⁴ «Dza'a vragavra yu a katsi tamaftá imi ta sləmən̄ kay ra? Ga tsi kay ka na? Ka yawu rwakta dzidziha mu, ta nzaku inda skwi manda va vlani daga ka yawu zlagapta ghə́ŋa hadik,» ka hən̄. ⁵ Gwal ta mnay mantsaya ná, mamu skwi ya nda maya zanap hən̄ ka palama. Daga manda ghalya ta magaftá Lazglafta nda gwaḁani ta luwa nda hadik. Klign̄ ma imi lu ta hadik, nda imi guli magafta lu ta hadik. ⁶ Nda imi ta nzakway ka ima mabudbud̄ zadānamta* Lazglafta ta ghə́ŋa hadik ghalya. ⁷ Na luwa nda ghə́ŋa hadik ta nghə mu ndanana ná, va tsa gwaḁa Lazglafta ya ta ŋanata, ŋa zadānata nda vu. Nanan̄a ta hən̄ ha sagha fitika guma, ŋa zadānatá ghwaḁaka mnduha.

⁸ Graha ḁa gwal ta ḁvu yu, mamu skwi turtuk dza'a kwal kuni zanapta: Da Mgham Lazglafta ná, fitik turtuk ya ná, manda fitik dambu' nzakwani. Fitik dambu' ya guli ná, manda fitik turtuk† nzakwani. ⁹ Gərḁa a Lazglafta ka maga skwi ya tamaf tsi ta imi ta sləmən̄ manda ya ta ndanu sanlaha ya wa. Ama kaghuni nza tsi katək ka kzlay, kabga va a ta zadavaghuta dər wati ma mndu wa. Ta kumay katək ta mutsafta inda mndu ta mbəḁanaftá nzakwani.

¹⁰ Nduk nda tsaya tani ná, dza'a sagha manda ghali tsa fitika Mgham Yesu ya. Ma tsa fitik ya dza'a nda sna lu ta ghudzagata skwi nda mbraku, ŋa zwaḁuta luwa gi rək. Na drinta vu ta inda skwi ta luwa, ŋa zwaḁuta‡ ghə́ŋa hadik nda inda skwi mida tani. ¹¹ Ka si mantsa dza'a zwaḁuta inda tsa skwiha ya ná, mndarga wati nzaku ta raku ŋa nzakway ghuni? Nzawanza ta nzaku ya nda ghuḁa. Ka vlan̄ta kuni ta ghə́ŋa ghuni ta Lazglafta ma inda skwi. ¹² Kzlawakzla ta tsa fitika Lazglafta ya, ka ŋavata kuni nda inda mbrakwa ghuni ŋa sagha tsa fitik ya gi misimmisim. Tsa fitik dza'a zadānata lu ta luwa ŋa nu'uta inda skwi da vu ya, tsa fitik ya. ¹³ Ta kzlaykzlay mu ta tsa lfida luwa nda tsa lfida hadik§, ma vli ya dza'a gḁavata nzaku tḁukwa manda ya tamaf tsi ta imi ta sləmən̄ ya.

¹⁴ Tsaya tama graha ḁa ya ta ḁvu yu, ŋavawa ŋa, ŋa slaghunaghatani nzidid̄ kul had̄ sana skwi ta kaghuni, ŋa nzakwa ghuni nda zdaku nda tsi. ¹⁵ Havakwahava kazlay: Skwi ya kəl Mgham Yesu ka gərḁaku ná, kabga ŋa mutsafta mnduha ta mbəḁanaftá nzakwa tan̄, ŋa mbanaf̄tani ta hən̄ ya kə'a. Manda va tsaya vindaghunafta zwan̄ama mu Pwal ya ta ḁvu mu guli nda difil ya vlan̄ Lazglafta. ¹⁶ Tsaya skwi ta mnə tsi ma inda delewerh̄ani ya, ta gwaḁə tsi ta gwaḁa ta ghə́ŋa mndəra tsa skwiha ya. Mamu sana skwi ya nda bla ta vindamta tsi ma tsa delewerh̄ani ya, ta tərḁanafta gwal kul snan̄tá skwi, nda gwal kul taghaku skwa tan̄, ta klatá ghə́ŋa skwi mida. Manda va tsaya ta snuta hən̄ ta magay nda sana vliha ma skwi vindaf̄lu ma sanlaha ma delewer. Manda tsaya ta klanakta hahən̄ ka ghə́ŋa tan̄ ta zadaku.

¹⁷ Kaghuni graha ḁa ya ta ḁvu yu, snaghunamsna lu ndana tama. Dasuwa ka kuni, yaha krughuva ghwaḁaka mnduha da zad̄ghunista da tsaghutá kuni ta vḡha ta fatá ghə́ŋa ghuni. ¹⁸ Ama gḁavawagḁa ta dza'a ta kəma ta kəma ma snan̄tá Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu, ŋa vlaghunatani ta zdakatahudani. Nani glaku, daga ndanana nda ya ŋa kḁekedzen̄. Amin!

* 3:6 Aya 5: Ngha ta Zlrafta 1:6-9, aya 6: Ngha ta Zlrafta 7:11. † 3:8 Ngha ta Zabura 90:4. ‡ 3:10 Ngha ta Mata 24:43-44, Lukwa 12:39-40, 1 Tesalunik 5:2. § 3:13 Ngha ta: Isaya 65:17, 66:22.

Tan̄tan̄a tsghatá lwa 1 Yuhwana

Gwada Lazglafta ná, ta vlay ta hafu

¹ Nana skwi ta vindaghunafta ɲni na ná, gwada ta ghəɲa mndu ta vla hafu ta nzakway daga ta kul zlaftá* inda skwi ya. Ta ghəɲa skwi snan ɲni nda skwi nghan ɲni nda ira ɲni, nda ya vitsanava ɲni, nda ya ksan ɲni nda dzva ɲni ta mnaghunata ɲni. ² Na zlagapta tsa mndu ta vla hafu ya, ka nghan̄tá aɲni nda ira ɲni. Tsaya kəl aɲni ka nzakway ka masləm̄tsəkani, kəl ɲni ka mnay ɲa ghuni ta gwada ta hafu ɲa kdekeden̄ si ta nzaku tavata Da mu, ka maravatá† tsi ta wa ira mu. ³ Tsa skwi nghan ɲni nda ya snan ɲni ya, tsaya ta mnaghunata aɲni kada nzakwa kuni nda guya nda aɲni. Ka nda guya ghəɲa mu katsi, nda guya ghəɲa mu kawadaga nda Lazglafta Da, nda ya nda zwan̄ani Yesu Kristi. ⁴ Kada kđin̄ta rfa mu‡ ta ndəghafta ta kəl ɲni ka vindaghunaftá na skwiha na.

Mbada ma tsuwadək

⁵ Tsuwadaka nzakwa Lazglafta, haď skwi ka grum da tsi wu, na skwi snan aɲni da tsi, ta mnaghunata aɲni. ⁶ Ka nda guya ghəɲa mu nda Lazglafta ka mu katsi, ta ghəɲa tsa tata mbada mu ma grum, tsakalawi tsa ta tsakalə mu, maga a mu ta skwi tdukwa wa. ⁷ Ala ka si ta mbadə ma tsuwadək mu ta mbada manda nzakwa Lazglafta ma tsuwadək ya, nda guya ghəɲa mu sani nda sani nda tsa ɲa ghu6imista usa Yesu Zwan̄a Lazglafta ta inda dmakuha mu.

⁸ Ka haď mu ta ga dmaku wu ka mu katsi ná, nana ghəɲa mu ta nanə mu, haď kahwathwata ma amu nda tsa wa. ⁹ Ala ka si mnigin̄mna mu ta dmakwa mu nda wa mu katsi, dza'a plimispla Lazglafta ta dmakwa mu, ɲa ghu6in̄tani ta inda dmakwa mu§, ɲa nzakwa mu tsuwedək ta kəmani, kabga tsatsi Lazglafta tdukwa. Skwi mna tsi ta magamaga manda va tsaya. ¹⁰ Ka ta ga amu ta dmaku wu ka mu katsi, ta tsakalawi Lazglafta ka'a mu nda tsaya. Haď tsa gwadani ya ma ɲudufa mu nda tsa tama wa.

2

¹ Zwana da, skwi kəl yu ka vindaghunaftá na skwi na ná, vindaghunaf vinda yu ɲa mbəl ɲa waray ghuni ta maga dmaku. Ala ka si magamaga mndu ta dmaku katsi, mamu mndu tdukwa ta nzaku tavata Lazglafta ta kla lwa mu ɲani. Tsa mndu ya, Yesu Kristi ya. ² Tsatsi ta mtuta ɲa pla ghəɲ kada plimista Lazglafta ta dmakuha* mu. Nza a ɲa pla dmakuha amu ndaghəɲa mu wu, lavin̄lava ta pla dmakwa inda mnduha ta ghəɲa haďik demdem guli.

Lfida zlahu

³ Ka ta magay mu ta skwi ta mnamata Lazglafta katsi ná, tsaya ta mara-man̄ta kazlay: Nda sna mu kahwathwata ta Lazglafta kə'a. ⁴ Ka ka mndu mant̄sa, «nda sna yu ta Lazglafta,» ka'a, ta sna a ta skwi ta mnata Lazglafta kay guli wu, tsa mndu ya ná, ta tsakalawi. Haď kahwathwata dekdek ma ɲudufani wa. ⁵ Mndu ta snatá gwada Lazglafta ná, d̄vuďva ta Lazglafta

* 1:1 Gray nda 2:13. Yuhwana 1:1. † 1:2 Ngha ta Yuhwana 1:14. ‡ 1:4 Rfa mu: Ma sana vliha ná, rfa ghuni. § 1:9 Gray nda Zabura 32:1-5. * 2:2 Gray nda Ruma. 3:25-26.

kahwathwata. Tsaya ta gramafta kazlay: Nda ndi'a mu nda Lazglafta kə'a.
⁶ Ka nda ndi'a nzakwa dā kawadaga nda Lazglafta, ka mndu katsi ná, ka maga tsi ta skwi manda ŋa Yesu Kristi.

⁷ Zwanama dā, ka lfidani a na zlahu ta vindaghunafta yu na wu, va tsa zlahu manda ghalya yeya. Nda sna kuni ta tsa zlahu ya daga ma zlraftá† mnaghunatá gwada Lazglafta. Va tsaya tsa gwada snan kuni ya.⁸ An mndani, lfidani na zlahu ta vindaghunafta yu na, kabga nzakwa Yesu Kristi ná, vərda lfiđa nzaku ya maraman tsi. Mantsa ya kaghuni guli. Manda skwi ta hađ grum tama wu, ta zlagəzlagu vərda tsuwadək.

⁹ Ka «ma tsuwadək yu» ka mndu ta gray, tata husanhusa zwanamani ta nzakway ma zlgħay nda ŋuđuf katsi ná, ta ma grum tsa mndu ya manda va nzakwani ghalya.¹⁰ Ala ka ta dvay mndu ta zwanamani katsi, nda nza nzakwa tsa mndu ya ma tsuwadək, hađ sana skwi dza'a sabi da tsi ŋa zləmbiŋtá mndu wa.¹¹ Mndu husan zwanamani ná, ma grum nzatá nzakwani, ta tatdamaku tsa mndu ya ma grum. Sna a ta vli ta mbadə tsi ta mbadə mida wu, kabga tđikanaf tđika grum ta irani.

Ma dvu kuni ta ghəŋa hađik

¹² Zwana dā, ka yu ta vindaghunafta na: «Plighunis pla Lazglafta ta dmakuha ghuni, kabga slna Yesu Kristi ta magata.»¹³ Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nzakway daga ta kul zlraftá† inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunaftá kaghuni guli na: «Ghuḃasapghuḃasa kaghuni ta halaway.»

¹⁴ Kaghuni zwani, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta Da mu Lazglafta.» Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nzakway daga ta kul zlraftá inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda mbra kaghuni, nzamnza gwada Lazglafta ma kaghuni, ka ghuḃasaptá kuni ta halaway.»

¹⁵ Ma hara'u kuni ta tva nzakwa mnduha ma ghəŋa hađik. Ma laghu kuni nḡha skwiha ma ghəŋa hađik. Ka laghula mndu da hara'uwa skwiha ma ghəŋa hađik katsi ná, dva a tsa mndu ya ta Da mu Lazglafta wa.¹⁶ Skwi ta magə mnduha ma ghəŋa hađik ná, maga skwi kumaf slu'uvgha tan nda skwi kumaf ira tan ya. Mutsafta tan kay guli, glay tan ta ghəŋ nda tsi. Mndərga tsahaya ma nzaku ná, Da mu Lazglafta a ta taghamafta wu. Ŋa na ghəŋa hađik na mndərga tsaya.¹⁷ Dina ka snan̄ta kaghuni kazlay: Ta kđakukđaku nana ghəŋa hađik na kə'a. Inda na skwiha ta mamə mnduha na guli ná, dza'a kđukđa. Mndu ta maga skwi ta kumə Lazglafta ya ná, tsaya mndu dza'a nzata nda hafu ŋa kđekedzerŋ.

Ghuma Kristi

¹⁸ Zwana dā, ndusa ghəŋa hađik ka kđaku, manda va ya snan̄ kuni kazlay: Dza'a saghasa ghuma Kristi kə'a ya ná, daga ndana ná, sli'agapsli'a ghumaha Kristi. Tsaya ta gramafta kazlay: Ndusa kđakwa ghəŋa hađik§ kahwathwata kə'a.¹⁹ Tsa ghumaha ya ná, mataba mu sli'agapta hən̄. Si nza a nzakwa tan kawadaga nda amu wa. Ka má nda nza nzakwa tan kawadaga nda amu ná, má gđavagđa hən̄ tavata amu. Magamaga manda tsaya kabga ŋa snan̄ta kazlay: Mataba amu a hən̄ demdem wu kə'a.

† **2:7** Nḡha ta Yuhwana 13:34. ‡ **2:13** Gray nda 1:1. § **2:18** Nḡha ta Mata 24:5, 23-24, Markus 13:21-22.

²⁰ Kaghuni ya, vlaghunavla Kristi ta Sulkumani. Kaghuni demdem, nda sna kaghuni ta vərda skwi ta ghəja Yesu Kristi. ²¹ Kəl yu ka vindaghunafta na: «Kwalaghuni kul snan̄tá vərda skwi a wu, kabga nda sna kuni.» Nda sna kuni guli kazlay: Guya a tsakalawi ta vgha nda kahwathwata wu kə'a.

²² Wa va na mghama tsakalawi na? Mndu ta vziñtá Yesu kazlay: Kristi a wu, ka'a a tsa wa. Tsa mndu ya ná, ghuma Kristi ya ta vziñta i Lazglafta nda Yesu tani ya. ²³ Dər wati ma mndu ta vziñtá Zwan̄a Lazglafta ná, haď tvani ɲa nzuvta nda Lazglafta ta nzakway ka Dani wa. Ala dər wati ma mndu ta mnay banluwa kazlay: Yesu ná, Zwan̄a Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwani nda Lazglafta ta nzakway ka Dani* guli.

²⁴ Kaghuni, ɲanawa ɲa ta tsa skwi snan̄ kuni daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya. Ka ɲanana kuni ta tsa skwi snan̄ kuni daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya katsi, dza'a gđavagda nzakwa ghuni kawadaga nda Zwan̄a Lazglafta guli. ²⁵ Ka Kristi tamaftá imi ta sləmən̄ ná, dza'a vlaghunavla yu ta hafu ɲa kdekedzen̄, ka'a.

²⁶ Vindaghunafvinda yu ta tsa skwiha ya, kabga ka maga kuni ta đasuwa nda tsa gwal ta kuma hla səla ghuni ya. ²⁷ Kaghuni, tsa Sulkum vlaghuna Kristi ya ná, ta nzaku ma kaghuni. Wya ta mamu tsa Sulkum ya ma ɲudufa ghuni ya, psəgla a kuni ta sana mndu ɲa taghaghunaftá sana skwi wu, kabga ta taghaghunaftagha tsa Sulkum ya ta inda skwi. Tsa skwiha ta taghaghunafta tsi ya guli ná, vərda skwiha ya. Haď tsakalawi mida wa. Gđavawagda kawadaga nda Yesu Kristi manda ya ta taghaghunafta Sulkumani.

²⁸ Mantsa tama zwana đa, gđavawagda kawadaga nda Yesu Kristi, ɲa kwala zlən̄ ksa amu bađu vragata dza'a vragata tsi, ɲa kwala hula ksa amu guli ta kəmani.

Zwana Lazglafta amu

²⁹ Ka si nda sna kuni kazlay: Tufukwa mndu Yesu Kristi kə'a, nda ra guli ka snan̄ta ghuni kazlay: Gwal ta maga skwi tđukwa ná, zwana Lazglafta hən̄ kə'a.

3

¹ Nghawa ka Da mu Lazglafta đvutá amu 6a! Zwana đa kə'a ta hga amu. Manda va tsaya nzakwani guli, zwana Lazglafta* amu. Tsaw sna a mnduha ma ghəja haďik ta amu wu, kabga sna a hən̄ ta Lazglafta wa. ² Zwanama đa, daga ndanana zwana Lazglafta amu. Nziya nza tsi, tsa nzaku ká mu dza'a nzakway ta kəma ya ná, ta ma đifa karaku. Tsaw nda sna amu kazlay: Bađu vragata dza'a vragata Kristi ná, dza'a nzakway amu manda tsatsi kə'a, kabga dza'a nda n̄gha mu ta nzakwani. ³ Ka si mantsa tsi katsi, inda mndu ta faftá ghəjani ta Kristi ná, dza'a waray ta ghəjani da dmaku manda ɲa Kristi kul gatá dmaku ya.

⁴ Ka ta gđagda mndu ta maga dmaku katsi ná, sna a tsa mndu ya ta zlahu Lazglafta wa. Dmaku ná, kwal kul sna zlahu Lazglafta ya. ⁵ Wya nda sna kaghuni kazlay: Sasa Yesu Kristi ta ghəja haďik da klaghutá dmakwa mnduha kə'a. Tsatsi ná, haď dmaku dekdek tida wa. ⁶ Inda mndu ta gđavata kawadaga nda Yesu Kristi ná, haď ta gəgəltá dmaku wa. Inda mndu ta gdata ta maga dmaku guli ná, ta tsatsaf a ta Yesu Kristi wu, ta sna a guli wa.

* **2:23** Ngha ta Mata 11:27, Yuhwana 5:23, 15:23.

* **3:1** Ngha ta Yuhwana 1:12.

⁷ Mantsa tama zwana da, ma snə kuni ta bara mnduha. Mndu ta gdata ta maga skwi tdukwa ná, tdukwa tsa mndu ya manda nzakwa Yesu Kristi ka mndu tdukwa ya. ⁸ Mndu ta gdata ta maga dmaku ná, mista halaway tsa mndu ya, kabga ta maga dmaku halaway daga ka yawu zraftani ta gata. Tsaya kəl Zwanja Lazglafta ka saha. Sahani ta ghəja hadik ná, ɲa zliɲtá slna halaway.

⁹ Dər wati ma mndu ta nzakway ka Zwanja Lazglafta, had ta ga dmaku wu, kabga mamu Sulkuma Lazglafta ma ɲudufani. Had ta kɔantá maga dmaku dekdek wu, kabga nda nza Lazglafta ka Dani. ¹⁰ Dər wati ma mndu kul had ta maga skwi tdukwa, nza a tsa mndu ya ka Zwanja Lazglafta wa. Mantsa ya mndu kul dfa zwanamani guli. Ta tsahaya ta tsatsafta lu ta nzakwa zwana Lazglafta nda nzakwa zwana halaway.

Dvuma mndu manda ɲa Kristi

¹¹ Daga zrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta mnaghunata lu kazlay: Dvumadfa ta sani nda sani† kə'a. ¹² Yaha amu da nzakway manda Kayinu. Tsatsi ná, nda nza ka zwanja halaway, ka dzatá tsi ta zwanamani. Kabgawu kəl tsi ka dzata na? Kabga ghwadaka skwi ɲa Kayinu ta magay, tdukwa‡ skwi ɲa tsa zwanamani ya ta magay, kəl tsi ka valafta tida ka dzata.

¹³ Zwanama da, ka ta husanɲusa§ kuni ta mnduha ma ghəja hadik katsi, yaha da nzakway ka skwa ndərmimay da kaghuni. ¹⁴ Amu ná, nda sna amu kazlay: Sabsa amu ma mtaku ka nzata nda hafu* kə'a, kabga ta dvuta amu ta zwanama mu. Mndu kul dfa zwanamani ná, ma mtaku ta gɔavata tsatsi. ¹⁵ Mndu husan zwanamani ná, mnda dzatá mndu tsa mndu ya. Nda sna kaghuni guli kazlay: Mndu ta dzatá mndu ná, ta mutsa a hafani ɲa kdekedzer ɲa kə'a. ¹⁶ Wya tvi kəl amu ka snantá skwi ta hgə lu ka dfa mndu: Dvudfa Yesu Kristi ta amu, ka saha tsi vlatá ghəjani ma vla amu. Amu guli ná, vlamavla amu ta ghəja mu guli ma vla zwanama mu. ¹⁷ Ka mamu skwi da mndu, ka nghanjá tsi ta zwanamani ta pɔay, ka laghu tsi da nghanj nda iri† katsi ná, laviɲ a tsa mndu ya ta mnay kazlay: Ta dvay yu ta Lazglafta kə'a wa. ¹⁸ Zwana da, gwaday ma wi kwenkwen a dfa zwanama wa. Dvumadfa kahwathwata ma ɲudufa mu, ka maga mu ta skwi manda tsaya.

¹⁹ Mantsa ya dza'a grafta mu kazlay: Ta mbadə ta varda tvi mu ta mbada kə'a. Tsaya tama ná, nda lɔa ɲudufa mu ta kəma Lazglafta. ²⁰ Ka ta dga ghəj mu ta ghəja skwi maga mu katsi, nda sna amu kazlay: Mal Lazglafta nda sna ta inda skwi ta magə mu ka ɲudufa mu kə'a. ²¹ Zwanama da, ka had dga ghəj ta dgə mu ta ghəja skwi maga mu wu katsi, wadaha vgha mu ta sladu ta kəma Lazglafta. ²² Dər má nu dawaj mu da tsi ta vlamavla kabga ta snanasna mu ta zlahani, ta maganamaga mu ta skwi ta zdəganata. ²³ Ká tsa zlaha Lazglafta ya ta mnay na: «Fafwafa ta ghəja ghuni ta hga Yesu Kristi zwanani, ka dvuvusta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka zlahani ta mnamata‡. ²⁴ Mndu ta sna zlaha Lazglafta ná, ta gɔavagda kawadaga nda Lazglafta, ta gɔavagda Lazglafta guli kawadaga nda tsatsi. Nda sna amu guli kazlay: Ta gɔavagda Lazglafta ma amu nda ma Sulkum ya vlama tsi kə'a.

† **3:11** Ngha ta Yuhwana 13:34. ‡ **3:12** Ngha ta Zrafta 4:1-8. § **3:13** Ngha ta Lukwa 6:22, Yuhwana 15:18-19. 17:14. * **3:14** Ngha ta Yuhwana 5:24. † **3:17** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:7-8. ‡ **3:23** Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17.

4

¹ Zwanama da, ma gi sna kuni ta gwada mndu ta mnay kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i ka'a ya. Daslawu tsa skwi ta mnə tsi ya karaku, ka mamu Sulkuma Lazglafta* mida, ka haɗ wa a tsi. Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha ghwadaka anabiha ta sli'agapta ta ghəja haɗik. ² Ka mnaghunamna yu ká kuni dza'a graftá mndu nda Sulkuma Lazglafta mida 6a: Ka ta mnay mndu kazlay: Yesu ná, Kristi ya, sa daga da Lazglafta, ka yatá lu, ka mndu ka'a ná, mamu Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya. ³ Ka haɗ tsa mndu ya ta mnay kazlay: Manda tsaya nzakwa Yesu ka'a wu ná, haɗ Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya wa, sulkuma ghuma Kristi mida. Nda ghada snan̄ta ghuni ta mnay kazlay: Dza'a saghasa tsa ghuma ya ka'a. Nda ghada saghani ndanana tama ta ghəja haɗik.

⁴ Kaghuni zwana da, zwana Lazglafta kaghuni, ghuḅasapghuḅasa kaghuni ta tsa gwal nana mndu ya, kabga mal tsa Sulkum ma kaghuni ya mbratani ka tsa sulkum ma gwal ma ghəja haɗik ya. ⁵ Hahəj ná, ɲa ghəja haɗik həj. Tsaya ta kəl həj ka mna skwi ta zdəganatá mnduha ma ghəja haɗik. Ta fana fa mnduha ma ghəja haɗik ta sləməj ta həj guli ka snay. ⁶ Amu ná, zwana Lazglafta mu. Mndu nda sna ta Lazglafta ná, ta snay ta skwi ta mnə ɲni. Ka Zwan̄a Lazglafta a mndu wu katsi ná, fa a ta sləməj ka sna skwi ta mnə ɲni wa. Mantsa ya ta tsatsafta mu ta gwal nda vərda Sulkum ma həj nda gwal nda sulkuma nana mndu ma həj.

Lazglafta ná, ɗvu ya

⁷ Zwanama da gwal ɗvu yu, gɗamagɗa ta ɗvutá sani nda sani. Tva ɗvutá mndu ná, ta sagha daga da Lazglafta. Inda mndu ta ɗvutá mndu guli ná, nda na tsa mndu ya ka Zwan̄a Lazglafta, nda sna ta Lazglafta guli. ⁸ Mndu kul ɗvutá mndu ná, sna a tsa mndu ya ta Lazglafta wu, kabga nzakwa Lazglafta ná, ɗvu ya. ⁹ Wya ká Lazglafta maraman̄ta tva ɗva mndani: Ghunagaghuna ta zwan̄ani turtuktuk ta ghəja haɗik kada nzakwa mu nda hafu ma tsatsi†. ¹⁰ Tin̄əl Lazglafta ta ɗvutá amu ka ghunagatá tsi ta Zwan̄ani ka saha da mtuta ɲa pla ghəj ɲa plamata Lazglafta ta dmakwa‡ mu. Tsaya na vərda ɗvutá mndu, da thə amu kazlay: Tin̄əl amu ta ɗvutá Lazglafta ka'a.

¹¹ Zwanama da gwal ta ɗvu yu, ka si mantsa ya ɗvuta Lazglafta ta amu katsi ya, ɗvama ɗva amu guli ta vgha mu sani nda sani. ¹² Haɗ mndu ta kaɗnghan̄ta Lazglafta§ nda irani wa. Tsa ɗvutá vgha mu ta ɗvuta mu sani nda sani ya ná, nzakwa Lazglafta ta gɗavata kawadaga nda amu tsa. Ta ɗvuɗva mu ta Lazglafta dar manda ya kuman̄ tsi ka'a guli.

¹³ Lazglafta ná, vlamavla ta Sulkum. Tsaya kəl mu ka grafta kazlay: Ta gɗavagɗa amu kawadaga nda tsi, tsatsi guli ta gɗavagɗa kawadaga nda amu ka'a. ¹⁴ Ghunaga ghuna Lazglafta ta zwan̄ani ta nzakway ka mnda mba mndu ta ghəja haɗik*, ka nghan̄ta aɲni nda ira ɲni, tsaya ta mnə aɲni ɲa mnduha. ¹⁵ Mndu ta mnay ban̄luwa kazlay: Yesu ná, Zwan̄a Lazglafta ya ka'a, nda nza nzakwa Lazglafta nda tsa mndu ya, nda nza nzakwa tsatsi guli nda Lazglafta. ¹⁶ Amu ná, nda sna amu kazlay: Dvuɗva Lazglafta ta amu. Ta tsaya fafta amu guli ta ghəja mu.

Lazglafta ná, ɗvu ya. Tsaya tama, mndu ta gɗata ta ɗva mndu ná, nda nza nzakwani nda Lazglafta nda nza nzakwa Lazglafta guli nda tsatsi. ¹⁷ Dza'a

* 4:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 13:2-6. † 4:9 Ngha ta Yuhwana 3:16. ‡ 4:10 Ngha ta 2:2. § 4:12 Ngha ta Yuhwana 1:18. * 4:14 Ngha ta Yuhwana 3:17, 4:42.

kəl amu ka grafta kazlay: Ta dʋay amu ta Lazglafta dar kə'a ná, wya tsi: Baɗu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ya ná, haɗ amu dza'a zləŋa tsa guma ya wu, kabga nda nza nzakwa mu ta ghəŋa haɗik ka guram nda Yesu. ¹⁸ Ka nda sna amu kazlay: Dvudva Lazglafta ta amu, haɗ amu dza'a zləŋay wa. Tsa dʋutaɗvu Lazglafta ta amu ya ná, ta hliŋtá zləŋ dekdek ma amu. Ala, ka tata zləŋ mndu katsi, murmura ŋɗufani, ta fa a ghəŋani ta tsa dʋudvu Lazglafta ya wu, kəl tsi ka zləŋ.

¹⁹ Amu ná, dʋudva mu ta Lazglafta kabga tiŋəl tsatsi ta dʋuta amu. ²⁰ Ka «dʋudva yu ta Lazglafta» ka mndu, tata husaŋhusa zwanamani katsi ná, tsakalawi tsa ta tsakal tsa mndu ya, dʋu a ta Lazglafta wa. Ka dʋu a mndu ta zwanamani ya nghan tsi nda irani wu katsi ná, waka a dza'a dʋutá Lazglafta ya kul nghanjá tsi na? ²¹ Ka dʋudva yu ta Lazglafta ka mndu katsi ná, ka dʋudva tsi ta zwanamani† guli, ka zlah Kristi mnata.

5

Zlglafta ta Zwan Lazglafta, tsaya ghuɓasaptá ghəŋa haɗik

¹ Dər wati ma mndu ta zlglaftá mnay kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a, tsa mndu ya ná, nda na ka Zwan Lazglafta. Ka dʋudva tsa mndu ya ta Dani Lazglafta katsi ná, dza'a dʋudva guli ta zwana Lazglafta. ² Ka dʋudva mu ta Lazglafta, ta snay mu ta zlahani guli ná, tsaya kəl amu ka snanɗa dʋudva mu ta Zwana Lazglafta kə'a. ³ Snata mu ta zlah Lazglafta ná, tsaya dʋaɗta mu ta Lazglafta kahwathwata. Bla a tsa zlahuhani* ya guli wa. ⁴ Inda zwana Lazglafta ná, ghuɓasapghuɓasa həŋ ta ghəŋa haɗik. Nda ghuɓasa ghəŋa haɗik, kabga nda fa ghəŋa mu ta Yesu Kristi. ⁵ Wa mndu ta ghuɓasaptá ghəŋa haɗik na? Ba mndu ta zlglafta kazlay: Yesu ná, Zwan Lazglafta ya kə'a ta ghuɓasapta.

Masləmtsəka Yesu Kristi

⁶ Yesu Kristi ná, sasa ta ghəŋa haɗik, ka lamə tsi nda ma ima batem, ka pghinɗá tsi ta usani ma mtakwani†. Lami nda ma ima batem kwenkwen yeya wa, pghinɗa ta usani guli. Sulkuma Lazglafta ta mnamatá tsa skwiha ya kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a, kabga haɗ tsatsi ta tsakalawi wa. ⁷ Hkən skwi† ta maramanɗa kazlay: Yesu ná, Zwan Lazglafta ya kə'a. ⁸ Tsa skwiha hkən ya ná, mamu Sulkuma Lazglafta, nda imi, nda us. Tsa skwiha hkən ya ná, ka skwa turtuk gwaɗa tan. ⁹ Ka si ta tsu'ay mu ta gwaɗa ta mnata mnduha ta ghəŋa skwi ta nghanɗa həŋ ya ní, malaghumala a ŋa Lazglafta ma gwaɗa ta mnata, ka ŋa mnduha ra? Lazglafta ka ghəŋani ta mnanɗá tsa skwiha ya ta ghəŋa zwanani. ¹⁰ Mndu ta zlglaftá Zwan Lazglafta ná, nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata tsa skwiha ya kə'a. Mndu kul zlglaftá Lazglafta guli ná, niŋna ta Lazglafta ka tsakalawi, kabga kwalani kul zlglaftá skwi mna Lazglafta ta ghəŋa zwanani. ¹¹ Vlamavla Lazglafta ta hafu ŋa kdekedzen. Tsa hafu ya guli ná, nda ma zwanani Yesu ta mutsakwa tsi. Mantsa ya ka Lazglafta mnamata. ¹² Mndu ta zlglaftá Zwan Lazglafta, nda mutsa hafani. Mndu kul zlglaftá Zwan Lazglafta guli ná, mutsa a hafani§ wa.

Hafu ŋa kdekedzen da Lazglafta

† 4:21 Ngha ta Mata 22:36-40, Markus 12:28-31, Lukwa 10:25-28. * 5:3 Ngha ta Yuhwana 14:15.

† 5:6 Ngha ta Yuhwana 19:34. ‡ 5:7 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15. § 5:12 Ngha ta Yuhwana 3:36.

¹³ Vindaghunaf vinda yu ta tsa skwiha ya, ɲa kaghuni gwal ta zlgħaftá Zwanja Lazglafta, kada grafta kuni kazlay: Mutsafmutsa kuni ta hafu ɲa kdekedenj kə'a. ¹⁴ Ta lagha mu ta kəma Lazglafta da dawwa skwi manda ya ta zɗəganata ná, har ghəɲa mu, kabga ta snamasna. ¹⁵ Ka nda sna mu kazlay: Ta snamasna ta inda skwi ta dawu mu da tsi kə'a, nda sna mu guli kazlay: Ta vlamavla kahwathwata ta inda skwi dawəɲ mu kə'a.

¹⁶ Ka nda nɣha mndu ta zwanjamani ta ga dmaku, dza'a kwal kul klaghata da mtaku ɲa kdekedenj katsi, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ta ghəɲa tsa mndu ya ɲa vlanja Lazglafta ta hafu. Tsa hafu ya, ɲa gwal ta ga dmaku dza'a kwal kul klaghatá hən da mtaku ɲa kdekedenj dza'a vla lu. Mamu dmaku ta kla mndu da mtaku ɲa kdekedenj. Mna a i'i kazlay: Ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghəɲa mndərga tsaya kə'a wa. ¹⁷ Inda skwi ta magə lu kul dɪnaku ná, dmaku ya. Nziya nza tsi, mamu dmaku kul haɗ ta kla mndu da mtaku ɲa kdekedenj.

¹⁸ Nda sna amu kazlay: Dər wati ma mndu ta nuta ka Zwanja Lazglafta ná, haɗ ta gəgəltá dmaku wa. Zwanja Lazglafta ta nɣhay, laviɲ a halaway ta ksanja wa.

¹⁹ Nda sna amu kazlay: Nda na amu ka zwana Lazglafta kə'a. Sanlaha ma mnduha ta ghəɲa haɗik ná, ta ma dzva halaway hən demdem.

²⁰ Nda sna amu guli kazlay: Sasa Zwanja Lazglafta ta ghəɲa haɗik ka vlamatá tsi ta dɪfil ɲa snanťa vərda Lazglafta kə'a. Ka ndi'aftá mu ta vɣha nda vərda Lazglafta nda ya nda zwanjani Yesu Kristi. Tsatsi ná, vərda Lazglafta ta vlamatá hafu ɲa kdekedenj ya.

²¹ Zwana dá, dasuwa ka kuni, yaha kuni da ɲana vɣha nda skwa wuyay.

Mahisa tsghatá lwa 2 Yuhwana

Ga zgu

¹ I'i glata mndu ta vindaftá na tsghatá lwi ná, ɲa makwata rka ya zbap Lazglafta, nda ya ɲa zwanani ya ta dʋu yu kahwathwata. I'i turtukwa da yeya a ta dʋutá kaghuni wu, nduk nda inda gwal nda sna ta kahwathwata tani. ² Ta dʋay ɲni ta kaghuni kabga mamu kahwathwata, dza'a gdavagda guli ma amu.

³ Má ka vlamavla Lazglafta ta nzakway ka Da nda Yesu Kristi ta nzakway ka Zwanani, ta zdakatahudani nda tawa hidahidani, nda zdakwani ɲa nzakwa mu ma kahwathwata nda ya ma dʋutá mndu.

Kahwathwata, nda dʋu

⁴ Manda snanɲa da kazlay: Nananɲa sanlaha ma zwana gha ta kahwathwata manda ya taghamaf Da mu Lazglafta kə'a ná, ka tuta yu da rfu katakata. ⁵ Ari makwata rka, ya lfida zlahu a na skwi ta vindaghafta na wu, va tsa zlahu da amu daga manda zlrafta* mu ta zlghaftá gwaɗa Lazglafta yeya. Skwi ta ndəɓu yu ta dzvu da kagha ná, dʋumadʋa amu gwal ta zlghafta Kristi ta vgha mu. ⁶ Vərda tva dʋutá mndu manda ya kumanɲ zlahu Lazglafta ná, tsaya nzata ghuni nda dʋutá mndu, kabga mantsa ya taghamafta lu daga zlrafta mu ta zlghaftá gwaɗa Lazglafta.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta tsakalawi

⁷ Kəl yu ka mnay mantsa ná, nda ndəgha gwal nana mndu ta tamtá vgha ma ghəɲa hadik. Ka həɲ ta mnay ná, ka mndu tsakwam a saha Yesu Kristi ta ghəɲa hadik wu, ka həɲ. Tsa mndu ta mnay mantsa ya ná, ghuma Kristi ya. Tsatsi ná, nana sanlaha ma mnduha ta nanə tsi. ⁸ Dasuwa ka kuni nda həɲ, da dədəgudughunusta hyahya skwi ya mutsaf kuni da anɲi, ya dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni katakata.

⁹ Dər wati ma mndu ta kwal kul ɲanatá tagha skwa Kristi, ka tsanaghatá ɲani nda tsa, ta ndi'a a nzakwani nda Lazglafta wa. Ala ka gdavagda mndu ma tagha skwi taghanaf Kristi katsi ná, nda ndi'a nzakwa tsa mndu ya nda Da mu Lazglafta nda ya nda Yesu Kristi Zwanani. ¹⁰ Ka Lagha la mndu da Kaghuni, ka taghə tsi ta skwi tsəm nda skwi taghaghunaf Kristi katsi ná, ma tsu'af kuni ta tsa mndu ya ma həga ghuni, ma gə kuni dər zgu ɲani. ¹¹ Ka «hudukhuduk» ká mndu ganaghatá zgu katsi ná, nda gwa wa tsa mndu ya ma tsa ghwadaka slnani ya.

Ga zgu

¹² Ta teke'a ndəghata pdakwa skwiha má ɲa mnaghunata da mndani, tsaw va a yu ta vindaghunafta nda vinda ta delewer wu. Ta kumay yu ta laba da nda la da kaghuni, ka nzata mu, ka gwaɗuvusta mu ka skwa turtuk. Kada zdavaf ta ɲudufa mu.

¹³ Ta ga zgu zwana mukuma gha ya zbap Lazglafta guli ɲa gha.

---

* 1:5 Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17.

Mahkəna tsghatá lwa 3 Yuhwana

Ga zgu

¹ I'i glata mndu ta vinda na delewer na ŋa gra dá Gayus* ya ta dʷu yu kahwathwata.

² Zwanama dá, ta kumay yu ta nzakwa inda skwi demdem dina da kagha. Má dughwana ka nzakwa gha ma slu'uvgha gha manda nzakwa gha ma zlghay nda ŋudufa gha ya.

Gayus mnda kahwathwata

³ Tuta yu da rfu katakata manda sagha zwanama da rusay ŋa dá ya káka ta nzaku ta vərda tvi nda ŋuduf turtuk. Nda sna yu guli kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a. ⁴ Had skwi taβta sanŋta dá ta dihatá nzakwa zwana dá ta vərda tvi wa. ⁵ Zwanama dá, tsa nghapta ta nghapta ka ka zwanama ma zlghay nda ŋuduf dər má ka matbay hən ya ná, ŋərma mndu ka. ⁶ Tsa mnduha katan ka ya ná, ta ghubay hən ta kagha da gwal zlghay nda ŋuduf hadna. Ndada a dʷafta tsi ta anŋi wu, ka hən ta mnay. Wya dzvu, ka kdanta ka ta kata mndərga tsa mnduha ya, kada kdanta hən ta wawakwa tan manda ya ta kumə Lazglafta. ⁷ Tsa wawaku ta wawaku hən ya ná, ta wawu ka maga slna Yesu Kristi hən. Had sana skwi ta mutsafta hən da gwal kul zlghaftá Yesu wa. ⁸ Amu gwal ta zlghaftá Kristi, dina ka katay mu ta mndərga tsa mnduha ya, kada nzakwa mu nda gwa ma tsa vərda slna ta magə hən ya.

Danwa gwal guyata ghən

⁹ Si vindanafvinda yu ta dəlewer ta Igliza ghuni, tsaw va a Diyatref ta sna tsa gwađa ŋni ya wu, kabga ta kumay ta nzaku ka mali. ¹⁰ Badu laba dá da kaghuni ya ná, dza'a rusanafusa yu ta mnduha ta tsa ghwađaka skwiha ta magə tsi ya, nda tsa raraza i'i ta raraza tsi ya. Ta ghəŋa tsaya guli ná, had ta tsu'a zwanama ma zlghay nda ŋuduf ta lagha hən da tan ka matbay guli wa. Na sli'a sanlaha da tsu'a mnduha ya guli ná, pyayni ta hən, ka ŋawa hən mataba guyatá ghən.

¹¹ Gra dá ya ta dʷu yu, ma ksə ka ta sadá mnduha ta maga ghwađaka skwi, ksa ta sadá gwal ta maga skwi dina. Mndu ta maga skwi dina ná, nda na tsatsi ka Zwanə Lazglafta. Mndu ta maga ghwađaka skwi ya guli ná, ta sna a tsatsi ta Lazglafta wa.

¹² Ya wya Dematriyus ya ní, ndada a ta ghuba mnduha wa. Ma nzakwani ná, ta nghaku ŋərma slna ta magə tsi. Anŋi guli ná, ŋərma mndu ya ta mna anŋi. Nda sna kagha guli kazlay: Kahwathwata ta mna ŋni kə'a.

Ga zgu

¹³ Ta nda ndəgha skwiha ta kumə yu ta mnaghata, tsaw va a yu ta vindaghafta nda vinda ta delewer wa. ¹⁴ Nzəvata a yu ka labə da kaghuni wu, ŋa guyakwa u tsa, ŋa gwadəy u.

¹⁵ Ka nza zđaku kawadaga nda kagha!

Ta ga zgu inda graha gha hadna ŋa gha. Ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha mu turtuk turtuk.

* 1:1 Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, Ruma. 16:23, 1 La Kwareŋt 1:14.

Tsgha ta Iwa Yuda

Ga zgu

¹ I'i Yuda ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi, zwanamani ma Yakubu*, ta vindaghunaftá na delewer na. Ta ga zgu yu ɲa ghuni gwal hagaf Lazglafta Da, gwal ɖvu tsi ka pghata ɲa Yesu Kristi.

² Ka nza hidahida Lazglafta nda zdakwani nda ɖvutá mndani kawadaga nda kaghuni.

Guma ta ghɛɲa gwal ghwadək

³ Graha da ya ta ɖvu yu ma ɲudufa da, gitagita a ta ɖvuta yu ta vindaghu-naftá skwi ta ghɛɲa gwaɖa ta mbaku ya ka skwa turtuk mu mida wu, kabga tsa, nda nza tkwe' ka vindaghunafta da, ɲa vlaghunatá mbraku, ɲa ɲavata ghuni ma zlgħay nda ɲuduf ya zlgħaf kuni, ya vlan Lazglafta ta mnduhani. Tsa gwaɖa ta mbaku ya ná, haɖ dza'a walanɲa mbəɖavafta wa. ⁴ Klə yu ka mna tsaya ná, nda ndəgha mnduha ta kɔikadamta da taba ghuni, ka ɓadza zdakatahuda Lazglafta. «Lma a Lazglafta ta magay mndu ta ghwadaka skwi ta kumə mndu wu,» ka hɛɲ ta mnay. Mantsa ya vzɛɲta hɛɲ ta Yesu Kristi ta nzakway ka Mgham ta ghɛɲa amu. Mndərga tsa mnduha ya ná, nda ghada vinda ta tsatá guma ta ghɛɲa tan daga ghalya.

⁵ Ka havaghunakhava yu ta skwi ghada kuni ta snanɲa ɓa. Ghalya, ka katanɲá Lazglafta ta la Isra'ila, ka hlagaptá hɛɲ ma Masar. Ka rwanaghutá tsi ta gwal kul faftá ghɛɲa tan ta tsatsi. ⁶ Havak kuni guli ta mnduha Lazglafta ta Pak vla ga mgham vlan lu ta hɛɲ, ka zlanavatá tsa vli si vlan Lazglafta ta hɛɲ ya. Ta ghɛɲa tsaya kəl Lazglafta ka hlaftá hɛɲ ka tsamta, ka zlanɲá hɛɲ ma vəl tɖika ɲa kɛɛla kɔɛɲta Lazglafta ta tsatá guma ta ghɛɲa tan baɖu tsa fitik dagala ya. ⁷ Havak kuni guli ta luwa Suduma nda luwa Gwamura, nda sana luwaha ta wanaftá hɛɲ. Ka magə mnduha ma tsa luwaha ya ta sli'ɲsli'ɲɲ manda ɲa tsa duhwalha Lazglafta ya. Ka sli'amɲá hɛɲ da hliri nda slu'uvgha ya kul raku ka magay mnda səla. Ka pghamtá Lazglafta ta hɛɲ ma vu kul mtavata ɖəkɖək. Tsaya ná, ɲa marananɲá mnduha ta skwi ya dza'a magə Lazglafta nda gwal ta magaku mantsa ya.

⁸ Tsa mnduha ta lamə da taba ghuni ya ná, mndərga ya ghwadaka skwiha ya ta magə hɛɲ. Ta sli'amɲli'a hɛɲ da maga ghwadaka skwi ta zɖəganatá hɛɲ manda ya ta fanaghata suni ta hɛɲ. Vla a hɛɲ ta glaku ɲa Lazglafta wu, mbada hɛɲ ka raraza gwal dagaladagala ta luwa. ⁹ Dar Misel mali mataba duhwalha Lazglafta má, walan a ta razananɲá halaway baɖu zləɖay tan ta wi ta ghɛɲa mbla Musa wa. Skwi mnana tsi kwenkwen ná, «Ka dvagha dva Lazglafta†,» ka'a, ¹⁰ Hahɛɲ ta tan, raraza skwi kul snanɲá hɛɲ yeya ɲa tan. Manda nimtak magakwa tan, ghɛɲa zadaku ta kala hɛɲ. ¹¹ ɖaɲwa ɲa tan, kabga mndərga skwi maga Kayinu ghalya ta magə hɛɲ. Ka vzɛɲta hɛɲ ta ghɛɲa tan ka maga ghwadaka skwi ɲa mutsa tsedi manda ɲa Balama ghalya guli, ɲa rwakwa tan kabga sli'avafɲa tan nda zləɖutawi manda ɲa Kware† ghalya. ¹² Ta ksaku

* **1:1** Yakubu: Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3. † **1:9** Ngha ta 1 Tesalunik 4:16 Ngha ta Daniyel 10:13, 21, 12:1, Suna Yuhwana 12:7. Mbala Musa: Gray nda Vrafta ta zlahu 34:6, gray nda Zakari 3:2.

† **1:11** Kayinu: Ngha ta Zlrafta 4:3-8, Balama: ngha ta Mbsak 22:1-35, Kware: Ngha ta Mbsak 16:1-35.

ka hula nzata ghuni ka za skwa zay kawadaga nda həŋ. Ghəŋa taŋ skwi snaŋ həŋ. Hahəŋ gwal ta ɲɪŋtá skwa zay ma vla guyatá ghəŋa mnduha ka za skwi, ksa a hula ta həŋ wa. Manda ɲatá matətdú ta vusliŋ falak ya həŋ, manda fu kul haď ta yafta dər ma fitika yakwani tsi ya həŋ. Manda fu tdiŋ lu nda slrəŋ nda slrəŋ ta mtuta ka ghwaluta dzunəŋ ya həŋ. ¹³ Manda tska ta ɲəďak ta wa sgam, tskana vəl va gamtsa'uwakwa drəf ya na dmakuha taŋ. Manda tekwaŋta ta sli'aftha ta vla taŋ ka ndandaraku ta luwa ya həŋ. Ma vəl ka ɲra tdiŋ fanata Lazglafta ta vli ɲa nzakwa taŋ ɲa kdekedzeŋ.

¹⁴ Ka Inuk ta nzakway ka mandəfáŋa dzidzi daga ta Adamu mnata ta ghəŋa mndərga tsa mnduha ya daga ghalya na: «Wya Mgham ta saha kawadaga nda duhwalhani nda ndəgha ɲəddəm, ¹⁵ ɲa tsa guma ta ghəŋa inda mndu ta ghəŋa hadik, ɲa tsanaghatani ta guma ta inda gwal kul sna gwada da tsi. Ta ghəŋa vəl maganata taŋ ta ghwadaka skwi, nda ya ta ghəŋa ɲaslu bədzakana həŋ guli,» ka'a. ¹⁶ Ta ghəŋ tsa mnduha ya mna Inuk ta tsa gwada ya kazlay: Rurəŋwaku nda ɲada ghəŋ yeya ɲa taŋ inda fitik. Skwi ta kumə ghəŋa taŋ ta magə həŋ, ghuba mndu ɲa gafu ta wi skwi ta gwada həŋ.

Dəvu nda zlahu

¹⁷ Kaghuni graha da ya ta dvu yu, havakwahava ta gwada ghada mnduha Mgham Yesu Kristi ta mnaghunata. ¹⁸ Ka həŋ mnaghunata na: «Mamu mnduha dza'a ghuḅasa gwal ta zlghaftá Lazglafta ma kdavakta fitikha. Nzaku manda ya kumaŋ tsa ghwadaka ndana* taŋ ya, ɲa taŋ.» ¹⁹ Tsa hahəŋ ya ta klaktá daga vgha mataba mnduha. Ghəŋa taŋ ta dvu həŋ. Haď Sulkuma Lazglafta ma həŋ wa.

²⁰ Kaghuni tama graha da ta dvu yu nda ɲudufa da, katuvuswa vgha ghuni ma zlghay nda ɲudufa ghuni, ka glakwa kuni. Navawaŋa ka maga du'a nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa. ²¹ Nzawanza ma dvutá mnda Lazglafta. Fafwa ghəŋa ghuni hzleŋa ta zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi ɲa mutsa hafu ɲa kdekedzeŋ. ²² Tawawa hidahida, ka katanja kuni ta gwal ta daga ghəŋ. ²³ Mbanafwamba ta sanlaha guli nda tdiŋɪntá həŋ ma skwi dza'a klamtá həŋ da vu. Tawawa hidahida ta sanlaha, ama daswa ka kuni da tdamtá həŋ ta kaghuni da dmakwa taŋ.

Vlaŋta glaku ta Lazglafta

²⁴ Ka nza glaku ɲa Lazglafta ya ta lavɪntá ngha kaghuni, yaha kuni zlumbutá, tsatsi dza'a ghuḅighunista tsezele' ɲa rfay ghuni ta rfu ta hladaghu-naghatá tsi ta kəma glakwani. ²⁵ ɲa Lazglafta turtukwani ya ta mbamafta nda ma Yesu Kristi Mghama mu ga mgham, nda mbraku, nda glaku, daga manda ghalya nda ya ndanana ha ɲa kdekedzeŋ. Amin.

Suna Yuhwana

Skwiha marigij Yesu Kristi ma na delewer na

¹ Nana delewer na ná, ta gwaday ta gwada ta ghəja skwi ya maranə Yesu Kristi ta gwal ka kwalva Lazglafta. Lazglafta ta vlanjta tsa skwiha ya ɲa maranəntá hən, ɲa snənta tan ta skwi ta dza'a gi magaku. Tsaya tama kəl Yesu Kristi ka ghunaftá duhwalani da kwalvani Yuhwana ɲa maranəntá tsa skwiha ya. ² Inda na skwiha nghan yu na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata, masləmstsəka Yesu Kristi yu, ka Yuhwana. ³ Tfawi ta ghəja gwal ta dzanja na delewer na. Tfawi ta ghəja gwal ta snəntá tsəna tsghatá lwa Lazglafta na. Ka snatá inda na skwiha nda vinda na. Grafgra kazlay: Ndusakndusa fitika magakwa tsa skwiha ya kə'a.

Tsgha ta lwi ɲa Iglizha ndəfán

⁴ I'i Yuhwana ta vindaɲa ɲa ghuḅa Iglizha ndəfán ta hadika Asiya.

Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudani nda zdakwani. Tsatsi Lazglafta daga manda ghalya, va tsa tsatsi ya guli ndanana, tsa tsatsi ya guli ta kəma. Ka vlaghunavla tsa Sulkumhani ndəfán ta nzaku tavata dughurukwani ya, ta zdakatahudi nda zdaku guli. ⁵ Ka vlaghunavla Yesu Kristi ta nzakway ka vərda masləmstsək ya guli, ta zdakatahudi nda zdaku. Tsatsi na tanja mndu ta sli'agapta ma mtaku nda hafu. Tsatsi ta ga mgham ta ghəja inda mghamha ta ga mgham ta ghəja hadik.

Dvudva tsa Yesu Kristi ya ta amu. Ka pghintá tsi ta usani ɲa varagamapta ma dmaku. ⁶ Tsatsi ta namafta ka gwal ta ga mgham, ka gwal ta vla skwi ɲa Lazglafta ta nzakway ka Dani. Nani glaku nda mbraku ɲa kdekedzenj. Amin!

⁷ Wya tsi dza'a sagha ma ghwayak.

Dza'a nda nghan inda mnduha nda ira tanj,

nduk nda tsa gwal ta dzata ya tani.

Dza'a taway inda mndəra mndu ta taw ta ghəjani.

Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi. Amin!

⁸ «I'i zraftani, i'i kdavaktani,» ka Mgham Lazglafta mnata. Tsatsi Lazglafta ta mbruta, tsatsi ya manda ghalya, tsatsi ya ndanana guli, tsatsi ya guli ta kəma.

Nghanja Yuhwana ta Kristi ma glakwani

⁹ I'i Yuhwana zwanjama ghuni ya ta vindaghunafta. Nda i'i tani, nda kaghuni tani, nda guya vgha mu ma Yesu. Ta kuwa turtuk mu ma ghuya danjwa. Su'away ta su'u mu demdem. Ma ga mghamani mu. Ksafksa lu ta i'i, ka klaghata vzinjta da tsatá hadik ma takataka drəf ta hgu lu ka Patmus*, ta ghəja vəl mnyad da nda tvani ta gwada Lazglafta nda kahwathwatani ya marigij tsi ma Yesu.

¹⁰ Ma sana fitik badu Dəmas, ka ksuta Sulkum nda ghuḅa ta i'i. Ka snənta yu ta lwi ta gwadata nda lwi dagala manda ghudzaga duli nda ga mahulhula da. ¹¹ Ka'a mantsa: «Klafkla ta delewer ka vindamta ka mida ta skwi nghan ka. Ka tsaghanafta ka ta ghuḅa Iglizha ndəfán, ta nzakway ka luwa: Afisus, Samirna, Pergam, Tiyyatir, Sardis, Filadelfi nda Lawdikiya,» ka'a.

* **1:9** Patmus: sana zwanja vli ya ta tsavata ma drəfa Ege, ta maga meli 100 nda luwa Afisus. Vli ya ta hlaghata lu ta gwal ta tsanaghata la ɲumna Ruma ta guma ta hən, na tsa vli ya.

Na snan̄ta dā ta tsa lwi ya, ¹² ka mbədāvata yu ka nghay ka wa tsa mndu ta gwada nda i'i ya. Mbədāvata dā, ka nghan̄ta yu ta pitirlaha dasu ndəfāŋ. ¹³ Ma takataka tan̄, mamu sana mndu ta sladu manda tsatā Zwan̄a mndu, nda sudatā lgut zutut dikw ta sēla ta vghani, hbana tsi ma ghuva nda 6anava magaf lu nda dasu. ¹⁴ Ka n̄sliŋ tilil swidi ma ghəŋani manda 6ata swida tuwak nda ya manda 6ata papla. Ta zlgħaku iri ma ghəŋani manda vu. ¹⁵ Ta wudaku səlahaŋi manda kufur sluwap lu ma vu. Manda ghudzaga bərzlakwa imi ka lwani ta ghudzaga. ¹⁶ Ka n̄anata tsi ta tekwatsaha ndəfāŋ ma dzva zeghwani. Ka sabə kafay nda za slərpuhani his his ma wani. Ta wudaku kumani manda wudakwa fitik ma ghəŋ. ¹⁷ Manda nghan̄ta dā, ka zləmbatā yu ta kəmani manda mndu nda mta. Ka faftā tsi ta dzva zeghwani ta i'i, ka'a mantsa: «Ma zləŋ ka ta zləŋ! I'i tan̄tan̄ani, i'i kdāvaktani†, ¹⁸ i'i hafu. Si nda mta yu, ama nda hafu yu ndana n̄a kdēkedzen̄. Ma dzva dā n̄anata yu ta maku6la mtaku nda həga mtaku tani. ¹⁹ Vinda tama ta inda skwi ya nghan̄ ka, nda inda skwi ya ta magaku ndanana, nda inda skwi ya dza'a gi sagha tahula tsa. ²⁰ Wya klatā ghəŋa skwi ya nda difa ma na tekwatsaha ndəfāŋ ta nghə ka ma dzva zeghwa dā, nda ya ma Pitirlaha dasu ndəfāŋ na: Tsa tekwatsaha ndəfāŋ ya ná, duhwalha Lazglafta ta ghəŋa ghu6a Igliz ndəfāŋ ya. Tsa pitirlaha ndəfāŋ ya guli ná, tsa Igliz ndəfāŋ yeya guli.»

2

Tsgħa ta lwi n̄a Igliz ma Luwa Afisus

¹ «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ta nzakway ka n̄a Igliz ma luwa Afisus:

«Wya skwi ya mna mndu ya ta n̄anata tekwatsaha ndəfāŋ ma dzva zeghwani, ta mba6a mataba pitirlaha dasu ndəfāŋ. Ka'a mantsa: ² Nda sna yu ta slnaha għa, ta dzadza ka ta vgha me' ka magay, ta n̄avan̄a ka. Ha6 ka ta dzrawi nda gwal ta sidi wa. Ghunatā mndu n̄ni, ka sanlaha ma mnduha ta mnay. Tsaw ta ghunata mndu a həŋ kay guli mataba tsa wa. Ka dzəghan̄tā ka ta həŋ, ka tsatsaftā ka kazlay: Gwal tsakalawi həŋ kə'a. ³ Ta n̄avan̄a ka, ka su'a ghuya dāŋwa ta ghəŋa gwada ta i'i. Ha6 ka ta rwa mala gulu wa. ⁴ Ama, mamu sana skwi ta dvu yu ta kagħa ta ghəŋani. Dvəgla a ka ta i'i manda ya si ta dvə ka tan̄tan̄ wa. ⁵ Havak hava, ka ma vəl ga zlambuta ka ya. Ka payanata ka ta nzakwagħa, ka vranaf̄ta ka ta nzakwa għa manda va ya si ghalya. Ka kwalaghukwala ka ta mbədanafta nzakwa għa katsi, dza'a lagħala yu da slagħaghata, n̄a klaghuta pitirla għa ma vlani. ⁶ Nziya nza tsi ná, mamu sana skwi ta zdigihata ma kagħa. Ta husa għa husa slna la Nikwalay manda va ya ta husihata tsi ta i'i ya guli.

⁷ «Ka mamu sləmən̄a snay da mndu, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum n̄a Igliz.

«N̄a gwal ta zaktā ghwa ya, dza'a vlan̄vla yu ta fwa hafu ta slanaghata lu ma gama Lazglafta* ya ta həŋ, n̄a zay tan̄.»

Tsgħa ta lwi n̄a Igliz ma luwa Samirna

⁸ «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ta nzakway ka n̄a Igliz ma luwa Samirna:

«Wya gwada ta mnə mndu ta nzakway ka tan̄tan̄ani nda kdāvaktani, mndu ya si ta mtuta ka vragapta nda hafu ya. ⁹ Nda sna yu ta sa duni ta sə ka, nda pda għa. Tsaw ka gadghəl ka. Nda sna yu ta rutsak ya ta pghə lu ta kagħa, nda

† **1:17** Aya 13. 15: Ngha ta Daniyel 7:13, nda 10:5, nda 7:9, nda 10:6. Aya 16:17. Ngha ta Isaya 49:2, Hebru 4:12, Isaya 44:6, nda 48:12. * **2:7** Ngha ta Zlrafta 2:8. 9, nda Suna Yuhwana 22:2.

ya ta pghə tsa gwal ta mnay kazlay: La Yahuda an̄ni kə'a ya, tsaw mantša ya a hən̄ wu, guyata ghəṇa mnduha halaway hən̄. ¹⁰ Ma zləṇ ka ta ghuya dāṇwa ya dza'a ka da ghuyay. Ya wya halaway dza'a hlafta sanlaha ma kaghuni ka pghamta ma gamak ṇa dzəghaghunata, ṇa zaghunata fitik ghwan̄ ta giri ṇa ghuni. Ka sladafta ka ta zlg̃hay nda ṇudufa gha dər ṇa dzata kagha tsi. Dza'a vlaghavl̄a yu ta hafu ṇa nisəla vəl zata gha ta ghwa.

¹¹ «Mndu ya nda sləmən̄ja snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ṇa Igliz.

«Mndu ya ta zata ghwa ná, hađ mtakwa mahis dza'a walaṇta ksaṇta wa,» ka'a.

Tsg̃ha ta lwi ṇa Igliz ma luwa Pergam

¹² «Vinda ṇa duhwala Lazglafta ya ta nzakway ka ṇa Igliz ma luwa Pergam:

«Wya gwada ya mna mndu ta ṇanata kafay ya nda za wani his his. ¹³ Nda sna yu kazlay: Ma vla ga mghama halaway nzata ka kə'a. Kulam nda tsa, ndi'afndi'a ka ta vgha ta i'i. Zlana a ka ta zlg̃hay nda ṇudufa gha, dər ma fitika dzata Antipas ta nzakway ka ṇərma mndu, ka masləmtsəka da ma luwa ghuni, ma vla nzakwa halaway ya wa. ¹⁴ Ama wya skwiha ta dvaghaghata yu: Mamu sanlaha mataba ghuni ta dvutá tagha skwa Balam, ya ta taghanaftá Balak, ka pghamta zwana la Isra'ila da ga dmaku, ṇa za slu'a skwa wuyay, nda ya ṇa maga sli'insli'inj† ya. ¹⁵ Manda tsaya guli ná, mamu sanlaha mataba ghuni ta dvuta tagha skwa la Nikwalay† guli. ¹⁶ Mbədanafmbəda ta nzakwa gha. Ka mbədanaf a ka wu katsi, wya yu ta gi lagha slaghaghata. Dza'a lmay ṇni nda hən̄ nda kafay ya ta sabi ma wa da.

¹⁷ «Ka mamu mndu nda sləmən̄ja snay, ka sna tsi ta skwi ta mnanata Sulkum ta Igliz!

«Mndu ya ta zatá ghwa ná, dza'a vlan̄vla lu ta skwa zay ya nda difa. Dza'a vlan̄vla yu ta inda tan̄ guli ta pala ka ṇuslin̄ ya vindaf lu ta lfida hguṢ tida. Tsa hgu ya ná, hađ sana mndu nda sna wu, ba tsa mndu ta zlg̃hafta ya,» ka'a.

Tsg̃ha ta lwi ṇa Igliz ma luwa Tiyatir

¹⁸ «Vinda ṇa duhwala Lazglafta ya ta nzakway ka ṇa Igliz ma luwa Tiyatir.

«Wya gwada ya mna Zwan̄ja Lazglafta ya ta zlg̃haku iri ma ghəṇani manda zlg̃hakwa vu, ta wudaku səlahani manda kufur sluwap lu ma vu ya. ¹⁹ Ka'a mantša: Nda sna yu ta slnaha ya ta magə ka, nda dva mndu ya ta dvə ka, nda gdavata ya gdava ka ma zlg̃hay nda ṇuduf. Nda sna yu kazlay: Mal slnaha gha ya ta magə ka ndanana ka ya maga ka tan̄tan̄ kə'a. ²⁰ Ama mamu skwi ya ta dvaghaghata yu ta ghəṇani. Zlan̄an̄zla ka ta tvi ta sana marakw ta hgə lu ka Zizabel*, ta mnay kazlay: Mnda kla lwa Lazglafta yu kə'a ya. Mbada kə'a ka tagha tsakalawi, ka nanaghata gwal ta ksihata slna da da maga sli'insli'inj, nda ya da za slu'a skwa wuyay. ²¹ Zlan̄an̄zla yu ta fitik ma ṇa mbədanafani ta nzakwani, ama va a ta zlan̄ta maga tsa sli'insli'injani ya wa. ²² Tsaya tama, dza'a vzafvza yu ta ghzləṇa ghuya dāṇwa. Dza'a ganapga yu ta iri katakata ta inda gwal ta hliri nda tsi guli. Ala, ka mbədanafmbəda hən̄ ta nzakwa tan̄, ka zlan̄ta maga tsa ghwadaka slna tan̄ nda tsi ya katsi, ba tsa kasi'i. ²³ Ta ghəṇa tsaya guli, dza'a rwanarwa yu ta zwanani. Tsaya dza'a kəl Igliz ka snan̄ta

† **2:14** Ngha ta Mbsak 31:16 nda 25:1-2. I Balama nda Balak: Ngha ta Mbsak 22:24. ‡ **2:15** Ngha ta 2:6, nda skwi ya ṇa ṇanata. § **2:17** Ngha ta Sabi 16:14. 15, 33:34 nda Isaya 62:2, 65:15. * **2:20** Ngha ta 1 Mghamha 16:31, 19:1. 2, 2 Mghamha 9:22, 30.

kazlay: I'i mnda tsatsafta skwi ma ndana mndu, nda skwi ma ɲɔɖufa mndu tani kə'a. Ta6 ta slna ya maga† mndu dza'a planamta yu ta mndu guli.

²⁴ «Ama pɔakwa kaghuni gwal zlghay nda ɲɔɖuf ma luwa Tiyatir, kul snata tsa ghwadaka tagha skwi ya, kul taghafta tsa skwi ta hgə həŋ kazlay: Dɪfata skwa halaway kə'a ya, haɖ sana skwa ndəgaku ta faghunaghata yu wa.

²⁵ Ƴanawaŋa kahwathwata ta zlghay nda ɲɔɖufa ghuni ta vragaghata yu.

²⁶ «Mndu ya ta zata ghwa, ta ɲanata slna da ha ka kɔavaktani, dza'a vlanɣla yu ta mbraku ta ghəŋa inda mndəra mndu. ²⁷ Tsa mbraku dza'a vlanɣa yu ya ná, tsa mbraku vliha Da da yeya. Ƴa gayni ta mgham nda saraka kufur ta ghəŋa mnduha. Dza'a dzaɓiŋdza6a ta ghwadaka mnduha, manda ya ta dzaɓiŋta lu ta siga rɔisl ya. ²⁸ Dza'a vlanɣla yu ta gumbəzla sərɔk† guli.

²⁹ «Ka mamu mndu nda sləmənɣa snay, ka sna tsi ta skwi ya ta mnə Sulkum ɲa Igliz,» ka'a.

3

Tsgħa ta lwi ɲa Igliz ma luwa Sardis

¹ «Vinda ɲa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ɲa Igliz ma luwa Sardis.

«Wya skwi mna mndu ta ɲanata Sulkumha ndəfəŋ ka ɲa Lazglafta nda tekwatsaha ndəfəŋ. Ka'a mantša: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda hafu ma i'i ka ka ta gray, tsaw nda mta ka. ² Sli'avakslia, mbra ta gwal ta nda hafu ma həŋ sli'ef sli'efa makəɖ həŋ da kɔivta. Ta nghə yu ta slna gha ta kəma Lazglafta da ná, kɔdanak a ka wa. ³ Havakhava gha tama ka kinawu mutsafta ka ta skwi taghaghaf lu nda ya ka ka snanɣa. Snasna ka mbəɔanafta ka ta nzakwa gha. Ka si va a ka ta snata wu, dza'a lagħala yu manda ghali ksaghaghata, snanɣa a ka, ka ta wati luwa dza'a lagħa yu wa*. ⁴ Nziya nza tsi, mamu sanlaha ma mnduha gha, ma va tsa luwa Sardis ya kul ɲiŋta lguta tanɣ. Tsahaya, dza'a sli'i həŋ kawadaga nda i'i nda sudata lguta ɲusliŋ, kabga ranɣra ta həŋ.

⁵ «Mantša ya dza'a sudanavata lu ta lguta ɲusliŋ ta mndu dza'a zata ghwa. Haɖ yu dza'a walanɣa hərdiŋta hgani ma deftera ya vindam lu ta hga gwal nda hafu ɲa kɔkedzeŋ wa. Dza'a mnanmna yu ta hgani ta kəma Da da, nda ya ta kəma duhwalhani kazlay: Ƴa da həŋ kə'a.

⁶ «Ka mamu mndu nda sləmənɣa snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ɲa Igliz,» ka'a.

Tsgħa ta lwi ɲa Igliz ma luwa Filadelfi

⁷ «Vinda ɲa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ɲa Igliz ma luwa Filadelfi.

«Wya gwada ta mnə mndu ya nda ghu6a. Tsatsi kahwathwata, tsatsi ta ɲanata maku6la mgham Dawuda. Ka guna guna tsi, haɖ wa mndu ka haftu wa. Ka hafha tsi guli, haɖ wa mndu ka gunata guli wa. ⁸ Ka'a mantša: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda sna yu guli kazlay: Nda hta mbrakwa għa kə'a. Kulam nda va tsaya tani, ɲanaŋa ka ta gwada da. Ta mna a ka kazlay: Sna a yu ta kagħa wu kə'a nda i'i wa. Tsaya tama, ta gunagħa guna yu ta watgha. Haɖ mndu dza'a haftu wa. ⁹ Wya skwi dza'a yu magay ɲa guyata ghəŋa mnduha halaway ta msay kazlay: La Yahuda anɲi kə'a, kul nzakway manda tsaya. Tsakalawi ta tsakalə həŋ. Dza'a tiŋwaftiŋwa yu ta həŋ ɲa lagħa da tsəlu6a ta kəma gha ka vla glaku ɲa gha, ɲa snanɣa tanɣ kazlay: Dvudva† yu ta kagħa

† 2:23 Ngha ta Zabura 7:10, Irmiya 17:10, Zabura 62:13. ‡ 2:28 Ngha ta Zabura 2:8. 9, grafgra nda Mbsak 24:17, Suna Yuhwana 22:16. *

3:3 Grafgra nda Mata 24:43. 44, Lukwa 12:39. 40, 1 Tesalunik 5:2, 2 Piyer 3:10. † 3:9 Ngha ta Isaya 49:23, 60:14, 43:4.

kə'a. ¹⁰ Manda va ya nana kagha ta gwada da ka gdavata mida ya, dza'a na gha na i'i ta kagha guli ma ghuya danwa dza'a dadanaghatá inda ghəna hadik na dzəghantá hən ya. ¹¹ Ndusa yu ka lagha. Nana na nda mbraku ta tsa skwi da kagha ya, kada kwala sani ma mndu klugudughusta nisəla zata ghwa gha.

¹² «Dza'a nanafna yu ta mndu ta zata ghwa ka gugudi ma həga Lazglafta da. Had' dza'a walaŋta sabi mida wa. Dza'a vindafvinda yu ta hga Da da nda hga luwa Da da tani tida. Tsa luwa ya ná, lfida Ursalima ya dza'a saha ta luwa, ghunaf Lazglafta. Dza'a vindafvinda yu guli tida ta lfida hgu† ya mutsaf yu.

¹³ «Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum na Igliz,» ka'a.

Tsga ta lwi na Igliz ma luwa Lawdikiya

¹⁴ «Vinda na duhwala Lazglafta ta nzakway ka na Igliz ma luwa Lawdikiya.

«Wya gwada ta mnə mndu ta hgə lu ka Amin. Mndu ya ta nzakway ka vərda tughwani nda kahwathwatani. Nda ma tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwi demdem. ¹⁵ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slna gha. Nda sna yu kazlay: Ləŋlənə a ka wu, ghwitaktaka a ka wu kə'a. ¹⁶ Ma ta dər nzakwa gha ləŋlənə ka ghwitaktaka a tsi. Dza'a vnihiŋiŋvnihi yu ta kagha ma wa da. ¹⁷ Ka kagha ta mnay na: Ka gadghəl yu, nda na yu ka gadghəl, "had' sana skwi ta pdu yu wu," ka ka. Tsaw sna a ka kazlay: danwa na gha, ta ksaku ka ka hidahida kə'a wa. Ka pdu ka, ka fərdi'u ka, nda ghulpa ka guli. ¹⁸ Hidaku ya ta vlə yu na gha ná, skwa da i'i ta dasu ya sluwap lu ma vu, ka da nzakwa ka, ka gadghəl. Skwa guli ta lguta nəsliŋ na sudavata gha, ka bukwanatá hula nzakwa gha ka fərdi'u. Skwa ta ghwana skwi ta iri na ta ira gha, kada nghanəta ka ta vli. ¹⁹ Gwal ta dvafš yu ná, ta dvay yu ta hən, ta zlahay yu ta hən. Mantsa ya, navanə ka payanata ka ta tva gha. ²⁰ Wana yu ta sladu ta watgha ka dza watgha. Ka sanəsnə mndu ta lwa da ka gunihata wa tgha, dza'a lamla yu da tan, dza'a zay yu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a zay tsatsi kawadaga nda i'i guli.

²¹ «Mndu ya dza'a zata ghwa, dza'a nzanafnza yu kawadaga nda i'i ta dughurukwa da, manda va ya za i'i ta ghwa ka nzaftá yu kawadaga nda Da da ta dughurukwani ya.

²² «Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi ta skwi mnə Sulkum na Igliz,» ka'a.

4

Falaha ta luwa ma glakwa Lazglafta

¹ Tahula tsa, ka nghanəta yu ta gunatá watgha ta luwa.

Ka snəŋlənəta yu ta tsa lwi si ta gwadgihata nda lwi dagala manda ghudzaga duli ya kay. Ka'a nda i'i mantsa: «Safsa da hadna ka maraghata yu ta skwi ya dza'a magaku tahula tsa,» ka'a.

² Ka gi klaghata Sulkum ta i'i. Ka nghanəta yu ta sana dughurukwa ga mgham. Ta tsa dughuruk ya, mamu sana mndu ta nzaku tida. ³ Tsa mndu ta nzaku tida ya, ta wudaku manda sana palaha ta hgə lu ka Dzaspa nda Sardwan. Dakwambuhwali ta wudaku manda pala ta hgə lu ka Imrud* ta wanaftá tsa dughuruk ya. ⁴ Mamu dughurukha hisamsak fwaď mida guli ta wanafta tsa dughuruk ya. Hisamsak fwaď mida galata mnduha guli ta

† **3:12** Ngha ta Isaya 62:2. § **3:19** Ngha ta Mahdihi hdi 3:12, nda Hebru 12:6. * **4:3** Aya 2-3: Ngha ta Izekiyel 1:26-28, 10:1. Imrud: Ngha ta 21:19-20 nda skwi na nanata gha.

nzanzafta tida, nda susudatá lguta n̄sliŋ ta vgha taŋ, nda wawa ta zewzewa dasu guli ma ghəŋa taŋ. ⁵ Mamu wudakwa luwa, nda hlawa skwiha, nda ghudzaga luwa ta sli'agapta ma tsa dughuruk ya. Ta kəma tsa dughuruk ya, mamu pinatá vu ndəfəŋ. Tsa pinatá vuha ya ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta† ndəfəŋ. ⁶ Mamu sana skwi guli ta kəma tsa dughuruk ya manda dərəfa kwalaba ta wdaku manda dalagar.

Ma takataka tsa dughuruk ya nda ya nda ta hulani ta wanafta ná, mamu sana skwiha nda hafu ma həŋ, ka iriha dze'dze' nda tvə kuma taŋ nda ya nda tvə hula taŋ. ⁷ Tsa tantəŋa skwi nda hafu mida ya ná, manda rveri nzakwani. Tsa mahisani ya guli, manda zwanja lghəŋ nzakwani. Tsa mahkənani ya, manda kuma mndu kumani. Tsa mafwadani ya guli, manda dzala ta ndərú‡ ya nzakwani. ⁸ Tsa skwiha fwađ nda hafu ma həŋ ya ná, mku' mku' zlambakha taŋ. Ka iri dze'dze' wawa ta zlambakha taŋ nda vli nda ma hudani tani.

«Nda ghu6a! Nda ghu6a! Nda ghu6a!

Na nzakwa Mgham Lazglafta,
ya nda mbra.

Kagha manda ghalya,
kagha ndanana,

kagha guli dza'azlay ta kəma§,»
ka həŋ ta vaghay nda vagha,
ka hanay nda hana, ta mnay.

⁹ Ta vlə tsa skwiha fwađ nda hafu mida ya ta glaku nda zləzlvu, ka rfa Lazglafta ta nzaku nda hafu ŋa kdekedzen, ta nzaku ta dughurukwa ga mgham ya, ¹⁰ ta zlambatá tsa galata mnduha hisambsak fwađ mida ya ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughurukwa ga mgham. Ta tsələu həŋ ta tsələu ta kəma Lazglafta ya nda hafu ŋa kdekedzen ya, ta hlapta həŋ ta tsa zewazewaha ma ghəŋa taŋ ya ka pghata ta kəma tsa dughurukwa ga mgham ya. Ka həŋ mantša:

¹¹ «Mghama ŋni, Lazglafta ŋni,
kagha ta zlaganaptá inda skwi.

Manda ya dvaf ka zlaganapta ka ta həŋ,
Ka gi nzaku həŋ.

Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka vlaghata glaku, nda zləzlvu.
Ŋagha mbraku guli,» ka həŋ.

5

Deftera zwanja tuwak

¹ Ka nghanťa yu ta mbsatá defteri vindaf lu ta vindi ta hulani his his ma dzva zeghwa tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya. Ka ndi'anaftá lu nda njzlaha ndəfəŋ. ² Ka nghə yu ta sana duhwal nda mbra, duhwala Lazglafta, ta hagaku nda lwi dagala dagala. Ka'a mantša: «Wa ya nda ra ŋa 6lanapta na njzla na, ka gunanafta na defteri na?» ka'a.

³ Lay! Hađ sana mndu dər ta luwa, dər ta ghəŋa hadik, dər ta mnaka hadik*, ta lavinta gunanafta tsa defteri ya, dər ka nghanťa dida wa. ⁴ Ka taw yu ta taw katakata, kabga kwala lu kul slafta ta mndu nda ra ŋa gunanafta tsa defteri ya dər ŋa nghanavata ya wa. ⁵ Ka sani ma tsa galata mnduha ya nda

† 4:5 Ngha ta Sabi 19:16, Izekiyel 1:13, Zakari 4:2. ‡ 4:7 Aya 6:7. Ngha ta Izekiyel 1:22, 1:5. 10, 10:14. § 4:8 Ngha ta Izekiyel 1:18, 10:12, Isaya 6:2. 3. * 5:3 Ngha ta la Filipiya 2:10 nda skwi ya ŋa ŋanata.

i'i mantsa: «Ma taw ka ta taw, wya rveri mataba mndëra la Yuda, ma zivra Dawuda, ta zata ghwa. Tsatsi dza'a ðlanaptá tsa njizla ya, ka gunanafta tsa defteri ya,» ka'a.

⁶ Ka nghan̄ta yu ma takataka tsa dughuruk ya, nda ya mataba tsa skwiha fwað nda hafu mida ya, nda ya ma takataka tsa galata mnduha ya ta Zwan̄a Tuwak manda skwi si dzadza lu. Ndəfāñ duliḡani, ndəfāñ iriḡani ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta ndəfāñ ghunaf lu ta inda ghəñja ḡadik ya. ⁷ Ka lagha tsi da tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya, ka zlgħaghutá tsa defteri ma dzva zeghwani ya. ⁸ Manda zlgħafta tsa Zwan̄a Tuwak ya ta tsa defteri ya, ka zləmbata tsa skwiha fwað nda hafu mida, nda tsa galata mnduha hisambsak fwað mida ya ta kəmani. Inda tan̄, nda n̄an̄atá ḡtimbil, nda ndaghatá leghwaha dasu nda urdi ta nzakway ka du'a gwal nda ghuḡa, ma dzva tan̄. ⁹ Ka fə hən̄ ta lfida laha. Ka hən̄ mantsa:

«Nda ra ka ka klafta na defteri na,
ka ðlanaptá njizlahani, kabga si dzadza lu ta kagha,
ka varanaktá ka ta Lazglafta
nda usa gha ta inda mndëra mndu ma inda mndëra gwada ta gwadə lu,
nda inda mnduha, nda inda zivra mnduha.

¹⁰ Nanafna ka ta hən̄ ka mnduha Lazglafta, kagha ta nzakway ka Mgham. Nanafna ka ta hən̄ ka gwal ksanatá sl̄na ta Lazglafta, n̄a gay tan̄ ta mgham ta ghəñja mnduha ma ghəñja ḡadik.»

¹¹ Ka nghan̄ta yu ta n̄əddəma† ta duḡwalha Lazglafta kul laviñta lu ta mbəðafta ta wanafta tsa dughuruk ya, nda tsa skwiha nda hafu ma hən̄ ya, nda tsa galata mnduha ya tani. Ka fə hən̄ ta laha. ¹² Ka hən̄ nda lwi dagaladagala mantsa:

«Tsa Zwan̄a Tuwak si dza lu ya kay ná,
ran̄ra zlgħaftani ta ga Mgham, nda gadghəl,
nda difil, nda mbraku, nda zləzlvu,
nda glaku, nda ghubu,» ka hən̄.

¹³ Ta snə yu, ka inda skwiha zlaganap Lazglafta ta luwa, nda ya ta ghəñja ḡadik tani, nda ya ta mnaka ḡadik tani, nda ya ma drəft tani, nda inda skwi ya mamu tani, ka hən̄ guli mantsa:

«ŋa mndu ta nzaku ta dughuruk, nda Zwan̄a Tuwak na zləzlvu,
nda ghubu, nda glaku, nda mbraku n̄a kḡekedzerj!» ka hən̄.

¹⁴ «Mantsa ya nzakwani!» ka tsa skwiha fwað nda hafu ma hən̄ ya. Ka zləmbata tsa galata mnduha ya ka tsəḡu ta kəmani.

6

Nizlaha

¹ Tahula tsa, ka nḡə yu ta psalanapta tsa Zwan̄a Tuwak ya ta tan̄tan̄ tsa njizlaha* ndəfāñ ya. Ka snə yu ta mnay sana tan̄tan̄a tsa skwiha fwað nda hafu ma hən̄ ya, nda lwi manda ghudzaga luwa. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. ² Kə'a ka yu ná, ka nghan̄tá yu ta sana plis ka n̄usliñ. Ta nzaku mndu tida nda n̄a ta lgħed da tsi. Ka vlan̄ta lu ta zewzewa. Tsatsi ta zata ghwa, ka laghu tsi da za ghwa guli.

³ Manda psalanapta tsa Zwan̄a Tuwak ya ta mahisa tsa njizlaha ya, ka snə yu ta mnay sana mahisa tsa skwiha nda hafu ma hən̄ ya. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. ⁴ Ka sagha sana plis ka dva. Ka vlan̄tá lu ta mbrakwa hlin̄tá inda zdaku

† 5:11 Nḡha ta Daniyel 7:10. * 6:1 Nḡha ta 5:1 nda skwi n̄a n̄anata.

ta ghəŋa hadik ta tsa mndu tida ya, kada psluvusta mnduha ta vgha tan. Ka vlanťá lu ta sana kafay dagala.

⁵ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mahkəna nızla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mahkəna skwiha nda hafu ma hən ya. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka nra†. Nda skwa gara skwi ma dzva tsa mndu ta nzaku tida ya. ⁶ Ka snə yu ta gwadagapta sana lwi ma takataka tsa skwiha fwaď nda hafu ma hən ya. Ka'a mantsa: «Darama alkama turtuk ya ná, prək ka kwaḁa vagha mndu turtuk ta ksa slna. Darama hupa hya hkən ya guli ná, prək ka kwaḁa vagha mndu turtuk ta ksa slna. Ama rdi nda ima inabi ya, ma ksanj ka ta tsahaya,» ka'a.

⁷ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mafwada nızla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mafwada tsa skwiha nda hafu ma hən ya. Ka'a mantsa: «Sawi!» ka'a. ⁸ Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka kuzunjkuzun. Mtaku hga tsa mndu ta nzaku tida ya. Mistani ta dza'a vla nzakwa gwal nda rwa. Ka vlanťá lu ta mbraku ta hən ta ghəŋa sləhaw turtuk ma dgata ghəŋa hadik fwaď nja rwanatá mnduha mida nda kafay, nda ya nda maya, nda ya nda ḁanwaha, nda ya nda nimtakhá†. ⁹ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mahutafa tsa nızla ya, ka nghə yu mista gwir ta hafa gwal psła lu ta ghəŋa gwada Lazglafta nda ya ma vəl mnay si ta mnə hən. ¹⁰ Ka hən nda lwi dagaladagala mantsa: «Mgham Lazglafta ta mbruta, ya nda ghuḁa, ya kahwathwata. Baḁu yawu dza'a tsa ka ta guma ta ghəŋa na ghəŋa hadik na, nja planamta gha ta hən ta vəl psłata tan ta anji na?» ka hən. ¹¹ Ka daganafu lu ta lguta nıslıj ta inda tan. Ka lu nda hən mantsa: «Swidwa karaku, ksanawa ksa ta nıduf nja fitik kwitık, ha ka hḁamta mbsaka zwanama ghuni nda graha ta ksa slna ghuni ya dza'a psłata lu manda kaghuni ya,» ka lu nda hən.

¹² Ka nghə yu ta pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mamku' a nızla ya. Ka gıḁavafu ghəŋa hadik katakata. Ka nuta fitik ka nra manda biwa nra. Ka nuta tili ghuz ka dva manda us. ¹³ Ka rkagata tekwaysaha ta luwa ta hadik manda rkakwa yakwa ghuraf ta ka gurambazlak gıḁdanaf falak nda mbraku nda mbraku ya. ¹⁴ Ka mbsaghutá luwa ta vgha manda mbsa defteri ta mbsafta lu ya. Ka slı'afťá inda ghwáha nda inda hadikha tsatam imi ma vlaṢ tan, ka laghwi. ¹⁵ Ka slı'afťá la ka mgham ta hadik, nda gwal dagala dagala, nda la mghama sludziha, nda la ka gadghəl, nda gwal nda mbra nda mbra, nda inda gwal ta ga vu'a, nda inda gwal kul had ka vu'a, ka laghwi da didifa ma galighaha nda ya ma dzanha ta ghwá. ¹⁶ Ka hən nda ghwá nda ya nda dzan mantsa: «Dəḁəganəghawa dəḁa, ka bukwanəghata kuni, yaha tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nghanťá anji, yaha Zwanja Tuwak da tsanəghatá guma, ¹⁷ kabga saghasa fitika ḁasata nıdufa tan. Wati ma mndu ya dza'a njafta* na?» ka hən.

7

Nızlaha Lazglafta nda mnduha 144,000

¹ Tahula tsa, ka nghanťá yu ta duhwalha Lazglafta fwaď ta sladu ta slərpuha hadik fwaď. Ka naghuta hən ta falakha* fwaď, kada kwala hən

† 6:5 Aya 2:5. Ngha ta Zakari 1:8, 6:1. 8. ‡ 6:8 Ngha ta Izekiyel 14:21. § 6:14 Aya 12-14: ngha ta Isaya 13:10. 13, 34:4, Izekiyel 32:7. 8, Amus 8:9, Yuwel 2:10, 3:3-4. * 6:17 Aya 16: Ngha ta Izekiyel 10:8, Lukwa 23:30. Aya 17: Ngha ta Yuwel 2:11, Sefuni 2:2. 3. * 7:1 Ngha ta Irmıya 49:36, Daniyel 7:2, Zakari 6:5.

ta vyaku ta hadik dər ta drəf, dər ta fuha. ² Ka nghə yu ta sana duhwala Lazglafta ta safi nda ma mndəra luwa nda nətá nɟizla† Lazglafta ta vla hafu. Ka hgan̄tá tsi nda lwi dagaladagala ta tsa duhwalha Lazglafta valan̄ lu ta hən̄ ta mbrakwa ɓadziñtá hadik nda imiha tani ya. ³ Ka'a nda hən̄ mantsa: «Ma ɓadziñ kuni karaku ta dər hadik, dər drəf, dər fuha ta kul nde'anaf ta mu ta nɟizla ta kuma ta gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta‡ mu ya,» ka'a. ⁴ Ka mnidin̄ta lu ta mbsaka tsa gwal nde'anaf lu ta nɟizla Lazglafta ya. Dəmbu' dərmāk nda fwaɗ mbsak fwaɗ midə hən̄. Tsa mnduha ya ná, sabə ma mndəra inda la Isra'ila hən̄. ⁵ Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Yuda. Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Ruben. Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Gada. ⁶ Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Asira. Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Naftali. Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Manasa. ⁷ Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Simeyuna. Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Levi. Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Isakar. ⁸ Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Zabulun̄. Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Yusufu. Dəmbu' ghwan̄pɗə his mataba mndəra la Benzamen̄. Inda tsa mnduha ya ndende'anaf lu ta nɟizla Lazglafta ta hən̄.

Mndəra mndu ma inda vli

⁹ Tahula tsa, ka nghan̄tá yu guli ta nɔɗɗəma nɔɗɗəma ta mnduha kul laviñta lu ta mbəɗafta. Tsa mnduha ya ná, sabə ma inda hadikha, nda ya ma inda mndəra mndu, nda ya ma inda zivra mnduha, nda ya ma inda gwada ta gwada mndu saba hən̄. Ta sladu hən̄ ta kəma dughuruk nda ya ta kəma Zwan̄a Tuwak nda sudatá lguta n̄uslin̄ nda nətá zlizlam ma dzvu, hən̄. ¹⁰ Ka hən̄ nda lwi dagaladagala mantsa: «Da Lazglafta ta nzaku ta dughuruk, nda ya da Zwan̄a Tuwak mutsafta mu ta mbaku,» ka hən̄. ¹¹ Inda duhwalha Lazglafta, nda la halata mndu, nda tsa skwiha fwaɗ nda hafu ma hən̄ ya kay tani ta wanafta tsa dughuruk ya. Ka zləmbata hən̄ ta kəma tsa dughuruk ya ka tsəlɓu n̄a Lazglafta. ¹² Ka hən̄ mantsa: «Mantsa nzakwani! Nda ra Lazglafta mu ka zləzlvay, ka ghubay, nda difil ma ghən̄ani, nda ra ka rfay, ka vla glaku n̄ani, da tsatsi mbraku, mbrumbra, n̄a kdekedzen̄ tsatsi. Amin!»

¹³ Ka sani ma tsa la halata mndu ya nda i'i mantsa: «I wa na mnduha nda sudata lguta n̄uslin̄ ta vgha na na? Sagha ga hən̄ na?» ka'a. ¹⁴ «Kagha yeya nda sna Mghama da,» ka yu nda tsi. Ka'a nda i'i mantsa: «Hahən̄ ná, gwal ta sabi ma giri§ ganap lu ta hən̄ katakata ya hən̄. Ka ghwaɓaptá hən̄ ta lguta tan̄, ka ɓaɓaptá hən̄ ma usa Zwan̄a Tuwak. ¹⁵ Tsaya ta kəl hən̄ ka sladu ta kəma dughurukwa Lazglafta, ka zləzlvə tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nda fitikani tani nda rvidikani tani ma həgani. N̄a katay tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya ta hən̄. ¹⁶ Had̄ maya nda ndala dza'a kuzləlan̄ta hən̄ wa. Had̄ fitik nda vis dza'a dzəgəla hən̄ guli wa, ¹⁷ kabga tsa Zwan̄a Tuwak ma takataka tsa dughuruk ya dza'a ngha hən̄, n̄a hlaiñi ta hən̄ ta dzuɓaya ima hafu, n̄a masanapta Lazglafta ta inda ima taw ma ira* ta hən̄.»

8

Mandəfəna nɟizla

† 7:2 Ngha ta 5:1 nda skwi n̄a n̄anata. ‡ 7:3 Ngha ta Izekiyel 9:4. 6. § 7:14 Ngha ta Daniyel 12:1, Mata 24:21, Markus 13:19. * 7:17 Aya 16:17. Ngha ta Isaya 49:10, Zabura 23:1, Izekiyel 34:23 Zabura 23:2, Isaya 49:10, 25:8.

¹ Manda psanapta Zwanja Tuwak ta mandəfəŋa nɪzla*, ka nzatá vli sriw ta luwa ha ka magata rita awa. ² Ka nghə yu ta duhwalha Lazglafta ndəfəŋ ta sladu ta kəmani. Ka vlanɔta lu ta duliha ndəfəŋ guli ta həŋ.

³ Ka sagha sana duhwala Lazglafta sladata ndusa nda gwir nda nɔtá skwa dra urdi ka dasu. Ka vlanɔtá lu ta urdi nulum ŋa dray ta tsa gwira dasu ta kəma dughuruk† ya kawadaga nda du'a gwal ta nzakway ka ŋa Lazglafta. ⁴ Ka sli'agata dɪŋa tsa skwi ta drə lu ya kawadaga nda du'a mnduha Lazglafta ta kəma Lazglafta. ⁵ Ka klaftá duhwala Lazglafta ta skwa dra urdi, ka ndəghanafta nda vu ta gwir, ka wɔdagata ta hadik. Ka ghudzagata luwa, ka hlə skwiha ta wi, ka wɔɔ luwa ta wɔu, ka ghudzavafta hadik‡.

Duliha

⁶ Ka hbə tsa duhwalha Lazglafta ndəfəŋ ta nɔnɔnatá duli ya kay ta vgha ŋa vyay.

⁷ Ka vyata tsa tanɔta duhwala Lazglafta ya ta nɔni ma duli. Ka sli'agata papla nda vu gaɔanaf lu nda us ta hadik. Ka dravaghuta faway turtuk ma dɔgatá hadik hkən, nda faway turtuk ma dɔgatá fuha hkən, nda faway turtuk ma dɔgatá kuzunja mukwanek§ hkən.

⁸ Ka vyatá tsa mahisa duhwala Lazglafta ya ta nɔni ma duli. Ka vzadatá lu ta sana skwi manda ghwa dagala ta draku da drəf. Ka mbəɔavaftá faway turtuk ma dɔgatá imi hkən, ka us. ⁹ Ka rwuta faway turtuk ma dɔgatá skwiha nda hafu ma imi hkən, zadana ha lu ta faway turtuk ma dɔgatá kwambalu hkən guli.

¹⁰ Ka vyata mahkəna duhwala Lazglafta ta nɔni ma duli. Ka dəɔagata mghama tekwaɔta ta zlghaku manda vu ta luwa, ka dəɔafta ta faway turtuk ma dɔgatá zala hkən nda ya ta dzuɔay. ¹¹ «ŋilahlaha,» hga tsa tekwaɔta ya. Ka nzatá faway dɔgatá imi hkən ŋilah, ka rwuta ndəghata mnduha ta sanɔtá tsa imi ya, kabga nzakwani ŋilahlaha.

¹² Ka vyatá mafwaɔa duhwala Lazglafta ta nɔni ma duli. Ka dzadzanɔtá lu ta faway turtuk ma dɔgatá fitik hkən, nda faway turtuk ma dɔgatá tili hkən, nda faway turtuk ma dɔgatá tekwaɔsaha hkən, kada htavaghuta faway turtuk ma dɔgatá tsuwaɔak hkən. Mantsa ya, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwaɔaka fitik hkən, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwaɔaka* rvidik hkən.

¹³ Tata nghaynghay yu, ka snə yu ta dzala ta zaghuta da ghuvanata luwa, ka'a mantsa: «Dajwa! Dajwa! Dajwa ŋa mnduha ta ghəŋa hadik ghudzagara vyata duhwalha Lazglafta hkən ta dula tan, dza'a vyata həŋ ya,» ka'a.

9

Vyatá mahutafa duli

¹ Ka vyatá mahutafa duhwala Lazglafta ta nɔni ma duli. Ka gi nghə yu ta dəɔagata tekwaɔta ta luwa ta hadik. Ka vlanɔtá lu ta tsa tekwaɔta ya ta makuɔla mghama gudzuvrun. ² Ka gunanaftá tsi ta tsa mghama gudzuvrun ya, ka saf dɪŋ kuɔumbul mida manda dɪŋa mghama* vu ta zlghaku. Ka nutá vli ma ghuvanata luwa nda fitik tani tɔik da tsa dɪŋ ta safi ma tsa gudzuvrun ya. ³ Ka sli'agaptá hi'i ma tsa dɪŋ ya ka tatá vgha ta hadik. Ka vlanɔtá lu ta

* **8:1** Ngha ta 5:1 nda skwi ya nɔnata. † **8:3** Ngha ta Sabi 30:1. 3. ‡ **8:5** Ngha ta Levitik 16:16-12, Izekiyel 10:2, Sabi 19:16. § **8:7** Ngha ta Sabi 9:23-24, Izekiyel 38:22. * **8:12** Aya 10: Ngha ta Isaya 14:12, Aya 11: Ngha ta Irmia 9:14. Aya 12: Ngha ta Sabi 10:21. 23. * **9:2** Ngha ta Zlrafta 19:28.

mbraku ta hən, manda mbraku ya vɔɔn lu ta rda† ta hadik. ⁴ Ka lu nda hən mantša: «Yaha kuni da ksaŋtá kuzun ta hadik, dər fu, dər wati ma skwi ta dyafta nda dya. Mnduha kul had ɲizla† Lazglafta ma bizlbizla kuma tan yeya kweɲkweɲ dza'a kuni hahay. ⁵ Yaha kuni da psɔɔtá hən nda psɔɔla, ama ka ganapta kuni tiri ta hən ka tili hutaf,» ka lu nda hən. Manda va kuzlakwa vɔɔl hata rda ta mndu ya, manda va tsaya kuzlakwa vɔɔl hatani ta mndu. ⁶ Ma tsa fitik ya, dza'a zbay mnduha ta mtaku, ama mutsafta a hən wa. Ta kumay hən ta mtuta tan, ama dza'a hwayugadunus hwayaŠ mtaku ta hən.

⁷ Manda nzakwa plis ta dza'a da vla vulu ya nzakwa tsa hi'i ya. Manda zewazewa dasu ya watá skwi ma ghəɲa tan. Manda tsatá kuma mndu ya kuma tan guli. ⁸ Manda səmbəka ta swidi ma ghəɲa marakw ya swidi ta hən. Manda sli'in ma wa rveri ya sli'in tan. ⁹ Nda skwi manda zalama kufur mbəghata ghuva tan. Manda ghudzaga mwata plisha ta hwaya da vla vulu* ya ghudzaga zɔɔɔmbaka tan. ¹⁰ Huturha tan ná, ta hah mndu manda va huturha rda. Ma tsa huturha tan ya ta mutsa hən ta mbrakwa hah mnduha ka tili hutaf. ¹¹ Mghama dza'ná, tsaya duhwala halaway ya ta ga mgham ta ghəɲa tsa gudzuvrun ya. «Abadun,» ka lu ta hɔɔay nda gwada Hebru. Nda gwada Grek ya guli ná, «Apwɔɔliyan,» ka lu ta hɔɔay. «Tsaya zadaku.»

¹² Tanɲa ghuya danwa tsaya ta luta. Tahula tsaya, wya ghuya danwaha his guli ta sagha.

¹³ Ka vyata mamku'a duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli guli. Ka snə yu ta lwi ta sabi ma tuldiha fwaɔɔ, ta nzakway ka tulda gwira dasu ta kəma Lazglafta† ya. ¹⁴ Ka'a nda tsa mamku' a duhwala Lazglafta nda duli da tsi ya mantša: «Paliɲpala ta tsa duhwalha halaway tsam lu ta wa mghama dref ta hɔɔ lu ka Ifrata ya,» ka'a. ¹⁵ Tsa duhwalha fwaɔɔ ya ná, payaf paya lu ta hahən ɲa tsa vaku ya, nda ya ɲa tsa tili ya, nda ya ɲa tsa fitik ya, nda ya ɲa tsa nzmndi ya. Ka zɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ lu ta hən ɲa zadanaɔɔ faway turtuk ma dgatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁶ Ka snadimɔɔ lu ta mbsaka sludziha tan ta plis ta plis. Mɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ his dərmaɔɔ hən. ¹⁷ Mantša ya maridiɲta lu. Ka nghanɔɔ yu ta plisha nda mnduha tida, nda suɔɔatá lguta kufur manda vu ta vgha tan. Ka kubalkubal manda pala ta hɔɔ lu ka Safir nzakwani. Ka ghuvazwanghuvazwan ghandand kay guli. Ghəɲa tsa plis ya ná, Manda tsatá ghəɲa rveri nzakwani. Skwi ta sabi ma wa tan ná, vu, nda dɔɔn, nda ghandandatá vu ya. ¹⁸ Nda tsa skwiha hkən ta nzakway ka vu, nda dɔɔn, nda tsa ghandandatá vu ta sabi ma wa tan ya, ka rwiɲtá lu ta faway turtuk ma dgatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁹ Mbrakwa tsa plisha ya ná, ma wa tan, nda ya ma hutura tan nzakwani. Manda nzakwa tsata nahadik nda ghən tida ya nzakwa tsa huturha tan ya. Nda tsa hutura tan ya ta babala hən ta mnduha.

²⁰ Má ɲa mbəɔanafta pɔɔakwa mnduha kul rwanatá tsa ghuya danwaha ya ta nzakwa tan ma slnaɲa tan ta magata hən ya ná, ka kwalaghutá hən. Ka gdavata hən ta tsɔɔlɔ ɲa halaway, nda ya ɲa skwa wuyayha. Hahən ná, ngha a hən ta vli wu, sna a hən ta sləmən wu, had hən ta mbaɔa wu, nda dasu tsafɔɔ lu ta sanlaha, nda kufur sanlaha, nda ghuva tili sanlaha, nda udzu sanlaha. ²¹ Ka kɔɔanɔɔ hən ta va psɔɔla mndu, ka va mbaɔakwa tan, nda va hlira tan, ka va ghala tan, Zlana a hən dekdek wa.

† **9:3** Ngha ta Sabi 10:12. 15. Rda: Ngha ta Lukwa 10:19 nda skwi ya ɲa ɲanata. † **9:4** Ngha ta 5:1 nda skwi ɲa ɲanata. § **9:6** Ngha ta Ayuba 3:21, Irmiya 8:3. * **9:9** Aya 7:9. Ngha ta Yuwel 2:4, 1:6, 2:5. † **9:13** Ngha ta 8:3 nda skwi ɲa ɲanata.

10

Zwanja tuwak nda zwanja defteri

¹ Ka nghanja yu ta sana duhwala Lazglafta bukwam lu ma kusay ta saha ta luwa, nda watá dakwambuhwali ma ghəjani. Manda fitik nzakwa kumani. Manda zlghakwa vu ya nzakwa səlahani. ² Ka njanatá tsi ta gunata zwanja defteri ma dzvani. Ka fatá səla zeghwani ta drəf, faha ta səla zlaḅani ta hadik. ³ Ka hurgwatá tsi nda lwi dagala manda hurgwa rveri. Manda hurgwatani, ndəfəj ka luwa nəzlata. ⁴ Manda nəzlata tsa luwa ya ndəfəj, ka kumə yu ta vinda tsa skwi mna tsi ya. Ama ka sana lwi gwadagata ta luwa mantsa: «Ma vində ka, njanja ma ghəja gha ta tsa skwi mna tsa nəzlata nəzla luwa ndəfəj ya,» ka'a.

⁵ Ka nghanjá yu ta kapaftha tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf, nda ya ta hadik ya, ta dzva zeghwani nda ta luwa. ⁶ Ka wadata tsi nda hga Lazglafta ta nzaku nja kdekedzen, ta zlaganaptá luwa nda inda skwiha tida tani, ta zlaganaptá hadik nda inda skwiha tida tani, ta zlaganaptá drəf nda inda skwiha mida tani ya. Ka'a mantsa: «Ta had gəglata ta gərdaku wu, ⁷ ama badu da vyata tsa mandəfəja duhwala Lazglafta ya ta nani ma duli, badu tsaya dza'a hdamta Lazglafta ta difatá skwi ya si mnana tsi ta gwal ksanatá slna, ta nzakway ka la anabi* ya,» ka'a.

⁸ Ka gwadgəlgihatá tsa lwi si ta gwadagata ta luwa ya. Ka'a mantsa: «La! Ka zlghafta ka ta tsa zwanja defteri nda guna ma dzva tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf nda ya ta hadik ya,» ka'a.

⁹ Ka labə yu da tsa duhwala Lazglafta ya. Vlihavla ta na defteri na, ka yu nda tsi. «Zlgha, ka dughwaduta ka. Gun dza'a nzata tsi ma wa gha manda zudum. Tahula dughwaduta gha, dah dza'a nzata tsi ma huda gha,» ka'a nda i'i.

¹⁰ Ka zlghaftá yu ta tsa zwanja defteri ya ma dzva tsa duhwala Lazglafta ya, ka dughwadutá yu. Ka nzatá tsi gun ma wa da manda zudum. Ama tahula dughwaduta da, ka nzatá vəl ma huda† da dah manda kurak.

¹¹ Ka lu nda i'i mantsa: «Ka kləgəltə ka ta lwa Lazglafta ta gwaday ta ghəja ndəghatá mndəra mnduha, nda ya ta ghəja hadikha, nda gwadaha kavghakavgha, nda mghamha tani,» ka'a.

11

Masləmtsəkha his

¹ Ka vlihatá lu ta sana sləka, manda sarak nzakwani ta kəl lu ka gra skwi. Ka lu nda i'i mantsa: «Sli'afsl'i'a ka grafta ka ta həga Lazglafta nda gwir tani. Ka mbədaf ka ta gwal ta tsəlbə nja Lazglafta mida*. ² Ka zlanata ka ta gra rmakani. Yaha ka da grafta, kabga zlananjá gwal kul nzakway ka la Yahuda lu ta tsaya. Hahəj gwal dza'a diŋla luwa nda ghuḅa ka tili fwaḁ mbsak his mida†. ³ Dza'a ghunafghuna yu ta masləmtsəkha da his, nja sudavata tan ta buhu ta vgha, nja zata tan ta fitik dəmbu' nda his dərmək nda mku' mbsak ta mna gwada da ma tsa fitikha ya.»

⁴ Tsa masləmtsəkha ta sladu ta kəma Mgham Lazglafta ta ga mgham ta ghəja hadik‡ ya ná, fwa zaytunja his nda pitirlaha dasu his ya. ⁵ Ka

* **10:7** Aya 5:7. Ngha ta Sabi 20:11 Zlahu 32:40, Daniyel 12:7, Amus 3:7. † **10:10** Aya 8:10. Ngha ta Azekiye 2:8, 3:3. * **11:1** Grafgra nda Izekiye 40:3, Zakari 2:5. 6. † **11:2** Grafgra nda Lukwa 21:24. ‡ **11:4** Grafgra nda Zakari 4:3, 11:14.

kumanj kuma mndu ta maganata ghwadaka skwi ta hən katsi, dza'a sabsa vu ma wa tan, ɲa zadanata tsa ghumaha tan ya. Mantsa ya dza'a zadanata lu ta mndu ya ta kumanj ta maganata ghwadaka skwi ta hən. ⁶ Mamu hən nda mbrakwa haghuta luwa, ɲa kwala imi nzaku ma tsa fitik ta klə hən ta lwa Lazglafta ya. Mamu hən guli nda mbrakwa mbədanafu imi guli ka us. Mamu hən nda mbrakwa gaktə danwa ta ghəɲa mnduha ta ghəɲa hadik ma fitik ya kumanj hənš.

⁷ Manda kdɪnta tan ta ga masləmtsəka tan, ɲa linista tsa nimtak ta safi ma gudzuvrən ya ta hən nda lmu ɲa mbranaghatani ta hən, ɲa rwanatani* ta hən, ⁸ ɲa nzakwa mbła tan ta daɓi ma luwa dagala, vli ya kəl lu dalafta Mghama tan ta udza zləɲay. Ta grə nda luwa Suduma nda ya nda luwa Masar† lu ta tsa luwa ya. ⁹ ɲa nɣay inda mndəra mndu ta mbła tan, dər ta nzaku ta hadik ga hən, dər wati gwadə ta gwadə hən, ɲa zata tan ta fitik hkən nda rita ta nɣay. Dvanja a hən ta padamtə tsa mbliha ya wa. ¹⁰ ɲa rfay mnduha ma ghəɲa hadik ta rfu katakata, ka vavalaku, ka mbahuvtə vɣha ta ghəɲa rwatə tsa mnduha ya, kabga ganapga hən tiri katakata ta mnduha ta ghəɲa hadik.

¹¹ Tahula tsa fitik hkən nda rita ya, ɲa vuslanamta Lazglafta ta hafu ta hən. ɲa sli'avakta† tan ka sladata nda səla tan. ɲa ksuta zləɲ katakata ta inda gwal ta nɣa hən. ¹² Manda sli'avakta tan ka sladata, ka sana lwi gwadagata ta luwa nda hən mantsa: «Safwa sa da hadna,» ka'a. Ka ɲlaghatə hən ta luwa ma kusayš ta nɣay ghumaha tan. ¹³ Gi ma va tsa fitik ya, ka gigdavafta hadik katakata ka hwanzaɓanapta faway turtuk ma dɣatə tsa luwa ya ghwan. Ka rwuta mnduha dəmbu' ndəfən ma gigdavafta tsa hadik ya. Ka ksuta zləɲ katakata ta gwal ta pɗaku, ka zləzlvu hən ta Lazglafta ya ta nzaku ta luwa.

¹⁴ Mahisa ghuya danwa tsaya ta luta. Wya mahkənani ta gi sagha.

Mandəfəɲa duli

¹⁵ Ka vyata mandəfəɲa duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka snaku sana lwiha dagaladagala daga ta luwa. Ka hən mantsa: «Mgham Lazglafta ɲni nda Kristani ta ga mgham ta ghəɲa hadik ndana. Tsatsi dza'a ga Mgham ɲa kdəkeden*,» ka hən. ¹⁶ Ka zləmbata tsa halata mnduha hisambsak fwad mida ta nzanzafta ta dughuruk ta kəma Lazglafta ya zluzlumbruh ka tsəlbu ɲa Lazglafta. ¹⁷ Ka hən mantsa:

«Mgham Lazglafta ta mbruta. Kagha ndanana, kagha guli manda ghalya. Ta rfa kagha ɲni, kabga ɲanata gha ta tsa mghama mbrakwa gha ya, ka nzaku ka ka Mgham,

¹⁸ Ka gavaghatə mndəra mnduha ta sisi.

Ndana tama,

saghasa fitika ganavata kagha ta sida ta hən.

Saghasa fitika tsanaghata gha ta guma ta gwal nda rwa.

Dza'a valanvala ka ta nisəla gwal ta ksaghatə slna ta nzakway ka la anabi,

nda gwal nda ghuəa, nda gwal ta zləɲa hga gha,

nda zwani tani, nda galata mndu tani.

§ 11:6 Grafgra nda 1 Mghamha 17:1, Sabi 7:17. 19, 1 Samuyel 4:8. * 11:7 Grafgra nda Daniyel

7:3, 7, 21. † 11:8 Grafgra nda Isaya 1:9. 10. Suduma: Nɣa ta Zlafta 18:19. ‡ 11:11 Grafgra

nda Izekiyel 37:5, 10. § 11:12 Grafgra nda 2 Mghamha 2:11. * 11:15 Grafgra nda Sabi 15:18,

Daniyel 2:44, 7:14, 27.

Saghasa fitik guli ŋa zaɗanata gha ta inda gwal ta ɓadziɗtá ghəŋa haɗik†,» ka həŋ.

¹⁹ Ka gunatá həga Lazglafta ya ta luwa, ka zlagaptá akwata dzratawi mida. Ka wɗa luwa ta wɗu, ka snaku hla wi, ka ŋzla luwa ta ŋzlu, ka gigdavaftá haɗik, ka saha papla guli.

12

Sana marakw nda makɗakatandan

¹ Tahula tsa, ka zlagapta sana mandərmimi ta luwa. Sana marakw ya bukwam lu nda fitik manda skwi nda lgut. Ka sladafta tsi ta tili nda wa ta tekwatsa ghwanɗa his ma ghəŋ. ² Nda huɗi tsa marakw ya ta ɓasa yaku, ta dgakudgaku. Ka wah tsi ta wahu, kabga kuzlantani.

³ Ka zlagaglaptā sana mandərmimi ta luwa. Sana mghama makɗakatandan ya ka dva manda vu. Ndəfəŋ ghəŋani, nda wawa ta zewazewa mida. Ghwanɗa duli hani guli. ⁴ Ka slɗidɗtá tsi ta faway turtuk ma dgatá tekwatsaha hkən ta luwa ta haɗik nda hturani. Ka sladata tsa makɗakatandan ya ta kəma tsa marakw ta dza'a dgaku ya ŋa ndutá tsa zwanani ya dgar* tsi. ⁵ Ka yatá tsi ta zwanja zgun ya dza'a ŋanata inda mndəra mnduha nda saraka kufurani†. Na gi frekw saha tsa zwan ya, ka gi klaghatá lu da Lazglafta nda dughurukwa ga mghamani. ⁶ Ta hwayaghatá tsa marakw ya da mtak, da vli ya payaf Lazglafta, ŋa zunustá skwa zay hada ka fitik dembu' nda his dərmaɓ nda mku' mbsak.

⁷ Ka lmanafɗa lu ta lmu ta luwa. Ka lmanafɗa i Misel‡ nda duhwalhani ta lmu nda makɗakatandan. Ka lmu i makɗakatandan nda duhwalhani tani.

⁸ Ka ŋawafta i Misel nda duhwalhani ta həŋ. Ta haɗ wa tan ŋa nzəglata ta luwa wa. ⁹ Ka slɗɗɗɗɗtá lu ta tsa mghama makɗakatandan ya. Tsaya ta nzakway ka dzidza nahadik, ta hgə lu ka halaway, ghwadaka sulkum ta nana inda ghəŋa haɗik. Ka slɗɗɗɗɗtá lu ta haɗik kawadaga nda duhwalhani tani§.

¹⁰ Ka snanɗtá yu ta sana lwi ta luwa ta gwadata nda mbraku, ka'a mantsa: «Ndana tama, mbamafmba Lazglafta, maranmara ta mbrakwani. Tsatsi ta ga Mgham. Maranmara Kristi ta ŋani ma mbraku guli, kabga slɗɗɗɗɗtani ta haɗik ta mndu ya ta gɗata ta nana zwanama mu. Tsatsi ya ta gɗata ta wla zwanama mu ta kəma Lazglafta* mu nda fitik tani nda rɗidik tani.

¹¹ Nrapŋra həŋ, kabga vəl varata Zwanja Tuwak ta həŋ nda usani, nda ya kabga vəl mɗay tan kazlay: Kahwathwata gwada Lazglafta kə'a. Zlanjanə a həŋ ta mtaku ka laghwi da ɗvutá hafa tan wa.

¹² Tsaya tama, rfa ta rfu kagha luwa, nda gwal ta nzaku tida tani. ɗanwa ŋa gha haɗik nda drəf, kaghuni dza'a ghuya ɗanwa, kabga la da kaghuni halaway nda ga ta sidani katakata. Nda sna kazlay: Ta sira a fitika ɗa wu» kə'a.

† 11:18 Grafra nda Zabura 2:1, 5, 110:5, 115:12. 13. * 12:4 Ngha ta Daniyel 8:10. † 12:5 Grafta nda Isaya 66:7, Zabura 2:9. ‡ 12:7 Misel: Ngha ta Yuda 9 nda skwi ŋa ŋanata. § 12:9 Grafta nda Zlrafta 3:1, Lukwa 10:18. * 12:10 Grafta nda Ayuba 1:9, 11, Zakari 3:1-2.

¹³ Kə'a ka makdakatandan ná, slinwiginslinwa lu ta hadik. Ka lintá tsi ta tsa marakw ta yatá zwan ya. ¹⁴ Ka vlantá lu ta zlambakha his manda na dzala ta tsa marakw ya, na ndraghata ni da mtak da vli ya payanaf Lazglafta, na kwala nahadik bhanavata. Hada dza'a zunusta lu ta skwa zay ka vaku hkan, fwaɗ ka manzlawats†. ¹⁵ Ka vnihidintá tsa nahadik ya ta imi ma wani mista tsa marakw ya manda zala, má na klaghata. ¹⁶ Ama ka kataftá hadik ta tsa marakw ya, ka gunatá wi ka ndaghata tsi ta tsa zala zligin makdakatandan ma wani ya. ¹⁷ Ka basaftá tsa makdakatandan ya ta nuduf nda tsa marakw ya. Ka sli'afat tsi ka laghwi da lmu nda pdakwa zivra tsa marakw ya, gwal ta nanatá zlahuha Lazglafta, nda ya nda gwal ta nanatá ta nzaku ka maslæmtsəka Yesu.

¹⁸ Ka laghu tsa makdakatandan ya sladafta ta wutak ta wa drəf.

13

Nimtak ta sabi ma drəf

¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta sana nimtak ta sabi ma drəf. Ndəfán ghənj tida, ghwanj dulani, nda wawa ta zewazewa tida. Ta tsa ghənjhani ya mamu vindatá hgə na raza Lazglafta. ² Tsa nimtak nghə yu ya ná, manda maspata nzakwani. Manda səla mandundi səlahani. Manda wa rveri wani. Ka vlantá makdakatandan ta mbrakwani, nda dughurukwani, nda ga mgham dagala ta tsa nimtak ya. ³ Ka nghanjá yu ta balatá sani ma tsa ghənjha tsa nimtak ya manda skwi si dza'a lu dzata. Ama ka mbaftá tsa lkwani ya. Ka ndarmim inda mnduha ta ghəja hadik demdem ta tsa nimtak ya, ka sli'i hən mistani. ⁴ Ka tsəlu hən ta tsəlu na tsa makdakatandan ya, kabga vlantani ta ga mgham ta tsa nimtak ya. Ka tsəlu hən ta tsəlu na tsa nimtak ya guli, ka hən mantsa: «Wa kamtagha na nimtak na na? Wa dza'a lavinjta guya kuma nda tsi?» ka hən.

⁵ Ka vlantá lu ta tvi gi ka ghəbə tsi ta ghəbaku ka raraza Lazglafta. Ka vlantá lu ta mbrakwa magay manda tsaya ka tili fwaɗmbsak his mida. ⁶ Ka zlaftá tsi ta raraza Lazglafta, ka raraza hgani, nda vla nzakwani tani, nda inda gwal ta nzaku ta luwa tani. ⁷ Ka zlanantá lu ta tvi na vulu nda mnduha Lazglafta, na ghuɓasaptani ta hən*. Ka vlantá lu ta ga mgham ta ghəja inda mndəra mndu, nda inda zivra mndu, nda ya ta ghəja inda gwada ta gwada lu, nda ya ta ghəja inda hadikha, ⁸ na tsəlay inda mnduha ta ghəja hadik ta tsəlu nani. Tsa gwal kul vindaku hga tan ma defteri hafu daga zlafta ghəja hadik da Zwanja. Tuwak ya si dza lu ya dza'a tsəla tsa tsəlu ya.

⁹ Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi.

¹⁰ Ka nda fa mndu na ksaghatá da ga vu'a ya ná, dza'a ksaghaksa lu da ga vu'a.

Ka nda fa mndu na dzata nda kafay ya guli ná, dza'a dza dza lu nda kafay.

Tsaya tama ná, dina ka nzata mnduha Lazglafta nda ksanatá nuduf nda ya nda zlgahay nda nudufa tanj.

Nimtak ta sabə ma hadik

¹¹ Ka nghanjá yu ta saba sana nimtak guli ma hadik. His dulani manda na zwanja tuwak. Ta gwada guli manda na makdakatandan. ¹² Mbrakwa tsa nimtak tanjan ya da tsi. Ka marə tsi ta tsa mbraku ya ta kəma tsa tanjanja

† 12:14 Grafta nda Daniyel 7:25, 12:7. * 13:7 Aya 5:7. Grafta nda Daniyel 7:8, 25, 11:36, 7:21.

nimtak ya. Ka mblə tsi ta mnduha ma ghəŋa hađik, nda inda skwiha mida ŋa tsəlbu ŋa tsa tanjaŋa nimtak si balana lu manda skwi ŋa dzata, ta mbafta ya. ¹³ Ka magə tsi ta mandərmimi katakata, ha ka klagata tsi ta vu ta luwa ta hađik ta wa ira inda mnduha. ¹⁴ Ka nanaghatá tsi ta inda mnduha ma ghəŋa hađik nda skwa ndərmimay ya vlanj lu ta tvi ŋa magay ta kəma tsa tanjaŋa nimtak ya. Ka'a nda mnduha ma ghəŋa hađik mantša: «Magafwamaga ta skwa wuyay ŋa vlanťá glaku ta tanjaŋa nimtak si balana lu manda skwi ŋa dzata, ka mbafta tsi ya,» ka'a. ¹⁵ Ka vlanťá lu ta tvi ta tsa mahisa nimtak ya ŋa vuslanamta hafu ta tsa skwa wuyay tsaf lu manda tsa tanjaŋa nimtak ya, ŋa gwadaini ta gwada, ŋa pslatani ta inda gwal kul vlanťá glaku. ¹⁶ Ka tsa mahisa nimtak ya mantša: Tahanafwataha ta ŋizla ta dzva zeghwi, ka ma bizlbizla kuma a tsi ta zwani, nda galata mnduha, nda la ka gadghəl, nda la ka pdu, nda la kul hađ ka vu'a, nda la ka vu'a tani. ¹⁷ Ka hađ tsa ŋizla ta nzakway ka hga tsa nimtak ya, ka mbsaka hgani a tsi ya, ta tsa mndu ya wu katsi, yaha da skwa skwi, yaha da dzawaptá skwi guli, ka'a.

¹⁸ Wana fitika zlagakwa mndu ya nda difil ma ghəŋani. Mndu ya nda difil ma ghəŋani ná, dza'a nda sna ta skwi ta kumə mbsaka hga tsa nimtak ya ta mnay. Tsa mbsak ya ná, manaka hga mndu ya. Mku' dərmaək nda mku' mbsak mku' mida nzakwani.

14

Laha gwal varagagha lu

¹ Ka nghanťá yu kay guli ta Zwanja Tuwak ta sladu ta ghwá Siyuna. Ta sladu mnduha dambu' dərmaək nda fwađ mbsak fwađ mida kawadaga nda tsi. Inda tanj, nda vinda hga Zwanja Tuwak nda hga Dani guli ma bizlbizla kuma* tanj.

² Ka snanťá yu ta sani lwi ta ghudzagata manda ghudzaga mghama zala nda ya manda ghudzaga ŋəzla luwa. Tsa lwi ta snə yu ya ná, manda ghudzaga htimbil ta dzə lu ya nzakwani. ³ Lfida laha ta fə tsa ndəghata mnduha ya ta kəma dughuruk, nda ya ta kəma tsa skwiha fwađ nda hafu ma hən yu, nda ya ta kəma tsa halata mnduha ya. Hađ sana mndu ta laviŋta taghaťá tsa laha ya, ka tsa mnduha dambu' dərmaək nda fwađ mbsak fwađ mida si ta hađik vara lu ta hən yu a tsi wa.

⁴ Hahən ná, ŋriŋ a hən ta vgha tanj nda hliri wa. Ksanaksa hən ta vgha tanj, ka nzata hən hezle'. Mista Zwanja Tuwak ta mbada hən ta mbada dər ta dza'a diga tsi. Varagap mataba mnduha lu ta hən. Nda nza hən ka tanjaŋani vlanj lu ta Lazglafta nda ya ŋa Zwanja Tuwak. ⁵ Ta sna a lu ta tsakalawi† ma wa tanj wa. Hađ sana maslvinza ta hən guli wa.

Duhwalha Lazglafta hkən

⁶ Ka nghanťá yu ta sana duhwala Lazglafta ta ndrə ma ghuvanata luwa. Mamu Lfida Gwada ŋa kdekedzen da tsi ŋa mnay ŋa mnduha ta ghəŋa hađik, ŋa inda hađikha, ŋa inda mndəra mndu, ŋa inda mndəra gwada ta gwadə lu, ŋa inda zivra mnduha. ⁷ Ka'a nda lwi dagaladagala mantša: «Zlənawazlənja ta Lazglafta ka zləzlva kuni, kabga saghasa fitika tsayni ta guma. Tsələwatsəlba ta tsəlbu ŋa mndu ya ta magafťá luwa, nda hađik, nda drəf, nda dzuəyha‡,» ka'a.

* **14:1** Grafta nda 7:3. 8, Izeikiyel 9:4. † **14:5** Grafta nda Sefuni 3:13. ‡ **14:7** Grafta nda 10:6. 7 nda skwi ya ŋa ŋanata.

⁸ Ka sabə mahisa sana duhwala Lazglafta. Ka'a mantsa: «Kwerŋ tama! Nda zlamba Babila ta nzakway ka luwa dagala. Snusna ta ima inabi ta inda mnduha, sa tsa ima inabi ya ná, hliri ya manda ŋaniš,» ka'a.

⁹ Ka sabə mahkana sana duhwala Lazglafta guli. Ka'a nda lwi dagaladagala mantsa: «Ka ta tsəlbay mndu ta tsəlu ŋa tsa nimitak ya, nda ya ŋa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ka tsu'afť tsi ta ŋizla ta bizlbizla kumani ka ta dzvani a tsi, ¹⁰ dza'a say tsatsi guli ta ima inabi gatá sida Lazglafta kul haď sana skwi gaďam lu mida. Tsa ima inabi ya ná, ma leghwa basatá ŋudufa Lazglafta pghamta lu. Ŋa gay lu ta iri ŋani ma ghandanda ta vu ta kəma mnduha Lazglafta nda ya ta kəma Zwaŋa Tuwak*. ¹¹ Dŋa tsa vu ta gə lu ta iri ŋa tan ya ná, dza'a gdavagďa ta ŋlu ta luwa ha ŋa kdekedzen†. Tsa gwal ta tsəlu ŋa tsa nimitak ya, nda ya ŋa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda inda gwal ta zlghaftá tsa mbsaka hgani ya ná, haď mbi'a vgha tan ma ghuya ďanwa nda fitik tani, nda rvidik tani wa,» ka'a.

¹² Tsaya tama, kaghuni gwal ta snatá zlaha Lazglafta, ta zlghaftá Yesu nda ŋuduf, gdavawagďa mantsa ya. ¹³ Ka snantá yu ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantsa: «Vinda! Daga ndana ná, "Rfu da gwal ta rwuta ma slna Lazglafta," ka'a. "Mantsa nzakwani, kada mbi'a həŋ ta vgha ma slnaha tan, kabga ta dza'a mista tan slnaha tan,"» ka Sulkum.

Guma Lazglafta ta ghəŋa mnduha ta ghəŋa haďik

¹⁴ Ka'a ka yu guli ná, ka nghanťa yu ta ghwayak ka ŋusliŋ. Ta tsa ghwayak ya, mamu sana mndu manda Zwaŋa mndu‡ ta nzaku tida, nda wa ta zewazewa dasu ma ghəŋani, nda ŋatá vďu ya nda za ma dzvani guli. ¹⁵ Ka sabə sana duhwala Lazglafta guli ma həga Lazglafta. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya mantsa: «Kla ta tsa vuda gha ya, ka tska ka ta skwi ta vwah, kabga saghasa fitika tska skwiš ta vwah. Nda ndəha nimaya ta haďik,» ka'a. ¹⁶ Ka wudidinťa tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya ta tsa vudani ya, ka gi tskatá lu ta nimaya ta ghəŋa haďik.

¹⁷ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma həga Lazglafta ya ta luwa. Mamu vďu ya nda za da tsaya.

¹⁸ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma gwir, ya ta nzakway ta ga mgham ta ghəŋa vu. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta ŋanatá vďu nda za ya mantsa: «Wudidinťwudá ta tsa vuda gha nda za ya, ka tskanata ka ta yakwa inabiha ta haďik, kabga nda ndəha tsa yakwani ya,» ka'a. ¹⁹ Ka gi wudinťa tsa duhwala Lazglafta ya ta tsa vudani ya ta haďik. Ka tskatá tsi ta yakwa inabi ta haďik. Ka pghamtá tsi ta tsa skwi tska tsi ya ma mghama glifiŋa basata ŋudufa Lazglafta. ²⁰ Ka hu'anaptá lu ta tsa yakwa inabi ma tsa glifiŋ ya ta hula luwa. Ka mbəzagaptá us mida ka ta ta vgha ka mbada manda zala ha meli hkən dərmaċ*. Latani guli, ka lamla plis dida ná, ghəŋghəŋ yeya dza'a nghaku.

15

Kdavakta ghuya ďanwa

§ 14:8 Grafta nda Isaya 21:9, Irmiya 51:7. 8. * 14:10 Grafta nda Isaya 51:17, Zlrafta 19:24, Izekiyeł 38:22. Həga vu: Ngha ta Lukwa 17:29 nda skwi ŋa ŋanata. † 14:11 Grafta nda Isaya 34:10. ‡ 14:14 Grafta nda 1:13, Daniyeł 7:13. § 14:15 Grafta nda Yuwel 4:13. * 14:20 Aya 19:20. Grafgra nda Isaya 63:1. 6, Ŋada ghəŋ 1:15.

¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta sana njizla dagala nzakwani ta ndərmim lu nda ndərmima. Ka nghanjá yu ta duhwalha Lazglafta ndəfánj nda njanátá ghuya danwaha ndəfánj ma dzva tanj guli. Tsahaya kdavakta ghuya danwa, kabga tsahaya dzatá ghəŋa basa njufufa Lazglafta.

² Ka nghanjá yu ta sana skwi manda drəf ta wudaku manda dalagar, nda vu mida guli. Ka nghanjá yu guli ta gwal ta ghuasapta tsa nimitak ya, nda tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda tsa mbsaka hgani ya. Ta sladu həŋ ta tsa drəf ta wudaku manda dalagar ya, nda njanátá htimbil ya vlanj Lazglafta ta həŋ. ³ Fa laha ya si ta fə Musa ta nzakway ka kwalva Lazglafta nda laha ya si ta fə Zwanja Tuwak, ta fə həŋ. Ka həŋ mantša:

«Mgham Lazglafta ta mbruta,
dagala slna gha ya ta magə ka,
ka skwa ndərmimay nzakwani.
Kagha Mgham ta ghəŋa inda hadikha.
Inda skwi ta magə ka ná, tdukwatdukwa nzakwani,
kahwathwata nzakwani guli. ⁴ Mghama dá!
Wati ma mndu ya dza'a kwal kul vla glaku ŋa gha ka zləzlva kagha na?
Kagha turtukwa gha ya nda ghuəa.
Dza'a sl'agaghastl'a mnduha ta inda hadikha da tsəlu ta kəma gha,
kabga nda nghanj həŋ ta inda skwi ta magə ka ná,
tdukwa nzakwani*,» ka həŋ.

⁵ Tahula tsaya guli, ka nghanjá yu ta gunatá həga tumpul ma həga Lazglafta ta luwa† ya ta kəl mnduha ka guya vgha nda Lazglafta. ⁶ Ka sl'agaptá tsa duhwalha Lazglafta ndəfánj ya kay ma həga Lazglafta, nda njanátá ghuya danwaha ndəfánj ma dzva tanj, nda sudatá lguta nuslinj tilil ta wdaku ta vgha tanj. ⁷ Ka hlaftá sani mataba tsa skwiha fwad nda hafu ma həŋ ya kay ta leghwaha ndəfánj ka dasu ka dasu, ka vlanjá tsa duhwalha Lazglafta ndəfánj ya kay. Tsa leghwaha ya ná, nda ndagha nda ndagha həŋ nda basa njufufa Lazglafta ta nzakway ŋa kdekedzenj. ⁸ Ka ndəghanafá dínj ta sabi ma glakwa Lazglafta nda ya ma mbrakwani‡ ta tsa həga Lazglafta ya. Had tvi ŋa ləglama mndu da tsa həga Lazglafta ya, ha ka dzatá ghəŋa tsa ghuya danwaha ndəfánj da tsa duhwalha Lazglafta ya wa.

16

Leghwa basatá njufufa Lazglafta

¹ Ka snə yu ta sana lwi dagala ta sabi ma həga Lazglafta. Ka'a nda tsa duhwalha Lazglafta ndəfánj ya mantša: «Lawala da pghadata ta hadik ta tsa leghwa basatá njufufa Lazglafta ndəfánj ya,» ka'a.

² Ka sl'afá tanjanja duhwala Lazglafta, ka laghwipghadatá ŋani ma leghwa basata njufuf ta hadik. Ka slafá ghwadak ghwadaka lkuha ta kuzlaku* ta gwal nda njizla nimitak, nda ya ta gwal ta tsəlu ŋa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ta həŋ.

³ Ka pghadatá mahisa duhwala Lazglafta ta ŋani ma leghwa basata njufuf da drəf. Ka nuta drəf manda usa mndu nda mta. Ka rwuta inda skwi nda hafu ma drəf.

* **15:4** Ngha ta Sabi 15:1nda Irmia 10:7, Zabura 86:9.
Grafta nda Sabi 40:34. 35, 1 Mghamha 8:10. 11, Isaya 6:4.

† **15:5** Grafta nda Sabi 38:21. ‡ **15:8**
* **16:2** Ngha ta Sabi 9:10.

⁴ Ka pghadatá mahkəna duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa ɓasata ɲuɗuf da ghwa nda ya ta dzuɓayha. Ka mbəɗavafá imi ka us†. ⁵ Ka sana duhwala Lazglafta ya ta ɲanatá imi ta snə yu mantsa:

«Kagha ná, nda tvani tsata ka ta tsa guma ya.

Manda ghalya ka,

mamu ka ndanana guli.

Nda ghuɓa nzakwa gha.

⁶ Tsa mnduha ya ta pghintá usa mnduha gha nda la anabiha gha, Lazglafta.

Tsaya ta kəl ka ka vlantá us ta həŋ ɲa say tan.

Mutsaf mantsa həŋ ta skwi ta ranɗa həŋ,» ka'a.

⁷ Ka sana duhwala Lazglafta ma gwir ta snə yu mantsa: «Mantsaya nzakwani Mgham Lazglafta ya ta mbranaghata inda skwi. Ta tsay ka ta guma kahwath-wata nda tvani,» ka'a.

⁸ Ka pghanaftá mafwada duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa ɓasata ɲuɗuf ta fitik. Ka mutsaftá fitik ta tvi ɲa dra mnduha nda vu. ⁹ Ka kɗahə tsi ta mnduha ka ɲɗanɗa. Ka razə mnduha ta hga Lazglafta, ya nda mbraku ta ghəŋa tsa ghuya ɗanɗa ya. Ama ka kwalaghutá həŋ ta paya tva tan ɲa vla glaku ɲani.

¹⁰ Ka pghaftá mahutafa duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa ɓasata ɲuɗuf ta dughurukwa nimtak. Ka nutá ga mghamani tɗik ka grusl‡. Ka hpaɗə mnduha ta sli'ɲa tan, kabga vəl ɓasa kuzlakwani. ¹¹ Ka razə həŋ ta Lazglafta ta luwa ta ghəŋa lukwa tan, nda ghuya ɗanɗa tan. Ka kwalaghutá həŋ ta paya tva tan ma slaha tan.

¹² Ka pghaftá mamku' a duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa ɓasata ɲuɗuf ta ghwa dagala ta hgə lu ka Ifrata. Ka su'itá tsa ghwa ya ɲa paya tvi ɲa mghamha ta sli'agafɗa nda ma mndəra luwa. ¹³ Ka nghanɗá yu ta saba ghwadaka sulkumha hkən manda kləŋ manda kləŋ ma wa makɗakatandan, nda ya ma wa nimtak, nda ya ma wa ghwadaka anabi. ¹⁴ Tsa ghwadaka sulkumha ya ná, sulkumha halaway ya ta maga skwa ndərmimay. Ka laghu həŋ slanaghatá mghamha ta ghəŋa hadik demdem, ɲa hagaktá həŋ ɲa vulu baɗu tsa mghama fitik ta nzakway ka ɲa Lazglafta ta mbruta ya.

¹⁵ «Wya yu ta lagha manda ghali. Rfu da mndu ya ta nzata hzlenɗa, ta ngha lgutani da mbaɗə tsi ta mbaɗa ka fərdi'u, da ksutá tsi ka hula da mnduha,» ka Mgham.

¹⁶ Ka tskanatá tsa sulkumha ya ta tsa mghamha ya kay, ma sana vli ta hgə lu nda gwada Hebru ka Harmagedun.

¹⁷ Ka pghadaftá mandəfəŋa duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa ɓasata ɲuɗuf da ghuvanɗa luwa. Ka snagaptá sana lwi ma dughuruk ma həga Lazglafta. «Nda kɗa!» ka'a. ¹⁸ Ka wɗə luwa ta wɗu, ka hlə lu ta wi, ka ɲzə luwa ta ɲzlu, ka ghudzavafɗa hadik. Ka yawu ka yawu fatá mndu, ta ghudzavaf a hadik katakata taɓ ta tsaya wa. ¹⁹ Ka kwahavaptá tsa luwa dagala ya hkən. Ka hwanzaɓtá inda luwaha ta ghəŋa hadik guli. Ka havaktá Lazglafta ka luwa dagala ta nzakway ka Babila, ɲa sunustá leghwa ɓasata ɲuɗufani§ katakata ya. ²⁰ Gi rək, zwazwada inda hadikha ta tsatsamta ma drəf. Gi lpay nghagla a lu ta ghwáha guli wa. ²¹ Ka rkagatá paplaha* dagaladagala ta luwa ta ghəŋa mnduha. Ka rarazə mnduha ta Lazglafta ta ghəŋa tsa ghuya ɗanɗa tan da tsa paplaha ya, kabga fərtufərtə tsa ghuya ɗanɗa ya katakata.

† 16:4 Gray nda Sabi 7:17. 21. ‡ 16:10 Gray nda Sabi 10:21. 22. § 16:19 Gray nda Isaya 51:17.

* 16:21 Gray nda Sabi 9:23. 24.

17

Guma taghəŋa Babila

¹ Tahula tsa, ka gavagaghatá sani turtuk ma tsa duhwálha Lazglafta ndəfánj ta ɲanátá leghwaha ndəfánj ya tavata i'i. Ka'a mantsa: «Sawi ka maraghata yu ka lu dza'a tsa guma ta tsa mghama hliri ta nzakway ka luwa dagala, ta nzafta ta imiha ya 6a. ² Nda tsatsi ndəramta mghamha ta ghəŋa hadik ta hliri, ka ghuytá mnduha ta ghəŋa hadik durinj da tsa hliri* ya,» ka'a.

³ Ka lamə Sulkum da i'i, ka klaghatá duhwala Lazglafta ta i'i da mtak. Ka nghanjá yu ta sana marakw ta nzafta ta nimitak ka dva ghleɹ hada. Rakwatsak, vivindatá ta hga rarazatá Lazglafta ta tsa nimitak ya, ndəfánj ghəŋani, ghwanj dulihami. ⁴ Tsa marakw ya ná, lguta dvanɗvanja nda ya ka dva ghleɹ sudava tsi, nda rka ta rka nda mizidikwa dasu, nda ya nda pala ta wdaku, nda ya nda zidaha nda bla nda bla dzvani. Leghwa dasu ɲana tsi ma dzvu nda ndaghata manzakdaway, nda ghwadaka skwiha ma vəl hlirani mida. ⁵ Nda vinda hga difatá skwi ma bizlbizla kumani. «Luwa Babila, mani ma gwal ta hliri, nda ya nda manzakdawayha ta ghəŋa hadik.» ⁶ Ka nghanj yu ta ghuyatá tsa marakw ya da usa mnduha Lazglafta, nda ya da usa maslamtsəkhə Yesu.

Na tsa nghanjá da mantsa ya ná, ka ndərmimə yu nda ndermima katakata. ⁷ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Nya ta ndərmimə ka mida? Dza'a mnaghamna yu ta klatá ghəŋa difatá skwi ta ghəŋa tsa marakw ya, nda ya ta ghəŋa tsa nimitak ya nzaf tsi tida, ndəfánj ghəŋani, ghwanj dulani ya. ⁸ Tsa nimitak nghanj ka ya ná, si mamu ghalya, ama ta had ndanana wa. Dza'a safsa ma gudzuvruj† ka dza'a da vla zadakwani. Mnduha ta nzaku ta ghəŋa hadik, tsa gwal kul vindaku hga tanj ma deftera hafu daga ma zlafta ghəŋa hadik, ya hən, ɲa ndermimay tanj nda ndermima nghanj hən ta tsa nimitak ya. Nziya nza tsi, si mamu tsatsi ghalya, ama ta had ndanana wu, ta dza'a zlagapzлага guli.

⁹ «Hadna, nda nza na fitik na ɲa snanjá skwi nda mahizl, nda ya nda difil mida. Tsa ghəŋha ndəfánj ya ná, tsaya ghwáha ndəfánj nzanazaf tsa marakw ya ta hən. Nda nza hən guli ka mghamha ndəfánj. ¹⁰ Hutaf gwal ta zlambuta mataba tanj. Ta teke'a sani turtuk. Ta sagha a sani guli karaku wa. Dər saghaha tsatsi dazlay katsi, sira a dza'a nzədavata tsa ga mghamani ya wa. ¹¹ Tsa nimitak si ghalya ya kay, kul had ndanana ya, tsatsi dza'a nzaku ɲa matghasa mgham. Tekw tsatsi mataba tsa mbsakha ndəfánj ya, ama ta dza'a da vla zadaku.

¹² «Tsa duliha ghwanj nghanj ka ya ná, mghamha ghwanj‡ ta kul mutsaftá ga mgham ya. Ama dza'a mutsafmutsa hən ta ga mgham ma fitik kwitikw kawadaga nda tsa nimitak ya. ¹³ Ka skwa turtuk ndana tsa mghamha ya ɲa zlananj tanj ta mbrakwa tanj, nda ga mghama tanj, ta tsa nimitak ya. ¹⁴ Dza'a vulay hən ta vulu nda Zwanja Tuwak, ɲa ɲrapta Zwanja Tuwak kawadaga nda mnduhani gwal hagaf tsi, gwal zabap tsi, gwal ka ɲermani ya, ta hən. Zwanja tuwak mgham ta ghəŋa mghamha, tsatsi mali ta ghəŋa maliha guli,» ka'a.

¹⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i guli mantsa: «Tsa imiha nghanj ka nzaf gwal ta hliri tida ya ná, mnduha, nda dəmgə, nda hadikha, nda gwadaha ta gwadə lu, tsahaya. ¹⁶ Tsa duliha ghwanj nghanj ka nda nimitak ya, dza'a husanjhusa tsa marakw ta hliri ya ta hən, ɲa sudata tanj ka zlanja ka fərdi'u, ɲa

* 17:2 Aya 1:2 Gray nda Irmiya 51:13, Isaya 23:17, Irmiya 51:7. † 17:8 Ngha ta 11:7 nda skwi ɲa ɲanata vindinj lu mistani. ‡ 17:12 Gray nda Daniyel. 7:24.

zuta tan ta slu'ani ka zadanata nda vu. ¹⁷ Mantsa ya ná, Lazglafta ta fanamta hən ma ndana tan nja magata tan ta skwi ya ta kumə tsi. Ka sagha ndana tan ka skwa turtuk, ka vlanťa hən ta ga mghama tan ta tsa nimtak ya ha ka sagha fitika dzatá ghəja gwađa Lazglafta.

¹⁸ «Tsa marakw nghə ka ya guli ná, tsaya luwa dagala ta ga mgham ta ghəja mghamha ta ghəja hadik,» ka'a.

18

Zlambata Babila

¹ Tahula tsaya, ka nghanťa yu ta sana duhwala Lazglafta ta saha daga ta luwa, dagala glakwa mbrakwani. Ka tsuwadəkanaftá tsa glakwa mbrakwani ya ta ghəja hadik demdem. ² Ka gugudatá tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a mantsa:

«Nda zlamba!

Ya nda zlamba Babila ta nzakway ka luwa dagala.

Nuna ka luwa nzakwa halaway ndana tama.

Hada vla difa inda ghwadaka sulkumha
nda ghwadaka zarakha ta mbiđu lu.

³ Zlambuzlamba luwa Babila,

kabga fafa ta ghəjani ka maga sli'insli'in.

Sasusasa inda mndəra mndu ta ima inaba kbatá tsa sli'insli'inani ya.

Fa fa mghamha ta ghəja hadik ta ghəja tan ka maga sli'insli'in nda tsi.

Nuna gwal ta tsakala ta ghəja hadik ka gadghəl

nda skwiha ta tadaku iri tida si da tsi,» ka'a.

⁴ Ka snanťa yu guli ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantsa:

«Mnduha da! Sli apwasli'a ma tsa luwa ya,

kabga yaha kuni da nlamta ma tsa dmakwani ya,

da dədamťa kuni ma ghuya danwa

manda nani guli.

⁵ Sli apwasli'a,

kabga fərtufərtá ndikata tsa dmakwani ya dikw ta luwa.

Zanap a Lazglafta ta tsa ghwadaka slnani ya wa.

⁶ Ghuyanapwaghuya ta danwa manda

va ya ghuyanap tsatsi ta mnduha!

Manda va tsaya manda va tsaya his

ka kuni planamťa skwi ya magana tsi ta sanlaha.

Ka leghwa wud turtuk ka tsatsi tanafta ima inabani ta mndu ya,

ka leghwa wudwud his ka kaghuni planamta.

⁷ Ta6 ta tsa glakwani nda zatá mghamani ya ka kuni dza'a ganap tiri ka ninťa
ka skwa hidahida.

Ka'a ta ndanay ma ghəjani na:

“Nda nza nzakwa da ka mgham, nza a yu ka wadgu wu,
walanťa a yu ta nzata ka skwa hidahida wu,” ka'a.

⁸ Tsaya tama, bađu va tsa fitik turtuk ya dza'a slanaghata ghuya danwani

ta nzakway ka mtaku,

nda nzaku ka skwa hidahida,

nda maya, nja drinťa nda vu guli.

Mgham Lazglafta ná, Lazglafta ta mbruta ya.

Tsatsi ta tsanaghatá guma*,» ka'a.

* **18:8** Vli nja gray nda aya 4:8. Aya 4: Isaya 48:20, Irmia 50:8, 51:6, 45. Aya 5: Zlrafta 18:20. 21, Irmia 51:9. Aya 6: Zabura 137:8, Irmia 50:29. Aya 7:8. Isaya 47:7. 9.

⁹ Nghanta inda mghamha ta ghəŋa hadik ta gutá sli'insli'in nda tsi, ta zutá mgham da tsi ta diŋa tsa luwa ya ta draku, dza'a tawin tawa həŋ, dza'a ɲadinɲada həŋ ta ghəŋ. ¹⁰ Di'in dza'a nzakta həŋ, kabga zləŋa tsa ghuya danjwa hada ya. Ka həŋ dza'azlay mantsa:

«Aya! Aya Babila ta nzakway ka luwa dagala,
luwa ya ta mbruta!

Gi hadahada ná, tsaghaghata guma† tsa re!» ka həŋ.

¹¹ Ka taw gwal ta tsakala ta ghəŋa hadik ta taw, ka ɲada ghəŋ ta ghəŋa tsa luwa ya, kabga had mndu dza'a skugəltá huzla tan wa. Tsa huzlaha ya ta nzakway ka ¹² dasu, nda dzindar, nda palaha nda bla nda bla dzvani, nda skwiha lwi, nda lgutha kulefedfeda, nda lgutha ka dva ka dva, nda lgutha ta wdaku, nda sanlaha ma lgutha dinadina, nda inda mndərga udzuha nda bla mutsay, nda inda mndəra skwiha magaf lu nda sli'inja gwi'an, nda skwiha magaf lu nda kufur ka ghuvazwan zwan. Sanlaha guli ná, magaf nda pala lu. ¹³ Ta dzawapdzawa həŋ guli ta urdiha kavghakavgha, nda sluhwaha zdazda zi'akwani, nda ima inabi, nda rdi, nda hupu, nda hya, nda slaha, nda tudakha, nda plisha, nda vu'aha ta nzakway ka mnda səla guli. Ta had mndu ta skugəltə həŋ wa. ¹⁴ Ka tsa gwal tsakala ya nda tsa luwa ya mantsa:

«Nda zada inda tsa skwiha ta zdəgaghata ya,
zwaɖuzwada inda gadghəla gha,
nda inda skwiha ta zə ka ta mghama gha tida.

Mutsəglaf a ka wa,» ka həŋ.

¹⁵ Tsa gwal tsakala ta tsakala tsa skwiha ma tsa luwa, ka nuta həŋ ka gadghəl ya, di'in nzakta həŋ kabga zləŋa tsa ghuya danjwani‡ ya. Dza'a taway həŋ ta taw ɲa nzakwa tan ka skwa hidahida. ¹⁶ Ka həŋ dza'azlay mantsa:

«Aya! Aya Babila! Ta nzakway ka luwa dagala,
si ta rkaftarka nda lgut kulefedfeda,
nda ya nda lguta dva,
nda ya nda lgut ta wdaku,
nda ya nda mizidikw. Magaf nda dasu lu ta sanlaha,
nda palaha ta dinuta sanlaha.

¹⁷ Gi hadahada ná,
ka zadanata mndərga tsaya ma gadghəl re!» ka həŋ.

Ka nzaktá inda gwal ta swa kwambalu, nda gwal ma kwambalu tani, nda la sludza imi tani nda gwal kasa klipi tani, di'in nda tsi. ¹⁸ Na nghay tan ta dukwakwa diŋa drakwa tsa luwa ya, ka wahu həŋ ta wahu. Ka həŋ mantsa: «Wati luwa ya dagala ɲa gray nda tsa luwa ya na?» ka həŋ. ¹⁹ Ka tsədə həŋ ta hadik ta ghəŋ, ka taw, ka ɲada ghəŋ, ka wahu. Ka həŋ mantsa: «Aya! Aya luwa dagala!

Luwa ya ta nanafta gwal kwambalu ka gadghəl.

Gi hadahada ná, gi zadanatá§ tsa re!» ka həŋ.

²⁰ Kaghuni gwal ta luwa, rfawarfa kaghuni ta rfu ta ghəŋa zadanatá tsa luwa* ya. Kaghuni mnduha Lazglafta nda gwal ghunay, nda la anabi. Rfawarfa ta rfu kaghuni guli, kabga tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghəŋa tsa skwi magaghuna tsi ya.

²¹ Tahula tsa, ka klafta sana duhwal nda mbra ta nzakway ka duhwala Lazglafta ta sana pala dagala manda buna ka vzaghata da drəf. Ka'a mantsa:

† **18:10** Aya 9:10. Gray Izekiyel 26:16-17. ‡ **18:15** Aya 11:15. Gray nda Izekiyel 27:31, 36, 27:12, 13, 22, 27:31, 36. § **18:19** Aya 17:19. Gray nda Izekiyel 27:29-34. * **18:20** Gray nda Irmia 51:48.

«Mantsaya dza'a vzidiŋta lu ta Babila ta nzakway ka luwa dagala, ɲa kwal kul nghəlanɲa. ²² Had' lu dza'a snəlanɲa ghudzagata htimbil, dər gwal ta fa laha ka dza dewdew, nda gwal ta vya siŋlak, nda gwal ta vya talakwa tani ma luwa Babila wa. Had' lu guli dza'a sləlanaghatá gwal vivda dər má wati ma sana skwi tsi wa. Had' lu dza'a snəlanɲa ghudzaga buna ma luwa Babila guli wa. ²³ Had' tsuwadaka pitirla ta dza'a tsuwadakəglaku ma Babila wa. Had' lu dza'a snəlanɲa lwa zwanamidzi nda makwamidzi ma Babila wa. Ghalya ná, malaghumala gwal ta tsakalaghatá tsakala ka pɔakwa sanlaha ta ghəɲa hadik. Nda tsa mbəɔakwa gha ya gataghata ka ta inda mndəra mnduha†,» ka'a.

²⁴ Ta ghəɲa tsa guli ná, ma Babila slanaghata lu ta pghatá usa la anabi, nda usa mnduha Lazglafta, nda usa inda gwal psala lu ta ghəɲa hadik‡.

19

Laha zatá ghwa

¹ Tahula tsa, ka snanɲá yu ta lwi dagala ta ɲzlata ta luwa manda lwa tskata mnduha. Ka'a mantsa:

«Zləzlvawa Lazglafta, tsatsi ta mba mnduha.

Ŋa Lazglafta mu glaku nda mbraku tani.

² Nda tvani manda ya ta raku ta tsa tsi ta guma.

Ka tsanaghatá tsi ta guma ta tsa mghama sli'ɲ

ta ɔadziŋta hadik nda tsa sli'ɲsli'ɲani ya.

Ganapga Lazglafta tiri

kabga vəl psalatani ta kwalvahani,» ka'a.

³ Ka hən ka mahis mantsa:

«Zləzlvawa Lazglafta.

Had' tsa dɲ ta dukwaku ma vəl dra tsa luwa ya dza'a hlata wa,

ɲa kɔkedzerɲ dza'a gɔavata tsi,» ka hən.

⁴ Ka gi zlambatá tsa halata mnduha hisamsak fwaɔ mida ya, nda tsa skwiha

fwaɔ nda hafu ma hən ya, ka tsəlɔu ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughuruk.

Ka hən mantsa: «Amin! Zləzlvawa Lazglafta,» ka hən.

⁵ Ka gwadagapta sana lwi ma tsa dughuruk ya. Ka'a mantsa:

«Inda kaghuni kwalvahani,

kaghuni gwal ta zləzlvay,

zwani nda galata mnduha tani,

zləzlvawa Lazglafta,» ka'a.

⁶ Ka gi snanɲá yu ta sana lwi manda lwa tskata mnduha, ta ghudzagata

manda zala dagala ma ghwa, ta ɲəzlu manda ɲəzla luwa ta ghudzagata nda

mbraku. Ka'a mantsa:

«Zləzlvawa Lazglafta! Mghama mu Lazglafta ta mbruta,

tsatsi ta ga Mgham*.

⁷ Rfamarfa ta rfu, waɔah ká mu nzata,

vlanɲavla ta glaku,

kabga nda maga fitika klay Zwanɲa Tuwak ta makwamidzani,

nda hba vgha makwamidzani guli.

⁸ Vlanɲla lu ta tvi ɲa suɔavata lɔut kulefed feda,

ta wuɔaku, nda ghuɔa guli,» ka'a.

† **18:23** Aya 21:23. Gray nda Irmiya 51:63. 64, Izekiyel 26:21, 26:13, Isaya 24:8, Irmiya 7:34, 25:10.

‡ **18:24** Gray nda Irmiya 51:49. * **19:6** Aya 5:6. Gray nda Zabura 135:1, Izekiyel 1:24, Zabura 97:1, 99:1.

«Tsa lgut kulefedfeda ya ná,
slna tdukwa maga mnduha Lazglafta ya.»

⁹ Ka sana duhwala Lazglafta nda i'i mantša: «Vindafvinda kazlay: Rfu da gwal hagaf lu da vla za skwa zaya klay Zwanja Tuwak† ta makwa» kə'a. Ka'a nda i'i guli mantša: «Nana gwadaha na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata,» ka'a.

¹⁰ Na tsa snan̄ta da mantša ya, ka zləmbata yu ka tsələbu ta kəmani. Ama ka'a nda i'i mantša: «Nawa, ma magə‡ ka mantša! Mnda ksanatá slna ta Lazglafta yu manda va kagha, manda va zwanama gha ta njanatá kahwathwata ya marigin̄ lu nda ma Yesu. Nja Lazglafta dza'a tsələba ka ta tsələbu,» ka'a.

Tsa kahwathwata marigin̄ lu nda ma Yesu ya ta vlata mbrakwa kla lwa Lazglafta.

Mndu ta n̄la plisa n̄uslin̄

¹¹ Tahula tsa, ka nghan̄tá yu ta gunatá luwa, gi ka zlagapta sana plis ka n̄uslin̄. Njerna mndu nda vərda mndu ta hga lu ta tsa mndu ta tsa plis ya. Tudukwa ta tsa tsi ta guma§, tdukwa ta vula tsi ta vulu guli. ¹² Manda zlgahakwa vu ya irani. Nda ndəgha zewazewaha ma ghənjani. Mamu sana hgu vindaf lu ta vghani. Tsa hgu ya ná, had̄ sana mndu nda sna wu, ba tsatsi turtukwani yeya nda sna. ¹³ Lgut tsghumam lu ma us sudava tsi ta vgha. «Gwada Lazglafta» hgani. ¹⁴ Mbada la sludziha ta luwa ka sli'i mistani ta plis ka n̄uslin̄ ka n̄uslin̄, nda susudata lgutha kulefedfeda, ka n̄uslin̄ ka n̄uslin̄, nda ghuḅa nda ghuḅa guli. ¹⁵ Ka sabə na kafay nda za wani pit ma wani nja zadanat̄ mnduha kul snatá n̄ani, nja gayni ta mgham ta ghənja tan̄ nda mani'uwa kufur, nja hu'anaptani ta hən̄ manda hu'a yakwa inabi ma glifin̄ nja diza imani ya. Tsaya dza'a maran̄ta kazlay: Katakata basatá n̄udufa Lazglafta ta mbruta kə'a. ¹⁶ «Rveri ta ghənja rveriha, Mgham ta ghənja mghamha,» ká lu vindaf̄tá hgu ta lgutani nda ya ta rkufani.

¹⁷ Tahula tsa guli, ka nghan̄tá yu ta sana duhwala Lazglafta ta sladu ta fitik. Ka gugudata tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a nda inda zarak ta ndaraku ma ghuvan̄ata luwa mantša: «Sli'akwa sli'a ka ts kavata kuni nja za skwa zaya skalu dagala da Lazglafta. ¹⁸ Sawa da za slu'a mghamha, nda slu'a mghamha sludziha, nda slu'a gwal nda mbra nda mbra, nda zlu'a plisha nda gwal tida tani, nda slu'a inda mnduha ta nzakway ka vu'a, nda gwal kul had̄ ka vu'a, zwani nda galata mnduha* tani,» ka'a.

¹⁹ Ka gi nghan̄tá yu ta tsa nimtak ya, nda mghamha ta ghənja had̄ik, nda sludziha tan̄ tani, ta ts kavata nja vulu nda tsa mndu ta nzafta ta plis ya, nda ya nda sludzihani tani. ²⁰ Ka gi ksuta lu ta tsa nimtak ya kawadaga nda tsa ghwadaka anabi si ta magatá mazənzəmh̄a ta kəma tsa nimtak ya. Nda tsa mazənzəmh̄a maga tsi ya nanaghata tsi ta gwal ta tsu'af̄tá n̄izla tsa nimtak ya ka tsələbu nja skwa wuyayni ya. Ka pghaghatá lu ta hən̄ his his ta ndiri ta ndiri da duda vu ghandand. ²¹ Ka gi pslatá lu ta sanlaha nda kafay ya ta sabi ma wa tsa mndu ta nzafta ta plis ya. Ka babaghutá zarakha da slu'a tan̄.

20

Vaku dambu'

† 19:9 Gray nda Mata 22:1-14, Lukwa 14:15-24. ‡ 19:10 Gray nda 22:8-9. § 19:11 Gray nda Izekeyel ... 1:1, Zabura 96:13, Isaya 11:4. * 19:18 Aya 17:18. Gray nda Izekeyel ... 39:17-20.

¹ Tahula tsa, ka nghanṭá yu ta saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, nda klatá makuḡla gudzuwruṇ nda ya nda mghama zida ma dzvu. ² Ka ksaftá tsi ta tsa makḡakatandanḡ dzidza nahadik, ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkum, halaway hgani ya. Ka habafta tsi ṇa za vaku dambu'. ³ Ka vzaghatá tsi da tsa gudzuwruṇ ya, ka hunustá tsi ta wa tghani ka ṇerzlafta, kada kwala tsi ta nangáltá mnduha ta ghṇa hadik ha ka hdatá tsa vaku dambu' ya. Tahula tsaya, ṇa zligiṇṭa ṇa vaku kwitikw.

⁴ Tahula tsa guli, ka nghanṭá yu ta dughurukha*. Ka vlanṭá lu ta mbrakwa tsa guma ta gwal ta nzaku tida. Ka gi nghanṭá yu ta hafa gwal datsaghu lu ta ghṇa tanḡ ta ghṇa vḡl mna gwada Yesu nda ya ta ghṇa gwada Lazglafta. Hahṇ ná, tsḡḡan a hṇ ta tsḡḡu ṇa tsa nimtak ya nda ya ṇa skwa wuyayni tani wa. Had ṇizlani ta kuma tanḡ nda ya ta dzvuha tanḡ wa. Ka vramtá hṇ, ka gḡ hṇ ta mgham kawadaga nda Yesu Kristi ka vaku dambu'. ⁵ Tsaya tanṭanḡ sli'agapta ma mtaku. Sanlaha ma gwal ta rwuta ná, vrḡglam a hahṇ nda hafu ha ka kdatá tsa vaku dambu' ya wa. ⁶ Rfu da tsa gwal ta sli'agapta tanṭanḡ ma mtaku ya, nda ghuḡa hahṇ. Ta had mahisa mtaku nda mbraku ta ghṇa tanḡ wa. Hahṇ ná, dza'a nzakway hṇ ka gwal ta dra skwi ṇa Lazglafta nda ya ṇa Yesu Kristi, ṇa gay tanḡ ta mgham kawadaga nda Kristi ka vaku dambu'.

Kdatá mbrakwa halaway

⁷ Manda kdatá tsa vaku dambu' ya, ṇa pligiṇṭá halaway ma gamakani, ⁸ ṇa sabani da nangáltá mnduha ta ghṇa hadik demdem, ta nzakway ka hadika Gwagw nda Magwagw, kada tskanata tsi ta hṇ ṇa vulu. Manda wutak ma ghwa mbsaka tanḡ. ⁹ Ka sli'agaghata hṇ ma inda vli ta ghṇa hadik, ka wantá hṇ ta ghuḡa mnduha Lazglafta nda tsa luwa ḡvu Lazglafta ya tani. Ama ka saha vu daga ta luwa ka dughwadutá hṇ. ¹⁰ Ka gi klaftá lu ta tsa halaway ta nana hṇ ya ka vzaghata da duda vu ghandand ma vli hada tsa nimtak nda ghwadaka anabi ya, ṇa giri ṇa tanḡ hada nda fitik tani, nda rvidik tani ha ṇa kdekedzenḡ.

Dzatá ghṇa guma

¹¹ Tahula tsa, ka nghanṭá yu ta sana dughuruk ka ṇuslin dagala, ta nzaku mndu tida. Ka nutá hadik nda luwa lay ta kḡmani. Nghḡlanṭa a lu ta hṇ wa. ¹² Ka gi nghanṭá yu ta gwal ta rwuta, galata mnduha nda zwani tani ta nzaku ta kḡma tsa dughuruk ya. Ka gwananaftá lu ta defteriha. Ka gunanaftá lu ta sana defteri ta nzakway ka deftera hafu. Ka tsanaghata lu ta guma ta gwal ta rwuta taḡta slṇaha tanḡ ta magata hṇ manda va ya nda vinda ma tsa defteriha ya. ¹³ Ka varanaktá drḡf ta mnduha ya si rwana tsi. Ka varanaktá mtaku nda vla tska vgha gwal ta rwuta ta ya si da hahṇ. Ka tsanaghatá lu ta guma ta hṇ taḡta slṇaha tanḡ ta magata hṇ. ¹⁴ Ka gi klaftá lu ta mtaku nda vla tska ta vgha gwal ta rwuta tani, ka pghaghata da duda vu. Tsa duda vu ya ta nzakway ka mahisa mtaku. ¹⁵ Ka slanagha a lu ta vindatá ta hga dḡr wati ma mndu ma tsa deftera hafu ya wu katsi, dza'a klafkla lu ta tsa mndu ya ka vzaghata da duda vu.

21

Lfida luwa nda lfida hadik

¹ Tahula tsa, ka nghanṭá yu ta sana lfida luwa nda sana lfida hadik. Lula tanṭanḡ luwa nda tanṭanḡ hadik, ta had drḡf guli wa. ² Ka gi nghanṭá yu ta saha luwa dagala nda ghuḡa, ta nzakway ka luwa Ursalima ta luwa daga da

* 20:4 Gray nda Daniyel. 7:9, 22.

Lazglafta. Nda rkarkani manda makwa ta dza'a da zə'al. ³ Ka snarntá yu ta sana lwi ta gugudagapta ma dughuruk. Ka'a mantša: Wya həga tumpula nzakwa Lazglafta mataba mnduha! Nja nzakwani kawadaga nda həŋ, ɲa nzakwa taŋ ka mnduhani, ɲa nzakwa tsatsi guli kawadaga nda həŋ, ⁴ ɲa masanaptani ta həŋ ta inda ima taw ma ira taŋ. Ta həd mtaku dza'azlay dekdek wa. Ta həd taw dza'azlay dekdek guli wu, dər wahu, dər kuzlakwa skwi, kabga lula* taŋtaŋa skwiha.

⁵ Ka tsa mndu ta nzafta ta dughuruk ya mantša: «Ndana tama, wana yu ta magaftá inda skwi demdem ka lfidani,» ka'a. Ka'a guli mantša: «Vindaf vinda, kabga na gwaɗaha na ná, kahwathwata nzakwani, skwi ɲa faftá ghəŋ tida ya,» ka'a.

⁶ Ka'a nda i'i guli mantša: «Nda kɗa tama! I'i zlaftani nda kɗavaktani, i'i nahani nda kwanahani. Mndu ya kuzlaŋta ndala, dza'a vlaŋvla yu ta dzuɓaya imi ta vla hafu ka mbalay. ⁷ Mndu ya ta zatá ghwa, dza'a vlaŋvla lu ta tsa skwiha ya. Dza'a nzakway yu ka Lazglaftani, dza'a nzakway tsatsi guli ka zwanja† da. ⁸ Ama gwal ta yaɗi, nda gwal ta mbrəs, nda gwal ta maga manzakɗaway skwiha, nda gwal ta psalatá mndu, nda gwal ta maga sli'insli'in, nda gwal ta mbaɗaku, nda gwal ta wuya skwi, nda inda gwal ta tsakalawi ya, da dudu vu ghandand dza'a pghaghata lu ta həŋ. Tsaya ta nzakway ka mahisa mtaku,» ka'a.

Lfida Ursalima

⁹ Tahula tsa, ka sagha sani turtuk mataba tsa duhwalha Lazglafta ndəfán, ta ɲaŋanata leghwaha ndəfán, nda ndaghatani nda tsa ghuya ɗaŋwaha ndəfán ka kwanahani ya. Ka gwaɗghatá tsi, ka'a mantša: «Saghasa! Ka maraghata yu ta makwamidzi ta nzakway ka markwa Zwanja Tuwak,» ka'a.

¹⁰ Ka klaghatá tsi ta i'i kay guli ma Sulkum ta sana ghwa‡ dagala nda slra. Ka marihatá tsi ta luwa dagala nda ya nda ghuɓa ta nzakway ka Ursalima ta saha ta luwa daga da Lazglafta. ¹¹ Tsa luwa ya ná, ta wɗaku da glakwa Lazglafta, ta wɗaku manda pala nda sgit tida, manda pala dzasfa ta wuɗaku manda dalagar. ¹² Nam ma muhul dagala nda slra lu ta tsa luwa ya. Ghwanɓɗə his watghaha tida, ghwanɓɗə his duhwalha Lazglafta ta wa tsa watghaha ya, nda vivindatá hgəha tida guli. Hgəha mndəra zwana la Isra'ila ghwanɓɗə his tsa hgəha ya. ¹³ Watghaha hkən nda tvə mndəra luwa, watghaha hkən nda tvə Nur, watghaha hkən nda tvə Sud, watghaha hkən nda tvə MazuŠ. ¹⁴ Ta palaha ghwanɓɗə his thafta lu ta mndəra tsa muhula tsa luwa ya. Ka vivindaftá lu ta tsa palaha ya ta hgəha gwal ghunay ghwanɓɗə his, gwal si ta dza'a mista Zwanja Tuwak.

¹⁵ Da tsa mndu ta gwaɗa nda i'i ya ná, mamu dafa dasu ma dzvani ɲa graftá tsa luwa ya, nda watghahani, nda muhulani* tani. ¹⁶ Fwaɗ slərpa tsa luwa ya. Ka gragra tsa slərpuhani ya guli. Ka graftá tsi ta tsa luwa ya nda tsa dafa ya ka meli ɗəmbu' his nda fwaɗ ɗərmək. Slrakwani nda bughwatani, nda lafani ta luwa, ka skwa turtuk tsahaya. ¹⁷ Ka graftá tsi ta slada tsa muhul ya, ka mbəɗaftá tsi ka səla ɗərmək nda fwaɗ mbsak fwaɗ mida. Manda va ya snu mnduha ta mbəɗay mbəɗafta duhwala Lazglafta. ¹⁸ Baf nda sana pala ta hgə lu ka Dzaspa lu ta tsa muhul ya. Tsa luwa ya, baf nda dasu dze'dze' lu

* **21:4** Aya 1:4. Gray nda Isaya 65:17, 66:22, 52:1, 61:10, Izekiyel ... 37:27, Livitik 26:11-12, Isaya 25:8, 35:10, 65:19. † **21:7** Gray nda 2 Sam. 7:14, Zabura 89:27-28. ‡ **21:10** Gray nda Izekiyel ... 40:2. § **21:13** Aya 12:13. Gray nda Izekiyel ... 48:30-35. * **21:15** Gray nda Izekiyel ... 40:3.

manda skwi ka dalagar. ¹⁹ Thatá mndëra muhula tsa luwa ya ná, nda palaha kavghakavgha ya ta dínuta katakata rkanafu lu ta rka. Tanja palaka thatá mndërani, nda palaka Dzaspa. Mahisani, nda palaka Safir. Mahkëni, nda palaka Kalsedwan, Mafwadani, nda palaka Imrud. ²⁰ Mahutafani, nda palaka Sardunika. Mamku'ani, nda palaka Sardwana. Mandëfani, nda palaka Krisuwalit. Matghasani, nda palaka Beril. Matëmbayani, nda palaka Tupaz. Ma ghwanani, nda palaka Krisupraza. Maghwanapdë ndëni, nda palaka Hyasinta. Maghwanapdë hisani, nda palaka Tista. ²¹ Tsa watghaha ghwanpdë his ya ná, palaha ghwanpdë his ya. Tsa palaha ya ta hgë lu ka Perla. Tvi ma tsa luwa ya ná, ka dasu dze'dze' nzakwani, ta wdaku manda dalagar.

²² Ma tsa luwa ya, ngha a yu ta hëga Lazglafta wa. Mgham Lazglafta ta mbruta ta nzakway ka hëgani, mantsa ya Zwanja Tuwak guli. ²³ Zba a tsa luwa ya dër fitik, dër tili na tsuwadaka vli mida wa. Glakwa Lazglafta ta tsuwadaka vli mida. Zwanja Tuwak pitirla tsa luwa ya. ²⁴ Dza'a mbadë ma tsuwadaka inda mndëra mnduha ta mbadë, na hladamta mghamha ta ghëja hadik ta gadghalha tan da tsa luwa ya. ²⁵ Had lu dza'a walanja hahafat watgha tsa luwa ya giftik wa, ta had rvidik dekdek hada wa. ²⁶ Dza'a hladamhla lu ta inda skwiha dinadina nda gadghëla inda mndëra mnduha da tsa luwa ya. ²⁷ Had skwi kul ghuëaku dza'a lami da tsa luwa ya dër mndu ta vziñtá ghëjani ka maga manzakdaway skwi, nda gwal ta tsakalawi wa. Ba gwal nda vinda hga tan ma deftera hafu da Zwanja Tuwak† yeya dza'a lami.

22

¹ Tahula tsa, ka marihatá tsa duhwala Lazglafta ya ta ghwa ima ta vla hafu, ta wudaku manda dalagar, ta mbëzagapta ma dughurukwa i Lazglafta nda Zwanja Tuwak*, ² ta mbadë ta tvi ma tsa luwa ya guli. Ta slëpuha tsa ghwa ya guli, mamu fwa hafu. Ghwanpdë his kë'a ta yafu ma vaku. Tili tili kë'a ta yaku. Ta mbamba inda mndëra mnduha lu nda sluhwahani. ³ Had skwi ksilaf Lazglafta† dza'a lami da tsa luwa ya wa.

Dughurukwa Lazglafta nda na Zwanja Tuwak dza'a nzaku ma tsa luwa ya, na tsëlëy kwalvahani ta tsëlëu nani. ⁴ Dza'a nghannga hëj ta kumani, dza'a mamu hgani ma bizlbizla kuma tan guli. ⁵ Had ta a rvidik dekdek wa. Zbëgëla a hëj dër pitirla, dër tsuwadaka fitik wu, kabga Mgham Lazglafta dza'a tsuwadaka hëj na gay tan ta mgham ha na kdekedzenj.

Vragata Yesu Kristi

⁶ Tahula tsa, ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Kahwathwata na gwada na, gwada na faftá ghëj tida ya, Mgham Lazglafta ya ta valantá Sulkumani ta la anabi ta ghunaftá duhwalhani na maranatá kwalvani ta skwi ya gi dza'a magaku,» ka'a.

⁷ Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, tfawi ta ghëja gwal ta nanatá tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na!» ka'a.

⁸ I'i Yuhwana ta snanja nda slëmëja dë, ka nghanjá yu nda ira dë ta tsa skwiha ya. Manda snanja dë ka nghanjá yu, ka zlëmbatá yu ta këma tsa duhwala Lazglafta ta maray na dë ya, ka tsëlëu nani.

† **21:27** Aya 23:27. Gray nda Isaya 60:19-20, 60:3-5, 60:11, 52:1, Izekiel ... 44:9.
Izekiel ... 47:1, Zakari 14:8. † **22:3** Gray nda Zakari 14:11, Zlrafta 3:17.

* **22:1** Gray nda

⁹ Ama ka'a nda i'i mantsa: «Nawa, ma magə ka mantsa! Mnda ksa slna yu manda va kagha, manda va zwanama gha la anabi, manda va gwal ta snatá gwada ma na defteri na, ɲa Lazglafta tsálba ka ta tsálbu,» ka'a.

¹⁰ Ka'a nda i'i guli mantsa: «Yaha ka da kwal kul mna na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na, kabga ndusakndusa fitik. ¹¹ Ka ghwadaka skwi kuman mndu ta magay ya, kdayni ta maga ghwadaka skwani. Ka skwi ɲa mbiday nda mbida kuman mndu ta magay ya, kdayni ta magay. Ka nzaku tdukwa kuman mndu ta magay ya guli, kdayni ta magay. Mndu ya nda ghuḃa ya, ka kḃa tsi ta nzakwani nda ghuḃa†,» ka'a.

¹² Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, dza'a kladanaghata nda nisəla yu, ɲa vlanṭa inda mndu taḃta slnani maga tsi. ¹³ I'i zlraftani, i'i kdavaktani. I'i nahani, i'i kwanahani. I'i tanṭanani, i'i kdavaktani,» ka'a.

¹⁴ Nda tfawi ta ghəɲa gwal ta ghuḃaptá lguta tan. Hahəɲ gwal dza'a mutsaftá laviṇṭa za yakwa fwa hafu\$, nda lami nda ta watgha tsa luwa ya.

¹⁵ Ama gwal ta nzakway ta magaku manda kriha, nda gwal ta mbəḃaku, nda gwal ta maga sli'insli'ɲ, nda gwal ta pslatá mndu, nda gwal wuya skwi, nda inda gwal zdəgana tsakalawi, ta tsakalay həɲ guli ya, ma bli dza'a vlanata lu ta tsahaya.

¹⁶ «I'i Yesu ta ghunaftá duhwala ḃa ɲa mnananṭá tsa skwiha ya ta Igliz. I'i ná, zivra mghama Dawuda yu, gumbəzla ta wḃaku gasərdək yu,» ka'a.

¹⁷ Ka i Sulkum nda makwamidzi mantsa: «Saghasa,» ka həɲ.

Ka inda mndu ya ta snay guli mantsa: «Saghasa,» ka'a.

Mndu ya ta kuzlanṭa ndala, ka sawi tsi da sa ima hafu, dza'a vlanṭa lu ka mbalay*.

Dzatá ghəɲani

¹⁸ Ka yu ta mnananṭá dər wati ma mndu ya ta snanṭá na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na ná. Ka sganaghasga mndu ta sana skwi katsi, dza'a ganapga Lazglafta tiri nda tsa ghuya ḃanwaha vindam lu ma na defteri na. ¹⁹ Ka klanaghukla mndu ta sana skwi mataba gwadaḃa ma na defteri† ta nzakway ka tsghatá lwa Lazglafta na katsi, dza'a klanaghukla Lazglafta ta mayakani ma yakwa tsa fwa hafu ya, nda ya nda tsa luwa nda ghuḃa ya, manda va ya nda vinda ma na defteri na.

²⁰ Ka na mndu ta nghanṭá na skwiha na ta mnay ná, «Anji, wya yu gi ta lagha.»

Amin! Saghasa gha Mgham Yesu‡!

²¹ Ka nza zdakatahudá Mgham Yesu nda kaghuni demdem.

† **22:11** Gray nda Daniyel. 12:10. § **22:14** Gray nda 2:7, Zlrafta 2:9, 3:22. * **22:17** Gray nda Isaya 55:1. † **22:19** Aya 18:19. Gray nda Vrafta ta zlahu 4:2, 13:1. ‡ **22:20** Gray nda 1 La Kwareɲt 16:22.